

מאמר יהי אור

(א) * וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר, א"ר יִצְחָק, * מִכָּאן מְשַׁמֵּעַ, דְּעִקְוֵן קב"ה
לְהַנִּי נְטִיעָן, וְשְׁתִּיל לֹן. דְּכְתִיב יְהִי.
(ב) רְבִי יְהוּדָה אֹמֵר אֹר שְׁכָר הִיא, תְּנֵן. ב' מְשַׁמֵּעַ דְּכְתִיב וְיְהִי אֹר. וְהִיא
לֹא כְּתִיב, אֶלָּא וְיְהִי.

מסורת הזהר

(א) (בראשית א') ב"א מ צ"ד.

חלופי גרסאות

א נ"א מכאן דעקו קב"ה להני נטיעו ושחיל לון משמע
דכתיב (דפוסים הראשונים סאלוניקי קראקא ווינצ'א). ב הכי
גרסת דפוס מונקאטש ובדפוסים אחרים לא כתוב משמע.

מאמר

הסולם

יהי אור

וד"ש, ויאמר אלקים יהי אור, אר"י
מכאן משמע דעקו קב"ה להני נטיעו.
כי מתוך שנאמר יהי אור, בז"א, דהיינו שקיבל
אור העליון, משמע שעקר הקב"ה את זו"ן
המכונים נטיעות, ממקום המלכות דמדת הדין,
ושתיל לון, במקום המלכות המשותפת במדת
הרחמים. כי אם לא כן, איך היה ז"א יכול
לקבל את אור העליון, ואיך נאמר בו, ויאמר
אלקים יהי אור, הרי המלכות דמדת הדין
אינה ראויה לקבל את אור העליון. (ועי' בזהר
בראשית ב' אות קמ"ז).

(ב) רבי יהודה אומר וכו': רי"א, אור
שכבר היה, תנן. וזה משמע משכתוב, ויהי
אור, ולא כתוב, והיה אור, אלא ויהי אור.
פירושו. כי נתבאר (בזהר בראשית א'
אות ל"א) שהמאמר יהי אור, מורה שהי'
שהיא מלכות, עלתה בתוך אור י"ה, שהוא
אר"א, ונתמעט האור דאר"א מכח חיבורה של
הי', ונעשה אור, שמורה על קומת רוח,
החסרה מג"ר. ועל תקוה הזו דעלית המלכות
לי"ה

(דפיו"ך א' טור א')

ב זהר **בראשית** חדש
ג וכד אסתכל קב"ה באינון דרין דרשיעיא, דלא יתחזון לההוא נהורא,
 גניז ליה. הה"ד וימנע מרשעים אורם. ולמאן גניז ליה. לצדיקיא. לצדיקיא
 דוקא, קמא דקתיב אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. ויאמר אלהים יהי
 אור, והאור הוא דקתיב מי העיר ממזרח.

מסורת הזהר

ג (איוב לח) לך יש ציב מקן סג ציב פקודי כו ציב אמר ב ציב שם דף לב ציב. ג (תהילים צז) ב"א רפא
 צ"א. ז (ישעיה מא) ב"ב צה ציב נשא כא ציב בלק קסו ציב ת"ז ת"ע קלא:

מאמר	הסולם	יהי אור
ל"ה, רומזות ג' אותיות יהי, שה"ס חיבור י עם י"ה. וזהו תקון קו ימין. ואח"כ בתקון קו שמאל, נאמר ויהי אור, שפירושו, שאותה ה' שנתחברה עם אויר אור"א, תורה ויצאה משם, וחזרו הג"ר לאור"א, דהיינו שהאויר חזר להיות אור, דהיינו שתזר בחינת ג"ר, כמטרים שנתמעטו (כמ"ש שם). וז"ש, אור שכבר היה תנן, שהמלה ויהי, רומזת שחזר האור, שכבר היה מטרים שנתמעט במאמר יהי אור. כי אחר שיצאה ה' מאויר, חזר האויר להיות אור כבתחילה. ואין כאן הוספת אור.	אלקים את האור כי טוב, שה"ס תקון קו האמצעי הממעט הג"ר דחכמה שבשמאל, שעי"ז הוא מקיים הארת שני הקוים, שיאירו כאחד, אלא שקו הימין יאיר כדרכו מלמעלה למטה, וקו השמאל לא יאיר אלא ממטה למעלה, שהארה זו נכתנת לו"ק דחכמה (כמ"ש שם אות ל"ז).	
ותקון הזה דקו האמצעי, הממעט את החכמה שלא תאיר אלא ממטה למעלה, נבחן לגניזת אור החכמה, שלא יאיר אלא לצדיקים, הראויים לקבל הארת החכמה ממטה למעלה. והוא מניעת האור מן הרשעים, כי הרשעים הרוצים למשוך האור ממעלה למטה, נמנעת הארתם מהם לגמרי, מכח תקון קו האמצעי שגזו האור שלא יוכל להאיר ממעלה למטה.		

ג וכד אסתכל קב"ה וכו': וכאשר
 הסתכל הקב"ה באותם דורות רשעים, שאינם
 ראויים לאור הזה, גזו אותו. ז"ש, וימנע
 מרשעים אורם. ולמי גזו. היינו לצדיקים.
 ורק לצדיקים, כמ"ש אור זרוע לצדיק ולישרי
 לב שמחה. ויאמר אלקים יהי אור. ז"ש, מי
 העיר ממזרח.

פירושו. ה' פעמים אור יש בכתובים ביום
 א' של מעשה בראשית. שהם, יהי אור, ויהי
 אור, וירא אלקים את האור כי טוב, ויברל
 אלקים בין האור, ויקרא אלקים לאור יום.
 שהם כנגד ה' ספירות חג"ת נו"ה. וג' ספירות
 חג"ת ה"ס ג' קוין ימין שמאל ואמצע
 (המבוארים בפתיחה לפירוש הסולם אות ל"ג
 ע"ש) באפן, שהמאמר יהי אור, ה"ס קו
 הימין, שבו עלתה המלכות לבינה וסיימה האור
 תחת החכמה, ונשארו כתר וחכמה בהמדרגה,
 ובינה ותו"מ יצאו וירדו מן המדרגה, שאז
 נכתנת המדרגה בו"ק, וחסר ג"ר. ואח"כ בכתוב
 ויהי אור, נתתקן קו השמאל, שבו יצאה
 המלכות מבינה, ותורה למקומה, שאז חזרו
 בינה ותו"מ ועלו למדרגתם ונתחברו עם
 כתר וחכמה. וחזרו הג"ר אל המדרגה (כמ"ש
 בפתיחה לפירוש הסולם אות ל"ד) וכאן נעשתה
 מחלוקת בין ימין לשמאל, ולא יכלו להאיר
 (כמ"ש שם באות ל"א) ואז בא הכתוב, וירא

ונודע, כי ה' אותיות אלקים, ה"ס ה'
 ספירות כח"ב תו"מ, וסוד תקון קו הימין,
 שבו עלתה המלכות לבינה, וסיימה המדרגה
 תחת החכמה, ולא השאירה אלא ב' כלים
 כתר וחכמה בהמדרגה, כנ"ל, נכתן מבחינת
 ה' אותיות אלקים, שב' אותיות מ"י דאלקים
 נשארו בהמדרגה, וג' אותיות א"ה דאלקים
 יצאו מן המדרגה (כנ"ל בפתיחה לפירוש
 הסולם אות י"ד ע"ש) ולפיכך נקרא קו הימין
 בשם מ"י. וז"ש, ויאמר אלקים יהי אור,
 שפירושו

(דפני דף א' טור א')

זהר בראשית חדש ג
 (ד) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם פִּי טוֹב, מֵאִי רָצָה. אִ"ר חֵיִיא פְּדָקָא אֲמַרְן,
 חָמָא בְּעוֹבְדֵיהוֹן דְּרִשְׁיֵעִיא, וְגַנְיָו לִיה. רַבִּי אָבָא אָמַר, וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם
 פִּי טוֹב, לְגַנְיָו אוֹתוֹ. וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם פִּי טוֹב, דְּלָא אֲשַׁתְּכַח בֵּיה
 רִיתְחָא. פְּתִיב חָכָא פִּי טוֹב, וּכְתִיב ד' הָתָם ^(א) פִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל.
 וְסִפִּיָּה דְקָרָא אוֹכַח, דְּכְתִיב, ^(ב) וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאָדָם וּבֵין הַחֲשָׁךְ. וּבְגִ"כ לָא
 אֲשַׁתְּכַח בֵּיה רִיתְחָא, וְאָף עַל גַּב דְּשַׁתִּיף לֹון קוֹדֶשָׁא בְּרִיף הוּא פְּתָדָא.
 (ה) תָּא חֲזִי, נְהִירוֹ עֲלָהָ לְמַהְוֵי נְהִיר הַאי אוֹר. ^(א) וּמַהְוָא נְהִירוֹ חֲדוֹ

מסורת הזהר

(ה) (במדרב כד) ב"ב צה צ"ד ו) (בראשית א) ב"א ג
 ג נ"א מוסיף דכתיב וירא (דפוסים ראשונים) ובהגהות דפוס
 מונקאטש כתוב וירא אלקים את האור וסליק נהוריה מסייפי
 עלמא עד סייפי עלמא כי טוב הוא לאננא ליה דלא יהגן מניה חייבי עלמא אריש וירא וכו' כ"ה בזהר בראשית
 דמ"ו ובז"ח דפוס ווינציא בהגהות כ"י. ד נ"א ל"ג התם (ד' קראקא). ה נ"א ומה הוא (ווינציא דפוס אמשטרדם
 משנת תס"ב).

חלופי גרסאות

ידו אור
 ודינים על ישראל, אף כאן הפירוש הוא,
 שלא נמצא כעס ודינים. וסוף הכתוב מוכיח,
 שכתוב, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך.
 ומשום זה לא נמצא בו כעס. ואע"פ ששיתף
 אותם הקב"ה יחד.

הסולם

פירוש. כי סוד ההבדלה שנעשה בין קו
 ימין שנקרא אור, ובין קו שמאל שנקרא
 חשך, הוא התקון, שקו ימין יאיר ממעלה
 למטה, וקו שמאל לא יאיר אלא ממטה למעלה,
 שמתוך כך, הם יכולים להאיר ביחד, זה
 ממעלה למטה, וזה ממטה למעלה, ואין שום
 סתירה ביניהם. ונמצא, שמטרם שנעשתה
 הבדלה זו ביניהם, היתה ביניהם מחלוקת
 וכעס, כי לא יכלו להאיר ביחד. ועתה שנעשתה
 הבדלה הזו ביניהם, נשקטו הכעס והמחלוקת.
 וז"ש, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך,
 ובג"כ לא אשתכח ביה ריתחא. כי מתוך
 שנעשתה הבדלה ביניהם שהימין יאיר ממעלה
 למטה והשמאל ממטה למעלה, נשקטו הכעס
 והמחלוקת ונעשה שלום ביניהם להאיר כאחד,
 וז"ש, ואע"ג דשתיף לון קב"ה כחדא.
 דהיינו אע"פ ששיתף אותם הקב"ה, שהימין
 והשמאל יאירו יחד, לא היתה שום מחלוקת
 ביניהם, כי מחמת ההבדלה הנ"ל, הם יכולים
 להאיר יחד, ואין אחד סותר לחבירו כלום.

מאמר

שפירושו תקון קו הימין כנ"ל, שמבחי' ה'
 אותיות דאלקים, נקרא מ"י, וה"ד מי העיר
 ממזרח, שהשם מ"י שהוא קו הימין, שלא
 יכול להאיר מחמת המחלוקת שנעשה בין קו
 הימין לקו השמאל, כנ"ל, העיר, דהיינו
 שנתעורר ונתחזק שיוכל להאיר, ממזרח,
 דהיינו מת"ת, שהוא קו האמצעי שנקרא מורה,
 שע"י קו האמצעי, שמיעט את השמאל שלא
 יאיר אלא ממטה למעלה, נעשה שלום בין
 ימין לשמאל, וחזרה הארת החסדים דקו ימין
 אל המדרגה. ונמצא שהשם מ"י, שהוא קו
 ימין, העיר ממזרח, שהוא קו האמצעי.

(ד) וירא אלקים וגו': וירא אלקים את
 האור כי טוב. שואל, מה ראה. א"ר חייא, היינו
 כמו שאמרנו לעיל בסמוך, שראה מעשה
 הרשעים וגנו אותו. כי, וירא אלקים את האור,
 ה"ס קו האמצעי, הממעט את השמאל, שלא יאיר
 אלא ממטה למעלה, שזה נחשב לגניזת האור,
 כדי שימנע האור מן הרשעים כנ"ל בדבור
 הסמוך. ר' אבא אמר, וירא אלקים את האור
 כי טוב, היינו כי טוב לגנו אותו כדי שהרשעים
 לא יחטאו בו. אמר רבי שמעון (כך גרס
 בזהר בראשית ב' אות קמ"ט) וירא אלקים
 את האור כי טוב, היינו, שלא נמצא בו כעס,
 דהיינו אחד שקו האמצעי גנו האור נשקט
 הכעס והמחלוקת שהיתה בין ימין לשמאל
 (כנ"ל בדבור הסמוך). כי כתוב כאן כי טוב,
 וכתוב שם, כי טוב בעיני ה' לברך את
 ישראל. מה שם, הפירוש הוא, שלא נמצא כעס
 (דפ"י דף א' טו"א)

(ה) תא חזי נהירו וכו': בוא וראה,
 הארה העליונה של קו האמצעי, היא, שיאיר,
 אותו אור החכמה שנגנו, כי מהארה הזו של
 החכמה

ד כללא ביה. והוא ימינא לאתעטרא גלופי גלופין בהדיה. והא אתמר, דכתיב
"מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, דא אור קדמא, דגניז קב"ה לצדיקיא,
לאינון דחלי חטאה כדקאמרן. ויהי ערב, מסטרא דחשה. ויהי בקר, מסטרא דאור.
ומגו דאינון דמשתתפין פחדא, פתיב יום אחד.
(ו) ר' יהודה אומר, מ"ט בכל יומא יומא פתיב, ויהי ערב ויהי בקר.
למנדע, דהא לית יומא בלא ליליא, ולית ליליא בלא יומא, ולא אתיהיב
לאפרא. (ז)
(ז) א"ר יוסי, שהוא יום דנפק אור קדמא, אתפשט בפוליהו יומי, דכתיב
יום בפוליהו. א"ר אלעזר, ממשמע דכתיב בפוליהו בקר, ולא בקר אלא מסטרא
דאור קדמא. ור"ש אומר, יומא קדמא אגיל עם פוליהו, ופוליהו ביה בגין
לאחזאה דלאו בהו פירודא, וכולא חד.

חלופי גרסאות
1 נ"א מוסף שנאמר (בראשית מ"ה ג') הבקר אור (ד'
מונקאטש). 2 הכי גרס ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים לא
כתוב ביה.

מסורת הזהר
(ז) (תהלים לא) ב"א רעט צ"ג.

יהי אור
בקר. ומשיב שהוא כדי לדעת, שאין יום בלי
לילה, ואין לילה בלי יום, ולא ניתן להפריד
ביניהם.
פירוש. כי קו ימין בלי שמאל, נבחן
לו"ק בלי ג"ר (כנ"ל אות ג') וקו שמאל בלי
ימין, נבחן לחשך, כי אין אור החכמה שבשמאל
יכול להאיר בלי חסדים. הרי שהן בקו ימין
שה"ס יום, והן בקו שמאל שה"ס לילה אין
בהם שלמות. וכל שלמותם תלויה בהתיחדם
יחד, או נשלם אחד מחבירו, שהימין נשלם
מג"ר ע"י התכללות השמאל, והשמאל יכול
להאיר ע"י התכללות החסדים שבימין. וז"ש,
לית יומא בלא ליליא, כי בלי לילה שהוא
קו השמאל, נמצא הימין שהוא יום, בחסרון
ג"ר. ולית ליליא בלא יומא, כי קו השמאל
בלי ימין אינו יכול להאיר כלום. ולפיכך
הם צריכים תמיד להכלל יחד. ולא אתיהיב
לאפרא, כי אם מפרידים ביניהם, שניהם
אינם יכולים להאיר. כנ"ל.
(ז) א"ר יוסי ההוא וכו': אר"י, אותו
יום שיצא בו אור הראשון, נתפשט בכל ימי
בראשית, כי כתוב, יום בכולם. כלומר
שהתפשטות אור הראשון נקראת יום, ומתוך
שהיתה התפשטות האור הזה בכל ימי בראשית
ע"כ נאמר בכולם יום. אמר ר' אלעזר, זה
נשמע, משכתוב בכל ימי בראשית, בקר, ואין
בקר אלא מצד אור הראשון הכולל בו. כלומר,
השם בקר, מורה על התחלת ביאת האור,
והיינו

הסולם

מאמר

החכמה, נמצא בו שמחת הכל. והקו האמצעי
הוא ימין, שחקוקי חקוקות דהיינו הארת
השמאל המלאה עם דינים, המכונים חקיקות,
מתעטרות עמו. כלומר שעיקר קו האמצעי הוא
בהארת החסדים שבימין, אלא שגם החכמה
שבשמאל כלולה בו. וע"כ יש בו שמחת הכל,
בין מימין ובין משמאל. ולמדנו זה ממה
שכתוב, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך.
שזהו אור הראשון שגנוו הקב"ה לצדיקים,
לאותם יראי חטא. כמו שאמרנו. ויהי ערב,
הוא מצד החשך, ויהי בקר הוא מצד האור,
ומתוך שהם מתחברים יחד, כתוב יום אחד.
פירוש. שאור הראשון נגנו על ידי
קו האמצעי כנ"ל, עכ"ז לא נתכוון לגנוו לגמרי,
אלא להיפק, שנתכוין שע"י הגניזה יוכל אור
ההוא להאיר לצדיקים יראי חטא. מתוך שהם
זהירים לקבל אור ההוא ממטה למעלה. כנ"ל
בדבור הסמוך. והוא מטעם כי אין שלמות
אלא ע"י הארת החסדים שבימין עם החכמה
שבשמאל ביחד. ואז שמחת הכל בקו האמצעי
המיוחדם יחד. וזה שמסיים, ויהי ערב, מוסטרא
דחשך, דהיינו קו השמאל הנקרא חשך. ויהי
בקר מוסטרא דאור, דהיינו קו הימין הנקרא
אור. ומגו דאינון דמשתתפין כחדא, דהיינו
שמתחברים יחד על ידי קו האמצעי, כתיב,
יום אחד. שהוא כל השלמות והאחדות.
(ו) ר' יהודה אומר וכו': ר"א, מהו
הטעם, שבכל יום יום כתוב, ויהי ערב ויהי
(דפני דף א' טור א')

זהר בראשית חדש ה
 (ח) ויאמר אלהים יהי אור, אתפשטותא דהאי אור לתתא. ואלין אינון
 מלאכיא דאתבריוו ביומא קדמאה, דאית לון קיומא לאתקיימא בסטרא זמינא.
 (ט) ויבא אלהים את האור. את, לאכללא אספקלריא דלא נהרא, עם
 אספקלריא דנהרא, דאתמר ביה כי טוב. א"ר אלעזר, את, לאכללא ולאסגאה
 אינון מלאכין, דאתין מסטרא דאור דא, וכולהו נהירין בקדמיתא, בקיומא
 שלים.

מאמר יהי רקיע

(י) יהי רקיע בתוך המים, א"ר יהודה, ביהאי אתפרישו מין עלאין
 ממין תתאין. רקיע, פשיטותא דמין. וקא איתמר ויהי מבדיל בין מים למים
 בין מין עלאין למין תתאין.
 (יא) ויעש אלהים את הרקיע. דעביד בה עבידתא בסגיאן עלאה. ויהי
 רקיע לא כתיב, אלא ויעש, דאסגי ליה ברכו סגיא.

חלופי גרסאות

ח ה"ג ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים ליג בהאי. ט נ"א
 דמין עלאין למין תתאין (ווינציא אמסטרום). י ה"ג הסלם
 ובכל הרפוסים כתוב יהי.

מסורת הזהר

(ח) (בראשית א) ב"א נ צ"א. (ט) (בראשית א) ב"א נ
 צ"א. (י) (בראשית א) ב"א טו צ"א.

הסולם

יהי רקיע (י) יהי רקיע בתוך המים: א"ר יהודה
 בזה, במאמר יהי רקיע, נפרדו מים עליונים
 ממים תחתונים. רקיע, פירוש, התפשטות של
 מים. וזה שנאמר, ויהי מבדיל בין מים למים,
 דהיינו שיבדיל בין מים עליונים למים
 תחתונים. (הביאור תמצא בזהר בראשית א'
 מאות נ"ט עד אות ס"ב).
 (יא) ויעש אלקים את הרקיע: פירוש,
 שעשה בו, ברקיע, פעולה בגדלות עליונה.
 דהיינו שהמשיך על ידו מוחין דגדלות מן
 הבינה אל הזו"ן. כי ויהי רקיע אינו כתוב,
 אלא ויעש, שזה מורה, שהרבה אותו בגדלות
 רבה.
 פירוש. כי סוד הרקיע, ה"ס סיום החדש
 שנעשה תחת החכמה, מכת עלית המלכות
 למקום בינה, שסיימה המדרגה תחת החכמה.
 שמחמת זה נשאר בו כלים כו"ח, וכי אורות
 נפש רוח, וסיום הזה נקרא רקיע. וזה נכתן
 לזמן קטנות ולעת גדלות מוריד המלכות
 ממקום בינה שבהסיום הנקרא רקיע, שאז
 חגורים

מאמר

והיינו אור הראשון. ר' שמעון אמר, יום
 הראשון, שהוא רומז על חסד דז"א, הולך עם
 כולם וכולם נכללים בו, כדי להראות שאין
 פירוד בששת ימי המעשה, שה"ס חג"ת נה"י
 דז"א, וכולם אחד.
 (ח) ויאמר אלקים יהי אור: פירוש,
 שהתפשטותו של האור הזה תמשך למטה. ואלה
 הם המלאכים שנבראו ביום הראשון, שיש
 להם קיום להתקיים בצד ימין. (ביאור הדברים
 תמצא בזהר בראשית ב' אות קנ"ג).
 (ט) וירא אלקים את האור: המלה
 את שבכתוב את האור, באה לכלול המראה
 שאינה מאירה שהיא המלכות, עם המראה
 המאירה, שהיא ז"א, שכתוב בו כי טוב. כלומר,
 המלה את, באה לרבות, שגם המלכות נכללה
 בכתוב כי טוב, הנאמר בז"א. א"ר אלעזר,
 את, בא לכלול ולרבות אלו המלאכים הבאים
 מצד אור הזה, שגם עליהם נאמר, כי טוב.
 וכולם מאירים בראשון, דהיינו מהאור של
 היום הראשון, בקיום שלם.
 (דפניי דף א' טור א')

ו זהר בראשית חדש

יב א"ר יצחק, בשני אתברי ביה גיהנם, לחייבי עלמא. בשני אתברי ביה מחלוקת. בשני לא אשתלים ביה עבידתא. בגיני כך לא פתיב ביה פי טוב, עד דאתא יום תליתאי, דאשתלים ביה עבידתא. ובג"כ פתיב ביה פי טוב, תרי זמני. חד, על אשלמות עבידתא דיום שני. וחד, לגרמיה דיום תליתאי. אתתקן יום שני ביום שלישי, ואתפריש ביה מחלוקת, וביה אשתלימו רחמי על חייבי גיהנם. ביומא תליתאה משתככו שביבי דגיהנם, בגיני כך איתקליל יום שני, ואשתלים ביה.

יג רבי חייא תהו יתיב קמיה דר"ש, א"ל, האי אור ביום ראשון, וחושך ביום שני, ואתפרישו מ"א, * ומחלוקת תהו ביה. אמאי לא אשתלים ביום ראשון, דהא ימינא כליל לשמאלא. א"ל, על דא תהו ההוא מחלוקת, ותליתאה בעי למיעל בינייהו, לאכרעא ולאסגאה בהו שלם.

חלופי גרסאות

כ ה"ג בדפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב וכתוב, ל נ"א הוא ול"ג הוה ההוא (ד' קראקא) נ"א הוה הוא (ד' וויניצ'א).

מאמר המולם יהי רקיע

חזורים בינה ותו"מ למדרגה (כמ"ש בפתיחה לפירוש הסולם אות י"ח ע"ש) ויוצאים הג"ר שהם הגדלות. וז"ס יהי רקיע וגו' שנאמר על זמן הקטנות. ויעש אלקים את הרקיע, נאמר על זמן הגדלות. וז"ש ויהי רקיע לא כתוב על דרך שנאמר יהי רקיע, א"א ויעש, דאמרי דיה ברבו סגיא, כי ע"כ שינה הכתוב לומר ויעש משום שמורה על מוחין גדולות הנמשכים מן הרקיע ע"י ירדת המלכות ממקום הסיוס הזה למקומה עצמה.

יג רבי חייא הוה וכו': ר"ת היה יושב לפני ר' שמעון. אמר לו, אור הוה יצא ביום הראשון, וביום השני יצא החשך דהיינו קו השמאל, שמטרם שנכלל בימין הוא חשך. וכן נעשתה בו התחלוקת המיס, והיתה בו מחלוקת כנ"ל, למה לא נשלם כל זה ביום הראשון, אלא ביום השלישי, כנ"ל, הרי יום הראשון, שהוא ימין כולל את השמאל. כלומר, כיון שאור הימין יצא קודם השמאל, נמצא שאור הימין הוא שורש, ואור השמאל הוא ענף. וכל שורש כולל בתוכו הענפים שלו ומתקן אותם, וא"כ היה לו ליום א' שהוא ימין לתקן את אור השמאל שביום ב'. אמר לו ר' שמעון, הלא על זה היתה המחלוקת, כלומר, שיום הב' שהוא שמאל לא נכנע ליום ראשון, כענף לשורש, אלא היה חולק עליו ורצה לבטלו, עד שיום השלישי, שהוא קו האמצעי היה צריך להכניס את עצמו ביניהם, להכריע המחלוקת, ולהרבות בהם השלום.

ר'

יב א"ר יצחק בשני וכו': אר"י, ביום שני, שה"ס קו השמאל כי ג' ימי בראשית הראשונים ה"ס ג' קוין, חג"ת, נברא בו הגיהנם לרשעי העולם. בשני נבראה בו המחלוקת, כי כשיצא קו השמאל נעשתה מחלוקת בינו לבין הימין (כנ"ל בפלפ"ס אות ל"א) בשני לא נשלמה בו המלאכה, כי מפני המחלוקת שנעשתה לא יכלו להאיר עד יום ג' שאז בא קו האמצעי ומיעט את השמאל, וכלל אותו עם הימין (כנ"ל בפלפ"ס אות ל"ה) משום זה לא כתוב, כי טוב, עד שבא יום השלישי, שבו נשלמה המלאכה, על ידי קו האמצעי. וע"כ כתוב ביום הג' ב' פעמים כי טוב, א', על השלמת המלאכה של יום שני, שהוא קו השמאל, וא', ליום השלישי עצמו. שהוא קו האמצעי. כי יום השני, שהוא שמאל, נתתן ביום השלישי, שהוא קו האמצעי,

(דפניי דף א' טור א' * טור ב')

ח סתרי בראשית אותיות
טז אַתְּחַפֵּיִא תְּחוּתִיהָ חַד ׀ אַגּוּזָא, דְּחַפֵּיִא טְמִירָא בְּטְמִירוֹ. וְאִיהוּ רְתִיכָא
דְּקִימָא תְּחוּתָהּ הֵהוּא רְזָא טְמִירָא. וְהֵהוּא אָת, קְיִמָא בְּגִיזוֹ נְקוּדָה חַדָּא *תְּחוּתִיהָ.

חלופי גרסאות

ט אגוזא דתיב בכל העמוד צ"ל נקודה כ"ה בהגות כ"י דפוס אמסטרדם (ר' מונקאטש). פ נ"א תחתיה (זהר הגדול)
ג"א תחתית (ר' קראקא).

מאמר המולם דהוי"ה
יורדת מהפרסא למקומה, ובינה ותו"מ תוזרים ומתדבקים בהמדרגה, אז מתחברת י' התחוננה אל הא', שהיא מורה על בינה ותו"מ שחזרו ונתדבקו. באפן, שי' העליונה רומזת על כו"ח, וי' תחתונה רומזת על בינה ותו"מ, והקו שביניהם, רומז על הפרסא, שה"ס הסיום שנעשה בעת הקטנות תחת הכתר והחכמה כנ"ל.

ואין לשאול, כיון שבעת גדלות כבר ירדה המלכות מן הפרסא למקומה, ובינה ותו"מ חזרו למדרגתם כמקודם, א"כ למה עדיין נמצא הקו המבדיל בין י' עליונה ל' תחתונה בתוך הא'. מאחר שכבר נתבטל הסיום שמתחת כו"ח, התשובה היא, כי אחר שבירת הכלים בעולם התקון, נעשה תקון זה שהפרסא לא תתבטל לעולם, והיא נמצאת תמיד בבחינת ו"ק בלי ג"ר, כדי שתשמור על הארת החכמה הבאה למדרגה שלא תתפשט ממעלה למטה, כמו שהיה בזמן שבירת הכלים. (כח"ש בפלפא"ס אות כ"ח) ולפיכך אע"פ שכבר נמצאות הג"ר בהא', בכל זאת, מדרגת הפרסא נשארת בו"ק בלי ג"ר. וע"כ נמצא הקו בתוך הא' גם בזמן הגדלות.

וזה"ש, רזא דאת קדמאה, שהיא הא' סלקא ונחתא, דהיינו שמקבלת קומת הקטנות, שה"ס י' עליונה דא' שה"ס כתר ותכמה, עם הקו שמתחתיה. ואח"כ סליק בעטרוי לגבי מאה ע"מין, שעולה לבינה שה"ס מאה עלמין ומקבל שם הג"ר הנקראים עטרות. דהיינו שגם י' התחוננה, שה"ס בינה ותו"מ מתדבקים בהא'. ואז כיון שיש לה ה' כלים יכולה לקבל הג"ר מן הבינה. לקבל דא את י', שאות י' שבשם הויה, היא כנגד הא' שבאלפא ביתא, כלומר, שגם ב', יש אותם ג' בחינות שהן י' עליונה, והקו שמתחתיה, וי' תחתונה. כמו שהולך ומבאר לפנינו. סלקא ברעו דמחשבה, שהי' רומזת על החכמה העליונה הנקראת מחשבה. ולפיכך, ואסתים ולא אתידע, כי החכמה העליונה נסתמה ואינה משפעת לתחתונים. כי כל הארות החכמה המגולה (דפניי דף א' טור ב')

לתחתונים, כי כל הארות החכמה המגולה
אור הסולם מרכז מורשת בעל הסולם
ספר הזהר - בהוצאת מ.קלאר

סַטְרֵי בְּרֵאשִׁית וְסַמְכִין, וְלֵה בְּשִׁית סַטְרִין. אֵינוֹן שִׁית סַטְרִין
 פְּגִיזִין בְּגוֹ הֵהוּא אַגוּזָא.
 (ז) מְגוּ יִסְטְרָא דְאֵת דָּא, נְפַקָא מִדְּקַדִּישָׁא, וְאִיהוּ רְתִיכָא גְּנִיזֵי

חֲלוּפֵי גְרַמָּאוֹת

צ נ"א ליג לה (זהר הגדול), ק נ"א ליג גניזין (זהר הגדול), ר נ"א סטרא (וינציא), ש נ"א תיבא ונ"א התיבה (זהר הגדול) ונ"א תיבה (ד' קראקא).

מַאמֵר	הַסּוּלָם	י' דְהוּי"ה
חג"ת נה"י, הסומכים אותה בששה צדדים. כי חו"ג, הוא סוד דרום צפון. ת"ת ומלכות, הוא מזרח מערב, ונצח והוד, הוא מעלה ומטה. אינון שית סטריין גניזין בגו ההוא אגוזא, כי הם נעלמים שם בתוך האגוז מפני שאינם מקבלים שם ג"ר לעולם. כנ"ל.	למקומה עצמה. ואח"כ מרכבה השלישית, שה"ס המדרגה המקבלת ג"ר בעת שיורדת המלכות מן האגוז למקומה עצמה. דהיינו כג' הבחינות שנתבארו בה"א.	אמנם ג' הבחינות של ה' אינן דומות לגמרי לג' בחינות של ה"א, כי ג' בחינות של ה"א הן כולן מדרגה אחת. אבל ג' בחינות האמורות בהי', הן ג' מדרגות מיוחדות הנקראות, או"א, וישסו"ת א', וישסו"ת ב'. ולא נמשלו אל ג' בחינות של ה"א אלא להורות על המקור של כל בחינה ובחינה שהוא דומה לג' בחינות של ה"א והזהר משמיענו כאן דבר עמוק בענין התחלקות ע"ס דבינה.

(ז) מְגוּ סַטְרָא דָּאֵת וְכוּ': מִצַּד אוֹת
 י' זו, יוצאת מרכבה אחת קדושה, והיא מרכבה נעלמת ואינה מגולה, לבד בשעה שמאירה ההארה של אגוז ההוא הנסתר, או מתגלה מרכבה ההיא. ולפיכך מרכבה ההיא, היא נעלמת וגלויה, שמשטרם הארת האגוז היא נעלמת, ואחר הארת האגוז היא גלויה.

פירושו. אחר שביאר ב' בחינות הראשונות של ה', שהן, ה' עצמה, והאגוז שמתחתיה, הדומים ל' עלאה של ה"א, והקו שמתחת ה', כנ"ל. מבאר עתה בחינה השלישית של ה', הדומה ל' תחתונה של ה"א, שהיא מקבלת הארות ג"ר אחר שירדה המלכות מן הפרסא למקומה. וז"ש, **מְגוּ סַטְרָא דָּאֵת דָּא, נְפַקָא רְתִיכָא הַד קַדִּישָׁא,** דהיינו בחינה השלישית של האות י', שהיא מקבלת ג"ר אחר ירידת המלכות מן הפרסא. ומתחילה יוצאת בהארת ו"ק בהעלם ג"ר, דהיינו בזמן קטנות, וז"ש, **וְאִיהוּ רְתִיכָא גְּנִיזֵי וְלֵא אַתְגְּלִיָּיא,** שבעת יציאתה היא מרכבה נעלמת דהיינו בקומת ו"ק, והג"ר אינן מתגלות בה. **בַּר כַּד נְהִיר נְהִירוֹ דְהַהוּא אַגוּזָא טְמִירָא,** דהיינו בעת שהמלכות יוצאת מן הפרסא הנקראת אגוזא, שאז מתגלה הג"ר בבחינה זו השלישית, וז"ש, **כַּדִּין אַתְגְּלִיָּי הוּוּא רְתִיכָא,** שאז מתגלה הג"ר במרכבה ההיא, שהיא בחינה השלישית של ה'. והנה נתבארו כל ג' הבחינות של ה', אשר ה' עצמה, ה"ס כתר וחכמה שנשארו במדרגה בעת הקטנות. והמרכבה דאגוז שמתחת ה' ה"ס הפרסא שמתחת הכתר וחכמה שנשארו במדרגה. ואגוז הזה עומד בבחינת ו"ק בלי ג"ר לעולם, ואפילו אחר שירדה המלכות ממנו (דפוי" דף א' סוד ב')

ספרי בראשית אותיות

י ולא אתגלייא, בר פד נהיר נהירו דההיא אגוזא טמירא, כדן אתגלי ההוא רתיקא, ונהוא רתיקא טמיר וגליא.

יח ואיהי נפקא מגו נציצו דבוצינא, פד מדיד משתתא תחות קשרא קדמא, והוא חד נציצו. פד משתתא קיימא, נהיר דא, וסלקא ונתתא, ואסתמיק תחות את יו"ד, ואיהי נקודה חדא. ולבתר אתפשט ההוא נציצו, ואפיק תלת ניצוצין אתרנין, ואסתמכין תחות קוצא תתאה דיו"ד.

יט לבתר נפקא מגו קשרא תניינא נציצו אחרא דנהיר וסלקא ונתתא, ואסתמיק תחות את יו"ד בסטרא אחרא. לבתר אתפשט ההוא נציצו, ואפיק

חלופי גרמאות

ת נ"א מוסיף כד נהיר נהורא והוא אגוזא טמירא כדן (וויציא) נזראה שהוא כפל לשון. א הכי גיסת דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב והוא וליג והוא חד וברפוס קראקא מוסיף והוא נציצו דבוצינא כד מדיד משתתא תחות קשרא קדמא והוא נזה כפל לשון נראה שהוא ט"ס. ב נ"א ליג מן תחות את יו"ד עד תחות את יו"ד (דפוס קראקא). ג נ"א אתפשט וליג לבתר (מונקאטש).

מאמר הסולם י' דהוי"ה

התנוצצות אחרת. מקשר השלישי, וכו' על דרך הנ"ל. ומתוך זה, נתקשר סוד החול בהמדה של הנר.

פירוש. כבר נתבאר שמרכבה הג' הו', נקראת ישו"ת הב'. ומוסיף לבאר כאן, שישו"ת ב' הוה, מתחלק בעצמו לג' פרצופין, שמכנה אותם ג' קשרים, קשר הא' הוא פרצוף חב"ד. קשר הב' הוא פרצוף חג"ת, קשר הג' הוא פרצוף נה"י. וזהו מבחינת הכלים. ומבחינת האורות הסדר הפוך (ע"י בפתוחה לפירוש הסולם אות י"ב) שקשר הא' הוא פרצוף נה"י, ונקרא ג"כ פרצוף העיבור. קשר הב', הוא פרצוף חג"ת, ונקרא ג"כ פרצוף יניקה. קשר הג' הוא פרצוף חב"ד ונקרא ג"כ פרצוף המוחין. וכל אחד ואחד מהם יצא תחילה בבחינת קטנות, דהיינו בו"ק, ואח"כ נמשכו לו הג"ר והגדלות.

והכל תלוי במסך שנתתקן בהמלכות, שהוא המסיים את האור שלא יתפשט מלמטה, וע"כ אור העליון מכה עליו להתפשט יותר, וזה נקרא זוג דהכאה, שע"ז עולה או"ח מן המסך, ומלביש את אור העליון, שאו"ח הזה מורד מדת הקומה (כמ"ש בפתוחה לחכמת הקבלה אות י"ד ע"ש כי אין להאריך כאן) כי אם המסך והמלכות נמצאים במקום בינה, אז המסך ממשיך באו"ח שלו רק מדה של קומת ו"ק. ואם המסך והמלכות יורדים מבינה למקום המלכות, אז מתפשט מדת המסך ואו"ח שבו וממשיך ג"ר. לפיכך נקרא המסך **בוצינא**, כי אור החזור נדלק בו ועולה ממנו ולמעלה. (נבחר)

בבחינת ו"ק בלי ראש, ומה שאינו מקבל חכמה, הוא מכת הפרסא שאינה מתבטלת. ומה שאנו אומרים, שבשעת יציאת המלכות מבינה, מתגלים הג"ר, היינו בישו"ת הב', שהיא מדרגה הג' דע"ס דבינה, שבו מתגלה החכמה והג"ר. באפן שג' בחינות של ה' האמורות, הנה עצם ה' ה"ס או"א עלאין, הנחשבים לחכמה משום שחכמה דא"א מאירה בהם, אע"פ שהם אינם מקבלים אותה, מחמת שהם בסוד כי חפץ חסד הוא. והמרכבה דאגוז, הנמשכת מן הפרסא, ה"ס ישו"ת הא', הנמצא בו"ק חסר ראש, ואינו מקבל ג"ר מכת הפרסא שאינה מתבטלת. והמרכבה הג', ה"ס ישו"ת הב', שבו מתגלה הג"ר, וממנו מושפעת החכמה לתחתונים.

יח ואיהי נפקא מגו וכו': והיא, המרכבה הג', יוצאת מהתנוצצות הנר, כשמדר מדה תחת קשר הראשון. והיא התנוצצות אחת. כשהמדה נמצאת, מאירה זו, ועולה ויורדת ונסמכת תחת האות י'. והיא נקודה אחת. לאחר זה, ההתנוצצות מתפשטת ומוציאה שלשה ניצוצות אחרים, ונסמכים תחת קרן התחתון של ה'.

יט לבתר נפקא מגו וכו': ואח"כ יוצאת התנוצצות אחרת מתוך קשר השני, המאירה, ועולה, ויורדת, ונסמכת תחת האות י' בבחינה אחרת. אח"כ, ההתנוצצות הזו נתפשטה, והוציאה ג' ניצוצות אחרים ונסמכו בבחינה זו תחת האות י'. לאחר כך יצאה (דפויי דף א' טור ב')

סַתְרֵי בְּרֵאשִׁית אוֹתוֹת יָא
תֵּלֶת נִיצוּצֵי אֶתְרֵינִין, וְאַסְתַּמְכֵן בְּסַטְרָא דָא, תַּחֲתֵּי אֶת יו"ד. לְבַתֵּר נִפְקָא מְגו
קְשָׁרָא תְּלִיתָאָה דְּנִיצוּצוֹ אֶתְרָא, וְיִמְגוּ דָא אֶתְקַשֵּׁר רְזָא וְדְחוּ"ל בְּמִשְׁחָתָא
וְדְבוּצִינָא.

חֲלוּפֵי גְרַמָּוֹת

ד' נ"א בסטרא אחרא (בכל הרפוסים בשם נ"א). ה' נ"א ל"ג מן ומנו עד סוף האות (קראקא). ו' נ"א דכל (ד' קראקא).
ז' נ"א דבוציצא (זהר הגדול ד' קראקא בשם נ"א).

מַאמֵר הַסּוּלָם י' דְהוּי"ה
ונבחנו ג"כ שהוא מדיד משהתא, להיותו מודד
קומת הפרצוף אם ו"ק ואם ג"ר, וכן איזה
בחינת ג"ר.
ו"ש (באות י"ח) ואיהי נפקא מגו
נִיצוּצוֹ דְבוּצִינָא, שהמרכבה יוצאת מתוך
ההתנוצצות של המסך הנקרא בוצינא. דהיינו
ע"י זווג דהכאה עם אור העלין שמעלה או"ח,
כנ"ל. כד מדיד משהתא, דהיינו כשמעלה
אור תוור, שאו"ח הוה מודד קומת המדרגה
כנ"ל. תחות קשרא קדמאה, דהיינו לקשר
ולתקן פרצוף הראשון, שנקרא פרצוף נה"י,
או פרצוף העיבור. והוא חד נציצו, וזו היא
התנוצצות אחת, דהיינו התנוצצות דקטנות
כמ"ש והולך. ואח"ז יש התנוצצות ב' לג"ר.
כד משהתא קיימא, נהיר דא, וסלקא
ונחתא כשהמדה, שה"ס האו"ח כנ"ל, נמצאת,
ומלבשת את אור העלין, אז הוא מאיר,
ומעלה, אור תוור. ומוריד, אור ישר. ואסתמיך
תחות את י', שנסמך תחת הי', כי היא
נתתקה להיות בחינה הג' של הי' כנ"ל.
ואיהי נקודא הדא, כלומר שהיא יצאה עתה
בבחינת הקטנות של פרצוף זה, הנבחתה לנקודה
אחת. ולבתר אתפשט ההוא נציצו, ולאח"כ
בזמן הגדלות, נתפשטה ההתנוצצות, דהיינו
שהמסך והמלכות ירדו ממקום בינה למטה
למקומם, שאז נתפשט ונתגדל האו"ח וממשיך
ג"ר אל הפרצוף. וז"ש ואפיק תלת ניצוצין
אחרנין, דהיינו ג"ר דעיבור. ואסתמיך
תחות קוצא תתאה די', כלומר המרכבה
דאגוז שה"ס ישסו"ת הא' מלבשת מחזה
ולמטה של הי', שה"ס קרץ התחתון של הי',
וישסו"ת הב' מלביש מחזה ולמטה של ישסו"ת
הא', ונמצא שהוא מתחת קרץ התחתון של הי'.

ואחר שביאר גם הקטנות והגדלות דפרצוף
החג"ת והיניקה דישסו"ת הב'. מביא פרצוף
החב"ד שהוא פרצוף המוחין דישסו"ת הב'.
וז"ש, לבתר נפקא מגו קשרא תליתאה
שהוא פרצוף החב"ד והמוחין, הנקראים קשרא
תליתאה נציצו אחרא, התנוצצות אחרת. וכאן
חסרים המלות, וכי' כגוונא דלעי"א. דהיינו
שהתנוצצות הוה דפרצוף החב"ד יצאה ג"כ
תחילה בקטנות בבחינת נקודה אחת ואח"כ
יצאה בגדלות בבחינת ג"ר, דהיינו שנתפשטו
לתלת ניצוצין. על דרך שביאר בפרצוף
נה"י ובפרצוף החג"ת. ומפרצוף החב"ד הוה
של ישסו"ת הב', נמשכת כל הארת התכמה
הנמצאים בזו"ן ובבי"ע, וז"ש, ומגו דא,
מפרצוף החב"ד הוה, אתקשר רזא דהו"ל
במשהתא דבוצינא, שפרצוף זה הוא השורש
לסוד המוחין דחול, המכונים מאורי האש
(שנתבאר בזהר בראשית ב', מאות ק"ל עד
אות קל"ב. ע"ש) שהם מתקשרים במדת הנר,
דהיינו במדת המסך של פרצוף חב"ד דישסו"ת
ב' הוה, שהוא השורש למוחין האלו.

אשתכחו

ואחר שביאר הקטנות והגדלות של פרצוף
העיבור דישסו"ת הב', שהוא פרצוף נה"י שלו,
מבאר עתה הקטנות והגדלות דפרצוף יניקה
(דפ"י דף א' טור ב')

יב פתרי בראשית אותיות
כ אֲשַׁתְּכֶחֹוּ לָאֵת יו"ד, נְקוּדָה עֲלֵאָהּ, תִּשְׁעָה סְמְכִין, י' עַל מַה דְּאִסְתְּמִיךְ. וְכִלְהוּ רְתִיבָא לְגַבֵּי אֵת דָּא. כְּדִין אֲתְנַהִיר וְאִסְתְּמִיךְ עַל תִּשְׁעָה סְמְכִין אֲלֵין, וְכִדִּין נְהָרִין מְגוּיָה תְּמַנְיָא אֲתְרַנִּין, וְכִלְהוּ קְיִימִין בְּרִזָּא דָּאֵת יו"ד, נְקוּדָה עֲלֵאָהּ טְמִיךְ.
כא אֲלֵין תִּשְׁעָה סְמְכִין י' דִּלְתַתָּא, סְלַקִּין בְּשִׁמָּא וְלֹא סְלַקִּין. בְּגִין דְּאִינוּן תִּשְׁעָה דְּאִיקְרוּן אֵין סוּף. קְיִימִין וְלֹא קְיִימִין, וְלֹא אֲתִידְעוּ, וְאִיקְרוּן וְלֹא אִיקְרוּן, וְלֹא יְדִיעוּ כְּלָל, וְאֲלֵין סְלַקִּין בְּשִׁמָּא וְלֹא סְלַקִּין.

חלופי גרמאות

ח נ"א עלמא (זהר הגדול ור' קראקא). ט נ"א ליג דלתתא (קראקא). י נ"א ורזא לפניך וליג מן ולא סלקין עד לפניך (זהר הגדול).

מאמר **הסולם** י' דהוי"ה
שפנימיות ה' היא חכמה סתימאה, שחכמה זו אינה מתגלית כלום לאחרים (כנ"ל בפתיחה לפירוש הסולם אות מ"ה ע"ש) ומה שמתגלה מכאן לאחרים, היא רק בינה שחורה לחכמה. באפן שלא כל הט' סומכים מתגלים לאחרים אלא רק ח' סומכים, דהיינו רק מבינה ולמטה. וז"ש, **וכדין נהרין מגויה תמניא אחרינן**, כלומר שאז, אחר יציאת ט' סומכים מחכמה ולמטה בשביל עצמו, מאירים ממנו לאחרים רק שמונה סומכים בלבד, דהיינו רק מבינה ולמטה. משום שהחכמה שבתוך ה' אינה יכולה להתגלות. להיותה חכמה סתימאה דא"א, שה"ס א"ס. כי א"א ועתיק נבחנוס לאין סוף. וז"ש, **וכלהו קיימין ברזא דאת י' נקודה ע"איה טמירא**, שכל הט' סומכים שבישסו"ת הב' הזה, נמצאים בסוד אות ה', להיותם בחינה הג' של ה' ובחינת ז"ת שלה (כנ"ל בהסולם אות י"ז) ולפיכך גם הם נסתרים כמו ה', והארתם אינה נגלית לחוץ. מלבד מבינה ולמטה כנ"ל.

כא אֲלֵין תִּשְׁעָה סְמְכִין וכו': תשעה סומכים אלו שלמטה, מן ה', עולים בשם ואינם עולים. כי שם פירושו השגה, שכל מה שלא נשיג לא נגדירוה בשם. ולפיכך הם נבחנוס בשם כלפי עצמם, ואינם עולים בשם כלפי אחרים. כי אחרים אינם משיגים אותם, כנ"ל בדבור הסמוך. משום שתשעה האלו נקראים אין סוף, מכח החכמה סתימאה דא"א המאירה בפנימיות ה', כנ"ל בדבור הסמוך. וע"כ הם נבחנוס, שנמצאים ואינם נמצאים. כי כלפי עצמם נמצאים וכלפי אחרים אינם נמצאים. ואינם נודעים לאחדים. ונקראים בשם. ואינם נקראים ואינם ידועים כלל. ואלו עולים בשם ואינם עולים. כמ"ש לפנינו.

ורזא

כ אֲשַׁתְּכֶחֹוּ לָאֵת י': נמצא שיש לאות י', שהיא נקודה עליונה, תשעה עמודים, שהם, נה"י הג"ת חב"ד, שבישסו"ת הב', כנ"ל, על מה שהיא נסמכת עליהם, וכולם הם מרכבה אל אות הזו, ה'. אז ה' מאירה ונסמכת על תשעה עמודים אלו, ואז מאירים מתוכה שמונה אחרים, וכולם עומדים בסוד אות ה', שהיא נקודה העליונה הנסתרת.

פירוש. כי אלו ט' ספירות נה"י הג"ת חב"ד היוצאים בישסו"ת הב', שהוא בחינה הג' של ה' (כמ"ש לעיל באות י"ז) הם נחשבים לט' סומכים של ה', משום שה' עצמה נעלמת מחכמה, וכן הבחינה הב' שלה, שה"ס המרכבה דאגוה, הנקראת ישו"ת הא', הוא ג"כ בששה קצוות הנעלמים מחכמה, (כנ"ל אות ט"ו וט"ז) ומתוך שהחכמה נעלמת בהם ואינה מגולה רק בט' הספירות הנ"ל דישסו"ת הב', ע"כ הם נחשבים שהם סומכים את ה' להשלימה מבחינת החכמה, כי הם מגלים החכמה הנעלמת ב'.

וז"ש, **אשתכחו לאת י' נקודה ע"איה**, תשעה סמכין ע" מה דאסתמיך, שאלו ט' ספירות נה"י הג"ת חב"ד דישסו"ת הב', הם סומכים בגילוי החכמה שבהם, את ה' שהחכמה נעלמת בה. **וכלהו רתיבא לגבי את דא**, שהם המרכבה המשלמת אות ה'. **כדין אתנהיר ואסתמיך ע" תשע סמכין א"ין**. כי כשמתגלים ט' ספירות דישסו"ת הב', מאירה ה' ונסמכת על ט' סומכים האלו. כלומר אע"פ שה' בעצמה אינה מקבלת חכמה לעולם, להיותם סוד או"א עלאין שהם בחפץ חסד, עכ"ז נסמכת ומתגלית בט' סומכים אלו הנמשכים ממנה. אמנם כל הסמיכה והגילוי הזה של החכמה היא רק לעצמה, אבל לאחרים אינה מושפע כלום מן החכמה הזו, משום (דפני" דף א' טור ב')

ספרי בראשית אותיות יג

כב) וְרָא דָא וְקִרְאֵתִי בְשֵׁם ה' לְפָנַי וְחַנּוּתִי אֶת אֲשֶׁר אֲחֻן וְרַחֲמֵתִי אֶת אֲשֶׁר אֶרְחַם. לִית מָאן דְּיָקוּם בְּהוֹן וּבְשִׁמְהוֹן דִּילְהוֹן, וְלֹא יִתְגַּלְיִין לְמִיקָם בְּאֶרְתֵּיהוּ. וְעַד לֹא קָאִים מִשָּׁה עֲלֵיהוּ. בְּגִין דְּהוּוּ מִקְדַּמַּת דְּרָגָא דִּילִיהּ דְּהוּוּ נִצִּיצוּ קְדַמָּא, כְּתִיב לְפָנַי. וְכֵן כּוּלְהוּ קְיָיִמִין, אֶקְדִּימוּ לְדְרָגָא דִּילִיהּ. וְעַל דָּא לֹא קָאִים בְּאוּרְחוּי דְקַב"ה, בְּגִין דְּכֻלְהוּ סְלָקִין גּוּ מַחְשָׁבָה, וּמִתְמַן מִתְפַּשְׁטִין אוּרְחוּי לְכַמָּה סְטָרִין, בְּרַעוּתֵיהּ דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְלֹא אֶתְיַדְעוּ כְּלָל.

מאמר ה' דהוי"ה

כג) סֵלְקָא אֶת דָּא, בְּאֵלִין סְמְכִין לְעֵילָא, בְּטַשׁ מָאן דְּבִטַשׁ, דְּלֹא יְדִיעַ, וְאִין סוּף נְהִיר וְלֹא נְהִיר, וְנִתְתָּא, וְלֹא יְדִיעַ מִמָּאן דְּנִהִיר. כִּד נְחִית אֶתְפְּלִילִין

חלופי גרסאות
כ נ"א אתגלייא (זהר הגדול), ל ה"ג זהר הגדול ונ"א דעליה (מונקאטש). ח נ"א וכל (זהר הגדול וכל הרפוסים בשם נ"א).

מסורת הזהר
(ח) (שמנת לג) לך כח צ"ב.

ה' דהוי"ה
ידוע, ואור אין סוף מאיר ואינו מאיר. וירדה ה' משם למקומה, ואינו ידוע ממי שהיא מאירה. וכאשר ירדה, נכללו בה אלו תשעה הסומכים, והיא נתפשטה עמהם וכשנתפשטה, יצא ממנה אור אחד כלול מכולם, ונתכסה בו כמי שנכנס בהיכל אחד.

פירוש. כי נתבאר לעיל (בפתיחה לפירוש הסולם אות ע"ח) אשר כשיוצאים המוחין בפעם הראשונה, יש בהם ביטוש דקו ימין וקו שמאל ואינם מאירים, וע"כ נקראים מוחין דאחור, ע"ש. ולפיכך עוד לא יכלו ט' הסומכים שבי' להאציל את ה' דהוי"ה שה"ס ישטרות, משום שביציאת ט' הסומכים בפעם הראשונה עוד היו בכחי' עיבור יניקה מוחין דאחור. ולפיכך כדי להאציל את ה' הם צריכים לחזור למ"ן עם ה' לעליון שלהם, שה"ס הראש דא"א, ולקבל משם, עיבור יניקה מוחין דפנים, ואז יוכלו המוחין דפנים, להאציל את ה'.

וד"ש, סֵלְקָא אֶת דָּא, בְּאֵלִין סְמְכִין, לְעֵילָא, שְׂכָדִי לְהַאצִיל אֶת ה' עוֹלָה הַאֲוֹת י' עִם הַסְמְכִין שֶׁלָּה לְמַעַל לְא"א, כְּדִי לְהַכֵּל בְּזוּג אֲשֶׁר שֶׁם וּלְקַבֵּל עֵיבוֹר יְנִיקָה מוֹחִין דְּפָנִים, בְּטַשׁ מָאן דְּבִטַשׁ דְּלֹא יְדִיעַ, שֶׁהֲרֹאשׁ דְּא"א, שֶׁהוּא לֹא יְדִיעַ נְדוּוּג שֶׁם, וְאִין סוּף נְהִיר וְלֹא נְהִיר, שְׁאוֹר אִין סוּף בִּיהּ נִמְשָׁךְ וּמְאִיר לְזוּג הַזֶּה, וּמְרֻב הַעֲלָמוֹ הוּא כְּמוֹ שְׁאִינוּ

הסולם
מאמר

כב) וְרָא דָא וְקִרְאֵתִי וכו': וזה סוד, וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם. שהכתוב הזה טובב על השגת ט' סומכים אלו שבישטרות הב' של ה'. כי אין מי שיעמוד בהם ובשמות שלהם, ואינם מתגלים, לעמוד על דרכיהם. כי המה אינם מגולים לאחרים מחמת החכמה שתימאה המאירה בפנימיות ה' שה"ס א"ס כנ"ל בסמוך. וע"כ לא עמד משה עליהם. ומשום שהיו לפני המדרגה שלו, כי הוא התנוצצות הראשונה, שה"ס ה', כלומר שמדרגת משה היא בינה, כי משה זכה לבינה, והט' סומכים הם מהתנוצצות הקודמת לבינה, שה"ס ה' שהיא מחכמה עצמה כנ"ל. על כן כתוב, לְפָנַי. כלומר לפני המדרגה שלך קראתי בשם. ולא במדרגתך, כי במדרגתך אינה נקראת בשם. וכן כל הסומכים התשעה הנמשכים מן ה', הם הקדימו למדרגת משה, משום שהם נמשכים מן ה' שהיא חכמה. ועל כן לא עמד על דרכי של הקב"ה, משום שכולם עולים בתוך המחשבה, דהיינו שהם חכמה, ומשם מתפשטים דרכי של הקב"ה לכמה בחינות, ברצונו של הקב"ה, ולא נודעו כלל. כי החכמה אינה נודעת כנ"ל.

מאמר ה' דהוי"ה

כג) סֵלְקָא אֶת דָּא וכו': אות הזו, דהיינו ה', עלתה עם הסומכים שבה, למעלה, לדאש א"א. שם, נדווג מי שנדווג, שאינו (דפני' דף א' טור ב')

יד סתרי בראשית אותיות
 ביה אינון סמכין ואתפשט. וכד אתפשט, נפק חד נהורא כליל מכולן, ואתחפין
 ביה, כמאן דעייל בחד היכלא.
כד (הוא היכלא קיימא בתרין יסטרין, דלחפייא ואתגלייא לעילא. ואינון
 תשע * סמכין, נהרין בגו ההוא היכלא, ואת יו"ד אגניו בגו ההוא היכלא, באינון
 סמכין. וההוא היכלא איקרי ה"א.
כה זמין ולא זמין, אתגלייא ולא אתגלייא, ולא אתגלייא כלל. ברזא דא
 קיימא את יו"ד, וכולהו סמכין, בגין דאיהי טמירא, ובה קיימא כלא לאתעשרא.
כו האי אית ליה חמש רתיכין, דנפקי מגו ההוא נהירו דבוצינא, פד
 סלקא לאתרה ואתפנישת, לבתר דעבדת משחתיא.

חלופי גרמאות

1 נ"א סתרין (ויציא אמטטרם). 2 נ"א דבוצינא (זהר הגדול).

מאמר	הסולם	ה' דהוי"ה
שאינו מאיר. ואחר שהי' נכללת בזוג הזה ומקבלת הארתו, ונחתא, היא יורדת משם למקומה, ולא ידיע ממאן דנהיר, כי תחילה היא יוצאת בבחינת קטנות, דהיינו בעיבור ויניקה, שה"ס נפש רוח, הנחשבים לו"ק בלי ראש, וע"כ לא ידיע ממאן דנהיר, כי עוד אין שם מוח הדעת. אתכליין ביה אינון סמכין, שאלו הסמכין שה"ס ג' מוחין, נכללו בו, ע"י הארה מלמעלה, ואתפשט, שנתפשט לג' קוין חכמה בינה דעת בבחינת מוחין דפנים, וכד אתפשט, וכשנתפשט בחינת מוחין דפנים, נפק חד נהורא כליל מכולן, שיצא מהמוחין חב"ד, אור אחד הכלול מכל האורות שבט' סומכים של ה', ואור הנולד הזה ה"ס ה'. ואתחפין ביה, כמאן דעייל בחד דיכלא, שהאורות של ט' הסומכים מתלבשים ומתכסים תוך האור הנולד, כמי שנכנס בתוך היכל, כלומר, שהם מאירים כל הארתם בהיכל הזה, באפן שהארתם אינה יוצאת להאיר מתוך היכל. וע"כ נבחן כמו שהיכל, שה"ס ה' מקיף ומלביש את ט' הסומכים מסביב להם. כד (הוא היכלא קיימא וכו'): היכל הוא נמצא בבי' צדדים ימין ושמאל, שיתכסה מצד הימין, ויתגלה ממטה למעלה בצד שמאל. כי הימין הוא חסדים, והחכמה מכוסה ונעלמת. ובשמאל החכמה מתגלה, אבל רק ממטה למעלה. ולא ממעלה למטה שזה מתתקן ע"י קו האמצעי (כמ"ש בפלפ"ס אות ל"ה) ואלו ט' סומכים של ה', מאירים בתוך היכל ההוא, והאות י' נגזה ג"כ בתוך היכל ההוא, שהיא מתלבשת בתוך ט' הסומכים שלה החאיריים בהיכל. והיכל ההוא נקרא ה' הראשונה של השם הויה. ומטעם התלבשות ה' עם ט' (דפני' דף א' טור ב' * טור ג')	הסומכים שלה בתוך ה', יוצאות גם בה' אותן ג' בחינות שנתבארו ב"י. (כמ"ש להלן אות כ"ז). כה (זמין ולא זמין וכו'): מוכן להשגה ואינו מוכן, מתגלה ואינו מתגלה, ואינו מתגלה כלל, בסוד זה עומדת האות י' עם כל הסומכים שלה, משום שהיא נעלמת. ובה עומדים הכל להתעטר. פירוש. כי נתבאר לעיל (אות י"ז) שהי' שה"ס או"א עלאין, נעלמים לגמרי מחכמה, ורק ישסו"ת הבי' שלהם, שהם הט' סומכים בהם מתגלה החכמה. גם נתבאר לעיל (אות כ"א) שאפילו אלו ט' הסומכים הם קיימין ולא קיימין, להיותם בחינת או"א המלבישים לחכמה שתימאה, ולפיכך הם מתגלים לעצמם ואינם מתגלים לאחרים, אלא שהם מעבירים החכמה לדי' דהויה הנ"ל, ומן הדי' מושפעים כל המוחין לזו"ן ולעולמות. ו"ש זמין ולא זמין, שט' הסומכים שבי', מוכנים להשגה ואינם מוכנים להשגה. כי מצד אחד אין מהם שום גילוי לאחרים, ואינם מוכנים להשגה, ומצד אחד הם מעבירים החכמה אל הדי' דהויה (כנ"ל באות כ"ג) ונמצא שהם מוכנים להשגה. אתגלייא ולא אתגלייא, שהחכמה שבהם מגולית רק לעצמם ולא לאחרים (כנ"ל אות כ"א). ולא אתגלייא כלל, דהיינו ה' עצמה, שה"ס או"א עלאין, שהם אינם מגולים אפילו לעצמם. כמ"ש שם. ברזא דא קיימא את י', דהיינו שאינה מתגלית כלל. וכולהו סמכין, הם מתגלים ואינם מתגלים מוכנים ואינם מוכנים כנ"ל. כו (האי אית ליה חמש וכו'): זו, הדי' יש לה חמש מרכבות, היוצאות מתוך אותה האור של	ה' דהוי"ה

ספרי בראשית אותיות נו
כז) ואלין אקרונן נפלאות, עני פלאות. וְזֹא דָא בְּעָא דְדוּד מְלָפָא לְמִיקָם,
על חמש רתיכין אלין, כד"א גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. ואלין פד

חלופי גרמאות
 ע נ"א ל"ג ט' (קראקא).

מאמר הסולם ה' דהוי"ה
 של הנר, כשעולה למקומה ונאספת, אחר שעתה מרה.

פירוש. גם הדי' יש לה קטנות דעיבור וניקה, שהם ו"ק בלי ראש, ואח"כ גדלות דמוחין. שלעת גדלות, המלכות יורדת מבינה למקומה, וג' כלים הנפולים אח"פ חוזרים למדרגה, ומשגת ג"ר (כנ"ל אות י"ט בהסולם) וז"ש, הא', דהיינו הדי', אית ליה חמש רתיכין, כי ה' ספירות תנהי"מ שבה, שהם מחוזה שלה ולמטה, נעשו לעת גדלות ה' מרכבות. וז"ש, דנפקי מנו ההוא נהירו דבוצינא כד סלקא לאתרה, היינו, שה' המרכבות יוצאות, אחר שאור הנר, דהיינו אור הבינה, תחור למקומו, דהיינו אחר שהמלכות והצמצום יורדים מן הבינה, והבינה ותו"מ שנפלו, חוזרים ומתחברים למדרגתם, שה"ס תנהי"מ שמחזה שלה ולמטה, שהם נעשו אז ה' מרכבות או ה' סומכים, כי רק בהם מתגלה הארת החכמה. ואתבנישת, שנאספת למדרגתה לג"ר, לבתר דעבדת משחתא, אחר שהבינה העלתה אליה המלכות ונתצמצמה על ידה, ועשתה בעצמה מרת הקטנות כי משחתא רומז על מרת הקטנות (כנ"ל אות י"ח).

כז) ואלין אקרונן נפלאות וכו': ואלו ה' מרכבות, בזמן הקטנות שלהם, נקראים נפלאות, שהוא אותיות ג' פלאות, ודוד המלך רצה לעמוד על סוד זה של ה' מרכבות האלו, כש"א, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. ואלו ג' פלאות כשמאירים ומעלים את הדי' להתעטר נעשו חמש, להאיר אל חמש למטה, ולהאיר אל היוצאים ממנה.

פירוש. כי נתבאר בדבור הסמוך, שע"כ נקראו ישו"ת בשם ה' ראשונה דהוי"ה, משום שהם מלבישים רק ה' ספירות שמחזה ולמטה דאוי"א, הנקראים תנהי"מ. שהם אז ו"ק בלי ראש. ואלו ה' ספירות שמחזה דאוי"א המאירות בקטנות אל ישו"ת נקראות ג' פלאות, כי כל ספירה שלהם כלולה מעשר והם ג'. ומתוך שאורותיהם דאוי"א מכוסים ונעלמים, הם פלאות, כי פלא פירושו העלם, שאינו מובן. אבל אחר שישו"ת מקבל את המוחין דפנים, הרי ה' הספירות שמחזה ולמטה, שהם תנהי"מ דישו"ת מכונים ה' מרכבות, או ה' סומכים כי מחוזה ולמטה הוא מקום גילוי הארת החכמה, וע"כ הם סומכים את הג' פלאות שבאוי"א. ונבחנום לסומכים מפני שמשלימים האורות שאינם באוי"א. כי או"א הם תמיד בחפץ חסד כנ"ל. ונתבאר שבקטנות דישו"ת הם נקראים על שם תנהי"מ שמחזה ולמטה דאוי"א, דהיינו נפלאות, כי אין להם עמידה בפני עצמם. ובגדלות דישו"ת נקראים ה' מרכבות, על שם תנהי"מ של בחינתם עצמם. כי אז כבר יש להם עמידה בפני עצמם. ולא עוד אלא שהם סומכים את ג' פלאות דאוי"א. כי ע"כ הם נקראים ה' סומכים.

ז"ש, ואלין אקרונן נפלאות, ג' פלאות, כי ה' ספירות דישו"ת בקטנות, נקראים על שם

(דפני' דף א' טור ג')

טז סתרי בראשית אותיות
נְהַרִין וְסֻלְקִין לָהּ לְאַתְעֶטְרָא, אַתְעֶבִידוּ חֲמֵשׁ, לְנַתְרָא גּוּ חֲמֵשׁ דְּלַתְתָּא, וְיִדְנַפְקוּ מִינָהּ.

כח וְאִינְהוּ ג' פְּלָאוֹת, נְהַרִין וְסֻלְקִין לָהּ לְעִילָא וְאַתְעֶטְרָן וְאַתְקַשְׁרָן גּוּ אִינּוֹן תַּשַּׁע סְמְכִין אֲתְרַנִּין. וְאִינּוֹן תַּשַּׁע סְלָקִין לָאֵת יו"ד לְעִילָא לְעִילָא.

כט פֶּד נְחֲתִין, וְלֹא יָדִיעַ מִמָּאן נְחֲתִין, הָאֵי ה"א אַתְעֶטְרַת בְּרָזָא וְדִאִינּוֹן ג', וְאִינּוֹן פְּלָאוֹת, דִּאִינּוֹן חֲמֵשׁ סְמְכִין לְגִוּוּהּ. וְכֹד אַתְעֶטְרַת וְאַתְפְּשֻׁטַּת, וְאַתְהֲדַרְתַּ מְרָזָא דְנַו"ן, לְגוּ רָזָא דְה"א.

חלופי גרמאות

9 נ"א דנפקין (זהר הגדול ודפוסים הראשונים, צ' היג הסלם נ"א דנ" דאינן חמשין ואינן פלאות (זהר הגדול וד" קראקא) נ"א דאינן חמשין ואינן פלאות (וינציא), ק נ"א אהרת (זהר הגדול).

מאמר **הסולם** **ה' דהוי"ה**
פלאות, שהם תנהי"מ שמחזה ולמטה דיסו"ת הב' דאו"א הנק' ט' סומכים (כנ"ל אות כ"ו) מאירים ומעלים את הה' למעלה. אל הט' סומכים, משום שני פלאות אלו הי"ס בינה ותו"מ המעלים התחתון לעליון כנ"ל. ומתעטרים ומתקשרים תוך ט' הסומכים האחרים, כלומר שהם מבחינה אחרת דהיינו מבחינת או"א כנ"ל. ואלו תשעה סומכים עולים לאות ה', שהיא או"א, שהיא למעלה למעלה. פירוש שהי' היא עלי עליון לט' סומכים, כי העליון דט' סומכים הוא ישו"ת הא', והעלי עליון הוא או"א, הנק' י' וע"כ אומר **לְעִילָא לְעִילָא**. ומשמיענו בזה סדר קבלת הפרצופין זה מזה. שהה' שהי"ס ישו"ת הכולל, מקבלת מט' סומכים שבי', והט' סומכים מקבלים מן ה' ומשפיעים אל הה' דהוי"ה, שהיא ישו"ת הכולל.

כט **כד נחתין ולא וכי**: כשה' ספירות של הה' יורדים מן העליון שלהם, שהוא ט' סומכים ד', ולא ידוע ממי שיורדים, דהיינו שהם בקטנות, בו"ק בלי ראש, אז ה' הזו מתעטרת בסוד אלו הנ' ואלו הפלאות, שהם תנהי"מ שמחזה ולמטה דאו"א, (כנ"ל אות כ"ז) המלובשים בתוך הה', שהיא ישו"ת. שאלו החמש סומכים, דהיינו ה' ספירות דגדלות שמחזה ולמעלה דיסו"ת, סומכים אותם בעת גדלות, (כמ"ש שם) אבל בעודן בקטנות הן נקראות נ' פלאות, על שם תנהי"מ דאו"א. וכאשר מתעטרת ומתפשטת, דהיינו כשהה' היא בעת גדלות שמקבלת ג"ר, אז חוזרת מסוד הנ' לתוך סוד הה'. פירוש. כי בקטנות כשאין להם עמידה בפני עצמם נקראים על שם תנהי"מ דאו"א, נ' פלאות. ובגדלות כשיש להם עמידה בפני

שם ה' ספירות תנהי"מ שמחזה ולמטה דאו"א, הנקראים נ' פלאות. כנ"ל. ונודע, שאלו ה' ספירות תנהי"מ שמחזה ולמטה, הנק' נ' פלאות, הם בחינת ג' ספירות בינה ותו"מ שלהם, הנופלים בעת קטנות, וחוזרים ועולים בעת גדלות, וכשעולים בעת גדלות, אז הם מעלים עמהם גם את התחתון למדרגת העליון (כמ"ש בפלפ"ס אות כ' עש"ה) וז"ש, **וּאִלִּין כִּד נְהַרִין וְסֻלְקִין לָהּ לְאַתְעֶטְרָא**, כשאלו נ' פלאות מעלים את הה', שתקבל ג"ר למעלה. כי אלו נ' פלאות הם המעלים את התחתון לעליון כדי לקבל מוחין, ואז אחר שמקבלים המוחין מעליון, **אַתְעֶבִידוּ חֲמֵשׁ**, דהיינו שתנהי"מ שלהם עצמם נעשו ה' מרכבות, כי יצאו לבחינתם עצמם, כנ"ל. וכמו שאו"א מתחלקים על ג' בחינות, דהיינו או"א וב' בחינות ישו"ת מחזה ולמטה שלהם (כנ"ל אות י"ז) כך ישו"ת מתחלקים לג' בחי', שהג"ר שלהם נבחנות כמו או"א, ומחזה ולמטה שלהם יש ב' בחינות ישו"ת. וז"ש, **לְנַתְרָא גּוּ חֲמֵשׁ דְּלַתְתָּא**, שאלו ה' מרכבות מאירים לה' ספיי כח"ב תו"מ של ישו"ת הא' דיסו"ת הכולל. שהם בחינה ב' דיסו"ת הכולל. **וְיִדְנַפְקוּ מִינָהּ**, והיינו ישו"ת היוצא מיסו"ת הוה הא', שהיא בחינה השלישית דיסו"ת הכולל הנקרא ה' דהוי"ה. ואלו ג' בחינות שבה' דהוי"ה, מתבארים על דרך ג' בחינות דאו"א (שנתבאר לעיל אות ט"ז) כי אלו ג' בחינות שבי', שה"ס או"א, עושות ג' בחינות בה' דהוי"ה, שה"ס ישו"ת הכולל (כנ"ל אות כ"ד).

כח **ואינהו נ' פלאות וכי**: עתה מפרש סדר קבלת הפרצופין זה מזה. ואומר, ואלו נ' (דפוי" דף א' סוד ג')

ספרי   **בראשית**   **אותיות**   **יז**

ז אתפשיטו אילין חמש סמכין לתתא, וקיימא עליהו פדין. וכד אתנהירת בכולהו, פדין נפקין מינה ה' נהודין אחרנין, משתנין ולא משתנין, זמינא ושמאלא.

ח מכאן ולהלאה, קיימא מלה ילאסתמכא על רזא עלאה, ברזא דשמא קדישא, למתוי סתים דא פדא, ולאשתכללא רתיכא קדישא.

ט ואלין חמש, אינון ארבע, ואינון חמש לקביל חמש סמכין. ואינון ארבע לקביל ארבע סטרי עלמא. וכל חד וחד אית ליה רתיכא בלחודוי.

י וכלהו רתיכין, פלהו פלילין פל רתיכא ורתיכא בנהורא חד, וכל נהורא ונהורא אתכליל באינון סמכין, וכל סמכא וסמכא אתכליל באת ה"א. והאי

חלופי גרמאות

ז נ"א לאשתכחא (ד' קראקא), ח נ"א ליג ונהורא (זהר הגדול), ת נ"א על (זהר הגדול ד' קראקא).

מאמר	הסולם	ה' דהוי"ה
בפני עצמם, נקראים על שם ה' ספירות תנהי"מ שמחזה ולמטה של עצמם, שהם ה' סומכים הנ"ל. (כמ"ש שם).	המיוחד ימין ושמאל דישו"ת, שהוא ה' של השם הקדוש, שיהיה סתום זה בזה, השמאל בימין, כלומר, שקו השמאל יהיה סתום מג"ד דחכמה טכח התלבשותו בחסדים דימין. (כמ"ש בפלפח"ס אות ל"ז) ותשתכלל על ידו המרכבה הקרושה.	ה' דהוי"ה
ז אתפשיטו אילין חמש וכר': עתה מבאר ג' בחינות ישו"ת הנ"ל (באות כ"ז) כסדרן. ואומר, מתפשטים אלו חמש סומכים למטה, דהיינו לישו"ת הב', ובחינה ראשונה דישו"ת עומדת עליהם אז, דהיינו שמתלבשת בהם. וכשבחינה הב' דישו"ת מאירה מכל האורות, דהיינו אחר שמשתלמת בעיבוד יניקה מוחין דפנים, אז יוצאים ממנה ה' אורות אחרים, שהם בחינה הג' דישו"ת, שהם משתנים ואינם משתנים, ימין ושמאל. פירוש. שיש בהם ימין ושמאל, שהימין הוא אור חסדים שאינו משתנה לעולם, וכשם שהוא למעלה כך הוא בסוף המדרגות למטה. והשמאל ה"ס אור החכמה, המתגלה בישו"ת הג' הזה ולא בכ' בחינות ישו"ת הקודמים, כנ"ל באו"א (באות י"ז) שאור זה משתנה, כי הוא צריך להתלבשות החסדים, וכשאינו לו חסדים הוא נעשה חשך. ומטרם שיוצא קו האמצעי המיוחד השמאל עם הימין לקבל חסדים נמצא שקו השמאל הוא חשך. וזהו שרצה להשמיענו כאן.	ז	ז
ח מכאן ולהלאה קיימא וכר': אחר שביאר שיוצאים ימין ושמאל ב' קוין. וקו השמאל משתנה מאוד לחשך מחמת פירודו מן הימין. ואומר, שמכאן והלאה, עומד הרבר להסתמך, דהיינו שקו השמאל עומד להתתקן. על סוד עליון בסוד השם הקדוש, דהיינו על סוד הוי' של השם הקדוש, שה"ס קו האמצעי	ח	ח
(דפניי דף א' טור ג')		

יה את ה"א אתפליל באינון תשע סמכין. וכל חד וחד אתפליל באת יו"ד נקודה עלאה קדמאה, למיהוי פלא חד.

לד מהכא אשתכחו רתיכין, דסלקין על את ה"א מתתא לעילא, כ"ה רתיכין. ורזא דא, וברכו כ"ה מתתא לעילא.

לה מאת ה"א ולעילא תשע רתיכין, דקיימין «בלתודוי בלא חושבנא, עד רזא דיו"ד, וכלא אסתים בגויה. מכאן ולהלאה רזא דשמא קדישא, דאתעטר א באינון רתיכין, ולא תפללא דא בדה, באלין אתון יהו"ה.

מאמר ה' אחרונה דהוי"ה

לו אר"ש, קב"ה איקרי אחד, דכתיב ה' אלהינו ה' אחד. קב"ה איקרי ראשון, דכתיב אני ראשון. קב"ה איקרי אחרון, דכתיב וכל היום וכל הלילה אני ראשון ואני אחרון. בריך הוא וברוך שמייה לעלם ולעלמי עלמי.

לז ה"א רזא דכתיב ואני אחרון, דא ה"א בתראה דשמא קדישא. רתיכא קדישא באחרון, דכתיב ואת אחרונים אני הוא. אחרון ואחרונים פלהו ברזא

חלופי גרסאות

א נ"א בלחודייהו (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). ב ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב לאתעטרא.

ו (שם מא) לך עח צ"א ויחי קטו צ"ד אדרא רבא סו צ"ד.

מסורת הזהר

(דברים ו) הקשה"ז אות רד שם אות רמא ב"א עז צ"א ויחי ה צ"ב שנות צא צ"ב. ט (ישעיה מד) הקשה"ז אות קסה וארא כא צ"ל תרומה קפה צ"ז מצורע כא צ"ד ת"ז ת"ה כ: תס"ט קט: ת"ע קכ. תק"ח קא ט"ב ש"א. ט

הסולם

מאמר

ה' דהוי"ה (שם). מכאן ולהלאה, דהיינו אחר ב' אותיות י"ה דהוי"ה שנתבאר, ה"ס השם הקדוש, דהיינו ז"ן שה"ס ו"ה של השם הקדוש, המתעטרים באלו המרכבות של ב' האותיות י"ה, ונכללים זה בזה, שו"ה נכללים ב"ה, באלו ד' אותיות דהוי"ה.

הנכללים בא"א הנקרא הנקודה העליונה הראשונה. כדי שיהיו כולם אחד. כי כולם עולים ומתיחדים באו"א, ואו"א בא"א, ואז כל פרצופי אצילות נעשים אחד.

מאמר ה' אחרונה דהוי"ה

לו אר"ש קב"ה איקרי וכו': אמר ר' שמעון, הקב"ה נקרא אחד, שכתוב, ה' אלקינו ה' אחד. הקב"ה נקרא ראשון, שכתוב אני ראשון. שה"ס הנקודה הראשונה שה"ס י' דהוי"ה (כנ"ל באות ל"ג). הקב"ה נקרא אחרון, שכתוב, ואני אחרון. שה"ס ה' אחרונה דהוי"ה. ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

לד מהכא אשתכחו רתיכין וכו': מכאן נמצאים מרכבות, שעולות לאות ה' ממטה למעלה, שהם כ"ה מרכבות. כי ה' סומכים הם ה' מרכבות, וכלולות זו מזו, שכל סומך כלול מה' מרכבות והם כ"ה מרכבות. וז"ס שכתוב יברוכה, שהיא אותיות יברכו כה, דהיינו כ"ה מרכבות ממטה למעלה.

לה מאת ה' ולעילא וכו': מאת ה' ולמעלה, הן תשע המרכבות, דהיינו ט' סומכים של ה', העומדים בפני עצמם בלי חשבון, כי אע"פ שיש בהם חכמה, אין החכמה מתגלה בהם, (כנ"ל אות כ"א ע"ש) והחכמה מכונה חשבון, ע"כ אומר בלא חושבנא. עד סוד ה', שה"ס או"א עלאין, שהכל נסתם בתוכה. כי באו"א עלאין אין אפילו גילוי לחכמה (כמ"ש דפ"י דף א' טור ג')

לז ה"א רזא דכתיב וכו': ה', היא סוד שכתוב, ואני אחרון. שזה ה' אחרונה של השם הקדוש. המרכבה הקדושה שבאחרון, הוא שכתוב ואת אחרונים אני הוא. אחרון ואחרונים כולם

ספרי בראשית אותיות יט

תָּדָא אַתְּקָלִילוּ אַלִּין בְּאַלִּין. וְנָזָא דְהִ"א, אֵינּוּן ד', וְאַלִּין ד' דְּאִיקְרוּן אַתְרוּנִים, בְּלֵהוּ קְיִימִין מַסְטָרָא דְלַעֲיָלָא וּמַסְטָרָא דְלַתְתָּא.

ל"ח רְתִיכָא דָא, מִיכָאֵל גְּבִרְיָאֵל רְפָאֵל אֹרִיָאֵל, אֵלִין אֵינּוּן אַרְבַּע, וְתָדָא נְקוּדָה דְקְיִימָא עֲלֵייהוּ אֵינּוּן ה"א. וְלֹא אִיקְרִי ה"א דָא, אֶלָּא בְּרִזָּא דְאַלִּין אַרְבַּע, וְנְקוּדָה בְּתִרְגָּא דְשָׂרְיָא עֲלֵייהוּ. וְנָזָא דְהִ"א דָא דְל"ת הַת, וְסָהוּא נְקוּדָה דְשָׂרְיָא עֲלֵייהוּ בְּאַמְצְעִיתָא אַתְעֵבִיד ה"א.

ל"ט וּבְרִזָּא דְחֲנוּךְ, אֵית ה"א אַחְרָא לַתְתָּא, דְקְיִימָא מַתְקָשְׂרָא בְּסָאֵי ה"א, וְכֻלָּא חַד בְּחַד, וּבְכִדִין אֵיהוּ עֵידִין לְמַכְפִּי, וְסִימְנִידָא אַהָה.

מ בְּגִין דְסַחְרָנוּ בִישָׂא לַתְתָּא, חֲפָיָא בְּגוֹנוֹנָא דְדַל"ת, וְסַחְרָא לְאַלִּין אַרְבַּע, וְלֵסָאֵי נְקוּדָה. וְקְיִימָא בְּסָאֵי נְקוּדָה קְלִיפָא תְּקִיפָא, לְחֲפָיָא עֲלֵהָ. וּבְכִדִין אַתְפְּסִיאַת

חלופי גרמאות

ג' ניא ליג עידן (זהר הגדול), ד' היג כל הדפוסים ובדפוס מתקאטש מוסיף אהה ה'.

מאמר	הסולם	ה' אחרונה דהוי"ה
כולם הם סוד אחד, כי אחרון הוא ה' אחרונה דהוי"ה, ואחרונים הם המרכבה שלה, ונכללו אלו באלו. הסוד של הדי' הוא ד', שהי"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם וז"ס המרכבה כנ"ל. ואלו הדי' הם הנקראים אחרונים, וכולם נמצאים מצד שלמעלה, דהיינו מצד ה' ראשונה דהוי"ה (כנ"ל אות ל"ב) ומצד שלמטה, דהיינו מצד ה' אחרונה דהוי"ה.	וההוא נקודה דשריא עלייהו באמצעיתא, דהיינו אחר שהמלכות נתרבקה בז"א שהי"ס קן האמצעי, ונעשית גם היא נקודה דאמצעיתא, והיא שורה ממעל המרכבה שלה שאז החכמה מתלבשת בתסדים המרובים דז"א, ואתעביד ה'.	ה' אחרונה דהוי"ה
לח) רתיכא דא מיכאל וכו': מרכבה הזו, היא מיכאל גבריאל רפאל אוריאל, כי מיכאל הי"ס קו ימין, וגבריאל קו שמאל. ואוריאל קו האמצעי, ורפאל הוא מלכות המקבלת הארת ג' הקוים. אלו הם ארבעה, ועם נקודה אחת העומדת עליהם, שהיא המלכות עצמה, הם הדי'. וזו אינה נקראת ה' אלא בסוד אלו ארבעה המלאכים, שהם המרכבה שלה, ונקודה האחרונה, שהיא המלכות העומדת עליהם. וסוד ה' זו, היתה ד', שהם המרכבה, ועל ידי אותה הנקודה השורה עליהם באמצע, שהיא המלכות נעשית ה'.	ל"ט) וברזא דחנוך אית וכו': ובסוד ספרו של חנוך כתוב, יש ה' אחרונה למטה, שהיא המלכות, שנמצאת מקושרת בה' זו הראשונה, שהיא בינה, וכולה אחת באחת. כלומר שהמלכות מתדבקות כולה בבינה, והם כאחת. שאז שולט אור החכמה שבשמאל דבינה במלכות. כי זה סוד מצב הא' שבמלכות, מטרם שמתדבקות בקו האמצעי (כנ"ל בפלפוחי"ס אות פ"ח) ואז, הוא עת לבכות, כי אז הוא זמן הדינים והמוחין דקטנות המכונים בכיה. וסימנך אהה, שבמלה זו מחוברות ב' ההין, הרומזות לבינה ומלכות, ומלה זו היא לשון צער ובכיה. וזה מורה שחיבור ב' ההין גורם צער ובכיה.	ה' אחרונה דהוי"ה
פירושו. הדי' של המרכבה הי"ס המשכת החכמה. ומטרם שהמלכות נתרבקה בקו האמצעי היתה המרכבה שלה תחת שליטת החכמה, שהקו שמאל לא היה מתחבר עם קו הימין, וע"כ היתה דל"ה ועניה, משום שלא יכלה להאיר בלי התסדים. ועל שם זה נקראת אז ד' מלשון דלות. וז"ש ורזא דה"א דא דל"ת הית, דהיינו בעת שהיתה בסוד המרכבה שלה בלי קו האמצעי, היתה דלה, שלא יכלה להאיר.	מ) בגין דסחרנו בישא וכו': משום שהסיבוב של רע למטה, דהיינו כח רע, שדרכו להקיף את הדבר שניתן לו רשות להקיף, כדי לסתום אורו שלא יגיע למטה לתחתונים המכסה כעין דל"ת, ומסבב ארבע המלאכים האלו, הנ"ל, ואת נקודה הזו, דהיינו המלכות, בעודה דבוקה בבינה ואינה בקו האמצעי, ואז נמצא בנקודה זו, קליפה קשה המכסית עליה, ואז מתכסה הלכנה, שהיא המלכות, והאור שלה מתכסה, שלא יגיע לתחתונים, ואז ניתנה רשות	ה' אחרונה דהוי"ה

(דפויי דף א' טור ג')

כ סתרי בראשית אותיות

סִיָּהָרָא, וְנִהְיִירָא דִּילָהּ אֲתַחְפִּיִּיא, וְכִדִּין אֲתִיָּיָב רִשׁוֹ לְמִידָן עֲלָמָא בְּדִינָן בִּישׁוּן. וְרִזָּא דְהָ"א וְהָ"א בְּתַרְגָּא *) יִתְרוּוִיָּהּ בְּחַד נְקוּדָה יְהִיָּה. דְּהָא כְּדִין דִּינָא אֲתִיָּיָב בְּרִזָּא דְכְּתִיב * בְּגִזְרַת עֵירִין פִּתְגָּמָא וּמֵאֲמַר קְדִישׁוֹן שְׁאַלְתָּא עַד דְּכִבְרַת וּגְוִי.

מא) רְתִיבָא דָּא קְיִימָא בְּהָ"א בְּתַרְגָּא, לָא אִיתְפְּרָשָׁן דָּא מִן דָּא לְעֲלָמִין. וּבְכָל אֲתֵר דִּישְׁתַּכַּח מִיכָאֵל דָּאִיהוּ רִישָׁא לְאַלִּין, תַּמָּן אִיְהִי שְׁכִינְתָּא. כִּלְאֵא אֲתַקְשֵׁר דָּא בְּדָא, וְאִינוּן מִתְקַשְׁרִין גּוֹ הֵהוּא נְקוּדָה וְכִלְאֵא הָ"א.

מב) וְכִדִּין אִיְהִי חַד הָ"א, וְאֵת אֶלְ"ף אוֹ אֵת יוֹ"ד קְדָמָא לָהּ, וְאִיְהִי בְּחַד

ה'לופי גרסאות

ה ה"ג הסלם נ"א דא ה"א (זהר הגדול ודפוס קראקא)
נ"א דהא ה"א (ד' ווינצ'א) נ"א דה"א ה"א (ד' אמסטודם).
1 ה"ג הסלם נ"א מתרווייהו (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח) נ"א דתרווייהו (ד' מונקאטש). I ה"ג דפוס מונקאטש
נ"א ה"א (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח).

מסורת הזהר

(9) (ניאל ד) ויצא קלח צ"ב ח"ב מט:

ה' אחרונה דהוי"ה

בחד נקודה, ה"ה, כי ה' אחרונה צריכה להיות מתוכרת בו' דהוי"ה, שהוא קו האמצעי, ורחמים. ואם היא מתוכרת בה' ראשונה, דהיינו שהיא כמו בבחינת מצב הא' שלה, שמקבלת משמאל דבינה, או נמשכים ממנה כל הדינים כנ"ל. ולפיכך חיבור ב' ההין רומז על דינים. וז"ש. דהא כדין דינא אתיהיב וכו'. כמבואר.

מא) רתיבא דא קיימא וכו': מרכבה זו, דד' המלאכים הנ"ל, עומדת בה' אחרונה דהוי"ה, שהיא המלכות. ואינן נפרדות זו מזו לעולם, שהמלכות אינה נפרדת ממרכבתה, והמרכבה שלה אינה נפרדת ממנה. ובכל מקום שנמצא מיכאל, שהוא ראש המלאכים של המרכבה, שם היא השכינה, כי המרכבה אינה נפרדת לעולם מן השכינה. הכל מתקשר זה בזה, דהיינו כל ד' המלאכים וכללים ומקושרים זב"ו. והם, המלאכים, מתקשרים תוך נקודה ההיא, שהיא המלכות. והכל ביחד הם ד', דהיינו ד' מלאכים עם המלכות שעליהם הם חמשה.

מב) וכד איהי חד וכו': וכשהיא ה' אחת, וקודם לה כתוב אות א' או אות י', והיא בנקודה אחת, דהיינו בבחינת המלכות, אז היא באה להטיב לעולם. והיינו הצידוף א"ה או י"ה. שזה רומז, שקליפה הרעה נשברה מפניה ואינה מכסית עליה. כי הא' י' הקודמות לה', עומדות בסוד הזה, לשבור הקליפה שלה. וז"ס השם אהי"ה.

פירוש

הסולם

מאמר

רשות לדון העולם בדינים רעים. והסוד הוא, כי ה' הראשונה, שהיא בינה, וה' אחרונה, שהיא מלכות, שתיהן הן בנקודה אחת, דהיינו ה"ה ביחד. כי אז הדין ניתן בסוד הכתוב, בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאילתא עד דברת וגו'.

פירוש. כשהמלכות אינה בקו אמצעי, שהוא ז"א, אלא מקבלת חכמה משמאל דבינה, בלי המיתוק דקו האמצעי, אז ניתן כח לקליפות לכסות ולסתום אורה סביב סביב שלא יגיע לתחתונים. עד שהיא נפרדת מן הבינה, ונתתקנת לקבל כל אורותיה מן ז"א, או נפתחת מן ההסגר ומאירה לתחתונים. כנודע בסוד ב' מצבי המלכות, (כמ"ש בפלפח"ס אות פ"ח).

ו"ש בגין דסחרנו בישא לתתא, דהיינו שיש הסגר של כח הרע למטה, הפי"א כגוונא דדל"ת, כלומר שההעלם שלה מרומז בהשם דל"ת, דהיינו דלות ועוני (כנ"ל באות ל"ח) וסחרא לא"ין ארבע ול"האי נקודה, דהיינו בעת שהמלכות מקבלת משמאל דבינה, שאז ניתנה רשות להסגר של כח הרע שיסגור ויסתום אורותיה מן התחתונים. וז"ש וקיימא בהאי נקודה קליפה תקיפא לאפיא עליה וכו', כי ההסגר של כח הרע הנ"ל על הנקודה, שהיא המלכות, הוא קליפה קשה מאד. וכדין אתיהיב רשו למידן עלמא בדינין בישין כי מתוך שנמנע אור הרחמים מלהאיר בעולם, ניתנה רשות לכל הדינים שישלטו בעולם. וז"ש, ורזא דה"א וה"א בתראה תרווייהו

(דפוי" דף א' טור ג' *) דף ב' טור ב')

סתר   **בראשית**   **אותיות**   **כא**

נקודה, בדין איהי אתייה לאוטבא לעלמא, איה ם או ייה, דהא קליפא בישא
 איתברת מקמה, ולא תפייה עלה. ם הא י, קיימא ברוזא דא.
מוג ברוזא דא, לית לה שמה קדישא באתון רשימין, דלא קיימא בההוא
 את רתיקא דיליה, בההוא שמה, על מה דאיסתמיה. ונהוא רתיקא סמכה דיליה.
 דלית לה מלכא דלא אתי בחילוי ולא אשתכח יחידאי, ועד ידו צבאות
 פלא פתרא, דלא איתפרשן רתיכין מן שמה קדישא, וכל את ואת פליל בגויה
 רתיקא דיליה, וכדין פלא איהו שמה קדישא.
מוד האי את ה"א, אית לה רתיקא, באינון שליטין לתתא. בגין דאת דא
 איהי באתגלייא, ועירא דמן חברייה. אכל בלהו אתון אתרנין, לית לון רתיקא,
 לאתפללא באינון אתון, באלין תתאי, בר האי. בגין דאת דא אתפליל בתתאי
 דלבר, ואתון אתרנין אתפלילו בהון רתיכין קדישין דלאו אינון לבר. בר,
 פד מתחברן היכלין בהיכלין, תתאי בעילאי, אכל לא איתפלילן באינון אתון
 למהוי חד את.

חלופי גרמאות

ח נ"א איה וליג או ייה (ד' אמטטרם ש' תסיב). ט היג הסלם נ"א נ"א האי (דפוס קראקא) ונ"א האי (זהר הגדול
 וכל הדפוסים מזיה). י היג דפוס סאלוניקי קראקא ובכל הדפוסים כתוב ד"א. כ בדפוס קראקא כתוב כפל לשון מן
 בגין דאת דא איהו באתגלייא עד בגין דאת דא אתכליל ונראה שהוא ט"ס.

ה' אחרונה דהוי"ה	הסולם	מאמר
דהיינו הוא ומרכבותיו ביחד. כי המרכבות אינן נפרדות מן השם הקדוש. וכל אות ואות, מן השם הקדוש, כוללת בתוכה מרכבה שלה, ואז הכל הוא שם קדוש.		פירוש. כי כל הקליפה הנ"ל לסגור ולסתום אורותיה, היא מפני שהיא מקבלת רק מקו שמאל דבינה, שהיא חכמה בלי חסדים (כמ"ש בפלפח"ס אות ל"ה) ואות ה"א מורה על המיתוק דחכמה וחסדים יחדיו, בסוד הציור של ב' יודין שבה, שה"ס ימין ושמאל, וקו האמצעי שבה, מיחד אותם זב"ו. וכן ה'י מורה על חסד. ולפיכך אם אחד מב' אותיות אלו קדמה אל הדי' שהיא המלכות, רומז, שכבר החכמה שבמלכות, מלוכשת עם חסדים, שאז נשברה הקליפה הרעה השולטת על המלכות, כל עוד שהחכמה שלה היא בלי חסדים. וז"ש, דהא קליפה בישא אתברת מקמה וכו'. כי ה"א והי' מורות על שפע החסדים. המגרש את הקליפה מן המלכות. כמבואר.
מ(ד) האי את ה' וכו' : אות ה' זו, יש לה מרכבה באלו השליטים למטה, בבי"ע. משום שאות זו, הקטנה מן החברה, כלומר שהיא הקטנה שבעשר ספירות, היא בגלוי, שהארת החכמה מתגלה בה, אבל כל אותיות האחרות, אין להן מרכבה, שיתכללו באלו האותיות של מרכבתם, באלו התחתונים. כי אין הארת החכמה מתגלה להאיר לתחתונים בשום ספירה מעשר הספירות, חוץ מזו, מהמלכות. משום שאות זו, ה' אחרונה, שהיא המלכות, נכללת בתחתונים שמבחוץ, בבי"ע, כנ"ל, ואותיות אחרות של השם הוי"ה, נכללות בהן מרכבות קדושות, שהן אינן מאירות הארת חכמה לחוץ. כנ"ל. חוץ כשמתחברים היכלות בהיכלות, שהתחתונים עולים לעליונים, אבל אינם נכללים באלו האותיות להיות כמו אות אחת.		מוג ברוזא דא לית וכו': כעין זה, אין לך שם קדוש, באותיות הרשומות שבו, שהמרכבה שלו אינה עומדת באות ההיא שבשם ההוא, על מה שהיא נסמכת עליה. והמרכבה ההיא היא הסומכת שלה. כי אין לך מלך שאינו בא בצבאותיו, ואינו נמצא יחיד. ועל כן הויה צבאות הכל שם אחד, (דפויי דף ב' טור ב')

כב סתרי בראשית אותיות

מז וּבְגִין כָּךְ, יְכַל שְׁמָא וְשְׁמָא מִן שְׁמֵהּ קַדִּישִׁין, אֲתַפְּלִיל רְתִיכָא קַדִּישָׁא בְּגוּיָה וְדָא הוּא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדָא יָאוּת. וְכֵן לְכַל אֵת וְאֵת מְאִינוּן אַרְבַּע. וְאִינוּן אַרְבַּע אֲתוּנוּן, אִינוּן רְזָא דְרְתִיכָא, לְמֵאן דְּלֹא אֲתִידַע. וְלְכַל אֵת וְאֵת, אֵית לִיהּ רְתִיכָא דְאֲתַפְּלִיל בְּגוּיָה, וְאֲתַרְשִׁים בְּהוּא אֵת מְמַשׁ.

מו הַאי ה"א, אֵיהִי תְרִיסַר. וְהַאי נְקוּדָה דְקַיִמָא לְעֵילָא, אֵיהִי תְלִיסַר. וְאִינוּן תְלִיסַר מְכִילָן דְרַחֲמֵי לְתַתָּא, כְּגוּוֹנָא דְלְעֵילָא. הַנִּי תְרִיסַר, אִינוּן תְרִיסַר תְּחוּמִין, וְאִינוּן לְד' סְטְרֵי עֲלָמָא, תְּלַת תְּלַת לְכַל סְטַר.

מז וְאִינוּן תְּלַת, אִינוּן תְּשַׁעָה לְכַל סְטַר. לְסְטַר מְזַרְחָא תְּשַׁעָה. לְסְטַר מְעַרְבָא תְּשַׁעָה. לְסְטַר צְפוֹן תְּשַׁעָה. לְסְטַר דְרוֹם תְּשַׁעָה. וְהַאי נְקוּדָה דְקַיִמָא עֲלֵייהּ בְּאֲמַצְעִיתָא. אֲשַׁתְּכַח הַאי נְקוּדָה דְאֲשֻׁלִים לְכַל סְטַר לְעֲשָׂרָה, בְּגִין דְקַיִמָא בְּאֲמַצְעִיתָא. לְסְטַר מְזַרְחָא עֲשָׂרָה. לְסְטַר מְעַרְבָא עֲשָׂרָה. לְסְטַר צְפוֹן עֲשָׂרָה. לְסְטַר דְרוֹם עֲשָׂרָה. עֲשַׂר סְפִירָן לְכַל סְטַר. וְאֵלִין אִינוּן מ' אֲתוּנוּן, דְקַיִמִין

חלופי גרמאות

ל ה"ג דפוס מונקאטש בשם נ"א, ובשאר הדפוסים כתוב כל את ואת משמא קרישא אתכליל ביה רתיכיה בגויה. ח נ"א ליג לעשרה (זהר הגדול).

ה' אחרונה דהוי"ה הסולם מאמר

היא שלש עשרה. והם שלש עשרה מדות הרחמים למטה, כעין י"ג מדות הרחמים למעלה בא"א. ומפרש דבריו. אלו שתים עשרה שבה', הן י"ב גבולים. והם לד' רוחות העולם, ג' ג' לכל רוח.

פירוש. כי סוד הדי' ה"ס ד' רוחות העולם, שה"ס ג' קוין ימין שמאל ואמצע ומלכות המקבלתם. וכשהם כלולים זה בזה, יש בכל רוח ג' קוין, והם י"ב, ונקראים י"ב גבולים. ועם כללות המלכות, הם י"ג. וז"ש. הני תריסר אינון תריסר תחומין ואינון לד' סטרי עלמא, שד' סטרי עלמא ה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם, והם נכללים זה בזה, ואז הם תלת תלת לבב סטרי, דהיינו ג' קוין בכל רוח. ונקראים י"ב גבולים.

מז וְאִינוּן תְּלַת אִינוּן וְכוּ': וְאֵלוּ ג' הַקוּיִן הַנְּכַלְלִים בְּכַל רוּחַ, הֵם תְּשַׁעָה לְכַל רוּחַ. כִּי גַם ג' הַקוּיִן שֶׁבְּכַל רוּחַ כְּלוּלִים זֶה מִזֶּה, וְהֵם תְּשַׁעָה בְּכַל רוּחַ. וְהֵם לְרוּחַ מִזְרַח תְּשַׁעָה, וְלְרוּחַ מְעַרְבַת תְּשַׁעָה, וְלְרוּחַ דְרוֹם תְּשַׁעָה, וְנִקְוָה זו, שֶׁהִיא הַד' אַחְרוֹנָה, הַעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם בְּאֲמַצְעַת (כְּנ"ל אוֹת ל"ח) נִמְצְאָת נִקְוָה הַזֶּה שֶׁמְשַׁלֶּמֶת לְכַל רוּחַ שִׁיחִיהָ בּו עֶשֶׂר, שֶׁמְשׁוֹם שְׁעוֹמֶדֶת בְּאֲמַצְעַת הִיא מְצַטְרַפֶּת לְכַל רוּחַ. וְנִמְצְאָ שִׁישׁ בְּרוּחַ מִזְרַח עֶשֶׂר, וְבְרוּחַ מְעַרְבַת

דאצילות. וז"ש, בר כד מתחברן היכילין בהיכלין תתאי בעילאי, דהיינו חרין מבשבת ויו"ט שהיכלות דבי"ע עולים לקדושה שאז הם מקבלים גם מן הספירות שהן למעלה מן המלכות, מטעם שעומדים באצילות במקום הספירות עצמן, וכל תחתון העולה לעליון נעשה כמו העליון. ועכ"ז אע"פ שעולים לספירות דאצילות, אינן נחשבים שם, אלא לבחינת חיצוניות של הספירות, ואינם כספירות עצמן. וז"ש, אב"א לא אתכלילין באינון אתונון למהוי חד את. דהיינו שאינן מתחדין עמהם לגמרי אלא שנעשים להם לחיצוניות.

מז וּבְגִין כָּךְ כ"ל וכו': ומשום זה, כל שם ושם מן השמות הקדושים נכללת בו מרכבה קדושה, וזה הוא שם קדוש כראוי, וכן לכל אות ואות מאלו ארבע האותיות שבשם הקדוש, יש מרכבה. כי אלו ארבע האותיות הן סוד המרכבה לאותו שאינו נודע. כלומר שהן מגלות הבלתי נודע, וע"כ נקראות מרכבה אליו ולכל אות ואות, מאלו ארבע אותיות השם, יש לה מרכבה הנכללת בתוכה, ונרשמת באותה האות ממש. דהיינו כמו שנתבאר לעיל, באות י', ואת ה' ראשונה, וה' אחרונה.

מו הַאי ה"א אֵיהִי וְכוּ': ה' זו היא שתים עשרה, ועם נקודה זו העומדת למעלה, (דפויי דף ב' טור ב')

ספרי בראשית **אותיות** **כג**
בְּרָא דְבְרָאשִׁית לְתַתָּא, בְּרָא דְשָׂמָא קְדִישָׁא, וְתָרִין יֵאִינוּן לְאַתְדָא בְּיִמִּינָא וְשָׂמְלָא. וְכִלְהוּ קְיִימִין בְּרָא דְהָא.
מזח הַשְּׂתָא אֲשַׁתְּכַח דְהָא דָא, בְּכַל אֵינּוּן רְזִין עֵילְאִין: בְּהֵוּא רְתִיכָא קְדִישָׁא. בְּאֵינוּן תְּרִיסַר. בְּרָא דְעֶשֶׂר סְפִירָן. בְּרָא דְמ"ב אֲתוּוֹן מִחְקָקֵן דְּכִשְׂמָא קְדִישָׁא. כֻּלָּא אֲתַפְּלִיל בְּהַאי דִּיוֹקְנָא דְהָא.
מט וְכִלְהוּ קְיִימִי בְּאַלְכֶסוֹנָא, בְּרָא דְנִקְוֵדָה דְקְיִימָא בְּאַמְצְעִיתָא, דְאַכְרַע לְכִלְהוּ בְּאוֹרַח מִיֶּשֶׁר, סְטְרָא דָא בְּסְטְרָא דָא, וְכֵן לְד' סְטְרִין, כִּלְהוּ קְיִימִי בְּמִתְקָלָא, תְּקֵלָא דְקְיִימָא לְאַתְקְנָא כֻּלָּא.

חלופי גרמאות

1 ה"ג הפוס מונקאטש ואמסטרדם ונ"א אונין (וויניצ'א) ונ"א אולון לאתאחדא (זהר הגדול) ונ"א אולין לאתחידא (סאלוניקי קראקא).

מאמר **הסולם** **ה' אחרונה דהוי"ה**
 מערב עשר, וברוח צפון עשר, וברוח דרום עשר, שהוא סוד עשר ספירות לכל רוח. ואלו הן מ' אותיות של השם מ"ב הנמצאות בסוד הכתוב בראשית עד הב' של ובהו. הנמצאות למטה, בהמלכות בסוד השם הקדוש, ושנים הם, ליחדם בימין ושמאל, הם מ"ב. וכולם עומדים בסוד הה'.
 פירושו. כמו שיש שם מ"ב למעלה בג"ר, שה"ס מ"ב אותיות שבפסוק בראשית עד הב' של המלה ובהו. כן יש שם מ"ב למטה במלכות, וה"ס ד' פעמים עשר אותיות שבכל רוח, שהם מ', ועם ב' כללות של ימין ושמאל שבהם, הם מ"ב, כמו למעלה.
מזח הַשְּׂתָא אֲשַׁתְּכַח דְהָא וכו': עתה נמצא שה' זו, היא נמצאת בכל הסודות העליונים: כי היא בסוד המרכבה הקדושה ההיא, ובאלו י"ב גבולים, ובסוד עשר ספירות לכל רוח שבה, ובסוד מ"ב אותיות החקוקות בשם הקדוש. הכל נכלל בצורה הזו של הה'.
מט וְכִלְהוּ קְיִימִי בְּאַלְכֶסוֹנָא וכו': וכולם עומדים באלכסון, בסוד הנקודה העומדת באמצע, המכרעת את כולם בדרך ישר, צד זה בצד זה, וכן לד' רוחות, כולם עומדים במשקל, מאזנים העומדים לתקן את הכל.
 פירושו. מטרים שנשתתפה המלכות בכינה, היו הט"ס ראשונות נקיות לגמרי מן הצמצום שבמלכות, ולא היה אלא כלי אחד, שהיא המלכות, והט"ס ראשונות היו כולן אור. אמנם אחר שעלתה המלכות ונשתתפה עם הבינה, נתרבה המלכות בכל ספירה וספירה מעשר הספירות, כי בנקודים, עלתה ג"כ לנקבי עינים, שהיא חכמה, ובאצילות, עלתה ג"כ (דפני"י דף ב' טור ב')

כד סתרי בראשית אותיות

(ג) בְּרֹא דָא, אַתְּבְּרִיאוּ וְאַתְתַּקְנוּ כָּל הַנְּי תַתְּאִי. ע"ד כְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ. נַעֲשֶׂה, וְדַאי אִיהוּ ה"א, וְכָל הַנְּי דְקִימִין לַתְּתָא, וְאַתְאַחְדוּ בְּה, בְּדִיּוֹקְנָה מִמֶּש. כְּמָא דְאִיקְרִי ה'. בְּר מַה דְּאִית תְּדָא לְעִילָא, בְּמַה דְּלָא אַתְחַזִּי כָּלל בְּדִיּוֹקְנָהא, וְלָא אִיתְרְשִׁים בְּה לְאִיתְחַזְּאָה.

(ד) כד * אַקְרִי ה"א, אַנְדְּמַנַּת בְּכָל הַנְּי רִזִּין. ׀ אִיהוּ כְּלָא, בְּגִין דָּא קִימָא הַאי נְקוּדָה גּוֹ אֲמַצְעִיתָא, בְּגִין דְּאַתְאַחֲדִת ׀ בְּכּוֹלָא, אֲלִין דְּלֶסְטֵר מִזְרַח, ׀ אַתְאַחֲדִת בְּה, וְאִיהוּ עֲמַהוֹן. ׀ אֲלִין דְּלֶסְטֵר דְּרוּם אַתְאַחֲדִת בְּה, וְאִיהוּ עֲמַהוֹן. אֲלִין דְּלֶסְטֵר צְפוֹן, אַתְאַחֲדִת עֲמַהוֹן וְאִיהוּ עֲמַהוֹן, וְכַג"כ אִיהוּ בְּכָלָא, וְכָלָא בְּה, וְכָלָא ה"א. וְע"ד כְּתִיב, נַעֲשֶׂה אָדָם, וְכְתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, כָּלָא אִיהוּ בְּרֹא עִילָאָה כְּדָא תְּזִי.

(ה) וְכָל הַנְּי רִזִּין, וְכָל רִזִּין עִילָאִין, כְּלָהוּ אֲשַׁתְּמוּדְעֵן בְּהַנְּי אַתְּוֹן, וְאַתְרְשִׁימוּ בְּהַהוּא אֶת מִמֶּש, לְאַתְיַחְדָּא שְׂמָא קְדִישָׁא כְּדָא יָאוּת. וְכָלָא רִזָּא עִילָאָה בְּשְׂמָא קְדִישָׁא. עַד הָכָא אִיתְרְמִיזַת חֲכְמָה עִילָאָה, בְּרֹא דָּאֵת ה"א בְּתַרְאָה דְּאַתְוֹן אַרְבַּע. וְכַפָּא חוֹלְקִיָּה מֵאן דְּעָאֵל וְנַפְק, וְיַדַּע אוֹרְחֵי דְּקַב"ה לְמִיעַל בְּלָא כִּיסוּפָא לְעִלְמָא דְּאֶתִי.

מסורת הזהר (בראשית א) הקשה"ז אות ו'ג.

ס נ"א דאתאחידא (זהר הגדול ורפוסים ראשונים), ט נ"א איהו (זהר הגדול). פ נ"א בלבא (זהר הגדול וסאלוניקו וקראקא). צ ברפוסים סאלוניקו קראקא מוסף ואתאחידת לעילא במה דלא אתחזי כלל בדיוקנהא ולא אתרשים בה לאתחזאה כד אקרי ה"א אודמנת בכל הני רזין איהו כלא בגין אלין לסטר מורח והוא כפל לשון ונראה שהוא ט"ס ול"ג מן בגין דא קיימא עד אלין דלסטר מורח. ק ה"ג רפוס מונקאטש ובכל הרפוסים ל"ג מן אלין עד ובג"כ. ד ה"ג רפוס מונקאטש נ"א וכלהו (זהר הגדול ורפוסים הראשונים מז"ח).

מאמר **ה' אחרונה דהו"ה**

הסולם

(א) כד אַקְרִי ה"א וכו': כשהמלכות נקראת ה' היא מזדמנת בכל אלו הסודות שנתבאר לעיל. היא הכל, משום זה עומדת נקודה זו בתוך האמצע של ד' רוחות שבה, משום שהיא מתאחדת בכלם, אלו ט' שברות מורח מתאחדים בה, והיא עמהם, אלו הט' שברות דרום מתאחדים בה והיא עמהם, אלו הט' שברות צפון מתאחדים בה, והיא עמהם. ומשום זה היא בכלם, וכולם בה, והכל היא ה', וע"כ כתוב נעשה אדם, שהוא דברי המלכות, שנקראת עשיה, והיא ה'. וכתוב, ויאמר אלקים, שטובב על בינה, הכל הוא בסוד עליון כראוי. (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר אות ו'ג בהסולם ד"ה ולפיכך).

(ב) וכו' הני רזין וכו': וכל הסודות האלו, וכל סודות העלינים, כולם נודעים באותיות האלו ונרשמים באות ההיא ממש להתחדד השם הקדוש כראוי. והכל הוא סוד עליון

מאמר

ואומר, שהמסך דחירק שנקרא מתקלא נמצא כלול בכלם, **תְּקִילָא דְּקִימָא לְאַתְקִנָּא כְּלָא**, כי המסך דחירק הוא המתקן את הכל, בסוד התקון דקו האמצעי. שזולתו לא היו שום מוחין בהפרצופין (כנ"ל בפלפח"ס אות ל"ב ע"ש).

(ג) בְּרֹא דָא אַתְבְּרִיאוּ וכו': בסוד הזה שנתבאר בה' אחרונה, שהיא המלכות, נבראו ונתקנו כל אלו התחתונים. ע"כ כתוב ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, נעשה, ודאי היא ה', שהיא המלכות הנקראת עשיה, וכל אלו העומדים למטה, מתאחדים בה כצורתה ממש, כמו שנקראת ה', ע"ד שנתבאר לעיל, בכל סודותיה, וע"כ אמרה בצלמנו כדמותנו חוץ מה שיש ה' אחת למעלה, שהיא בינה, במה, שהתחתונים אינם נראים כלל בצורתה, ואינם נרשמים בה להראות. כי אין לתחתונים אחיזה אלא במלכות.

(דפוי"ד דף ב' טור ב' * טור ג')

ספרי בראשית אותיות כה

מאמר אות ו' דהוי"ה

נג רָזָא דָּאָת ו'וֹ רְתִיכָא קְדִישָׁא עֵילָאָה, דְּקִימָא בְּקִימָא שְׁלִים * הָאִי אֲתַפְלַג לְתַרְיָן אֲתָוּוֹן, דְּאִינּוֹן תְּרִין וְיִי"ן ו'וֹוֹ, דָּא בְּגוֹנָא דְדָא, וְאִינּוֹן תְּרִיסַר רְזִין עֵילָאִין.

נד הָאִי ו'וֹ עֵילָאָה, * אִיהוּ קְיִמָּא בְּחַמֶּשׁ סְמִכִין עֵילָאִין, דְּקִימָא עֲלֵיהוּ אֵת ה"א עֵילָאָה. וְהָאִי ו'וֹ, אַע"ג דְּאִיהוּ שִׁית, וְנָוָא דְשִׁית, אִיהוּ חֲמֶשׁ, וְנָוָא דְחֲמֶשׁ, וְכָלָא אִיהוּ בְּדָקָא חֲזִי.

מאמר קו הימין של הו' דהוי"ה

נה שִׁירוּתָא בְּסַטְרָא דִימִינָא, רָזָא דְנְהִירָא קְדָמָאָה דָּא, קְיִמָּא עַל רְתִיכָא

חלופי גרמאות

ש נ"א מטיף האי את (זהר הגדול ורפוס וינציא) ונ"א מטיף האי את אתפלג לתרין ויין (סאלוניקו קראקא). ת נ"א ו"ו כגונא דא ו"ו (זהר הגדול ורפוסים הראשונים מדיח). א נ"א איהו (זהר הגדול).

מאמר	הסולם	אות ו' דהוי"ה
עליין בשם הקדוש. עד כאן נרמזה חכמה עליונה בסוד אות ה' האחרונה מארבע אותיות השם, אשרי חלקו של מי שנכנס בחכמה ויצא ממנה בשלום, ויודע דרכיו של הקב"ה, להכנס בלא בושח לעולם הבא.	פירוש. כי ה' ספירות שמחזה ולמטה דישסו"ת הכולל, שהוא ה' ראשונה דהויה, נקראות ה' סומכים, מפני שמקום גילוי החכמה היא מחזה ולמטה דישסו"ת והחכמה סומכת את הפרצוף (כנ"ל אות כ"ו). ואלו ה' סומכים שמחזה ולמטה דישסו"ת, מתלבשים ומאירים במוחין דז"א, וז"ש, הָאִי ו'וֹ עֵילָאָה אִיהוּ קִימָא בְּחַמֶּשׁ סְמִכִין עֵילָאִין דְּקִימָא עֲלֵיהוּ אֵת ה"א עֵילָאָה, כִּי תְנַה"י דִישְׁסוּ"ת מְאִירִים לז"א, ומהם יוצאים ה' ספירות חג"ת נ"ה דז"א. וז"ש, וְהָאִי ו'וֹ אַע"ג דְּאִיהוּ שִׁית וְרִזָּא דְשִׁית, כִּי ז"א שְׁהוּא ו'וֹ יֵשׁ לוֹ שֵׁשׁ סְפִירוֹת חֲגִ"ת נְה"י, עִם כָּל זֶה, אִיהוּ חֲמֶשׁ וְרִזָּא דְחֲמֶשׁ, דְּהֵינּוּ רַק ה' סְפִירוֹת חֲגִ"ת נ"ה, הַגְּמִשְׁכִּים מִתְנַה"י דִישְׁסוּ"ת, כִּי סְפִירָה הַשְּׁשִׁית שְׁהִיא יְסוּד, אִינְהּ בַחִינָה נּוֹסֶפֶת עַל חֲמֶשׁ הַסְּפִירוֹת חֲגִ"ת נ"ה, אֲלֵא שְׁכוֹלֶלֶת אֲוֵתָן, בְּאִפְּן שְׁאִין יוֹתֵר מֵה' סְפִירוֹת חֲגִ"ת נ"ה, כִּי הַיְסוּד אִינּוּ אֲלֵא כּוֹלֵל שֶׁל ה' סְפִירוֹת בְּלַבָּד. וְנִמְצָא שְׁאֵלּוֹ שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת חֲגִ"ת נְה"י אִינּוֹן יוֹתֵר מִחֲמֶשׁ.	

מאמר אות ו' דהוי"ה

נג רָזָא דָּאָת ו' וְכֹרִי: הַסוּד שֶׁל אֲוֵת הו' שֶׁל שֵׁם הוּיָהּ. הוּא מְרַכְבֵּה עֲלִיּוֹנָה קְדוּשָׁה, הַעוֹמֶדֶת בְּקִיּוּם שֵׁלֶם. ו' זֶה מִתְחַלֶּקֶת לְב' אוֹתוֹת, שֶׁהֵם ב' וְיִין, דְּהֵינּוּ ו'וֹ. כִּי הו' בְּמִבְטָא נִשְׁמַעַת ו'וֹ. זֶה כַּעֲיֵן זֶה, כִּי ו' הָרֵאשׁוֹנָה רוֹמֶזֶת לַת"ת, וְה' הַשְּׁנִיָּה רוֹמֶזֶת לַיְסוּד. וְכֹל מֵה שִׁישׁ בַּת"ת יֵשׁ בִּיְסוּד וְהֵם י"ב סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים. כִּי יֵשׁ בְּה' ג' קוּיִן וּמְלִכּוֹת הַמְקַבְּלֶתֶם, וְכֹלּוּלִים זֶה מִזֶּה, וְיֵשׁ בְּכָל אֶחָד מֵן הָאַרְבַּע, ג' קוּיִן, וְה"ס י"ב צִירוּפֵי הוּיָהּ שִׁישׁ בּוֹ"א, הַנִּקְרָא ו' דְּהוּיָהּ.

נד הָאִי ו' עֵילָאָה וְכֹרִי: ו' זֶה הָעֲלִיּוֹנָה, דְּהֵינּוּ הָרֵאשׁוֹנָה מִב' הוּיִין הַנִּלְל, הַרוֹמֶזֶת לַת"ת, הִיא עוֹמֶדֶת בְּה' סוּמְכִים עֲלִיּוֹנִים, שְׁאוֹת ה' הָעֲלִיּוֹנָה, שְׁהִיא בִינָה, עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם. וְהו' הוּז, אַע"פ שְׁהוּא שֵׁשׁ, כִּי ו' הִיא בְּמִסְפַּר שֵׁשׁ, וְהִיא סוּד שֵׁשׁ, כִּי הַת"ת כּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת חֲגִ"ת נְה"י, הִיא חֲמֶשֶׁה, וְסוּד חֲמֶשׁ. וְהַכֹּל הוּא כְּרֵאוּי.

(דפני דף ב' טור ג')

מאמר קו ימין של הו' דהויה
נה שִׁירוּתָא בְּסַטְרָא דִימִינָא וְכֹרִי: הַתְּחִלָּה שְׁבַצְד יִמִּין דּוֹ"א הַנִּקְרָא ו' דְּהוּיָהּ, שְׁה"ס סְפִירוֹת הַחֲסֵד דּוֹ"א, הַסוּד שֶׁל אֲוֵר הָרֵאשׁוֹן

כו וְדָאִהוּ תַלְתַּת תַּלְתַּת, וְלֹא אַרְבַּע. וְאֵע"ג דְּלִית רְתִיכָא אֲלָא בְּאַרְבַּע, פְּלֵא הֵכָא בְּרִזָּא בְּתַלְתַּת תַּלְתַּת. כְּמָה דְּאַתְוּוֹן אֲזַלִּין בְּשִׁמְא קְדִישָׁא. וּבְג"כ פְּלֵא אֲזַלִּא בְּתַלְתַּת תַּלְתַּת.

נו אֵת ה"א דְּקָאמְרַת, אִיהִי רְבִיעֵתָא דְּאַתְוּוֹן. וּבְג"כ רְתִיכָא דִּילָהּ אִיהִי בְּאַרְבַּע. וְאֵע"ג דְּאִיהִי בְּאַרְבַּע, אִיהִי בְּתַלְתַּת תַּלְתַּת. וְכֹלֵא אֲזַלִּא בְּאַרְח מִישָׁר, לְסַלְקָא דָּא כְּגֻוּנָא דְּדָא, לְמַתְוִי חַד.

נז רְתִיכָא דְּלֶסְטֵר דְּרוּם, דְּאִיהִי יְמִינָא, דְּבְתַלְתָּא דִּי נְפָקָא מִגֻּוּ בּוּצִינָא. כַּד סַלְקָא רִוּחָא דְּנְשִׁיבִי בִּי"ב רִוּחִין, דְּסַלְקִין רִיחָא, וְלֹא סַלְקִין, פְּלִיל בְּתַלְתַּת

חֲלוּפֵי גִרְמָאוֹת

ב נ"א דאיהו (זהר הגדול), ג נ"א דקא אמרן (זהר הגדול), ד נ"א מוסיף ההוא דתיחא בתלתא (קראקא), ה נ"א רוחין (זהר הגדול), ו נ"א בייב תחומין (זהר הגדול ודפוס סאלוניקי קראקא) ונ"א בייב רוחין רבוסטין דסלקין רוחין (בכל הדפוסים בסגוריים).

מאמר	הסולם	קו ימין של ה' דהוי"ה
הראשון הוה עומד על מרכבה אתה, שהיא ג' ג', ולא ארבעה. ואע"פ שאין מרכבה אלא בארבעה, שהם ג' קוין ומלכות המקבלתם, כנ"ל, עכ"ז, הכל כאן הוא בסוד שלשה שלשה, כמו שהאותיות הולכות בהשם הקדוש, דהיינו האותיות יה"ו, שהן שלש. כי ה' אחרונה וה' ראשונה הם צורת אות אחת, ונמצא שד' אותיות הוי"ה אינם אלא ג' אותיות יה"ו. ומשום זה הכל הולך בג' ג'.	רק שלשה שלשה, כי כל אחד נכלל רק מג' קוין ואינו נכלל מן המלכות, כי אין המלכות נכנת לשום בחינה נוספת, אלא למקבלת בלבד, כנ"ל. כְּמָה דְּאַתְוּוֹן אֲזַלִּין בְּשִׁמְא קְדִישָׁא, דהיינו כמו שיש בד' אותיות השם רק י"ב צירופין, וז"ש, אֵת ה"א דְּקָאמְרַת אִיהִי רְבִיעֵתָא דְּאַתְוּוֹן וְכו' וְאֵע"ג דְּאִיהִי בְּאַרְבַּע אִיהִי בְּתַלְתַּת תַּלְתַּת וְכו' כְּלוּמַר שאפילו בד' עצמה שהיא הרביעית שבמרכבה, אין בה אחר ההתכללות ארבע בחינות, אלא ג' בחי' בלבד, שהם ג' קוין, ובחינתה עצמה אינה נחשבת כאן.	נו רְתִיכָא דְּלֶסְטֵר דְּרוּם וְכו': המרכבה שלצד דרום, שהוא ימין, היא בשלשה קוין, היוצאים מתוך הנו, שהיא בינה. ומפרש, כיצד יוצאים ג' קוין שבימין דז"א מן הבינה. ואומר, כשהרות הנושב בי"ב רוחין, שהוא ז"א, שבו י"ב בחינות כנ"ל, עולה אל הבינה, שהימין ושמאל שבה מעלים ריח, שהיא הארת חכמה, ואינם מעלים ריח, מפני שהימין ושמאל שבה הם במחלוקת, (כנ"ל בפלפח"ס אות ל"ד) הרוח נכלל בג' גוונים, כלומר שהרוח שעלה לבינה, מיחד הימין והשמאל שבבינה, ויוצאים בה ג' גוונים, ימין שמאל ואמצע, שהם חכמה בינה ודעת. הרוח מאיר באור הימין שבבינה, ונשאב בתוך אור השמאל שבבינה, כלומר שהרוח מתקן אור השמאל, שלא יאיר אלא ממטה למעלה, שזה נבחן, שהמקבל ההארה שואב אותה מתוך השמאל, כשהוא במקום השמאל, אבל לא יוכל להמשיך ההארה ממעלה למטה. אבל באור הימין מאיר כדרכו. ואז יוצאים ג' קוין, אחד לוחט באש, דהיינו השמאל
נו אֵת ה"א דְּקָאמְרַת וְכו': אות ה' אחרונה דהוי"ה, שאתה אומר, היא הרביעית שבד' אותיות השם, ומשום זה המרכבה שלה היא בארבע, ואע"פ שהיא בארבע, היא בשלש שלש, והכל הולך בדרך ישר, להעלות זה כעין זה, להיות אחד.	נו רְתִיכָא דְּלֶסְטֵר דְּרוּם וְכו': המרכבה שלצד דרום, שהוא ימין, היא בשלשה קוין, היוצאים מתוך הנו, שהיא בינה. ומפרש, כיצד יוצאים ג' קוין שבימין דז"א מן הבינה. ואומר, כשהרות הנושב בי"ב רוחין, שהוא ז"א, שבו י"ב בחינות כנ"ל, עולה אל הבינה, שהימין ושמאל שבה מעלים ריח, שהיא הארת חכמה, ואינם מעלים ריח, מפני שהימין ושמאל שבה הם במחלוקת, (כנ"ל בפלפח"ס אות ל"ד) הרוח נכלל בג' גוונים, כלומר שהרוח שעלה לבינה, מיחד הימין והשמאל שבבינה, ויוצאים בה ג' גוונים, ימין שמאל ואמצע, שהם חכמה בינה ודעת. הרוח מאיר באור הימין שבבינה, ונשאב בתוך אור השמאל שבבינה, כלומר שהרוח מתקן אור השמאל, שלא יאיר אלא ממטה למעלה, שזה נבחן, שהמקבל ההארה שואב אותה מתוך השמאל, כשהוא במקום השמאל, אבל לא יוכל להמשיך ההארה ממעלה למטה. אבל באור הימין מאיר כדרכו. ואז יוצאים ג' קוין, אחד לוחט באש, דהיינו השמאל	
פירוש. כי סוד המרכבה, היא ג' קוין ומלכות המקבלתם, וכשהם נכללים זה מזה, היה כל אחד מהם צריך להיות כלול מאלו הארבעה, והיו צריכים להיות ט"ו בחינות. אמנם אינו כן אלא אפילו אחר שנתכללו זה מזה, אין בכל אחד מהארבע, אלא ג' בחינות, והם רק י"ב בחינות. והטעם הוא, כי עיקר המרכבה הוא רק ג' קוין, אבל המלכות אינה פועלת כלום, אלא שמקבלת לתוכה ג' הקוין, ומשום זה אין בכל אחד אלא ג' קוין, וכן במלכות יש ג' קוין שמקבלת, ואינם אלא י"ב בחינות, שה"ס י"ב צירופי הוי"ה.	נו רְתִיכָא דְּלֶסְטֵר דְּרוּם וְכו': המרכבה שלצד דרום, שהוא ימין, היא בשלשה קוין, היוצאים מתוך הנו, שהיא בינה. ומפרש, כיצד יוצאים ג' קוין שבימין דז"א מן הבינה. ואומר, כשהרות הנושב בי"ב רוחין, שהוא ז"א, שבו י"ב בחינות כנ"ל, עולה אל הבינה, שהימין ושמאל שבה מעלים ריח, שהיא הארת חכמה, ואינם מעלים ריח, מפני שהימין ושמאל שבה הם במחלוקת, (כנ"ל בפלפח"ס אות ל"ד) הרוח נכלל בג' גוונים, כלומר שהרוח שעלה לבינה, מיחד הימין והשמאל שבבינה, ויוצאים בה ג' גוונים, ימין שמאל ואמצע, שהם חכמה בינה ודעת. הרוח מאיר באור הימין שבבינה, ונשאב בתוך אור השמאל שבבינה, כלומר שהרוח מתקן אור השמאל, שלא יאיר אלא ממטה למעלה, שזה נבחן, שהמקבל ההארה שואב אותה מתוך השמאל, כשהוא במקום השמאל, אבל לא יוכל להמשיך ההארה ממעלה למטה. אבל באור הימין מאיר כדרכו. ואז יוצאים ג' קוין, אחד לוחט באש, דהיינו השמאל	
וז"ש (באות נ"ה) וְאֵע"ג דְּלִית רְתִיכָא אֲלָא בְּאַרְבַּע, כי אין מרכבה פחותה מג' קוין ומלכות, הֵכָא בְּרִזָּא בְּתַלְתַּת תַּלְתַּת, כאן דהיינו כשהם נכללים זה מזה, אין בכל אחד (דפוי" דף ב' טור ג')	נו רְתִיכָא דְּלֶסְטֵר דְּרוּם וְכו': המרכבה שלצד דרום, שהוא ימין, היא בשלשה קוין, היוצאים מתוך הנו, שהיא בינה. ומפרש, כיצד יוצאים ג' קוין שבימין דז"א מן הבינה. ואומר, כשהרות הנושב בי"ב רוחין, שהוא ז"א, שבו י"ב בחינות כנ"ל, עולה אל הבינה, שהימין ושמאל שבה מעלים ריח, שהיא הארת חכמה, ואינם מעלים ריח, מפני שהימין ושמאל שבה הם במחלוקת, (כנ"ל בפלפח"ס אות ל"ד) הרוח נכלל בג' גוונים, כלומר שהרוח שעלה לבינה, מיחד הימין והשמאל שבבינה, ויוצאים בה ג' גוונים, ימין שמאל ואמצע, שהם חכמה בינה ודעת. הרוח מאיר באור הימין שבבינה, ונשאב בתוך אור השמאל שבבינה, כלומר שהרוח מתקן אור השמאל, שלא יאיר אלא ממטה למעלה, שזה נבחן, שהמקבל ההארה שואב אותה מתוך השמאל, כשהוא במקום השמאל, אבל לא יוכל להמשיך ההארה ממעלה למטה. אבל באור הימין מאיר כדרכו. ואז יוצאים ג' קוין, אחד לוחט באש, דהיינו השמאל	

סתר   **בראשית**   **אותיות**   **כז**

גוונין, נהיר בנהירו, ואישתאב בגוה. חד להיט באשא, וחד להיט במיא, וחד להיט ברוחא. והאי אתפרש, והוי תלת.

נח   האי רוחא, פד אתפרש והוי תלת גוונין, אלין לאו אינון אשא, ולא אינון מיא, ולא אינון רוחא, אלא האי רוחא פד אתפרש, כל חד וחד נהיר ולהיט ונהיב תוקפא לאתר דעליה, ולבתר אתעביד סמך תחותוי.

נט   גוונא חד אתלהיט, ואתקף ביה אשא, דאתפליל בהאי סטרא דמינא. גוונא אחרא אתלהיט, ואתקף ביה מיא, דאתפלילו במינא. גוונא אחרא אתלהיט, ואתקף ביה רוחא, דאתפליל בהאי סטרא דמינא. ואלין תלת גוונין אינון ותיבא תדא לסטר מינא, ברזא דדאת ו"ו.

ס   ואלין אינון פינויין, דאית ביה בקב"ה, ברזא דאינון שמהן דאיגרי בהו. וע"ד שמה דקב"ה איגרי בכמה שמהן, וכלהו אתפלילן בכל רזא ורזא מאלין סטרין עילאין, דאינון שמהן דלא נמחקין.

חלופי גרסאות

ז נ"א ואשתאב בטויה (זהר הגדול ורפוסים הראשונים מז"ח). ח נ"א תחותיה (זהר הגדול ורפוס קראקא). ט נ"א ואתקף. י נ"א אתלהטו ואתקפו (זהר הגדול ורפוס קראקא). כ ה"ג בזהר הגדול וברפוסים הראשונים מז"ח וברפוסים האחרונים כתוב דאת ה'.

מאמר   **הסולם**   **קו ימין של ה' דהוי"ה**

השמאל, ואחד לוחט במים, דהיינו הימין. ואחד לוחט ברוח, דהיינו קו האמצעי. ונשלמו ג' הקוין שבבינה, ואז, הרוח נפרד מן הבינה, ובא למקומו, ונעשה ג' קוין גם הוא. פירושו. שזה הוא על דרך המובא (בפלפ"ס אות נ"ב) תלת מחד נפקי, חד בתלת קיימא, דהיינו, כיון שהרוח, שהוא ד"א, הוציא ג' קוין שעל ידו נתקנו חב"ד בבינה, וזה גם הוא בג' קוין אלו. כי כל האור שהתחתון גורם שיאיר בעליון, וזכה בו גם התחתון, עש"ה.

נח   האי רוחא כד וכר: רוח הזה, שהכריע בב' הקוין שבבינה, כאשר נפרד מן הבינה, ובא למקומו ונעשה שלשה גוונין. דהיינו משום שגורם ג' קוין בבינה השיג גם הוא ג' קוין, כנ"ל בדבור הסוד, אלו, ג' קוין, אין הם אש, ואין הם מים, ואין הם רוח. כלומר שאין הם עצם ג' הקוין ימין ושמאל ואמצע, שיצאו בבינה, רק הארתם בלבד, היא שנמשכה לו"א. אלא רוח הזה כאשר נפרד מן הבינה, למקומו, כל אחד ואחד מב' הקוין ימין ושמאל שבקו האמצעי האיר ולהט ונתן חיוזק למקום שעליו, שהוא בינה, ואח"כ נעשה הארת הרוח עצמו לקו האמצעי שהוא סומך תחתיהם. שהוא מיוחדם ומתקנם, כמו שעשה בבינה. פירושו. שג' קוין דו"א אינם ג' קוין ממש, אלא שהרויח (דפ"י דף ב' טור ג')

אותם בסוד מה שנתן חיוזק להמקום שעליו. שהיא בינה, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת) כי כל האור שהתחתון גורם לעליון, וזכה בו גם התחתון. וע"כ הרויח ב' קוין ימין ושמאל מבינה, ובח"י עצמו הוא ג' קוין.

נט   גוונא חד אתלהיט וכר: ומפרש דבריו. גוון אחד התלהט, והתקיף בו אש, שהיא הדינין דשמאל, שנכלל בצד ימין ההוא. דהיינו קו השמאל הנכלל בג' קוין שבימין. גוון אחר התלהט והתקיף בו מים, שהוא חסד, שנכלל בצד הזה הימין, דהיינו קו הימין שנכלל בג' קוין דימין. גוון אחר התלהט והתקיף בו רוח, שהוא רחמים, הנכלל בצד הזה של ימין. דהיינו קו האמצעי דג' קוין שבימין. ואלו ג' גוונין הם מרכבה אחת שבצד ימין. בסוד אות ה': שהיא בינה כי המרכבה נמשכת מבינה, (וכנ"ל אות נ"ו).

ס   ואלין אינון כינוין וכר: ואלו הם הכינוים שיש בהקב"ה בסוד השמות שנקרא בהם. וע"כ השם של הקב"ה נקרא בכמה שמות, וכולם נכללים בכל סוד וסוד מאלו הצדדים, ימין שמאל אמצע, העליונים, שהם שמות שאינם נמחקים.

פירושו. ג' קוין הכוללים שכו' שהוא ד"א, נקראים בשמות שאינם נמחקים. אבל אותם

כה סתרי בראשית אותיות

סא סטר דא דאיהו זמינא, איקרי אל. רתיכא דיליה איקרי גדול בכללא. פד אתפרשן האי רתיכא דאלין, אינון תלת גוונין, הכי אינון שמהן איקרון: גדול, חסין, קדוש. הני אינון רתיכא לזמינא, דאיקרי אל, רזא עילאה מאינון שמהן עשרה. כמה דאוקימנא.

סב הני תלת גוונין, דאינון רתיכא לסטר זמינא, להטין וננהרין. וכל גוון וגוון מהני תלתא, אתפריש לתרין אתרנין לכל סטר. עד דעאלו בחושבנא תלת תלת, ואינון תשע. והאי זמינא דעלייהו רכיב, אשלים לעשרה. אוף נמי כל הני איקרון ספירן עילאין ונעירין, וכולהו מדין דקודשא ברין הוא.

סג תרין דנפקו מגו גוון חד * דאתתקף ביה מנא, חד איקרי רחום, וחד איקרי חנון, אלין אינון מההוא גוון דאתתקף בם. תרין דנפקו מההוא גוון דאתתקף ביה אשא, חד איקרי ארף אפים, וחד איקרי רב חסד. אלין אינון מההוא גוון דאתתקף ביה אשא. תרין דנפקו מההוא גוון דאתתקף ביה רחמא, חד איקרי חסיד וחד איקרי סולח. וברזא דספרא דחנוף, האי איקרי טוב, והאי איקרי ישר. וסימנך טוב וישר ה'.

מסורת הזהר (ק) (תהלים כה).
ל נ"א מוסף ונהרין לתנא (זהר הגדול ודפוסים הראשונים) ובשאר הדפוסים כתוב בסוגריים נ"א ל"ג לתנא. ח נ"א ורכיבי (זהר הגדול ודפוס סאלוניקי קראקא). 1 נ"א דאתקף (זהר הגדול). 2 נ"א דאתקף (זהר הגדול). 3 נ"א ביה מ"א (כל הדפוסים נ"א בסוגריים) ונ"א ביה ול"ג מ"א (זהר הגדול).

חלופי גרסאות

מאמר קו ימין של ה' דהוי"ה.
חדס דז"א, הרוכב עליהם, משלימים לעשרה. וכל אלו נקראים ג"כ ספירות עליונות וקטנות. שג' קוין הכוללים דז"א נקראים ספירות עליונות. ותשע קוין הפרטיים שבכל קו נקראים ספירות קטנות. וכולם הם מדותיו של הקב"ה.
סג תרין דנפקו מגו זכור: ומפרש הכינויים של תשע קוין הפרטיים הכוללים בקו ימין הכולל. שני קוין, השמאל והאמצעי, היוצאים מתוך הגוון שהתקיף בו מים, דהיינו מקו ימין הפרטי הנקרא גדול, אחד נקרא רחום ואחד נקרא חנון. קו האמצעי נקרא רחום וקו השמאל נקרא חנון. אלו הם מאותו הגוון שנתחזק במים. דהיינו מקו ימין הפרטי. ושני קוין, הימין והאמצעי, היוצאים מאותו גוון שנתחזק בו אש, דהיינו מקו שמאל הפרטי שנקרא חסין. אחד, הקו האמצעי, נקרא ארף אפים. ואחד, הקו ימין, נקרא ורב חסד. אלו הם מאותו הגוון שנתחזק בו אש. דהיינו מקו שמאל הפרטי. שני הקוין, הימין והשמאל, היוצאים מאותו הגוון שנתחזק בו הרוח. דהיינו מקו אמצעי הפרטי, הנקרא קדוש. אחד, הימין, נקרא חסיד. ואחד, השמאל, נקרא סולח. ובסוד ספרו של חנוך כתוב שזה, הימין, נקרא טוב, וזה

הסולם ג' קוין הפרטים הנכללים בכל קו, כנ"ל, הם נקראים בכינויים, ואינם בכלל עשרה שמות שאינם נמחקים, כמו שמפרש לפנינו.
סא סטר דא דאיהו זכור: צד זה שהוא ימין, נקרא א". המרכבה שלו, שהם ג' קוין הפרטיים הנכללים בקו ימין, נקרא בדרך כלל, גדול, כשנפרטת המרכבה, שאלו הם ג' גוונין, דהיינו ג' קוין השמות שלהם נקראים כך: גדול, לקו ימין. חסין לקו שמאל. קדוש, לקו האמצעי. אלו ג' כינויים הם מרכבה לימין הכולל שהוא חדס דז"א, הנקרא א", שהוא סוד עליון מאלו עשרה השמות שאינם נמחקים. כמו שהעמדנו. מה שאין כן, אלו ג' הכינויים, גדול חסין קדוש.
סב הני תלת גוונין זכור: אלו שלשה גוונים, דהיינו ג' קוין הפרטיים, שהם מרכבה לצד ימין, לוחטים ומאירים, וכל גוון וגוון מאלו הג', נפרט לשני אחרים לכל צד. כי אלו ג' קוין הפרטיים נכללים ג"כ זה מזה, ויוצא ג' קוין בכל אחד מהם. דהיינו שנתוסף לכל אחד ב' קוין. עד שנכנסים בחשבון שלש פעם שלש שהם תשע. וקו ימין הכולל שהוא (דפוס דף ב' טור ג' * דף ג' טור ב')

סד) ומאלין מתפרשין נהורין לתתא. וכולהו רתיכין אלין לאלין. וכלהו פנויין לבר, אָבֵל לא מתדבקין באלין לגבי עילא. וכלהו פלילין בסטרא דְּיַמִּינָא. וכלהו חד לגבי האי סטרא. וכלא ברזא דָּאֵת *ו"ו.

מַאֲמַר קו הַשְּׂמַאל שֶׁל הוֹי דְּהוּי"ה

סה) שירותא בסטרא דשמאלא, רזא דחשוכא, דמתפשטא בחשוכא לתתא, עד דאיתברי מגיה גיהנם, מלהטא מהווא חשוכא דאשא תקיפא, סומקא אוכמא. והכא מלהטין שביבין תקיפין, דנגדין ואתמשכן לתתא. וכלהו מגו חשוכא דאיהי שמאלא, להאי סטרא.

סו) בר בוצינא סלקא מגו מדידו דמשחתא *נהיר לסטר ימינא, ומיהווא

חלופי גרמאות

פ נ"א ו"ו (זהר הגדול), צ נ"א דנהיר מסטר (דפוס מונקאטש בשם נ"א).

קו השמאל של הוי דהויה

הסולם

מאמר

הגיהנם. וז"ש שירותא בסטרא דשמאלא, דהיינו בתחילת יציאת אור השמאל בבינה, שהוא חכמה בלי חסדים, רזא דחשוכא, או הוא בסוד החשך, כי אפילו החכמה אינה מאירה בו, כי אינה יכולה להאיר מחמת חסרון החסדים. דמתפשטא בחשוכא לתתא עד דאתברי מגיה גיהנם, שמתוך הזה דקו שמאל דישסו"ת, נמשכים דינים למטה, וממנו יוצא הגיהנם, לזון בו את הרשעים. מלהטא מהווא חשוכא, דאשא תקיפא סומקא אוכמא. שהגיהנם לוחט מחשך ההוא, באש חזק, באש אדום ואש שחור. הדינים דבינה מכונים אש אדום, והדינים דבחינת המלכות המעורבים בדינים דבינה נקראים אש שחור. והכא, מלהטין שביבין תקיפין, וכאן בקו שמאל דישסו"ת, לוחטים שביבי אש חזקים, דהיינו דינים, דנגדין ואתמשכן לתתא, שמהם נמשכים למטה לזון בו בני אדם. וכלהו מגו חשוכא, דאיהי שמאלא, וכל השביבים והדינים נמשכים מתוך החשך, שהוא שמאל דישסו"ת, לאהי סטרא. דהיינו לדבקים בקו שמאל.

סו) בר בוצינא סלקא וכו': חוץ כשעולה הנר, דהיינו הבינה, שהיא ישסו"ת, מתוך מדידת המסך, כלומר, שהבינה ממשכת אור העליון המזדווג על מסך דחידק, שז"א העלה אליה למין, שע"י הזווג דהכאה הזה יוצאת קומת חסדים דבחי"א, המיוחד ב' הקוין זה

זה, השמאל, נקרא ישר. וסימנך, טוב וישר ה'. שהויה, שהוא קו אמצעי מכונה טוב וישר.

סד) ומאלין מתפרשין נהורין וכו': ומאלו תשעת הקוין, מתפשטים אורות למטה, אל המלכות, וכולן הן מרכבות אלו לאלו. וכל תשעת הכינויים הם מבתוך להשם א', שהוא קו ימין הכולל דז"א, אבל אינם מתדבקים באלו ג' קוין הכוללים, שהם חג"ת דז"א, שהם למעלה. וכולם כלולים בצד ימין הכולל, שהוא השם אל. וכולם הם אחד לצד הזה דימין, והכל הוא בסוד אות ו', שהוא ז"א (כנ"ל אות ג"ג).

מאמר קו השמאל של הוי דהויה

סה) שירותא בסטרא דשמאלא וכו': ההתחלה שבצד השמאל של הוי דהויה, שהוא גבורה דז"א. הוא סוד החשך, שהוא בקו שמאל דבינה, המתפשט בחשך למטה, עד שנברא ממנו הגיהנם, הלוחט מאותו החשך של האש החזק האדום והשחור. וכאן, לוחטים שביבי אש חזקים המתפשטים ונמשכים למטה. וכולם נמשכים מתוך החשך שהוא שמאל, לצד הזה, דהיינו לצד השמאל שלמטה.

פירושו. בשעה שיוצא קו השמאל בבינה, דהיינו בישסו"ת, שהוא חכמה בלי חסדים נעשה חשך, כלומר ששום אור אינו מאיר בו, כי החכמה שבו אינה יכולה להאיר בלי חסדים, וע"כ נעשה בו חשך, ומחשך הזה נמשכים דינים וקליפות למטה, שממנו נברא (דפנ"י דף ג' טור ב')

ספרי בראשית אותיות

גְּהִירוֹ נְהִירֵי לְגַבֵּי תְּשׁוּבָא, וּמִטֵּיִן לְגַבֵּי הָהִיא אֲשָׁא נְהִירִין, וְקָרְבִּין לְגַבֵּי הַהוּא אֲשָׁא, לְגַבֵּי הַהוּא יְמִינָא, וְנְהִירֵי מְגִיָּה.

סז כְּדִין אֲתַפְּשֵׁט וְנְהִירֵי מְגוֹ בּוֹצִינָא, רוּחָא אֲתֵרָא, מְלֵהָטָא. יְהָא אִיהוּ אֲתַפְּשֵׁט לְמַהוּי רְתִיכָא לְהַהוּא סֵטֵר דְּשִׁמְאֵלָא. אֲתַפְּשֵׁט בְּרִזָּא דְתַלְת גְּוֹנִין, לְגַבֵּי הָאִי סֵטֵר דְּאִיקָרִי צְפוֹן, וְהָאִי רוּחָא לֹא סְלִיק בְּבוֹסְמִין, וְלֹא רִיחָא, בְּגִין דְּהָאִי שִׁמְאֵלָא אִיסְתַּמִּיךְ עַל הַהוּא רוּחָא דְאֲתַפְּרֵשׁ בְּתַלְת גְּוֹנִין אֲלֵיָן.

סח אֲלֵיָן גְּוֹנִין נְהִירִין בְּתַלְת סֵטְרִין דְּאֲשָׁא, דְּאִיהוּ סֵטְרָא דְשִׁמְאֵלָא. אֲשָׁא

חלופי גרמאות

ק ה"ג הסלם ונ"א מוסף דנהיר מלהטא (זהר הגדול ורפוסים הראשונים מדיח) נ"א דלהיט (רפוס ווינצ'א). ר ה"ג רפוס מונקאטש ובכל הרפוסים כתוב האי, ש נ"א ל"ג אלקי (זהר הגדול ורפוסים הראשונים מדיח).

מאמר הסולם קו השמאל של ה' דהוי"ה

סטר דשמאל, שו"א מתפשט בקו שמאל שלו להיות מרכבה לקו שמאל דבינה. כלומר שאין עצם קו השמאל דבינה מתפשט בו אלא הארתו בלבד, כדי שיהיה מרכבה אליו (כנ"ל אות נ"ח) **אתפשט ברזא דג' גוונין לגבי האי סטר דאקרי צפון**, שו"א מתפשט בבחינת ג' קוין לצד ההוא שנקרא צפון, שהוא קו שמאל, דהיינו ע"ד שנתכאר בקו ימין (לעיל אות נ"ט). ונודע שאע"פ שקו השמאל דו"א ממשיך החכמה מקו שמאל דבינה, מכל מקום, אין החכמה מתגלית בקו שמאל דו"א, אלא שהוא משפיע החכמה למלכות ובמלכות מתגלה החכמה. (כנ"ל בפלפא"ס אות מ"ט) והארת החכמה מכונה בשמים או ריח. וד"ש, והאי **רוחא ל"א סליק בבוסמין, ולא ריחא שרוח** הזה דהיינו קו השמאל דו"א, אינה עולה בכשמים ולא בריח, שה"ס הארת החכמה. **בגין דהאי שמאלא אסתמיק על ההוא רוחא** וכו', משום שקו השמאל דבינה נסמך ומאיר לרוח ההוא, שהוא קו שמאל דו"א, ועל כן הארתו מרובה, ואם היה מאיר בעצמו בחכמה, היתה נמשכת בבחינת ג"ר דחכמה, שמשם כל הדינים, וע"כ הוא מאיר אל המלכות, שהיא מאירה רק ממטה למעלה בבחינת ו"ק. וכבר ידעת שאי אפשר שיהיה יחוד השמאל עם הימין, אלא אם כן, השמאל יאיר ממטה למעלה. (כנ"ל בפלפא"ס אות מ"ז).

סח אֲלֵיָן גְּוֹנִין נְהִירִין וכו': עתה מפרש ג' הקוין שבקו שמאל דו"א, ואומר, אלו ג' הגוונים, דהיינו ג' הקוין, מאירים בג' הצדדים, בימין ושמאל ואמצע. של האש, שהוא קו השמאל. והס, אש בגוון חשך, אש בגוון אדום, ואש בגוון שחור. אלו ג' גוונין המתחלקים מרות ההוא, דהיינו מקו שמאל דו"א

זה בזה (כנ"ל בפלפא"ס אות ל"ה ע"ש) וזווג דהכאה הוה שהבינה עושה נקרא מדידת המסך, כי אז מודד המסך שיעור הקומה (כנ"ל בפלפא"ס אות כ"א). ומאיר לצד ימין, שקומת החסדים שיצאה על המסך מאיר ומחזק את צד הימין, שהוא חסד. ומאור ההוא, של קומת החסדים, מאיר אל החשך, שבקו שמאל, ומגיעים האורות דקומת דחסדים, אל אש ההוא, דהיינו לדינים דשמאל, ונמצאים קרבים אל אש ההוא, שבקו שמאל, ואל קו ימין ההוא, כלומר שקומת החסדים קרבה לשמאל, ומיחדת אותו עם הימין ומאיר ממנו. שאז מאיר השמאל החכמה שבו, כי אחר שהחכמה דשמאל נתחזקה עם החסדים שבימין, היא נשלמת, ויכולה להאיר.

סז כְּדִין אֲתַפְּשֵׁט וְנְהִירֵי וכו': אז מתפשט ומאיר מתוך הנר, שהוא בינה, דהיינו ישו"ת, רוח אחר הלוהט. והנה הוא מתפשט להיות מרכבה לצד שמאל ההוא, דבינה, והוא מתפשט בסוד ג' גוונים, דהיינו ג' קוין, אל אותו הצד שנקרא צפון. ורוח הזה אינו עולה כבשמים ואינו מעלה ריח, משום ששמאל הזה, דבינה, נסמך על רוח ההוא, המפורש בג' גוונין אלו.

פירושו. אחר שהבינה תקנה את קו השמאל שבה, ע"י קומת החסדים שיצאה על מסך דו"א שנקרא רוח, כנ"ל בדבור הסמוך, וזה גם ז"א בהארת קו השמאל ההוא, כי כל האור שהתחתון גורם לעלין זוכה בו גם התחתון (כנ"ל אות נ"ז) וד"ש, **כדין אתפשט ונהיר מגו בוצינא רוחא אחרא מלהטא** דהיינו ז"א שנקרא רוח, מתפשט בהארת השמאל הלוהט, ויוצא מתוך הנר, שהוא בינה. **הא איהו אתפשט למהוי רתיכא לההוא** (רפוי' דף ג' טור ב')

ספרי בראשית אותיות לא
גוֹן חֲשׂוּדָה, אֲשָׁא גוֹן סוּמְקָא, אֲשָׁא גוֹן אוֹכְמָא. ^א הַנִּי תִלַּת גּוֹנִין דְּמִתְפָּרְשֵׁן
מִתְּהוּא רִוְחָא דְנַפְקָא מִגּוֹ בּוּצִינָא, סְמִכִין לְתַרְיִן סְטְרִין.

סמט גּוֹנָא חַד אֶתְלַהֵט, וְאֶתְתַּקֵּף בֵּיהּ אֲשָׁא גוֹן חֲשׂוּדָה דְּאִיהוּ בְּסִטְר
שְׂמָאלָא. גוֹן אֲחֵרָא אֶתְלַהֵט, וְאֶתְתַּקֵּף בֵּיהּ אֲשָׁא גוֹן סוּמְקָא, דְּאִיהוּ בְּסִטְר
שְׂמָאלָא. גּוֹנָא תְּלִיתָאָה אֶתְלַהֵט, וְאֶתְתַּקֵּן בֵּיהּ אֲשָׁא גוֹן אוֹכְמָא, דְּאִיהוּ בְּתֵהוּא
סִטְר שְׂמָאלָא.

ע וְאֵלִין תִּלַּת גּוֹנִין, אֵינּוּן רְתִיכָא חֲדָא לְסִטְר שְׂמָאלָא, בְּרִזָּא דְּאֵת דָּאָת ו'ו'.
אֵלִין אֵיקְרוּן בִּינְוִיין לְהַקְבִּיָּה בְּרִזָּא דְּשְׂמָאלָא. חַד אֲקָרִי דְּאֵדִיר. וְחַד אֵיקְרִי
חֲזֹק. וְכֹלָא בְּכֻלָּא חֲדָא אֵיקְרִי גְבוּרָה. בְּגִין דְּסִטְרָא דָּא דְּאֵיקְרִי שְׂמָאלָא, אִיהוּ
אֱלֹהִים. וְהָא אוֹקִימָנָא לְכַמְהָ סְטְרִין אֵיקְרִי אֱלֹהִים.

עא הַנִּי תִלַּת גּוֹנִין דְּאֵינּוּן בְּסִטְר שְׂמָאלָא, מְלַהֲטִין ^א נְהָרִין לְתַתָּא,
וְכֹל גוֹן וְגוֹן מִהַנִּי תִלְתָּא, אֵיתְפָּרִישׁ לְתַרְיִן אֲחֵרִין לְכֹל סִטְרָא, עַד דְּעָאֵלוּ
בְּחוֹשְׁבָנָא תִלַּת תִּלַּת, אֵינּוּן תְּשַׁעָּה, כְּמָה דְּאוֹקִימָנָא בְּסִטְרָא אוֹחֵרָא. וְהָאִי
שְׂמָאלָא דְּעֲלִיָּהוּ רְכִיב, אֲשֵׁלִים לְעֲשָׂרָה.

עב תְּרִין דְּנַפְקוּ מִגּוֹ גוֹן יְדַחַד דְּאֶתְכֻלִּיל גּוֹ אֲשָׁא גוֹן חֲשׂוּדָה, חַד אֲקָרִי
שׁוּפֵט וְחַד אֵיקְרִי דִּיין. כַּמְדָּא ^א אֱלֹהִים שׁוּפֵט, וְכַתִּיב ^ב אֲבִי יְתוּמִים וְדִיִּין
אֱלֹהִים.

ח'לופי גרסאות

ת נ"א הכי (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח). א נ"א
בוצינא (זהר הגדול). ב נ"א ואתקף אשא וליג ביה (זהר
הגדול). ג ליג מן גונא עד סוף האות (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח). ד נ"א אהיה (ד' קראקא). ה היג דפוס
מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב ונהרין. ו היג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב חד.

מסורת הזהר

(ד) (תהלים ג). (ו) (שם סח).

קו השמאל של ה' דהוי"ה

מהשמות שאינם נמחקים, ואלו ב' קוין ימין
ואמצעי הכלולים בו נקראים בכינויים. אחד,
הימין שבשמאל, נקרא **אדיר**, ואחד, האמצעי
שבשמאל, נקרא **חזק**, והכל בכלל אחד נקרא
גבור. כי הצד הזה שנקרא שמאל דו"א, נקרא
אלקים וכבר העמדנו לכמה בחינות שנקראות
אלקים. כי גם הבינה נקראת אלקים, וגם
המלכות נקראת אלקים. והצד השמאל דו"א,
שהוא גבורה, נקרא ג"כ אלקים.

עא הַנִּי תִלַּת גּוֹנִין וכו': אלו ג'
גוונים שהם בצד שמאל, מלהטים ומאירים
למטה, וכל גוון וגוון מאלו שלשה גוונים,
מתחלק לב' אחרים לכל צד מהם, עד שהם
בחשבון שלשה שלשה לכל צד, שבייחוד הם
תשעה. כמו שהעמדנו בצד האחר, דהיינו בצד
הימין (לעיל אות ס"ב) והשמאל הזה הכללי
דו"א, הרוכב עליהם, משלימם לעשרה.

עב תְּרִין דְּנַפְקוּ מִגּוֹ וכו': שני הקוין
היוצאים מתוך גוון אחד הכלול באש דגוון
חשך

הסולם

מאמר

דו"א, היוצא מן הנר, שהיא בינה, כל אחד
ואחד מהם סומך לב' צדדים. ונמצא שהם
תשע בחינות (כנ"ל אות ס"ב).

סט גּוֹנָא חַד אֶתְלַהֵט וכו': ומפרש
דבריו. גוון אחד נתלהט, דהיינו קו ימין הפרטי
שבשמאל, ונתחזק בו האש שהוא בגוון חשך,
שהוא בצד שמאל. דהיינו בקו ימין דצד שמאל.
גוון אחר נתלהט, דהיינו קו שמאל הפרטי
שבצד שמאל, ונתחזק בו האש דגוון אדום
שהוא בצד שמאל ההוא. גוון שלישי נתלהט,
דהיינו קו האמצעי הפרטי שבצד שמאל,
ונתחזק בו האש דגוון שחור, שהוא בצד שמאל
ההוא.

ע וְאֵלִין תִּלַּת גּוֹנִין וכו': ואלו ג'
גוונים, הם מרכבה אחת לצד שמאל, דבינה,
בסוד אות ו'. כלומר שהם כולם צד שמאל
דו", שהם מרכבה לצד שמאל דבינה. אלו
נקראים כינויים להקב"ה בסוד השמאל. כי
השמאל דו"א בכללו נקרא אלקים, שהוא
(דפ"י דף ג' טור ב')

כב סתרי בראשית אותיות

עג תרין דנפקו מגו גוןן חד דאתפליל מגו אשא סומקא, חד איקרי פביר כח. וחד איקרי איש מלחמה. תרין דנפקו מגו גוןן יחד דאתפליל ואתתקף גו גוןן אשא אוכמא. חד איקרי פוקד עון, וחד איקרי משלם גמול.

עד ומתקא אתפרשן לתתא, לכמה גבורן דלית לון חושבנא. וכלהו בסטר שמאלא, ובכלהו איקרי קב"ה. וכלהו רתיכין לתתא לכל סטר וסטר. וכלא ברנא דאת ו"ו.

עה/א בגין דכל את ואת מהני ד' אתון דברנא דשמא קדישא, בלהו קיימין על רתיכין קדישין, סמכין על מה דאסתמיכו. וכלהו רשימין * עלליהו, כל חד וחד פדקא תזי ליה, ואלין רתיכין אינון פינויין לההוא שמא קדישא, על מה דקיימי.

עה/ב ועל דא מאן דאתי לייחדא שמא קדישא אצטריך למנדע כל חד וחד מאינון שמקן דכנויין על מה קיימין. ומאן איהו שמא דשליט עלליהו, דדקא מתקא מתפרשן לתתא עד דמטו לאינון שליטין ממנן דאינון רתיכין לתתא וכלהו אשתמודעין ברנא דההיא שמא דשליט עלליהו דבההוא סטרא דקיימין רתיכין. וכלא ברנא דשמא קדישא באלין אתון ד' דאקרי קב"ה בהון. ופאין

חלופי גרמאות

ז נ"א ליג חד (זהר הגדול). ח נ"א מוסיף כלא מהני ג' גוונין דקאמרין וע"ד כתיב (תהלים ק"ו) מי ימלא גבורות ה' בגין דלית (דפוס מונקאטש סגור במרובע ובכל הדפוסים ליתא). ט ה"ג הסלם נ"א מוסיף מלך בסטר (זהר הגדול דפוסים הראשונים) נ"א מוסיף כלילן בסטר (ד' מונקאטש). י נ"א וי"ו (דפוסים הראשונים). כ נ"א ליג מן דהא עד ובההוא (דפוסים הראשונים). ל נ"א בההוא (קראקא).

מאמר	הסולם	קו השמאל של חז"ל דתוי"ה
חשך, שהוא קו ימין דשמאל (כנ"ל אות ס"ט) אחד, קו האמצעי, נקרא שופט , ואחד קו השמאל נקרא דיין . כמו שאתה אומר, אלקים שופט . וכתוב, אבי יתומים ודיין אלמנות אלקים.	עה/א בנין דכ"ל את וכו': כי כל אות ואות מד' אותיות האלו שבסוד השם הקדוש, כולן עומדות על מרכבות קדושות הסומכים אותם, דהיינו על דרך שנתבאר עד כאן, ועל מה שהן נסמכות. וכולם, רשומים על כל אחד ואחד כראוי לו. כמבואר. ואלו המרכבות הם כינויים לשם הקדוש ההוא, על מה שהם עומדים. פירושו. כי ט' הקוין, שהם ט' מרכבות לצד ימין, הנה הצד ימין נקרא בשם אל, וט' המרכבות נקראות בכינויים (כנ"ל אות ס"א) ועד"ז הצד שמאל דו"א שנקרא אלקים, וט' המרכבות שהם ט' קוין הפרטיים הם נקראים בכנויים, כנ"ל.	קו השמאל של חז"ל דתוי"ה
עג תרין דנפקו מגו וכו': שני קוין היוצאים מגוון אחד הכלול מן אש אדום, שהוא שמאל דשמאל, (כנ"ל אות ס"ט), אחד, הימין, נקרא כביר כח . ואחד, האמצעי, נקרא איש מלחמה . שני קוין היוצאים מגוון אחד הכלול ומתחזק בגוון אש השחור, שהוא אמצעי דשמאל (כבאות ס"ט), אחד, השמאל, נקרא פוקד עון . ואחד, הימין, נקרא משלם גמול .	עה/ב וע"ל דא מאן וכו': ועל כן מי שבא ליחד את השם הקדוש צריך לדעת כל אחד ואחד מאלו השמות של הכנויים על מה הם עומדים, ומי הוא השם השולט עליהם, ואותו הצד שהמרכבות עומדות. והכל בסוד השם הקדוש, באלו ד' אותיות שהקב"ה נקרא בהם. אשריהם הצדיקים, שהם הולכים בדרך הישר	קו השמאל של חז"ל דתוי"ה
עד ומתקא אתפרשן לתתא וכו': ומכאן הם מתפשטים למטה לכמה גבורות שאין להם חשבון. וכולם כל הט' קוין הנ"ל הם בצד שמאל. והקב"ה נקרא בכולם וכולם הם מרכבות למטה תחת כל צד וצד. והכל הוא בסוד באות ו' . דהיינו בצד שמאל דו"א, שנקרא ו'.		

(דפוס י"ד ג' טור ב' * טור ג')

ספרי בראשית אותיות לג
 אינן צדיקתא דאינון אָזלין באורח מישר, ופאין ׀ אינון בְּהאי עֲלָמָא, וְזָכָאין
 בְּעֲלָמָא דְאַתִּי, דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא רְחִים יְלְהוֹן.
 מְאֵמֵר קו הָאֲמַצְעִי שֶׁל הוּ' דְהוּי"ה

עו שירותא בְּסִטְרָא דְאֲמַצְעִיתָא, בְּפִתְחָא דְמִזְרְחָא, דְּפִתְחָא דְמִזְרְחָא אִיהִי
 קְיִימָא בְּאֲמַצְעִיתָא. נְטִיל תְּרִין סְטְרִין, ׀ לְעֵבְרָא לֹון ׀ בְּעֵבְרִין וְדִשִׁין, בְּסִטְרָא דָא
 וּבְסִטְרָא דָא.

עז פִּתְחָא דָא אִיהִי כְּלִילָא מְפֹל הַנִּי דְקְאָמְרֵן. וְדָא קְיִימָא עַל רְתִיכָא עֵילָאָה
 וְאִיהִי רְתִיכָא דְקְיִימָא בְּרְנָא דְאַת ר"ו. ׀ דִּיהו ר"ו ׀ כְּלִילָא דְכָל הַנִּי, וְדָא קְיִימָא
 בְּרְנָא דְכָל שֵׁית סְטְרִין עֵילָאִין. דָא קְיִימָא עַל רְתִיכָא תְּדָא, דְאִיהו תְּלַת בְּמִינָא
 וּשְׂמָאֲלָא. נְפָקָא מְגוּ ׀ בּוּצִינָא. כַּד סְלָקָא יְרוּחָא, דְנִשְׁיב בִּי"ב גִּיחִין דְּבוּסְמִיָא,
 ׀ דְּסְלָקִין גִּיחָא וְלֹא סְלָקִין. הָאִי רִוּחָא נְהִיר בְּנְהִירוֹ, וְדָא אִיהו רִוּחָא דְאִיהו
 שְׁלָמָא, וְאִיקְרִי שְׁלָמָא.

חלופי גרמאות

ח נ"א ל"ג אינון. ו נ"א לון (זהר הגדול). ס נ"א לאעברא (קראקא) ע נ"א בי עברין (קראקא). פ נ"א דא איהו (ד'
 ווינציא בסוגריים). צ נ"א כללא (זהר הגדול). ק נ"א בוציא (זהר הגדול). ר נ"א ו' (ד' ווינציא נ"א בסוגריים). ש נ"א
 דסלקא ריחא (זהר הגדול).

מאמר **הסולם** **קו האמצעי של הו' דהוייה**
 הישר. אשריהם בעולם הזה, ואשריהם בעולם
 הבא, שהקב"ה אוהב אותם.
 מאמר קו האמצעי של הו' דהוייה

עו שירותא בְּסִטְרָא דְאֲמַצְעִיתָא וּכְרִי:
 ההתחלה בצד האמצעי, דהיינו בקו האמצעי
 של הו', שהוא תפארת, הוא בפתח המזרח.
 כי פתח המזרח עומד באמצע. כי הת"ת נקרא
 צד מזרח, והוא קו האמצעי. הוא לוקח ב'
 צדדים לתקנם בבריחים ודלתות, בצד זה
 ובצד זה.
 פירוש. דלת, ה"ס החשך שבשמאל,
 שמחמת המחלוקת שלו על קו הימין, ננעלו
 כל האורות שבשמאל ונעשה חשך. אמנם עם
 כל זה עוד לא רצה השמאל להכנע ולהתייחד
 עם הימין, עד שבא קו האמצעי, ומיעט את
 הג"ר דשמאל עם המסך דחירק שבו, ואז
 נכנע השמאל, ונתיחד עם הימין (כנ"ל
 בפלפ"ס אות ל"ז ע"ש). וזכר"ה ואם דלת היא
 נצור עליה לוח ארו. כי הדלת לכד אינה
 מספיקה כדי ליחד השמאל עם הימין, אלא
 שצריכים עוד לוח ארו, שה"ס המסך דחירק
 הממעט הג"ר דשמאל. והוא נקרא ג"כ בריח,
 כי הוא דומה כמו בריח המחוק את הדלת שלא
 (דפני"י דף ג' טור ג')

עז פִּתְחָא דָא אִיהִי וּכְרִי: פִּתְחָא הוּא
 כלול מכל אלו המרכבות שאמרנו, בקו ימין
 ובקו שמאל דו', וזה עומד על מרכבה העליונה,
 והיא המרכבה העומדת בסוד אות ו'. כלומר,
 שהיא קו האמצעי הפרטי שבו, שהוא ז"א.
 כי הו' הוא כלל של כל אלו, של ג' הקוין
 חג"ת שבו, וזו, הו', עומדת בסוד כל ששת
 צדדים העליונים, שהם חג"ת נה"י. וזו, הו',
 עומדת על מרכבה אחת, שהיא שלשה קוין,
 בימין

דד סתרי בראשית אותיות

עח וְדָא רוּחָא פִּד אַתְפָּרֵשׁ, אַתְפָּרֵשׁ בַּתְלַת גְּוֹנִין, מְלַהֲטִין בְּאֶשָּׁא וְרוּחָא וּמִיָּא, כְּמָה דְאַתְמָר בְּיַמִּינָא. וְכֵד אַתְפָּרֵשׁ, כָּל חַד וְחַד לְהֵיט בְּאַתְרֵיהּ, וְיַהֲיֵב תּוּקְפָא.

עט הַאי נְהִירוּ דְאַתְפָּשֵׁט «מַהְהוּא רוּחָא לְכָל סֵטְרָא וְסֵטְרָא מִהַנִּי תְלַתָּא, גְּוֹנָא תְדָא לְהֵיט בְּאֶשָּׁא, וְאַתְקִיף לֵיהּ. גְּוֹנָא אַחְרָא לְהֵיט בְּמִיָּא, וְאַפִּישׁ לֵיהּ. גְּוֹנָא תְלִיתָאָה לְהֵיט בְּרוּחָא, וְנִהִיר לֵיהּ פְּאַרְגְּוֹנָא, מְלַהֲטָא בְּתַרְיִן סֵטְרִין אַלְיָן. וְאַלְיָן תְּלַת גְּוֹנִין, אֵינֹן רְתִיבָא תְדָא, בְּרִנָּא דְאֵת וְיָו, וְאַיְהוּ רְנָא דְאֵת וְיָו.

פ וְאַלְיָן אֵינֹן פִּינְוִיין דְאַיְקָרִי בְּהוֹן קב"ה, כְּמָה דְאַתְמָר דְקב"ה אֵיְקָרִי בְּכָל הַנִּי שְׁמָהֶן, וְאַלְיָן פִּינְוִיין אַתְפָּלִילן בְּרִנָּא דְשְׁמָא קְדִישָׁא, דְהַאי וְסֵטְרָא אֲמַצְעִיתָא אֵיְקָרִי בֵיהּ. וְאַע"ג דְהַאי אֵיְקָרִי בְּרִנָּא דְאֵת וְיָו, דָּא נְטִיל כָּל שְׁמָהֶן עֲלָאין וְתַתָּאין, וְכָל ד' אַתְוֹן דְשְׁמָא קְדִישָׁא בֵיהּ אַחֲרִדֵן, בְּגִין דְנְטִיל לְכָל סֵטְרִין עֲלָא וְתַתָּא, וְדָא רְנָא יְה"ו, הֵכָא תְלִיָּא שְׁמָא דָּא.

חלוסי גרמאות

ת נ"א ומיא ורוחא (זהר הגדול), א נ"א מהאי (ד' ווינציא נ"א בסוגריים). ב נ"א בארוחא (ד' קראקא), ג נ"א שמא (ד' ווינציא נ"א).

מאמר בימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, ובחינתה עצמה שהיא תפארת הם יוצאים מן הנר, שהיא בינה. ומפרש כיצד ג' הקוין דו', שהיא ז"א הנקרא רוח, יוצאים מן הבינה. ואומר, כשהרות, שהוא ז"א, הנושב בי"ב ריחין של בשמים שיש לו י"ב בחינות, דהיינו י"ב צירופי הויה, עולה, אל הבינה, בעת שימין ושמאל דבינה, מעלים ריח ואינם מעלים, כלומר בעת שיש מחלוקת בימין ושמאל דבינה, ולפעמים מעלים ריח, שהוא הארת חכמה ולפעמים אין מעלים, הנה אז, רוח הזה מאיר באורו, כלומר שמכריע ומתקן הימין והשמאל דבינה (כנ"ל בפלפה"ס אות ל"ה) שמיחדם זה בזה. וזה הוא רוח, שהוא שלום ונקרא שלום, משום שעושה שלום בין ימין ושמאל דבינה. ועי"ז שמתקן הקוין דבינה, זוכה גם הו' באותם ג' קוין, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל בפלפה"ס אות נ"ב ועי' לעיל אות נ"ז) ואז נפרד מן הבינה ובא למקומו.

עח וְדָא רוּחָא כֵּד וְכו': וְרוּחַ הַזֶּה, שְׁהוּא ז"א, שְׁתַּקֵּן הַקּוּיִן בְּבִינָה, כְּאִשֶּׁר נִפְרַד מִן הַבִּינָה וְבָא לְמִקוּמוֹ, הוּא מִתְחַלֵּק בְּשִׁלְשָׁה גְּוֹנִיִּים, שְׁהֵם ג' קוּיִן, דְהֵינּוּ שְׁגֵם הוּא הַשִּׁיג ג' גְּוֹנִיִּים כְּמוֹ הַבִּינָה, בְּסוּד תְּלַת מְחַד נִפְקִי, כְּנ"ל בְּדַבּוּר הַסְמוּךְ, שְׁהֵם לֹוְהִטִּים בְּאֵשׁ וְרוּחַ וּמַיִם, שְׁאֵשׁ הוּא קוּ שְׁמַאל, וְרוּחַ הוּא קוּ אֲמַצְעִי, וּמַיִם הֵם קוּ יְמִין. כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בִּימִין (דפניי דף ג' טור ג')

ואע"פ

פא פתרי בראשית אותיות לה
פא ואיהו ידו"ד, נטיל תרין אתון לעילא, ונטיל חד לתתא, ואיהו קאים באמצעיתא בין עילא ותתא, ומתרין סטרין פדקאמרן.
פב רתיכא דיליה איקרי נורא בכללא. פד אתפרש האי רתיכא דאיהו האי רותא פדקאמרן, ואתפרש לתלת גוונין אתרנין, דאיקרון נורא, אמ"ת, נוצ"ר חס"ד. הני אינון הני תלת, דאינון רתיכא קדישא, להאי סטרא דקיימא באמצעיתא.
פג הני תלת גוונין, דאינון רתיכא קדישא דאת ו"ו, להטין ונתרין לתתא, וכל גוון מהני תלתא, אתפרש לתרין אתרנין לכל סטרא, עד דאתעבידו בחושבנא תלת תלת לכל סטר, ואינון תשעה, והאי שמא קדישא דשליט עלייהו אשלים לעשרה.
פד וכל חד וחד מהני סטרין תלתא דקאמרן, ימינא ושמאלא ואמצעיתא, פל חד וחד ברנא דרתיכין דיליה איהו עשרה, בגין דכלא עילא ותתא, באשלמותא חדא אינון עשר ספירן, עשר אמירן. וכל הני רתיכין בההוא סטרא דשליט עלייהו, איקרון עשר ספירן, עשר אמירן. ורג"כ פל חד וחד מהני

חלופי גרמאות

ד נ"א מהכא לחושבן ולי"ג מן ובג"כ עד לחושבן, ונ"א בגין דמתפרשין רתיכין לכל סטרא עד דסליק כל חד לחושבן. ונ"א ובג"כ כל חד וחד מהני סטרין סלקא לעשר ומהכא לחושבן ולי"ג מן רתיכין עד לחושבן (כל הני גרמאות הם ברפוט סאלוניקי קראקא) ונ"א ובג"כ כל חד וחד מהני סטרין סלקא לעשרה (ומהכא) (לעשרה רתיכין לכל סטרא עד דסליק כל חד וחד) לחושבן סגיא בגין דמתפרשין רתיכין לכל סטר עד דסליק כל חד וחד לחושבן סגיא (כל זה הוא בזהר הגדול).

מאמר **הסולם** **קו האמצעי של ה' וה' דהי"ה**
 ואע"פ שהוא נקרא בסוד אות ו', דהיינו רק קו האמצעי שבו, עם כל זה, הוא לוקח כל השמות העליונים והתחתונים, וכל ד' אותיות של השם הקדוש הויה, אחוזים בו, משום שלוקח כל הצדדים למעלה ולמטה, כי הוא כולל חג"ת שלמעלה ונה"י שלמטה. וזה סוד של השם י"ה, כאן תלוי השם הוה.
פא ואיהו ידו"ד נטי"ל וכו': והוא השם הויה, שהוא ז"א, כנ"ל בדבור הסמוך, לוקח ב' אותיות למעלה, שהם י"ה, שהם ימין ושמאל הנקראים חכמה ובינה. ולוקח את אחת למטה, שהיא ה' אחרונה דהויה. והוא עומד באמצע בין מעלה ומטה, דהיינו בין י"ה ובין ה' אחרונה. ובין ב' צדדים, שהם ימין ושמאל, כמו שאמרנו. שהוא קו האמצעי המכריע בין ימין לשמאל.
פב רתיכא דיליה איקרי וכו': המרכבה שלו, של קו האמצעי של ה', נקראת **נורא** בדרך כלל. כשמתחלקת מרכבה ההיא, שהיא אותו הרוח שאמרנו, דהיינו קו האמצעי דז', ונתחלק לג' גוונים אחרים. דהיינו לג' קוין (דפני" דף ג' טור ג')

טז סתרי בראשית אותיות
 סטרין, סלקא לעשר רתיכין לכל סטרא עד דסליק כל חד וחד לחושבן סגיא.
 ות"ח, כל רתיכין אלין פד מתפרשן לסטרייהו, בלהו איקרון בבהוא שמה
 דשליט עלייהו, וברזא דההוא את ממש לתתא.
פה תריין דנפקו מגו נקודה תרא, חד איקרי נושא עון, * וחד איקרי
 עובר על פשע. אלין אינון מההוא גוון דאתתקף ביה מיא, תריין דנפקי מגו
 גוון דאתתקף ביה אשא, חד איקרי מרום, וחד איקרי רם.
פו וברזא דחנוף, שמקן אלין קלילן ברזא דעלמא דאתי. והכא ביהאי
 סטרא, בותן לבות, מרום, קמד"א מרום משפטיך מנגדו, וכתוב אדיר
 במרום ה', ואע"ג דשמה ידקא קאים בעלמא דאתי, הא פתיב מרום. ועל
 דא אשתתף עלמא דאתי בכל הני, והכי איקרי אלהים כגוונין דשמאלא,
 וכלא חד.
פז גוונא תליתאה יאתתקף ביה רותא. אינון תריין דנפקו מניה, חד
 איקרי שוכן עד, וחד איקרי קדוש, ומאלין אתפרשן נהורין לתתא, ובלהו
 רתיכין אלין לאלין, וכולהו פינויין דאייקרי בהו קב"ה, וכולהו אשתמודען
 ב"בסטור דשליט עלייהו.

מסורת הזהר (תהלים י', א) (שם צג) מצורע טו צ"א ז"ח יב ט"ג
 (תהלים י', א) (שם צג) מצורע טו צ"א ז"ח יב ט"ג
 ש"כ שליב תקי"ח צה ט"ג שכ"ו קי ט"א ש"מ.
 ה נ"א ביהאי (זהר הגדול). ו נ"א דא (זהר הגדול). ז נ"א
 דאתתקף (זהר הגדול). ח נ"א לטרא (זהר הגדול) ופוסים
 הראשונים מ"ח).

הסולם **מאמר**
 קו האמצעי של ה' דהיי"ה
 של הו', אחד נקרא **מרום**, ואחד נקרא רם.
 פו) **וברזא דחנוף וכי**: ובסוד ספרו
 של חנוך, כתוב, השמות האלו, מרום, רם,
 כלולים בסוד עולם הבא, שהוא בינה. וכאן
 בצד ההוא, השמאל שבג' קוין של הו', אחד
 נקרא **בוהן לבות**, ואחד נקרא **מרום**. כמו
 שאתה אומר, מרום משפטיך מנגדו. שסובב
 על ז"א. וכתוב, אדיר במרום ה'. ואע"פ שהשם
 עומד בעולם הבא, שהוא בינה, הנה כתוב
 מרום, גם בז"א. ועל זה נתחבר עולם הבא בכל
 אלו המרכבות דשמאל. וכך נקרא הבינה בשם
 אלקים, כמו הגוונים של שמאל דו', (כנ"ל
 אות ע) והיינו משום שהבינה נתחברה עם
 השמאל דז"א, והכל אחד.
 פז) **גוונא תליתאה וכי**: גוון השלישי,
 שהרות נתחזק בו, דהיינו קו האמצעי של הו'
 אלו השנים היוצאים ממנו, אחד נקרא שוכן
 עד, ואחד נקרא קדוש. ומאלו מתפשטים
 האורות למטה. וכולם הם מרכבות אלו לאלו.
 וכולם הם כינויים שהקב"ה נקרא בהם. וכולם
 ניכרים על פי הצד השולט עליהם.
 כגוונא
מסורת הזהר
 צד השולט עליהם, נקראים עשר ספירות,
 עשרה מאמרות. ומשום זה כל אחד ואחד
 מאלו הצדדים עולה לעשר מרכבות לכל צד,
 מימין שמאל ואמצע של הו', עד שעולים כל
 אחד ואחד לחשבון גדול. ובוא וראה, כל אלו
 המרכבות, כשהן מתפשטות בצד שלהן, כולם
 נקראות באותו השם השולט עליהן. אם הן
 ממרכבות דימין הן נקראות אל. ואם משמאל
 הן נקראות אלקים. ואם מאמצעי, הן נקראות
 הויה. ובסוד אות ההוא הפרטי ממש, הן
 נקראות בשעה שהן מאירות למטה. אם
 המרכבה היא מבחינת קו ימין דימין, היא
 נקראת למטה גדול. ואם היא מקו שמאל
 דשמאל היא נקראת למטה דין וכי' עד"ז.
 פה) **תריין דנפקו מגו וכי**: ומפרש
 הדברים. השנים היוצאים מנקודה אחת, דהיינו
 מימין דג' קוין דקו האמצעי שבג', אחד נקרא
נושא עון. ואחד נקרא **עובר על פשע**. אלו
 הם מאותו הגוון שנתחזק בו מים. דהיינו מימין
 דג' קוין שבג'. השנים היוצאים מתוך הגוון
 שנתחזק בו האש, דהיינו משמאל שבג' קוין
 (דפני' דף ג' טור ג' *) דף ד' טור ב')

ספרי בראשית אותיות 19

מאמר נצח הוד שבו'

פח כגוונא דא אית סטרין תלתא, דנפקין מגו אלין סטרין עילאין דקאמרן, דאינון ימינא ושמאלא ואמצעיתא, ואלין נפקין לבר מנייהו, וקיימין תרין מנייהו לבר, וכלהו נטלי רתיכין לתתא, כגוונא דאלין עילאין, ולאן עילאין כגינייהו.

פט ואלין דלתתא דנפקי מגו אלין סטרין עילאין דקאמרן, אינון כגוונא דילהון, חד איקרי ימינא וחד איקרי שמאלא, וחד דקאי באמצעיתא. גו שהוא אמצעיתא דקאמרן, וכלהו קלילן בהני תלת עילאין. וכלהו קלילן ברזא דאת וי, דקליל כלהו. וכלהו ברתיכין ידיען מתפרשן בסטרנייהו.

צ ואלין לא איקרון בשמקון ידיעאן, בר באינון פינויין דלתתא, כגוונא דאינון פינויין עילאין, ואלין תפאין אחידן בעילאין, והני תלתא אוטרנין כלהו רתיכין לבר, והא אוקימנא.

צא ת"ח, הני תרין קיימין, אינון סמכין דלבר, ואינון ימינא ושמאלא, ואיקרון חסדי דוד, ואלין צבאות רתיכא דילהון. תרין דקיימין ועבדין שליחותא כנביאי קשוט.

חלופי גרמאות

ט ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כותב עלאין סטרין. י ג"א הני בתלת (ד' קראקא) כ ג"א דמתפרשן (זהר הגדול).

מאמר	הסולם	נצח הוד שבו'
מאמר נצח הוד שבו'		
פח כגוונא דא אית וכו': כעין זה יש ג' צדדים, ימין שמאל ואמצע. שהם נצח הוד יסוד, היוצאים מאלו צדדים עליונים שאמרנו, שהם ימין ושמאל ואמצע שבו, דהיינו מחג"ת דז"א. ואלו, נה"י, יוצאים לחוץ מהם, כי נה"י יוצאים לחוץ מן הגוף, שהוא חג"ת, ורק שנים מהם, שהם נצח והוד, עומדים לחוץ. אבל השלישי, שהוא יסוד, אינו נחשב כל כך לחוץ, כי ברית וגוף, נחשבים כאחד. וכולם לוקחים מרכבות למטה מחזה דז"א, כעין שנתבאר בחג"ת העליונים שלמעלה מחזה, אע"פ שאינם עליונים כמוהם.	כלולים באלו שלשה העליונים, שהם חג"ת, וכולם כל חג"ת נה"י, כלולים בסוד אות ו', שהוא ז"א, שהוא כולל את כולם, כי ז"א כולל חג"ת נה"י. וכולם במרכבות ידועות מתחלקות לפי הצד שלהן.	נצח הוד שבו'
פט ואלין דלתתא דנפקי וכו': ואלו נה"י, שלמטה מחזה דז"א, היוצאים מאלו צדדים העליונים שאמרנו, שהם חג"ת, הם כמוהם, אחד, נצח, נקרא ימין. ואחד, הוד, נקרא שמאל. ואחד, יסוד, העומד באמצע, הדבוק בתוך אמצע ההוא שאמרנו, שהוא ת"ת. כי היסוד דבוק בת"ת. וכולם, כל הנה"י.	אלא באלו הכינויים שלמטה, כעין אלו כינויים העליונים, הנאמרים בתשע מרכבות היוצאים מן החג"ת. ואלו התחתונים, אחוזים בעליונים, שנה"י אחוזים בחג"ת, אלא שאלו ג' האחרים, נה"י, הם מרכבות שבחוץ לגוף החג"ת וכבר העמדנו.	
צ ואלין לא איקרון וכו': ואלו, נה"י, אינם נקראים בשמות ידועים, כמו החג"ת, אלא באלו הכינויים שלמטה, כעין אלו כינויים העליונים, הנאמרים בתשע מרכבות היוצאים מן החג"ת. ואלו התחתונים, אחוזים בעליונים, שנה"י אחוזים בחג"ת, אלא שאלו ג' האחרים, נה"י, הם מרכבות שבחוץ לגוף החג"ת וכבר העמדנו.		
צא ת"ח הני תרין וכו': בוא וראה, אלו שני עמודים, נצח והוד, הם הסומכים שמבחוץ, והם ב' קוין ימין ושמאל, ונקראים חסדי דוד, ואלו צבאות של מעלה, הם מרכבה שלהם. הם שנים העומדים ועושים שליחות כנביאי האמת. כי הנביאים מקבלים מנצח והוד.		

ומתמן

(דפויי דף ד' טור ב')

לח סתרי בראשית אותיות

צב ומתמן מתפרשין עובדין בעלמא באתגליא, ורזא דא דכתיב, א גדולים מעשי ה'. גדולים: דנפקי מן גדול. ואלין איקרון רחמיך רבים ה'. א איה חסדיך הראשונים ה'. וזכר רחמיך ה' וחסדיך פי מעולם המה. ואע"ג דאוקימנא דאינון דלעילא. מעולם המה לתתא.

צה ועל דא לא איקרון בשמקן, כגוונא דאיקרון בשמקן אינון דלעילא. ואינון כגוונא דלעילא, אכל אינון בכללא אינון דקיימי לבר, ואינון סמכין דאורייתא דנפקי מרתיכין עילאין. ואלין הוו דאדפר דוד מלכא, ודא איהו דאדפר דדיר בכללא פמה דאוקימנא.

צד ת"ת, כל הני שמקן עילאין מאינון עשרה דקאמרו דלא נמחקין, יאות הוא. רתיכין אלין דילהון, דאינון שמקן דאיקרון פ כינוין, אמאי נמחקין.

צה אלא רזא דא, הא אתמר גו ספרא דרב המנונא סבא, דכל הני שמקן עילאין, אינון קיימין כגופא לנשמטא עילאה, דלא איתידע, ולא אאתגליין. ואלין כנויין אינון לבושא לגופא. כגוונא דאגווא, דאית קליפה לקליפה, או אלין לבליבין, דאית לון קליפה לקליפה, ומוחא לגו.

חלופי גרסאות

ל נ"א מוסיף לעילא אף הכי מתפרשן לתתא כגונא דלעילא דכתיב כי מעולם המה מעולם המה לעילא (דפוס מונקאטש). ו ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג דאדכר. ו נ"א יאות הוא רתיכין אינון דלהן דלא נמחקין (הגהות דפוס מונקאטש בשם הגהות כ"י ד' אמסטרדם). ו נ"א מוסיף אינון כנויין, ו נ"א איתידע (זהר הגדול). ו נ"א אתגליא (זהר הגדול).

מסורת הזהר

(ו תהלים קיא) ת"ז תכ"ב סו: ג) (שם ק"ט) משפטים עב צ"ע, ד) (שם פט) באר"ר קס צ"מ. ה) (שם כה) ב"א שמב צ"ו בהשמטות ח"א רסד, שמיני יד צ"ו.

הסולם

העומדים לתון מן החג"ת, והם סומכים של התורה, שהוא תפארת, כי נ"ה סומכים את הגוף הנקרא ת"ת, היוצאים ממרכבות העליונות, דחג"ת, ואלו הם שהזכיר דוד המלך, שקראם רחמים רבים, וחסדים הראשונים, כנ"ל בדבור הסמוך, וזה הוא שהזכיר דוד תמיד בדרך כלל, רחמים רבים וחסדים הראשונים, ולא פירש מקודם. כמו שהעמדנו.

צד ת"ת כ"ל הני וכו': בוא וראה, כל אלו השמות העליונים מאלו העשרה שהם השמות דחג"ת, אל, אלקים, הוי"ה, שאמרנו שאינם נמחקים, יפה הוא. אבל מרכבות אלו שלהם, דהיינו ט' המרכבות היוצאות מכל אחד מן החג"ת, שהם שמות הנקראים כינויים, למה הם נמחקים.

צה א"ל רזא דא וכו': ומשיב אלא סוד הזה כבר למדנו בספרו של רב המנונא סבא. שכל אלו שמות העליונים עומדים כגוף לנשמטה העליונה שהיא ביונה, שלא נודעת ולא נתגלית. ואלו הכינויים, הם לבוש אל השמות שהם

מאמר

צב ומתמן מתפרשין עובדין וכו': ומשם, מנצח והוד, באים מעשה ה' בעולם בגלוי. כלומר, שהארת החכמה אינה מתגלה למעלה מחוה דו"א, אלא למטה מחוה דו"א, ששם נצח והוד. ומעשים פירושו מוחין. וד"ס שכתוב, גדולים מעשה ה'. נקראים גדולים משום שיוצאים מן גדול. שה"ס הארת חכמה הנקראת גדלות. ואלו נקראים רחמיך רבים ה'. וכן, איה חסדיך הראשונים ה'. וכן זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה. שכל אלו סובבים על נצח והוד, שהם נקראים רחמים רבים, וחסדים הראשונים. ואע"פ שהעמדנו שהם החסדים והרחמים הם למעלה מחוה, בחג"ת, הם ג"כ מתפשטים למטה בנצח והוד, כעין שלמעלה, שכתוב, מעולם המה, שפירושו למטה.

צג וע"ל דא לא וכו': ועל כן אין הנצח וההוד נקראים בשמות כמו שנקראים בשמות אלו שלמעלה, החג"ת, אלא בכנויים כי הם כעין שלמעלה אבל הם בכלל אלו (דפוס דף ד' טור ב')

פ ת ר י   **ב ר א ש י ת**   **א ו ת י ו ת**   **ל מ**

צו הָכִי נָמִי דָא, אֵלִין עֲשֵׂרָה שְׁמֵהֶן כְּלֵהוּ, כְּגוֹנָא דְהַאי קְלִיפָה לְמוֹחָא. וְאֵעִ"ג דְּכֻלְהוּ מוֹחָא, כְּלֵהוּ נְהוּרִין עֵילְאִין, וּבּוֹסְמִין עֵילְאִין, לִית מָאן דְּקָאִים בְּקִיּוּמֵיהוּ, אֲבָל כְּלֵהוּ כְּגוֹנָא דְקְלִיפָה לְגַבֵּי מַה דְּלֹא יָדִיעַ, וְלֹא קְיָיְמָא בְּחֻקְמָתָא כְּלָל, וְכ"ש רְזָא * דְּאִין סוֹף, וְהַנִּי פִינוּיִין אֵינוֹן קְלִיפָה לְגַבֵּייהוּ, וְכוּלָא דָא לְגוּ מִן דָּא, וּמוֹחָא סְתִימָאָה לְגוּ * בְּגוּ, דְּלֹא יֵאֲתִידַע כְּלָל, וְעַל דָּא קְלִיפָה בְּתַרְא לֹא אִיכְפַת לָן, וְאֵעִ"ג דְּנִמְחָקִין, עִם כָּל דָּא לֹא אֲתִיְהִיב רְשׁוּתָא לְמַחְקָא, אִפְלוּ אוֹת וְעִידָא דְאוּרִייתָא.

צו וְאִי תִימָא, * אִי הָכִי, הַאי ה' בְּתַרְאָה דְקֶאֱמָרְן, אִיהִי קְלִיפָה בְּתַרְאָה לְגַבֵּי אֵלִין. * לֹא הָכִי, קְלִיפָה אִיהִי לְגַבֵּי אֵלִין עֵילְאִין, אֲבָל לְגַבֵּי אֵינוֹן פִּינוּיִין לֹא. דְּהָא לֹא * מִשְׁתַּמְשֵׁי בָהּ, אֲלֵא אֵינוֹן שְׁמֵהֶן עֵילְאִין, וְלֹא אֵינוֹן פִּינוּיִין.

צח אֲלֵא פִד אִיהִי סְלֵקָא לְאֲתַעֲטְרָא * לְעֵילָא, וְלֹאֲתַחְתָּדָא בְּרְזָא דְיִמְנָא וּשְׁמָאֲלָא, כָּל הַנִּי רְתִיכִין דְאֵינוֹן * פִּינוּיִין, כְּלֵהוּ סְחָרִין לָהּ, וְחַפְיִין עֲלֵהּ סְחָרְנָהּ, כְּבַעֲלָהּ לְאֲתַתָּא, דְּפָרִישׁ * גְּדַפְיָה עֲלֵהּ, הָכִי אֵינוֹן פְּרִישִׁין * גְּדַפִּין דְּכַבְעֵלָהּ עֲלֵהּ, וְחַפְיִין לָהּ בְּכָל סְטָרָא, וְאִיהִי מְשַׁמְשָׂא בְּכַבְעֵלָהּ, וְסִימְנָא דָא * וְאֶפְרָשׁ כְּנַפֵּי עֲלֵיהּ, * וּפְרִשֵׁת כְּנַפְךָ עַל אֲמָתֶךָ.

צט וּבְגו"כ * אֵינוֹן לְבַר וְאִיהִי לְגוּ, * וְאִיהִי לְגוּ וְאִיהִי לְבַר, * וְהָכִי פִינוּיִין

מסורת הזהר
 (1) (יחזקאל טז) ז"ח ד' ט"ג ש"ח. (2) (רות ג) משפטים
 (3) (זהר הגדול). (4) ג"א ל"ג א"י (קראקא) ת"א ממששי
 (5) (זהר הגדול) ת"א קא ממששי (קראקא). א ג"א בעילא
 (זהר הגדול). ב ג"א מוסיף אינון כנויין (זהר הגדול). ג ג"א גרפא עלה. (זהר הגדול). ד ג"א דגופין (זהר הגדול).
 ה ה"ג דפוס וויניצא ג"א אינון לכו ואינון לכו ואיהו לכו (זהר הגדול ודפוסים הראשונים).
 ו ה"ג דפוס מונקאטש ג"א ואיהו לכו ואיהו לכו (זהר הגדול ודפוס וויניצא). ז ג"א והני
 (זהר הגדול).

מ א מ ר   **ה ס ו ל ם**   **נ צ ח ה ו ד ש ב ו**

שחם כגוף. והם כעין האגו, שיש לו קליפה לקליפה, או אלו הפרחים, שיש להם קליפה לקליפה ומוח בפנים.

צו הָכִי נָמִי דָא וְכוּ: כִּךְ אֵלוּ עֵשֶׂרֶת הַשְּׂמוֹת כּוֹלֵם, הֵם כְּעִין קְלִיפָה הוּוּ אֵל הַמוֹחַ. וְאֵעִ"פ שְׂכוֹלֵם מוֹחַ, שְׂגֵם הַשְּׂמוֹת הֵם מוֹחַ, כּוֹלֵם אוֹרוֹת עֵלְיוֹנִים וּבִשְׂמִים עֵלְיוֹנִים, אֵין מִי שִׁיעֲמוּד בְּקִיּוּמָם, אֲבָל כּוֹלֵם הֵם כְּעִין קְלִיפָה כְּלִפֵּי מַה שְׁאֵינוּ יָדוּעַ, וְאֵינוּ נִמְצָא כְּלָל בְּחֻכְמָהּ, וְכַל שְׂכָן לְסוּד אֵין סוֹף הַמְלוּבֵשׁ בְּתוֹכָם. וְע"כּ בְּעִרְכָם נִקְרְאוּ הַשְּׂמוֹת קְלִיפּוֹת. וְאֵלוּ הַכִּינּוּיִים הֵם קְלִיפָה אֵל הַשְּׂמוֹת. וְהַכֵּל הוּוּ זֶה בְּתוֹךְ זֶה. וּמוֹחָא סְתִימָאָה דֵא"א, לְפָנֵי וּלְפָנִים, שְׁאֵינוּ נוֹדַע כְּלָל. וְעַל כֵּן קְלִיפָה הָאֲחֵרוֹנָה, דְּהֵינּוּ הַכִּינּוּיִים, אֵין אֲנוּ דוֹאגִים לָהֶם, שְׁלֵא יִמְחָקוּ. אֲבָל אֵעִ"פ שֶׁהֵם נִמְחָקִים, עִם כָּל זֶה לֹא נִיתְנָה רְשׁוּת לְמַחְקֵי אִפְלוּ אוֹת קְטַנָּה שְׁבַתוֹרָה.

(דפני דף ד' טור ב' * טור ג')

צו וְאִי תִימָא, * אִי הָכִי, הַאי ה' בְּתַרְאָה דְקֶאֱמָרְן, אִיהִי קְלִיפָה בְּתַרְאָה לְגַבֵּי אֵלִין. * לֹא הָכִי, קְלִיפָה אִיהִי לְגַבֵּי אֵלִין עֵילְאִין, אֲבָל לְגַבֵּי אֵינוֹן פִּינוּיִין לֹא. דְּהָא לֹא * מִשְׁתַּמְשֵׁי בָהּ, אֲלֵא אֵינוֹן שְׁמֵהֶן עֵילְאִין, וְלֹא אֵינוֹן פִּינוּיִין.

צח אֲלֵא פִד אִיהִי סְלֵקָא לְאֲתַעֲטְרָא * לְעֵילָא, וְלֹאֲתַחְתָּדָא בְּרְזָא דְיִמְנָא וּשְׁמָאֲלָא, כָּל הַנִּי רְתִיכִין דְאֵינוֹן * פִּינוּיִין, כְּלֵהוּ סְחָרִין לָהּ, וְחַפְיִין עֲלֵהּ סְחָרְנָהּ, כְּבַעֲלָהּ לְאֲתַתָּא, דְּפָרִישׁ * גְּדַפְיָה עֲלֵהּ, הָכִי אֵינוֹן פְּרִישִׁין * גְּדַפִּין דְּכַבְעֵלָהּ עֲלֵהּ, וְחַפְיִין לָהּ בְּכָל סְטָרָא, וְאִיהִי מְשַׁמְשָׂא בְּכַבְעֵלָהּ, וְסִימְנָא דָא * וְאֶפְרָשׁ כְּנַפֵּי עֲלֵיהּ, * וּפְרִשֵׁת כְּנַפְךָ עַל אֲמָתֶךָ.

צט וּבְגו"כ * אֵינוֹן לְבַר וְאִיהִי לְגוּ, * וְאִיהִי לְגוּ וְאִיהִי לְבַר, * וְהָכִי פִינוּיִין

מ פתרי בראשית אותיות
אינון לגו, ואינון לבר. מה דאיהו לגו קיימא לבר, מה דאיהו לבר קיימא לגו,
וכלא שפיר איהו. זכאה תולקיהון דאינון דנדעין למיזל באורח מישר, דלא
יטעין למינא ושמאלא, כמה דאוקימנא, ¹⁰ פי ישרים דרכי ה'.

מסורת הזהר

(10) (הושע יד) וישלח יב ציו דית נט ט"א שליו עג ט"א שמיד תקיח קו ט"ב שמיח קב ט"ב שמיח ל"ג שיב.

מאמר **הסולם** **נצח הוד שמי**
עליה, כנ"ל בדבור הסמוך, והמלכות, היא
מבפנים הכינויים. והיא, המלכות בפנים, דהיינו
כלפי הכינויים, והיא מבחוץ, דהיינו כלפי
השמות העליונים דחג"ת, וכך הכינויים, הם
מבפנים כלפי תחתונים מהם, והם מבחוץ
כלפי המלכות. באפ"ן, מה שהוא בפנים, נחשב
שהוא לחוץ כלפי עליונים ממנו. ומה שהוא
מבחוץ נחשב לבפנים כלפי תחתונים ממנו.
והכל הוא יפה. אשרי חלקם של אלו היודעים
ללכת בדרך הישר, שלא יסורו לימין ולא
לשמאל, כמו שהעמדנו, כי ישרים דרכי ה'.

ביאור המאמר, ג' בחינות הן. א) פנימי
פנימיות, שנקרא מוחא, ונקרא נשמה. שהם
נעלמים ואינם נודעים כלל. וה"ס מוחא
סתימאה ואו"א, הנעלמים מחכמה (כנ"ל בפלפח"ס
אות ט'). ב) פנימית, שנקרא גוף, שהוא חג"ת
דו"א, והם נקראים בשמות אל, אלקים, הוי"ה.
והם נודעים בחכמה כדי להשפיע לתחתונים
שמחזה ולמטה, אבל הם עצמם נמצאים
בחסדים מכוסים חכמה. ג) חיצונית, שהם
לחוץ מן הגוף, דהיינו נצח והוד שמחזה ולמטה
דו"א, ונבחנום ללבוש אל הגוף, והם אינם
נקראים בשמות אלא בכינויים (כנ"ל אות צ').
אבל בהם מתגלה החכמה (כנ"ל אות צ"ב).

וה"ש (באות צ"ה) דכל הני שמהן עלאין,
שהם אל אלקים הויה, דהיינו חג"ת דו"א,
קיימין כגופא, כי הם מכונים גוף, שנשמתא
עלאה דלא אתיידע ולא אתגליין וכו',
שהיא מוחא סתימאה דא"א ואו"א. ואין
בינוין, שהם נצח והוד, אינון לבושה לגופא
שהם לבושים לגוף שהוא חג"ת וו"ש (באות
צ"ו) והני בינוין אינון קליפה לגביהו
שנצח והוד שהם כינויים הם קליפה, אל
חג"ת שהם שמות, ונקרא גוף, וכולא דא
לגו מן דא שהכל הם זה בתוך זה, שהחג"ת
הם בתוך הנה"י, ומוחא סתימאה לגו בגו
דלא אתיידע כלל. שהוא סוד הנשמה והמות,
שהוא פנימי פנימיות.

וה"ש (באות צ"ז) ואי תימא אי הכי
האי ה' בתראה דקאמרן, איהי קליפה
(דפני דף ד' טור ג')

ספרי בראשית אותיות מא

מאמר ספירת היסוד שבו

ק) מבועא דבירא דלא פסיק לעלמין, האי קיימא קיומא, לקיימא כלא, כלהו עילאין וכלהו תתאין, קיימין ביהאי לרחתא דתיאובתא, בגין דאיהו תיאובתא לעילא ותתא, לאנהרא אנפין, ולאשקאה גנתא.

קא) בהאי לאו רתיכא קיימא ביה לאתגלגא, אלא כלא איהו סתים בסתימו, ולא קיימא באתגלגא, אלא כלהו שמהן עילאין, וכלהו רתיכין, כלהו אתאן לגביה בלחישו.

קב) פד אינון שמהן אתיין לגביה, אלין רתיכין פרישאן ותפיין לכל סטריין, ודרגא דא ולדרגא דלתתא, ואלין איקרון גרפין דבעלה. לחפייא על כלא. והאי דרגא עאל בלחישו, כמבועא גו בירא, דלא פסקין מימוי לעלמין, ולא

חלופי גרמאות

ח נ"א בה"א (זהר הגדול), ט נ"א בר (זהר הגדול).

ספירת היסוד שבו

הסולם

מאמר

אלא כל השמות העליונים, וכל המרכבות, כולם באים אליו בלחש.

פ"י. היסוד, הוא קו האמצעי שלמטה מחזה, ואע"פ שכולל חכמה וחסדים עיקר השליטה בו היא החסדים המכוסים מחכמה, וז"ש, בהאי לאו רתיכא קיימא ביה לאתגלגא וכו', שמרכבה אינה מתגלה בו בהארות החכמה. אלא כלהו שמהן עילאין, שהם חג"ת, וכלהו רתיכין, שהם בחינת נו"ה, כלהו אתאן לגביה, שכולם, כל חג"ת נו"ה, באים אל היסוד, דהיינו שמשפיעים אליו שפעם ונכללים בו, בלחישו, שאין הארת החכמה נשמעת בו. כי הרמת קול מורה על הארת החכמה. דהיינו כנ"ל שאע"פ שהוא כולל הן חכמה והן חסדים עכ"ז החכמה אינה נשמעת בו, אלא החסדים בלבד. והיינו כמ"ש לעיל, שבשעת הזווג אין ז"א משפיע אל המלכות רק חסדים בלבד.

קב) פד אינון שמהן וכו': כשאלו השמות, שה"ס חג"ת דז"א, באים, דהיינו שהארות נמשכת, אל היסוד, אלו המרכבות שהם בחינת נו"ה, פרושים ותופפים לכל צד, למדרגה זו, שהוא יסוד. ולהמדרגה שלמטה, שהיא מלכות. ואלו נקראים כנפים של בעלה של המלכות, לכסות על הכל. ומדרגה זו, היסוד, נכנס בלחש, כמבוע בתוך באר, שמימיו אינם נפסקים לעולם, והמבוע אינו נפרד לעולם. והכל הוא באר, דהיינו היסוד והמלכות ביחד

המרכבות שכמוהם, הם מסבבים את המלכות ותופפים עליה מבחוץ, הכי אינון פרישין גרפין דבעלה עלהא, שנצח והוד מכונים גרפין דז"א, והפיין לה בכ"ל סטרא, כלומר שמשפיעים לה גם מצד שמאל, אבל ואיהו משמשא בבעלה, כי בחינת הזווג אינה נצח והוד דז"א, אלא בחג"ת דז"א, שהם מכונים בעלה של המלכות. משום שמקבלת מהם בעת הזווג חסדים מכוסים מחכמה. והארות נצח והוד המאירים הארת חכמה, אינה בבחינת זווג, אלא הארה דאתורים בלבד.

מאמר ספירת היסוד שבו

ק) מבועא דבירא דלא וכו': אחר שביאר סוד נצח והוד של ה' דהויה, מבאר עתה היסוד שלו. ואומר, המבוע שבבאר, שמימיו, דהיינו השפע, אינם נפסקים לעולם. הבאר היא המלכות, והמבוע הוא היסוד. זה, היסוד, מקיים קיום לקיים את הכל. כל העליונים וכל התחתונים נמצאים בזה, לאהבת התשוקה, משום שהוא, היסוד, הוא תשוקה למעלה ולמטה, להאיר את הפנים, ולהשקות את הגן. שהוא המלכות. כי השלמת היסוד בכלים, מוציא ג"ר באורות ונמצא שמאיר את הפנים. וכן הוא המשפיע אל המלכות.

קא) בהאי לאו רתיכא וכו': בזה, ביסוד, אין מרכבה עומדת להתגלות בו, אלא הכל הוא סתום בסתימה, ואינו עומד בגלוי. (דפניי דף ד' טור ג')

מב   **סתרי**   **בראשית**   **אותיות**

אתפּרש מבוּעא לעלמין. וּכְלָא אִיהוּ בְּאָר, דְּכְתִיב בְּאָר חֲפֻרָה שְׂרִים יִבְאָר מִים חַיִּים. וְהָא אֻקְיָמָנָא.

קג   הָאִי מְבוּעָא דְבִירָא, אִיהוּ סְתִים לְגַבֵּי הַהוּא בִּירָא, דְּעָאֵל לְגַבֵּיהּ בְּלַחֲשׁוֹ, וְהָאִי יִפְרִי גּוּ הַהוּא נְקוּדָה דְקָאמְרָן, וְזָא דְהָא בְּתַרְאָה, יִוְכְרֵי בְּהּ, וְעָאֵל לְגַבֵּיהּ, וְלֹא אֲתִידַע כְּלָל.

מסורת הזהר   **חלופי גרסאות**

(ט) (במדרש בא) ויצא ב צ"ב ז"ח נ ט"ג ש"ד ש"ד ש"ד שלי"ד ט"ד ש"א ש"ד. (י) (בראשית טו) נח י אות כד וקרא קכא צ"ג ז"ח טב ט"א ש"ב.

י נ"א ל"ג באר (זהר הגדול). כ נ"א קארי (זהר הגדול וד' קראקא). ל נ"א וקרי (זהר הגדול וד' קראקא).

מאמר   **הסולם**   **ספירת היסוד שבו**

ביוזם נקראים באר. שכתוב באר חפרוה שרים. באר מים חיים. וכבר העמדנו.

פירושו. שהיא ע"ד שנתבאר לעיל (בהסולם אות צ"ט בסוף) שאע"פ שסוד הזווג הוא בחסדים מכוסים בלבד, עכ"ז גם הארת החכמה מושפעת אל המלכות, אלא לא בכחינת הזווג פב"פ, אלא בדרך הארת אחורים מסביב לה, ע"ש. וגם כאן ביסוד, שהוא המשפיע בעת הזווג. אומר ג"כ כי עיקר השפעתו הוא בחסדים ולא בחכמה, עכ"ז, רתיבין פרישין והפיין ל"כ סטריין וכו', דהיינו שהמרכבות המאירות בהארת חכמה, פרושות מתוך לבחינת הזווג, ומשפיעות הארת חכמה מבחינת האחורים. ומשום שהארתן היא בדרך אחורים ולא פנים, ע"כ נקראות **כנפים** המכסות על היסוד ועל המלכות, שיש בזה ב' משמעות, (א) שעל ידי הארת החכמה שלהן הן מכסות ומגינות על הארת הזווג מפני התקרבות החיצונים, כי הארת החכמה מרחקת החיצונים מכל אחיזה בהארת הזווג. (ב) כי הארת אחורים נמשכת בדינים, אשר הדינים הללו הם כמו מכסה וכנפים על הארת החכמה עצמה, המגיעה אל הזווג, שלא יינקו ממנה החיצונים, כי פחד הדינים עליהם.

קג   **האי מבוּעא דבירא וכו':** המבוע של הבאר הזה, שהוא יסוד, הוא סתום מחכמה. אל הבאר היא, שהיא המלכות. כי נכנס אליה בלחש, שהארת החכמה אינה נשמעת בו. וזה היסוד. כורה תוך נקודה היא שאמרנו, שהיא סוד ה' אחרונה, דהיינו המלכות. וכורה בה, ונכנס לתוכה, ולא נודע כלל.

פירושו. בעת שהמלכות מקבלת מקו שמאל דבינה, שהוא חכמה בלי חסדים, נעשית גם היא מרוחקת מז"א, שה"ס ימין, והיא אז חשך ולא אור, כי החכמה שבה לא תוכל להאיר בלי חסדים. והתקן לזה הוא, כמו

דב"ש, והיא כרי גו ההוא נקודה דקאמרן, דהיינו שממעט אותה מג"ר ע"י המסך דחירק שבו, שבוה כורה ועושה בה בית קבול, וז"ש, ופרי בה ועאל ל'גבה, כלומר, שאם לא היה כורה בה ועושה בה בית קבול, לא היה יכול לכנוס ולהשפיע בה, כי אינה עוזבת את קו השמאל דבינה מטרם שנתמעט מג"ר דחכמה שבו, כנ"ל, נמצא שעל ידי זה שכרה בה, הוא יכול לכנוס בה. וז"א **אתידע ככ"ה**, דהיינו שמשפיע בה חסדים מכוסים מחכמה הנבחינים ללא נודעים כלל בחכמה. והאי

ספרי   **בראשית**   **אותיות**   **מג**

קד) והאי איהו קמא דאוקימנא לעיל, דכד אלף אתחבר בה"א, או יו"ד, האי ה"א איהי בנקודה תדא לאוטבא לעלמא, כגון "א"ה, או י"ה. כדן ההוא מבושא דבינא, י כרי גו ההוא נקודה, ועאל לגווה, ולא אתיידע.

קה) וכדן ההיא נקודה קיימא ברוזא דקדש הקדשים. וע"ד רזא דדוכרנא דילה, איהו ברוזא דקדש הקדשים, באתר דמפקנו דרוחא קיימא כבי גרונא, אהי"ה, כגין דהאי איהו אתר דקיימא קדש הקדשים, קול גדול ולא אשתמודע, ולא איהו רוח ממש. וכדן איהו ה"א כחיבורא דאינון אתון עילאין, וכלא שמה תדא, לאנהרא מעילא וזמתתא.

חלופי גרמאות

ח ה"ג ברפוס ווינציא ובוהר הגדול נ"א או א"ה י"ה (ד' קראקא). ו ה"ג ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים ל"ג ברי. ט נ"א לגבה (זהר הגדול). ו נ"א דרובנא (זהר הגדול ורפוסים הראשונים). פ נ"א דיליה (זהר הגדול). צ ה"ג ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים ל"ג באתר. ק נ"א מוסף וכדן איהו קדש הקדשים ודאי וקיימא באשלמותא דכלא לאנהרא מעילא ומתתא (ד' מונקאטש). ר נ"א ולתתא (ווינציא) נ"א לתתא (מונקאטש).

מאמר	הסולם	ספירת היסוד שבו
קד) והאי איהו כמא וכו': וזהו כמו שהעמדנו למעלה (באות מ"ב) כשהא' מתחברת עם ה' או י' מתחברת עם ה', או ה' זו היא בנקודה אחת להטיב לעולם, כמו א"ה או י"ה, כי אז אותו המבוע של הבאר כרה בתוך נקודה ההיא, ונכנס לתוכה ולא נודע. כלומר כי צירוף הזה א"ה או י"ה, רומז שכבר היא בווזג עם ז"א שהיסוד משפיע בה חסדים, כי א' ה"ס חסדים, וכן ה"י (כמ"ש שם). וב' הצירופים האלו נמצאים בשם אהי"ה.	יסוד דו"א הוא אז כמו אבא עלאה, שהוא בחינת ג"ר דבינה, המשפיע רק חסדים ולא חכמה. כמבועא גו בירא דלא פסקין מימיו לעלמין, כי יסוד ומלכות הם אז כמו יסוד ומלכות דאו"א שווגייהו לא פסיק לעלמין. וז"ש. ולא אתפרש מבועא לעלמין, שהמבוע שהוא יסוד אינו נפרד לעולם מן הבאר, וכ"ל איהו באר שגם המבוע שהוא יסוד נחשב לחלק מן הבאר, משום שאינו נפרד ממנו. וז"ש כאן, וע"ד רזא דדוכרנא דילה שסוד הזווג שלה, הוא בסוד קדש הקדשים, שהיא בינה, באתר דמפקנו דרוחא קיימא כבי גרונא, אהיה. דהיינו בג"ר דבינה שה"ס יציאת הרוח הנמצא בגרון, כלומר קומת החסדים הנקראת רוח, היוצאת ומושפעת מן אמא עלאה, הנקראת אהיה ונקראת גרון. וגם המלכות היא מקבלת חסדים כמות, שה"ס רוח היוצא מן הגרון, כגין דהאי איהו אתר דקיימא קדש הקדשים, קול גדול ולא אשתמודע, כי החסדים שהם במקום קדש הקדשים, שהוא ג"ר דבינה, נקי קול גדול, להיותם בבחינת גדלות וג"ר, כמו החכמה ועכ"ז ולא אשתמודע שאינו נודע בחכמה כלל, אלא כולו הוא חסדים. וז"ש, ולא איהו רוח ממש, שאע"פ שאנו מכנים השפע משם בבחינת רוח, שהוא חסדים, עכ"ז אינו רוח ממש, כי רוח הוא בבחינת ו"ק, אבל חסדים אלו שבקדש הקדשים הם בבחינת ג"ר. וכשהמלכות היא בבחינה הזאת, וכדן איהי ה' בחיבורא דאינון אתון עילאין, כי כל ג' אותיות יה"ו מאירים בה, שהו' היא ז"א, והם מלבישים	
קה) וכדן ההיא נקודה וכו': ואז עומדת הנקודה, שהיא המלכות, בסוד קדש הקדשים, שהוא בינה, ועל כן סוד הזכרון שלה, דהיינו סוד הזווג, היא בסוד קדש הקדשים, במקום שיציאת הרוח נמצא בגרון, שנקרא אהיה. דהיינו בבינה הנקראת גרון ונקראת בשם אהיה. משום שזה המקום שעומד קדש הקדשים, הוא קול גדול ואינו נודע, ואין הוא רוח ממש. ואז היא ה' בחיבור של אותיות עליונות, שהם יה"ו, והכל שם אחד הויה. להאיר מלמעלה ומלמטה.	פירוש. יסוד דו"א דגדלות, הנבחן, שמימיו לא פסיק לעלמין, ודבוק תמיד במלכות שה"ס באר (כנ"ל אות ק"ב), היינו דוקא בשעה, שז"א ומלכות עולים לאו"א עלאין, שז"א מלביש לאבא עלאה, והמלכות מלבשת לאמא עלאה, ואז, כמו שזווג או"א עלאין הוא תמידי ואינו נפסק לעולם גם זווג ז"א ומלכות הם בבחינה זו שזווגם אינו נפסק לעולם, וע"כ אומר (באות ק"ב) והאי דרגא עאל בלחישו, דהיינו בחסדים, שהארז חכמה לא נשמעת בהם, כי	

(דפני' דף ד' טור ג')

מד סתרי בראשית אותיות
 (קו) פד פרי האי מבוועא בהאי נקודה, ועאל בגויה, פדין פל אינון
 שמקן עילאין, וכל אינון סטרין עלאין דקאמרן, פלהו עלאין « בגויה,
 בתיאובתא, ברוחא שלים לעילא, בתיאובתא עלאין בה, ולא במלה אחרא.
 כולא ברוחא ולא בגופא. וכבעלה דאשתליל מכל לבושוי, בשעתא דאתי
 לאדונוגא באיתתיה, היג פל אינון רתיכין דקאמרן דלעילא ותתא, כלהו
 וסטרין לה, ואינון חפין עליה, וכבעלה אשתליל מכלהו. ועל דא לא אתין
 פל אינון שיפין לאתתברא בה, אלא ברוח ממש, וכדין וכלא איהו רעותא תדא.
 (קז) ועד בשעתא דקב"ה זמין לגבה, וישאל לאו אינון זכאין דאינון

חלופי גרמאות

ש נ"א ברי (זהר הגדול). ת נ"א ליג וכל סטרין עלאין (זהר הגדול) ובדפוס קראקא כתוב נ"א וכל אינון סטרין
 עלאין בגוין בתיאובתא וכו' דקאמרן עלאין לגויה (נ"א לא יש דקאמרן כלהו עלאין לגויה) עכ"ל. א נ"א לגויה (זהר
 הגדול) נ"א בגויה ווינציא. ב נ"א בתיובתא (ד' קראקא). ג נ"א דבעלה (ווינציא קראקא). ד נ"א לבושין (קראקא).
 ה נ"א דעילא (זהר הגדול). ו נ"א סטרין (זהר הגדול) ודפוסים הראשונים מזיח, ז נ"א כד איהו וליג כלא (זהר
 הגדול) ודפוסים הראשונים מזיח.

מאמר הסולם ספירת היסוד שכו'
 מלבישים לאו"א עלאין שה"ס י"ה. ואז וכלא
 שמה דדא, שי"ה הם אחד עם הו"ה, כי הם
 מלבישים זה את זה, לאנהרא מעי"א
 ומתתא, כי ההארה מלעילא שהיא מאו"א
 עלאין וההארה מלתתא, שהיא מז"א ומלכות,
 מאירות בשוה.
 (קו) כד כרי האי וכו': כשהמבווע,
 שהוא יסוד, כורה בנקודה זו, שהיא המלכות,
 דהיינו שממעט אותה מגד דחכמה (כנ"ל אות
 ק"ג), ונכנס בתוכה, אז כל אלו שמות העליונים
 אל אלקים הוי"ה, וכל אלו צדדים העליונים
 שאמרנו, שהם ימין שמאל ואמצע, שלמעלה
 מחוה דז"א ששפעם הוא חסדים מכוסים, כנ"ל,
 כולם נכנסים בתוך המלכות, בתשוקה ברוח
 השלם למעלה, דהיינו השלם בבחינת או"א
 עלאין כנ"ל בדבור הסמוך. בתשוקה נכנסים
 בה, ולא בדבר אחר. הכל ברוח ולא בגוף.
 כמו בעל הנשלל מכל לבושיו, בשעה שבא
 להתחבר באשתו, אף כאן, כל אלו המרכבות
 שאמרנו שלמעלה ושלמטה, כולם מסבבים
 אותה מרחוק והם מכסים עליה (כנ"ל אות צ"ט
 בהסולם בסופו ע"ש) ובעלה, שהוא ז"א, נשלל
 מכולם. וע"כ אינם באים כל אלו האברים,
 להתחבר בה, אלא ברוח ממש, ואז הכל הוא
 רצון אחד.
 פירושו. כי נתבאר לעיל (באות צ"ט) שיש
 ג' בחינות שהן, נשמה, גוף, לבושים, שאו"א
 עלאין, שאינם נודעים כלל בהארת חכמה
 שהם בחינת אור החסדים הנקרא רוח, נבחינים
 לנשמה, וחג"ת דז"א, שהם נודעים בחכמה
 (דפ"י דף ד' טור ג')

(קז) ועד בשעתא דקב"ה וכו': וע"כ
 בשעה שהקב"ה נועד עמה, עם המלכות,
 וישראל אינם כשרים להיות פתילה אליה,
 להאיר. כלומר שאינם ראויים להעלות מ"ן
 לצורך

ספרי   **בראשית**   **אותיות**   **מה**

"יהוה פתילה לאנהרא, מה כתיב, פשטתי את פתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם. פשטתי את פתנתי, אלן אינון פינויין דקאמרן, דכלהו פד מתחברן אינון פתנתא דקב"ה, וכד איהו זמין לגבה, איהו אשתליל מכולהו, לאתחברא בהדה, וע"ד פשטתי וגו', לאתתקנא (* ולמהוי זמין לאוטבא לך, ואת לא מתתקנא פדקא יאות, השתא איככה אלבשנה, ואתהדר ואסתלק מינה.

קח רחצתי את רגלי איככה אטנפם, הא אסתית רגלי מההוא טינופא, ומאי איהו, בגין דכד אתתקנית ואנדמנית לגבה, אעברית ההוא סטרא אחרא מסאבא מקמי רגלי. השתא איככה אהדר לשוייא ההוא טינופא, לתפייא על מקדשא, הואיל ואת לא זמינת בתיקונה לאתתקנא לגבאי. הכא אולפנא, דכד רוח מסאבא אתעבר מעלמא, פדין אתרבי פלא עילא ונתתא. ועל דא רחצתי את רגלי, איככה אטנפם פמלקדמין.

קט ובגין כה, כל אינון פינויין אתפשטו, בשעתא דהאי מבועא יכרי

מסורת הזהר   **חלופי גרסאות**

(שה"ש ה) ת"ז תמ"ח ז"ח מ ט"ד ש"ג ה ט"ב ח ה"ג בדפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג יהוה, ט נ"א ש"א ש"י, כתננא (זהר הגדול). י נ"א לגביה (זהר הגדול). כ נ"א לאתקנא וליג וגו' (זהר הגדול). ל נ"א ל"ג לך (זהר הגדול). מ נ"א מתקנת (זהר הגדול). נ נ"א מינה (כל הדפוסים בני"א). ס נ"א אתקנת (זהר הגדול). ע נ"א אי כדין (זהר הגדול). פ נ"א לאתקנא (זהר הגדול) ונ"א לאתקנן (קראקא). צ נ"א אתרכי (מונקאטש). ק נ"א מוסיף ותתא וכד כ"י זמינא לגבי קב"ה כדין וזהמא לא שלטא בעלמא וכלא אתרבי עילא ותתא (מונקאטש). ר נ"א ברי (זהר הגדול).

מאמר   **הסולם**   **ספירת היסוד שבו**

לצורך זווג ז"א ומלכות, (כמ"ש בזהר בראשית ב' בהסולם אות דנ"ו ע"ש) מה כתוב, פשטתי את כתנתי איכה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם. פשטתי את כתנתי, היינו אלו הכינויים שאמרנו שה"ס נו"ה, שהם נבחנים לבושים כנ"ל, שכשמתחברים כולם הם נבחנים לכתנת של הקב"ה, וכשהוא נועד אצלה, הוא נשלל מכל הלבושים כדי להתחבר עמה, כנ"ל בדבור הסמוך, וע"כ אמר הקב"ה, פשטתי את כתנתי, דהיינו, כדי להתתקן ולהיות נכון להטיב לך, ואת אינך מתוקנת כראוי. עתה, איככה אלבשנה, איך אתלבש שוב באלו הלבושים, שאינם מאירים אלא בבחינת אחרים מרוחק (כנ"ל אות צ"ט) שע"ז אחזור ואסתלק ממך.

קח רחצתי את רגלי איככה אטנפם: הרי רחצתי את רגלי מטינוף ההוא. ומה הוא. כי כאשר התקנתי ונועדתי לך העברתי צד האחר הטמא ההוא מלפני רגלי, עתה איך אחזור להשים טנופת ההיא, לכסות על המקדש, מאחר שאת אינך מוכנה בתקוניך להתתקן אלי. מכאן למדנו כשרוח הטומאה עובר מן העולם או מתגדל הכל למעלה ולמטה. ועל (דפויי דף ד' טור ג' * דף ה' טור ב')

מו בַּהֲהוּא נְקוּדָה, וְאַסְתִּים בְּגוּיָה. וְכַדִּין פֶּד הַהוּא מְבוּעָא אֶסְתִּים בְּגוּוּה, כְּדִין פֶּלָא אֲנַהִיר וּבִינָא אֲתַמְלִיא מִהַהוּא מְבוּעָא דְעָאל בְּגוּוּה וְאַסְתִּים בִּיהַ בְּחֻשְׁאֵי. ׀ אֵינּוֹן כִּינּוּיִין תְּפִיז עֲלֵהּ וְאַתְפֹּשֶׁטוּ לְסֹטֵר דָּא וְלְסֹטֵר ׀ דָּא.

קי ׀ וְהֵי אֵינּוֹן גְּלִידִין דְּאֶגּוֹזָא קְלִישָׁא, דְּקִימָא וְתַפְיִיא לְגוּ עַל מוֹתָא, וְהֵי אֵי קְלִיפָא תְּקִיפָא, אֲתַבְרַת וְלָא קִימָא תַּמְן. וְכַדִּין פֶּלָא אֵי הֵי בְּרָזָא עֵילָאָה, לְמִיָּהּ בְּרָזִין אֵלִין. זְכָאִין אֵינּוֹן דְּמִסְתַּכְלִין בְּרַעוּתֵיהוּ, מְלִין דְּרָזִין עֵילָאִין, לְמִיָּהּ בְּאוֹרַח קְשׁוּט, לְמִזְכֵּי בְּהֵי עֲלָמָא, וְלֹאֲנַהֲרָא לֹון בְּעֲלָמָא דְאַתִּי. עֲלֵיָּהּ כְּתִיב, ׀ וְהַמְשָׁפִילִים זְהִירוּ כְּזֹהֵר הַקִּיקֵעַ וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים פְּכּוֹכִים לְעוֹלָם וָעֵד. זְכָאִין אֵינּוֹן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי.

מְאֹמֵר צוֹרַת אוֹת ה' שְׁבַשְׁם הוֹי"ה

קיא דְּיוֹקְנָא דְאַתּוּן, בְּרָזָא קְדִישָׁא ה"א תַּתְּאָה דְקֶאֱמֶרְן, רָזָא דְמִקְדָּשָׁא, סִיָּהֲרָא פֶּד שְׁלֻטָא, וְאַתְקַשְׁטַת לְגִבֵּי שְׁמָשָׁא, לְקַבְלָא נְהוּרָא מְגִיָּה. אֵינּוֹן קִימִין כְּתָרִין רַחִימִין דָּא לְקַבֵּל דָּא, וְאֵינּוֹן בְּתוּלָאֵן דְקִימִין בְּהַדָּה, אֲתַקְשְׁטֵן ׀ וְאַתְתַּקְנֵן בְּתִיקוּנִין, תְּדָא בְּתַרְאָה, וְתְדָא לְקַמָּה, וְתְדָא מְסֻטְרָא דָּא, וְתְדָא מְסֻטְרָא דָּא, וְאֵי הֵי קִימָא בְּאֲמֻצְעֵיתָא.

חֲלוּפֵי גְרַסָּאוֹת

׀ נִיא מוּסִיף וְכַל אֵינּוֹן (זֹהֵר הַגְּדוּל). ׀ נִיא מוּסִיף דָּא וְאֵי הֵי קִימָא עִם בְּעֵלָה בְּרִבּוּקָא חֲרָא דְהָא אֲשַׁתְּלִימוּ מְכֻלָּא בְּעֵלָה וּמְטַרְנוּתָא וְכֻלְהוּ עֲלָאֵן וְתַתְּאִין כֻּלְהוּ סַחְרִין לְסֹטֵרָא דָּא וְלְסֹטֵרָא דָּא (דְּפּוּס קְרֶאָקָא בְּשֵׁם הַרְנִישׁ). ׀ נִיא וְהֵי (וּוְעִצָּא). ׀ בִּי נִיא וְאַתְקֵן (זֹהֵר הַגְּדוּל).

מְסוּרַת הַזֹּהֵר

(? (דְּנִיאֵל יוֹב) בִּיא זִי צִיא.

סְפִירַת הַיְסוּד שְׁבוּי

סוּדוֹת הַעֲלִיוּנִים, לְלַכַּת בְּדֶרֶךְ אִמַּת. לְזֻכוֹת בְּעוֹלָם הוּוֹה, וְלֹהֲאִיר לְהֵם לְעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כְּתוּב, וְהַמְשַׁכִּילִים יוֹהִירוּ וְגו'. אֲשֵׁרִיהֶם בְּעוּה"וּ וּבְעוּה"ב.

פִּירוּשׁ. אוֹתָם הַדְּבָקִים בְּהַקְבִּיָּה בְּאִמַּת, הַרְצוֹן שֶׁלֵּהֶם מְדֻרֵךְ אוֹתָם שִׁילְכוּ בְּעִבּוּדָתָם כְּפִי הַמְתוּקֵן לְמַעֲלָה בְּעוֹלְמוֹת הַעֲלִיוּנִים. בְּסוּרָה, וְיֵלֶךְ אֲבָרַם כֹּאֲשֶׁר צוּה אוֹתוֹ ה'. וְלִפְיֶכֶךְ כִּשְׁהֶם מְסַתְּכִילִים אַח"כְּ בְּרַצוֹן שֶׁלֵּהֶם, הֵם יוֹדְעִים סוּדוֹת הַעֲלִיוּנִים, כִּי הֵם מְסַתְּכִילִים בְּנִטּוּת שֶׁבְּרַצוֹן שֶׁלֵּהֶם, וְיוֹדְעִים אִיךְ נִקְבְּעִים לְמַעֲלָה סוּדוֹת הַעֲלִיוּנִים. וְז"ש, דְּמִסְתַּכְלִין בְּרַעוּתֵיהוּ מוֹלִין דְּרָזִין עֲלָאִין וְכו'.

מְאֹמֵר צוֹרַת אוֹת ה' שְׁבַשְׁם הוֹי"ה

קיא דְּיוֹקְנָא דְאַתּוּן בְּרָזָא וְכו': בִּיאוֹר צוֹרַת הַאוֹתִיּוֹת בְּסוּד הַקְּדוּשׁ ה' אַחַרְוִנָּה שְׁאֲמַרְנוּ, שֶׁה"ס הַמְקַדֵּשׁ, שֶׁהוּא הַמְלַכּוֹת. הַלְכְּנָה, שֶׁהִיא

הַסּוּלָם

מְאֹמֵר

כּוֹרֵה בְּנִקּוּדָה הַהִיא, (כְּנ"ל אוֹת ק"ג ע"ש) וְהַסְתִּים בְּתוּכָה. וְאוֹ כְּשֶׁמְבוּעַ הַהוּא הַסְתִּים הַחֲסוּדִים בְּתוּכָה מִהַאֲרַת הַחֲכֻמָּה, אוֹ מֵאִיר הַכֵּל, וְהַבָּאֵר מִתְמַלֵּאת מִן הַמְבוּעַ שֶׁנִּכְנַס בְּתוּכָה וְהַסְתִּים בַּה בְּלַחֵשׁ, וְאוֹ אֵלוֹ הַכִּינּוּיִים מְכֻסִּים עֲלֵיהֶם וּמִתְפַּשְׁטִים לְסֹטֵר דָּא וְלְסֹטֵר דָּא, לְצַד יְמִין וְלְצַד שְׂמָאל. דְּהֵינּוּ גַם בְּהַאֲרַת חֲכֻמָּה שֶׁבְּשִׂמְאֵל.

קי וְהֵי אֵינּוֹן גְּלִידִין וְכו': וְאֵלוֹ הֵם בְּחִינַת קְרוּמִים הַדְּקִים שֶׁל הַאֶגּוֹז הַעוֹמְדִים וְתוֹפְפִים בְּפָנִים עַל הַמוֹת שֶׁל הַאֶגּוֹז, שֶׁהוּא הַפְּרִי. שֶׁהֵם נֹאכְלִים עִם הַפְּרִי, וְאֵינֶם נֹחֲשָׁבִים לְקִלְיוֹת מִמֶּשׁ. אֲבָל אוֹתָהּ הַקְּלִיפָה הַקְּשָׁה שֶׁל הַאֶגּוֹז, הַחִיצוֹנָה, שֶׁהִיא קְלִיפָה מִמֶּשׁ, כְּכַר נִשְׁבְּרָה וְאֵינָה עוֹמֶדֶת שֶׁם בַּעַת הַזוּוּג. וְאוֹ הַכֵּל הוּא בְּסוּד עֲלִיּוֹן, לְלַכַּת בְּסוּדוֹת הָאֵלוֹ. אֲשֵׁרִי הֵם הַמְסַתְּכִילִים בְּהַרְצוֹן שֶׁלֵּהֶם, דְּבָרִים שֶׁל (דְּפִי' דָּף ה' טוֹר ב')

סתר **בראשית** **אותיות** **מז**

קיב) ושבעין ותריין סנהדרין, קיימין כפלגו גורן עגולה, למיעבד גופא לסיקרא, לאתקשטא מטרוניתא לגבי בעלה, ואיהי קיימא כגוונא דא יב, כפלגו סיקרא.

קיג) ונדא נקודה באמצעיתא. דההיא נקודה נטלה נהורא מן שמשא, לאנהרא לכל גופא. ורזא דא נקודה דקיימא כפלגו דעינא, דכולא קיימא בההיא נקודה דקיימא באמצעיתא, דאיהי נטלא כל נהורא, לאנהרא לכל עינא. וסיקרא לא אתנהירת אלא מגו חד נקודה דקיימא ואסתים גו אמצעיתא. אע"ג דלא אתחזייה בסיקרא.

קיד) ת"ח לית לך עיגולא בעלמא, דלא איתעביד מגו נקודה תדא דקיימא באמצעיתא. וכגין כף עיגולא דסיקרא מגו חד נקודה דאסתים כגוה באמצעיתא, איתעביד פלא. והאי נקודה דקיימא באמצעיתא נטיל כל נהורא, ואנהיר לה לגופא, ואתנהיר פלא.

קטו) רזא דרזין, לאיגון דמסתכלין ברוזי דתכמתא. האי ה"א דאיהי פלגו דגופא דסיקרא, ואיהי בעיגולא, כדאמרן בגו שהוא נקודה דקיימא גו אמצעיתא,

חלופי גרמאות

ג נ"א (זהר הגדול) ונ"א ב (דפוסים הראשונים מ"ח) ד נ"א והרא (מנוקאטש) נ"א חדא (ווינצ'א) נ"א הדא (אמסטרום) ונ"א וחדא (זהר הגדול). ה נ"א כלא (זהר הגדול).

מאמר	הסולם	צורת אות ה' שכשם הוי"ה
שהיא המלכות, כשולטת ומתקשטת אל השמש, שהוא ז"א, לקבל ממנו אור. הם עומדים כב' אוהבים, זה מול זה. ואלו הבתולות הנמצאות עמה, מתקשטות ומתתקנות בתקונים. אחת לאחוריה, למערב. ואחת לפנייה, למזרח. ואחת מצד זה, לדרום. ואחת מצד זה לצפון. והיא עומדת באמצע. קיב) ושבעין ותריין סנהדרין וכ"ו: וע"ב סנהדרין שה"ס השם ע"ב היוצא מג' פסוקים ויסע ויבא ויט (ע"י) זהר ויקהל אות נ"ג) עומדים כחצי גורן עגולה לעשות גוף ללבנה, שהיא המלכות, לקשט המלכה לבעלה. והיא עומדת כעין זה כחצי הלבנה. קיג) ודא נקודה באמצעיתא וכ"ו: והו היא נקודה שבאמצע, שמכוונת נגד קו האמצעי, שהוא ז"א, כי נקודה זו, המלכות, מקבלת אור מן השמש, שהוא ז"א, להאיר לכל הגוף. וזה סוד הנקודה העומדת בחצי העין, כלומר שהעין נראית כחצי עיגול, ובאמצעה, הנקודה שנקראת בת עין, שכל, האור שבעין, נמצא באותה הנקודה העומדת באמצע העין, שהיא לוקחת כל האור, להאיר לכל העין. וכן הלבנה, שהיא המלכות, אינה מאירה אלא מתוך נקודה אחת העומדת ונסתמת באמצעה, ואע"פ שהנקודה אינה נראית בלבנה. (דפוסיי דף ה' טור ב')	קיד) ת"ח לית לך עגול בעולם שאינו נעשה מתוך נקודה אחת העומדת באמצעו. ומשום זה גם העגול של הלבנה, מתוך נקודה אחת הנסתמת בתוכה באמצע, נעשה הכל. ונקודה זו העומדת באמצע לוקחת כל האור ומאירה אל הגוף ומאיר הכל. קטו) רזא דרזין לאיגון וכ"ו: סוד הסודות לאלו המסתכלים בסודות החכמה. ה' זו, שהיא חצי הגוף של הלבנה, שהיא המלכות, והיא בעיגול, כמו שאמרנו בנקודה העומדת באמצעה, יש לשאול, למה היא חצי העיגול. ומשיב, אין זה, אלא משום שהיא סתומה מצד זה ופתוחה מצד זה. כנקבה הפתוחה אל הזכר. לקבלו בתוכה, ולהאיר ממנו, ולהתחבר עמו. וע"כ היא פתוחה אליו לקבלו. ואז נקראת ה' מה היא ה' היא כמי שאומר הנה אני. כלומר הא' בלשון ארמי פירושו הנה. וע"כ בשעה שהמלכות מוכנת לקבל מו"א, היא כאלו אומרת לו הנה אני. וע"כ נקראת הא'. ביאור המאמר, כי נתבאר לעיל (באות צ"ט. ובאות ק"ו) שג' בחינות יש, שהן, נשמה, גוף, לבושי הגוף, עש"ה. וגם כאן בציוור הדי' מביאר אותה על פי ג' בחינות ההן. וז"ש (באות קי"א) סיהרא בד שלטא ואתקשטת לגבי	צורת אות ה' שכשם הוי"ה

מה סתרי **בראשית** **אותיות**
אמאי איהו פלגא, ילאו, אלא סתימא מסטרא דא, ופתיחא מסטרא דא, פנוקבא דפתיחא לגבי דכורא לקבלא ליה בגוה, ולא תנהרא מניה, ולא תחברא בהדיה. ועל דא איהי פתיחא לגביה לקבלא ליה, ויכדין איקרי ה"א. מאי ה"א, פמאן דאמר הא אנא.

קטז וכד איהי אתנהירת מניה, ואתחברו דא בדא, וסיהרא אתמליא, פדין האי ה"א אשתלים ואתמליא סיהרא מכלא. ויבאתרה דאיהו ה"א פלגו דסיהרא, אתעביד מ"ם, סיהרא בשלימו.

חלופי גרמאות

1 ג"א מסיף לאו פלגו (זהר הגדול ודפוסים ראשונים מ"ח). ז ג"א מסיף וכדין דא (זהר הגדול) ונ"א ובגין דא (ווינצ'א). ח ג"א אשתליל (ווינצ'א). ט ג"א ומאת דא דאיהו (זהר הגדול). * ג"א ליג מ"ם (דפוס קראקא).

מאמר **הסולם** **צורת אות ה' שכשם הוי"ה**
גוף לבושים שבמלכות, חוזר לבאר היטב ענין הארת הזווג שמקבלת מו"א, שהיא עיקר הארתה, שהיא בחינת נשמה שלה. וז"ש (באות קי"ג) ודא נקודה באמצעיתא דההיא נקודה נטילה נהורא מן שמישא וכו'. כי נקודה דאמצעיתא, ה"ס יסוד דמלכות המקבלת מזווג השלם של פנימיות ז"א, הנקרא שמש. וז"ש, וסיהרא לא אתנהירת אלא מגו הד נקודה דקיימא ואסתים גו אמצעיתא, כי רק היא מוכשרת לקבל הארת הזווג דז"א. וז"ש (באות קי"ד) והאי נקודה דקיימא באמצעיתא נטיל כ"ל נהורא, שהיא מקבלת מפנימיות ז"א מרות השלם שלו, כנ"ל, שזה כולל כל האור שבה. כי אין לה אז, רק אור החסדים הזה השלם שמקבלת מו"א, וז"ש (באות קט"ו) האי ה' דאיהי פלגו דגופא דסיהרא וכו', כי שלמות הלבנה היא בב' אורותיה ביחד, בחכמה ובחסדים, ומתוך שאינה מקבלת בעת הזווג רק חסדים בלבד, ע"כ נבנתת שהיא במחצית הגוף שלה, דהיינו רק בחסדים. וז"ש, אמאי איהו פלגא, לאו, אלא סתימא מסטרא דא, דהיינו שהיא סתומה מלקבל חכמה, ופתיחא מסטרא דא, שהיא פתוחה רק לקבל חסדים מבעלה. וע"כ אין לה אלא מחצית גופה. וז"ש, וכדין אקרי ה"א. מאי ה"א, כמאן דאמר הא אנא, דהיינו כמו שאומרת לז"א, הנה אני מוכנת לקבל אור החסדים שלך.

קטז וכד איהו אתנהירת וכו': וכשהיא מאירה ממנו ומתחברים זה בזה, והלבנה מתמלאת, אז נשלמת ה' זו, והלבנה מתמלאת מכל, דהיינו שגם החכמה שבה מאירה, ואז במקום שהיתה ה', שהיא רק מחצית הלבנה, נעשית

מאמר
לגבי שמישא לקבלא נהורא מניה, דהיינו כשעה שהמלכות מזווגת עם ז"א הנקרא שמש לקבל ממנו אור, אינון קיימין בתרין רחימין דא לקבל דא, כלומר, ששניהם נמצאים אז בבחינה אחת, וכמו שז"א הוא בבחינת חסדים מכוסים שמקבלם מאו"א עלאין, אף המלכות היא בחסדים מכוסים כמוהו. וזה נבחן שהם דומים לאו"א עלאין, הנקראים תרין רחימין, וז"ש אינון קיימין בתרין רחימין וכו'. והארת הזווג הזה שמקבלת מו"א היא עיקר האור שלה, כמ"ש לפנינו. והיא בחינת נשמה אל המלכות. אח"כ מבאר בחינת גוף של המלכות, וז"ש (באות קי"ב) ושבעין ותריין סנהדרין קיימין כפלגו גורן עגולה שזה רומז על השם הקדוש ע"ב, היוצא מג' הפסוקים ויטע, ויבא, ויט, שה"ס חגי"ת דז"א הנקרא גוף, כמ"ש בזהר (בשלה אות קע"ג) וז"ש למעבד גופא לסיהרא, שע"ב סנהדרין עושים בחינת הגוף אל המלכות, שבו מתלבשת הנשמה הנ"ל. והגוף של המלכות נעשה על ידיהם, כפלגו גורן עגולה, כי כך היא צורת הלבנה, מטרם שהיא במילואה, שענינה יתבאר לפנינו. ואחר שביאר בחינת הנשמה והגוף של המלכות, מבאר בחינת הלבושים שלה, וז"ש (באות קי"א) ואינון בתולאן דקיימין בהדה אתקשטן ואתתקנן וכו' שהן המדרגות הנמשכות מכלים דאתורים של המלכות, ולפי שאין המלכות מקבלת חכמה אלא בכלים דאתורים, ע"כ צריכה לאלו הבתולות שישלימו הכלים דאתורים שלה (כמ"ש בזהר ויקהל אות נ"ג ע"ש) והן נחשבות ללבושים אל הגוף שלה.

ואחר שביאר סוד ג' הבחינות, נשמה (דפני' דף ה' סוד ב')

סתרי בראשית **אותיות** **מט**
 קיז) וְקִימָא כְּגֹוֹנָא יִדְאִימָא עֵילָאָה, דְּאִיהִי מ' סְתִימָא. כְּמָא דְּאֹקִימָנָא,
 בְּרָזָא דְּלִסְרָבָה הַמְשַׁרְהָ. וְהִשְׁתָּא קִימָא סִיחָרָא בְּאַשְׁלֻמוּתָא, עֲלָמָא תַתָּאָה, כְּגֹוֹנָא
 דְּעֲלָמָא עֵילָאָה. וְדָא אִיהוּ רְזָא דְּאָת מ'.
 קיח) וְת"ח אָת דָּא מ', לָאוּ אִיהוּ אֶלָּא בְּעִיגוּלָא. פִּינּוֹן דְּקִימָא סִיחָרָא
 בְּאַשְׁלֻמוּתָא וְכֻלָּא מְרָזָא דְּאָת ה' כְּמָא דְּאִתְמַר, 'אִיהִי בְּקַדְמִיתָא פְּתִיחָא
 בְּרָזָא דְּה"א, לְקַבְּלָא לְבַעֲלָהּ. וּלְכַתֵּר דְּאַשְׁתְּלִים מְנִיָּה, אִיתְמַלִּיָּא בְּאַשְׁלֻמוּתָא,
 יִאֲתַעְבִּיד מ', כְּגֹוֹנָא עֵילָאָה דְּעֲלָמָא דְּאָתִי כְּדַקְאָמְרֵן. וּבְג"כ ה"א עֵילָאָה, ה"א
 תַתָּאָה. מ' עֵילָאָה, מ' תַתָּאָה. כֻּלָּא דָּא כְּגֹוֹנָא דָּא, וְדָא אִיהוּ רְזָא תְּרָא, עֵילָאָה
 וְתַתָּאָה כְּתְּרָא.
 קיט) ת"ת, עֲלָמָא עֵילָאָה אִיהִי פְּתִיחָא בְּקַדְמִיתָא, בְּרָזָא דְּה"א. וְכֻד
 אֲתַמְלִיָּא מְאִינוֹן שְׁבִילִין עֵילָאִין, וְאֲתַנְהָרָא לְאַנְהָרָא, אֲתַפְּשֻׁט וְאַשְׁתְּלִים וְאֲתַעְבִּיד
 מ', וְכֻלָּא בְּרָזָא תְּרָא.

חלופי גרמאות

כ נ"א דאיהו (קראקא). ל נ"א מסיף ע"ד איהו (זהר הגדול ודפוס קראקא). נ"א על איהו (וויניציא). נ"א לעיל איהו
 נ"א עאלת איהו (מונקאטש). נ"א ואירו (סאלוניקי). ח נ"א דא (קראקא). י נ"א ואתעביד (זהר הגדול). ס נ"א עליל
 ותתא (זהר הגדול).

מאמר	הסולם	צורת אות ה' שכשם הוי"ה
נעשית מ' שהיא הלבנה במילואה, דהיינו גוף שלם. פירושו. אע"פ שבעת הווג היא רק בקבלת החסדים, שהיא מחצית גופה כנ"ל, אמנם גם הלבושים מאירים בה מרחוק בכלים דאחורים שלה, שה"ס בתולותיה, (כנ"ל אות ק"א) ולאחר הווג, אחר שנתמלאה באור החסדים נשלמת הארת החכמה שבאחורים שלה ונכללים זה בזה, ואז הלבנה היא במילואה, בגוף שלם מחסדים וחכמה יחד, בסוד מ' סתומה. אמנם יש ב' בחינות מ' סתומה, אחת לפני הווג, שאז היא חכמה בלי חסדים, ואינה יכולה להאיר. ואחת לאחר הווג, שכבר היא מלאה בחסדים, ואזי גם החכמה יכולה להאיר. והיא בכל השלמות.	הוא כעין עולם העליון, שהוא בינה. וזה הוא הסוד של האות מ'. קיח) ות"ח את דא זכר: וכוא וראה, אות זו מ', אינה אלא בעגול. כי מאחר שהלבנה עומדת במילואה, והכל חמה שוויה מקודם בסוד אות ה', כמו שאמרנו, שמתחילה היתה פתוחה בסוד ה' לקבל מבעלה שפע החסדים בשלמות, ולאחר שנשתלמה מבעלה, בחסדים, נתמלאה במילואה, דהיינו שגם החכמה שבה האירה בה, כנ"ל בדבור הסמוך, ואז נעשית אות מ', כעין העליונה, שהוא עולם הבא, דהיינו בינה, כמו שאמרנו. ומשום זה יש ה' עליונה, בינה. ה' תחתונה, מלכות. וכן מ' עליונה, בינה. ומ' תחתונה, מלכות. הכל, זו כעין זו, שהמלכות דומה לבינה. וזה הוא סוד אחד, שהעליונה והתחתונה, דהיינו בינה ומלכות, הן כאחת.	קיט) ת"ח ע"מא ע"לאה זכר: בוא וראה, עולם העליון, שהוא בינה, היא פתוחה מתחילה בסוד ה'. שהיא תחילה בסוד מ' פתוחה, כמו המלכות, שהיא תחילה בסוד ה' פתוחה, וכשהבינה מתמלאה בחכמה מאלו ל"ב שבילין החכמה העליונים, והאירה להאיר, היא מתפשטת ומשתלמת ונעשית מ'. והכל, הבינה והמלכות, הן בסוד אחד.
(דפוי" דף ה' סוד ג')		מאמר

ספרי בראשית אותיות

מאמר צורת אות ו' שבשם הוי"ה

קכ דְיוֹקְנָא דָּאָת ו'וּ בְרָזָא קְדִישָׁא, הָאִי אָת, עֲלֵמָא דְלַעִילָא פְּשִׁיט פְּשִׁיטוּ לְאַנְהָרָא לְתַתָּא, וְהָהוּא פְּשִׁיטוּ, אִיהוּ בְּשִׁית סְטָרִין, פְּלִילֵן פְּתָדָא בְּחִיבּוּרָא * תְּדָא, דָּא פְּגוּנָא דָּא וְדָא פְּגוּנָא דָּא. וְכִלְהוּ מִתְחַבְּרֵן בְּאִינוּן רְתִיכִין דִּילְהוֹן בְּאָת דָּא.

קכא וְהָאִי אָת אִיהוּ רְשִׁימוּ * דְּבִשִׁית סְטָרִין פְּלִילֵן פְּתָדָא. וְדָא הוּא דְאַנְהָרָא לְסִיחָרָא בְּרָזָא דְשִׁית סְטָרִין פְּלִילֵן. דְּהָא פִּד מִתְחַבְּרֵן * פְּתָדָא, פְּשִׁיטִין * מִפְּשִׁיטוּ, פְּלָא דְיוֹקְנָא דְו'ו', דְיוֹקְנָא דְאָדָם יוֹאֲע"פ דְאִינוּן שִׁתָּא סְטָרִין, לָא אִיתְחַזּוּ * בְּפְשִׁיטוּ בְּר חַד גּוּפָא.

קכב רְזָא דְרִזִין, לְאִינוּן דְמִסְתַּפְּלִין בְּאוֹרַח מִיֶּשֶׁר, בְּדִיוֹקְנִין דְאַתְוֹן, הֵכָא בְּהָאִי אָת, פְּלָהוּ בְּחִיבּוּרָא * דָּא, לְאַחְזָאָה דְכִלְהוּ קְיָיִמִין בְּקִיּוּמָא דְגּוּפָא, דְאִיהוּ נְטִיל פְּלָא. וְכֵד * הָאִי אָת דְאִיהוּ ו'ו', קְיָיִמָא הֵכִי בְּחִיבּוּרָא תְּדָא, הָא אִיהוּ זְמִין לְגַבִּי נוֹקְבָא, פְּשִׁיט * וְאַשְׁתַּלִּיל מִפְּלָא, רְזָא * דְיוֹקְנָא דְגּוּפָא, דְיוֹקְנָא דְאָדָם. וְכֵד * מִסְתַּפְּלִין, דְרוּעִין מִסְטָרָא דָּא וּמִסְטָרָא דָּא מִתְחַבְּרֵן * בְּהָאִי גּוּפָא, דְלָא אִתְחַזְּיִן בְּר גּוּפָא בְּלַחֲדוּי, בְּגִין דְכִלְהוּ פְּלִילֵן בֵּיה.

חלופי גרמאות

ט נ"א ל"ג חרא (זהר הגדול). פ נ"א דשית (זהר הגדול ור' קראקא). צ נ"א ל"ג כחרא (קראקא). ק נ"א בפשיטו (קראקא). ר נ"א ואפילו (דפוסים הראשונים). ש נ"א בפשיטא (זהר הגדול) ונ"א ל"ג בפשיטו (זהר הגדול ור' קראקא). ת נ"א חרא (זהר הגדול). א נ"א איהי (קראקא) נ"א הא (ווינצ'יא). ב נ"א ולאשתליל (קראקא). ג דיוקנא (זהר הגדול). ד נ"א מוסיף מסתכלין רזין (זהר הגדול ודפוסים הראשונים) ונ"א מסתכלין תרין (מונקאטש) ה נ"א בהכי (זהר הגדול) ונ"א בהרי (ווינצ'יא) ונ"א מוסיף בהאי כהני (קראקא).

מאמר הסולם צורת אות ו' שבשם הוי"ה

שבג"י אדם, ואע"פ שהם ששה קצוות, אין נראה בהתפשטות רק גוף אחד של הו'. **קכב** רְזָא דְרִזִין * אִינוּן וכו': סוד הסודות לאלו המסתכלים בדרך ישר בצורות האותיות. כאן באות הוּ, חג"ת נה"י כולם בחבור אחד, להראות שכולם נמצאים בקיום הגוף, שהוא ת"ת, הנקרא ו', ונקרא גוף. שהגוף לוקח הכל שהוא שולט על כל הו"ק, וכל האור הוא רק מבחינת חסדים מכוסים, כמו הת"ת שלמעלה מחוזה, שנקרא ו'. וכשאות הוּ, שהיא ו' דהיינו הת"ת נמצא כך בחיבור אחד, הנה הוא מוכן להשפיע להנוקבא, שהיא המלכות, כשהוא מופשט ונשלל מכל השינויים שבימין ושמאל, כי אינו בחינת חכמה שבשמאל אלא חסדים, וגם אינו בחינת חסדים דימין, אלא חסדים פנימיים דא"א החשובים כג"ר, ולפיכך נשלל מכל הבחינות שבימין ושמאל, שה"ס צורת הגוף שהוא ו' דהויה, וצורת אדם, שה"ס הו"ה במילוי אלפין שבג"י אדם, וכשמסתכלים, הנה הזרועות שמצד זה, ימין ומצד

מאמר צורת אות ו' שבשם הויה

קכ דְיוֹקְנָא דָּאָת ו' וכו': ביאור הצורה של האות ו' דהו"ה בסוד הקדוש. אות הוּ רומזת, שעולם העליון, שהוא ז"א, פושט התפשטות להאיר למטה, אל המלכות והתפשטות ההיא, היא בששה קצוות, חג"ת נה"י, כלולים כאחד בחיבור אחד, זה כעין זה וזה כעין זה, כלומר, שאין שינוי הארה מזה לזה, בחג"ת נה"י האלו. וכולם מתחברים באלו המרככות שלהם באות הוּ.

קכא וְהָאִי אָת אִיהוּ וכו': ואת ו' זו, היא רושם של ששה קצוות הכלולים כאחד. וזו, הו', היא שמאירה אל הלבנה, שהיא המלכות, בסוד ששה קצוות הכלולים כאחד. כי כשמתחברים, ז"א ומלכות, כאחד, ששה קצוות מתפשטים במופשט, וכולם הם בצורת הו', שהיא צורת אדם, שה"ס הו"ה דאלפין (דפנ"י דף ה' טור ג')

ספרי בראשית אותיות נא

קכג) אימתי אתחזון. בשעתא דאת דא אתפשטת, ואיקרי אלף. תרין, תרין דרועין, דא מסטרא דא, ודא מסטרא דא, וגופא קיימא בינייהו באמצעיתא. יא.

קכד) ועל דא אלף רישא לכל אתון, בגין דתיקונא דא, פד קאים, איהו רישא לכל ימאי דנפיק מעלמא דאתי. ואע"ג דרזין עילאין אחרנין נאמרו ברזא דאלף, אבל דא איהו ברירו דרזא דמלה פמה דאיהו בספרא, והכא איהו ברירו דרזא. ומחכא אתפשטו אתון אחרנין, פלהו בסטרנייהו, פל חד וחד פדקא חזי ליה.

קכה) ואת דא פלא איהו חד, ו"ו ואלף, פד דתאי אסתים פלא בגייה, ותיא אחזי פל דיוקניה. ואי תימא תרין תרכין דלא אתחזין. הכי הוא ודאי, דהא תלת סטרין, אינון רזא דתלת אחרנין.

קכו) ותו, אלין אינון רזא דתורה שבכתב, פללא דכולא. ומחכא נפקן פל שאר. פגונא דא, נביאים וכתובים פלהו פחדא. אלף איהו חד, רזא דתלת

חלופי גרמאות

ו נ"א ל"ג א' (זהר הגדול ודפוסים הראשונים), ז נ"א מה (זהר הגדול ונ"א מאן (דפוסים ראשונים), ח נ"א דלה (זהר הגדול), ט נ"א מוסף בספרא דארם (זהר הגדול ודפוסים הראשונים) ונ"א בספרא דא (מנוקאטש), י נ"א ל"ג ברירו דרזא (זהר הגדול).

מאמר ומצד זה, שמאל, הן מתחברות בגוף הזה, שהוא ו', באפן שאינו נראה, רק הגוף בלבד. משום שכולם כלולים בו. להיותו חסדים כמו ימין, ולהיותו ג"ר כמו החכמה שבשמאל. וע"כ אין ימין ושמאל נראים בו, אבל כולל אותם בתוכו. קכג) אימתי אתחזון וכו': שואל מתי הימין והשמאל נראים בת"ת, שהוא ו'. ומשיב, בשעה שאות הו' מתפשטת, ונקראת א', אז נראות בה שתי זרועות, זה מצד זה וזה מצד זה, דהיינו שתי היודין שבצורת הא'. ש"י עלאה ה"ס ימין, ו"י תתאה ה"ס שמאל, והגוף שהוא ה"י עומד ביניהם באמצע, דהיינו קו הנסוי באמצען של ב' היודין שהוא בצורת ו'. כזה א, ש"י עליונה היא ימין, והתחתונה שמאל, והו' ה"ס קו האמצעי המכריע ביניהם. קכד) ועל דא אלף וכו': וע"כ האלף היא הראש לכל האותיות, משום שתקן זה של ג' קוין, כשהוא נמצא, הוא ראש לכל מה שיוצא מעולם הבא, שהוא בינה, כי שום אור אינו נמשך מבינה אלא בדרך ג' קוין. ואע"פ שסודות עליונים אחרים נאמרו בסוד הא', אבל זה הוא בירונו של הדבר כי סוד הדבר הוא כמו שהוא בספרים, וכאן הוא בירונו של הסוד. ומכאן, מן הא', שה"ס ג' קוין, נתפשטו אותיות האחרות כולן בצד שלהן, (דפויי דף ה' סוד ג')	הסולם צורת אות ו' שבשם הוי"ה כל אחת ואחת בקו הראוי לה. כי האותיות מתחלקות לפי סדרם של ג' קוין (כמ"ש בראשית א' אות ל"ד). קכה) ואת דא פלא וכו': ואות הונו, דהיינו הו' והא', הכל הוא אחת, ואין ביניהן, אלא מה שזו הו' סותמת הכל בתוכה, כי הפרטים דחג"ת נה"י אינם נראים בה. כנ"ל וזו, הא', מראה כל צורתה, שהימין ושמאל ואמצע ניכרים בה. ואם תאמר, הרי ב' ברכים, שהם נצח והוד, אינם נראים בא', כך הוא ודאי, שאינם צריכים להראות בה, כי ג' צדדים ימין שמאל אמצע שבא' שהם חג"ת. הם סוד של ג' האחרים שהם נה"י, כי אין בין חג"ת לנה"י, אלא החג"ת הם ג' קוין שלמעלה מחוה, ונה"י הם ג' קוין שלמטה מחוה. וע"כ כיון שגרשמו בא' ג' קוין, כבר כלולים בהם גם נה"י. קכו) ותו אלין אינון וכו': ועוד. אלו ג' קוין שבא', הם סוד תורה שבכתב, שהיא חג"ת דז"א, שהיא כלל הכל. ומכאן יוצאים כל השאר כמו זה, נביאים וכתובים כולם יחד. פידוש, שהם יוצאים ג"כ בג' קוין, כי נביאים, דהיינו נצח והוד הנקראים נביאים, הרי היסוד הוא קו האמצעי שלהם. וכן הכתובים, שה"ס המלכות, יש בה ג"כ ג' קוין. א' היא אחר, משום

נב סתרי בראשית אותיות

גוונין פחדא, דאינון אבהן. וכד אבהן מתחבין פחדא, אינון חד. ועל דא איקרי אלה, חד גישא לכל אתוון, וזא דתורה שבכתב, כמא דאיתמר.

קכז ועל דא, ו' ואלה וזא חד אינון. את ו' דיוקנא דאדם, גישא וגופא אתפשטותא חד. אלהי אשלותא דדיוקנא לאתחזא. וכי תימא, ו', דאיהו אתפשטותא חד, פשיטו חד בלא דיוקנין אתרנין, אמאי וזא דיליה שיתא, ואלה דאיהי תלת דיוקנין, אמאי וזא * דיליה חד.

קכח אלא מהכא, וזין דסלקין בשמא קדישא, אסור לאסגא לון בפרטא, אלא לתברא כלהו, ולייחדא לון פחדא, למיהוי חד. וכד אינון פחדא בכללא חדא, בדיוקנא חדא, אית לפרשא לון, ולמעבד פרטין דנפקי מההוא כללא דאתתוי.

קכט ועל דא, כלל אתהדר למיהוי פרט. פרט אתהדר למיהוי כלל. כלל

חלופי גרמאות
כ נ"א ל"ג דא (מנוקאטש).

מאמר המולם צורת אות ו' שבשם הוי"ה

דוחים זה את זה, ושניהם לא יכלו להאיר (כנ"ל בפלפלה"ס אות ל"א) אלא להברא כלהו ולייחדא לון כחדא, אלא שצריכים לחבר הימין והשמאל וליחדם כאחד על ידי קו האמצעי למיהוי חד, כי קו האמצעי עושה אותם לאחד. וכד אינון כחדא בכללא חדא, וכשימין ושמאל הם בכלל אחד, דהיינו בהו', שהיא קו האמצעי, שהוא כלל. בדיוקנא חדא, בצורה אחת דהיינו בצורת אור החסדים, שבו, כי בה שולט אור החסדים בלבד, (כנ"ל אות קכ"ב ע"ש) אית לפרשא לון ולמעבד פרטין דנפקי מההוא כללא דאתחזי, צריכים אח"כ לחזור ולפרוט הימין והשמאל, זה בפ"ע וזה בפ"ע, מבחינת מה שיוצאים שניהם מן כלל ההוא הראוי, שהוא קו האמצעי, כי אז הם נכללים זה בזה, מכת תקון קו האמצעי, המסדר הארתם, שהחסדים שבימין יאירו מלמעלה למטה, והחכמה שבשמאל תאיר רק ממטה למעלה בלבד, שזה נעשה על ידי שמיעט הג"ר דחכמה דשמאל (כנ"ל בפלפלה"ס אות ל"ב) שבדרך זה שניהם נשלמים, ושניהם מאירים (כמ"ש שם) וזהו הפרש בין חג"ת לנה"י, כי אחר שת"ת שה"ס כלל, כלל ויחד הימין ושמאל, שהם חו"ג, זה בזה, ועשה אותם לאחד תחת שליטת החסדים, שבת"ת, חזר והפריט אותם מחזה ולמטה בימין ושמאל, הנקראים נצח והוד, שבהם מתגלים ב' האורות, חסדים שבנצח, וחכמה שבהוד, אלא ששניהם יוצאים מן הת"ת, שהוא כלל.

קכט ועל דא, כלל אתהדר למיהוי פרט. פרט אתהדר למיהוי כלל. כלל חזר להיות פרט, ופרט חזר להיות כלל. ומפרש

מאמר משום שהוא סוד של ג' גוונין ביחד, דהיינו ג' קוין המיוחדים כאחד, שהם נקראים אבות שהם חג"ת וכשהאבות מתחברים יחד, הם אחד. וע"כ נקראת הא', אחד, מפני שהיא ראש אחד לכל האותיות, שה"ס תורה שבכתב כמו שאמרנו.

קכז ועל דא ו' וכו': ועל כן ו' וא' הן סוד אחד, אות ו', שהיא צורת אדם, דהיינו סוד הויה דמ"ה כנ"ל, היא בצורת ראש וגוף בהתפשטות אחת, וימין ושמאל אינם ניכרים בה, וא' היא להראות השלמת הצורה, דהיינו הציווד דג' קוין, ואם תאמר, הו' שהיא התפשטות אחת, התפשטות בלי צורות אחרות, למה סוד המספר שלה הוא ששה. והא' שהיא ג' צורות, למה סוד המספר שלה הוא אחד.

קכח אלא מהכא וזין וכו': ומשיב, אלא מכאן נשמע, שהסודות העולים בשם הקדוש, אסור להרבות אותם בפרט, אלא לחבר כולם וליחד אותם יחד להיות אחד. וכשהם יחד בכלל אחד בצורה אחת, יש לחזור ולפרש אותם, ולעשות פרטים היוצאים מאותו הכלל הנראה.

פירושו. קו האמצעי, שהוא ת"ת, שה"ס ו', נקרא ב"י, משום שכולל ומיחד ב' הקוין ימין ושמאל. וב' הקוין ימין ושמאל נקראים פרטים, המשונים זה מזה, כי הימין ה"ס חסדים, והשמאל ה"ס חכמה. וע"כ הם נקראים פרט. וז"ש, וזין דסלקין בשמא קדישא, שהם ב' הקוין, חסד וגבורה, ימין ושמאל. אסור לאסגא לון בפרטא, שאסור להמשיך הימין בפ"ע והשמאל בפ"ע בדרך פרט, מפני שהם

(דפניי דף ה' טור ג' * דף ו' טור ב')

ספרי בראשית אותיות נג

דא ו'ו, דאתהדר למהוי פרט, ברנא דשית, ואיהי פשיטו חד בלחודוי. פרט אלף, תלת דיוקנין מתחברין פחדא, ואתהדר למהוי כלל, ברנא דחד. ורנא דא, כלל ופרט וכלל, י'א' ו', וכלא חד.

ק"א אל"ף פרט דאתהדר למהוי כלל, וילכתר אתהדר למהוי ופרט. ו'ואיהו פרט וכלל ופרט. ו'ו כלל, ואתהדר למהוי פרט, וילכתר אתהדר למהוי כלל. ודא רנא כלל ופרט וכלל.

ק"א אל"ף פרט, ואתהדר למהוי כלל, כמא דאוקימנא, וילכתר אתהדר למהוי פרט. בגין דאיהו אל"ף, וקבי סלקא ברנא דאלף. דרועין וגופא, ואתפרשן רזין למאה, וממאה לאלף. ע"ד אקרי אל"ף, ברנא דאל"ף, אלף חד כלל. אלף אלפא פרט.

ק"ב ו'ו כלל, ואתהדר למהוי פרט, ברנא דאוקימנא. וילכתר אתהדר למהוי כלל. רנא דאדם חד. רנא חד. וכלא סלקא ברנא חדא, ויבמתקלא חדא למהוי כלל חד. ו'ו אתהדר למהוי כלל חד, נהירא חדא, כליין בשית סטריין.

חלופי גרמאות

ל ה"ג הסלם נ"א א' ו'ו א' (דפוסים הראשונים) נ"א א"ו ו"א (זהר הגדול). מ נ"א ולכתר אתהדר למהוי כלל ופרט ואיהו הוא כלל ופרט וכלל ו'ו כלל ואתהדר למהוי כלל ודא רנא כלל ופרט וכלל (קראקא). ו נ"א כלל הוא כלל ופרט וכלל (זהר הגדול). ס נ"א מוסיף ואיהו הוא (קראקא). ע נ"א ל"ג פרט ולכתר אתהדר למהוי (זהר הגדול). פ נ"א כמא (זהר הגדול). צ נ"א כללא (זהר הגדול) ונ"א כלא (קראקא).

מאמר ומפרש, כ"ל, זהו ו', שהוא ת"ת, שתור להיות פרט בסוד ששה קצוות והיא התפשטות אחת בלבד, כי אחד שהת"ת נעשה כ"ל ליחד החסד והגבורה, הוא חוזר ומתפשט לפרט, דהיינו לימין ושמאל שלמטה מחזה, שהם נצח והוד, שבהם מתפרטים ב' האורות זה בפ"ע וזה בפ"ע (כנ"ל בדבור הסמוך) פרט, הוא א', שבה ג' צורות. דהיינו ג' קוין ש"י עליונה שבה הוא קו ימין, ו' תחתונה שבה היא קו שמאל, והקו שבין ב' היודין, הוא קו האמצעי. שמתחברות יחד, בקו שבין ב' היודין, וחזר להיות כלל בסוד אחד. כי הקו שבין היודין שהוא קו האמצעי עושה אותם לאחד. וזה סוד כלל ופרט וכלל, שהם ו' א' ו' (כצ"ל) והכל אחד. שהכל הוא אות ו', כי ו' במילואה היא וא"ו. שהו, כלל ופרט וכלל.	הסולם קל"א) אל"ף, פרט ואתהדר וכו': ומפרש דבריו. אלף, היא פרט וחזרה להיות כלל, הוא כמו שהעמדנו (באות קכ"ט). ואח"כ חזרת להיות פרט, הוא, משום שהוא אל"ף (בא' סגולה). שכן היא עולה בסוד אלף (בא' סגולה). כי בצורת א' רמוזות זרועות, שהן ימין ושמאל, חסד וגבורה, וגוף שהוא ת"ת. והסודות מתפרשים למאה, כי עיקר פרצוף ז"א הוא חג"ת, שבו עשר ספירות, וכולות זו מזו, שבכל אחת יש ע"ס והן מאה ספירות. וממאה לאלף, כלומר שכל אחת ממאה הספירות. כוללת ג"כ ע"ס, והן אלף ספירות. ובוה נעשית הא' פרט. וע"כ נקרא האלף בסוד אלף, עם א' סגולה, אלף במספר אחד, הוא כלל. אלף במספר אלף, עם א' סגולה, היא פרט. ומספר אלף יורה על חכמה שבהם, בסו"ה ואלפך חכמה.
מאמר קל"ב) זהו ו', שהוא ת"ת, שתור להיות פרט בסוד ששה קצוות והיא התפשטות אחת בלבד, כי אחד שהת"ת נעשה כ"ל ליחד החסד והגבורה, הוא חוזר ומתפשט לפרט, דהיינו לימין ושמאל שלמטה מחזה, שהם נצח והוד, שבהם מתפרטים ב' האורות זה בפ"ע וזה בפ"ע (כנ"ל בדבור הסמוך) פרט, הוא א', שבה ג' צורות. דהיינו ג' קוין ש"י עליונה שבה הוא קו ימין, ו' תחתונה שבה היא קו שמאל, והקו שבין ב' היודין, הוא קו האמצעי. שמתחברות יחד, בקו שבין ב' היודין, וחזר להיות כלל בסוד אחד. כי הקו שבין היודין שהוא קו האמצעי עושה אותם לאחד. וזה סוד כלל ופרט וכלל, שהם ו' א' ו' (כצ"ל) והכל אחד. שהכל הוא אות ו', כי ו' במילואה היא וא"ו. שהו, כלל ופרט וכלל.	קל"ב) ו'ו כלל, ואתהדר למהוי פרט, ברנא דאוקימנא. וילכתר אתהדר למהוי כלל. רנא דאדם חד. רנא חד. וכלא סלקא ברנא חדא, ויבמתקלא חדא למהוי כלל חד. ו'ו אתהדר למהוי כלל חד, נהירא חדא, כליין בשית סטריין.

נד סתרי בראשית אותיות

קלג) וְרָזָא דָא וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. דָּא וַיֹּו דְהִיא אָזִיל וְנִהִיר
בְּרָזָא דִּמְיִנָא, בְּכֻלָּא תְדָא. וּלְבַתֵּר וּבְכַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין חַשְׁפָּה, אֲתִּתְדַר
אֵת דָּא לְמַהוּי אֶלְף, תְּרִין דְרוּעִין, דָּא מַסְטָרָא דָא, וְדָא מַסְטָרָא דָא. חַד אֲתִּקְרִי אֹר,
וְחַד אֲתִּקְרִי חַשְׁפָּה. אֲתִּפְלַג אֵת וַיֹּו בְּגִוּוּיָיהוּ, וּכְדִין אֲתִּפְלַג מַחְלֻקַת מַתְרִין סְטְרִין,
דְּאִינֻן אֹר וְחַשְׁפָּה, דְּכַתִּיב וּבְכַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין חַשְׁפָּה. מַהוּ וּבְכַדֵּל
דְּאִיתְפְּרַשׁ מַחְלֻקַת הַהוּא, וְאֲסַתְפְּמֹו תְרִין סְטְרִין לְמַהוּי בְּשָׁלֵם, וְתַבְדְּלָה דָא,
הִיא הַבְּדֻלַת מַחְלֻקַת, לְאֲסַתְפְּמָא לְמַהוּי כְּלָא חַד, שְׁלִים כְּחַדָּא.

קלד) וּבְגִ"כ, אִי פְתָדָא אִינֻן. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם, דָּא סְטָרָא תְדָא
דְרָזָא דְאֵלִ"ף. וְלַחַשְׁפָּה קָרָא לַיְלָה, דָּא סְטָרָא תְדָא דְרָזָא דְאֶלְף. לְכַתֵּר אֲתִּפְרָשׁוּ
תְרִין סְטְרִין לְמִיעְבַד עוֹבְדָא, חַד עֵבִיד עֵרֵב, וְחַד עֵבִיד בְּקָר. פִּינֻן דְעֵבְדוּ עוֹבְדִין,
אֲסַתְפְּמֹו תְרוּוּיָהוּ, וְאֲתִּפְלִילוּ בְּאֵת וַיֹּו.

קלה) הַה"ד וַיְהִי עֵרֵב וַיְהִי בֹקֶר, וַיְהִי עֵרֵב, מַסְטָרָא דְחַשְׁפָּה. וַיְהִי בֹקֶר,
מַסְטָרָא דְאֹר. פִּינֻן דְעֵבְדוּ עוֹבְדִין, מִזְד אֲשַׁתְּכַלְלוּ לְחַד, דְּכַתִּיב יוֹם אֶחָד. אֶהָ
רָזָא דְאֵת וַיֹּו, דְּאֲתִּפְלִילֵן בֵּיה לְמַהוּי חַד.

חלופי גרסאות

ק נ"א דא (דפוסים ראשונים זהר הגדול). ד נ"א ל"ג מן
ולחושך עד ולבחר (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). ש נ"א
עוברו (זהר הגדול). ת נ"א אסתמו (זהר הגדול). א נ"א דא (זהר הגדול).

מסורת הזהר

(ח) (בראשית א) לעיל אות ט צ"ח.

צורת אות ו' שבשם הוי"ה

החשך. מהו ויכדל. היינו שנבדלה המחלוקת
מלדחות אחד את חברו (כנ"ל בפלפח"ס אות
ל"א) וכ' הצדדים הסכימו להיות בשלום.
והבדלה זו, היא הבדלת המחלוקת, שיסכימו
שיהיו שניהם אחד ושלם ביחד.

קלד) ובג"כ א"ו כהדא וכ"ו: ומשום
זה א וי' הן אחת. כי, ויקרא אלקים לאור
יום, זהו צד אחד של סוד הא'. דהיינו ו'
עליונה שבה, שהיא ימין. ולחשך קרא לילה,
זהו צד אחד של סוד הא', דהיינו ו' תחתונה
שבה, שהיא שמאל. לאחר זה, שנבדלו ב'
הצדדים לעשות מעשים, אחד, השמאל, עשה
ערב, ואחר, הימין, עשה בקר, כיון שעשו
מעשים, ונגלו מעשיהם הסתומים, (כנ"ל
בפלפח"ס אות ל"ב) הסכימו שניהם ונכללו,
באות ה' שהוא קו האמצעי.

קלה) הה"ד ויהי ערב ויהי בקר:
ויהי ערב, היינו מצד החשך. ויהי בקר, היינו
מצד האור. כיון שעשו מעשים, מיד נשתכללו,
ע"י קו האמצעי, לאחד, שכתוב יום אחד. זה
סוד של האות ו' שב' הצדדים נכללו בו להיות
אחד.

ודא

הסולם

מאמר

סוד אחד. שהוא כ"ל. הרי שתחילה היא כלל,
דהיינו בת"ת, הכולל חו"ג. ואח"כ היא פרט
בסוד התפרטות לששה ספירות חג"ת נה"י.
ואח"כ היא כלל שהכל נעשה לפדצוף אחד,
בהויה זאלפין. והכל עולה בסוד אחד, ובמשקל
אחד, שיהיה הכל אחד. ונמצא, שהו' חזרה
להיות כלל אחד, אור אחד, הכלול בששה
קצוות.

קלג) ורזא דא וירא וכ"ו: עתה מבאר
הכתובים דמעשה בראשית עם הדברים הנ"ל.
זה סוד, וירא אלקים את האור כי טוב. אור
זה, הוא הו', שהוא הולך ומאיר בסוד הימין
בכלל אחד. דהיינו דק בחסדים שבימין, ולא
בחכמה שבשמאל (כנ"ל אות קכ"ב). ואח"כ
ויכדל אלקים בין האור ובין החשך, דהיינו,
שאות הו' חזרה להיות א', שיש בה ב' זרועות,
ימין ושמאל, זה מצד זה, מימין, וזו מצד זה,
משמאל. אחת שבימין, נקראת אור, ואחת
שבשמאל נקראת חשך. נתמצעה האות ו'
ביניהן, דהיינו הקו שבאמצע ב' היודין ואז
נחלקה המחלוקת מב' הצדדים, שהם אור
וחשך, שכתוב, ויכדל אלקים בין האור ובין
(דפוי"ף דף ו' טור ב')

ספרי בראשית אותיות נה
קל"ו וְדָא הוּא רְזָא דְכְתִיב וַיְהִי, וְלֹא כְתִיב וַיְהִי. וַיְהִי, כַּד אֲתַחְזִין בְּרְזָא דְאֶלְפִי, וְעַבְדוּ עוֹבְדִין, וְאַסְתִּימוּ וְלֹא אֲתַחְזִין, כְּדִין כְּתִיב וַיְהִי: בַּתְּוָה, וְהִשְׁתָּא לֹא אִיהוּ הַכִּי, דְּהָא אֲתַכְּלִיל בְּרְזָא דְרִוּוֹ, וְהִשְׁתָּא כְּלָא יוֹם אֶחָד מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהֵלְתוֹ.

מאמר יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד

קל"ז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. וְדָא סְטְרָא תַתְּאָה, סְטְרָא חַד דְּבְרְזָא דְאֶלְפִי, דְּאִיהִי סְטְרָא דְאֶקְרִי חֲשָׁן, וְדָא אִיהוּ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. דְּהָא מִהוּא סְטְרָא מִתְּפָרְשָׁן מִיַּין, וְנִבְעֵי בְּגִידוֹ דְּטַמְיִרוֹ, מִסְטְרָא אֲתֵרָא דְלַעֲיָלָא, דְּאִיהוּ יִמְיָנָא.

קל"ח אור דאתגניז, באן אתר אתגניז, בְּרְזָא דְאֵת וְרִוּוֹ. וְכַד אִיהִי אֲתַגְנִיז, כְּלָא יִאֲתַגְנִיזוּן, סְטְרָא אֲתֵרָא גְּנִיז עֲמִיהָ. וְעַל דָּא מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוּם אֶחָד. וְדָא הוּא סְטְרָא דְאִשְׁתָּאֵר חַד, כְּלָא חֲבָרִיָּה כַּד אֲתַגְנִיז בְּקַדְמִיתָא. וּמִהוּא

ח'לופי גרסאות

ב נ"א היה (זהר הגדול), ג נ"א ליג הכי (זהר הגדול).
 ד נ"א מוסף אלו דויקוו המים מתחת השמים דא (קראקא)
 נ"א ויקוו וגו' דא (זהר הגדול), ה נ"א בטמירו ונ"א
 דבטמירו (זהר הגדול), ו נ"א אתגניז (זהר הגדול).

מסורת הזהר

1) (תהלים קו) לעיל אות יד צ"כ. 2) (בראשית א) ב"א
 עא צ"א ז"ח יב ט"א ש"ג שמי"ב ט"ב שמי"ד ט"ג שמי"ה
 ט"ד ש"ה טז ט"א שמי"ז לב ט"ד שמי"ו שכ"ד מד ט"ג
 ש"א ע ט"ג ש"ה עג ט"ד ש"י של"ו עז ט"ב ש"ד
 תק"ח ק"ב ט"ג ש"ד שכ"ח.

הסולם

יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד

האור שנגנו באיזה מקום נגנו. ומשיב, הוא
 נגנו בסוד אות ו', שהוא קו האמצעי שמיעט
 הג"ד דחכמה שבשמאל (כבדיבור הסמוך)
 וכשהוא נגנו הכל נגנו, דהיינו כל אלו שנמשכו
 מצד שמאל נגנו אורם. בסו"ה וימנע מרשעים
 אורם (כנ"ל אות ג') והצד האחר נגנו עמו,
 שנלקח האור מהם. וע"כ כתוב, מתחת השמים
אל מקום אחד, שמקום זה הוא הצד ימין
 שנשאר בתחילה, אחד בלי חברו כעת שנגנו
 אור השמאל. ומצד ההוא, הימין, כשנחלקו
 המים, של שמאל, ונקוו בתוכו בתוך הימין.
 אז נראתה היבשה מצד ההוא, השמאל, כלומר,
 שאז נראה ג"כ אור השמאל, אלא שנראה
 בבחינת יבשה, מחמת הדינים שבו. שז"ס
ותראה היבשה, שיראה ויתגלה האור שהוא
 יבשה מרוב הדינים. וז"ס הר צינן ירתי
 צפון קרית מלך רב. כי מצד ההוא נראתה
 החכמה ונגלתה. כי הכתוב מכנה לצד צפון,
 שהוא השמאל, בשם, קרית מלך רב, משום
 שמצד ההוא, השמאל, נראה ונתגלתה החכמה,
 בבחינת

מאמר

קל"ו וְדָא הוּא רְזָא וְכוּ: וְזֶה הוּא סוּד
 שְׁכֵתוֹב, וַיְהִי, וְלֹא כְתוּב, וַיְהִי, וַיְהִי, פִּירוּשׁוֹ,
 כְּשֵׁב הַצְּדִידִים נִרְאוּ בְּסוּד הָא' וְעִשׂוּ מַעֲשִׂים,
 וְנִסְתַּמּוּ וְאוֹרוֹתֵיהֶם לֹא הָיוּ נִרְאוּ, אוֹ כְתוּב,
 וַיְהִי, שְׁפִירוּשׁוֹ, שְׁהִיָּה, אֲבָל עַתָּה אֵינּוּ כֵךְ,
 כִּי עַתָּה נִכְלָלוּ בְּסוּד הוּ', וְעַתָּה הַכֹּל יוֹם אֶחָד.
 מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהֵלְתוֹ.

מאמר יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד

קל"ז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים וְגו': וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. זֶה הוּא צֶד הַתַּחְתּוֹן,
 דְּהֵינּוּ צֶד שְׁמָאֵל, שֶׁהוּא צֶד הָאֶחָד שֶׁבְּסוּד הָא',
 דְּהֵינּוּ, י' תַּחְתּוֹנָה שְׁבָה, שֶׁהוּא הַצֶּד הַנִּקְרָא
 חֲשָׁן. וְזֶה הוּא, מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, דְּהֵינּוּ מִתַּחַת
 קוֹ הָאֲמִצְעֵי שְׁבָא' שֶׁהִ"ס ת"ת הַנִּקְרָא שָׁמַיִם.
 כִּי מֵאוֹתוֹ הַצֶּד, דְּהֵינּוּ מִקוֹ הָאֲמִצְעֵי, נִכְדְּלוּ
 הַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים, שֶׁהֵם שְׁמָאֵל, מִצֶּד הָאֶחָד שֶׁל
 הַמַּיִם שֶׁלְמַעְלָה שֶׁהוּא יָמִין, וְנוֹבְעִים בְּהַמְשַׁכָּה
 שֶׁל הַסֵּתֵר. כִּי קוֹ הָאֲמִצְעֵי מִיעֵט וְהַסֵּתֵר הָאֹר
 דְּגִ"ד שֶׁבְּשְׁמָאֵל (כְּנִ"ל בְּפִלְפֵה"ס אוֹת ל"ב).

קל"ח אור דאתגניז באן וכו': שואל,
 (דפניי דף ו' טור ב')

נו סתרי בראשית אותיות

סְטָרָא כַּד אֲתַפְלְגוּ מֵיָא, * וְאֲתַכְנִישׁוּ בְּגוּיָה, כְּדִין אִיתְחַזֵּי יַבְשֶׁתָא מִתְּהוּא סְטָרָא. וְנֻזָּא דָּא הֵר צִיּוֹן יַרְכָּתֵי צְפוֹן קַרְנֵת מְלָךְ רַב. דְּהָא מִתְּהוּא סְטָרָא אִיתְחַזֵּי וְאֲתַגְלֵיָא. לְכַתֵּר דְּאִיתְגַּנְיֻזוּ אַלִּין תַּרְיֵן סְטָרִין, אֲתַתְּדֵר כְּלָא לְמַהְרֵי וְיָו. וְאַסְתֵּים כְּלָא בְּגוּיָה, וְתָהּ חֵד.

מאמר תַּדְשָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא

קלמ (***) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא וְאֲתַחְבְּרוּתָא דְּמִיִּן עֵילָאִין בְּתַתָּאִין לְמַעַבְד פִּירִין. מִיִּין עֵילָאִין פִּרִין וְרַבִּינִין, וְעַבְדִּין אִיבִין. וְתַתָּאִין קְרָאִין לֹון לְעֵילָאִין, כְּנוֹקְבָא לְגַבֵּי דְכוּרָא, בְּגִין דְּמִיִּין עֵילָאִין דְּכוּרִין, וְתַתָּאִין נוֹקְבִין. קמ) ר"ש אָמַר, כָּל דָּא הוּא לְעֵילָא, וְהוּא כֹּ לְתַתָּא. א"ר יוֹסִי, אִי הָכִי אֱלֹהִים דְּקָאֵמַר, מֵאֵן אֱלֹהִים. א"ל אֱלֹהִים סְתָם, אֱלֹהִים חַיִּים לְעֵילָא. וְאִי תִּמָּא לְתַתָּא,

הלוכי גרמאות

ז נ"א אתחברו מיין (דפוסים ראשונים). ח נ"א רביין וליג פריין (דפוסים ראשונים). ט נ"א לעילא (דפוסים ראשונים). י ה"ג דפוס מונקאטש ובשאר הדפוסים כתוב האי, ונ"א יהו הוא לעילא ודא לתתא (הגהות דפוס מונקאטש בשם עטרת צבי). כ ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב לעילא. ל נ"א מוסיף לתתא אלקים סתם (מונקאטש).

מטרת הזהר

(ט) הקסתיז אות רו ב"א ש צ"א.

הסולם

תדשא הארץ דשא

מושפע ממעלה למטה. להיותם בחינת ג"ר של הגוף. ומים תחתונים שהם נה"י הם נקבות, משום שהם ו"ק של הגוף, והאור שלהם מושפע ממטה למעלה, שהארה זו ממטה למעלה, נקראת אור נקבה. ומתוך שהארת החכמה אינה מתגלית רק ממטה למעלה, ע"כ אינה יכולה להתגלות במקום חג"ת, ששם אור זכר, שהוא ממעלה למטה. אלא במקום נה"י. המאירים ממטה למעלה.

מאמר

בבחינת. ותראה היבשה. ומלך רב, רומז על הארת החכמה, שנקראת רב וגדול. אחר שנגנוז אלו ב' הצדדים, ימין ושמאל, דהיינו שנכללו בקו האמצעי. תור הכל להיות ו', דהיינו בשליטת החסדים, והכל נסתם בתוכו, ונעשה אור אחד. (ע"כ סתרי אותיות).

מאמר תדשא הארץ דשא

קלט) וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים תְּדַשָּׂא וְגו'. תדשא הארץ דשא, פירושו, התחברות מים עליונים עם מים תחתונים, לעשות פירות. מים עליונים פרים ורבים ועושים פירות, ומים תחתונים קוראים לעליונים, לקבל מהם הפירות. כמו נקבה אל זכר. כי מים עליונים הם זכרים, ומים תחתונים הם נקבות.

ו"ש, תדשא הארץ דשא, אתחברותא דמיין עֵילָאִין בְּתַתָּאִין לְמַעַבְד פִּירִין, שהמאמר תדשא הארץ, בא ע"י חיבור מים עליונים בתחתונים שהחג"ת השפיעו הפירות לנה"י, כי מתוך שיש בפירות התכללות מהארת החכמה, ע"כ אינם יכולים להתגלות במקום חג"ת, אלא החג"ת משפיע אותם לנה"י, והם מתגלים במקום נה"י.

קמ) ר"ש אָמַר כָּל וכו': ר"ש אָמַר, כָּל זֶה הוּא לְמַעְלָה, וְגַם הוּא מְלַמְטָה. א"ר יוֹסִי, א"כ, אֲלֵקִים שְׂאוֹמֵר הַכְּתוּב, מִי הוּא הַשֵּׁם אֲלֵקִים שְׂבַכְתוּב. אָמַר לוֹ, אֲלֵקִים סְתָם, הוּא אֲלֵקִים חַיִּים שְׂלַמְעֵלָה, שְׂהוּא בִּינָה, וְאִם תֹּאמַר לְמַטָּה, אֵלָא לְמַטָּה הוּא תוֹלְדוֹת, כְּש"א אֵלָה

(דפויי דף ו' טור ב' * טור ג' **) דף א' טור ד')

זהר בראשית חדש נז
אֵלָא לְתַתָּא אִיהוּ תּוֹלְדוֹת, כְּמַד"א * אֵלָה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם,
וְאִמְרִינֵן בְּה"א בְּרָאָם. וְהָהוּא דְלַעֲיָלָא, אֲבָהֵן דְּכוּלָּא הוּא. אִיְהִי * עֵבִיד עֲבִידְתָּא,
וְעַל דָּא אָרְעָא עֲבִידַת תּוֹלְדוֹת, דְּהָא * הִיא מִתְעַבְרָא כְּנוֹקְבָא מִן דְּכוּרָא.
קמא ר' אֶלְעָזָר אָמַר, כֹּל חֵילִין הֵווּ בְּאַרְעָא, וְלֹא אֶפִיקַת חֵילָהָא וְאִינוּן
תּוֹלְדוֹת, עַד יוֹם הַשְּׁשִׁי, דְּכִתִּיב * תּוֹצֵא הָאָרֶץ וְגו'. וְאִי תִימָא הָא פְּתִיב * וְתוֹצֵא
הָאָרֶץ דְּשָׂא. אֵלָא אֶפִיקַת תִּיקוּן חֵילָהָא לְאַתְיָשְׁבָא כְּדָקָא יָאוּת. וְכֹלָא הָוָה גְּנִי
בְּהָ עַד דְּאַצְטְרִיף. דְּהָא בְּקַדְמִיתָא פְּתִיב * תְּהוּ וְבָהוּ צְדִיָּא וְרִיקְנִיָּא פְּתַרְגוּמוֹ,
וְלִבְתַּר אֶתְתַּקְנַת וְאַתְיָשְׁבַת * וְקַבִּילַת זְרָעָא וְדְשָׂאִין וְעֲשִׂבִין וְאִילָנִין כְּדָקָא יָאוּת.
וְאַפִּיקַת לוֹן לְכַתֵּר הַכִּי. וּמְאֻרֹת נְמִי לֹא שְׁמָשׁוּ נְהוּרָא דִּילְהוֹן עַד דְּאַצְטְרִיף.

מטרת הזהר

(9) (שם ב) ב"א קצב צ"א ח"א נה: קנד: (צ) (שם א) ב"ב קב צ"ב שם דף קי צ"א ז"ח י ט"ב ט"ג יג ט"ב ש"ג לר ט"ב ש"י ש"מ ת"ק"ח קוב ט"ג ש"י"ח של"ה. (10) (שם) הקסח"ז אות עז וירא נ צ"ג ויהי קצ צ"ה ז"ח יג ט"א ש"א טז ט"ב ש"ב עז ט"ד ש"ג.

חלופי גרסאות

ח ה"ג הסלם ובדפוסים הראשונים כתבו איהו וליג עב"ד. ת"א יהו עב"ד (מונקאטש).] ה"ג בדפוס מונקאטש ובכל הדפוסים לא כתוב היא. ח ה"ג בדפוס מונקאטש ובדפוסים הראשונים לא כתוב תהו ובהו. ע ה"ג בדפוס מונקאטש ובדפוסים הראשונים כתוב ותקנת נ"א ותקנת (קראקא).

מאמר

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ואנו אומרים בה' בראם. כי כל התולדות יוצאים מן ה' שהיא למטה. ואותו שלמעלה מחזה שהם חג"ת, הם אבות הכל, והוא שעושה המלאכה. וע"כ, הארץ עושה תולדות, כי היא מתעברת מן האבות שלמעלה מחזה, כנקבה מן הזכר.

פירושו. ר"ש סבר, שאור הימין הוא מים עליונים, ואור השמאל הוא מים תחתונים (כנ"ל אות קל"ז) וז"ש, ר"ש אמר כ"ל דא הוא לַעֲיָלָא, והוא לַתַּתָּא כי יש מים עליונים ותחתונים שהם ימין ושמאל שלמעלה מחזה, ויש מים עליונים ותחתונים, שהם ימין ושמאל למטה מחזה. וחולק על מה שאמר הזהר, שלמעלה מחזה הם מים עליונים ולמטה מחזה הם מים תחתונים, ונודע כי ג' ספירות נקראים אלקים, שהם, בינה, גבורה דו"א, ומלכות. וז"ש, א"ר יוסי, אי הכי, שהזוג דמים עליונים ותחתונים נהג ג"כ בימין ושמאל שלמטה מחזה, א"כ, אלקים דקאמר, שכתוב, ויאמר אלקים תרשא הארץ דשא, מאן אלקים, אם הוא בינה או מלכות. א"ל, אלקים סתם, אלקים היים לַעֲיָלָא, דהיינו הבינה שנקראת אלקים היא שחיברה מים העליונים עם מים התחתונים. ואי תימא לַתַּתָּא, ואם תאמר שהוא למטה, דהיינו המלכות הנקראת אלקים. אינו כן, א"ל לַתַּתָּא, דהיינו המלכות, איהו (דפ"י דף א' טור ד')

הסולם

תדשא הארץ דשא

תּוֹלְדוֹת, כלומר, שיציאת התולדות שמים וארץ מיוחסות אליה, ולא הפעולות. כמד"א וכו' ואמרינן בה' בראם. שהמלכות הוציאה תולדות שמים וארץ. וההוא דלַעֲיָלָא, הבינה שלמעלה הנקראת אלקים, הוא אבות הכל. כלומר שהבינה מאירה בחג"ת הנקראים אבות, איהו, הבינה, עושה פעולות, ועליה נאמר תדשא הארץ דשא, שהיא פעולה. וע"ד ארעא, שהיא המלכות שמקומה בנה"י דו"א, עבדידת תולדות, דהא היא מתעברא כנוקבא מן דכוורא. ועליה נאמר ותוצא הארץ דשא. שהיא קבלה הדשא, מן הבינה המאירה באבות, שהם חג"ת, ונתעברה בהם, ואח"כ הוציאה אותם לחוץ.

קמא ר' אֶלְעָזָר אָמַר וכו': ר"א אמר, כל הכחות של מעשה בראשית, היו בארץ, שהיא המלכות, ולא הוציאה הכחות, שהם התולדות שלה, עד יום הששי, שנאמר תוצא הארץ נפש חיה וגו'. ואם תאמר, הרי כתוב גם ביום ג', ותוצא הארץ דשא וגו'. אלא ביום ג', הוציאה תקון הכחות להתישב בהם כראוי, דהיינו לגמור אותם כל צרכם, ועוד הכל היה גנוז בה, עד השעה שצריכה להוציא אותם, שהוא ביום הששי. כי בתחילה כתוב, והארץ היתה תהו ובהו, שפירושו כתרגומו, צדיא וריקניא, שהיתה ריקנית. ואח"כ ביום ג'.

גה זהר בראשית חדש

מאמר יהי מאורות ברקיע השמים

קמב) ה יהי מאורות ברקיע השמים, מארת כתיב חסר, לאכללא חיוניא בישא דאטיל זוקמא ועביד פירודא, דלא משמש שמשא בסיקרא. מארת: לווטין. ועל פ דא גרים דאתלטאי ארעא, דכתיב ארורה האדמה בעבורך. וכג"כ מארת כתיב.

קמג) ה יהי מארת, דא סיקרא. ברקיע השמים, דא שמשא. ותרוויהו בכללא תדא פ לאנדווגא, לאנהרא עלמין לעילא ותתא, משמע דכתיב על הארץ, ולא כתיב בארץ, דמשמע לעילא ותתא. חושבן דכולא פ בסיקרא הוא.

קמד) ר"ש אמר גימטריאות וחושבן תקופות ועיבורין, פלא הוא ברנא

חלופי גרסאות

פ נ"א ראגרים ולי"ג דא גרים (ווינציא אמטרידס). צ נ"א לא ידווגא (קראקא). ק נ"א דסיהרא הוה (דפוסים ראשונים).

מסורת הזהר

(ר) (שם) ב"א צה צ"ג ז"ה ו ט"ג ש"ה.

יהי מאורות ברקיע השמים

חין מבשעת הזווג עם המלכות, שאז ממשיך חכמה בשביל המלכות, וז"א מרויח אז הארת חכמה בשבילה. וז"ש. לאזדווגא לאנהרא עלמין לעילא ותתא. שאע"פ שהזווג הוא, כדי שז"א שהוא עולם העליון ישפיע להמלכות שהיא עולם התחתון, עכ"ז, גם ז"א עצמו שהוא למעלה ג"כ מאיר ביותר מכה הזווג. וז"ש, לאנהרא עלמין לעילא ותתא. דהיינו בעולם העליון שהוא ז"א ובעולם התחתון שהוא המלכות. משמע דכתיב על הארץ ולא כתיב בארץ שאם הארת הזווג לא היתה מגיעה רק למלכות בלבד, היה צריך לומר, יהי מארת ברקיע השמים להאיר בארץ, שהיא המלכות שנקראת ארץ. ולמה כתוב על הארץ לרמוז שגם העולם העליון, שהוא על הארץ מקבל ג"כ מהארת הזווג, כנ"ל. והוא משום, דחושבן דכ"א בסיקרא הוא, חשבון פירוש הארת חכמה (כמ"ש בזהר פקודי אות כ"ח), והיא מאירה רק בלבנה בלבדה, אבל ז"א אינו מאיר רק בחסדים. וע"כ בעת הזווג בסבת המלכות מאיר בחכמה גם הוא. ונמצא גם ז"א מקבל מהארת הזווג.

קמד) ר"ש אמר גימטריאות וכו': מביא דאיה לדבריו מדברי ר"ש אלו רש"א גימטריאות וחושבן תקופות ועיבורים, שה"ס המוחין דמספר וחשבון, שהם מדרגות הארת החכמה, הכל הוא בסוד הלבנה, שהוא המלכות, כי למעלה בז"א אין שם הארת החכמה. א"ל ר'

הסולם

מאמר

ג', שהוא ת"ת, דהיינו קו האמצעי, נתקנה ונתישבה הארץ, שהיא המלכות, ע"י קו האמצעי, וקבלה זרע ודשאים ועשבים ואילנות כראוי, שה"ס התולדות של מעשה בראשית, והוציאה אותם אח"כ ביום הששי, שה"ס יסוד. והמאורות שנעשו ביום ד', גם כן לא שמש האור שלהם ביום רביעי, אלא בשעה שצריך.

מאמר יהי מארת ברקיע השמים

קמב) יהי מארת ברקיע השמים: מארת כתוב, חסר ו', שמשמעותו לשון קלה, הוא בא לרבות ולכלול את הנחש הרע, שניתנה לו אז אחיזה בקדושה, שהטיל זוהמא ועשה פירוד שלא ישמש השמש בלבנה, דהיינו בין ז"א שנקרא שמש, ובין המלכות שנקראת לבנה מארת, פירוש קללות, וע"כ גרס, בהסתה שלו לחסא עין הדעת, שנתקלה הארץ, שכתוב, ארורה האדמה בעבורך. ומשום זה כתוב מארת בלי ו'. (ע"י ב"א אות קס"א).

קמג) יהי מארת דא וכו': יהי מארת, היינו הלבנה, שהיא המלכות. ברקיע השמים, הוא השמש, שהוא ז"א. ושניהם, כללם הכתוב בכלל אחד, שנאמר, יהי מארת ברקיע השמים, שידווגו ויאירו העולמות, למעלה ולמטה. זה משמע משכתוב, על הארץ, ולא כתוב, בארץ, שזה משמע למעלה ולמטה. כי חשבון הכל הוא בלבנה.

פירוש. ז"א ה"ס חסדים המכוסים מחכמה, (דפניי דף א' טור ד')

זהר **בראשית** **חדש** **נב**
 דְּסִיְהָרָא, דְּהָא לְעֵילָא לָאו אִיהוּ. א"ל ר' אֶלְעָזָר, יוֹלָא, כְּמָה ׀ חוֹשְׁבָנִין קָא עֲבָדֵי
 חֲבָרְיָא. א"ל, לָאו הָכִי, אֶלָּא חוֹשְׁבָנָא קְיָימָא בְּסִיְהָרָא, וּמִתְמָן יִיעוֹל ב"ג לְמַנְדַּע
 לְעֵילָא. א"ל, וְהָא כְּתִיב ׀ וְהָיוּ לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים. א"ל לְאַתָּת כְּתִיב חֶסֶד. א"ל
 וְהָא כְּתִיב וְהָיוּ. א"ל הוּוּיָן, דְּכֻלְהוּ דִּיהוּן בְּה, ׀ כְּפִאֶסְקוּפָה דָּא דְאַתְמַלְיָא מִכּוּלָּא,
 אֲבָל חוֹשְׁבָנָא דְכֻלָּא, בְּסִיְהָרָא הוּא.

קמה **תא חזי**, נְקוּדָה תְּדָא שִׁירוּתָא מִתְמָן לְמִימְנִי, דְּהָא מַה דְלָגוּ מִהֵהוּא
 נְקוּדָה, לָא אֲתִיידַע, וְלָא אֲתִייהִיב לְמִימְנִי. ׀ וְאִית נְקוּדָה לְעֵילָא, סְתִים וְלָא
 אֲתַגְלִיָּא כְּלָל, וְלָא אֲתִיידַע, וּמִתְמָן שִׁירוּתָא ב לְמִימְנִי, כָּל סְתִים וְעַמְיָקָא. הָכִי נְמִי
 אִית נְקוּדָה לְתַתָּא דְאַתְגְלִיָּא, וּמִתְמָן הוּא שִׁירוּתָא לְכָל חוֹשְׁבָנָא וְלְכָל מְנָן.

קמו **ועל דא** הֶקְא הוּא אֲתַר, לְכָל תְּקוּפוֹת וְגִימְטְרִיאוֹת עִיבוּרִין זְמַנִּין
 תְּגִי וְשַׁבְתִּי. וְיִשְׂרָאֵל דְּדַבְּקוּ בֵּיה בְּקַב"ה, עֲבָדִין חוֹשְׁבָנָא לְסִיְהָרָא, וְאִינוּן דְּבָקִין
 דְּבַה, וְסָלְקִין לָהּ לְעֵילָא, דְּכְתִיב ׀ וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם וּגו'.

מסורת זוהר
 (שם) שם ויחי קעט צ"ד שם דף קצה צ"א ת"ז
 תי"ח לג. תיע קלא. ז"ח טו ט"ד שניא. (דברים ד)
 ב"ב קו צ"א.
 כל סתום ועמוק (קראקא). ג נ"א ליג הכא (דפוסים ראשונים). ד נ"א ביה (דפוסים ראשונים).

מאמר **הסולם** **יהו מאורות ברקיע השמים**
 ר' אלעזר, ולא, שלמעלה ממלכות אין הארת
 חכמה. הרי כמה חשבונות עושים החכרים.
 וכי כל אלו רק במלכות בלבד. א"ל, אינו
 כן, אלא החשבון, שה"ס הארת החכמה, נמצא
 בלבנה, שהיא המלכות בלבדה, ומשם נכנס
 האדם לדעת למעלה ממנה. כי בעת הזווג
 מאירה החכמה מן המלכות, גם ב"א כנ"ל.
 א"ל, והרי כתוב, והיו לאותות ולמועדים,
 שהוא לשון רבים, ומשמע שסובב על שניהם,
 א"ל לאתת, כתוב חסר ו'. להורות שהוא לשון
 יחיד, וסובב רק על הלבנה. א"ל והרי כתוב,
 והיו. שהוא לשון רבים. א"ל, והיו אינו סובב
 על השמש והירח, אלא על הויות המוחין,
 ופירושן, שכל הויות כולם של המוחין, יהיו
 בה, בלבנה, כעגלה זו המלאה מכל. אבל
 חשבון הכל, דהיינו הארת החכמה, הוא בלבנה
 בלבדה אסקיפא פירושו עגלה המכוסה גג.
 מלשון אסקיפא של בת שבע (מדרש תהלים ג'
 א).

קמה **תא חזי נקודה וכו'**: כוא וראה
 נקודה אחת, שהיא א"א. שהיא התחלה למנות
 משם. שהיא שורש לגילוי מוחין דמנין וחשבון.
 וע"כ נקרא א"א ראשית (כמ"ש לעיל בזהר
 ב"א דף ו' אות ב') כי מה שמלפנים מאותה
 (דפויי דף א' טור ד')

ס זהר בראשית חדש

מאמר עשר ספירות בלימה

קמז) מתניתין. עשר ספירות בלימה. א. תנן ארבע תקיפין רוחי עלמא, תרין סטריין וממשין, מטלנוי עביד בגוון. אתקין חד בלי כלום. ונפיק מצפון, חד ספר ושוי עלוי תלת אתוון רשימן. אתקין תחותי תלת יאתרנין, רשים חד על תרין, ושוי עלוי את ת.

חלופי גרמאות

ה מכאן עד אות ק"ח לא כתוב ברפוסים הראשונים, סאלוניקי וקראקא. 1 נ"א חמשין (מונקאטש). 2 נ"א אחרן (וויניציא).

עשר ספירות בלימה

שגילוי האורות בסדר ג' קוין מכונה נסיעה, משום שהם בתלת דוכתי, (כנ"ל בזהר בשלוח דף ל"ט ד"ה וג') וז"ש, **מטלנוי, עביד בגוון**, שנסיעותיו לגלות אור החסדים ואור החכמה, הוא עושה רק בב' הקוין ימין ושמאל בלבד. **אתקין חד בלי כלום**, כי קו אחד האמצעי, התקין בלי כלום, כלומר שאין בבחינתו עצמו כלום, והוא רק כולל אותם האורות, שיש בקו ימין ובקו שמאל, ואינו מוסיף עליהם שום חידוש אור מה שהוא. ואחר שביאר ג' קוין דו"א, מתחיל לבאר ספירת הכתר של המלכות. וז"ש, **ונפיק מצפון חד ספר**, שמצד שמאל של דו"א, המכונה צפון, יצא ספר אחד, שהוא המלכות הנקראת ספר, שהיא מקבלת מג' קוין דו"א. והיינו ספירה ראשונה דמלכות הנקראת כתר. **ושוי עלוי תלת אתוון רשימן**, ששם על המלכות ג' אותיות, שהם ג' קוין הנמשכים מג' קוין דו"א, שהם חג"ת דכתר, **אתקין תחותי תלת אחרנין**, היינו ג' קוין שמחזה דפרצוף הכתר ולמטה, הנקראים נה"י דכתר. **רשים חד על תרין**, שרשם ספירה אחת על שנים, כלומר שהתקין ג' קוין דג"ר, שקו האמצעי הוא למעלה, וב' קוין הימין והשמאל הם למטה. כי כתר דכתר, הוא קו אמצעי, המיחד ימין ושמאל, שהם חכמה ובינה דכתר. (ועי' בפלפח"ס אות מ'). ובוה נשלמו עשר ספירות דכתר. אמנם יש ע"ס גם בכל ספירה וספירה שלמטה מכתר, אלא שאינו מזכיר בהן כל הענינים, אלא רק העקרים המיוחדים ביותוד לכל ספירה בפ"ע, ולא יותר. ורק בכתר, שהוא שורש כל הספירות, מזכיר עשר הספירות שבו.

ונודע שבכתר דכל מדרגה תלוי תקון המתקלא, שה"ס מסך הכפול מעלית המלכות לבינה שאין המלכות יוצאת משם לעולם, כמ"ש

הסולם

מאמר

מתגלים אלא במלכות כנ"ל. וישראל הרבקים בהקב"ה עושים חשבון ללבנה, שהיא המלכות, דהיינו שמשמשיכים חכמה מן המלכות. והם דבקים בה, ומעלים אותה למעלה. שכתוב, ואתם הרבקים בה' אלקיכם וגו'.

מאמר עשר ספירות בלימה

קמז) מתניתין. עשר ספירות וכנ"ל: משנה. ביאור עשר ספירות בלי מה. ספירה א' היא ספירת הכתר. למדנו ארבעה רוחות העולם חזקים. ב' צדדים הם ממשיים, נסיעותיו עושה בתוכם. התקין צד אחד בלי כלום. ויצא מצד צפון ספר אחד. ושם עליו ג' אותיות רשומות. התקין תחתיו שלש אותיות אחרות. רשם אחד על שנים. ושם עליו אות ת.

פירוש. הזהר מבאר והולך כאן עשר ספירות שבמלכות, מבחינת עקרי החידושים המיוחדים לכל ספירה בפני עצמה. ותחילה מבאר הספירה הראשונה שהיא כתר שבמלכות. ומשום שהיא ספירה הראשונה שהיא השורש לט"ס האחרות, לכן מביא בה ג' קוין של דו"א, שמהם מקבלת כתר המלכות. וממנה נמשך לשאר הספירות שבמלכות. וע"כ אינו מביא אותם בשאר הספירות. ואח"כ מביא ג' אמצעיות שהן חג"ת דכתר, וג' אחרונות, שהן נה"י דכתר, ולבסוף מביא כח"ב דכתר.

וז"ש, **תנן ארבע תקיפין רוחי עלמא**, שהם ד' רוחות העולם דרום צפון מזרח, שהם סוד ג' קוין דו"א חג"ת, ורוח מערב, שהיא סוד המלכות, המקבלת מג' קוין דו"א. ומבאר אותם, ואומר, **תרין סטריין וממשין**. שב' הצדדים, שהם קו ימין וקו שמאל, הם אורות ממשיים, כי כל אורות החסדים הם בקו ימין, וכל אורות החכמה הם בקו שמאל. ונודע,

(דפניי דף א' טור ד')

זהר בראשית חדש סא
קמח) ב. אפיק מצפון ספר תנ"ך, באתון ארבע, ושימין תרין על חד, ושויו עליו את ה'.

קמט) ג. אשטח על * קונדא בספר תליתאי, סטרא חד באתותא, חד ושימא בכתרא דמלכותא, תלי לה מעילא לעילא, ומינה סטרא חד רשים אומנא, ושויו בה הוא את. בההוא את אומנותא אשתכלל, ואשתכלל סטר צפון ואתברי ומינה, תחותיה אשתכללו תלת סטרוי מתלת זיויתיה, ושויו עליו את וא"ו.

חלופי גרמאות

ח נ"א נפיק (ווינציא), ט נ"א דרשימין (ווינציא), י נ"א קוטא (בכל הרפוסים), כ ה"ג הסלם נ"א באתות (א) (בכל הרפוסים), ל נ"א הלילה ולי"ג תלי לה (מנוקאטש) נ"א הלילא (ווינציא), מ ה"ג הסלם נ"א מעילאי לעילאי (ווינציא) נ"א מעילאי לעילא (מנוקאטש), נ נ"א מניה (ווינציא).

מאמר **הסולם** עשר ספירות בליטה
 נשתכללו ג' צדדים מג' זיוים, ונתן עליו אות ו' קונדא, פירושו חשבון, מלשון קונטא לא מחיק (ירושלמי ב"ב י') זיויתיה פירושו זיוים והדרים, מלשון בני זיונא (כתובות ס"א).
 נודע שספירת החכמה אינה מאירה חכמה לתחתונים, אלא רק ספירת הבינה, שחורה להיות חכמה, היא המאירה חכמה לתחתונים. וזהו שמשמיענו הזהר בביאור ספירה הג' דמלכות, שהיא בינה. גם נודע שהחכמה מכונה חשבון (כמ"ש בזהר פקודי אות כ"ח) וז"ש, אשטח על קונדא בספר תליתאי, ששטח על החשבון שבספר הג', שהוא בינה שחורה לחכמה, הנקראת חשבון, ובכדי לגלות החכמה שבה, שטח עליה, סטרא חד באתותא, צד אחד שבאותיות, שהוא צד צפון, דהיינו קו שמאל, שבו מתגלה החכמה שבבינה. ונודע שקו שמאל בתחילתו אינו יכול להאיר מחמת המחלוקת שיש לו עם הימין, עד שקו האמצעי ממעט הג"ד דחכמה שבו, ומיחדו עם הימין (כנ"ל בפלפ"ס אות ל"ב) גם נודע שקו האמצעי שואב כח למעט את החכמה שבשמאל מן המתקלא המתוקנת בספירת הכתר (כמ"ש בספרא דצניעותא אות ה' ע"ש, ולעיל אות קמ"ה) וז"ש חד רשימא, שהיא המתקלא, דהיינו אות ת' (כנ"ל אות קמ"ז) בכתרא דמלכותא, המתוקנת בספירה הא' דמלכות, שהיא כתר מלכות, תלי לה מעילא לעילא, היא תלויה על הבינה מלמעלה למעלה, כי למעלה מבינה היא חכמה, וממעל החכמה, עומדת הרשימה, שהיא המתקלא, ומינה, סטרא חד רשים אומנא, וממנה, מן המתקלא, נמשך צד אחד, שהוא האומן הרושם, דהיינו צד האמצעי הנמשך ומקבל

כמ"ש בספרא דצניעותא אות ד' ואות ה' בהסולם עש"ה) שלולא תקון זה לא היה יכול קו האמצעי ליחד ב' הקוין, ימין ושמאל, זה בזה (כמ"ש שם) וסוד המתקלא הוה מרומו באות ת'. וז"ש, ושויו עליו אות ת'. ששם המתקלא המכונה ת', בספירת הכתר.

קמח) ב. אפיק מצפון וכו': ספירה ב) היא ספירת החכמה. הוציא מצפון, שהוא קו שמאל דז"א, ספר שני, דהיינו ספירה שניה של המלכות הנקראת ספר, והיא חכמה דמלכות. בארבעה אותיות, שהם בג' קוין ומלכות המקבלת אותם. כלומר שעיקר יחס של המלכות היא משמאל דז"א, אבל אינה נאצלת משמאל דז"א, בלבד, אלא מג' קוין ומלכות, שה"ס ד' רוחות העולם דז"א. וג' הקוין שבספירת החכמה שבמלכות זו, רשומים שנים על אחד, שב' קוין ימין שמאל הם למעלה וקו האמצעי הוא למטה. דלא כג' קוין כח"ב שבכתר מלכות, שהם רשומים אחד על שנים, כנ"ל בדבור הסמוך. כי זה נוהג רק בכתר בלבד, אבל מחכמה ולמטה נמצאים ימין ושמאל למעלה והאמצעי למטה. ונתן עליה אות ה'. כי אות ה' רומזת על מלכות, ומלכות מקושרת בחכמה, בסוד, אבא יסד ברתא.

קמט) ג. אשטח על קונדא וכו': ספירה ג) היא ספירת הבינה. שטח על חשבון של ספר השלישי, שהוא בינה דמלכות, צד אחד של האותיות. רשימה אחת שבכתר מלכות, התלויה עליה מלמעלה למעלה, וממנה נמשך צד אחד שהוא אומן הרושם, ונתן בה אות ההיא. באות ההיא נשתכללה האומנות, וצד צפון נשתכלל ונברא ממנה. תחתיה (דפנ"י דף א' טור ד' * דף ב' טור א')

מב זהר **בראשית** חדש
קג ד', אפי' לעילא קרדנותא דסיגרא, לה ארבע רישין, בספר רביעא
 אטבע ליה, בכסיפא דתהומא רבא, הוא תהומא רבא דדינא אתיהיב, אתר בי
 דינא מותבא. ההוא דכתיב «משפטיך תהום רבה. אשרי עלוי תרין אתון
 רשימן בעזקתא דמלפא, היא עזקא, בה נטלין, בה שריין. שוי חד על ד',
 ואותיב עלוי את אלהיך».

מסורת הזהר

(א) (תהלים לו) שנות ק צ"ע ח"א סה. ח"ב קעח. רלח: רלט: רמר: רסח: ת"ז תכ"א נט.

מאמר	הסולם	עשר ספירות בליטה
ומקבל כח מן הרשומה שבכתר מלכות כדי לתקן את השמאל וליחדו עם הימין, שתקון זה נבחן לאומנות של קו האמצעי. ושוי בה הוא את, ואות זו, שהיא קו האמצעי, נתנת בכינה, כדי לתקן קו השמאל שבה. בה הוא את אומנותא אשתכלל, באות הו, שהיא קו האמצעי, נשתכלל האומנות, שהיא תקון היחוד של ימין ושמאל. ואשתכלל סטר צפון ואתברי מינה, וע"י אות הו, שהיא קו האמצעי, נשתכלל צד צפון, שהוא קו שמאל, ונתמעט על ידה. כי הג"ר דחכמה שבשמאל נתמעטו על ידי קו האמצעי, כנ"ל. אתברי פי' נתמעט (בהקסה"ז אות מ"ד) ומאלו ג' הקוין, נמשכים ג' קוין אחרים מחוה ולמטה, הנקראים נצה הוד יסוד. וז"ש תחותיה, דהיינו מחוה ולמטה רבינה זו, אשתכללו תלת סטרין, דהיינו ג' קוין נה"י, מתלת זיויתיה, מג' אורותיו, דהיינו מג' קוין הנ"ל שלמעלה מחוה רבינה. ושוי עלוי אות ו', שנתן בכינה אות ו', שה"ס תקון קו האמצעי הרמוז באות ו'.	המלכות בסוד ד', שאין בה אלא בחינת ד' המלאכים, שהם המרכבה שלה, והיא אז דלה וחשכה בלי אור. ומצב הב', כשנתרבה בסוד קו האמצעי, ונעשתה נקודה דאמצעייתא, דהיינו שז"א תקן בה את המסך להמשכת חסדים, בווג דהכאה עם אור העליון, שמתמת זה נתרבה בקו האמצעי ונעשתה נקודה אמצעית. ואז נתוספה בחינת נקודה האמצעית על המרכבה של ד', ונעשתה ה' (כמ"ש לעיל אות ל"ח ע"ש) ונמצא שאין ספירת החסד מאירה במלכות, אלא במצב הב' שהיא בבחינת ה'.	וז"ש, אפי' לעילא קרדנותא דסיגרא, שמתחילה יצאה המלכות בבחינת חשכות הלבנה, דהיינו שהיתה במצב הא' שקבלה חכמה בלי חסדים מקו שמאל רבינה. לה ארבע רישין, שבמצב הזה אין לה אלא מרכבה של ד'. והיא דלה וחשכה בלי אור. ובמצב הב', בספר רביעא, שהיא ספירת אור החסד שמשגת במצב הב', כשהיא בסוד ה', אטבע ליה בכסיפא דתהומא רבה, הוא מטביע את החשכות והדינים שבקרדנותא דסיגרא, בעשירות, דהיינו ברוב החסדים, היוצאים על המסך שנקרא תהום רבה. כי כל החשכות והדינים פרתו ממנה, והיא נעשתה מלאה אור. ויש ב' מיני מסכים, א' נקרא תהומא זוטא, וה"ס המסך מבחינת המלכות בלבדה. ב' נקרא תהומא רבה, וה"ס המסך הממותק בכינה. ונקרא רבה על שם הכינה, שהיא רבה. ומשמיענו, שתקון המסך שהמלכות קבלה מקו האמצעי, הוא מבחינת המסך דתהומא רבה, דהיינו הממותק בכינה. (וע"י באדרא רבה אות ר"ד) וז"ש, הוא תהומא רבה דינא אתיהיב, כלומר, שבמסך עצמו אין בו דין, להיותו מכינה, אלא שהדין ניתן בו מן המלכות שעלתה למקום כינה. באפן, שהוא אתר בי דינא מותבא, שהוא מקום, שבו יושבים בית דין. כלומר, כמו שאין במקום של בית דין שום דין מחמת עצמו, אלא מחמת

קג ד'. אפי' לעילא וכו': ספירה ד'
 היא ספירת החסד. הוציא למעלה החשכות של הלבנה, לה ארבעה ראשים. הטביע אותה בספר הרביעי שהוא חסד, בעשירות של תהום רבה. היא תהום רבה שהדין ניתן בה, מקום ומושב של בית דין. ההוא שכתוב, משפטיך תהום רבה. והשרה עליו שתי אותיות רשומות בטבעת המלך. היא הטבעת, שבה נוסעים ובה חונים. נתן אחד על ארבעה, והושיב עליו אות א'. כסיפא פירושו עשירות, מלשון ובעלי גבורה ותיקים וכסיפים (ספרי בהעלותך) שפירושו, עשירים בעלי כספים.

פירושו. כי נתבאר לעיל באות ל"ח, שהמלכות היתה ד' ואח"כ נעשית ה', שפי' שיש ב' מצבים במלכות א' כשמקבלת מקו שמאל רבינה, והיא בחכמה בלי חסדים, או
 (דפני' דף ב' טור א')

קנא ה, אֶשְׁטַח עַל זְיוּיְתָא דְסִפְרָא חֲמִישָׁא פְּרוּכְתָא דְפְרָסָא, לְאַפְרָשָׁא מִתְתַּאֲרִין לְעִילָאִין, בְּה אֲתִיְהִיב רְשׁוּתָא לְמָאן דְרְשִׁים. מְעִילוֹי מִיְנָה נְטִלִין בְּה תְרִין תְּקִיפִין, אֶלְף עֲלָמִין בֵּיה, יְרוּתָא דְאַחְסָנָא סְמִיךְ עֲלוֹי, ״בֵּיה חֲמֵשׁ אֲתוּן רְשִׁימִין בְּתִרִין, תֵּלַת עַל תְּרִין. אֲתִקִּין גְּבוּי תְרִין אֲחֲרִינִין, רְשִׁימוּ בְרָזָא דְחֲמֵשׁ, חֲמֵשׁ גּוּ חֲמֵשׁ, שְׁוִי עֲלוֹי אֶת יו״ד.

חלופי גרמאות

ס ה"ג הסלם נ"א חיותא ג"א זוייתא (ווינציא) ג"א עילתא (מנוקאטש). ע אפשר דלא גרסין ביה (כל הדפוסים).

מאמר	הסולם	עשר ספירות כלימה
ישיבת בית הדין בו, כך אין בכינה עצמה שום דין, אע"פ שהמלכות, שה"ס בית הדין, עלתה בתוכה. וז"ש הוא דכתיב משפטך תהום רבה, כי משפט רומז על רחמים, והוא משום שהמסך הוא מתהום רבה, שמעיקרו אין בו דין, ע"כ מתגלים עליו הרחמים. ונודע שע"י תקון זה של קו האמצעי נכללו ב' הקוין ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, זה בזה. באפן, שיש חסד וגבורה בספירת החסד, וכן יש חסד וגבורה בספירת הגבורה. וז"ש, אשרי עלוי תרין אתוון, שהשרה בספירת החסד ב' אותיות, דהיינו ב' קוין, חסד וגבורה. רשימן בעזקתא דמלכא, שרשומות בנקודה האמצעית, הנקראת טבעת המלך. כי לולא נקודה האמצעית, לא נתיחדו חסד וגבורה זה בזה. ומפרש, היא עזקא, בה נטלין בה שריין, שבשעת הנסיעה מאירה הארת חכמה, ובשעת התניה מאירה רק הארת החסדים (כמ"ש בזהר בשלח דף ל"ט ד"ה ג') ואומר, שהיא הטבעת שהן האורות של הנסיעה, והן האורות של התניה, תלויים בה. שוי חד ע"ד, שנותן נקודה האמצעית על המרכבה של ד', דהיינו שמתקן אותה בסוד ה' (כנ"ל אות ל"ח) ואותיב ע"וי אות א. כי אות א' מורה על יתוד קו ימין וקו שמאל יחדיו, (כנ"ל אות מ"ב) שיתוד זה הוא הגורם להארת ספירת החסד, כנ"ל.	פירוש. פרוכתא דפרסא, ה"ס הסיום שנעשה באמצע כל מדרגה, תחת החכמה, מחמת עלית המלכות למקום בינה (כמ"ש בפלפ"ס אות ט"ז) ואפילו לעת גדלות, שהמלכות יורדת מבינה למקומה, ובינה ותו"מ חזורים למדרגתם, (כמ"ש שם באות י"ז) אין הפרסא מתבטלת, אלא בינה ותו"מ צריכים לעלות למעלה מפרסא ושם הם מתחברים עם מדרגתם (כמ"ש בזהר ויקהל אות קל"א בהסולם ע"ש) ותקון זה מסייע לקו האמצעי המתקן את קו השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה. דהיינו שלא יתפשט למטה מפרסא (כבפלפ"ס אות ל"ב).	שתי אותיות אחרות, הרשומות בסוד חמש, חמש תוך חמש. נתן עליו אות י'.
קנא ה'. אשטח על זוייתא וכ"י: ספירה ה) היא ספירת הגבורה שבמלכות. שטח על הזיו של ספר החמישי, שהוא גבורה, פרכת המסך, להבדיל בין התחתונים לעליונים. בה ניתנה רשות לאותו הרושם. למעלה ממנה, נוסעים בה שני חזקים. בו אלף עולמות. ירושת נחלה נסמכת עליו. בו חמש אותיות רשומות בשתיים, שלש על שתיים. התקין אצלן	ד'ה"ג דף ב' טור א')	

וז"ש, **מעילו מינה**, למעלה מפרסא, **נטלין בה תרין תקיפין**, נוסעים, דהיינו שמאירים, כנ"ל בדבור הסמוך, שני אורות חזקים, דהיינו חסד וגבורה שבגבורה. ולהיות שניהם בגבורה, ע"כ קורא אותם תקיפין. ומשמיענו, שחסד וגבורה דגבורה, אלו אינם מאירים כלום למטה מפרסא, אלא למעלה מפרסא

סד זהר בראשית חדש
קנב) ו, אפיק בזיקין דנור, על ספר שתיתא, תרין סטרין. סטר חד, מרחיש
גבורין. סטר חד, רוח חכמה דבהיק. וזהוהו זיןא אשתטח לתלת אנפוי.

חלופי גרמאות

פ ה"ג הסלם נ"א דבהיקו (כל הדפוסים). צ נ"א ההוא (ווינצ'א).

עשר ספירות בלימה
בשמאל דת"ת. שוי עלוי את יו"ד, כי את
רומזת שההארה אינה נמשכת ממעלה למטה,
כי היא ראש בלי גוף. והו' רומזת שההארה
שלה נמשכת ממעלה למטה. ומשום שבספירת
הגבורה נתחנן הפרסא שלא תחבטל, שפירושו,
שאור שלה אינו נמשך למטה, ע"כ נתן עליה
אות י'.

קנב) ו'. אפיק בזיקין וכו': ביאור
ספירה ו', שהיא ספירת הת"ת שבמלכות,
דהיינו קו האמצעי. הוציא בניצוצי אש על
ספר הששי, שהוא תפארת. שני צדדים, שהם
ימין ושמאל. כי קו האמצעי כולל בתוכו את
קו הימין ואת קו השמאל. צד אחד, שהוא
קו הימין, מעורר גבורות. צד אחד, שהוא קו
השמאל, יש בו רוח חכמה הבהיר. וזיו
ההוא של קו האמצעי, משתטח לג' פנים שלו,
שהם פני אריה, פני שור, ופני נשר, שה"ס
חג"ת כי קו האמצעי מתקן החסד והגבורה
שלמעלה ממנו, ונמצא חתפושט לכל ג' קוין.
וזיו צדדי, דהיינו של ג' הקוין חג"ת, מקיים
לשלש ספירות שלמטה, שהם נה"י. רשומים
ארבע בארבע. אחד כנגד אחד שולט. אחד
רוכב. שתי אותיות רשומות באחד. ונתן עליו
אות ו'. מרחיש פירושו מעורר. מלשון, רחש
לכי דבר טוב (תהלים מ"ה).

פירוש. ספר הששי הוא ספירת ת"ת, שהיא
קו האמצעי, שבכח המסך דחירק שבו ממעט קו
השמאל ומיחד אותו עם הימין (כנ"ל בפלפח"ס
אות ל"ב עש"ה) שע"ז שניהם יכולים להאיר.
ומסך דחירק הזה נבחר לזיקין דנור, משום
שממעט קו השמאל מג"ר דחכמה (כמ"ש ש"ס).
ומתוך שקו האמצעי תקן ב' הקוין ימין ושמאל,
הוא כולל אותם בתוכו. משום שכל מה
שהתחתון גורם להאיר בעליון, זוכה בו גם
התחתון. וכבר ידעת שגילוי החסדים הוא
בימין, וגילוי החכמה הוא בשמאל.

וז"ש אפיק בזיקין דנור על ספר
שתיתא, שקו האמצעי שהוא ספר הששי
הוציא ותקן על זיקין דנור, שהוא המסך
דחירק, תרין סטרין, שהם ימין ושמאל,
ומפרש. סטר חד מרחיש גבורין, שצד הימין,
שבו

מאמר

מפרסא בלבד. אלף עלמין ביה, שבהם מאירה
הארת החכמה המכונה אלף עלמין. מלשון
ואאלפך חכמה. ירותא דאחסנא, דהיינו הארת
או"א עלאין המכונים אחסנא (ע"י באדרא
זוטא אות פ"ט) סמיך עלוי. נסמכים על
החכמה שבשמאל, כי משום שבאו"א עצמם
אין מקום להארת חכמה (כבפלפח"ס אות מ')
ע"כ הארתם נסמכת על חכמה דשמאל.

והנה כל פרצוף נחלק לב' פעמים ה'
ספירות, דהיינו כח"ב חו"ג ושליש ת"ת עד
החזה, שהם ג"ר, כי כח"ב הם ג"ר גמורים
וראש, וחו"ג ושליש ת"ת עד החזה, נחשבים
לג"ר של הגוף. ועיקרם הם חסד וגבורה, כי
ת"ת כבר נחשב לו"ק דגופא. וכן יש ה'
ספירות שלמטה מחזה, שהם נחשבים לו"ק
דגוף, שהם ת"ת נצח הוד יסוד ומלכות.
ואלו ה' ספירות הראשונות כח"ב חו"ג
מאירים בגבורה, דהיינו בספר חמישי, ומתוך
שגבורה כוללת חסד וגבורה כנ"ל, נבחר משום
זה, שה' ספירות כח"ב חו"ג מאירים בחסד
דגבורה. וה' ספירות כח"ב חו"ג מאירים
בגבורה שבגבורה.

וז"ש חמש אתון, שהם ה' ספירות כח"ב
חו"ג, רשימין בתרין, מאירים בשנים, דהיינו
בכל אחד מחסד וגבורה שבגבורה, כח"ב
חו"ג בחסד, וכח"ב חו"ג בגבורה. ומפרש שאלו
החמש הן תלת על תרין, שלא תטעה שיש
חמש ספירות חו"ג מחסד וגבורה, אלא חמש
הספירות הן תלת, שהם כח"ב, על תרין,
שהם חסד וגבורה. אלא משום שהגבורה בפ"ע
כוללת ג"כ חסד וגבורה, הוא אומר ה' אתון
רשומין בתרין. אתקין גבוי תרין אחרנין,
התקין אצלם ב' אחרות, שהם ימין ושמאל
שבת"ת, כמ"ש לפנינו. רשימו ברוא דחמש
חמש, גו חמש, שהם רשומים בסוד חמש
חמש תוך חמש. פירוש. כי ת"ת כולל חמש
ספירות תנהי"מ שלמטה מחזה. גם חמש
ספירות כח"ב חו"ג, מאירים בו, ונמצאים
ימין ושמאל דת"ת שכל אחד מהם נרשם מב'
פעמים חמש, מחמש העליונות שלמעלה מחזה,
ומחמש התחתונות שלמטה מחזה, ונמצא שיש
חמש גו חמש בימין דת"ת, וכן חמש גו חמש
(דפוי"ך ב' טור א')

זהר בראשית חדש סה
 וְיִזְוֶיָא דְסִטְרוּי, קָיִים יִלְתַּלְתַּל לְתַתָּא. אַרְבַּע בְּאַרְבַּע רְשִׁימִין. חַד לְקַבֵּל חַד שְׁלִיט.
 חַד רְכִיב. תְּרֵי אַתְוֹן רְשִׁימִין בְּחַד. וְשׁוּי עֲלוּי אֶת ו'.
 קנג) ז, אֲשַׁטַּח עַל זִוּיָתִיָּה דְסִפְר שְׁבִיעֵאָה, תּוֹקְפָא דְבְּלִי כְלוּם. הוֹרְמַנִי
 דְבְּרִירִי, וְעִלְעוּלָא דְקוּאֲנִרִיתָא, קוּזְמִיטִין בְּשְׁבִיעֵאָה, בְּלִימִין עַל שְׁבִיעֵתָא.

ח'ופי גרמאות

ק ג'יא קאים (וויציא). ר היג הסלם ג'יא לתלת ול'ג לתתא וניא לתתא ול'ג ולתלת (כל הדפוסים).

מאמר	הסולם	עשר ספירות כל'מה
שבו אור החסדים מעורר גבורות, כלומר שבו נתקן המסך דחירק, לשמור על החסדים שבו, שלא יתבטלו מכה קו השמאל. סטר חד, רוח חכמתא דברוק, שהוא צד השמאל שבו מתגלה החכמה הבהירה, כנ"ל. והוא זיויא אשתטח אלת'ת אנפוי, שהם פני אריה פני שור, פני נשר, שהם חג"ת. כי הזיו והתקון של קו האמצעי מגיע לשלשתם. וזיויא דסטרוי קיים אלת'ת אלת'ת, שהם נה"י. כי מן החג"ת יוצאים ג' קוין נה"י.	של ספר השביעי, שהוא נצוח, תוקף בלי כלום, שליטת הבירור, והסערה שהיא רפואה, הם תכשיטים בשביעי, וסוגרים על השביעית. מתנהגים ואינם נוסעים. נוסעים ואינם הולכים. הולכים ואינם נמצאים, נמצאים ואינם נבראו ואינם ממשיים. עליונים ותחתונים יורדים ועולים שלשה רוכבים, ארבעה רשומים, והוחזרו לאחד. אחד הוא, מכה שביל הוא השורה עליו. ונתן עליו אות ד'. הורמני פירושו שליטה. מלשון דשכיחי גבי הרמנא (עידובין נ"ט) בריירי. הוא מלשון בירור. עילעולא, פירושו סערה. כי על יקם סערה, מתרגם, יקום עלעולא (תהלים ק"ז). קואנריתא פירושו רפואה. והוא מלשון, חזי לקרייטי (ברכות ג). קוזמיטין הוא מלשון כל קוזמיקון שלו, שפירושו תכשיטים (בראשית דבה י"ט). בלימין פירושו סוגרים מלשון בלוס פיך (ספר יצירה ג' י').	

ונודע שאין מרכבה פחותה מארבעה, שהם ג' קוין ומלכות המקבלת אותם. וכיון שיש בקו האמצעי שני אורות, חסדים וחכמה, ע"כ הוצרך לב' מרכבות, מרכבה אחת על אור החסדים ומרכבה אחת על אור החכמה. וז"ש, ארבע בארבע רשימין, שרשומים, בספר הששי, ב' מרכבות שבכל אחת ארבע. ארבע על המשכת החסדים, וארבע על המשכת החכמה. חד לקבל חד שליט, שע"י המרכבות, שולט אחד כנגד אחד, כלומר, שיש מציאות לב' מיני האורות, לאור החסדים ולאור החכמה. חד רכיב, אבל אור אחד רוכב על ב' המרכבות, דהיינו רק אור החסדים בלבד. וע"כ תרי אתוון, שהם הימין והשמאל, שבהם ב' אורות חכמה וחסדים, רשימין בחד, ששניהם רשומים באור אחד, שהוא אור דחסדים. כי זה הכלל, שהרוכב על המרכבות הוא השולט במרכבות, וכיון שרק אור החסדים הוא הרוכב על ב' המרכבות, כנ"ל, ע"כ הוא השולט. ושוי עלוי את ו'. כי הו' מורה על הארתו ממעלה למטה, שע"כ יש לה רגל, ולא כה"י שאין לה רגל, המורה שאין הארתה נמשכת למטה כנ"ל בדבור הסמוך. ולפיכך כיון שבספר הששי שולט רק אור דחסדים, כנ"ל, לכן אורו נמשך ממעלה למטה. ועל כן נתן עליו אות ו', שהארתה נמשכת עד למטה.

קנג) ז'. אשטח ע"י וכו': ביאור ספירה
 ז) שהיא ספירות נצח שבמלכות. שטח על הזיו
 (דפויי דף ב' טור א')

סו זהר בראשית חדש
אתנהגן ולא נטלן. נטלן ולא אָזלן. אָזלן ולא הויין. הויין ולא אתברין.
אתברין ולא אתמשין. עילאין ותפאין, נחתין סלקין, תלת רכיבין, ארבע

חלופי גרמאות
ש נ"א ל"ג הויין (וירצא).

הסולם
עשר ספירות בלימה
ושמאל זה בזה שנעשה על ידי קו האמצעי, הפירוש הוא שנעשה ב' קוין ימין ושמאל בימין דהיינו ימין ושמאל שבנצח. וכן נעשו ב' קוין ימין ושמאל בשמאל. דהיינו ימין ושמאל שבהור. והם מחליפים שליטתם, שפעם שולט הימין דנצח כדרכו בהארט ו"ק, ופעם שולט השמאל דנצח כדרכו בהארט החכמה. ועד"ז בימין ושמאל בהור, כמ"ש לפנינו.

ונודע שאין גילוי חכמה אלא בזמן נסיעה (כמ"ש בזהר בשלח דף ל"ט ד"ה וג') לפיכך נכתנת הנסיעה להארט ג"ר. וכל זה אם נוסע בכח עצמו, אבל אם מתנהג ע"י אחרים, נחשב כו"ק. וכן אם הולך ברגליו, נחשב לו"ק, מפני שמשולטל מימין לשמאל ומשמאל לימין, כדרך ההולך ברגליו. וז"ש, **אתנהגן ולא נטלן**, והיינו בזמן ששולט קו הימין בנצח, מתנהגים הימין והשמאל דנצח ע"י העליון שהיא הארת ו"ק. ואינם נוסעים מכח עצמם שהיא הארת ג"ר. ובשעה ששולט קו השמאל בנצח, **נטלן ולא אָזלן**, שהימין ושמאל דנצח להיותם שניהם תחת שליטת השמאל, הם נוסעים, שפירושו שמאירים בהארט ג"ר, ואינם הולכים, שהיא הארת ו"ק. עתה מבאר ב' הבחינות שבהליכה, שבשעה שההולך נסמך על הימין, **אָזלן ולא הויין**, אע"פ שהולכים אין הדינים נמצאים שם כלל. כי אין הדינים נאחזים באור הימין. ובשעה שההולך נסמך על השמאל, **הויין ולא אתברין**, אז כבר נמצאים הדינים, אבל אינם ממעטים האור, כי אור ההליכה בכללו, הוא אור החסדים, והארט ו"ק, שאין הדינים שולטים בו למעט אותו. כי אין הדינים שולטים אלא בהארט חכמה, ולא בחסדים, כי על החסדים לא היה צמצום כלל. אמנם בהארט ג"ר דהיינו בנסיעה, **אתברין**, ששם נמצא כח הדין הטמון בנצח כנ"ל, שממעט הג"ר דחכמה (כבפלה"ס אות ל"ב) אבל **ולא אתמשין**, שאין בדינים הללו שום ממשות, מפני שכבר ירדה המלכות מן הבינה. והיינו כנ"ל, שהדינים הללו, הם תוקפא דבלי כלום. ע"ש. ונודע שאור החסדים שבימין מאיר ממעלה למטה, ואור החכמה שבשמאל אינו מאיר רק ממטה למעלה (כנ"ל בפלה"ס

מאמר
מפרסא שהוא ספירת הנצח, נתתקן בו כח הדין, כדי להגדיל החסדים שבו, ולמעט את החכמה דשמאל, כדי שיתחדו שניהם. וז"ש, **אשטח ע"י זיוויתיה דספר שבינאה**, שהוא נצח, **תוקפא**, דהיינו ששטח על הנצח, תוקף הדין שבפרסא כדי להגדיל החסדים שבו, ונבחן שכת הדין הזה שבפרסא השולט על הנצח, הוא **תוקפא דב"י כלום**, שהרי כבר ירדה המלכות מן הבינה, וא"כ היה צריך הפרסא להתבטל, ועכ"ז נשאר כח הדין קיים, כדי שיגדיל כח הימין על השמאל. וז"ש, **הורמני דברירי שכת הדין הזה שבנצח**, הוא **שליטת הבירור**, כלומר, שמברר עדיפות החסדים שבימין, על החכמה שבשמאל, כי כח הדין הזה אינו פוגם כלל את הימין, אלא להיפך, שמרבה אותו ומגדילו, אבל את השמאל הוא ממעט מן הג"ר דחכמה, כנודע. וז"ש על קו השמאל, **ועליונא דקואנריתא**, שאפילו על קו השמאל, הוא **סערה**, דהיינו דין, **ארפואה**, דהיינו כדי ליחדו עם החסדים שבימין, שע"ז הוא מתרפא מן החשכות שהיה לו מקודם לכן (כמ"ש בפלה"ס אות ל"ב) ונמצא, שכת הדין הזה, הוא **קוזמיטין בשבינאה**, שהוא תכשיטים בספירת הנצח, כי מיפה אותו ומגדילו. **בלימין ע"י שבינאה**, וסוגרים את השביעית, דהיינו את המלכות המכונה שביעית, כי כח הדין הזה סוגר הארת החכמה המתגלה במלכות, שלא תאיר רק ממטה למעלה ולא ממעלה למטה. ומה שאומר זה דוקא על המלכות, ולא על קו השמאל, הוא מפני שעיקר גילוי החכמה הוא במלכות, לפיכך נראה בה כל כחו, לסגור החכמה שלא תתפשט ממעלה למטה.

ויש לדעת, שאע"פ שנצח והור, שהם ימין ושמאל שלמטה מפרסא, נכללים זה מזה על ידי קו האמצעי, שהוא יסוד. אין הפירוש שהימין קבל צורת השמאל, וכן שהשמאל קבל צורת הימין, אלא צורות הימין והשמאל נשארים נבדלים זה מזה כמקודם התכללותם, שהימין מאיר בחסדים שהוא הארת ו"ק ואינו מקבל חכמה. והשמאל מאיר בהארט חכמה, שהוא ג"ר. אלא ענין התכללותם של ימין (דפ"י דף ב' טור א')

זהר בראשית חדש סז
 רשימין, חד אתמזרו, חד הוא, דחילא דחד שביל דשארי עלוי, שוי עלוי את ד'.
 קנד) ח, אפיק על עילתא דספר תמינאה, רשים בככבא חד. והיינו בןשימא
 חד. הוא על ארבע, ארבע עלוי. שליט חד בחד. דא קאים, דא יתיב. דא נסיב,

מאמר המולם עשר ספירות בלימה
 בפלפח"ס אות ל"ב) וז"ש, עלאין ותתאין
 נהתינ סליקן. שכששולט הימין הם יורדים,
 דהיינו שמאירים ממעלה למטה. וכששולט
 השמאל, הם עולים, דהיינו שמאירים רק ממטה
 למעלה.

פירוש. הסבה ליציאת קו ימין, היא עלית
 המלכות לבינה. והסבה לקו שמאל, היא יציאת
 המלכות מן הבינה למקומה (כמ"ש באורך
 בפלפח"ס אות ל"ג) ואין להאריך כאן. וז"ש
אפיק על עילתא דספר תמינאה, שעל הסבה
 לספר השמיני שהיא הוד, הוציא, **רשים בככבא**
חד, רושם ככב אחד, שהיא מלכות, הוציא
 מן הבינה, ואז יצא קו השמאל. והיינו **בשימא**
חד, שלא היתה כאן פעולת ההוצאה ממש,
 אלא רק רשימה מפעולה זו. כי פעולת הוצאת
 המלכות מבינה נעשתה בקו השמאל שלמעלה
 מפרסא, וכאן, לקו השמאל שלמטה מפרסא,
 נמשכת רק רשימה מפעולה זו.

והנה יש ב' בחינות בימין ושמאל. א) זה
 בצד ימין וזה בצד שמאל. ב) הצד ימין נבחן
 שהוא למעלה וצד השמאל נבחן שהוא למטה.
 וכבר נתבאר לעיל בדבור הסמוך, שאחר
 שנכללו ימין ושמאל ע"י קו האמצעי, נעשו
 ימין ושמאל בנצח, וימין ושמאל בהוד, ע"ש.
 גם נתבאר שם, שכל צד כולל ארבע בחינות,
 שהם ג' קוין ומלכות המקבלת אותם. ונמצא
 שיש ארבע בחינות בימין שבהוד, וארבע
 בחינות בשמאל שבהוד. וז"ש, **הוא על ארבע**,
 היינו צד השמאל שבהוד כלול מארבע
 בחינות, ג' קוין ומלכות המקבלתם. **ארבע**
עלוי, היינו ארבע בחינות שבימין דהוד, שהם
 למעלה מן השמאל שבו. וע"כ אמר, ארבע
 עלוי. ואלו ימין ושמאל, **שליט חד בחד**,
 ששולטים זה בזה פעם שולט הימין על השמאל,
 ופעם שולט השמאל על הימין על דרך שנתבאר
 בימין ושמאל הנצח, לעיל בדבור הסמוך,
 שהארץ הימין היא הארץ ו"ק, והארץ השמאל
 היא הארץ ג"ר ע"ש. וז"ש, **דא קאים**, אם
 השמאל שולט, הוא קס, דהיינו שממשיך ג"ר.
 כי קימה רומזת לג"ר. **דא יתיב**, אם הימין
 שולט, הוא יושב, דהיינו שמאיר רק הארץ
 ו"ק. כי ישיבה רומזת לו"ק. והטעם הוא, כי
 היושב אינו משמש בכלים דנה"י שלו, והחסר
 נה"י דכלים חסר ג"ר דאורות. **דא נסיב**,
 כשזה לוקח האורות שלו ושולט, **דא שביק**,
 חברו עוזב אורותיו ועוזב שליטתו. **דא סליק**,
 כשהשמאל מאיר, מאיר ממטה למעלה.

כפלפח"ס

ואלו ימין ושמאל שבנצח, אין הפירוש
 שהם ב' קוין ימין ושמאל ממש, אלא שניהם
 הם בחינת קו הימין. ורק מטעם ההתכללות
 עם השמאל, נרשם בהכרח גם מן השמאל.
 אבל חזן מזה, כל קו שבג' קוין נכלל בעצמו
 מכל ג' קוין. וז"ש, **תלת רכיבין**, ג' קוין
 ורכיבים על הנצח, להיותו כולל מכל נה"י.
 ואם נחשוב גם המלכות המקבלת אותם יש
 ארבעה, שהם נה"מ. וז"ש **ארבע רשימין**,
 שאלו הג' רשומים בארבע, עם מלכות
 המקבלתם. וכל אלו חד אתחזרו, דהיינו
 שהחזרו תחת השליטה של הימין בלבד, שהוא
 חסדים. **חד הוא**, וע"כ הוא בשליטת אור
 אחד, שהוא חסדים, משום **דהיא דחד שבי**,
 שהוא כח הדין המתוקן בנצח (כנ"ל באות
 קנ"א). הנקרא שביל. **דשארי עלוי**, שהוא
 מתוקן בנצח.

ויש ב' בחינות דינין, א) הם דינין דשמאל
 בלי ימין, שהם דלות וחשך, משום שהחכמה
 דשמאל אינה יכולה להאיר בלי התכללות
 בהארץ החסדים שבימין. והם מרומזים באות
 ד', שהיא לשון דלות וחשך. ב) הם דינין
 דימין, שהם הדינין דמסך ושכפרסא. והם
 מרומזים באות ה', הרומזת על הדינין שבנקודה
 האמצעית. ודינין דשמאל ממותקים ע"י
 התכללותם בימין. וז"ש, **ושוי עלוי את ד'**,
 שעל ספירת הנצח שהוא ימין, נתן האות
 ד', כדי להמתיקה. והאות ה' הרומזת על דינין
 דימין, נתן להמתיקה, בהוד, שהוא שמאל
 כמ"ש בדבור שלאחר זה.

קנד) ח. **אפיק על וכי**: ביאור ספירה
 ח) שהיא ספירת ההוד שבמלכות. הוציא, על
 הסבה של ספר השמיני, רושם ככב אחד.
 והיינו רשימה אחת בלבד. הוא על ארבע,
 וארבע עלוי. שולטים אחד באחד. זה קס,
 זה יושב. זה לוקח, וזה עוזב. זה עולה, וזה
 יורד. מאחד הם תלויים. מאחד נבראו קדוש
 הוא, עליון הוא, הוא הנה, הוא אחד. רשם
 (דפני"י דף ב' טור א')

סח זהר **בראשית** חדש
 דא שביק. דא סליק, דא נחת. מחד תליין, מחד אתבריין. קדישא הוא. עילאָה
 הוא. הוא הוי, הוא חד. רשים בגויה אָת ה'.

קנה ט, אשטח על זיזתא עילאָה ספר תשיעאָה דא, ולא אתחזי. טמירא
 במאתן וארבעין ותמנין עלמין דאזלין בגויה. שקולא בצלמא "דמארי רשימא.
 בחמש רכיבא על חמש. מלפא דאינון עלמין פלחין ליה, נחתא ביממא דנהיר.
 סלקא בלילא דאתחשך. רשים עלה תלת אתון. שוי עלה אָת י'.

קנו י', אפיק מרזין תמניסר אלפין, ספר עשרה, באַתין עשרה, בשמא
 "דאתגלף ביי, שליטא בעשרה. כד מטא לאודעזעא בתמניסר עלמין, ארבע אתאן

חלופי גרמאות

ת היג הסלם ניא דמאריה (כל הדפוסים). א ניא דאתפלג ביי בלימה (כל הדפוסים).

מאמר **הסולם** **עשר ספירות בלימה**

(כבפלפח"ס אות ל"ב) דא נהית, כשהימין מאיר, מאיר ממעלה למטה. ועם כל זה, שניהם מחד תליין, שניהם תלויים בקו האמצעי מחד אתבריין, שניהם מתמעטים ע"י קו האמצעי, כי הם ימין ושמאל דשמאל, והשמאל, נתמעט ע"י קו האמצעי (כבפלפח"ס אות ל"ב) רשים בגויה את ה' כי ה' מורה על דינין דפרסא ומסך שהם נמתקים בספירת ההוד. כמ"ש לעיל בסוף דבור הסמוך.

קנה ט' אשטח על וכו': ביאוד ספירה ט) שהיא ספירת היסוד. שטח על זיז העליון ספר תשיעי זה, ואינו נראה. נסתר ברמ"ח עולמות ההולכים בו. שקול בצלם של בעל הרשימה, דחמש רוכבים על חמש. שהוא המלך, שאלו דמ"ח עולמות משמשים אותו. יורד ביום המאיר. עולה בלילה שנחשך. רשם עליו ג' אותיות. נתן עליו אות י'.

פירוש. רוצה לבאר כאן שהארת היסוד היא רק בחסדים ולא בחכמה. (וע"י היטב לעיל אות ק"א) וז"ש, אשטח על זיזתא עילאה ספר תשיעאה דא ולא אתחזי, דהיינו בשעת הזווג, שהיסוד מאיר בזיו העליון, או אינו מאיר בחכמה שה"ס ראה, אלא שהוא נסתר בהארת החסדים, וז"ש טמירא ברמ"ח עלמין דאזלין בגויה. שהם חסדים. כי הת"ת כולל תרי"ג עולמות, רמ"ח בימין שה"ס חסדים, וה"ס רמ"ח מצוות עשה. ושס"ה בשמאל, שה"ס הארת חכמה, וה"ס שס"ה לא תעשה. ואלו רמ"ח עולמות שה"ס חסדים מאירים בעת הזווג ביסוד. והיסוד מסתתר מהחכמה. וז"ש שקולא בצלמא דמארי רשימא, בחמש רכיבא על חמש. שהיסוד

(דפניי דף ב' טור א')

פירוש. עיקר המלכות נבנית תמיד מהארת החכמה שבשמאל, אלא או נחשבת לבחינת אחרים שאינה מאירה. וע"כ היא מתקנת אח"כ להודווג עם ז"א, ולהאיר בחסדים כמוהו, ואז היא בבחינת פנים. וכשיסוד דו"א משפיע לה

זהר בראשית חדש סמא
אזלין עלה, עשרה בעשרה רכיב עלה, עזקאן דעזקאן אתאחזן מניה. הוא
בן איתיה חד הוא.
קנז) אתפלגו עשר ספירן אלין, מעשר אתותין עלאין דשמיה קדישא.
ולקביל דנא, בעשרה אתברי עלמא, דאפיק חיליהון בעשר אמירן. שמה

חלופי גרמאות

ב נ"א ואתותיה (ווינציא) נ"א ואתותיה (מנוקאטש), ג נ"א לקבל (ווינציא), ד נ"א אפיק (ווינציא).

המלם עשר ספירות בלימה
עשרה של המלכות, מתאחדות כל המדרגות
המכונות עזקאן דעזקאן, שמשם לוקחות כחם.
הוא ואתותיה חד הוא, שז"א ואשתו, המלכות,
הם אחד, כלומר שאין היכר לצורת המלכות.
אלא כולה נכללת בו"א.

קנז) אתפלגו עשר ספירן וכו': עשר
ספירות אלו נחלקו ונמשכו מעשר אותיות
עליונות של השם הקדוש הויה, שבמילואו
עשר אותיות, יוד הא ואו הא. וכנגד זה בעשרה
נברא העולם, שהוציא כתותיו בעשרה מאמרות.
שמו סתום, ואינו מפורש. עשרה על חמשה,
חמשה על עשרה. ששה על חמשה, חמשה על
ששה. ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי
עולמים אמן ואמן.

פירוש. כי ה' דהויה, ה"ס או"א עלאין
שהם חסדים מכוסים מחכמה. וה' דהויה,
ה"ס ישו"ת, שבהם החכמה מגולה. ועד"ז
ה' דהויה, היא ז"א, שמאיר בחסדים מכוסים
מחכמה. ה' דהויה היא המלכות, שבה מתגלה
החכמה. ונתבאר עד כאן שבשעת הזווג,
מתגברת השפעת החסדים על הארת החכמה.
וכאן משמיענו שעכ"ז ה' והו', שהם בהארת
חסדים מכוסים מקבלים גם כן הארה מן
החכמה שבה' עלאה וה' תתאה בעת זווגם.
וזהו ש, שמיה סתים כי הזכרים שהם י' וז'
הסתומים מחכמה מתגברים על הנקבות. וע"כ
פריש לא הוה, שאין הארת החכמה מפורשת
בהשם. עם כל זה. מקבלים גם הזכרים הארה
מהארת החכמה שבנקבות. וזהו ש, עשר על
חמש. שה' דהויה, שהיא או"א, מאירה לח'
דהויה, שהיא ישו"ת, את החסדים המכוסים
שבז'. וגם חמש על עשר, שה' דהויה
שהיא ישו"ת מאירה ג"כ מן החכמה שבה אל
ה'. ועד"ז שיתא על חמש, שהו', שהיא
ז"א מאירה אל ה' תתאה דהויה, שהיא המלכות,
את החסדים המכוסים שבז', וגם חמש על
שיתא, שגם ה' תתאה שהיא המלכות,
מאירה מן החכמה שבה, אל הו', שהיא ז"א.
אלא

מאמר לה חכמה. הוא נקרא ח"י אלפין, כי שם
היסוד הוא ח"י, כי אינו חי אלא בעת ההשפעה,
והחכמה מכונה אלפין, בסו"ה ואלפך חכמה.
וכשהיסוד דו"א משפיע חסדים, הוא מכונה,
ח"י עלמין. ח"י, הוא שם היסוד כנ"ל, ונקרא
עלמין, מלשון העלם, מפני שנעלמת בו הארת
החכמה.

וזהו, אפיק מרזין תמניסר אלפין
דהיינו מהשפעת החכמה שביסוד דו"א המעביר
אל המלכות מבחינת שמאל דבינה, שאז נקרא
ח"י אלפין, הוציא, ספר עשרה, שהוא מלכות,
באתין עשרה, שנכללת מעשר אותיות, שהן
ע"ס. בשמא דאתגוף בעשרה, כי המלכות
נקראת שם, וכשמקבלת חכמה, הוא בעשר
ספירות דאחורים, וזהו ש, בשמא, דהיינו במלכות
דאתגוף, כי כלים דאתוריים מכונים חקיקה,
בעשרה בע"ס. שפוטא בעשרה, ואז המלכות
שולטת בעשר ספירות שלה. כי הארת החכמה
נבחנת לשליטת המלכות. וכל זה הוא לבנין
המלכות כנ"ל. כד מטא לאודעזעא, כשמגיע
זמן הזווג, המכונה ביטוש וזעזוע, בתמניסר
עלמין, דהיינו לקבל מהשפעת החסדים שביסוד
ז"א, שאז נקרא ח"י עלמין כנ"ל. ארבע,
שהם ג' קוין ומלכות דו"א הנקראים חגת"ס,
אתאן אזלין עלה, באים, והולכים עליה,
כלומר, שמשפיעים לה חסדים, כי השפעת
החסדים מכונה הליכה (כנ"ל אות קנ"ג).
עשרה בעשרה רכיב עלה שעשר הספירות
דו"א רוכבות על עשר ספירות דמלכות.
רוכבות, פירוש, שולטות. כי מי שרוכב שליט.
זה מורה, שאין שום שליטה להארת החכמה
הנמצאת בעשר ספירות של המלכות, ורק
החסדים דע"ס דו"א, הם השולטים. ואז נבחנת
המלכות לנקודה האמצעית, משום שהיא כולה
תחת שליטת קו האמצעי, שהוא ז"א. והמדרגות
הנמשכות מהנקודה האמצעית נקראות טבעות,
משום שמסבבות וסוגרות המדרגה, שלא תקבל
אלא חסדים בלבד. וזהו ש עזקאן דעזקאן
אתאחזן מניה, שמשליטת עשרה דו"א על
(דפניי דף ב' טור א')

ע סתים, פריש לא תהו. עשר על חמש, חמש על עשר. שיתא על חמש, חמש על שיתא. בריך הוא בריך שמה לעלם ולעלמי עלמין אמן ואמן.

סתרי אותיות

מאמר רקיע השמים

קנח *) ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים, דא ו"ו, דאיהי את דאיקרי שמים. רקיע השמים, דאתפשט מניה פשיטו חד, לאנהרא לארעא, ולאשקאה לההוא נבשתא, ותאי איהו רקיע השמים. מאן איהו רקיע השמים. דא הוא פשיטו דאתפשט מאת ו"ו, כגוןא דא ג, דא איהו פשיטו דאתפשט מאת ו"ו, לאנהרא ולאשקאה לארעא, כמא דאתמר.

קנט) את ו"ו, דיוקנא דא, אשתליל מפלא, דלא איתחזון ביה פלל מכל אינון סטרין אחרנין, בר חד פשיטו דגופא בלחודוי, בלא דרועין וסמכין, וקנימא הכי ברזא דשמא קדישא, בגין למתוי ומין לגבי נוקבא לתתא.

קס) ואע"ג דאלין סטרין אחרנין, אתרשימו לגביה, הכא רזא דרזין לאינון דידעי רזי דמהימנותא, למנדע באן זמנא איהו אל"ף, וכאן זמנא איהו ו"ו.

טורת הזהר

(ב) (בראשית א) לעיל את קמב צ"ר.

חלופי גרסאות

ה נ"א כאן (זהר הגדול ורפוס קראקא). ו נ"א ו"ו (ווינצ'א). ז נ"א מוסף ו"ו ואתעביד ג' הוא דלתתא דהאי קיומא דלתתא דקיימא לתתא על אינון נהורין עלאין כלתו קיימאן בהאי רקיע פשיטו (רפוס מונקאטש בשם הר"ש). ח נ"א דרועא (קראקא). ט נ"א דקיימא (קראקא).

מאמר

אלא שעיקר השליטה הוא אל הזכרים, שהם ה' והו', וע"כ שמה סתים פריש לא הוה.

סתרי אותיות

מאמר רקיע השמים

קנח) ויאמר אלקים וגו': ויאמר אלקים יהי מארת ברקיע השמים, זהו ו', שהיא את הנקראת שמים, שהיא ז"א. רקיע השמים, היינו, כי נתפשט מז"א, התפשטות אחד להאיר אל הארץ, שהיא המלכות, ולהשקות יבשה ההיא, שמטרם שנתחברה המלכות עם ז"א, היא נקראת, יבשה, והתפשטות הזו היא רקיע השמים. (גרסא אחרת) שואל מי הוא רקיע השמים. ומטיב, זו היא התפשטות שנתפשטה מאות ו', שהיא ז"א, כעין ג'. דהיינו בג' קוין, ימין שמאל אמצע. זו היא התפשטות שנתפשטה מאות ו', להאיר ולהשקות את הארץ. כמו

(דפניי דף ב' טור א' *) דף ו' טור ג')

הסולם

שנאמר, יהי מארת ברקיע השמים להאיר על הארץ.

קנט) את ו' דיוקנא וכו': האות ו', שמורה על ז"א בעת הזווג עם המלכות, צורה זו נשללת מכל הבחינות של ימין ושמאל, שאינם נראים בו כלל מכל אלו צדדים האחרים, חוץ מהתפשטות הגוף, שהוא קו האמצעי, בלבד. בלי זרועות, שהן ימין ושמאל הנקראים חסד וגבורה, וכלי עמודים, שהם ימין ושמאל הנקראים נצח והוד. והו' עומדת כך בסוד השם הקדוש הו"ו"ה, באפן, שתהיה מוכנה להשפיע אל הנוקבא למטה, שהיא המלכות. דהיינו ה' תתאה דהו"ו"ה.

קס) ואע"ג דאלין סטרין וכו': ואע"פ שצדדים האחרים האלו, שהם חו"ג נו"ה, נרשמים בה, בהו', שהו' הו' כוללת חג"ת נו"ה, יש כאן סוד הסודות לאלו היודעים את סודות האמונה, לדעת, באיזה זמן היא א', ובאיזה

סתר   **בראשית**   **אותיות**   **עא**

קסא   בזמנא דקיימא י' לאחזאה רזי מהימנותא, ולא לפא יחודא ברזא דשמא קדישא לכל עלמא, י' פדין קיימא ברזא ד'א, אלה לעינא י' דא ראשיתא דכלא, ° למילף מהימנותא דיחודא דקב"ה. וע"ד קיימא ריש לכל אתון, דהא לא אתא בר נש לעלמא, אלא למילף ולמנדע למאריה. וקיימא בדיוקנא לעיניהון דכלא ° ואמר ליה אוליף חכמתא דמהימנותא דמארה, ולמקצה השמים ועד קצה השמים.

קסב   וע"ד אתרשים ° גביה, בדיוקנין ° דבראשית, דאתחזי למשאל ולמנדע, דכתיב, ° כי שאל נא לימים ראשונים. ודא היא שאלתא קמיתא, לאשתמודע ב"נ למאריה, דדא איהו ראשיתא דכלא. וכדין איהו רזא דאל"ף, ראשיתא דקיימא לכל אתון.

קסג   ובזמנא דקיימא לאזדווגא לגבי נוקבא, ברזא דשמא קדישא, קיימא ° ברזא דו"ו, י' ואשתליל מכלא, ולא אתחזו בר גופא בלחודוי. וכלא אתקשר בנוקבא. דרועא חד, תחות רישא, ומד, דמחבקא לה.

חלופי גרסאות

י' נ"א ברזא (זהר הגדול). כ' נ"א ליג לאחזאה (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מז"ח). ל' ברפוס קראקא מוסיף כדין קיימא ברזא ושמא קדישא לכל עלמא והוא כפל לשון ונראה שהוא ט"ס. ו' ה"ג הסלם נ"א דאלף א' (ווינצ'יא). נ' נ"א דרא (קראקא). ס' נ"א מוסיף למהיב למילף (זהר הגדול). ע' ה"ג רפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ליג ואמר ליה. פ' נ"א גבי (ווינצ'יא) נ"א גבי דבראשית בדיוקנין דא תחזי למשאל (קראקא). צ' נ"א דבר נש (ווינצ'יא בשם נ"א). ק' נ"א ליג ברזא דו"ו (בכל הדפוסים כתוב בסוגריים). ר' נ"א ושתיל (קראקא) נ"א אשתליל (ווינצ'יא).

מסורת הזהר

(ג) (דברים ד) תולדות נא צ"א.

רקיע השמים

כן נרשם בה, בא' צורות ימי בראשית, דהיינו ג' קוין שה"ס חג"ת דז"א הנקראים ימי בראשית, דהיינו ימים הראשונים. שראוי לאדם לשאול ולדעת, שכתוב, כי שאל נא לימים ראשונים. אבל למעלה מז"א, שה"ס ג"ר, אין שם השגה ואינו ראוי לשאול ולדעת בהן, ושאלה הראשונה היא זו, שידע אדם את אדונו, שזו היא ראשית הכל. ואז הוא, ז"א, בסוד הא', הראשית העומדת לכל האותיות.

קסג   ובזמנא דקיימא ° אזדווגא וכו': ובשעה, שז"א, עומד להזדווג עם הנוקבא, שהיא המלכות, בסוד השם הקדוש, שה"ס ו"ה דהויה, הוא עומד בסוד הו', ונשלל מכל בחינות ימין ושמאל, ואין נראה בו רק הגוף בלבד, שהוא קו האמצעי. והכל מתקשר בנוקבא, שהיא מלכות, כלומר, שימין ושמאל שבו, מתקשרות במלכות, זרוע אחת, דהיינו שמאלו, הוא תחת ראש המלכות, ואחת, דהיינו ימינו, מחבקת את המלכות.

וע"ד

הסולם

מאמר

ובאזיה זמן היא ו'. כלומר, מתי נקרא ז"א בשם א', ומתי הוא נקרא בשם ו'.

קסא   בזמנא דקיימא ° לאחזאה וכו': ומפרש דבריו. בזמן שז"א, עומד להורות סודות האמונה, וללמד היחוד, בסוד השם הקדוש, לכל העולם, אז הוא עומד בסוד הא'. דהיינו שימין ושמאל מפורשים בו כצורת הא', שב' יודין שבה, הן ימין ושמאל, והקו שבאמצע היודין הוא קו האמצעי. ונקראת אלף, להסתכל שראשית הכל, הוא, ללמוד אמונת היחוד של הקב"ה. כי אלף, פירושו לימוד, מלשון ואאלפך חכמה. וע"כ היא עומדת בראש כל האותיות, כי האדם לא בא לעולם אלא ללמוד ולדעת את אדונו. והיא עומדת בצורתה, שהיא צורת ג' קוין כנ"ל. לעיני הכל, ואומרת, אלף דהיינו למוד, חכמת האמונה, של אדונך. והיינו רק בשיעור הכתוב, ולמקצה השמים עד קצה השמים, שה"ס ז"א, אבל למעלה מז"א, אין שם השגה, ולא שייך שם למוד.

קסב   וע"ד אתרשים גביה וכו': ועל (דפויי דף ו' טור ג')

עב סתרי בראשית אותיות

קסד) וע"ד לא איתחזון באת ו"ו זרכין, ונהוא דרקיעא, כלא אסתים בגייה, בסתימו בברזא דרזין, ואיתחזו ו"ו בלחודוי, כמאן דאישתלילו מכלא. וכדין איהו זמין ואתקשר לגבה דנוקבא. וע"ד זמין את ו"ו, ברזא דשמה קדישא, לאתחזא כלא. ונקיימא ה"א בתרצה שלימא ומליא כמא דאתחזו. זכאה איהו חולקיה, מאן דעאל ונפק, ונדע אורחין ושבילין ברזא דמהימנותא, לאשתמודעא למאריה, זכאה איהו בעלמא הדין ובעלמא דאתי.

מאמר תמצית מהמתבאר ע"כ ב"ה ו"ה

קסה) דיוקנא דאת יו"ד, נקודא קדמאה דסלקא במחשבה, ואסתים ולא ידיע, האי נקודא קיימא בסתימו דמחשבה, בגין דלא אתפשט דכלל, ולא ידיע לאן אורחא הוא, ולאן אזיל, ומאן איהו, ומאן נפקא. וע"ד פלהו קיימין בר בההוא נקודה, ודקיימא ברעו דמחשבה, דלא אתידע כלל.

קסו) ואיהי נקודה ודקיימא באת ה"א עילאה, דקיימא על כל אינון תשע

חלופי גרמאות

ש נ"א דרוא (זהר הגדול). ת נ"א ראשילו (קראקא) נ"א ראשיליל (זהר הגדול). א נ"א לאחזאה (זהר הגדול). ב נ"א קיימא (דפוסים הראשונים). ג נ"א אתידע (קראקא). ונ"א ידע (זהר הגדול). ד נ"א לכל (זהר הגדול ודפוס קראקא). ה נ"א בה (זהר הגדול). ו ה"ג דפוס מנוקאש ובכל הדפוסים ל"ג דקיימא. ז נ"א ל"ג דקיימא באת ה"א עלאה (זהר הגדול). ח ה"ג הסלם ובכל הדפוסים כתוב שית.

מאמר הסולם תמצית מהמתבאר ע"כ ב"ה ו"ה

מאות ט"ו עד כאן, בקיצור נמצוץ. הצורה של האות י' של שם הויה, שהיא נקודה הראשונה שעלתה במחשבה, שהיא החכמה, ונסתמה, בא"א בסוד חכמה סתימאה שבו, ואינה נודעת באו"א, כי הי' שבהויה, רומזת על א"א ואו"א, הנה נקודה זו עומדת בסתימת המחשבה, כי אינה מתפשטת כלל, כי הי' רגלה קצרה, שזה רומז שאין לה התפשטות אל התחתונים, ואינו ידוע לאיזה דרך הוא, ואנה הוא הולך, ומאין הוא בא, וממי הוא יוצא. וע"כ כולם נמצאים בתוך מאותה הנקודה העומדת ברצון המחשבה שאינה נודעת כלל. כלומר שהכל הם מחוץ ממנה, ואין מי שיעמוד עליה (זה כולל מאות ט"ו עד אות י"ז).

קסו) ואיהי נקודה דקיימא וכו': והי' שהיא או"א, היא נקודה העומדת ומשפעת באות ה' עליונה דהו"ה, דהיינו ישו"ת, שהיא עומדת על כל אלו תשעה סומכים של האות י', שאמרנו (באות כ"ג וכ"ד), והן חמש מרכבות, כלומר שהה' יש לה חמש מרכבות, כמו שאמרנו (באות כ"ו) והן נ' פליאות

קסד) וע"ד לא אתחזון וכו': ועל כן הברכים, שהם נצח והוד, ואותם ג' קוין חג"ת שברקיע אינם נראים באות ו', כי כולם נסתמים בתוכו בסתימה בסוד הסודות, ונראים שהם ו' בלבד, ודומים כמו שנשללו מכל בחינות ימין ושמאל שבהם, ואז ז"א מוכן, ומתקשר להשפיע אל הנוקבא, שהיא המלכות. וע"כ האות ו' שבשם הקדוש מוכנה שכל הו"ק חג"ת נה"י, יתראו בבחינתו, והי' אתרונה דהו"ה, שהיא המלכות, המקבלת מן הו', נמצאת שלמה ומלאה כמו שראוי לה (וכבר נתבאר זה לעיל אות קכ"ב ע"ש). אשרי הוא חלקו של מי שנכנס בחכמה ויצא בשלום, ויודע האורחות והשבילים בסוד האמונה, לדעת את אדונו. אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא.

מאמר תמצית מהמתבאר ע"כ ב"ה ו"ה

קסה) דיוקנא דאת יוד וכו': כאן חוזר על כל מה שנתבאר בדרוש סתרי אותיות, (דפוס דף ו' טור ג')

ספרי בראשית אותיות עג

סמכין דקאמרון, ואיגון חמש רתיכין דקאמרון, ואיגון פליאות. וע"ד איקרי נזא דא פלא. ואות אלף סלקא הקא. והקא פלא אות פלאות. והא אוקימנא.

קסז וכל אלין סמכין, וכל אלין רתיכין דקאמרון, פד סלקא ה"א בתרעה, ל'אתקשרא בא' ואי, איגון רתיכין ד'דילה פרישן על נוקבא דקאמרון, וכל איגון רתיכין ד'דילה פליגן באיגון רתיכין עילאין, פלהו חפין יבסחרנא דנוקבא.

קסח נזא דא, פד נוקבא לא אתקשרת בדכורא, חפיא לה חד * קליפה תקיפא דסתים נהורה. וכד אתקשרת בדכורא, חפין לה פל הני רתיכין עילאין ותפאין, איגון קליפה קדישא דחפין לה, ואתלבשת בהו, והיא אתקשרת בא' וי.

קסט לעילא נטלא פה"א, דנקודה עילאה סתים בגווה. וכד איהי נטלא לון, וכלהו פה, פדין איתעבידו כלהו, פגוונא דא. פ ואסתים נקודה עילאה

חלופי גרמאות

ט נ"א פלאות (זהר הגדול). י נ"א פל"א (זהר הגדול). כ נ"א אתקשר (זהר הגדול). ל נ"א דיליה (זהר הגדול). מ נ"א דלא (דפוסים הראשונים וזהר הגדול). נ נ"א סחרנהא (זהר הגדול). ס ה"ג הסלם נ"א עילא (וינצ"א) נ"א עלאה (מונקאטש) ונ"א נטלא עילא (זהר הגדול ודפוסים ראשונים). ע נ"א ה"א (קראקא). פ נ"א די נקודה (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). צ נ"א ל"ג פ קראקא) ונ"א ט (זהר הגדול ודפוס ווינצ"א).

מאמר הסולם תמצית מהמתכבאר ע"כ כ"ה ו"ה

פליאות (כמ"ש באות כ"ז) וע"כ נקרא סוד הזה פלא, משום שאות אלף, שהיא אותיות פלא, עולה כאן בישו"ת, וכאן היא כולה אות פלאות, שהיא נפלאות מהשגה (כמ"ש באות כ"ז) וכבר העמדנו. (שם)

קסז וב"א אלין סמכין וכי: וכל אלו הסומכים, וכל אלו המרכבות, המשפיעות הארת חכמה, שאמרנו, בעת שה' אחרונה עולה להתקשר באות ו', דהיינו בשעת הזווג דז"א ומלכות, אז אלו המרכבות שלה פרושים על הנוקבא, שהיא המלכות, כמו שאמרנו, (באות צ"ח. ועי' בהסולם בסוף אות צ"ט) וכל המרכבות שלה, הכלולות במרכבות העליונות, דחג"ת, כולן תופפות מסביב לנוקבא, שהיא המלכות. כלומר, שמשפיעות לה הארת החכמה סביב סביב לה. דהיינו מרוחק בבחינת לבוש (כמ"ש שם).

קסח רזא דא כד וכי: סוד הזה, הוא, כשהנוקבא, שהיא המלכות, אינה מתקשרת בדכר, שהוא ז"א, אלא שיונקת משמאל דבינה, והיא בחכמה בלי חסדים, מכסה אותה קליפה חזקה הסותמת אורה, והיא חשך, שאינה יכולה להאיר. וכאשר מתקשרת בדכר, שהוא ז"א, ומקבלת ממנו אור החסדים, כל אלו המרכבות העליונות מן יהו, והתחתונות שמן המלכות, מכסות אותה, והן קליפה קדושה, המכסה

איתה, שהן דוחות את הקליפה הרעה שהיתה סותמת אותה, והיא מתלבשת בהן, דהיינו שנעשו לה בחינת לבוש (כנ"ל בהסולם אות צ"ט ע"ש), אבל היא מתקשרת באות ו', כלומר שמקבלת ממנו חסדים מכוסים מחכמה, כדרך הארת ז"א. ורק בכלים החיצוניים שלה מקבלת הארת החכמה מן המרכבות המסבבות אותה מבחוץ. שנעשו לה לבוש.

קסט לעילא נטלא בה"א וכי: למעלה ב"ה, דהויה, לוקחת, הארות המרכבות, בה', שהוא ישו"ת, שנקודה עליונה, שה"ס אר"א עלאין, סתומה בתוכה. וכשהיא לוקחת הארות המרכבות, וכולן בה, הן הארת החכמה מן המרכבות והן הארת החסדים מנקודה העליונה, אז נעשות כולן כעין זה פ, שצד אחד הסתים על נקודה העליונה העומדת באמצע, שהיא הו', ההולכת בעגול לעשות גוף לסתום לנקודה זו, האמצעית וצד השני נשאר פתוח (כנ"ל אות קט"ו ע"ש) לזווג עם נקודה העליונה, שהיא אר"א, שאז נבחן, שנקודה האמצעית שולטת על ד' דמרכבה.

פירוש, מכאר כאן צורת הה', ואין ב' ההין, ה' ראשונה, שה"ס ישו"ת, וה' אחרונה, שה"ס המלכות, הן שוות זו לזו. ויש לזכור ענין ג' הבחינות. נשמה גוף ולבוש, המבוארות לעיל (באות צ"ט וק"ו) כי הארת נקודה

(דפוסים דף ו' טור ג' * דף ז' טור ב')

עד סתרי **בראשית** **אותיות**
 דְקִימָא בְאִמְצַעִיתָא, דְדָאִיהוּ וְיָו דְאֶזְלָא בְעִיגוּלָא, לְמַעַבְד גּוּפָא לְאִסְתְּמָא
 י לְהָאִי נְקוּדָה.
קע כְּגוּנָא דְהָא אַחְרָא, עֲבִיד גּוּפָא בְאִינוּן רְתִיכִין דִּילָהּ, וְאִיהִי נְקוּדָא
 דְקִימָא בְאִמְצַעִיתָא, וְכַדִּין אִיקְרִי הָא. הָאִי הָאִי אֶת רְזָא דְוָו, אִינוּן גּוּפָא,
 וְקִימָא בְרְזָא דָא, וְהָאִי נְקוּדָה בְאִמְצַעִיתָא, וְכַגִּ"כ כְּלָא חַד. וְהָאִי נְקוּדָה עֵילְאָה,

חלופי גרמאות

ק ה"ג הסלם נ"א איהו (ווינציא), נ"א ואיהו (זהר הגדול ודפוס קראקא), ד נ"א האי (זהר הגדול), ש נ"א ליג דה"א (זהר הגדול ודפוסים הראשונים), ת נ"א דאמצעיתא (ווינציא).

מאמר **הסולם** **תמצית מהמתכבאר ע"כ ב"ה ו"ה**
 נקודה העליונה בתוך ה' ראשונה, בנקודה האמצעית שבה, ה"ס נשמה, שהארתה בחפץ חסד ולא בתכמה, דהיינו כמו או"א עלאין. והארת ג' קוין העליונים, שה"ס חג"ת, ה"ס גוף, שבהם נפתחת הארת החכמה, אבל השליטה היא לחסדים. והמרכבות דנו"ה (כנ"ל אות צ"ב) והמרכבות דד' בתולות (כנ"ל אות קי"א) ודד' מלאכים (כנ"ל אות ל"ח) הנה בהם מתגלה החכמה, וה"ס לבושים ותמצא, שהארת הנשמה והארת הלבושים הם שני הפכים הסותרים זה את זה, כי הנשמה היא בחפץ חסד ולא בחכמה, והלבושים, הם חפצים בחכמה בעיקר. אמנם גם הגוף, הוא בסתירה מועטת להארת הנשמה, כי הגוף כבר פתח בג' קוין שבו, את אור החכמה, והארת הנשמה היא בחפץ חסד ולא בחכמה. אלא מתוך שאין שליטה בהם רק לחסדים בלבד, יכולה הארת הנשמה להתלבש בגוף, ואינם נחשבים לסותרים זה את זה. ורק הלבושים אינם יכולים להמצא במקום אחד עם הארת הנשמה, ולפיכך הם חופפים מרחוק מבחוץ (כנ"ל אות קס"ח) ואע"פ שהארת הנשמה יכולה להתלבש בגוף, עכ"ז נחשב הגוף לסותם את הארת הנשמה. משום שהארת הנשמה אינה תפצה אפילו בפתיחת הארת חכמה.

קע כְּגוּנָא דְהָא אַחְרָא וְכוּ': כְּמו שד' האחרת, שהיא המלכות, עושית גוף באלו המרכבות שלה, שהם ד' המלאכים (כנ"ל אות ל"ח) והיא, המלכות, היא נקודה העומדת עליהם באמצע, ואז נקראת ה'. שיוורה על ד' המלאכים ונקודה האמצעית (כנ"ל אות ל"ח) כן גם כאן בה' ראשונה, שהיא ישו"ת, אות זו סוד הו', דהיינו חגת"ם דז"א, שהם ד' דמרכבה עליונה דישו"ת, הם גוף של ה' ראשונה, ועומדת בסוד זה של הגוף, דהיינו בפתיחה להארת החכמה, כנ"ל בדבור הסמוך, ונקודה זו היא באמצע. שעומדת על ד' חגת"ם, ואז נקראת ה', דהיינו נקודה האמצעית על ד' דמרכבתה, כמו בה' תתאה. ומשום זה הכל אחד, שד' עלאה וה' תתאה הן כאחת (כנ"ל אות קי"ח). ונקודה העליונה הו', דהיינו י' דהויה, המאירה בנקודה אמצעית דישו"ת, נקראת חכמה עליונה. ונקודה התחתונה, דהיינו נקודה האמצעית שבמלכות, נקראת חכמה תחתונה, חכמה קטנה (כמ"ש זה בפלפ"ס אות מ"א מ"ג) וזו, ישו"ת היא ה', והמלכות

ו"ש, ע"י"א, ב"ה דהויה, נמ"א הארות המרכבה העליונה, שה"ס גוף, בה"א, שהיא ישו"ת, דנקודה ע"א"ה, שהיא או"א עלאין י' דהויה, סתים בנזוה, שנסתמת בתוך הגוף שלה, כי אע"פ שהגוף אינו סותר להארת או"א, עכ"ז הוא סותם אותה כנ"ל. וכד איהו נמ"א לון, וכשה' הראשונה דהויה, שהיא ישו"ת, לוקחת אותם חגת"ם, שהם הגוף שלה, וכ"הו בה, הן הארת הנשמה והן הארת הגוף, כדן אתעבידו ב"הו, כגוונא דא שחצי העגול, אסתים נקודה ע"א"ה דקיימא (דפ"י דף ו' טור ב')

סתר   **בראשית**   **אותיות**   **עה**
 איקרי חַכְמָה עֵילָאָה. וְהָיִי נְקוּדָה תַּתְּאָה, אִיקְרִי חַכְמָה תַּתְּאָה, חַכְמָה זְעִירָא.
 וְהָיִי ה"א, א וְהָיִי ה"א, בַּר דְּהָיִי נְקוּדָה אֲתְרָשִׁים בְּקַדְמִיתָא בַּנְקוּדָאָה.
קעא   " נְקוּדָה חַד עֵילָאָה, דְּקִימָא עַל תַּשְׁעָה סְמִכִין, בְּמָא דְאִוְקִימָנָא.
 אֲלִין לֹא אִיקְרוּן בְּשִׁמְקוֹן, בַּר בְּאִינוּן רְתִיכִין דִּילְהוֹן. אַבְל הַנִּי תַּשְׁעָה, " נְפִקִי
 מַגּוּ בּוּצִינָא, וְאֲתְרָשִׁימוּ תַּחְתּוּי דִּי"ד.

קעב   וְאִינוּן ט' נְקוּדִין, דְּאֲתַפְּשִׁטוּן בְּכָל אֲתוּוּן. בְּגִין דְּכָל אֲתוּוּן נְפִקִין מִן
 יו"ד, בְּאִינוּן שְׁבִילִין דִּילָהּ. וְכִמָּא דְאֲתַתּוּן נְפִקִין מִן יו"ד, יְהִיבִי נִיקוּדִין. וְכִלְהוּ
 י הַנִּי נְקוּדִין תַּשְׁע, נְפִקִין מֵאִינוּן תַּשְׁע.

קעג   וְאֵע"ג דְּאֲמַרְן, דְּהַנִּי תַּשְׁע אִינוּן תַּחְתּוּמִּיה דִּי"ד, עֲלִיה דִּי"ד אִינוּן.
 אַבְל אִינוּן סְמִכִין לָהּ, וְאִינוּן רְתִיכִין לְט' אַחְרָנִין, דְּאִינוּן רְזָא דְאִין סוּף, וְכִלְהוּ
 קִימִין לִי"ד. וְכָל הַנִּי דִּלְתַתָּא, אֲסַתִּימוּ, וְאֲהַדְרוּ לְהָיִי נְקוּדָה. " ע"ד כָּל יוֹמִין " .

חלופי גרסאות

א נ"א ליג והאי ה"א (זהר הגדול ורפוסים הראשונים). ב נ"א בלחוראה (זהר הגדול ורפוסים הראשונים). ג נ"א אלין
 הוא באינון וכי (קראקא). ד נ"א מוסיף תשעה יו"ד (זהר הגדול ורפוסים הראשונים) נ"א תשעה דיו"ד נפקי (זהר
 הגדול). ה נ"א ונפקא (קראקא) נ"א דנפקי (זהר הגדול). ו נ"א ליג הכי נקודין וכלהו (זהר הגדול). ז נ"א הכי (זהר
 הגדול). ח נ"א ליג ע"ד כל יומין (זהר הגדול) וברפוס קראקא כתוב ס"א מסיים וע"ד כל יומין. ט בכל הרפוסים
 כתוב [כאן חסר] והחיות רצוא ושוב כו' ולא יכיל עינא למשלט בהו ער סוף הענין תמצאנו נרפס בפרשת בראשית
 מהזהר דף כ"א.

מאמר והמלכות היא ה'. ואין חילוק ביניהן, חוץ ממה שנקודה הזו העליונה, נרשמה תחילה בנקודתה, ודישור"ת. פירושו, כי ישור"ת יצאו תחילה בחסדים שקבלו מאו"א עלאין, בסוד נקודה האמצעית שבהם. ואח"כ קבלו סוד המרכבה דג' קוין ומלכות, ונמצא שנקודה האמצעית יצאה ראשונה ואח"כ ד' דמרכבה. ונעשית במספר ה'. אבל המלכות, קבלה תחילה הארת החכמה, שה"ס ד' דמרכבה שלה, ואח"כ קבלה נקודה האמצעית ע"י כריית היסוד דז"א (כנ"ל אות ק"ג) ונעשית במספר ה', וז"ש, והאי ה' והאי ה' ששניהם נקראים ה' מטעם שנקודה האמצעית רוכבת על ד' דמרכבה. ונעשית במספר ה'. בר דהאי נקודה, חוץ מאשר נקודה האמצעית ודישור"ת, אתרשים בקדמיתא בנקודאה, שיצאה הנקודה תחילה, ואח"כ ד' דמרכבה, משא"כ המלכות יצאה ד' דמרכבה תחילה, ואח"כ הנקודה. כי המלכות תחילת יציאתה היא מקו שמאל, שה"ס ד' דמרכבה, ואח"כ ע"י כריית היסוד מקבלת הנקודה האמצעית (כנ"ל אות ק"ג).	הסולם תמצית מהמתבאר ע"כ בי"ה ו"ה סומכים, כמו שהעמדנו (לעיל אות כ'). אלו אינם נקראים בשמות (כנ"ל אות כ"ב) חוץ באלו המרכבות שלהם, שהם נמשכים בישור"ת (כנ"ל אות כ"ד). אבל תשעה סומכים אלו יוצאים מן הנר ונרשמו תחת ה' (כנ"ל באות י"ח). קעב וְאִינוּן ט' נְקוּדִין וְכו': וְהַס', תשעה הסומכים, הם תשע הנקודות: קמץ, פתח, צירי, סגול, שבא, חלם, חירק, קבוץ, ומלאפום. המתפשטות בכל האותיות. משום שכל האותיות יוצאות מן ה', בשבילים שלה, וכמו שהאותיות יוצאות מן ה', כך הן הנקודות, וכל תשע נקודות האלו יוצאות מט' סומכים האלו של ה'. קעג וְאֵע"ג דְּאֲמַרְן דְּהַנִּי וְכו': וְאֵע"פ שאמרנו שתשעה סומכים האלו הם תחת ה', באמת הם מעל ה', כי הארת חכמה סתימאה דא"א מאירה בתוכם שה"ס א"ס, (כנ"ל באות כ' ע"ש) אבל הם סומכים את ה', שה"ס או"א עלאין, והם מרכבות לט' אחרות, שהם ט"ס דא"א, שה"ס אין סוף. וכולם מקיימים את ה', כי ה' שה"ס או"א, נחשבת כמו שלא יצאה טראש א"א (כנ"ל בפלפ"ס אות ט"ג) וכל אלו שלמטה, דהיינו ט' הסומכים, נסתמו

עו סתרי בראשית אותיות

מאמר אומללה יולדת השבעה

קעו ת"ח, כמה אית לון לבני נשא לאסתמרא מחוביהון, ולאשתדלא ברעותא דמאניהון. דהא שבכה זכאין דהוון בישראל, דאתתקפו ביה בקב"ה בלבא שלים, ואינון שבכה סמכין דעלמא ממש. ביומיהון, אתגבר בעלמא זמינא על שמאלא. וישראל על עובדי כוכבים.

קעה וכיון דאשתלימו אינון, קמו מסטרא דשמאלא שבכה בתי דינין ממש, דכלהו "ע"ז, כמה דאתעררו חבריאי, דלא חרבה ארץ ישראל, עד דפלתו שבע בתי דינין ע"ז, ודאתו מנהון. ואלין אינון: גרבעם בן נבט. ובעשא בן אחיה. ואחאב בן עמרי. ויהוא בן נמשי. ופקח בן רמליהו. ומנחם בן גדי. והושע בן אלה. הה"ד אומללה יולדת השבעה. דא ארעא קדישא, דילדת לון.

קעו ת"ח, כד ברא לא עביד רעותא דאבוי, על אימיה רמיא לאלקאה ליה, ולדברא ליה בארע מישר, הה"ד דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. מאי אמו. ודאי בת שבע אם שלמה. ולא אבוי. מ"ט. בגין דאיהי אתפקדא על ביתא, וכל גניזין, וכל מאני קרבא בידה אתמסרית, ואיהי בעיאי לדברא בנהא בארע מישר, דיצעדון רעותא דמלכא. ועל דאיהי לא דברת להני שבע

חלופי גרסאות

ד (ירמיה טו) פקודי צב צ"ה. ה) (משלי לא) ויחי ונט י' היג הסלם נ"א מסיף דהא אינון (זהר הגדול ורפוסים הראשונים) נ"א דהא אין (מונקאטש). כ נ"א שאר עמין (זהר הגדול ורפוסים הראשונים). ל נ"א דפלתו (זהר הגדול). מ נ"א ע"ז (זהר הגדול ורפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

מאמר

נסתמו מלהשיגם, וחזרו להיות סתומים כנקודה הזו. שהיא אור"א (כנ"ל אות כ') ע"כ כל הימים (חסר ההמשך). (ע"כ סתרי תורה).

מאמר אומללה יולדת השבעה

קעו ת"ח כמה אית וכי: בוא וראה כמה יש להם לבני אדם להשמר מעונותיהם, ולעסוק ברצון אדונם. כי שבעה צדיקים היו בישראל, שנתחזקו בהקב"ה בלב שלם, והם שבעה עמודי העולם ממש. דהיינו, אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד. בימיהם, נתגבר בעולם, הימין על השמאל, וישראל על אומות העולם.

קעה וכיון דאשתלימו אינון וכי: ואחר שז' הצדיקים נשלמו, עמדו מצד השמאל ז' בתי דינין ממש, שכולם היו עובדי עבודה זרה. כמו שהעירו החברים, שלא נחרבה ארץ ישראל, עד שז' בתי דינים עבדו עבודה

(דפניי דף ז' טור ב')

הסולם

אומללה יולדת השבעה
זרה, והבאים מהם. ואלו הם, ירבעם בן נבט, ובעשא בן אחיה, ואחאב בן עמרי, ויהוא בן נמשי, ופקח בן רמליהו, ומנחם בן גדי, והושע בן אלה. זה שכתוב, אומללה יולדת השבעה. זו ארץ הקדושה שהולידה אותם השבעה.

קעו ת"ח כד ברא וכי: בוא וראה, כשהבן אינו עושה רצונו של אביו, מוטל על אמו, להכותו, ולהנהיגו בדרך הישר, וז"ש דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. מי היא אמו. היא ודאי בת שבע אם שלמה, שהיא המלכות. ולא כתוב אשר יסרו אביו. מהו הטעם. משום שהיא, המלכות, נתמנתה על הבית, וכל האוצרות, וכל כלי קרב, נמסרו בידיה. והיא צריכה להנהיג בניה בדרך הישר, שיעשו רצון המלך. ועל שלא הנהיגה את אלו שבעת המלכים הנ"ל, בדרך הישר, ולא הכתה אותם, נטו לצד שמאל, ושלט

סתר   **בראשית**   **אותיות**   **עז**

באורח מישר, ולא אלקת להון, אסתתרו לסטרא דשמאלא, ושלטא שמאלא על מינא, ואזלת עמהון בגלותא. הה"ד, אומללה יולדת השבעה.

קעז ת"ח, קדמא דהנה בהו דאיהו ירבעם, אתער בעלמא סטרא דשמאלא, ועביד תרין עגלין דהא עגלא מסטרא דשור איהו, דאיהו בשמאלא. ומה דהו תרי. וזא דתרי יחילין דשמאלא אתי מיניה. *) כדין שריאת סיהרא לאתפגמא, עד דאשתלימו אינון ז' מסטרא דשמאלא. כיון דאתי הושע בן אלה, כדין אתפגימת סיהרא, וגלו ישראל, ושכינתא עמהון.

קעח מ"ט. בגין דכנסת ישראל, בשבעה סליקת, ובשבעה נחתת, בשבעה אשתלימת, ובשבעה אתפגימת. בשבעה אשתלימת, כדאוקימנא כרזא דמהימנותא, "ונפאין דאחידן בה, אברהם יצחק ויעקב יוסף משה אהרן דוד. בשבעה אתפגימת הני שבעה בתי דינין ואתתרכת מארעא קדישא.

קעט דהא תריסר בגין רשיעין הוו להו, לאינון ז' ב"ד. וכדין אינון י"ב סמכין דלעילא אתברו, אינון י"ב שבטין דסתרגי שכינתא, וישראל אלו בגלותא. אלא יהודה דאוריכו ליה, עד עשרה.

קפ ת"ח, עד דהו בירושלם לתתא, עשרה מלכין רשיעין, לא אתתרכת, ולא אסתלק קב"ה מינה, ומירושלם דלעילא, דאיהי עשיראה, ושביעאה

מסורת הזהר   **חלופי גרסאות**

(1) (ירמיה טו) לעיל אות קעז צ"ד.   1 נ"א חילא (זהר הגדול ורפוסים הראשונים). 2 נ"א ל"ג כרין (מתקאש) ונ"א ושריית ול"ג כרין (זהר הגדול ורפוסים הראשונים מז"ח). 3 נ"א ד' זכאין (זהר הגדול). 4 נ"א אתרבת (זהר הגדול ורפוסים הראשונים). 5 ה"ג ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים ל"ג אלו.

מאמר   **הסולם**   **אומללה יולדת השבעה**

ושלט השמאל על הימין, והלכה עמהם בגלות. ד"ש, אומללה יולדת השבעה.

קעז ת"ח קדמא דהוה וכו': בוא וראה, הראשון שהיה בהם, שהוא ירבעם, העיר בעולם לצד השמאל, ועשה ב' עגלים, כי עגל הוא מצד השור, שהוא בשמאל. ובעבודתו אליהם, הגביר צד השמאל על הימין. ולמה היו שנים. הוא כי סוד ב' כחות שבשמאל, דהיינו זכר ונקבה דשמאל, בא ממנו, מן השור. או התחילה הלכנה, שהיא המלכות, להתמעט, עד שנתמלאו אלו שבעת המלכים מצד השמאל. כיון שכא הושע בן אלה. שהוא השביעי, נתמעטה הלכנה, שהיא המלכות, וישראל הגלו, והשכינה עמהם.

קעח מ"ט בגין דכנסת וכו': שואל מהו הטעם של המספר שבעה. ומשיב, משום שכנסת ישראל, שהיא המלכות, בשבע ספירות חג"ת נהי"ם היא עולה. ובשבע ספירות היא יורדת. בשבעה היא נשלמת. ובשבעה היא

(דפני' דף ז' טור ב' 4) טור ג')

קפ ת"ח עד דהו וכו': בוא וראה, עד שהיו בירושלם של מטה עשרה מלכים רשעים, לא נתרבה, ולא נסתלק הקב"ה ממנה, ומירושלם של מעלה, שהיא ספירה העשירית. שנקראת

עז סתרי בראשית אותיות

אתקריאת. וְאִינוֹן עֲשֶׂה מְלָכִין יִדְלַתְתָּא: רַחֲבָעַם. אֲבִיהַ. וְיְהוֹרָם. אַחְזִיָּהוּ. אַחְזוּ. מְנַשֶּׁה. אָמוֹן. יְהוֹאָחָז. יְהוֹיָקִים. יְהוֹיָכִין. וְכַד הָוה עֲשִׂירָא דְבָהוּ בִישׁ וְלֹא אַתְדַּבֵּק בְּאוֹרֵיָתָא, כְּדִין יְהִיב אַתְרָא לְסַטְרָא דְשְׂמַאלָא, לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהּ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם. וְכִדִּין שְׂכִינְתָא אִיסְתַּלְקַת, וְיִשְׂרָאֵל דְהָוּ בִירוּשָׁלַיִם גְּלוּ. ע"ד כְּתִיב "אוי לנו כי פנה יום, וְדָא הוּא חֶסֶד עֵילְאָה, דְאִיקְרִי יוֹם. כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עֲרַב, דָּא רָזָא דְשְׂמַאלָא, אֲדִשְׁרֵי לְשַׁלְטָאָה, דְהָא מִהֲכָא אֲתִי חֵילָא לְסַטְרָא דְשְׂמַאלָא.

קפא ת"ח, שְׁלֵמָה בְּאֲמַצְעֵיתָא אִיהוּ, בֵּין סַטְרָא דְיָמִינָא לְסַטְרָא דְשְׂמַאלָא, וְיַחְכְּמַתָּא דִּילֵיהּ אִסְתַּלְקַת בְּרִזָּא דְיָמִינָא, בְּרִזָּא דְמִהִימְנוּתָא, עַל כָּל בְּגֵי עֲלָמָא. דְהָא אִימִיָּה אוֹלִיפַת לֵיהּ, וּבִיוֹמוֹי קְיָיֵמָא סִיְהָרָא בְּאֲשַׁלְמוּתָא. בְּגִיד כְּתִיב, וְיַחְכְּמַתָּא מְכַל הָאָדָם, דְאֲתַבְּנֵי בֵי מַקְדָּשָׁא.

קפב וּבְסוּף יוֹמוֹי, שְׁרִיָּא סִיְהָרָא לְאַתְפָּגְמָא, וְכִדִּין כְּתִיב, וַיַּעַשׂ שְׁלֵמָה הֲרַע בְּעֵינֵי ה', וְלֹא מִלֵּא אַחֲרֵי ה' כְּדוֹד אָבִיו. לֹא מִלֵּא דִּיִּיקָא, לֹא אֲשַׁלְּמִים מַה דְאִיהוּ תְּוִי לֵיהּ לְאַשְׁלָמָא כִּלְאָ בְּתַר דוֹד, דְאִיהוּ מְאִינוֹן שְׁבַעָה סְמִכִין, וְלֹא מְלִיָּא סִיְהָרָא, אֲלֵא דְאִיתְפָּגִים.

קפג בְּגִין כְּךָ, לֹא מְנִינֵן לֵיהּ, לֹא עִם אִינוֹן שְׁבַעָה זְכָאִין סְמִכִין דְעֲלָמָא, וְלֹא עִם דְאִינוֹן דְמְרָדוֹ בְּמַאֲרִיהוֹן, אֲלֵא אִיהוּ בְּאֲמַצְעֵיתָא, מְסַטְרָא דְיָמִינָא שְׁלִים, וּמְסַטְרָא דְשְׂמַאלָא פְּגִים.

חלופי גרסאות

(ז) (רמיה ו) חיי שרה עה צ"ג. (ח) (מ"א ה) בא מ צ"ל. ק נ"א מסיף ואינון עשרה מלכי דלעילא דאיהו עשיראה ושביעתא אתקריאת (דפוסים הראשונים). ד נ"א לתתא (זהר הגדול). ש נ"א ל"ג יהורם אחזיהו (מנוקאטש) נ"א ל"ג יהורם (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). ת נ"א כי דהא הוא חסד חסד עלאי (קראקא) ונ"א ל"ג כי (ווינצ'א). א נ"א דשרי"א (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). ב ה"ג דפוס מנוקאטש ובוזר הגדול ודפוסים ראשונים כתוב ושכינתא. ג נ"א דיתבני (זהר הגדול). ד נ"א אין (דפוס ווינצ'א).

מסורת זוהר

הסולם

מאמר

שנקראת ג"כ שביעית, דהיינו המלכות, ואלו הם עשרה מלכים שלמטה, רחבעם, אביה, יהורם, אחזיהו, אחז, מנשה, אמן, יהואחז, יהויקים, יהויכין. וכשהעשירי מהם, היה רע, ולא נתדבק בתורה, אז נתן מקום לצד השמאל לשלוט עליו, ועל ירושלים. ואז נסתלקה השכינה וישראל שהיו בירושלים גלו. וע"כ כתוב, אוי לנו כי פנה יום, זהו חסד עלין שנקרא יום. כי ינטו צללי ערב, זהו סוד השמאל שהתחיל לשלוט, כי מכאן, מערב, בא כח לצד השמאל.

קפא ת"ח שְׁלֵמָה בְּאֲמַצְעֵיתָא וכו': בוא וראה, שלמה הוא באמצע בין צד ימין, שהוא דוד אביו, לבין צד שמאל, שהם עשרה מלכים שמרחבעם בנו ולמטה. והחכמה שלו, של שלמה, נתעלתה בסוד הימין בסוד האמונה, יותר מכל בני העולם. כי אמו לימדה אותו.

(דפוס דף ז' טור ג')

אומ"ללה ילדת השבעה

ובימיו עמדה הלבנה, שהיא המלכות, במילואה. משום זה כתוב, ויחכם מכל האדם, כי נבנה בית המקדש. שה"ס המלכות. הנקראת חכמה תתאה.

קפב וּבְסוּף יוֹמוֹי שְׁרִיָּא וכו': ובסוף ימיו התחילה הלבנה, שהיא המלכות, להתמעט. ואז כתוב, ויעש שלמה הרע בעיני ה' ולא מלא אחרי ה' כדוד אביו. לֹא מִלֵּא, הוא בדיוק, דהיינו, שלא השלים הכל, מה שהיה לו להשלים אחר דוד, שהוא מאלו ד' עמודים, שהגבירו הימין על השמאל (כנ"ל אות קע"ח) ולא מילא שלמה את הלבנה, אחרי ה' כדוד אביו, אלא שנתמעטה.

קפג בְּגִין כְּךָ לֹא וכו': משום זה אין אנו מונים אותו את שלמה, לא עם אלו שבעה צדיקים עמודי העולם (הנ"ל באות קע"ח) ולא עם אלו שמרדו באדונם, דהיינו עם

פד בג"כ פתיב קרוע אקרע את הממלכה, דא רזא, דמלכא בוע פופירא דיליה, דהא ממלכה עליה דשלמה היא, ואמיה איקרי, ודא בת שבע. ונתתיה לעבדך. בג"כ פתיב, תחת עבד פי ימלך ושפחה פי תירש גבירתה. ת"ח, האי עבד לא אתיהיב ליה מלכות, אלא מהכא, הה"ד ונתתיה לעבדך, וכדין שריא שפחה לשלטה.

פה ת"ח, בקדמיתא פתיב קרוע, ולבתר אקרע. קרוע זעיר, דאיתקרע ממילא, בגין דהוא שעתא שריא סיהרא לאתפגמא. ולבתר אקרע, דאתפסיא בגלותא. וזמין קב"ה לאתבא שכינתא לאתרא, ולישראל לאתרייהו, ולא תפריעא מאינן דסטרא דשמאלא דעאקו לון. הה"ד ויעלו מושיעים בהר ציון לשפט. ועלו מושיעים: צדיק, וכנסת ישראל. בהר ציון: רזא דימינא. לשפט ה את הר עשו: רזא דשמאלא.

מאמר ממלכה ומלוכה

קפו * ות"ח, האי הר, לישנא דתקיפו הוא. אינון הרים לעילא, ואלין

מסורת הזהר
 (מ"א יא.) (משלי ל) ת"ז בהקדמה ב. ז"ח ח ט"ד של"א. (עובדיה א) תולדות סט צ"ג.
 ה היג בזהר הגדול ובכל הדפוסים מ"ח לא כתוב את הר עשו הוא דשמאלא. וכתוב בדפוסים הראשונים חסר הענין ועיין בזהר גדול ד"ק דף נ"ו וברפוס מונקאטש כתוב נמצא בזהר ח"א בהשמטות דף נ"ו סימן כ"ג. ו מכאן עד אות קצ"ו הוא העתק מהשמטות ח"א דף נ"ו סימן כ"ג השייך כאן, וכתוב שם ר' שמעון פתח מי ימלל בזהר חדש הנ"ל בסתרי אותיות מראש הספר עד סוף דף ט' ועלו מושיעים לשפט את הר עשו וכ"ו רזא דשמאלא ואח"כ שייכין אלו המאמרים.

דרך אמת א' לשון חזק

מאמר
 עם עשרת המלכים, אלא הוא באמצע, בין דוד שהוא מ"ז עמודי עולם שבימין, לבין עשרת המלכים, שהם מצד שמאל, כי מצד הימין הוא שלם, ומצד השמאל הוא פגום.
קפד בג"כ פתיב, קרוע וגו': משום זה כתוב, קרוע אקרע את הממלכה, כי משום שהימין היה טוב והשמאל היה פגום, היה צריך לקרוע הימין מן השמאל, זה סוד שהמלך קרע את בגד המלכות שלו, כי המלה **ממלכה**, שה"ס מלכות. נאמרה על שלמה, שהיא נקראת אם שלמה, וזו היא בת שבע. ונתתיה לעבדך, היינו צד השמאל, משום זה כתוב, תחת עבד כי ימלך ושפחה כי תירש גבירתה. בוא וראה, עבד זה, לא ניתנה לו המלכות אלא מכאן. ז"ש ונתתיה לעבדך, ואו התחילה השפחה לשלוט.
קפה ת"ח בקדמיתא פתיב וכ"ו: הר זה, הוא לשון חזק. והם ההרים שלמעלה, (דפויי דף ט' טור ג' *) השמטה מזהר ח"א דף נ"ו סימן כ"ג.)
מאמר ממלכה ומלוכה
 (זה נדפס מהשמטות הזהר ח"א דף נ"ו סימן כ"ג.)
קפו תא חזי האי וכ"ו: בוא וראה, הר זה, הוא לשון חזק. והם ההרים שלמעלה, שהם

פ סתרי בראשית אותיות

צדיקים דאחינדן בכנסת ישראל. ואקרון הר ציון. אינון הרים דסתני ירושלם, בגין דאינון מצוינין ואמרין האי בהאי, בסתרא ד'חודא, לשפט את הר עשו, דקטריגו מקטרגא מסטרא דשמאלא.

קפז) בהווא זמנא ו' והיתה ליי המלוכה. בקדמיתא אקרי ממלכה, בגין דנקא לתרין סטרין, לימינא ולשמאלא. והשתא מלוכה אקרי, בגין דנקא לימינא. הה"ד, ו' וארשתיה לי לעולם. ובגין דגלותא לאו לעולם הוא, דהא יתבא בגלותא.

קפח) ת"ת, דסמיה ליה, ו' והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא והיה יי אחד ושמו אחד. בגין דעד השתא פד ישראל בגלותא, שכינתא עמהון, ומלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו. אכל ההוא זמנא, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא והיה יי אחד ושמו אחד. פד אתדבקת שכינתא בצדיק, פדין הוא יחודא.

מאמר רזא דאחד

קפט) דהכי אוליפנא ברזא דק"ש, דבעי ב"נ ליחדא למאריה, ולקשרא קשרין דמהימנותא ברעותא דלכא. וכד מטי לאחד, אבעי ליה לכוננא בא'

מסורת הזהר

(עובדיה א) תולדות סט צ"ג, (הושע ב) כי תצא אות כח בהשמות ח"א רנ"ו, (זכריה יד) ב"א עד צ"א ד"ח כד ט"ב שכי' תקי"ח קט ט"ד ש"כ קיט ט"א שמי"ב.

ממלכה ומלוכה

השכינה עמהם בגלות, ומלך בלי מלכה, אינו מלך. אבל בעת ההוא, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. המלה אחד רומזת שהשכינה דבוקה ביסוד, כמ"ש בדבור הסמוך לפנינו, וכשהשכינה דבוקה בצדיק, שהוא יסוד, אז הוא יחוד המלכה עם המלך.

הסולם

מאמר

שהם הצדיקים הנאחזים בכנסת ישראל, הנקראת הר ציון, שהיא המלכות. והם, הצדיקים, ההרים שמסביב ירושלים, דהיינו מה שכתוב ירושלים הרים סביב לה. משום שהם מצוינים ואומרים זה לזה, בסתר היתוד, לשפוט את הר עשו, הצוררים ומצירים לישראל, מצד השמאל.

מאמר רזא דאחד

קפט) דהכי אוליפנא ברזא וכו': כי כך למדנו בסוד קריאת שמע. שהאדם צריך ליחד אדונו ולקשר קשרי האמונה ברצון הלב. וכשמגיע לאחד, הוא צריך לכונן, בא' דאחד, שהוא סתום ועתיק מכל, שהוא ספירת הכתר דז"א. וכו' דאחד יכוון בשמונה מדרגות עליונות, שהן מחכמה עליונה עד צדיק, שהוא יסוד, וכד' הגדולה דאחד, יכוון בהתדבקות כנסת ישראל, שהיא המלכות, שהיא חלקו של דוד

קפז) בהווא זמנא וכו': בעת ההיא, והיתה לה' המלוכה. בתחילה נקראת המלכות ממלכה, משום שיונקת לבי צדדים, לימין ולשמאל. ועתה נקראת מלוכה, משום שיונקת לצד ימין. ז"ש וארשתיה לי לעולם. כי גלות לא תהיה יותר, כי אם תהיה עוד בגלות, אין זה לעולם, כי יושבת בגלות.

קפח) ת"ת דסמיה ליה וכו': בוא וראה, כי סמוך לו כתוב, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. כי עד עתה, כשישראל היו בגלות, היתה (דפניי השמטה מזהר ח"א דף רנ"ו סימן כ"ג)

ספרי   **בראשית**   **אותיות**   **פא**

סתימא יעתיקא דכלא. וח', תמניא דרגין עלאין, מחכמה עלאה עד צדיק. וד' רבתיא, אתדבקוּתא דכנסת ישראל דאיהו חולקיה דדוד, דאקרי עני ואביון, פד אתדבקא לאינון דרגין דלעילא דרמיזין בא"ח. פדין איהי רבתיא ועלמא פוליה יניק מינה, ואינון שדים, דאינון פמגדלות אָז הייתי בעיניו פמוצאת שלום.

קצ ת"ח, האי קרא על כנסת ישראל אתמר, פד איהי בגלותא עם בנהא, בין אומין דעלמא, אקרי ועירא, הה"ד אחות לנו קטנה. וכד ישראל אתדבקו באורייתא, ואזלין בארץ קשוט, פדין אתמלייא, ושלום אתחבר בהו. אתיבת איהי ואמרת, אני חומה ושדי פמגדלות. בההוא זמנא דאתחבר עמי א"ז, ושלום. א': נזא דעתיקא קדישא דכלא. ז': שבע דרגין. ושלום: דאקרון צדיק. בין דהני דרגין מתחברין, פדין א"ז הייתי בעיניו פמוצאת שלום. ומאן עיינין. אינון ז' דרגין דאקרון עיני יי, פני יי. וכדין שלמא לעלמא, ושקיא טיבו דעתיקא באתר דדבר ונוקבא. ובג"כ פקד משה באורייתא ואמר, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. לקשרא בלהו קשירין דמהימנוּתא.

מאמר כל המאריך באחד

קצא ת"ח, כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו. מ"ט. בגין דאיהו אתר, דכל יומין ושנין דעלמא ביה תליין, ברזא דאינון דרגין דרמיזין באחד,

מסורת הזוהר   **חלופי גרסאות**

(שיר ח) האיניו פו צ"ת. (ב) (שם) יתרו עג צ"ע ז"ח   ז ג"א עתיקא (בכל הדפוסים).

פ ט"ג ש"ג. (צ) (דברים ו) לעיל אות לו.

דרך אמת בן עתיק חקן מכולם והוא משל אל קדימת המדרגות אל ההעלם.

מאמר   **הסולם**   **רוא דאחד**

דוד, הנקראת עני ואביון, בשעה שהמלכות אינה זבוקה בז"א, שהיא מתדבקת עתה באלו המדרגות העליונות הרמוזות בא"ח דאחד, שהן מכתו עד היסוד דז"א, או היא, המלכות, גדולה, שעל זה רומזת הדי' הגדולה דאחד, והעולם כולו יונק ממנה, והם השדים שהם כמגדלות, מפני שכל העולם יונק מהם, שכתוב עליהם, שהשכינה אומרת, אני חומה ושדי כמגדלות או הייתי בעיניו כמוצאת שלום.

קצ ת"ח האי קרא וכו': בוא וראה, מקרא זה נאמר על כנסת ישראל, שהיא המלכות. כשהיא בגלות עם בניה בין אומות העולם, היא נקראת קטנה. ז"ש אחות לנו קטנה. וכשישראל מתדבקים בתורה, והולכים בדרך האמת, אז נתמלאה המלכות עם שפע, ושלום, שהוא יסוד, נתחבר בה, במלכות, אז היא משיבה ואמרת, אני חומה ושדי במגדלות, שהם גדולים ומלאי שפע בשביל העולם, (דפויי השמטה מזהר ח"א דף רנ"ו סימן כ"ג)

מאמר כל המאריך באחד

קצא ת"ח כל המאריך וכו': בוא וראה, כל המאריך באחד, מאריכים לו ימיו ושנותיו. מהו הטעם. משום שהוא המקום, שכל

פב סתרי בראשית אותיות
ואינן עשרה, וכלהו חד, ואתערבו ביה חכרייא ואמרו וקדל"ת, ושפיר, בגין דהאי אתרא דדל"ת היא, ולית לה נהורא מדילה, ובעי ב"נ לארְכא בה, ולאמשכא לה ברְכאן, מאינן שית סטרין, שית בגין עלאין על ידי דצדיק.
קצב ואינן שית סטרין ומיזין בח' ברְזא דתמנא. שית אלין, ותרין לעילא חכמה ובינה, אבא ואימא לאוספא ולאכללא להו לעילא, ולמיהב להו ברְכאן מאבא ואמא עלאה. דהא לא שריא טיבו דעתיקא, אלא באַתר דשלים, באַתר דאשתכח דכר ונוקבא. הה"ד *צְאִינָה ורְאִינָה בְנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךָ שְׁלֹמֹה וְגו', ביום חתונתו וגו', ביום חתונתו דייקא.
קצג וע"ד אמרו ובלבד שלא יחטוף בחי"ת, אלא בעי לאמשכא ברְכאן מאַתר עלאה כלא, ולאֲרְכָא באינן שית בגין. לבתר להאי בת, דלית לה אחסנא בבית אבוק ואמא, אלא האי ברא. ומכאן אוליפנא, דברא גרית לאבא ולאֲימָא, וברתא לא. אלא דאית לה מזוני מן ברא. אלא בעי לאֲרְכָא בהאי דל"ת.
קצד ותמן אַמְרִי, כְּמָה בְּעֵי ב"נ לֵאֲרְכָא בְּה. כְּשִׁיעוּרָא דִּימְלִיךְ יְתָה לְעִילָא ולתתא, ולאֲרְבַע זְוּוּיִן דְעֻלְמָא. רְזָא דְשִׁית סְטְרִין עֲלָאִין, דְכֻלְהוּ אֲתַחְבְּרוּן עִמָּה, וְלֹא יִתְפָּרְשׁוּן לְעֻלְמִין. וְכַד ב"נ מֵאֲרִיךְ בְּהַאי, כָּל אֵינֻן יוֹמִין וְשָׁנִין עֲלָאִין,

מפורת הזהר
(שיר ג) ב"א רנ צ"א.

הסולם
כאמר
שכל הימים והשנים של העולם תלויים בו, דהיינו שתלויים בסוד המדרגות הרמוזות באחד, שהן עשר (כנ"ל אות קפ"ז). דהיינו כתר חכמה בינה, וחג"ת נה"י דז"א, והמלכות המקבלת מהם. וכולן אחד. והעירו בו החכמים, ואמרו, שבד' אחד צריכים להאריך. ויפה הוא. משום שאותו מקום שהוא המלכות, הוא של הדלת, דהיינו דלות ועוני, ואין לה אור משלה, וצריך האדם להאריך בה, ולהמשיך לה ברכות מאלו ששה קצוות, ששה בנים עליונים, שהם חג"ת נה"י דז"א, ע"י הצדיק, שהוא יסוד דז"א.
קצב ואינן שית סטרין וכנ"ל: ואלו ששה קצוות דז"א, רמוזים בח' דאחד שהוא סוד שמונה, שהם ששה אלו דז"א, ושנים שלמעלה שהם חכמה ובינה, הנקראים אבא ואמא. להוסיף ולכלול אותם, ששה קצוות דז"א, למעלה, באבא ואמא, ולתת להם ברכות מאו"א עלאין. כי חסד דעתיק אינו שורה אלא במקום שלם, במקום שנמצא דכר ונוקבא, ז"ש, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה וגו'. ביום חתונתו וגו'. ביום חתונתו, הוא בדויק. דהיינו רק במקום שיש דכר ונוקבא.
(דגויי השמטה מזהר ח"א דף רנ"ו סימן כ"ג)

קצג וע"ד אמרו וב"בד וכנ"ל: וע"כ אמרו, שיאריך בד' דאחד, ובלבד שלא יחטוף בח' דאחד, שהם ח' ספירות מחכמה עד יסוד, אלא צריך להמשיך ברכות ממקום עליון מכולם, שהם או"א עלאין דהיינו חכמה ובינה, ולהריק באלו ששה בנים, חג"ת נה"י דז"א, לאחר כך ימשיך שפעם לבת הזו, שהיא המלכות, שאין לה נחלה בבית אביה ואמה, שהם או"א עלאין, אלא בן הזו ז"א, הוא שיכול לקבל מהם ולהשפיע למלכות, ומכאן למדנו, שהבן יורש לאבא ואמא, והבת אינה יורשת, אלא שיש לה מזונות מן הבן. אלא שצריכים להאריך בד' הזו, שהיא המלכות, עד שימשיך לה השפע מז"א.

קצד ותמן אמרי כמה וכנ"ל: ושם אמרו. כמה צריך האדם להאריך בה. הוא כשיעור שימליך אותה למעלה ולמטה ולאֲרְבַע זוויות של העולם. שה"ס ששה קצוות העליונים, כי ארבע זוויות העולם הן חג"ת, ומעלה ומטה הם נצח והוד. כי כולם מתחברים עמה, ואינם נפרדים לעולם. וכשהאדם מאריך לכוון את זה בד' דאחד, כל אלו הימים ושנים העליונים

סַתְרֵי בְּרָאשִׁית אֹתוֹת פֶּגַע
מוֹסְרִין בְּבִקְאָן עַל גִּישְׁיָהּ, וְקַבֵּ"ה קָרִי לֵיהּ, וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אֶתָּה יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר.

קַצֵּה ת"ח, כָּלְלָא דְאֹרְיִיתָא בְּהַאי קָרָא רְמִיזִין, וְכָלְלָא דְכָל אֵינֻן אָמִירָן,
דְּאֶתְבְּרִי בְּהוֹן עֲלֵמָא, בְּאֶחָד רְמִיזִין. הַה"ד וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יִשְׁכַּנּוּ וְנִפְשׁוּ
אֶתָּה וַיַּעַשׂ. וּבְהוֹן אֶתְבְּרִי עֲלֵמָא. וְע"ד תְּנִינָן, בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם
וְכו'. וְאוֹקִימָנָא דְכֻלְּהוּ י', וְכֻלְּהוּ פְּלִילָן בְּקָרָא קְדָמָה דְאֹרְיִיתָא *.

מְאֻמְרֵי הַשָּׁמַיִם אַהוּ"ה

קַצוּ * וְי' בְּרָאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, רְאִשֵׁי תִיבוֹת
אַהוּ"ה, דְּכִיּה אֶתְבְּרִיאָו שְׁמִיא וְאַרְעָא. א"ה, בִּיּה אֶתְבְּרִיאָו ** שְׁמִיא. ו"ה, בִּיּה

חֲלוּפֵי גְרַמְאוֹת

ח נִיָּא מוֹסִיף דְכֻלְּהוּ אַחַד וְכֻלְּהוּ (זַהר הַגְּדוֹל). ט נִיָּא
מוֹסִיף כְּמִישׁ בְּרָאשִׁית בְּרָא וְגו' (דְּפוּי"). י בְּדְפוּסִים הַרְאִשׁוֹתִים
כְּתוּב, עוֹד. בְּזַהר דָּף י"ד חֲסַר זַה.

מְסוֹרֵת הַזְּהוּר

ד (יִשְׁעִיהַ מַט) בִּיָּא פַח צ"ב. ו (אִיּוֹב כג) וַיְחִי רַח
צ"ב. ת (בְּרָאשִׁית א) בִּיָּא רַח צ"א.

הַשֵּׁם אַהוּ"ה

גַּדְל, דְּהֵינּוּ סוּד הַתְּשׁוּקָה לְהַגְדֵל הַנְּמֻשָׁךְ מֵהַשֵּׁם
ו"ה. שְׁנֵאמַר הִידְעַת חוֹקוֹת שָׁמַיִם אִם תִּשִּׁים
מִשְׁטְרוֹ בְּאָרֶץ.

הַסּוֹלָם

מְאֻמְרֵי

הַעֲלִיּוֹנִים שֶׁהֵם הַסְּפִירוֹת הַנ"ל, מוֹסְרִים בְּרֻכּוֹת
עַל רֵאשׁוֹ, וְהַקְבִּי"ה קוֹרָא לוֹ, וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי
אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר.

פִּירוּשׁ. סוּד הַצִּירוּף א"ה, מוֹרָה עַל
שְׂרֵשֵׁי ג' קוּיִן יְמִין שְׁמַאל אֲמַצַּע, שְׁבַבִּינָה,
כִּי א' הִיא צוּרַת ג' קוּיִן, שִׁי' עֲלִיּוֹנָה שְׁבַה,
ה"ס קוּ יְמִין. וַי' תַּחְתּוֹנָה שְׁבַה ה"ס קוּ
שְׁמַאל, וְהַקוּ שְׁבִין ב' הַיּוֹדִין, ה"ס הַקוּ
הַאֲמַצְעִי. וְהַה' ה"ס הַבִּינָה, שְׁבַה נִשְׂרָשָׁה
צוּרַתָּה שֶׁל הַא'. וְהו', שְׁה"ס ז"א, הוּא הַמְקַבֵּל
מִן הַשֵּׁם א"ה, שְׁכַל מַה שֵׁישׁ בּוֹ הוּא מְקַבֵּל
מִן א"ה, בְּסוּד תֵּלַת מַחַד נִפְקִי, חַד בְּתַלְתָּ
קִיּוּמָא (כְּמִישׁ בְּפִלְפֻה"ס אוֹת נ"ב ע"ש) לְפִיכָךְ
נִבְחָן הַשֵּׁם א"ה, כְּמוֹ חוֹתֶם, שְׁכַל הַפְּרֻטִים
שֵׁישׁ בְּחוֹתֶם, עוֹבְרִים עַל הַנְּחַתֶּם מִמֶּנּוּ. כֵּן
כָּל הַפְּרֻטִים שֵׁישׁ בְּא"ה נִחְתָּמִים בּוֹ, שֶׁהִיא
ז"א. וְזִישׁ לְעִיל (בְּאוֹת קכ"ד) וְעַל דָּא א'
וְכו' רִישָׁא לְכָל מַה דְּנִפְיָק מֵעֲלֵמָא דְאַתִּי,
שְׁה'א', שְׁה"ס ג' קוּיִן שְׁבַבִּינָה, הִיא רֵאשׁ
וְשׁוֹרֵשׁ לְכָל פְּרֻטֵי הָאוֹרוֹת הַיּוֹצֵאִים מִבִּינָה
לו"א. שְׁכַל הַפְּרֻטִים שְׁבוּז"א נִחְתָּמִים מִן הַא'
שְׁבַה' רֵאשׁוֹנָה. וְהַצִּירוּף ו"ה מוֹרָה, שְׂאֵתֵר
שְׁהו' שְׁה"ס ז"א נִחְתֶּם מֵהַצִּירוּף א"ה, הוּא
מִשְׁפִּיעַ כָּל מַה שֵׁישׁ בּוֹ אֵל הַמַּלְכוּת. וְגַם כֵּאֵן
הֵם דּוֹמִים כְּמוֹ חוֹתֶם וְנִחְתֶּם, שְׁכַל הַפְּרֻטִים
שֵׁישׁ בְּה' תַּחְתּוֹנָה שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, נִחְתָּמוּ מִן
הו', שֶׁהִיא ז"א. וְעַד"ז נִחְתָּמוּ ג' עוֹלָמוֹת בִּישׁ"ע,
הַבְּרִיאָה נִחְתָּמָה מִן הַמַּלְכוּת, וְהַיְצִירָה מִן
הַבְּרִיאָה

קַצֵּה ת"ח כָּלְלָא דְאֹרְיִיתָא וְכו': בּוֹא
וּרְאֵה, כָּלְלָא כָּל הַתּוֹרָה רְמוּזָא בְּמִקְרָא הַזֶּה,
וְכָלְלָא שֶׁל כָּל אֵלּוּ הַמְאֻמְרוֹת, שֶׁהַעוֹלָם נִבְרָא
בָּהֶם, רְמוּזִים בְּאַחַד, שְׁה"ס ע"ס כְּנַל הַנְּקֻרָאִים
עֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת. ז"ש, וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יִשְׁכַּנּוּ
וְנִפְשׁוּ אוֹתָהּ וַיַּעַשׂ. וּבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְע"כ
לְמַדְנּוּ, בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וְכו'
(אַבוֹת פ"ה) וְהַעֲמַדְנּוּ שְׁכוֹלֵם עֶשְׂרֵה וְכוֹלֵם
אַחַד. (לְעִיל אוֹת קצ"א) וְכוֹלֵם כָּלּוֹלִים בְּכַתּוּב
הַרְאִשׁוֹן שְׁבַתְּוֹרָה. כִּי בְּרָאשִׁית, הוּא חֲכֵמָה,
הַכּוֹלֵל עִמָּה גַם כְּתֵר. בְּרָא, הוּא בִּינָה. אַתָּה,
כּוֹלֵל חֲסֵד וְגִבּוֹרָה. הַשָּׁמַיִם, הוּא ת"ת. וְאַתָּה,
כּוֹלֵל נֶצַח וְהוֹר. וְהו' שֶׁל וְאַתָּה, כּוֹלֵל יִסוּד.
הָאָרֶץ הִיא מַלְכוּת. (ע"כ מֵהַשְּׁמַטוֹת).

מְאֻמְרֵי הַשָּׁמַיִם אַהוּ"ה

קַצוּ בְּרָאשִׁית בְּרָא וְגו': בְּרָאשִׁית
בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. רֵאשִׁי
תִּיבוֹת אַהוּ"ה, שְׁבוּ נִבְרָאוּ שָׁמַיִם וְאַרֶץ.
א"ה, בּוֹ נִבְרָאוּ הַשָּׁמַיִם. ו"ה, בּוֹ נִבְרָאָה
הָאָרֶץ וְכָל מַה שֵׁישׁ בָּהּ. וְהוּא הַנּוֹתֵן תְּשׁוּקָה
בְּכָל אֵילָנוֹת וְעֹשְׂבִים שְׁבָאָרֶץ לְהַגְדֵל. וְהוּא
מַה שְׂאֵמְרוּ אֵינן לָךְ עֹשֵׂב וְעֹשֵׂב מִלְמַטָּה שְׂאֵין
עֲלָיו מִלְאָךְ מִלְמַעְלָה, שְׁמַכְה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ
(דְּפוּי הַשְּׁמַטָּה מוֹזֵר ח"א דָּף רַבִּי טִימָן כ"ג *) דָּף ו' טוֹר ג' *) דָּף ח' טוֹר ב')

פד **סתרי** **בראשית** **אותיות**
אתבריאת ארעא, וכל מה דאית בה. והוא יתיב תיאובכתא בכל אילנין ועשכין די בארעא. והוא מה דאמרו, אין לך עשב ועשב מלמטה שאין עליו מלאך מלמעלה שמפה אותו ואומר לו גדל. שנאמר הַיְדַעַת חַקוֹת שָׁמַיִם אִם תִּשִׁים מִשְׁטְרוֹ בְּאַרְץ.

מאמר ויקרא אלקים לאור יום

קצז י' ת"ח, פתיב ויקרא אלהים לאור יום, וכתוב ויקרא אלהים את האור כי טוב, דהאי אור דלתתא, פד נהיר, נהיר מחילא דאתיהיב ליה מטוב דלעילא.

קצח ובג"כ מנין ימות החמה שס"ה, מ"ט שבועין מנהון, לקביל האי דרנא דצדיק, דאיקררי טוב, ואיהי שביעי, ויניק מניה האי שמשא דלתתא, שבע שבועין

מסורת הזהר **חלופי גרסאות**
(1) (איוב לח) שמות פה צ"ג, ט) (בראשית א) ת"ז תכ"א ג. ב"א נ צ"ג, ט) (שם) ב"א נ צ"א, י בכל הדפוסים כתוב עוד בדרך י"ז ע"ב, כ ה"ג דפוס מנקאטש ובכל הדפוסים ל"ג נהיר.

מאמר **הסולם** **השם אהויה**
הבריאה, והעשיה מן היצירה. ולפיכך נקרא שם אהויה, גושפנקא שנחתמו בה שמים וארץ וכל אשר בהם.
ו"ש, א"ה ביה אתבריואו שמיא, שמצורת הא' שבה ראשונה יצאו כל האורות שיש בשמים, שהוא ז"א, הנקרא ו'. שכל האורות והפרטים שיש בז"א נחתמו מן היצירה א"ה, כנ"ל. ו"ה, ביה אתבריות ארעא וכ"ז מה דאית בה, שמהשפעת הו' שהיא ז"א, לה' תחתונה שהיא המלכות, יצאו כל הפרטים שיש בארץ, שהיא המלכות, וכ"ז מה דאית בה, שהם ג' עולמות בי"ע שכולם נחתמו ויצאו זה מזה כדרך חותם ונחתם. וז"ש, והוא מה דאמרו, אין לך עשב ועשב מלמטה שאין עליו מלאך מלמעלה, שזה הוא מטעם שהעולמות יצאו מסוד הגושפנקא שה"ס השם אהויה, כנ"ל, נמצא שהצורות והפרטים ופרטי פרטים עד לפרט האחרון שאך אפשר להפרט, הם נחתמו בתחתון, מחמת שצורתם היא כן בחותם שבעולם העליון ממנו. ונמצא שהם מופיעים בתחתון משום שהעליון מכה אותו, ואומר לו גדל בצורה זו, ולא בצורה אחרת. וז"ש, אין לך עשב ועשב מלמטה, דהיינו, שאין לך פרט קטן ביותר שבעולם העשיה, שאין עליו מלאך מלמעלה, שאין עליו כח עליון בעולם

מאמר ויקרא אלקים לאור יום
קצז ת"ח כתיב ויקרא וגו': בוא וראה, כתוב, ויקרא אלקים לאור יום. וכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב. כי אור הזה שלמטה כשמאיר, הוא מאיר מן הכח שניתן לו מן הטוב שלמעלה. דהיינו מיסוד הנקרא טוב.

קצח ובג"כ מנין ימות וכו': ומשום זה מספר ימות החמה הוא שס"ה ימים. מ"ט שבועות מהם, שהם שמו"ג ימים, הם כנגד מדרגה זו של הצדיק שהוא יסוד, הנקרא טוב. שהוא שביעי, כי כשמתחילים לספור מן הבינה, נמצא היסוד שהוא ספירה שביעית. ובינה ה"ס מ"ט שערי בינה, וכשהיסוד שהוא שביעי מקבל מ"ט שערי בינה, נעשו אצלו שבע פעמים מ"ט, שהם שמו"ג, ויונק ממנו השמש שלמטה שבעה שבועות שבע פעמים, כנגד שבעה שבועות שבע פעמים, שהיסוד יונק

(דפניי דף ח' טור ב')

ספרי בראשית אותיות פה

שבע זמנין, לקבל שבע שבועין שבע זמנין, דאיהו יניק מאימא עילאה, דאיקרי יובל. וילקבלא שני יובל דלתתא.

קצט) אשתארו משס"ה כ"ב יומין, לקבל כ"ב אתון דאורייתא, דעלמא תתאה אתקיים עלייהו, דהא צדיק דלעילא תורה שבכתב איתקרי. וכד אשתלימו אינון שס"ה יומין, תיבין תניינות לקבלא מהאי דרגא דטוב, דהאי דרגא, וכל אינון שבע דרגין עילאין, תיבין תניינות לקבלא מן אימא עלאה.

ר) והאי דרגא דסיהרא דשלטא בליליא, נקא מהאי דרגא דאייתקרי צדיק. ובגין דההוא צדיק אמלי לה מההוא תפנוקין עילאין, ונקא מגיה, איקרי סיהרא. דכמה דהאי סיהרא תתאה, לית לה נהורא מגרמה, אלא מאי דאתיביב לה מן שמשא. הכי נמי ההוא דרגא דלעילא.

רא) והאי דרגא איקרי ימא דתקמתא לעילא, ונקיימי תריסר שבטין עילאין קדישין. תלתא לצפונא. ותלתא לדרומא. ותלתא למערבא. ותלתא למדינתא. וימא דתקמתא עלייהו. וילקבליהון לתתא, תריסר שבטין, קיימין סתריי מדבתא, כי האי גוונא. וילקבל האי דרגא, עבד שלמה ימא לתתא, עומד על שנים עשר בקר.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר (9) (מ"א ז) ויחי רמא צ"ג. 7 נ"א ולקבלה (דפוסים הראשונים). 8 נ"א דעשירי (דפוס מונקאטש). 1 נ"א דאקרי שכונה תתאה דיקא מההוא (דפוסים הראשונים). 8 נ"א מהנהו (דפוסים הראשונים). 9 נ"א וכמה דלעילא קיימין י"ב שבטין קדישין ג' לסטר צפון ג' לסטר מערב ג' לסטר דרום ג' לסטר מזרח והאי ימא דתקמתא עלייהו כך ג"כ לקבליהון לתתא י"ב שבטין קיימין סתריי משכנא כה"ג כל חד מנייהו בדוכתא דאחזי ליה ולקביל ההוא דרגא עבד שלמה לתתא ים עומד על י"ב בקר שלשה פונים צפונה כ"ו והאי דרגא דלעילא מיט אקרי ים כ"ו (מובא בדפוס מונקאטש בשם נ"א). 9 נ"א והאי ימא (דפוסים הראשונים).

ויקרא אלקים לאור יום

ר) והאי דרגא דסיהרא וכו': ומדרגה זו שנקראת לבנה, דהיינו המלכות, השולטת בלילה, יונקת ממדרגה זו הנקראת צדיק, שהוא יסוד. ומשום שהצדיק ההוא ממלא אותה ממעדנים עליונים, ויונקת ממנו, היא נקראת לבנה. כי כמו שהלבנה התחתונה אין לה אור מעצמה אלא מה שניתן לה מן השמש, כך המדרגה ההיא שלמעלה, שהיא המלכות, אין לה מעצמה כלום אלא מה שניתן לה מן היסוד דז"א.

רא) והאי דרגא אקרי ימא וכו': ומדרגה הזו, שהיא מלכות, נקראת למעלה ים החכמה, וי"ב שבטים העליונים הקדושים עומדים, שה"ס ד' רוחות דרום צפון מזרח מערב, שהם ג' קוין ומלכות המקבלתם שכל רוח ורוח מהם, כלול מג' קוין. ונמצא שיש ג' קוין לצפון, וכן ג' לדרום, וג' למערב, וג' למזרח. וים החכמה, שהוא המלכות, עומד עליהם

הסולם

מאמר

יונק מאמא עלאה, שהיא בינה, הנקראת יובל. שהוא כנגד שנות היובל שלמטה. כלומר כנגד מ"ט שנים שהיובל כוללם.

קצט) אשתארו משס"ה כ"ב וכו': עור חסרים למספר שס"ה, כ"ב ימים. כי מ"ט שבועות הם דק שמ"ג ימים, והם כנגד כ"ב אותיות התורה, שעולם התחתון, שהוא מלכות, עומד עליהם. כי צדיק שלמעלה, שהוא יסוד דז"א, נקרא תורה שבכתב, וע"כ יש בו כ"ב כוללים שה"ס כ"ב אותיות, שמהם נמשכים כ"ב ימים להשלים מספר שס"ה ימים. ואחר שנשלמו שס"ה ימים אלו, דהיינו אחר שנשלמה השנה, תורר שנית דהיינו השמש שלמטה, לקבל מאותה המדרגה שנקראת טוב, שהוא יסוד דז"א, ומדרגה זו, וכל אלו שבע מדרגות עליונות חוזרות שנית לקבל מאמא עלאה. ואז נמשכת שוב שנת החמה של שס"ה ימים. וכן בכל שנה ושנה.

(דפויי דף ח' טור ב')

פו סתרי בראשית אותיות
(רב) והאי ימא דלעילא, מ"ט איקרי ים. אלא בגין ההוא דרגא דצדיק, דאמלי להאי ים, אקרי יום, דכתיב ויקרא אלהים לאור יום. וכתיב אור זרע לצדיק. והאי נהיר ברגא דו"ו דשמא קדישא, דכיה אמלי להאי ים, דאקרי ה"א תתאה, בתתאה דשמא קדישא.

(רג) ה"ה"ד, ה' כל הנחלים הולכים אל הים. פל: דא דרגא דצדיק, דאיקרי פ"ל, בגין דכל תפנוקין מניה נפקין. הנחלים: אינון חמש דרגין, דעמיה הולכים אל הים, לממלי לה.

(רד) והאי דרגא איקרי בת שבע, וכד נהיר האי צדיק להאי דרגא, ברגא דשבע שבוועין שבע זמנין, ופדין שמשא תתאה נהיר, ברגא דשבע שבוועין שבע זמנין לסיתרא.

(רה) בג"כ, שנת הלבנה שנייה יומין. מ"ט שבוועין מנהון, לקביל האי דרגא שביעאה, ימא עילאה דנהרא מצדיק, במ"ט שבוועין נהורין עלאין, אשתארו תריסר יומין לחושבן שנה. לקביל תריסר שבטין דסתרגי האי ימא, למטר מטרת

מסורת הזהר
(צ) (בראשית א) לעיל אות קצו צ"ט. ק (תהלים צו) לעיל אות ג' צ"ג. ר (קהלת א) ב"א צד צ"ב.
ההוא דרגא ימא דלעילא דאיהי מקבלא מניה אשתארו כו' (דפוס מונקאטש). ת ג"א שני"ד (דפוסים הראשונים).

מאמר
עליהם. וכנגדם למטה, באפן זה, עומדים י"ב שבטים מסביב המזבח, דהיינו מסביב בית המקדש ששם המזבח, הרומו על המלכות. וכנגד מדרגה היא, עשה שלמה את הים למטה, עומד על שנים עשר בקר.

(רב) והאי ימא דלעילא וכו': שואל, והים הזה שלמעלה, שהוא המלכות, למה נקרא ים. ומשיב, אלא משום שהמדרגה היא דצדיק, שהוא היסוד. הממלאת את הים הזה, נקראת יום. שכתוב, ויקרא אלקים לאור יום. ואור, הוא יסוד, שכתוב, אור זרוע לצדיק, דהיינו היסוד שנקרא צדיק. וזה, היסוד, מאיר בסוד הו' של השם הקדוש, שהוא ז"א, שבו ממלא לים הזה, שנקרא ה' תחתונה האחרונה של השם הקדוש. פירוש. שע"כ נקרא היסוד יום, להיותו כולל הו' המשפיע והים המקבלת ממנו. שהוא המלכות, בסו"ה, כי כ"ב בשמים ובארץ. שהיסוד שנקרא כ"ב, נאחו בשמים שהוא הו', דהיינו ז"א, ונאחו בארץ, שהיא המלכות הנקראת ים. וקנתה המלכות השם ים, מן היסוד, דהיינו מן ים של יום, המורה על המלכות הנאחות בו.

(דפוסים ר"ח טור ב')

חלופי גרסאות
צ ג"א הוא דכתיב (קראקא). ק ג"א מהאי (מונקאטש). ר ג"א ל"ג כדן (דפוסים הראשונים) ש ג"א שנת הלבנה כמה סגי (ג"א הו') שנייה יומין מ"ט שבוועין מנהון לקביל (דפוס מונקאטש). ת ג"א שני"ד (דפוסים הראשונים).

הסולם
ויקרא אלקים לאור יום
(רג) הה"ד כ"ב הנחלים וכו': זהו שכתוב, כ"ב הנחלים הולכים אל הים. כ"ב, זהו מדרגת הצדיק, שהוא יסוד, הנקרא כ"ב. משום שכל המעדרים יוצאים ממנו. הנחלים הם חמש מדרגות, חג"ת נ"ה דז"א, שהולכות עם היסוד אל הים, שהוא המלכות, למלאות אותו.

(רד) והאי דרגא אקרי וכו': ומדרגה זו, המלכות, נקראת בת שבע, משום שמקבלת מיסוד הנקרא שביעי (כנ"ל באות קצ"ח) וכשצדיק הזה מאיר למדרגה ההיא, למלכות, בסוד שבעה שבועות שבע פעמים, שעולה שמ"ג, אז מאיר השמש התחתון אל הלבנה, בסוד שבעה שבועות שבע פעמים.

(רה) בג"כ שנת הלבנה וכו': משום זה שנת הלבנה היא שנייה ימים, מ"ט שבועות מהם, שהם שמ"ג ימים, הוא כנגד המדרגה השביעית, שהיא המלכות, הנקראת בת שבע, והיא הים העליון, המאיר מן הצדיק, שהוא יסוד, במ"ט שבועות שהם אורות עליונים, דהיינו מ"ט שערי בינה, שבכל אחת משבע המדרגות שמבינה עד היסוד (כנ"ל אות קצ"ח).
נשאר

פז **ספרי** **בראשית** **אותיות**

משפנא, בתריסר תרעין עלאין, דאית בירושלים עלאה. ואורחא * דאנון תרעין,
 ינקין אינון שבטין, מאימא תתאה, כל חד לסטריה, כדחזי ליה, הה"ד שער
 יהודה אחר.

רו וע"ד פתיב, כל הנקרא בשמי, דא דנזא דצדיק, דנהיר בחילא
 דשמייה. ולכבודי בראתיו, לאנהרא להווא אתר דאקרי * כבוד בראתיו. ודא
 זמא דתקמתא, דאקרי כבוד ה', דאתגלי במשפנא. יצרתיו, דא רזא דיום
 דלתתא, דאיהו לקבל כל דלעילא. ועל דא פתיב, יוצר אור. ויהאי צדיק
 לעילא לא פתיב ביה יצירה, עד דאתגלי עבדתיה לתתא, ונהיר עלמא
 תתאה מגיה.

ריז אף עשיתיו, דא סיהרא לתתא, הה"ד ובורא חשף. פד איתחברו,
 כדין עושה שלום, שלמא לעלמא. הה"ד, ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. כדין
 יחודא דלעילא, יחודא לתתא, שלמא לעילא שלמא לתתא.

רח כגוונא דא, יוסף לתתא, דהוא אחיד בצדיק דלעילא, פד אישתלים
 לתתא, אוסיף שלמא בכלהו עלמין, ובכל יומין עלאין. פתיב הכא, ויהי

מטורת הזהר **חלופי גרסאות**

(ו) (יחזקאל מה) בהשמטות ח"א ונ"א: (ז) (ישעיה מג) א נ"א כבודי (דפוסים הראשונים). ב נ"א והא.
 לך קנב צ"ג. א) (ישעיה מה) תרומה לו צ"ל תקיח קנב
 ט"ב שכ"ט. ב) (שם) לעיל אות רו צ"א. ג) (בראשית א) ב"א נ צ"ג. ד) (שם לט) וישב סד צ"ו.

מאמר **הסולם** **ויקרא אלקים לאור יום**

נשאר חסרים י"ב ימים לחשבון שנה. והם
 כנגד י"ב שבטים שמסביב ים ההוא, לשמור
 משמרת המשכן ביי"ב שרים העליונים, שיש
 בירושלים העליונה, שהיא המלכות, שה"ס
 ד' רוחות שבכל רוח ג' קוין (כנ"ל אות
 ר"א) ודרך אלו י"ב שרים יונקים השבטים
 התחתונים מאמא תחתונה, שהיא המלכות. כל
 אחד מבחינתו כראוי לו. ז"ש, שער יהודה
 אחר. וגו'.

רו וע"ד פתיב כל וגו': וע"כ כתוב,
 כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו
 אף עשיתיו. כל הנקרא בשמי, זה הוא אדם
 שהוא במדרגת הצדיק, שהוא יסוד הנקרא
 כל (כנ"ל אות ר"ג) שהוא מאיר בכח שמו,
 ולכבודי בראתיו, היינו שבראתיו להאיר
 למקום ההוא הנקרא כבוד, וזהו ים התכמה,
 שהוא המלכות, הנקראת כבוד ה', שנגלה
 במשכן. יצרתיו, זהו סוד היום שלמטה (כנ"ל
 אות ר"ב) שבעת שהיסוד שהוא ו' מאיר
 למלכות שהיא ים, נקרא היסוד בשם יום אף
 כך האדם ההוא שזכה למדרגת צדיק נק'
 יום למטה. שהוא כנגד כל שלמעלה, שהוא
 (דפויי דף ח' טור ב' * טור ג')

ויקרא אלקים לאור יום
 היסוד, ועל זה כתוב, יוצר אור. שלא כתוב
 בצדיק שלמעלה יצירה, עד שנתגלה פעולתו
 למטה, ע"י התחנות שמאיר במלכות בסוד
 יום כנ"ל. ועולם התחתון, שהוא המלכות,
 מאיר ממנו. ואז נאמר, יצרתיו.

רו אף עשיתיו דא וכו': אף עשיתיו,
 זו היא הלבנה, שהיא המלכות, הנשלמת ע"י
 האדם, למטה. ז"ש, ובורא חשך, כי המלכות
 מטרם הזווג עם ז"א היא בסוד חשך,
 כשנתחברו, ז"א עם מלכות, או עושה שלום,
 שעושה שלום לעולם, ז"ש, ויהי ערב ויהי
 בקר יום אחד. אשר ערב הוא המלכות, בקר
 הוא יסוד, וכשמזווגים הם שניהם יום אחד.
 אז נשלם היתוד שלמעלה, והיתוד של מטה,
 ונעשה שלום למעלה, שלום למטה.

רח כגוונא דא יוסף וכו': כעין זה,
 יוסף למטה שהוא אתו בצדיק שלמעלה,
 שהוא יסוד דז"א, כשנשלם יוסף למטה, הוסיף
 שלום בכל העולמות, ובכל הימים העליונים.
 כתוב כאן, ויהי כדברה אל יוסף יום יום.
 וכתוב שם, ברוך ה' יום יום, והיינו, כיון
 שלא שמע לה יום יום, שנאחו בצדיק העליון,
 אז

פח סתרי בראשית אבותיות
פד פדברה אל יוסף יום יום, וכתיב הַתָּם, בְּרוּךְ ה' יום יום. פד לא שָׁמַע לָהּ יום יום, בְּדִין יוֹמִין עֵילָאִין בְּשִׁלְמָא וּבְכַרְפְּתָא בְּכִלְהוּ עֵלְמִין .
 מְאָמַר אֲמַחָה אֶת הָאָדָם
רז וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה. לְאַפְקָא אָדָם דְּלַעֲיֵלָא, וְאֵי תִימָא אָדָם דְּלַתְתָּא בְּלַחֲדוּי. לָאו לְאַפְקָא כָּלְל, מִשּׁוּם דְּלֹא קָיִים דָּא בְּלָא דָּא.
רי וַיֹּאמְרֵי חֲכָמָה סְתִימָאָה דְּכִלְא, כְּלָא אֶתְתַּקֵּן כְּמִרְיָשָׁא, הַה"ד וְאֵי חֲכָמָה שְׁכִנְתִּי עֲרָמָה. אַל תִּקְרִי שְׁכִנְתִּי, אֶלָּא שְׁכִנְתִּי. וְאֶלְמָלָא הָאֵי, לָא קָאִים עֵלְמָא, הַה"ד וְה' בְּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ. וְכָתִיב וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה' .
 מְאָמַר עֲצָה"ד וְשֵׁת

ריא וַיֹּוֹלֵד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, אוֹלִיפְנָא מִהֶכָּא,

ה'לופי גרמאות

ג ברפוסים הראשונים כתוב ע"כ מצאתי, ד ברפוסים הראשונים כתוב עוד לפרשה הנוי הניח קורם ר' יוסי פתח כי לא מחשבותי, ה ה"ג ברפוס מונקאטש נ"א ל"ג ואי (רפוסים הראשונים), ו נ"א ואלמלא (רפוסים הראשונים). ז ברפוסים הראשונים כתוב כאן ויאמר ה' אמחה ר' יוסי פתח וכו', ח ברפוסים הראשונים כתוב עוד לרף נ"ח ע"כ.

מטורת הזהר

ה (תהלים סח) מקץ ו צ"א. ו (בראשית ו) ב"ב רכב צ"א. ז (משלי ח) תולדות פא צ"א. ח (שם ג) ב"ב קיג צ"ר. ט (בראשית ו) ב"ב רכב צ"א. י (בראשית ה) ב"ב קצח צ"ר.

אמחה את האדם

רי וַאֲלֵמֵי חֲכָמָה סְתִימָאָה וְכוּ': וְאֵם הִיְתָה בַמַּלְכוּת הָאֵרֶת חֲכָמָה הַסְתוּמָה מְכַל, הִיְתָה הַכֹּל מִתְתַּקֵּן כְּבַתְחִילָה. ז"ש אֵי חֲכָמָה שְׁכִנְתִּי עֲרָמָה. אַל תִּקְרָא שְׁכִנְתִּי, אֶלָּא שְׁכִנְתִּי. כְּלוּמַר, שֶׁהַחֲכָמָה אוֹמֵרֵת, שֶׁשְׁכִּינְתָּה הִיא בַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת עֲרָמָה. וְאֵז יֵשׁ קִיּוּם לְעוֹלָם. וְאֵם לֹא הַחֲכָמָה, לֹא הִיְתָה מִתְקִיִּים הָעוֹלָם. ז"ש ה' בַּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ. וְכַתוּב, וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה'. שֶׁה"ס הָאֵרֶת הַחֲכָמָה הַמְכוּנָה עֵינִים. וְע"כ נִתְקִיִּים עַל יְדוֹ הָעוֹלָם. (ע"י אד"ר אוֹת שְׁמ"ח).

מאמר עצה"ד ושת

ריא וַיֹּוֹלֵד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וְגו': מִכַּאֵן לְמַדְנֵי שְׁאֲחָרִים לֹא הִיוּ בְּדַמּוּתוֹ, וְזֵהוּ, שֵׁת, בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ, שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּתַקּוֹן הַגּוּף, בְּתַקּוֹן הַנַּפֶּשׁ, בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, כְּרָאוּי. כּוֹא וְרָאָה, הַנַּחֵשׁ הַטִּיל

הסולם

מאמר

או הימים העליונים שהם יסוד ומלכות, הם בשלום, דהיינו ביחוד אחד, והברכות מושפעות לכל העולמות.

מאמר אמחה את האדם

רז וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחָה הַגּוֹ': וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה, לְהוֹצִיא אָדָם שֶׁהוּא לְמַעַל מִהַמַּלְכוּת, הַנִּקְרָאת אָדָמָה. כִּי כָל דִּין הַמְבוּל לֹא הִיְתָה אֶלָּא בְּבַחֲיִינֵת מַלְכוּת. וְאֵל תֹּאמְרוּ, אָדָם שֶׁלְמַטָּה בְּלִבּוֹ, וְאָדָם שֶׁלְמַעַל מִן הַמַּלְכוּת, שֶׁה"ס הוּיָה דְמִיָּה שְׁבַגִּימְטְרִיא אָדָם, לֹא נִפְגַּם כְּלוּם. אֵיךְ לְהוֹצִיא כָּלִל לְגַמְרִי. כִּי אֵינוֹ נִמְצָא זֶה בְּלִי זֶה. וְכַשְׁנִמְחָה אָדָם שֶׁלְמַטָּה נִפְגַּם גַּם הָאָדָם שֶׁלְמַעַל. כִּי אִם לֹא נִמְצָא לְמַטָּה מִי שֶׁמִּקְבֵּל הַשֹּׁפֵעַ, מִסְתַּלֵּק הַהִשְׁפָּעָה גַּם מִלְמַעַלָּה. (ע"י אד"ר אוֹת שְׁמ"ז).

(רפויי דף ח' טור ג')

ספ   **אותיות**   **בראשית**   **ספ**

דְּאֶתְרַנִּין לֹא הוּוּ בְדִיּוֹקְנָא דִּילֵיהּ, וְדָא הוּא בְדַמּוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, אֶתְעֵבִיד בְּתִיקוֹנָא דְגּוּפָא, וּבְתִיקוֹנָא דְנַפְשָא, בְּאוֹרַח מִישַׁר פְּדָקָא יְאוּת. ת"ח, נַחֲשׁ אֶטִּיל זִוְהֶמָּא בְּתוּה, וְהָהוּא זִוְהֶמָּא מְכַשְׁפָּשָׁא הָהּ בְּמַעְהָא, וְלֹא יְכִיל לְאַצְטִיירָא.

ריב   **ריב**   **ריב**   **ריב**

בְּגִין דְּעַד לֹא חָטָא אָדָם, הוּי אֶתְוּוֹן דְּאַלְפָּא בֵּיתָא מִתְפַּקְנָן בֵּיהּ, וּמִתְצִיירִין בֵּיהּ בְּהַאי עֲלָמָא, כִּיּוֹן דְּמִטָּא לְכ"ף דְּאֶתְפַּקְנֵנוּ דְּכַר וְנוֹקְבָא, בְּחֻבְיָא בְּגַנְתָּא, וּמְלֻאכֵי עֵילָאֵי קַמֵּיהּ, וּמִיָּד אֲבָאִישׁ לְסַמָּאל בְּרֻקְיָעָא, וְנַחַת רְכִיב עַל נַחֲשׁ פִּקְרִי, וְאֶתְחַזֵּי קַמֵּיהּ, מִיָּד כִּי אֶתְעַרְבוּ אֶתְוּוֹן.

ריג   **ריג**   **ריג**   **ריג**

כִּיּוֹן אֶתְחַבֵּר סַמָּאל בְּהָהוּא נַחֲשׁ, וְאֶתְעֵבִידוּ חַד, וְנָטְלוּ אֶתְוּוֹן, וְעַבְדוּ מִתְמָן וְלְהֵלָאָה אוּמְנוּתָא בִּישָׁא, בְּאֶתְוּוֹן כְּצֵד צִיד, וְהִינְנוּ צ"ץ, וְיֻצְדוּ לֹון בְּפִתּוּיָא בִּישָׁא, וְעַבְדוּ אוּמְנוּתָא יְתִיר בְּאֶתְוּוֹן ק"ר, אוּמְנוּתָא דְשִׁקְרָא, בְּגִין "דְּאֶתְהַפְּכָא אֶתְוּוֹן בְּאוּמְנוּתָא בִּישָׁא, קו"ף דְּלֹא יְכִיל לְקַיִּמָּא, דְּלִית לֵיהּ רְגִלִין, כְּקוּפָא קַמֵּי בְּנֵי נֶשָׂא לִית לֵיהּ קִיּוּמָא. רי"ש רַע. אֵלִין אֶתְהַפְּכוּ בְּאוּמְנוּתָא בִּישָׁא, עַד דְּנָפְלֵי אָדָם וְאִיתְתִּיהּ.

ריד   **ריד**   **ריד**   **ריד**

וּבְאֵלִין אֶתְוּוֹן ק"ר אוּלִידוּ בְּנִין, וְלֹא בְּקִיּוּמָא. זִוְהֶמָּא דְנַחֲשׁ דְּאֶשְׁתָּאִיב בְּתוּה, מִהָהוּא זִוְהֶמָּא אֶתְיִלִיד קִין. וּבְגִין כְּוָּ אֶשְׁתַּכַּח קְטוּלָא, בְּגִין דְּנַחֲשׁ אוּמְנוּתָא דִּילֵיהּ קְטוּלָא הוּא, וְאֶתְעַבְדוּ אֶתְוּוֹן עַד הַכָּא.

רטו   **רטו**   **רטו**   **רטו**

בְּשַׁעְתָּא דְּתַב אָדָם בְּתִיּוֹבְתָא, וְאֶהְדֵּר כְּמִלְקַדְמִין לְשִׁמְשָׁא בְּנוֹקְבִיָּה, מַה כְּתִיב, וְיוֹלֵד בְּדַמּוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, דְּדָא הוּא מִתִּיקוֹנָא דְּגּוּפָא וְרוּחָא פְּדָקָא יְאוּת,

חלופי גרסאות

ט בדפוס קראקא כתוב כאן וכתוב נראה שהוא ט"ס. י נ"א לכך (מונקאטש). כ ה"ג דפוס מתקאטש נ"א אתעכבו (דפוסים הראשונים). ל נ"א מוסף אתוון בישא (דפוסים הראשונים). מ נ"א צייד (דפוסים הראשונים). נ נ"א יחודו (דפוסים הראשונים נ"א ואחרו (מונקאטש). ס נ"א ואחרו (קראקא ווינצ'יא). ע נ"א דאהרו (דפוסים הראשונים).

מאמר   **הסולם**   **עצה"ד ושת**

הטיל זוהמא בתוה, וזוהמא ההיא היתה סוערת במעיה. ולא יכלה להצטיר.

ריב   **ריב**   **ריב**

בְּגִין דְּעַד לֹא וכו': כי מטרים שחטא אדם, היו אותיות אלפא ביתא מתתקנות בו, ומצטיירות בו בעולם הזה. כיון שהגיע לכף שחאדם נתתקן בגן בדכר ונוקבא בחיבה ומלאכים עליונים לפניהם, מיד הרע הדבר לסמאל ברקיע, וירד רכוב על נחש חזק, ונראה לפניו. מיד נתערבו האותיות.

ריג   **ריג**   **ריג**

כִּיּוֹן אֶתְחַבֵּר סַמָּאל בְּהָהוּא נַחֲשׁ הוּא, וְנַעֲשׂוּ אַחַר. וְלַקְחוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְעֲשׂוּ מִשָּׁם וְלְהֵלָאָה אוּמְנוּת רַעָה, בְּאוֹתִיּוֹת צַד צִיד, וְהִינְנוּ הָאוֹתִיּוֹת צ"ץ. וְצִדוּ אוֹתָם בְּפִתּוּי רַע, וְעֲשׂוּ בִּיּוֹתֵר אוּמְנוּת בְּאוֹתִיּוֹת ק' ר', אוּמְנוּת שֶׁל שִׁקְר, מִשּׁוּם שֶׁחִזְרוּ לְהַפּוֹךְ אֶת הָאוֹתִיּוֹת בְּאוּמְנוּת רַעָה. ק' שֶׁלֹא יְכִיל לְעַמּוֹד שְׁאִין לֵה ב' רְגִלִין. כְּקִנְיָ (דפוסים ר' ח' טור ג)

בפני אדם שאין לו קיום. ריש, עשו רע. אלו נתהפכו באומנות רעה, עד שנפלו אדם ואשתו. ריד) **ובאלין אתוון ק"ר וכו'**: ובאותיות ק"ר אלו, הולידו בנים, ולא בני קיימא. והיא זוהמא של הנחש שנבלעה בתוה. מזוהמא ההיא נולד קין. ומשום זה נעשה רוצח, כי הנחש הנה האומנות שלו היא רציחה. ונתעכבו האותיות עד כאן.

רטו   **רטו**   **רטו**

בְּשַׁעְתָּא דְּתַב אָדָם וכו': בשעה שאדם חזר בתשובה, וחזר כבתחילה לשמש בנוקביה, מה כתוב, ויולד ברמותו כצלמו. כי זה הוא מתקן הגוף והרוח כראוי. וכתוב יש הבל אשר נעשה על הארץ. וחזרו האותיות להתחלה של שין תיו, שכתוב, כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל. שת היה בצלם ודמות, והראשונים, קין והבל, לא היו כן. ומכאן נבנה העולם באפן אחר של אלפא ביתא

צ סתרי בראשית אותיות

וּכְתִיב **וַיֵּשׁ הַכֹּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְאֶהְדְּרוּ אֶתּוֹן לְשִׁירוֹתָא דְשִׁי"ן תִּיו,**
דְּכְתִיב * **כִּי שֵׁת לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחֵר תַּחַת הַקֶּבֶל. שֵׁת הָיָה בְּצֶלֶם וּדְמוּת. דְּקַדְמָאִי**

ממורת הזהר

(ב) (קהלת ח) ב"ב ר"א צ"ה שמות נא צ"ט. (ל) (בראשית ד) ב"ב קצח צ"ג ז"ח סג ט"ג שלי"ו פג ט"א ש"ג תק"ה קב ט"א שכ"ו.

עצה"ד ושת

הסולם

מאמר

דהיינו בפריו של עצה"ד, שהוא גרם המיתה ע"י המשכתו ממעלה למטה. והוא זוהמא מכשכשא הוה במעדה ולא יכיל לאצטיירא, כי אחר שנבלעה בה זוהמת הנחש, שוב לא יכלה להתעבר עם זרע של קיימא, כי צורת נשמת חיים לא יכלה להצטייר במעיה. כי אותו גורם המיתה היה סוער במעיה.

וצריך שתדע סוד כ"ב אותיות שיש בכל מדרגה, שהן כ"ב אורות בצורות מיוחדות, שמהם ומצירופיהם יוצאים ומתגלים כל מיני האורות באותה המדרגה. ובדומה לכ"ב אותיות שבספר החכמה, שכל ההשכלות המובאות בספר החכמה, מתגלות רק ע"י צירופי כ"ב אותיות. וכ"ב אותיות מספיקות לכל מיני הגילויים שבו. כך הם כ"ב אותיות הרוחניות שבמדרגות העליונות. וז"ש (באות ד"ב) דעד לא חטא אדם, הוי אתון דא"פא ביתא מתתקנן ביה ומתצייירין ביה בהאי ע"מא. שמטרם שחטא בעין הדעת, הוי כ"ב אותיות הרוחניות שבהארט נשמתו, מתוקנות בו, להצטרף ולהצטייר בכל מיני גילויים, להאיר לו בעוה"ז. כיון דמטא לא"פ, כף, ה"ס כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת. שע"י עבודות ועלית מ"ן המשיך סוד בית הקבול המכונה כף, אל המלכות, שאחר שקנתה המלכות בית קבול הזה, היא תזורת להיות פנים בפנים עם ז"א. וכל מה שהתחתן גורם לעליון זוכה בו גם התחתון, ולפיכך, גם אדם שהיה עם חנה דו פרצופין דבוקים זה בזה, זכו עתה להפרד זה מזה מדבקות האחורים, ונעשו ונתקנו לב' פרצופין, שיוכלו להזדווג פב"פ. וז"ש, כיון דמטא לא"פ, דאתתקנו דכר ונקבא בהביבו וכו', שע"י שאדם גרם במעשיו כף אל הנוקבא דז"א, ולהחזירה פב"פ עם ז"א, זכה גם הוא להתתקן עם חנה, להיות דכר ונקבא פנים בפנים באהבה וחיבה.

וכיון שנתחברה המלכות עם ז"א פנים בפנים, נפסקה יניקת סטרא אחרא מן המלכות. וז"ש, ומיד אבאיש לא"פא ברקיעא, כי נפסקה יניקתו מן המלכות, ונחת רכיב ע"י נחש תקיף ואתחזי קמיה, מיד אתערבו אתון

ביתא. קינן מהללאל ירד. נתוסף אות ג' בקינן על ק"ו, כדי לתקן העקום שבק"ו.

ביאור המאמר. צלם ודמות ה"ס לבושי מוחין המקובלים מז"א ומלכות. צלם הוא לתקון האורות נפש רוח, המקובל מז"א. דמות הוא לתקון הגוף, המקובל ממלכות. וז"ש (באות ד"א) ודא הוא בדמותו כצלמו אתעביד בתקונא דגופא, שה"ס דמות. ובתקונא דנפשא שה"ס צלם. בארז מישור, היינו בקו אמצעי, שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל אלא ביושר.

וכמו שיש דכר ונוקבא בקדושה, כן יש דכר ונוקבא בסטרא אחרא. הדכר שבס"א נקרא סמאל, והנוקבא נקראת נחש. וההפרש ביניהם הוא, כי כל ענין הסטרא אחרא, הוא להתאחו בהארט חכמה שבשמאל, מן המלכות, ולהמשיכה ממעלה למטה. והדכר שהוא סמאל הוא המתאחו באור, אבל אינו מושך אותו מלמעלה למטה, אלא אחר שסמאל נתאחו באור, הוא מתחבר עם הנוקבא שלו, שהיא נקראת נחש, והיא הממשיכו ממעלה למטה. ואם הנחש אינו מחובר עם סמאל, אין הנחש יכול להזיק כלום, כי אין לו מה להמשיך למטה. וז"ש (באות ד"ב) ונחת רכיב ע"י נחש תקיף, שאם לא היה סמאל מחובר ורוכב על הנחש, שהוא הנוקבא שלו, לא היה יכול לעשות כלום, כי אינו יכול להביא המשכתו למטה. וז"ש, כדין אתחבר סמאל בהוא נחש, ואתעבידו חד, ואז היו יכולים להמשיך האור מלמעלה למטה. והיינו על ידי פיתוי לחטא של עין הדעת. כי ע"י אכילת עין הדעת נתנו כח לסמאל, להתאחו בהארט החכמה שבשמאל שבמלכות, אשר הנחש המשיכה תיכף ממעלה למטה, שעם זה פגם בעין החיים שהוא קו האמצעי השומר על הארת החכמה שבשמאל שלא תמשך למטה (כנ"ל בפלפא"ס אות ל"ב), וע"כ גרם המיתה. כי הפירוד של עין החיים מן המלכות, גורם מיתה לעולם.

וז"ש (באות ד"א) נחש אמיל זוהמא בחוה, כי הנחש שמשך האור ממעלה למטה בפרוד מן עין החיים, הטיל זוהמא באור, (דפ"י דף ח' טור ג' ע' דף ט' טור ב')

סַתְרֵי בְרֵאשִׁית אוֹתוֹת צֵא
לֹא הָכִי, וּמִהֲכָא אֲתִבְנִי עֲלֵמָא בְּגוֹנָא אֲתֵרָא דְאַלְפָא בֵּיתָא, קִינֵן מִהֲלָלָא יְיָ, וְאֵת לְתַקְנָא עֲקִימָא.

חֲלוּפֵי גֵרְמָאוֹת

9 נִיא אֲתוּן (ד' מוֹנָקָטֵש) וּמְסִיף עֵיץ זֶהר תְּרוּמָה דִּף קִסִּיה ע"א.

מַמְרֵי אֲתוּן, תִּיכֵף כְּשֶׁאֲדָם רָאָה אוֹתָם, נִתְעַרְבּ וּנְתַקְלָקְלוּ צִירוּפֵי הָאוֹתוֹת הַמְתוּקִינִים שֶׁל הַקְדוּשָׁה. וּמִשְׁמִיעֵנּוּ בִּזְהַר דְּבַר עֲמוּק. כִּי בַמְּקוֹם הַקְדוּשָׁה לֹא יָבֵא הַס"א. וְכֵן בַּמְּקוֹם הַס"א לֹא תֵבֵא הַקְדוּשָׁה. וְאִם אֵיךְ יִכְלוּ סְמָאֵל וְהַנְחָשׁ לִבָּא לְאָדָם וְלֵאשְׁתּוֹ שְׁהִיוּ בַקְדוּשָׁה, וּלְפִתּוּתָם. וּז"ש, וְאֲתִחַזִּי קְמִיָּה, שְׁמַתְחִילָה לֹא יִכְלוּ לְקַרֵּב אֵלָיו, אֲלֵא שְׁנֵרָאוּ לְפָנָיו, וּמִתּוֹךְ שֶׁאֲדָם לֹא דָחָה אוֹתָם תִּיכֵף וּמִידָּה, אֲלֵא הִסְתַּכַּל בָּהֶם, אוֹ נִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ הַקְדוּשָׁה. וּז"ש, אֲתַעֲרְבוּ אֲתוּן, שְׁנִסְתַּלְקוּ מִמֶּנּוּ צִירוּפֵי הָאוֹתוֹת שְׁעֵלִיהֶם נִגְלָתָה הַקְדוּשָׁה. וְאִם יִכְלוּ סְמָאֵל וְנִחַשׁ לְקַרֵּב אֵלָיו וְלִהְתַּלְבֵּשׁ בּוֹ, וּלְפִתּוּתוֹ לֹא יִכְלוּ עֲצֵה"ד. וּז"ש, (בְּאוֹת רִי"ג) כִּדִּין אֲתַחֲבֵר סְמָאֵל וְכוּ' וְנִמְלֹו אֲתוּן שֶׁאִם נִעֲשֶׂה סְמָאֵל וְנִחַשׁ אַחַד כְּנ"ל, וְהָאוֹתוֹת, שְׁהִיוּ כְּלִים לְקְדוּשָׁה, לְקַחֲוֹם עֵתָהּ, ס"מ וְנִחַשׁ, לְרִשְׁוֹתָם. וְעַבְדוֹ מִתְּמַן וְלֵהֲלֵאָה אוֹמְנוֹתָא בִּישָׁא, דְּהֵינּוּ שְׁהַמְשִׁיכוּ הַחֲכָמָה מִמַּעַלָּה לְמַטָּה, שְׁהוּא הַלְעוּמַת שֶׁל אוֹמְנוֹתָא דְקְדוּשָׁה שֶׁל קוֹ הָאֲמִצְעִי, שְׁהוּא תַקֵּן שְׁהַחֲכָמָה תֵּאֵדֵר רַק מִמַּטָּה לְמַעַלָּה (כְּנ"ל אוֹת קמ"ט) בְּאֲתוּן צִד צִיד וְהֵינּוּ צִיץ שְׁבִי אוֹתוֹת וְהֵינּוּ צִיץ הַמְשִׁיכוּ לְמִלּוֹת צִד צִיד, שְׁהֵן רֵאשִׁי תִיבּוֹת צִד צִיד. וְצִדוֹ לִין בְּפִתּוּיָא בִּישָׁא, כִּי צִדוֹ בְּפִתּוּיָם הִרְעֵ אֶת אָדָם וְחוּהוּ, שִׁיאֲכִלוּ מִעֵץ הַדַּעַת. וְהִפִּילוּ אוֹתָם בְּרִשְׁתָּם.	הַסּוּלָם הַחֲטוּטָא. בְּסוּ"ה לְפִתּוּחַ חֲטוּטָא רֹבֵץ. וְהִרְעֵ הוּזָה מְרוּמָו בְּאוֹת ר' שְׁהוּא ר"ת רַע. וּז"ש (בְּאוֹת רִי"ג) וְעַבְדוֹ אוֹמְנוֹתָא יִתִּיר בְּאֲתוּן ק"ר אוֹמְנוֹתָא דְשִׁקְרָא, שְׁעוֹשִׂים הָאוֹמְנוֹת שְׁלֵהֶם בְּיוֹתֵר, לְהַפֵּךְ הָאוֹתוֹת דְאַלְפָא בֵּיתָא, לְרַעָה, בְּבִי אוֹתוֹת ק"ר, שְׁהַקְרָה, מוֹרָה שְׁנִתְהַפְּךְ הָאוֹר לְקַפְאוֹן, וְהִרִישׁ, מוֹרָה שְׁנַעֲשֶׂה לְגוֹרָם רַעָה, כְּנ"ל. וְנִמְצָאֵת אוֹמְנוֹתָם אוֹמְנוֹת שֶׁל שִׁקְרָה, שְׁכָל מַעֲשֵׂיהֶם הִיוּ שׁוֹא וּשְׁקָר. וְזוֹ הִיָּה בְּגִין דְּאֵהֲדֵרֵן לְאַתְהַפְּכָא אֲתוּן בְּאוֹמְנוֹתָא בִּישָׁא, שְׁמִשּׁוֹם שְׁעֵשׂוּ אוֹמְנוֹתָא בִּישָׁא לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מִמַּעַלָּה לְמַטָּה, וְלְהַפְרִיד הַשְּׁמָאֵל מִן הַיָּמִין, ע"כ נִהְפְּכוּ הָאוֹתוֹת ק"ר לְקַפְאוֹן וְלְרַעָה. וּמִלְכּוּד זֶה יֵשׁ עוֹד בִּי רְמוּזִים בְּאוֹת קוּרָה, בְּשִׁבִיל הַחֲטוּטָאִים, רְמוֹ א' שִׁישׁ לֵה רַק רְגַל אַחַת נִמְשַׁכַּת לְמַטָּה. וְזוֹ מוֹרָה שְׁאִין מִמֶּשׁ בְּמַעֲשֵׂיהֶם כִּי עַל רְגַל אַחַת אֵין קִיּוֹם וְעַמִּידָה. רְמוֹ ב', כִּי קוּרָה רֹמְזוֹ עַל הַחִיָּה שְׁנִקְרָאתָ קוּרָה, שְׁהִיא דוּמָה לְפָנֵי אָדָם. וְכֵן הָאוֹר הַזֶּה הַנִּמְשָׁךְ מִמַּעַלָּה לְמַטָּה, מִשְּׁמָאֵל בְּלִי יָמִין, אֵין הַדְּמִיוֹן שֶׁלּוֹ אֵל אוֹר אֲמִיתִי, אֲלֵא כְּמוֹ דְּמִיוֹן הַקּוּרָה אֵל פָּנֵי אָדָם. וּז"ש קוּרָה, דְּלֵא יִכִּיֵּל לְקִיּוּמָא, צוּרַת הָאוֹת ק' מוֹרָה שְׁאִינָה יִכְוֹלָה לְעַמּוּד וְלְהַתְקִיִּים לְדֵית לֵיהּ רְגֵלֵין, כִּי אֵין לֵהּ אֲלֵא רְגַל אַחַת. וְעוֹד רֹמְזוֹת אוֹת קוּרָה בְּקוּפָא קְמִי בְּנֵי נִשָׂא לֵית לֵיהּ קִיּוּמָא, שְׁאִין לוֹ קִיּוֹם וְדְמִיוֹן אֵל אוֹר אֲמִיתִי, אֲלֵא כְּמוֹ דְּמִיוֹן פָּנֵי הַקּוּרָה בְּפָנֵי בְּנֵי אָדָם. רִי"ש רַע, הִר' הִיא ר"ת רַע. שְׁדִין רַע נִאֲחֲזוּ בּוֹ הַגּוֹרָם אֶת הַמוֹת. וּז"ש, אֵלִין אֲתַהַפְּכוּ בְּאוֹמְנוֹתָא בִּישָׁא, שְׁאֵלוּ הָאוֹתוֹת ק"ר נִהְפְּכוּ לְרְמוּזִים רַעִים מִחֲמַת אוֹמְנוֹת הַרַעָה שְׁעֵשׂוּ, לְהַפְרִיד הַשְּׁמָאֵל מִיָּמִין, עַד דְּנִפְלִי אָדָם וְאֲתַתִּיהּ, שְׁנִגּוֹר עֲלֵיהֶם הַמוֹת.

וְהִנֵּה מִאוֹמְנוֹתָא בִּישָׁא, שְׁהִיא הַמְשַׁכַּת הַחֲכָמָה מִמַּעַלָּה לְמַטָּה, כְּנ"ל, נִמְשַׁכַּת אוֹמְנוֹתָא דְשִׁקְרָא, דְּהֵינּוּ שְׁמַעֲשִׂיהֶם שׁוֹא וּשְׁקָר, כִּי הָאוֹר אֵינוֹ נִמְשָׁךְ לָהֶם לְמַטָּה, כְּמוֹ שְׁמַבְטִיחִים, מִפְּנֵי שְׁהָאוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִמַּעַלָּה לְמַטָּה מְקַלְקֵל אוֹמְנוֹתָא דְקוֹ הָאֲמִצְעִי הַמִּיחָד הַשְּׁמָאֵל וְהַיָּמִין זְבִיץ (כְּנ"ל אוֹת קמ"ט) וְכִיּוֹן שְׁנִפְרַד הַשְּׁמָאֵל מִיָּמִין, תִּיכֵף נִקְפְּאִים אוֹרוֹתָיו (כְּנ"ל בְּרֵאשִׁית א' דִּף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) וְנִמְשָׁךְ לָהֶם קִרְרוֹת וְקַפְאוֹן. וְנִמְצָא שְׁהָאוֹמְנוֹת הַרַעָה שְׁלֵהֶם הִיא אוֹמְנוֹת שֶׁל שִׁקְרָה, שְׁלֵא פִעְלוּ כְּלוֹם בְּמַעֲשֵׂיהֶם. וְהִתְהַפְּכוּ הָאוֹר לְקַפְאוֹן, מְרוּמָו בְּאוֹת קוּרָה, שְׁהוּא לְשׁוֹן קַפְאוֹן. וְלֵאחֲרֵי שְׁהָאוֹר נִקְפָא, נִאֲחֲזִים בּוֹ דֵינִים רַעִים הַמְמַתִּים אֶת (דְּפִי"ד דִּף ט' טוֹר ב')

צב סתרי בראשית אותיות

מאמר אדם וקין ושבע ארצות

רמז) סדורא דעלמא, בשבע קטרין סגלגלן. שבע ארצות אינון, דא לעילא מן דא. כמא דאינון שבעה רקיעין, דא לעילא מן דא. ואינון: ארץ. אדמה. ארקא. גיא. נשיה. ציה. תבל. לעילא מכלהו, תבל, דכתיב וְהוּא יִשְׁפֹט תְּבֵל בְּצֶדֶק.

ריז) כד נפק אדם מגנתא דעדן, ואתתרד מתמן, * אתרמי להווא דאיקרי ארץ. דאיהו אתר חשיף, דלית תמן נהירו כלום, ולא משמש כלום, פיון דאדם עאל תמן, דחיל דחילו סגי, ולהט התרב המתהפכת, תה מלהטא גו סטרין, גו הווא ארץ.

ריח) פיון דנפק שבת, והרהר בתשובה, י ארים ליה קב"ה וסליק ליה להווא אתר דאיקרי אדמה, דכתיב וַיִּשְׁלַחְהוּ יי אֱלֹהִים מִגֵּן עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. בהאי אית נהירו דנהיר, ודיוקנין דכוכביא ומזלי.

ריט) ותמן ציורין דבני נשא עילאין, * גוברין דנפקו מאדם קדמאה,

מסורת הזהר (תהלים ט) ב"א שב צ"א. ו) (בראשית ג) ב"ב קפג צ"ב.
חלומי גרסאות צ נ"א אתרמין (דפוסים ראשונים). ק נ"א ליג נהירו (דפוסים הראשונים). ר נ"א ארמי (דפוסים הראשונים). ש נ"א גיברין (וויניציא).

מאמר הסולם אדם וקין ושבע ארצות

רמז) סדורא דעלמא בשבע וכו': סדר העולם הוא, בשבע צורות עגולות. שבע ארצות הן, זו למעלה מזו, כמו שיש שבעה רקיעים זה למעלה מזה. והן, ארץ אדמה ארקא גיא נשיה ציה תבל. למעלה מכולן, היא תבל. שכתוב, והוא ישפוט תבל בצדק. קטרין פירושו צורות מלשון קטרין של ולד (וי"ד כ"ג) סגלגל, פירושו עגול, כי גלילים, תרגומו סגלגל (מלכים א' ד' כ"ו).

ריז) כד נפק אדם וכו': כשאדם יצא מגן עדן וגורש משם, הושלך באותה הנקרא ארץ, שהוא מקום חשך, ואין שם אור כלום, ואינו משמש כלום. כיון שאדם בא שמה, היה ירא יראה גדולה, ולהט החרב המתהפכת היתה לזהטת בתוך הצדדים שכאותה ארץ.

ריח) כיון דנפק שבת וכו': כיון שיצאה השבת, והרהר בתשובה, הרימו הקב"ה והעלהו לאותו מקום שנקרא אדמה, שכתוב, וישלחהו ה' אלקים מגן עדן לעבוד את האדמה. בוז יש אור שמאיר, וצורות כוכבים ומזלות.

ריט) ותמן ציורין דבני וכו': ושם, באדמה, יש צורות אנשים עליונים, אנשים שיצאו ונולדו מאדם הראשון בק"ל שנה שהיה משמש

אשתכח קמולא וכו'. וע"כ היה רוצה וכו', ואתעכבו אתוון עד הכא, שעד אות ר' נפגמו האותיות.

ו"ש (באות רט"ו) **בשעתא דתב אדם בתיובתא**, אחר שחזר אדם בתשובה ונטהר מן הזוהמא של הנחש, ואהדר כמלקדמין לשמשא בנוקביה, מה כתיב ויולד בדמותו בצלמו, דהיינו שחזר היחוד העליון דימין ושמאל ע"י קו האמצעי, וחזר הזוג דז"א ומלכות, או המשיך צלם מז"א, שהוא תקן הרות. ודמות המשיך ממלכות, שהיא תקן הגוף, וז"ש דדא הוא מתקונא דגופא ורוחא כדקא יאות. שצלם ודמות מתקנים הגוף והרוח כראוי, שיהיו בני קיימא. **ובתיב, יש הב' אשר נעשה על הארץ**, דהיינו אותם שאין להם תקן הרוח, הם הבל בלבד, שאין להם קיום. ואהדרו אתוון לשירותא דשי"ן תי"ו, כי הם נשארן ולא נפגמו, כנ"ל, דכתיב, כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל. כי שת היה בצלם ודמות, והראשונים, קין והבל, לא היו כן. **ומהכא אתבני עלמא בנוונא אחרא דאלפא ביתא**, דהיינו בסדר תשר"ק, שהוא אלפא ביתא למפרע (כנ"ל בזהר בראשית ב' אות טע"א).

(דפוס דף ט' טור ב')

ספרי **בראשית** **אותיות** **צג**
 במאָה ותלתין שָׁנִין, דְּקָא הָוּה מְשַׁמֵּשׁ בְּרוּחֵי נוֹקְבֵי. וְאִינוּן עֲצִיבִין תְּדִיר, וְלִית
 בְּהוּ חֲדוּה, וְאֵלִין מְשַׁטְטֵי וְנַפְקֵי לְעֵלְמָא דָּא, וּמִתְהַפְּכִין לְסִטְרָא בִישָׂא, וּמִתְהַדְּרִין
 תַּמָּן, וְצִלְאֵן צְלוּתָא, וּמִתְיַשְׁבֵּן בְּדוּכַתְיֵיהוּ תַּמָּן. וְזִרְעִין וְזִרְעִין וְדָרְכִין וְאֶקְלִין. וְחֲשִׁין
 לִית תַּמָּן, וְלֹא חַד מְשַׁבַּע זִינֵי תְּבוּאָה. בְּהַאי אֶתְר, אֶתְלִידוּ קִין וְהָבֵל.

רכב **פיון דחטא קין**, אַחִית לִיהַּ הַקְּבִ"ה, לְהַהוּא אֶתְר דְּאִיקְרֵי אֶרֶץ, דְּכָתִיב
 הֵן גִּרְשַׁת אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מִהַהוּא אֶתְר דְּאִיקְרֵי אֲדָמָה. וְהִיִּיתִי
 נֶע וְנָד בְּאֶרֶץ, בְּגִין דְּתַמָּן אֶתְדַחֲיָא וְאֶתְתַּרְף, וְהִיָּה כָּל מוֹצְאֵי זַהְרָנִי, הַהוּא
 לְהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת.

רכא **והנה דחיל והרהר בתשובה**, וְסֵלִיק לִיהַּ הַקְּבִ"ה לְאֶרְקָא, וְהָוּה תַּמָּן,
 וְאוֹלִיד בְּנִין. וּבְאֶרְקָא אֵית "נְהִירוּ דְנְהִיר מַגּוּ" שְׁמָשָׂא. וְזִרְעִין וְזִרְעִין, וְנִטְעִין
 אֵילָנִין, וְלִית תַּמָּן חֲשִׁין, וְלֹא מְאִינוּן שְׁבַע זִינֵי תְּבוּאָה.

רכב **כל אינון דתמן**, אִינוּן מִתּוֹלְדוֹת קִין, וְאִינוּן בְּתַרְיִין גִּישִׁין, מְגַהוּן
 וְגַבְרִין עֵילָאִין, וּמְגַהוּן זְעִירִין. לִית לְהוּ דְעֵתָא שְׁלִים כְּשָׂאָר בְּנֵי נֶשָׂא דְהַקָּא.
 וְכָאִין אִינוּן לְזַמְנִין. וְלְזַמְנִין אֶתְהַדְּרִין לְסִטְרָא בִישָׂא, וּמוֹלִידִין וּמִיִּיתִין כְּשָׂאָר
 בְּנֵי נֶשָׂא.

רכג **אדם הוה באדמה**, עַד דְּאוֹלִיד שְׁת, וּמִתַּמָּן סֵלִיק לְעֵילָא, וְאַרְבַּע
 דְּרָגִין מְקִין. וְסֵלִיק לְהַאי אֶתְר דְּאִיקְרֵי תְּבֵל, בְּיַזְרְיָן דְּסֵלִיק לְאֶתְר בֵּי מְקַדְשָׂא.

מסורת הוהר (ס) שם (ד) ב"א שלח צ"א.
 ת נ"א ל"ג נהירו (דפוסים הראשונים). א נ"א שמיא.
 (דפוסים הראשונים). ב נ"א כתרין בישין (דפוסים הראשונים).
 ג נ"א בישין (מונקאטש). ד נ"א עלאין גברין (דפוסים הראשונים). נ"א ל"ג עלאין (מונקאטש). ה נ"א מוסיף לזמנין
 ואתהדרן לסטרא טבא (מונקאטש). ו נ"א מוסיף באדמה וארקא (מונקאטש). ז נ"א תלת (דפוסים הראשונים). ח נ"א
 מקיף (דפוסים הראשונים). ט ה"ג הסלם ובכל הדפוסים כתוב ותבל דא עלאה על כלהו דרגין כיון דסליק סליק לאתר
 ב"י מקדשא.

מאמר **הסולם** **אדם וקין ושבע ארצות**
 משמש ברוחות נקבות. והם עצבים תמיד
 ואין בהם שמחה, והם משוטטים ויוצאים לעולם
 הזה ומתהפכים לצד הרע, דהיינו לזויקים.
 וחוזרים שמה, ומתפללים תפלה, ומתישבים
 שם במקומם. וזורעים זרעים ודרכונים
 ואוכלים. חטים, אין שם, ולא אחד משבעה
 מיני תבואה. במקום הזה נולדו קין והבל.
 דרבין הוא מין צמת. כמו הרכיב תריד ע"ג
 דרכון (ירושלמי כלאים א').
רכ **כיון דחטא קין וכו'**: כיון שקין
 חטא, הורידו הקב"ה לאותו מקום הנקרא ארץ,
 שכתוב, הן גרשת אותי היום מעל פני
האדמה, דהיינו מאותו מקום הנקרא אדמה,
 והייתי נע ונד בארץ. כי שמה נדחה וגורש.
 והיה כל מוצאי יהרגני. היינו ההוא להט החרב
 המתהפכת, אשר יש שם באותה ארץ. (כנ"ל
 אות ד"ו).
 (דפו"י דף ט' טור ב')

אדם וקין ושבע ארצות
 רכא) והוה דחיי' והרהר וכו': והיה
 קין מתירא והרהר בתשובה. והעלה אותו
 הקב"ה למקום שנקרא ארקא והיה שם והוליד
 בנים. ובארקא יש אור שמאיר מן השמש.
 וזורעים זרעים ונוטעים אילנות. ואין שם
 חטים, ולא משבעה מיני תבואה.
רכב **כל אינון דתמן וכו'**: כל אלו
 אשר שם, בארקא, הם מתולדות קין, והם
 בשני ראשים (כמו שנתבאר בהקדמת ספר
 הזהר אות קנ"ד ע"ש) מהם גבורים עליונים,
 ומהם קטנים. אין להם דעת שלמה כשאר בני
 אדם שבעוה"ז. לפעמים הם צדיקים, ולפעמים
 חוזרים לצד הרע. ומולידים ומתים כשאר בני
 אדם.
רכג **אדם הוה באדמה וכו'**: אדם
 היה במקום שנקרא אדמה, עד שהוליד את
 שת. ומשם עלה למעלה, ארבע מדרגות
 למעלה

צד סתרי בראשית אותיות
ותבל דא עילאָה על פּלהו דרגין, דאָקרי באינן שְמָהֵן דַּתְהוּ דַּיִוְרִיָּה בְהוּ. אַרְץ אַדְמָה הָכִי אַקְרִי.

רכד דְלִיג אַדָּם תַּלְת דּוּכְתִי, גִּי"א נְשִׁי"ה צִי"ה. גִּיא אִיהוּ אַתְר, בְּדוּכְתָא סְגִי פְהַאי פּוּתִיָּא וְאוּרְפָא דְגִיְהֵנָם. בְּגִי"א וְנְשִׁי"ה וְצִי"ה, אַתְפַּדְרוּ אִינוּן דְּבָנוּ מְגַדְלָא, וְאוּלִידוּ תַפְּן. עַל דְּאַרְגִּיזוּ לְמַלְכָּא עִילָאָה קְדִישָׁא, בְּגִין דָּא קָרִיב לְנוּרָא דְדְלִיק. תַּפְּן אִית בְּנֵי נְשָׂא בְּכָל זְקִירוּ, בְּעוּתְרָא וְעַפְרוֹת זְהָב, וְאַבְנֵין זְקִירִין, מָאן דְּעָאל תַּפְּן וְהוּא מְהַכָּא מִתְבַּל, בְּחַמִּידוּ דַּהּוּא עוּתְרָא זְתָבִין לִיה, וְנַחֲתִית לְזַמְנִין לְדוּכְתָא דְאַקְרִי נְשִׁיָּה, בְּגִין דִּיתְנַשִּׁי מִתַּפְּן, וְנַחֲתִית לְהַאי גִיא, דְלָא יָדַע אַתְר דַּהּוּא מִתַּפְּן.

רכה גִּי"א, דָּא הוּא בְּאַמְצָעוֹת דְּעִילָא וְתַתָּא, דָּא אַקְרִי גִי בֶן הַנֶּסֶם, וְרִצּוּעָה תְדָא נְפָקָא מִתַּפְּן לְעִילָא לְהַאי תְבַל, וְאַקְרִי אוּף הָכִי גִי בֶן הַנֶּסֶם. וְתַפְּן פְתַחָא דְגִיְהֵנָם. וְאִינוּן בְּנֵי אֲנָשָׁא דְתַפְּן, בְּגִין דָּא פְלָהוּ יָדַעֵי בְּתַרְשִׁין וְתַחְמָאן. וְתַפְּן זְרַעֵי וְנָטְעֵי אֵילָנִין. וְלִית תַּפְּן חֲטִיין, וְלָא חַד יִמְשַׁבְּעָה מִינֵין.

רכו בְּנְשִׁי"ה * אִית בְּנֵי נְשָׂא קְטוּעִין וְעִירִין, וְלִית לְהוֹן חוּטְמִין, בְּר תַרְיִן נוֹקְבִין, דְּנִפְקָא בְהוּ רוּחָא. וְכָל מַה דְּעַבְדֵי, מִיָּד מְשַׁתְּפַחֵי. וְע"ד אִיקְרִי נְשִׁיָּה. וְנִרְעֵי וְנָטְעֵי אֵילָנִין, וְלִית תַּפְּן חֲטִיין, וְלָא מְשַׁבְּע * זַיְנֵי.

חֲלוּפֵי גִרְמָאוֹת

י גִּיא בְנוּ (מוֹנְקֵאטְש). כ הִיג הַסְלֵם וּבִשְׂאֵר הַרְפוּסִים לִיג תַּפְּן. ל הִיג הַסְלֵם וּבִשְׂאֵר הַרְפוּסִים כּוּבֵן וְסִלְקֵי. ס גִּיא בְנִי וְלִיג דָּא (קְרָאקָא) גִּיא בְנִין וְלִיג דָּא וְיוֹנִיעִיא. ז גִּיא מְשַׁבְּע הַמִּינִין (רְפוּסִים הַרְאוּשִׁים). ח גִּיא מוֹסִיף זַיְנֵי תְבוּאָה (וְיוֹנִיעִיא) גִּיא מִינֵי תְבוּאָה (קְרָאקָא).

מאמר	הסולם	אדם וקין ושבע ארצות
למעלה מקין, שהיה בארקא, ועלה למקום הזה שנקרא תב . כיון שעלה, עלה למקום בית המקדש. ותבל זו היא עליונה על כל המדרגות, שבד ארצות. הנקראת ג"כ בשמות אלו שהיה משכנו בהן. דהיינו שתבל נקראת ג"כ ארץ אדמה, שהיה משכנו בהן מקודם לכן.	רכד דְלִיג אַדָּם תַּלְת וְכוּ': דִּילִג אַדָּם עַל גִּי מְקוּמוֹת, גִּיא נְשִׁיָּה צִיָּה. שְׁלָא שְׁכוּן בְּהַס, כִּי פִפְץ מִמְקוּמוֹ שֶׁל קִיין, שְׁהוּא אַרְקָא, עַד מְקוֹם הַנְּקָרָא תְבַל. וּמִפְרֵשׁ אוֹתָם גִּי מְקוּמוֹת, זֶה טִיבֵם. גִּיא, הוּא מְקוֹם הַתּוֹפֵשׁ מְקוֹם גְּדוֹל כְּרוּחְבוֹ וְאוּרְכוֹ שֶׁל הַגִּיְהֵנָם. בְּגִיא וְנְשִׁיָּה וְצִיָּה נְפּוּצוֹ אִלוֹ שְׁבָנוּ הַמְגַדֵּל. וְהוּלִידוּ שֶׁם, מִשּׁוּם שֶׁהַכְּעִיסוֹ אֶת הַמֶּלֶךְ הָעִלְיוֹן הַקְּדוֹשׁ. מִשּׁוּם זֶה נִקְרַב הַמְגַדֵּל לְאֵשׁ שׁוּרְף. שֶׁם יֵשׁ בְּנֵי אָדָם בְּכָל יָקָר, בְּעוֹשֵׂר, וְעַפְרוֹת זְהָב, וְאַבְנֵים יְקָרוֹת. מִי שְׁהוּא מְכָאן, מִתְבַּל, וְנִכְנַס שָׁמָּה, נוֹתֵנִים לוֹ חֶלֶק בְּחַמּוּדוֹת שֶׁל עוֹשֵׂר הַהוּא. וּלְפַעְמִים הוּא עוֹלֵה לְמְקוֹם שְׁנִקְרָא	אדם וקין ושבע ארצות, נשִׁיָּה, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נִשְׁכַּח מִשָּׁם. וְיִוֹרֵד לְגִיא, שְׁאִינוּ יוֹדַע הַמְּקוֹם שְׁהוּא מִשָּׁם. רכה גִּיא דָּא הוּא וְכוּ': גִּיא זֶה הוּא בְּאַמְצָע שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, כִּי תְבַל צִיָּה נְשִׁיָּה, הוּן לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְאַרְקָא אֲדָמָה אַרְץ, הוּן לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. זֶה נִקְרָא גִיא בֶן הַנֶּסֶם. וְרִצּוּעָה אַחַת, יוֹצֵאת מִשָּׁם לְמַעְלָה לְמְקוֹם שְׁנִקְרָא תְבַל, וְנִקְרָא גִי"כ גִּיא בֶן הַנֶּסֶם. וְשֶׁם פְּתַחוֹ שֶׁל גִּיְהֵנָם. וְאִלוֹ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁם, יוֹדְעִים כּוֹלֵם מִשּׁוּם זֶה, בְּכַשְׁפִּים וְחַכְמוֹת. וְשֶׁם זּוֹרְעִים וְנוֹטְעִים אֵילָנוֹת. וְחֲטִיין אֵין שָׁם וְלֹא אַחַד מִז' מִינֵיין.
רכו בְּנְשִׁיָּה, אִית בְּנֵי וְכוּ': בְּנְשִׁיָּה, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם מְקוּצְצִים וְקִטְנִים, וְאֵין לְהֵם חוּטְמִים, רַק בִּי נִקְבִים, שֶׁהָרוּחַ יוֹצֵא בְּהֵם. וְכָל מַה שְׁעוֹשִׂים שׁוֹכְחִים תִּיכְף. וְע"כ נִקְרָא נְשִׁיָּה, שְׁהוּא לְשׁוֹן שְׁכַחָה, כְּמוֹ, נִשְׁנֵי אֶלְקִיִּים אֶת כָּל עַמּוּלֵי וְגו'. וְזוֹרְעִים, וְנוֹטְעִים אֵילָנוֹת, וְאֵין שָׁם חֲטִיין, וְלֹא מִז' מִינֵיין.		

צִיָּה

(דְּפוּרֵי דְף ט' טוֹר ב' * טוֹר ג')

ספרי **בראשית** **אותיות** **צה**
רכז) ציה, הוא אתר כשמייה, בִּבְשׁוֹתָא בְּכֻלָּא. תַּמָּן בְּנֵי נֶשָׂא שְׁפִירָן בְּחִזּוֹ.
 וּמַגּוֹ דְּהַהוּא צִיָּה, בְּד יָדְעֵי אֶתְר דְּמַקְוָרָא דְּמִיִּין נְבָעִין, עָאֲלִין תַּמָּן. וְלִזְמִינִין
 דְּסֻלְקִין מַגּוֹ מִיִּין, לְהָאֵי תַבְל. וְאִינּוֹן בְּנֵי מְהִימְנוּתָא יַתִּיר מְבַנֵּי נֶשָׂא אֶתְרֵינִין,
 וּבִינֵיהוּ דִּיּוֹרִין טָבָן, וְעוֹתְרָא סְגִי. וְזַרְע זְעִיר, מַגּוֹ בְּשׁוֹתָא דְּהַתָּם, וְנִטְעֵי אֵילָנִין
 וְלֹא מְצָלִיחִין. וְתִיאֻבְתָּא דְּלְהוֹן לְבַנֵּי נֶשָׂא דְּהַכָּא.
רכח) וּמְכַלְהוּ לִית "דְּאֶכְלֵי נְהָמָא, בְּר אֲלִין דְּהַכָּא בְּתַבְל. דְּהָא לְעֵילָא מְפַל

חלופי גרמאות

ע נ"א ל"ג דאכלי (דפוסים הראשונים).

מאמר **הסולם** **אדם וקין ושבע ארצות**
 אלא עד בינה שבה, דהיינו בינה דמלכות, אבל ז"ס תחתונות דעוה"ז, כבר נגלתה בהם מלכות דמדת הדין. ואינם יכולים לקבל אור העליון כראוי. ובז"ס תחתונות יש ג"כ ב' בחינות, שהם ז"א ומלכות, כי המלכות אין בה משיתוף הבינה ולא כלום, אבל ז"א, שהוא חג"ת נה"י, יש בו רק התכללות דמלכות דמדת הדין, כי בז"א עצמו לא היה הצמצום. וכיון שכן, יש בו אור ויש בו חשך וכולן הם דינין חוץ מספירת החסד שבו. שהוא קרוב לתקון כמו שיתבאר. ואנחנו שוכנים על הארץ העליונה מכולן, שהיא בינה דמלכות המקבלת הארת השיתוף דבינה ומלכות זה בזה, וע"כ ראוייה לקבל אורות מתוקנים.

רכח) וּמְכַלְהוּ לִית דְּאֶכְלֵי וְכוּ': ומכולם אין מי שיאכל לחם חוץ אלו שבכאן בתבל. כי למעלה מכל הארצות הוא תבל, שכתוב, והוא ישפוט תבל בצדק. כעין כל אלו ארצות שלמטה מתבל, יש בתבל. וכל השמות האלו שלהם יש ג"כ בהם כשהם נכללים בתבל, משום שהוא השביעי, ע"כ כולל כל הששה שמתחתיו. ויש כאן ג"כ כעין אלו המקומות שיש בארצות שלמטה. וכל אלו המדורים של בני אדם, משונים אלו מאלו. שכתוב, מה רבו מעשיך ה'. (ע"כ ספרי אותיות).

ביאור המאמר. כבר נתבאר שז"ס תחתונות חג"ת נהי"מ, שהם ז"א ומלכות אינם ראויים לקבל אור העליון, משום צמצום הא' והמסך שנתתקן בכלי מלכות שלא תקבל אור העליון. שז"ס בתחילה ברא הקב"ה את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם יכול להתקיים שיתף עמו מדת הרחמים, דהיינו שהעלה את המלכות לבינה, שהיא מדת הרחמים, ואז נעשו ז"ס תחתונות ראיות לקבל האור (ועי' זהר ב"א דף ו' ד"ה כבר) והנה תקון זה דשיתוף המלכות בבינה הספיק עד לנקודה דעוה"ז, אבל נקודה דעוה"ז שהיא מלכות דמלכות החיצונה, הנה גם היא מתחלקת לע"ס, והיא לא יכלה לקבל הארת השיתוף דמדת הרחמים (דפוי' דף ט' טור ג')

צו סתרי **בראשית** **אותיות**
אלין תבל, דקתיב והוא ישפט תבל בצדק. פגוונא דכל ׀ אלין אנצאן, אית
בהאי תבל. וכל אלין שמקן אית ׀ בהון אוף ׀ קכי, בגין דאיהו שביעא. אית

חלופי גרמאות

פ ניא ליג אלין (דפוסים הראשונים). צ ניא בה (קראקא) ק ניא הכא (דפוסים הראשונים).

מאמר	הסולם	אדם וקין ושבע ארצות
שהמלכות דמדת הדין אינה ראויה לקבל אור, ואינה ראויה לשום תקון. וממלכות זו נמשכת המיתה, והיא נקראת להט החרב המתהפכת. וז"ש דחיל דחילו סגי ולהט החרב המתהפכת הוה מלחמא וכו'. ואחר שעשה תשובה, קבל תקון א', להעלים ממנו המלכות דמדת הדין, שלא תוכל להמיתו. וז"ש (באות רי"ח) והרהר בתשובה ארים ליה קב"ה וכו' ליהווא אתר דאקרי אדמה, שהוא בחינת הוד, השייכת לז"א דמלכות, אשר שם אינה ניכרת כל כך המלכות דמדת הדין. וכבר ראויה לקבל אור מועט. וז"ש, בהאי אית נהירו דנהיר ודיוקנין דכוכביא ומזלי, שכבר יש שם אור מועט, כדוגמת אור הכוכבים והמזלות. ושם היה אדם הראשון עד שנולד שת, וכל אותם התולדות שהוליד אדם הראשון מהתחברות ברוחות נקבות (כמ"ש בראשית ב' אות שמ"ו) נשאר שם. ושם הוליד את קין והבל. וז"ש (באות רי"ט) ותמן ציורין דבני נשא וכו'. כי הם נשאר שם, ולא עלו עם אדה"ר לתבל אחר שנולד שת. ואינן עציבין תדיר ולית בהו הדוה, משום שלא יצאו מנוקבא מתוקנת, רק מרוחות. ולפיכך, ואלין משטמי ונפקי לעלמא דא ומתהפכין לעסמרא בישא, דהיינו שנעשו למזיקים לבני עולם הזה, כי בהתחברותם לבני אדם שבעוה"ז גורמים לגלות בהם את המלכות דמדת הדין. והטין לית תמן ולא חד משבע זיני תבואה. כי אין ז' מינים אלא ממלכות הממותקת בכינה, וכיון שאין המיתוק הזה שולט בהם, אלא שנכללים ממלכות דמדת הדין, ע"כ אין שם ז' מינים. בהאי אתר אתיילו קין והבל. ושמה הקריבו קרבנותיהם ושמה הרג קין להבל, ע"כ נזכר בכתובים אלו רק השם אדמה, כמו יובא קין מפרי האדמה וגו'. וכן, וקול דמי אחיק צועקים אלי מן האדמה. וכן בכל ההמשך.	הקב"ה מחמת התטא, כמו שהוריד שם את אדה"ר טרם שעשה תשובה. והרהר בתשובה, וסליק ליה הקב"ה לארקא, ואולידי בנין, שהוא מדרגה אחת למעלה מאדמה. הוא מטעם, כי להיותו מעורב בזוהמא של הנחש (כנ"ל אות רי"ד) לא היה יכול להחזיק מעמד באדמה מחמת ריבוי הדינין אשר שם. שזו"ה שנאמר לו בהיותו באדמה, אם תיטיב שאת, דהיינו שיעלה למעלה מאדמה, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ, דהיינו שיפול לארץ התחתונה, ששם להט החרב המתהפכת. וע"כ כיון שעשה תשובה העלה למעלה מאדמה. דהיינו לארקא שאינו עב כמו אדמה. וז"ש, (באות רכ"א) ובארקא אית נהירו דנהיר מזגו שמשא. כי באדמה, שהיא הוד, ובחינת שמאל, לא היה אלא אור כוכבים ומזלות, שהם ממשלת הלילה, אבל בארקא שהוא נצח ובחינת ימין, כבר יש שם אור השמש, שהוא ממשלת היום, וחסדים. ולית תמן חטין ולא מאינון ז' זיני תבואה. כי אין הארות ז' מינים נמשכות אלא ממלכות הממותקת במדת הרחמים בכל תקוניה. וז"ש (באות רכ"ב) כל אינון וכו' מתולדות קין, ואינון בתרין רישין. כי יש שם בארקא אור וחשך, וב' ממונים עליהם, וע"כ יש לאנשים אשר שם ב' ראשים א' מן הממונה על האור וא' מן הממונה על החשך. (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר אות קנ"ד בהסולם, בארוכה ע"ט) מנהון גברין, היינו הנמצאים תחת הממונה הדכר. ומנהון זעירין, דהיינו הנמצאים תחת הממונה הנוקבא (כמ"ש שם) לית ליה דעתא שלים כשאר בני נשא כי אין זוג בחו"ב שלהם ע"י הדעת כמו שיש לחו"ב דפרצופי קדושה. זכאין אינון לעזמנין, ולעזמנין אהרין לעסמרא בישא. שהוא מחמת ב' השליטות שיש שם.	וז"ש (באות רכ"ג) אדם הוה באדמה עד דאולידי שת, כי אז החזיר לז"א ומלכות בסוד הווג השלם דצלם ודמות, בסו"ה ויולד בדמותו כצלמו. ואז ומתמן סליק לעילא ארבע דרגין מקין, דהיינו ד' מדרגות למעלה מארקא ששם היה קין, שהם גיא נשיה ציה ותבל, וסליק להאי אתר דאקרי תבל, שהוא בינה

(דפוס ר"ט טור ג)

סַתְרֵי בְּרֵאשִׁית אוֹתוֹת צִו
הָקָא אוֹף יִהְיֵי כִּי כְּגוֹנוֹא דְהַהוּא דּוֹכְתָא דְלִתְתָא, וְכָל אֲלִין בְּדִיּוּרִין דְּכַנֵּי נְשָׂא,
מְשַׁנְיִין אֲלִין מֵאֲלִין, דְּכְתִיב וְ מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה'. עַד כָּאן י'.

מסורת זוהר (תהלים קר) תולדות ב צ"ג.
חלופי גרסאות
ד ג"א ל"ג הכי (דפוסים הראשונים). ו ג"א מוסיף כגונא
דאינון דוכתי תחומין ודוכתי. והכא אקרי כחתי כגונא
(מונקאטש). ת בכל הדפוסים כתוב כאן ת"ח כל בר נש וכו'.

מֵאֵר הַסּוֹלָם אָדָם וְקָן וְשִׁבְעַת אַרְצוֹת
בינה דמלכות, ששם מגיעים התקונים של
מלכות הממותקת בבינה, כנ"ל, כיון דסליק,
סליק לאתר בי מקדשא. כי תבל בפני עצמה
מתחלקת ג"כ לע"ס ומקום המקדש ה"ס בינה
דע"ס שבתבל. ותב"ל דא עלאה על כלהו
דרגין, ואע"פ שיש עוד כתר וחכמה, שהם
למעלה מבינה שהיא תבל. אמנם אין כלים
בכתר וחכמה, וכלי העליון מכולם הוא בינה
דמלכות הנקראת תבל. דאקרי באינון שמהן
דהוה דיווריה בהו, שתבל נקראת באלו
השמות של הארצות התחתונות שהיה אדם
שוכן בהם, ארץ אדמה הכי אקרי, כי תבל
נקראת ג"כ ארץ אדמה, שבהם היה דר אדם
מקודם לכן. כמ"ש להלן (באות רכ"ח).

ו"ש (באות רכ"ד) דליג אדם תלת
דוכתי, שע"י תשובתו השלמה בעת שהוליד
שת, דילג על ג' מקומות גיא נשיה ציה,
שהם חג"ת דמלכות, שלא נגע בהם, וכא
לתבל העליונה. גיא, איהו אתר בדוכתא
סגי, שהוא מקום גדול, משום שגיא, הוא
תפארת דמלכות, והתפארת הוא הכלי היותר
גדול בו"ס תחתונות, להיותו כולל את כולם.
כהאי פותיא וארכא דגיהנם, כי יש ב'
מיני דינים ועונשים בגיהנם, א) הם דינין
דכורא, הנמשכים משמאל הנפרד מימין. וה"ס
גיהנם של שלג. ב) הם דינים דנוקבא,
הנמשכים מצמצום ומסך, וה"ס גיהנם של
אש. ודינים דכורא מכונים אורך, להיותם
נמשכים משליטת השמאל ששם החכמה,
הנקראת אורך. ודינים דנוקבא מכונים רוחב,
להיותם נמשכים ממסכים שנעשה עליהם הזווג
להמשכת חסדים, ואורות חסדים מכונים
רוחב. ואומר, שגיא כולל ב' מיני דינים
דגיהנם, דינים דנוקבא, ודינים דכורא. ו"ש
כהאי פותיא וארכא דגיהנם.

ומפרש דבריו, ואומר אית בני נשא
בכ"ל יקירו, בעותרא ועפרות זהב ואבנין
יקירו. וזהו בציה, שהוא חסד, והוא קרוב
לתקון, ע"כ לא יחסר בו רק הפגם מאור
החסד, שהוא יכש ממים שהוא חסד, וגם פגם
זה מתקנים שמה ע"י עלייתם לתבל, כמ"ש
מאן דעאל תמן והוא מהכא מתב"ל, דהיינו
על דרך בוני המגדל, שהיו מתבל, ויורו
לציה שהוא חסד, בחמידו דההוא עותרא
יהבין ליה, הוא מקבל שם כל התמורות של
העושר אשר שם בציה. ונחית לזמנין
לדוכתא דאקרי נשיה, שבהיותו שם בציה
יש לפעמים שיורד למקום שנקרא נשיה,
שהוא גבורה, שמשם נעשה שוכת, שע"י
אובד כל היקר והעושר שקבל בציה, ואח"כ
ונחית להאי גיא, שיורד למקום שנקרא גיא
שהוא ת"ת ששם אש הגיהנם, דלא ידע אתר
דהוא מתמן, כי מחמת השכחה שקבל בנשיה,
אינו יודע המקום שהוא שייך שמה. ואינו
יכול לעלות למקומו לתבל. ועל דרך זה היה
הדין והעונש של דור הפלגה שבתחלת הבנין,
היו בחסד, והיה להם שמה כל יקר. אבל
אח"י נשטמו ובאו לנשיה, שהוא גבורה, ששם
יש

ו"ש בגיא ונשיה וציה, אתבדרו אינון
דבנו מגדלא ואוידו תמן, באלו ג' ארצות,
שהן חג"ת, נפוצו בוני המגדל, והולידו שם.
על דארגיון למכא עלאה קדישא. שרצו
(דפני דף ט' טור ג')

צה מדרש בראשית הנעלם

מאמר בריאת העולם

רכטו א תנן, בעשרה מאמרות נברא העולם. רבי חייא ורבי נתן אומרים, במאמר אחד נברא, ואיזהו. דכתיב ⁹ בדבר ה' שמים נעשו. ורבי אבא אמר, דכתיב כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד, אמירה אחת בלבד.

חלופי גרסאות

א היג בדפוס ווינצ'א ודפוסים האחרונים ובדפוס סאלוניקי וקראקא ליג תנן בעשרה מאמרות נברא העולם.

מסורת הזהר

(9) (תהלים לג) ב"א דש צ"א צ"ב.

אדם וקין ושבע ארצות

להיותו קרוב לתכל, וקרוב לתקון. וז"ש, תמן בני נשא שפירן בחיזו. שהם יפי מראה, כי אפילו פגם היבשה יודעים לתקן. וז"ש ומגו דההוא ציה, ומתוך שהוא בחוסר חסדים, כד ידעי אתר דמקורא דמיין נבעין עאלין תמן, ונמצאים מתקנים הכל בשלימות. וע"כ הם יפי מראה. ולזמנין דסלקין מגו מיין לאהאי תב"ל, שעולים לתכל ומקבלים כל החסדים החסרים להם. ואיגון בני מדימונתא יתיר וכו'. כי האמונה שולטת במקום הזה יותר מכל המקומות שבעולם הזה. ובינייהו דיורין טבן ועותרא סגי כי חוץ מפגם היבשה נמצאים שם הרבה אורות יקרים כנ"ל.

וכבר נתבאר שאין ד' מינים אלא ממלכות הממותקת ומתוקנת כראוי. וז"ש, (באות רכ"ח) ומכלהו לית דאכלי נהמא בר אלין דחבא בתב"ל, להיותה ממותקת ומתוקנת כראוי. דהא לעילא מכ"ל אלין תב"ל, כי היא העליונה, שהיא בינה דמלכות. והיא כוללת כל שש הארצות שמתחתיה. וז"ש, כגונא וכו' וכ"ל אלין שמהן אית בהון אוף הכי בנין דאיהו שביעאה, וע"כ כוללת כולן.

מדרש הנעלם

מאמר בריאת העולם

רכטו תנן בעשרה מאמרות נברא העולם. כי למדנו, בעשרה מאמרות נברא העולם. כי במעשה בראשית נוכרו, תשע פעמים ויאמר אלקים, ובראשית ברא נחשב ג"כ למאמר, ויש עשרה מאמרות. רבי חייא ור' נתן אומרים במאמר אחד נברא העולם, ואיזהו. כי כתוב, בדבר ה' שמים נעשו. ור' אבא אמר, שכתוב, כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד, דהיינו אמירה אחת בלבד.

ר'

הסולם

מאמר

יש דין של שכחה, שכל הבא לשם שוכח מה שעבר עליו ומה שעשה, ושם שכחו לשונם, עד שלא הבין איש את שפת רעהו. ולכסוף באו למקום השריפה שהוא ג"ר. ולפיכך נחלק על פיהם המגדל, לג' שלישים כנ"ל, שאותו השליש שהיתה עליו השראת החסד נשאר קיים, והשליש שהיה בהשראת הגבורה, נבלע בקרקע ולא נודע מקומו, שהוא מכה השכחה הנוהג בנשיה. והשליש שהיתה עליו השראת הת"ת ששם האש של גיהנם נשרף.

וז"ש (באות רכ"ה) גיא, דא הוא באמצעות דעילא ותתא, כי גיא הוא ת"ת, שהוא באמצע ז"ס תחתונות, כי נחלק על החוזה, ומחזה ולמעלה הם תכל ציה ונשיה, והחזה בעצמו ה"ס גיא, שכולל כל הת"ת. ומחזה ולמטה הם נה"מ שהם ארקא אדמה וארץ. כנ"ל.

וז"ש (באות רכ"ו) בנשיה, אית בני נשא קטועין זעירין, שהם בני ו"ק וקטועי רגלים שהם נה"י. כי החסר נה"י דכלים חסר ג"ר דאורות. וע"כ הם קטנים. ולית להון חוטמין. כי החוטם הוא תקן קו האמצעי המכריע בין ב' עינים שהם ימין ושמאל דהארת החכמה, (כמ"ש באדרא זוטא אות קמ"ז. ע"ש) וכיון שכאן חסרה הארת התקון של קו האמצעי ע"כ אין להם חוטם. בר תרין נוקבין דנפקי בהו רוחא, אלא שיש להם הדינים דקו האמצעי הנקראים ב' נקבים, שהרוח יוצא דרך שם. וכ"ל מה דעבדי מיד משתכח, כמ"ש לעיל.

וז"ש (באות רכ"ז) ציה, הוא אתר כשמייה ביבשותא ככל"א, שאור החסד הנקרא מים חסר שם בחסד הזה, וע"כ הוא נקרא יבשה. אבל שאר האורות נמצאים בשפע,

(דפניי דף ב' טור ד')

מדרש **בראשית** **הנעלם** **צט**
רל) ר' אלעזר אמר, לא זה ולא זה, אלא באות אחת נברא העולם, בלא
אמירה. ותניא, רבי אלעזר אמר, אות אחת נטל הקב"ה משמו, ובאותו האות
נברא. והיינו דא"ר אלעזר, מאי דכתיב ^ט מי כמכה באלים ה', שיוכל לברא
את העולם.

רלא) אלא משמע בה"א נברא העולם, באות אחת ממש, ^י ובמאי נוקים
^ט כי הוא אמר ויהי וגו'. ^י בדבר ה' שמים נעשו. אלא א"ר אלעזר, ולאחזקה
לעלמא דהא אתברי תוה, ולא תוה מתגליא, ואצטריך כל חד וחד לאתגלצה,
לאפקא כל חד וחד עובדוי וחילו דאיתתוי ליה.

רלב) א"ר אלעזר, כל העולם בלו, וכל תולדותיהם, ברגע אחד נבראו,
בשעה אחת נבראו, ^י וכיום אחד נבראו, דכתיב ^י אלה תולדות השמים והארץ
בהפראם ביום עשות י"י אלהים, באותו היום ממש, באותה שעה ממש, ואותו
רגע ממש.

רלג) ותניא, א"ר אבא א"ר יוחנן, קדם שברא הקב"ה את העולם, היה הוא
ושמו אחד, והיה בדעתו לברוא את העולם, וברא קדם אלף עולמות, שנאמר
^י האלף לך שלמה. ואחר כך ברא עולמות אחרים, להודיע שהכל נגדו כאין.

רלד) והיינו דא"ר חייא, למה אלף ראשונה באותיות. מפני שבתחלה ברא

מסורת הזהר

^ז (שמעט טו) בשלח צא צ"ח, ק (תהלים לג) ספרא
דצניעותא ט צ"ח, ו (שם לג) לעיל אות רכט צ"פ.
^ח (בראשית ב) לעיל אות קמ צ"פ, ת (שיר ח) וירא
ט צ"ב תקיח קיד ט"ב שי"ג פקודי מב ציר ת"ז תס"ט
קג. תקיח קיד ט"ב שי"ג.

חלופי גרסאות

ב ניא אליעזר (דפוסים הראשונים). ג ניא ומאי (דפוסים
הראשונים). ד ניא ליג ברבר ה' שמים נעשו (קראקא).
ה ניא אליעזר (קראקא). ו ניא לאתחזא (קראקא). ז ניא
אליעזר (קראקא). ח ניא או ביום (קראקא).

מאמר

הסולם

בריאת העולם

שיוציא כל אחד ואחד פעולותיו וכתו הראויים
לו. ועל זה היה צריך אמירה.

רלב) א"ר אלעזר ב"ל וכו': אר"א,
כל העולם כולו וכל תולדותיהם ברגע אחד
נבראו, בשעה אחת נבראו, וכיום אחד נבראו,
שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם
ביום עשות ה' אלקים, באותו היום ממש,
ובאותה שעה ממש, ובאותו רגע ממש.

רלג) ותניא א"ר אבא וכו': ולמדנו
אר"א א"ר יוחנן, קודם שברא הקב"ה את
העולם היה הוא ושמו אחד*. ולא היה כלום
חוץ ממנו. והיה בדעתו לברוא את העולם,
וברא קודם אלף עולמות. שנאמר האלף לך
שלמה, שה"ס החכמה המכונה אלף בסוד
ואאלפן חכמה. ואת"כ ברא עולמות אחרים.
וע"כ ברא מקודם אלף עולמות שה"ס החכמה,
כדי להודיע מקודם, שהכל נגדו כאין.

רלד) והיינו דא"ר חייא וכו': והיינו
שאמר ר' חייא, למה אלף היא ראשונה

רל) ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, לא
זה ולא זה, לא בעשרה מאמרות ולא במאמר
אחד, אלא באות אחת נברא העולם, שהיא ה',
בלי אמירה. ואלו הם דברי הזהר בשם ר'
אלעזר, ועתה מביא הזהר דברי ר' אלעזר
כלשונו. שלמדנו, ר' אלעזר אמר, אות אחת
לקח הקב"ה משמו, דהיינו משם הוי"ה, ובאותו
האות נברא העולם. והיינו שא"ר אלעזר, מה
שכתוב, מי כמכה באלים ה', היינו שיוכל
לברוא את העולם כמון באות אחת.

רלא) א"א משמע בה"א וכו': שואל,
אלא משמע מדברי ר' אלעזר, שבה' דהויה,
נברא העולם, באות אחת ממש, וא"כ כמה
נעמיד הכתוב, כי הוא אמר ויהי וגו'. **בדבר**
ה' שמים נעשו. שמשמע שבאמירה נברא
העולם. אלא א"ר אלעזר. להראות אל העולם,
שהיה נברא בה', אבל הבריאה לא יכלה
להתגלות, וכל אחד ואחד היה צריך להתגלות,

(דפו"י דף ב' טור ד') *מבואר בתע"ס חלק א עמ' ג או"פ ל; עמ' יח אות יג; פלחתיק אות יז

באותיות

ק מדרש בראשית הנעלם
אלף עולמות, ^ט שקדמו לשאר עולמות, ואחריו בי"ת, שהוא בנין שמים וארץ. רב הונא אמר, בתחלה פסא הכבוד. שפתוב בו, אלף אלפין ישמשונה, ואחריו שאר המלאכים, והארץ, שהם בית העולם. ואחריו גימ"ל, ג"ע, שהוא גמול הצדיקים. ואחריו דל"ת, שהוא האדם שנרפכ בד' רוחות.
רל"ה א"ר יצחק א"ר זריקא, קלטיפין דירוקין, הוה מסתר על תהומא, ותהומא הוה סליק ונחית, ואת אחד הוה פשיט בתלת זיווייתיה על תהומא, ותהומא שקיף. ^כ הךא הוא דכתיב ^א ורוח אלהים מרחפת.
רל"ו אר"א לאו מהקא משמע, אלא מהקא, דכתיב ^ב ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו אף ירגזו תהומות.
רל"ז והיינו דתנן, אלף עלמין הוו עד דלא אתברי עלמא, וניו יקריה הוה מתפשט ויברא עלמין, וסתיר לון, עד דסליק ברעותא קמיה למברי האי עלמא,

מסורת הזהר (א) בי"א ל צ"ב, ב) (תהלים עז) בשלה עה
חלופי גרסאות ט ניא שוקדמו (קראקא). י ניא ליג גיע (קראקא). כ ניא חרא (דפוסים הראשונים). ל ניא ליג וברא (קראקא).

מאמר באותיות, מפני שבתחילה ברא אלף עולמות שקדמו לשאר העולמות. כי א' ה"ס אלף. ואח"כ בית, שרווחות על בנין שמים וארץ. שהיה בחסדים בסו"ה אמרתי עולם חסד יבנה. רב הונא אמר בתחלה כסא הכבוד, שכתוב בו אלף אלפין ישמשונה. ואחריו שאר המלאכים והארץ שהם בית העולם. ואחריו גימ"ל, שהוא גן עדן, שהוא גמול הצדיקים. ואחריו דל"ת, שהוא האדם, המורכב מד' רוחות העולם.
רל"ה א"ר יצחק א"ר וכו': אר"י א"ר זריקא, כחות הדין, היו מסבכים את התהום, והתהום היתה עולה ויורדת, ואות אחת היתה מתפשטת בג' מיני זיו שלה, על התהום, והתהום נשקטה. ז"ש, ורוח אלקים מרחפת על פני המים. קלטיפין דירוקא פירושו לפי הענין, כחות הדין.
פירושו. הבינה נקראת ים, וסוד המלכות שעלתה לבינה, ועשתה בה סיוס חדש במקום בינה שבבינה, דהיינו במקום בינה של היס, נקרא תהום. ובשעה שהמלכות תוורת ויוצאת מן התהום, נעשה קו שמאל בבינה. ואז נעשית מחלוקת בין קו ימין לקו שמאל, וכשמתגבר השמאל יעלו שמים, ובהתגבר הימין, ירדו תהומות (כמ"ש זה היטב באדרא דבא אות די"ד באורך. ע"ש כי אין להכפיל כאן כל האריכות הזו) וז"ש, קלטיפין דירוקין הוה מסחר על תהומא, שבעת שיצא קו שמאל (דפ"י דף ב' טור ד')

הסולם כבינה, היו כחות הדין מסבכים את התהום, בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות. וז"ש ותהומא הוה סליק ונחית, שבהתגבר השמאל יעלו שמים, ובהתגבר הימין, ירדו תהומות. וזה נמשך עד, ואת אחד הוה פשיט בתלת זיווייתיה על תהומא, שה"ס ז"א שעלה לבינה ויחד הימין ושמאל הבינה זה בזה, ויצאו שם ג' קוין על התהום. ותהומא שקיף, שאז נשקטה המחלוקת שהיתה על התהום.
רל"ו אר"א לאו מהקא וכו': אר"א, אין זה נשמע מכאן, אלא מכאן. שכתוב, ראוך מים אלקים ראוך מים יחילו אף ירגזו תהומות. פירושו. אשר ראוך מים סובכים על ז"א, שה"ס קו האמצעי, שהוא מיעט את קו השמאל שבמימי הבינה, ויחד אותו עם הימין (כמ"ש שם באדר אות רי"ד) ואז יחילו אף ירגזו תהומות, והפסיקו את מלחמתם זכ"ז, ונתיחדו ונשקטו.
רל"ז והיינו דתנן א"ף וכו': והיינו שלמדנו, אלף עולמות היו מטרם שנברא העולם. וזיו יקרו היה מתפשט וברא עולמות וסתר אותם, דהיינו שבירות הכלים דע"ס דנקודים (כמ"ש בתע"ס חלק ז') עד שעלה ברצונו לברוא העולם הזה, דהיינו עולם התקון. ובאותה שעה, נתפשטו ב' אותיות משמו שהם כתר וחכמה, וקיים אותם, שלא יתבטלו. וב' אחרות שהם בינה וז"א, נחקקו למעלה, בג"ד דבינה

מדרש בראשית הנעלם קא
והוא שעתא אתפשטו תרין אתון משמיה, וקיים לון, ותרין אתרן אתגליפו
לעילא ותתא, חד גו חד. גליף חד, ואתחור תלת. וגליף חד אתרא, ואתחור תרין.
עד דסלקו עשרה. אתפליגו אינון עשרה, ואתחורו לתלתין ותרין. ואינון

חלופי גראות
ח נ"א לתרתן (קראקא).

מאמר הסולם בריאת העולם
דבינה, ולמטה בו"ק דבינה, אחת בתוך אחת. חקק אחת ונעשתה שלש. חקק אות אחרת, ונעשתה שתיים. עד שעלו לעשר. נתפשטו עשר האלו והיו לל"ב, שהם ל"ב נתיבות החכמה. אלו נתפשטו בחקיקתן עוד לעשר, והיו למ"ב. מכאן ולהלאה מי שמסתכל יסתכל בפחד הלב. יסתום ואין פותחים לו. ועל זה כתוב, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. וכתוב לא תעשה לך פסל וכל תמונה.

פירוש. ענין שבירת הכלים שהיתה בע"ס דנקודים, היתה מטעם הגילוי דא"א הפנימים, שה"ס חכמה דאור ישר, שמשום זה, בעת שיצאה המלכות מן הבינה, ואור הג"ר חזרו, תיכף נמשכה החכמה ממעלה למטה לבי"ע. והכלים נשברו ומתו, כי כל היוצא מעולם לעולם נבחן למיתה. ולפיכך אחר שביה"כ כשהמאציל תקן את עשר הספירות דאצילות, גנו את א"א הפנימים, דהיינו שגנו את החכמה דאור ישר, וסתם אותה בראש א"א, באופן שלא תגלה ממנה כלום לתחתונים, ואלו א"א שנתקנו באצילות, יצאו בבחינת ג"ר דבינה, שה"ס אורא דכיא, דהיינו חסדים בלי חכמה. וכדי להאיר חכמה לעולמות נתתקנה בחינת חכמה אחרת במקומה, שנקראת חכמה דל"ב נתיבות, שפירושו, לא חכמה דא"א, אלא מבינה שתורה להיות חכמה, שחכמה זו יצאה ע"י עלית מ"ן דו"א אל הבינה, שז"א ה"ס כ"ב אותיות התורה, שבחיבורו עם עשר ספירות. דבינה, הוא בגימטריא ל"ב. (כמ"ש חזרו באדרא זוטא אות ע"ג ע"ש). כי כשז"א עולה ומתחבר עם הבינה, או הבינה עולה לראש א"א וחזרה להיות חכמה. (כמ"ש בפלפח"ס אות נ') וכל החכמה המתגלה היא רק מחכמה זו דל"ב נתיבות. אבל חכמה דא"א נסתמה בראש א"א ולא תגלה ממנה כלום, מטעם גמר התקון.

ועתה מפרש בנין הספירות שיצאו ע"י החיבור של ז"א ובינה. ואומר, גליף חד ואתחור תלת, שעי"ז שחקק חד, דהיינו שהעלה ז"א לבינה, יצאו תלת, יצאו ג' קוין כבינה, כי ז"א יחד ב' קוין ימין ושמאל שבבינה, ונעשו ג' קוין חב"ד, שב' קוין ימין ושמאל ה"ס חו"ב, וז"א קו האמצעי אליהם, שה"ס דעת. וכיון דתלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא (כנ"ל בזהר ב"א אות שס"ג) כי מתוך שז"א גם

ו"ש, א"ף ע"מין הוו עד דלא אתברי ע"מא, אלף פירושו חכמה מלשון ואאלפך חכמה. ומטעם שנברא העולם היו אלף עלמין, (דפ"י דף ב' טור ד')

קב מדרש **בראשית** הנעלם
תלתין ותריין שבילי דחכמתא. אלין אתפליגו בגילופייהו לעשרה, ואתחזרו
למ"ב. מפאן ולהלאה, מאן דישגח ישגח בכיעתותא דלבא, ויסתים, ולית דפתחין
ליה. ועל האי פתיב א אני י"י הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים.
וכתיב א לא תעשה לך פסל וכל תמונה.

מאמר התהום

רלח א"ר אלעזר, התהום היה נשקע בארבע אבנים, והוטבעו למטה על
אבן אחת, שהוא העמוד, ועל זה העולם עומד. הה"ד, על מה אנדיה הטבעו

מסורת הזהר (ב) ישעיה מב) וישלח נב ציב דיה ג ט"ד שטי"ו עה
טיג שליח קיז ט"א שייב קיה טיג ש"י. ג) (שמות כ)
יתרו קט צ"ו. ד) (איוב לח) ויתו קלה צ"א.

מאמר **הסולם** **בריאת העולם**
גרם לג' קוין בבינה השיג גם הוא את ב'
קוין ימין ושמאל שבבינה, שהוא עצמו הוא
קו האמצעי אליהם, וז"ש, וגליף הד אהרא,
דהיינו את ז"א, ואתחזר תריין, שהשיג גם
הוא את ב' הקוין ימין ושמאל שבבינה, ונעשה
גם הוא בג' קוין. עד דסלקו עשרה. עד
שנתפשו לעשר ספירות של ז"א.

מאמר התהום
עתה מבאר את הנעשה מב' העליות
דז"א, לאו"א, ולישסו"ת. כנ"ל. ואומר,
אתפליגו אינון עשרה, נתפשו אלו ע"ס
דז"א, ע"י עלית מ"ן לישסו"ת, ואתחזרו
לתלתין ותריין, ואינון צ"ב שבילי
דחכמתא, כלומר, שע"י התפשטות הזו
הנמשכת מעלית מ"ן דז"א לישסו"ת נמשכים
ל"ב נתיבות החכמה, כי שלשת הקוין שהשיג
מישסו"ת מגלים חכמה זו דל"ב נתיבות, כנ"ל.
אלין אתפליגו בגילופייהו, אלו ע"ס דז"א,
מתפשטות עוד בחיקתן לעשרה דהיינו ע"י
עלית מ"ן לאו"א הם מקבלים עוד עשר
ספירות דאו"א עלאין, שהם סתומים מחכמה,
מחמת שאו"א הפנימיים נגזו בחכמה סתימאה
דז"א, ואתחזרו למ"ב, כי עשרה דאו"א,
עם ל"ב דישסו"ת וז"א, הם מ"ב. שמורה
שהחכמה נסתמה באלו ע"ס דאו"א, מבלי
להגלות כלל, כנ"ל. וז"ש, מאן דישגח, ישגח
בביעתותא דלבא, השגחה פירושה ראה,
דהיינו חכמה, ואומר, מי שמסתכל, דהיינו
שממשיך חכמה, יסתכל רק ע"י ל"ב נתיבות
החכמה, בדרך ג' קוין, אשר החכמה מתגלה
(דפני"י דף ב' טור ד')

פירוש. התהום היא הסיום והגבול של
חיבור המלכות בבינה (כנ"ל אות דל"ה) והמלכות
המשתפת בבינה נקראת אבן. ובה מתלבשות
ד' ספירות, הנקראות כח"ב ות"ת. וז"ש,
התהום הזה, דהיינו הגבול והסיום, נשקע
בארבע אבנים שמתלבשות בו ארבע ספירות
כח"ב ות"ת, והוטבעו למטה על אבן אחת,
דהיינו

מדרש בראשית הנעלים קג
או מי ירה אֶבֶן פְּנֵתָהּ. א"ר זינרא, זו היא אֶבֶן שְׁמֵמָנָה הוֹשֶׁתֶת הָעוֹלָם, וְעֲלֶיהָ
הָעוֹלָם עוֹמֵד, וְהוּא קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, וְהִיא טִיבוּרוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמִמֶּנָּה יֵצְאוּ אֲבָנִים
הַמְשׁוֹקְעוֹת בְּתֵהוֹם, וּמֵהֶם יוֹצְאִים מִים.
רמ"ט א"ר אחא בר יעקב, בשלשה אותיות נשקע התהום, ונחלק בשלשה
חלקים, והם עמודי הארץ. ואחד לשלש מאות שנה, מתרופפים ממקומם, שנאמר
הַמְרַגְזֵי אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן.

סאמר חצבה עמודיה שבעה

רמ"ז * תאני ר' שמעון, על שבעה עמודים הארץ עומדת, שנאמר חצבה
עמודיה שבעה, והם תלויים על המים, וכנגדם אמר דהמע"ה שבעה קולות,
דכתיב קול יי על המים.

רמ"א הכל תלוי על שבעה: עמודי שמים הם ז', והרקיעים ז'. והכוכבים

מסורת הזהר

(ה) (שם ט) לך ג צ"א. (ו) (משלי ט) לך נב צ"ב. (ז) (תהלים כט) ב"א לו צ"ה.

מאמר	הסולם	התהום
דהיינו שעומדים על המלכות הממותקת בבינה, שהיא נמצאת למטה מהם, בסוף התהום. שהוא העמוד ועל זה העולם עומד, כי מטרם שנמתקה המלכות בבינה לא היה העולם יכול לעמוד ולהתקיים, (כנ"ל בפלפול"ס אות ט"ו) וז"ש, זו, המלכות הממותקת בבינה, היא אבן שממנה הושתת העולם, ועליה העולם עומד, שהיא נקראת משום זה אבן שתיה. והיא קדש הקדשים שהיא יסוד דמלכות, הנקראת קדש הקדשים, והיא טיבורו של עולם, דהיינו שנקראת בכל מקום הנקודה האמצעית, וממנה יצאו אבנים המשוקעות בתהום, דהיינו שאחר שהמלכות נתמתקה בבינה, יכלו הספירות העליונות להתלבש בתהום. ומהם יוצאים מים, דהיינו האורות.	ומאירים זה אחר זה. ונודע שקו השמאל מאיר בדינים קשים כדי להרחיק הרשעים שלא ימשכו אור השמאל ממעלה למטה. ולפיכך כל פעם שקו השמאל מתחיל להאיר, אז מופיעים הדינים על הארץ, שז"ס המרגיז ארץ ממקומה. וכן גם ב' הקוין הימין והאמצעי מתרופפים על ידי הדינים האלו, שז"ס ועמודיה יתפלצון. וז"ש, ואחד לשלש מאות שנה, דהיינו ביציאת קו אחד מג' הקוין הנקראים שלש מאות שנה, שהוא קו השמאל, מתרופפים ממקומם, מחמת הדין שבשמאל, כנ"ל.	

סאמר חצבה עמודיה שבעה

רמ"ז תאני ר' שמעון וכו': ר' שמעון למד, על שבעה עמודים הארץ עומדת, שהם ז' ספירות חג"ת נהי"מ, שנאמר חצבה עמודיה שבעה. והם תלויים על המים, שהם חסדים, כלומר שהחסדים שולטים בהם. וכנגדם אמר דוד המלך ע"ה, שבעה קולות, שכתוב, קול ה' על המים.

רמ"א הכל תלוי על שבעה: עמודי שמים הם ז', והרקיעים ז', והכוכבים ז' מעלות, ז' גוים למעלה, ז' גוים למטה, דהיינו שבע אומות, ששלטו על ארץ

רל"ט א"ר אחא בר וכו': אר"א בר יעקב, בשלש אותיות, שהן ג' קוין, נשקע התהום. ונחלק בשלשה חלקים, שהם ימין שמאל אמצע. והם עמודי הארץ. כי האורות המאירים על הארץ אינם יוצאים רק בדרך ג' קוין. ואחד לשלש מאות שנה מתרופפים ממקומם. שנאמר המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון.

פירוש. שלש מאות שנה, מרמזים ג"כ על ג' קוין ימין שמאל ואמצע, שהם יוצאים (דפניי דף ב' טור ד' *) (דף ג' טור א')

קד מדרש בראשית הנעלם
שְׁבַעָה מַעֲלוֹת. ז' גוֹיִם לְמַעַלָּה. שְׁבַעָה גוֹיִם לְמַטָּה. * שְׁבַעָה אַרְצוֹת. שְׁבַעָה יָמִים.
שְׁבַעָה נְהָרוֹת. * יָמֵי בְרֵאשִׁית שְׁבַעָה. וְהַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַה', יוֹם שְׁפוּלוֹ שַׁבַּת.
רמב" (רמב" תַּנֵּן הֵתֵם, ר' יְהוּדָה בַּר אֲלֵעָאי אָמַר, שְׁבַעָה * גְּלוֹסְמוֹי פְּרִיֶסְן,
אֲתַגְלִיפוּ בַתְלִתִין וְיִתְרִין אֶלְפִין פְּלִיגָאן, וְהָוָה פְּרִיס בְּהוּ חַד שִׁיעוּרָא דְעֶלְמָא,
עַד דְּמַתַּח לִיה לְאַרְבַּע זִוּוּן, וְאַסְמַךְ עַל סַמְכִיה. הַה"ד * אֲנָכִי ה' כּוֹ נֹטָה
שָׁמַיִם לְבַדִּי רַקַּע הָאָרֶץ (מי אתי) [מאתי].

מְאָמַר יַעֲמַדוּ יַחְדָּיו

רמב"ג (רמב"ג א"ר שְׁמַעוֹן, מָאי דְכָתִיב * קָרָא אָנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמַדוּ יַחְדָּו. אֲלָא א"ר
שְׁמַעוֹן, כְּשַׁעֲלָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ לְבְרוּא הָעוֹלָמוֹת, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִבְרָאוּ עֲלִיוֹנִים
וְתַחְתּוֹנִים, וְכָל מָה שְׁבָהֶם. שְׁנַאֲמַר קָרָא אָנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמַדוּ יַחְדָּו, אֵל תִּקְרִי
אֲלֵיהֶם, אֲלָא אֱלֹהִים, מְלַמֵּד שְׁבָה"א בְּרָאֵם. וְהֵינּוּ דְכָתִיב * מִי כָמָכָה בְּאֱלִים י"י.

חֲלוּפֵי גְרַמְאוֹת

ע ה"ג דפוס מונקאטש נ"א מוסיף מעלות למעלה
(דפוסים הראשונים). פ נ"א [שבעה] שבעת ימי בראשית
קודם שבעה ארצות (קראקא ווינצ'א). צ נ"א מוסיף שבעה
ימי (מונקאטש). ק נ"א גולחטו (קראקא). ר נ"א וחמש (ווינצ'א).

מסורת הזהר

(ישעיה מד) ז"ח לר ט"ג שכיב. ט (שם מח) ב"א
רנ צ"ג ז"ח מר ט"ד שכיב. י (שמות טו) לעיל אות
רל צ"צ.
ימי (מונקאטש). ק נ"א גולחטו (קראקא). ר נ"א וחמש (ווינצ'א).

חֲצִבָּה עֲמוּדֵיה שְׁבַעָה

ל"ב נתיבות החכמה, כי החכמה מכונה בשם
אלפים, מלשון ואאלפך חכמה. והוא פרים
בהו חד שיעורא דעלמא, שהיה משער,
דהיינו שהיה ממשין, שיעור אחד של העולם,
דהיינו שיעור הארה של קו אחד בלבד משלשת
הקוין, דהיינו רק הארת החכמה מקו שמאל
בלבד. שאז היה העולם מתמוטט כנ"ל. עד
דמתח ליה לארבע זיווין, דהיינו שהמשיך
כל ג' הקוין והמלכות המקבלת מהם. ואז,
ואסמך על סמכיה, העמיד העולם על קיומו.

מְאָמַר יַעֲמַדוּ יַחְדָּיו

רמב"ג (רמב"ג א"ר שְׁמַעוֹן מָאי וכו': אר"ש,
מה שכתוב, קורא אני אליהם יעמדו יחדיו.
אלא א"ר שמעון, כשעלה במחשבתו לברוא
העולמות, באותה שעה, נבראו העליונים
והתחתונים וכל מה שבהם, שנאמר קורא אני
אליהם יעמדו יחדיו. אל תקרא אליהם, אלא
אלקים. מלמד שבה' בראם, שהיא המלכות
הנקראת אלקים. ועל ידה יעמדו יחדיו. והיינו
שכתוב, מי כמכה באלים ה'. שפירושו מי
כמכה באלים, שיוכלו לברוא שמים וארץ,
אלא שהכל נברא ע"י אלקים, ולא ע"י אלים,
שהמלה

הסולם

מאמר

ארץ ישראל מטרם כבוש ישראל, וכנגדן יש
ז' אומות מסביבם ארץ ישראל שלמעלה, שהיא
המלכות. ארצות שבעה, ימים שבעה, נהרות
שבעה, ימי בראשית שבעה, שכל אלו, ה"ס
ז' ספירות חג"ת נהי"מ הנמצא בכל אחד
מהנ"ל לפי מדרגתו. והשביעי, שהיא מלכות,
שבת לה'. יום שכולו שבת.

רמב" (רמב" תַּנֵּן הֵתֵם ר' וכו': שם למדנו,
ר' יהודה בר אלעאי אומר, שבעה לבושי,
דהיינו ז' ספירות דו"א, הפרושים, נחקקו בל"ב
אלף חלקים, והיה משער בהם שיעור אחד,
של העולם. עד שמתחו לארבע מיני זיו,
והעמידו על מעמדיו. ז"ש אנכי ה' וגו' נוטה
שמים לבדי רוקע הארץ מאתי. גלוסמוי,
פירושו לבושי, לפי הענין, מלשון גלימא
(תענית כ"ג). פליגאן, פירושו חלקים, מלשון,
מי פלג (איוב ל"ח).

פירושו. כבר נתבאר שהחכמה הנמשכת
ע"י קו שמאל, שהוא בינה שחורה להיות
חכמה, נקרא ל"ב נתיבות החכמה. וז"ש, שבעה
גלוסמוי פריסן, שהם ז' ספירות דו"א,
אתגליפו בל"ב אלפין פליגאן דהיינו שקבלו
(דפו"י דף ג' טור א')

מדרש בראשית הנעלים קה
כמו אסקופה דמלייא מפל צרכי ביתא. וכדין דעין דתמן פלא, מה דאצטריק לון.
רמז א"ר יהודה, בג' דברים ברא הקב"ה את עולמו, בספר וספור וספור.
פנגדס, בחכמה בתבונה וכדעת. בחכמה, דכתיב ה' בחכמה וגו'. בדעת,
דכתיב בדעתו תהומות נבקעו. רבי נתוניא אמר, בחכמה בלבד נבראו כל
העולמות פלם. הה"ד בראשית ברא אלהים, וראשית היא החכמה. ואתיא פמאן
דאמר בה"א בראם, ושלשתן נכללים בו.

מאמר ג"ע ועין החיים ועצה"ד

רמה מתניתין, פתחי אתפתחו. תרעי הו נטירין, דעיל לא נפיק, ודנפיק
לא עיל, קמי פתחא הו שגראן, סלקין בגייה רברבין תקיפין, סמך חד קאים
בגייה, ההוא א סמך הוה נעין, ותלת גונון הוה ביה. גוון חשוף, גוון חסורא,
גוון ירוקא, ביה סלקין, ביה נחתין, פלא תאיבין למיעל בגייה, ולית
רשותא לכולא.

רמו הוא קדמא דלברייתא דעלמא. עליה קאים חד שלטן, דאגניו באלף
עלמין. מגיה אתבקעו כל גילופי עלמא. זפאה הוא דלשרי בגייה.

מסורת הזהר (משלי ג) לעיל אות רי צ"ח. (7) (שם) פקודי ה אות
ג אדרא ווטא כט צ"ח.
ש ה"ג דפוס מונקאטש ובדפוסים הראשונים ל"ג בחכמה
דכתיב ה' חכמה וגו', ת נ"א סגראן (קראקא). א נ"א
סמך (דפוסים הראשונים). ב נ"א סמך (קראקא). ג נ"א
תנינא גוון זהרא (קראקא). ד ה"ג דפוס מונקאטש נ"א לבתריה (קראקא). ת"א לבתרייא ונ"א לבתרייתא (וויניצ'א). ה נ"א
דיניא (קראקא). ו נ"א בגוה (וויניצ'א).

מאמר הסולם ג"ע ועין החיים ועצה"ד
רמה מתניתין. פתחי אתפתחו, וכו':
הפתחים של גן העדן נפתחו, השערים שמורים,
הנכנס לא יצא, והיוצא לא יכנס. לפני הפתח
יש שומרים. שרים תקיפים עולים בתוכו.
עמוד אחד עומד בתוך הגן, עמוד הזה הוא
תקוע בקרקע הגן, וג' צבעים הם בו, צבע
חשך, צבע לבן, צבע ירוק (וסוד העמוד הזה
כבר נתבאר באורך, בזהר בראשית ב' אות
כ"ז בהסולם ע"ש) בו עולים מהיכל להיכל,
בו יורדים. הכל מתאווים ליכנס לתוך הגן,
ולא לכל אחד יש רשות.

רמו הוא קדמא לברייתא וכו': הוא,
הגן העדן, קודם לבריאת העולם. עליו עומדת
שליטה אחת שנגנוה באלף עולמות. היינו
השליטה של הארת החכמה דאור ישר, המכונה
אלף עולמות, שנגנוה (כנ"ל אות רל"ח בהסולם
בסופו) ממנו נתבקעו כל חקיקות העולם.
כי כל הצמצומים והדינים שיצאו, אינם רק
על

רמז א"ר יהודה בג' וכו': אר"י, בג'
דברים ברא הקב"ה את עולמו, בספר וספור
וספור. כנגדס, בחכמה בתבונה וכדעת. כי
סופר, ה"ס חכמה, וספור, ה"ס תבונה, ודעת
ה"ס הספור מסופר וספור. בחכמה, היינו כמ"ש,
ה' בחכמה יסד ארץ. בתבונה, שכתוב, כונן
שמים בתבונה. בדעת, שכתוב, בדעתו
תהומות נבקעו. רבי נתוניא אמר, בחכמה
בלבד נבראו כל העולמות כולם. ו"ש, בראשית
ברא אלקים. וראשית היא חכמה. וזה הוא
כמי שאומר בה' בראם שהיא המלכות, כי
שלשתם. חב"ד, נכללים בה.
(דפויי דף ג' טור א')

קו מדרש בראשית הנעלם

רמז בתריה אשתפחו תרין אחין אחידאן דא בְּדָא. ׀ תְּדָא קביל אושפיזין, והוא חיזו דחיין, מאן דאכיל בפְּתוּרְיָה, קאים תְּדִירָא. וְחַד הוּא קביל אושפיזין וְלֹא קביל, הוא חיזו דחיין, חיזו דמוֹתָא, מאן דאכיל בפְּתוּרְיָה, נְפִיל וּמִית, לִית לִיה שְׂזָבָא, לִית דְּאֲחִיד בִּידִיה. בְּתִרְיָה ׀ אֲשֶׁתְּפָחוּ רְחִימִין, תְּאִיבִין לְמַחְמִי, תְּאִיבִין לְמַקְרַב לֹון, וְכֵלָא מְשַׁבְּחִין לֹון.

רמח חד עויר תה אָזִיל קריב לגבון, לאַבְעָא חולקהון. קריב לְהַהוּא חיזו דחיין וְחִיזו דמוֹתָא, אֲתְקִיף בִּיה, אֲחִיד ׀ בְּגוּפִיָּה, חֲבָרָא דִּילִיה תְּהָה ׀ קָרִי, ׀ וְשַׁמְתָּ שְׂכִין בְּלַעַף אִם בְּעַל נֶפֶשׁ אֲתָה. לֹא אֲצִית, וְלֹא אֲרְכִין אוּדְגִיָּה, עַד דְּנְפִיל וּמִית.

רמז בְּתַר אֲלִין, נֶפֶק חַד מִתְקָא, וְאֲתַפְּלִיג לְאַרְבַּע. וּמְכַל ׀ חַד חֲקֻמְתָּא נֶפִיק, מִהַהוּא רְבָא וְנִקְרָא שְׂבַעָאן. וְכַל אִינוּן רְחִמִין וְתְּאִיבִין לְמַחְמִי, וְאִינוּן תְּרִין אֲחִין דְּאֲחִידִין דָּא בְּדָא.

רנ בְּתִרוּהִי תְּרִין רְבִיין עוֹלָמִין יְנוּקִין, וְשִׁינְנָא דְּסִיפָא ׀ דְּמִלְהֶטָא, אֲשָׁא ׀ בִּידִיהוֹן. נְטְרִין אוּרְחִין וְשְׁבִילִין, דְּלֹא יִיעוֹל חַד, וְלֹא יְפוּק חַד, בַּר הַהוּא דְּלֹא

מסורת הזהר חלופי גרסאות

(ח) (משלי כג) תקיח קבג ט"ב ש"ז. ז ה"ג דפוס ווינצ'א נ"א אתחנא (מונקאטש) ונ"א אשתקעו (קראקא). ח נ"א אחידא דא מן דא (קראקא). ט נ"א ל"ג חדא (קראקא). י נ"א בפתורא (קראקא). כ נ"א בפתורא (קראקא). ל נ"א וימות (דפוסים הראשונים). מ נ"א אשתקעו (קראקא). נ נ"א שלא (קראקא). ס נ"א מוסיף במתויה בגופיה (קראקא). ע נ"א קריב (קראקא). פ נ"א ל"ג חד (קראקא). צ נ"א מלהטא (קראקא). ק נ"א בעיהון (קראקא).

מאמר **הסולם** **ג"ע ועין החיים ועח"ד**

על אור החכמה, והצמצומים מכונים בקיעות וחקיקות. אשרי הוא מי שישכון בתוכו. בגן העדן.

רמז בתריה אשתפחו תרין וכי: אחריו נמצאים שני אחים אחוזים זה בזה, שהם עין החיים, ועין הדעת, אחד מקבל אורחים, והוא מראה החיים, דהיינו עין החיים, מי שאוכל על שלחנו, חי לעולם. ואחד מקבל אורחים ואינו מקבל, הוא מראה החיים ומראה המות, דהיינו עין הדעת, טוב ורע, כלומר, ששניהם נמצאים בו. מי שאוכל על שלחנו, נופל ומת, אין לו הצלה, אין מי שיעזור לו. אחריהם, של עצה"ח ועצה"ד, נמצאים אהובים, שהם תאוה לעינים, ונחמדים לקרב אליהם, הכל משבחים אותם. דהיינו כל עצי הגן.

רמח חד עויר הוה וכי: עויר אחד היה הולך וקרב אליהם, דהיינו אדם הראשון, לבקש חלק מהם. וקרב לאותו מראה החיים (דפויי דף ג' טור א')

רמט בְּתַר אֲלִין נֶפִיק וכו': אחר אלו, יצא מתוק אחד, שהסו"ה נהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ונתחלק לארבע, בסו"ה ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. ומכל אחד יוצאת חכמה, מאותו הגדול והיקר שבגן (כצ"ל) דהיינו הנהר שבגן. ומכל אלו האהובים והנחמדים למראה, דהיינו כל עצי הגן. ומאלו שני אחים האחוזים זה בזה, דהיינו עין החיים ועין הדעת. כי כל אלו משפיעים חכמה.

רנ בְּתִרוּהִי תְּרִין רְבִיין וכי: אחריהם שני הכרובים, שהם עלמים ילדים, שהם המלאכים השומרים, ולהט החרב המתהפכת, וכידיהם אש, השומרים הדרכים והשבילים שלא

מדרש בראשית הנעלם קז
אכיל וְלֹא שְׁתִי, שֵׁנָאֲמַר וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם, דַּאֲתַבְרִיאוּ קְמִי עֲלְמָא דִין. מִכָּאן
וְלִהְלָאָה, אֲשַׁתְּכֻלְלוּ כָּל סְטְרוֹי דְעֲלְמָא.
רנא שוּרְיָא אֲתַרְא, סְטְרוֹי דְשְׁמַאֲלָא. סְטְר דְנִפְלִין שְׁרִידִין. אֲתַר דְנוּרָא
תְּוָה דְלִיק יִמְמִין וְלִילִין, בְּלִמְרָמָא קְמָה לְרַמֵי רוּחָא, דְאֲזִלִין לְשְׁמַאֲלָא. בִּיה
אֲתַטְרְדוּן, עַד עַדן עַדנִין. אֲלִין אִינוּן יִמְיָא וּשְׁמַאֲלָא, אֲקְדִימוּ דְלְבְרִיָתָא דְעֲלְמָא.
וְלִבְתַר ׀ נוֹיִיתְהוּן דְאֲרַעָא.

מֵאֲמַר בְּחַב"ד נְבְרָא הָעוֹלָם

רנב *) פִּיִּסְקָא. א"ר יְהוּדָה, אָמַר רַב, כְּתִיב ׀ ה' בְּחֻכְמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם
בְּתַבּוּנָה וּבְדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקְעוּ. בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ נְבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל שְׁנַיִם
מִהֵן הוּא עוֹמֵד, עַל הַתְּבוּנָה וְעַל הַדַּעַת. וְהָא תְּנִינָן תְּלַת. א"ר יִצְחָק, הַחֻכְמָה
נִטְלָה הַקְּב"ה לְמַעְלָה, וְהוּא שָׁמוּ, לְהוֹדִיעַ לְעַבְדָיו הַצְּדִיקִים. וְהַשְּׁנַיִם עֲמַדוֹ בְּעוֹלָם,
וְיָהִם קִיוְמוֹ.
רנג א"ר אָבָא, כְּלָהוּ ׀ תְּלַתָא, אֲתַרְמִיזוּ בְּחִיזוֹ זְעִירָא. וְאִינוּן תְּלַת תְּנוּעוֹת
׀ פּוּמָא: עֲלִיּוֹן, אֲמַצְעִי, וְהַתְּתִתּוֹן, בְּנִהוּגֵי דְפּוּמָא אֲתַנְהִיג בְּהוּ. א"ר אָבָא, וְהֵם
חֻכְמָה וְתַבּוּנָה וְדַעַת.

הַלּוּפִי גִרְסָאוֹת

ד נ"א ושתי וליג ולא (קראקא). ו נ"א ליג שנאמר וישכן
מקדם (קראקא). ת נ"א אתבריאוי (קראקא). א נ"א אמר
בריא (קראקא) נ"א אמצרייא (מונקאטש). ב נ"א לרמא קמה למה רוחה (קראקא). ג נ"א דשמאלא (קראקא). ד נ"א
לבתרייתא (קראקא). ה נ"א לבירייתא (ווינציא). ו נ"א היוייתהון (קראקא). ז נ"א מוסיף ואומר בדעתו (רפוסים הראשונים).
ח נ"א והוא (קראקא). ט נ"א תלתא (קראקא). י נ"א קיימא (קראקא). י"א נ"א בהיוגוי (קראקא) נ"א בתנועי ווינציא.

מסורת הוזהר

(1) (משלי ג) לעיל את רי צ"ח.

כחב"ד נברא העולם

רנב פִּיִּסְקָא. א"ר יְהוּדָה וכו': פִּיִּסְקָא.
א"ר אָמַר רַב, כְּתוּב, ה' בְּחֻכְמָה יָסַד אֶרֶץ
כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה כְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקְעוּ.
בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ נְבְרָא הָעוֹלָם, בְּחַב"ד,
וְעַל שְׁנַיִם מֵהֵם הוּא עוֹמֵד, עַל הַתְּבוּנָה וְעַל
הַדַּעַת. שׁוֹאֵל, וְהָרִי לְמַדְנֵי שַׁעַל שִׁלְשָׁה הָעוֹלָם
עוֹמֵד. א"ר יִצְחָק, הַחֻכְמָה, לְקַחְתָּ הַקְּב"ה
לְמַעְלָה, וְהוּא שָׁמוּ, לְהוֹדִיעַ לְעַבְדָיו הַצְּדִיקִים,
וְלֹא לְכָל הָעוֹלָם, וְהַשְּׁנַיִם, הַתְּבוּנָה וְהַדַּעַת,
עֲמַדוֹ בְּעוֹלָם, וְהֵם קִיוְמוֹ. תְּבוּנָה הִינְנוּ בִינָה.

הסולם

מאמר

שלא יכנס מי, ולא יצא מי, תרין מאותו שלא
אכל ולא שתה. דהיינו שלא אכל מעץ הדעת,
ולא שתה מייין המשכר, שנאמר, וישכן מקדם
את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור
את דרך עץ החיים. וישכן מקדם, היינו
שנבראו מקודם שנברא העולם הזה. מכאן
ולהלאה, נשתכללו כל רוחות העולם.

רנא שוּרְיָא אֲהָרָא סְמַרָא וכו': שורה
אחרת היא צד השמאל, שהוא הגיהנום, הצד
ששרידים, דהיינו הרשעים, נופלים בו. המקום
שאש שורפת בו ימים ולילות, להטיל לתוכו
בעלי רוח גבוהה ההולכים לשמאל, דהיינו
שורצים ליןק משמאל בלי ימין. ונדונים בו
עד עדן ועדנים. אלו הם ימין ושמאל שנתבארו
כאן, הם קדמו לבריאת העולם. ולאחר כך
נתתקנו, זיוות העולם. דהיינו ד' רוחות העולם.

(דפו"י דף ג' טור א' *) טור ד')

רנג א"ר אָבָא כְּלָהוּ וכו': א"ר א כל
השלשה, חב"ד, נרמזו במראה קטנה, והם שלש
תנועות הפה, שנוהג בהם מנהגי הפה, דהיינו
שלש מוצאות הפה, העליון שהיא החיך,
שמשם האותיות גיכ"ק, הרומוזת על חכמה,
והאמצעי

קח מדרש **בראשית** הנעלם
רנד ימאי משמע דהאי תרין אתנהיג בהו עלמא, והם תבונה ודעת. דתנינן, אלין מנהגי עלמא השמים שנבראו בתבונה. והתהום בדעת. והתחמה הוא שמו של מקום, והוא נקרא חכמה. ותנינן, הוא והתחמה הכל דבר אחד.
רנה דא"ר יהושע, מאי דכתיב אָנִי ה' הוא שמי. מלמד שהוא ושמו אחד הוא. א"ר אבהו, הכל נתן, אבל שמו הגדול לא נתן, ולא אוזף לאתרו, דכתיב אָנִי ה'. מלמד דשם זה לא נתן לשום נברא.
רנו וא"ר אבהו, בא הראה פמה חשש הקב"ה על כבוד שמו ותפרה, תדע לך בזמן שביה"מ היה קיים, כל המקריב קרבן, וזבחו לשם זה הנקרא אלהים, תייב מיתה, שנאמר זבוח לאלהים יתרם בלתי לה' לברו. מלמד שצריך להזכיר שמו המיוחד בלבד.
רנז וע"כ פדי שלא יטעה אדם, צוה בקרבנות ואמר, אדם פי קריב מכס קרבן לה'. וכי תזבחו זבח תודה לה'. וכי תזבחו זבח שלמים לה'. ונפש פי תקריב קרבן מנחה לה'. הכל לה', ולא נאמר לאלהים.
רנח מ"ט. א"ר אבהו, שם זה הוא משותף, שהמלאכים נקראו אלהים. בני אדם נקראו אלהים, שהדיינים נקראו אלהים, ואין אנו יודעים למי מהם זבוח, לכה צריך להזכיר השם המיוחד לברו.
רנט א"ר חייא, ת"ח, מאן דמקלל את השם, דכתיב אִישׁ אִישׁ פִּי יִקְלַל

חלופי גרסאות

כ נ"א ליג מן מאי עד ותנין (קראקא). ל נ"א לכל (קראקא). ח נ"א זר (קראקא). ו נ"א בלבו (קראקא). ס נ"א צוה בקרבנות כדי שלא יטעה אדם (דפוסים הראשונים). ט נ"א מוסיף גדולי הדור נקראו אלקים (קראקא).

מסורת הזהר

(ו ישעיה מב) לעיל אות ולו צ"ב. (ט שמות כב) משפטים קמח צ"ל. (ז ויקרא א) לך קא צ"ב. (צ שם כב) ז"ח ד ט"א ש"מ. (ק שם יט). (ר שם ב). (ש ויקרא כד) יתרו צו צ"ג אמור קיא צ"ה.

כחב"ד נברא העולם

מה שכתוב, אני ה' הוא שמי. מלמד שהוא ושמו אחד הוא. א"ר אבהו הכל נתן לתחתונים, אבל שמו הגדול לא נתן ולא השאיל לאחר. שכתוב, אני הויה. לברי. מלמד, שהשם הזה, לא נתן לשום נברא.

רנו וא"ר אבהו בא וכו': ואר"א, בא וראה, כמה דאג הקב"ה על כבוד שמו יתברך. תדע לך, בזמן שבית המקדש היה קיים, וכו' (א"צ פירוש).

רנז וע"כ כדי שלא וכו': (א"צ פירוש).

רנח מ"ט א"ר אבהו וכו': (א"צ פירוש).

רנט א"ר חייא ת"ח וכו': (א"צ פירוש).

א"ר

הסולם

מאמר

והאמצעי, שהוא הגרון, שמשם האותיות אהח"ע, הרומזת על תבונה, והתחתון, שהוא הלשון, שמשם האותיות דטלנ"ת, הרומזת על הדעת. א"ר אבא, והם חכמה ותבונה ודעת.

רנד מאי משמע דהאי וכו': שואל, מה הפירוש, שבאלו השנים, תבונה ודעת, העולם מתנהג בהם. ומשיב, כי למדנו, השמים, שהם ז"א, נבראו בתבונה, ע"י ישו"ת, והתהום, שהוא המלכות, בדעת. וז"א ומלכות הם מנהיגי העולם. הרי שהעולם מתנהג בתבונה ודעת. ומה שאינו חושב גם החכמה בהנהגה, הוא משום שהחכמה היא שמו של הקב"ה, והוא נקרא חכמה. ולמדנו, הוא והחכמה, הכל דבר אחד.

רנה דא"ר יהושע מאי וכו': דאר"י,

(דפו"י דף ג' טור ד')

מדרש בראשית הנעלם קט
 אֱלֹהֵיו וְנִשְׂא חֲטָאוֹ, דְּהָא אִם קָלִל שָׁם זֶה סֵתֶם, אֵינּוּ חָיִב מִיתָה, וְאִין מְנַדִּין
 אוֹתוֹ, דְּיָכוֹל לְטַעוֹן לְחַד מִן דִּינָא, אוּ לְגַדּוֹל הַדּוֹר קְאָמַר.
רס) א"ר אבהו, מיתה אין מחייבין אותו, אכל נידוי מחייבין אותו, משום
 לאו דאורייתא, דכתיב "אלהים לא תקלל סתם. אכל "אם קלל שם המיוחד,
 חייב מיתה, דכתיב "ונקב שם ה' מות יומת, מלמד שאינו חייב עד שיזכיר
 שמו המיוחד.
רסא) ההוא גברא דאקדיש בריה, ואמר, האי ברא דאתייליד, זיה מקודש
 לאלהים, שמע ר' חייא ושמתיה. א"ל, ומה על דאקדישת ברי לקב"ה, להוי ההוא
 גברא בשמתא. א"ל לאו על פך עבדית, אלא על דאקדישתיה לשם הנקרא
 אלהים, והתורה אמרה "זבח לאלהים יחרם. אמר והיאך תהו לי למימר.
 אמר ליה, האי ברא דאתייליד לי ליהוי מקודש לה', ולא לשם אחר. ומנ"ל. מחנה,
 דכתיב "ונתתיו לה', ולא אמרה לאלהים.
רסב) א"ר שלום, והא אוקימנא דבשם אלהים נברא העולם, א"ה זכיל
 למטען האי גברא פהאי גוונא, דמלאכים הוו, או גדולי הדור הוו, או דיני הוו.
 א"ר אבהו, הא עלמא "אתברי עד דלא ייתון בני נשא, ועד דלא ייתון דיני דרא,
 וברכי דרא, "ולא אית למשגא.
רסג) כמא דא"ר אלעזר תביבא יקינא, דכתיב "מי כמכה באלים ה', שיוכל
 לברוא את העולם, משמע ודאליים אינו יכול לברוא העולם, עד שנטל הקב"ה
 אות אחת משמו, והיא אות ה"א, וכו' נברא העולם. "ונעשה מן אלים אלהים,
 ונכנה שמו אלהים. ועל האי תנן, בה"א בראם.

מסורת הזהר
 ת) (שמות כב) אמור קג צ"ה. א) (ויקרא כד) ב"א שמב
 צ"ד, ב) (שמות כב) לעיל אות ונו צ"ע. ג) (ש"א א)
 זיה יא ט"ב שמי"ב יא ט"ב שמ"ד יט ט"ג שכ"ו.
 ד) (שמות טו) לעיל אות ול צ"צ.

הסולם מאמר
רס) א"ר אבהו מיתה וכו': (א"צ פירוש).
רסא) ההוא גברא דאקדיש וכו': אדם אחד הקדיש את בנו, ואמר, בן הזה שנולד, יהיה מקודש לאלקים. שמע ר' חייא, והטיל עליו חרם. אמר לו אותו האיש, וכי משום שהקדשתי את בני להקב"ה, יהיה אותו האיש בחרם. א"ל, לא משום זה עשיתי זאת, אלא משום שהקדשתי אותו, אל השם הנקרא אלקים, והתורה אמרה, זובח לאלקים יחרם. אמר לו ואיך היה לי לאמור. אמר לו היית צריך לאסור, בן הזה הנולד לי יהיה קדוש להויה. ולא לשם אחר. ומאין לנו זה, מחנה, שכתוב, ונתתיו להויה. ולא אמרה לאלקים.
 (דפו"י דף ג' טור ד')

בחב"ד נברא העולם
רסב) א"ר שלום והא וכו': א"ר שלום, והרי העמדנו, שבשם אלקים נברא העולם. ואם כן היה אדם יכול לאמר כאפן הזה, שמלאכים היו, או גדולי הדור היו, או דינים היו. א"ר אבהו, הרי העולם נברא מטרם שבאו בני אדם, ומטרם שבאו דיני הדור וגדולי הדור, ואין לטעות בזה.
רסג) כמא דא"ר אלעזר וכו': ומה שבשם אלקים נברא העולם, הפ"ה הוא, כמו שאמר ר' אלעזר החביב והיקר. שכתוב, מי כמכה באלים ה', שיוכל לברוא את העולם, משמע שאלים אינם יכולים לברוא את העולם, עד שלקח הקב"ה אות אחת משמו, והיא אות ה', ובה נברא העולם, ונעשה מן אלים אלקים

קי מדרש בראשית הנעלם
רסד) א"ר יוסי, הא תזינן דלית כתרא ומלכותא * אלא בשמיה קדישא. דלא "אונפיה לאתרא, והוא * השם יו"ד ה"א וא"ו ה"א. דא"ר יוסי, בו נכללים עליונים ותחתונים שמים וארץ, וכל צבאם, פסא הפבוד, וחיית הקדש, וכלם לנגדו פאין וכלא תשיבין, והוא הנה, והוא הנה, והוא ינה. בריך הוא, בריך שמיה. לעלם ולעלמי עלמין אמן.

מאמר למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה

רסה) א"ר יהודה, יתברך ויתעלה שמו של מלך מה"מ הקב"ה, שהוא ראשון, והוא אחרון, ומפלעדי אין אלהים. וברא את העולם בסוד שלשה ענינים גדולים וטובים, והם דעת חכמה ובינה, שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה ד בדתו תהומות נבקעו.

רסו) ולמה ברא הקב"ה הארץ, שהוא עולם השפל, בסוד החכמה. והשמים, שהוא עולם גדול ממנו, בתבונה, שהוא דבר קטן מן החכמה. וכבר שנינו, אימתי נקרא אדם חכם בחכמה, כששואלים אותו בכל דבר, ועונה ומשיב כענין, וידו בפל, או נקרא חכם בחכמה, שהוא גדול על התבונה ועל הדעת, ע"כ היה לו יתברך לעשות השמים בחכמה, והארץ שהיא שפלה מהם בתבונה.

רסז) תדע כי החכמה גדולה מכולם, ועל כן נקרא אדם חכם, מפני שהוא

מסורת הזהר (ה משלי ג) לעיל אות רי צ"ח. ת נ"א אחפי (קראקא). א ה"ג הפוס מונקאטש נ"א ה' (ווינציא) נ"א ו"ו (קראקא). ב נ"א ל"ג בריך הוא (קראקא). ג נ"א ל"ג ויתעלה (קראקא). ד נ"א מוסיף ואומר (דפוסים הראשונים). ה נ"א ל"ג מן בחכמה עד בחכמה (קראקא). ו נ"א ל"ג מן אדם עד אדם (קראקא).

הסולם מאמר
 אלקים, ונבנה שמו אלקים. ועל זה למדנו בה' בראם.

רסד) א"ר יוסי הא וכו': אר"י, הרי אנו רואים שאין כתר ומלכות אלא בשמו הקדוש, שלא השאילו לאחר. והוא השם יוד הא ואו הא. שא"ר יוסי, בו נכללו העליונים והתחתונים, השמים והארץ וכל צבאם, כסא הכבוד וחיית הקודש, וכלם לנגדו כאין וכאפס נחשבים, והוא היה, והוא הנה, והוא יהיה, ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעלמי עולמים. אמן.

מאמר למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה
רסה) א"ר יהודה, יתברך וכו': אר"י, יתברך ויתעלה שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא ראשון והוא אחרון ומבלעדי אין אלקים. וברא את העולם בסוד שלשה ענינים גדולים וטובים, והם דעת, (דפויי דף ג' טור ד' * דף ד' טור א')

מדרש בראשית הנעלם קיא
 חכם בכל החכמות. והתבונה קטנה מן החכמה, וע"כ נקרא אדם מבין, כלומר, מבין דבר מתוך דבר, הוא מעצמו ומלבדו, מבין דבר מתוך דבר אחר. כלומר, בראותו יסוד, בונה בגן עליו. וכן הוא המבין, בראותו דבר אחד או קצתו, משלים הענין עליו.
רסח והקב"ה יתברך שמו, ברא השמים בסוד התבונה, שהוא ענין תבונה מתוך היסוד. ובראשית כל הנבראים, ברא צורת המלאכים הקדושים, שהם תחלת כל הנבראים הנמצאים מזיו אור הדרו.
רסט ועשרה שמות נקראו בסודם, ובתוך שמותם נקרא אליהם. וע"כ בא להורות בראשית ברא אליהם, כלומר ברא יתברך שמו צורת המלאכים הנבראים אליהם, והם היסוד מכל הנבראים האחרים, ומתוך זה היסוד, נבראו השמים לאחר בן בסוד התבונה, כאשר התבונה הוא דבר מתוך דבר בן נבראו השמים דבר מתוך דבר, שהם מסוד אור צורת המלאכים. כלומר הם בגן מתוך היסוד, וע"כ בונן שמים בתבונה.
רע אבל הארץ נהיה מתוך יסוד אחר, אלא שהיא תלויה על המים.

חלופי גרמאות

ז נ"א א' (קראקא) ח נ"א בינה בונה (קראקא). ט ה"ג ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים כתוב אחר. י ה"ג רפוס מונקאטש נ"א הבינה (רפוסים הראשונים). כ נ"א מה (קראקא). ל נ"א ל"ג מן וע"כ עד והם (קראקא). מ נ"א ל"ג כונן (רפוסים הראשונים).

מאמר הסולם
 מביין, כלומר, מבין דבר מתוך דבר, הוא מעצמו ומלבדו, מבין דבר מתוך דבר אחר. כלומר, בראותו יסוד בונה בגן עליו. וכן הוא המבין, בראותו דבר אחד או קצתו, משלים הענין עליו.
רסח והקב"ה יתברך שמו וכו': והקב"ה, יתברך שמו, ברא השמים בסוד התבונה, שהוא ענין תבונה מתוך היסוד, שהם המלאכים כמ"ש לפנינו. ובראשית כל הנבראים ברא צורת המלאכים הקדושים, שהם תחלת כל הנבראים הנמצאים מזיו אור הדרו.
רסט ועשרה שמות נקראו וכו': עשרה שמות נקראו בסודם (כמ"ש בזהר באות רכ"ח) ובתוך שמותיהם נקראו ג"כ אלקים. וע"כ בא להורות, בראשית ברא אלקים, כלומר, שבראשית ברא יתברך שמו, צורת המלאכים הנקראים אלקים. והם היסוד מכל הנבראים האחרים, ומתוך זה היסוד נבראו השמים לאחר כך בסוד התבונה. וכאשר התבונה היא דבר מתוך דבר, כך נבראו השמים דבר מתוך דבר, שהם מסוד אור צורת המלאכים.
 (רפוי"ך דף טו א')

למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה כלומר, הם, השמים, בגן מתוך היסוד, וע"כ כונן שמים בתבונה.
רע אבל הארץ נהיה וכו': אבל הארץ נהיתה מתוך יסוד אחר, אלא שהיא תלויה על המים. והקב"ה יסד לה יסוד עשוי בחכמה. ועל כן נאמר, ה' בחכמה יסד ארץ. כונן שמים בתבונה, דבר מתוך דבר.
 ביאור המאמר. כל המאמר הזה מדבר בענפים התחתונים של אנשים ומלאכים ושמים וארץ דעוה"ז, ורומז לשרשים העליונים. והקשה למה ז"א שנקרא שמים נאצל על ידי הבינה, והמלכות שנקראת ארץ, נאצלה ע"י החכמה, כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וגו'. וז"ש (באות רס"ו) ולמה ברא הקב"ה הארץ שהוא עולם השפ"ל בסוד החכמה והשמים שהוא עולם גדול ממנו בתבונה וכו'. וכדי לתרץ את זה, מבאר תחילה ההפרש בין חכמה לבינה, ובדרך הרמז מאדם התחתון. וז"ש אימתי נקרא אדם חכם בחכמה וכו' בענין וידו בכ"ל. וע"כ נקרא אדם מבין וכו' בראותו יסוד בונה בגן עליו. ובגין זה ממה שנחבאר בתלמוד עשר

קיב מדרש **בראשית** הנעלם
והקב"ה יסד לה יסוד עשוי בקב"ה, ועל פן נאמר ה' בקב"ה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה, דבר מתוך דבר.
רעא וא"ר אבהו, בא וראה כמה חשש הקב"ה על כבוד שמו הגדול שהוא יהו"ה, כי זהו שמו ממש. אכל שם אלהים, משתף הוא על יתר הנבראים. המלאכים נקראים אלהים. בני אדם נקראו אלהים. הדיינים נקראו אלהים.

חלופי גרמאות

1 נ"א ליג דבר (וויניצא), 0 נ"א מסיף בני אלקים (מונקאטש).

מאמר **הסולם** למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה
לכל הנבראים, בסו"ה אמרתי עולם חסד יבנה. וז"ש ומתוך זה היסוד, דהיינו אור החסדים, נבראו השמים לאהר כן בסוד התבונה, שהשמים, שהוא ז"א, נאצל באור החסדים מן הבינה. כאשר התבונה היא דבר מתוך דבר, דהיינו אור החסדים שלקחה מן הכתר, כנ"ל, כך נבראו השמים דבר מתוך דבר, שהם מסוד אור צורת המלאכים, כך השמים, שהם ז"א נבראו מאור החסדים דבינה, הנבחר לדבר מתוך דבר, והוא אור צורת המלאכים, דהיינו אור החסדים שממנו נבראו המלאכים.
וסוד הארץ, שהיא סוד המלכות, נבנית בעיקרה מאור החכמה, ולא מאור החסדים, אלא כיון שאין החכמה מאירה בלי חסדים, היא לוקחת ג"כ אור החסדים. וז"ש (באות ר"ע) אב"ל הארץ, שהיא המלכות, נהיה מתוך יסוד אהר, דהיינו אור החכמה, אלא שהיא תלויה על המים, שתלויה על אור החסדים המכונה מים, משום שאין החכמה מאירה בלי חסדים, אבל העצם שלה היא חכמה, וז"ש, והקב"ה יסד לה יסוד עשוי בחכמה, שיסדה באור החכמה, ועל כן נאמר ה' בחכמה יסד ארץ. שהיא אור שכולה חידוש כנ"ל כונן שמים בתבונה, דבר מתוך דבר, שיסוד האור אינו חידוש, ורק התפשטותה של הבינה היא חידוש כנ"ל. ובוה מיושבת הקושיא למה ברא הקב"ה הארץ שהיא עולם שפל בסוד החכמה, והשמים וכו'. כי אין כאן ענין של חשיבות וגריעות, אלא הבחנות של עצם המדרגות, כי מדרגת ז"א בעצם, היא אור החסדים, וע"כ הוא מקבל זה מן הבינה, כמ"ש כונן שמים בתבונה. ומדרגת המלכות בעצמה, היא חכמה, ע"כ היא מקבלת זאת מחכמה. כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ.
רעא) וא"ר אבהו בא וכו': וא"ר אבהו, בוא וראה, כמה דאג הקב"ה על כבוד שמו הגדול, שהוא הוי"ה, כי זהו שמו ממש. אבל

(דפני דף ד' טור א')

אור הסולם מרכז מורשת בעל הסולם
ספר הזהר - בהוצאת מ.קלאר

קיוג הנעלם בראשית מדרש

רעב וע"כ חשש המקום על כבוד שמו. תדע לך, כל המקריב קרבנו וזכחו לשם זה הנקרא אלהים, חייב מיתה. שנאמר, "זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו. בשביל שהוא שם משותף, ואין אנו יודעים אם הוא "זבח למלאכים, או לבני אדם, או להקב"ה. ועל פן אמרה התורה, זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו, כלומר, שצריך שיזכיר שם יהו"ה לבדו. ולפיכך נאמר בקרבנות, "וכי תזבחו זבח תודה לה', וכן בשלמים, וכן בעולה, ולא נאמר לאלהים אלא לה' ממש.

רעג וישמים, נבראו מאותו האור הנשפע באלהים, עשה אותם דבר מתוך דבר, ובג' דברים הללו נעשה המשכן, שנאמר "ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת. ושלשתן הם במתנת עליון, לכל אשר יחפוץ יתנם, שנאמר "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

רעד * בראשית ברא אלהים. רבי אבא פתח ואמר, "ביום ההוא פרת ה' את אברהם ברית לאמר. בתמשה ענינים נאמר הברית, הא' הוא ברית מילה, שנאמר "והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם. הב' ברית הקשת, שנאמר "והיתה לאות ברית. הג' ברית המלח, שנאמר "ברית מלח עולם. הד' ברית היסודין, שנאמר "אלה דברי הברית. הה' ברית הכהונה, שנאמר "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית קהנת עולם.

חלופי גרסאות

ע נ"א ל"ג זובח (קראקא). פ נ"א ל"ג מן ועל כן עד ולפיכך (קראקא). צ נ"א והשמים (רפוסים הראשונים). ק נ"א באותו (קראקא).

מסורת הזוהר

(1) שמות (כב) לעיל אות רנו צ"ג. (2) ויקרא (כב) לעיל אות רנו צ"ג. (3) שמות (לא) שמות עט צ"ג. (4) (משלי) ז"ח ז ט"א ש"ח. (5) (בראשית א) ב"א רסח צ"א. (6) (בראשית טו). (7) (שם יז) לך קלה צ"ה. (8) (שם ט) ב"א עה צ"ד. (9) (במדבר יח) ת"ז בהקדמה ב: ז"ח יב ט"ג ש"א. (10) (דברים כח) ויחי קיט צ"ד. (11) (במדבר כח) נח נט צ"ב.

הסולם

למה נבראו השמים כתבונה והארץ כחכמה רעג) ושמים נבראו מאותו וכו': והשמים, שהם ז"א, נבראו מאותו האור הנשפע באלקים, דהיינו אור החסדים הנשפע גם למלאכים הנקראים אלקים, כי עשה אותם דבר מתוך דבר, שהוא אור החסדים (כנ"ל באות ר"ע). ובג' דברים הללו, נעשה המשכן, שנאמר, ואמלא אותו רוח אלקים, בחכמה ובתבונה ובדעת. ושלשתם הם במתנת עליון, לכל אשר יחפוץ יתנם, שנאמר, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

רעד) בראשית ברא אלקים: ר' אבא פתח ואמר, ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית לאמר. בתמשה ענינים נאמר הברית. הא' הוא ברית מילה, שנאמר והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם. הב', ברית הקשת, שנאמר, והיתה לאות ברית. הג', ברית המלח, שנאמר

מאמר

אבל שם אלקים, משותף הוא על יתר הנבראים, המלאכים נקראים אלקים, בני אדם נקראו אלקים, דהיינו גדולי הדור. הדיינים נקראו אלקים.

רעב) וע"כ חשש המקום וכו': וע"כ דאג המקום על כבוד שמו, והראיה לך, שכל המקריב קרבנו וזכחו לשם זה הנקרא אלקים, חייב מיתה, שנאמר, זבח לאלהים יחרם בלתי להיות לבדו. והוא בשביל שהשם אלקים הוא משותף, ואין אנו יודעים אם הוא זבח למלאכים, או לבני אדם, או להקב"ה. ועל כן אמרה התורה, זבח לאלהים יחרם בלתי להיות לבדו. כלומר שצריך שיזכיר שם הויה לבדו. ולפיכך נאמר בקרבנות, וכי תזבחו זבח תודה להויה. וכן בשלמים. וכן בעולה. ולא נאמר לאלקים, אלא להויה ממש.

(רפוי"ך ד' טור א' * טור ד')

קיד מדרש **בראשית** הנעלם
רעה וקודם שנתנו לה' בריתות, לא היתה הברית אלא באש. שנאמר
« ונהה תנור עשן ולפיד אש וגו'. וכתוב « ביום ההוא פרת ה' את אברם ברית
לאמר. והאש היתה ברית בתחלה. וזהו בראשית, והוצא משם אש, ונשארו
ברית. כ' לומר ברית א"ש.

רעו ר' יוחנן אמר, ברית פרוטה פרת הקב"ה עם העולם, ועל מנת
שיעמוד אברהם, ויתקיים העולם בזכותו. שנאמר, « אלה תולדות השמים והארץ
בהבראם, באברהם. ואותה שעה שפרת עמו הברית באש, עמד העולם בקיומו,
וזהו בראשית, ברית אש, ברא אלהים את השמים ואת הארץ כדי שיעמוד
אותו הברית אש.

רעז והתכמה אומרת, למה הביא הקב"ה מבול מים לעולם, בתחלת
דינו, ולא דבר אחר. אלא ראה הקב"ה שהעולם נברא בברית אש, וראה שאם
ידון העולם בדין אחר, אפשר שיוכלו הרשעים לעמוד בעולם, מפני אותו
ברית אש, כאשר נברא העולם. אלא מה עשה, דן את העולם במים, בדבר
הראוי לכבות את האש, כדי להעביר את הרשעים מן העולם, שנמשלו לאש,
שנאמר « מהאש יצאו והאש תאכלם. ר"ל, מהאש יצאו בתחלת העולם כשנברא.

רעה ולכן בתחלה אמר אמתה את האדם אשר בראתי במים, שנאמר

מסורת הזהר **חלופי גרסאות**
(9) (בראשית טו). צ) (שם טו) לעיל אות דער צ"כ. ר' נ"א היוצא (דפוסים הראשונים). ש נ"א ונשמר הבית
(7) (בראשית ב) ב"א קצב צ"א. (7) (יחזקאל טו) וירא עב (קראקא). ת ה"ג דפוס מונקאטש נ"א כלו (דפוסים מראשונים).
צ"א זיה לט ט"ב שלי"ץ. א נ"א מן (קראקא). ב נ"א ולא דבר אחר בתחלת דינו
(דפוסים הראשונים). ג נ"א יכין (קראקא). ד ה"ג הסלם
נ"א אחר ולי"ג אפשר (דפוסים הראשונים) ונ"א אפשר ולי"ג אחר (מונקאטש). ה נ"א לי"ג במים (וינציא) ונ"א כראוי
ולי"ג במים בדבר (קראקא). ו נ"א לי"ג לכן (דפוסים הראשונים).

מאמר **הסולם** למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה
העולם בקיומו. וזהו, בראשית, ברית אש,
ברא אלקים את השמים ואת הארץ. כדי
שיעמוד באותו ברית אש.
רעז והחכמה אומרת למה וכו':
והחכמה אומרת, למה הביא הקב"ה מבול
מים לעולם, בתחילת דינו, את העולם, ולא
דבר אחר. ומשיבה, אלא ראה הקב"ה, שהעולם
נברא בברית אש, ואם ידון העולם בדין אחר,
אפשר שיוכלו הרשעים לעמוד בעולם, מפני
אותו ברית אש, שהיתה כאשר נברא העולם.
אלא מה עשה דן את העולם במים, בדבר
הראוי לכבות את האש, כדי להעביר את
הרשעים מן העולם, שנמשלו לאש. שנאמר,
מהאש יצאו והאש תאכלם. רצונו לומר, מהאש
יצאו בתחלת העולם כשנברא.

רעה וקודם שנתנו לה' וכו': ומקודם
שניתנו לה' בריתות, לא היתה הברית אלא
באש. שנאמר, ונהה תנור עשן ולפיד אש
וגו', וכתוב, ביום ההוא כרת ה' את אברם
ברית לאמר. והאש, היתה בתחילה ברית.
וזהו בראשית, הוצא משם אש ונשארו
ברית. כלומר, בראשית, הוא אותיות ברית
אש.

רעו ר' יוחנן אמר וכו': ר' יוחנן אמר
ברית כרותה כרת הקב"ה עם העולם, ועל
מנת שיעמוד אברהם ויתקיים העולם בזכותו.
שנאמר, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם.
בהבראם, היינו באברהם. כי אותיותיהם שוות.
ואותה שעה שברת עמו הברית באש, עמד
(דפוסים ר"ל טור ד')

קמו **הנעלם** **בראשית** **מדרש**
 ׀ וְהִרְשָׁעִים בַּיָּם נִגְרָשׁ, לְאַחַר כֵּן נֹאמֵר, מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ יִתְאַכְלֶם, אָמַר
 הַקַּב"ה עַד כָּאֵן הָיוּ נִמְוָקִים בַּמַּיִם, מִכָּאֵן וְאֵילָף מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֶם.
רעט וְכִשְׁחַטְאוּ אַחַר כֵּן, דָּן אוֹתָם בְּאֵשׁ, שְׁנֹאמֵר ׀ וְה' הַמְטִיר עַל סָדוֹם וְעַל
 עַמּוֹרָה גִפְרִית וְאֵשׁ, וְאֵימְתִי נִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם, כְּשַׁעְמָדוֹ עַל הַר סִינִי, וְנִתְמַלֵּא
 כְּלוֹ אֵשׁ, שְׁנֹאמֵר ׀ וְהָהָר בְּעַר בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם. ר' יִצְחָק אָמַר, וְהַתּוֹרָה
 נִהְיְתָה בְרִית בֵּין הַשָּׁם וְהָעוֹלָם, שְׁנִמְשָׁלָה בְּאֵשׁ, שְׁנֹאמֵר ׀ הֲלוֹא כֹה דִבְרֵי בְּאֵשׁ,
 וְהָיוּ בְרִית אֵשׁ בְּרֵאשִׁית.

מאמר בחכמה יבנה בית

רפ ר' יוחנן פתח, ׀ בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת, שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיף אָדָם לַעֲשׂוֹת
 בְּדַרְכֵי הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵן: לְבָנוֹת ׀ בַּיִת מוֹשָׁבוֹ, וְלִישַׁע כְּרַם לְהַתְפַּרְנֵס בוֹ, וְאִח"כ
 לְקַחַת לוֹ אִשָּׁה, וְלִהְיוֹלִיד בָּנִים, לְפַרְנָסָם בָּהֶם. וְלֹא כְדָרְךָ הַשּׁוֹטִיִּם, הַלּוֹקָחִים אִשָּׁה
 בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן נוֹטְעִים כְּרַם, וְאַחַר כֵּן בּוֹנִים בַּיִת.
רפא כִּי הָא דא"ר סימון, כָּל הַלּוֹקָח לוֹ אִשָּׁה, וְאֵין לוֹ בְּתַחֲלָה בְּמָה שְׂיוּכַל
 לְפַרְנָסָהּ, הָרִי זֶה חֲפָשִׁי מִן הַמְצוֹת, כַּמְתִּים הַנִּקְרָאִים חֲפָשִׁים, שְׁנֹאמֵר ׀ בַּמְתִּים
 חֲפָשִׁי. וְלָמָּה נִקְרָא חֲפָשִׁי. לְפִי שֶׁהוּא חֲפָשִׁי מִן הַמְצוֹת, מִפְּנֵי שֶׁלֹא יוּכַל לְהַשְׁתַּדֵּל
 בְּעַבְדוֹת בּוֹרְאוֹ, אֲלֵא בְּעַבְדוֹת אִשְׁתּוֹ.
רפב ר' יהודה אומר, כָּאֵלּוּ לּוֹקַח ע"ז לַעֲצֻמוֹ. דא"ר יְהוּדָה, בְּתַחֲלָה הָיוּ
 הַתְּכָמִים וְהַחֲסִידִים לּוֹקְחִין אִשָּׁה, וְלֹא הָיָה לָהֶם דֵּי פַרְנָסָתָם, וּמִמֵּיתִים עֲצָמָם

מסורת הזהר (ישעיה נז) נח ככ צ"ב. (ז) (בראשית יט) נח מ צ"א
 ז"ח כא ט"ד שכ"ז. (א) (דברים ד) הקט"ז אות קצו יתרו
 צ צ"ל. (ב) (ירמיה כג) יתרו פט צ"ד. (ג) (משלי כד) ב"א
 רמא צ"ו תקי"ח ככ ט"א שכ"ד. (ד) (תהלים פח).

הסולם **מאמר**
 כך נאמר, מהאש יצאו והאש תאכלם. אמר
 הקב"ה ע"כ היו נמוקים במים, מכאן והלאה
 מהאש יצאו והאש תאכלם.
רעט וּכְשֶׁחַטְאוּ אַחַר כֵּן וכו': וְאַחַר
 כֵּן כִּשְׁחַטְאוּ, דָּן אוֹתָם בְּאֵשׁ. שְׁנֹאמֵר וְה'
 הַמְטִיר עַל סָדוֹם וְעַל עַמּוֹרָה גִפְרִית וְאֵשׁ.
 וּמִתִּי נִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם, הוּא, כְּשַׁעְמָדוֹ עַל הַר
 סִינִי, וְנִתְמַלֵּא כּוֹלוֹ אֵשׁ, שְׁנֹאמֵר, וְהָהָר בּוֹעֵר
 בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וְהַתּוֹרָה
 נִהְיְתָה בְרִית בֵּין הַשָּׁם וְהָעוֹלָם שְׁנִמְשָׁלָה בְּאֵשׁ,
 שְׁנֹאמֵר, הֲלוֹא כֹה דִבְרֵי כֹאשׁ. וְזֶהוּ בְרִית אֵשׁ
 הַנְּרֻמָּזת בְּרֵאשִׁית.
מאמר בחכמה יבנה בית
רפ ר' יוחנן פתח וכו': ר"י פתח,
 בחכמה יבנה בית. שלשה דברים צריך האדם
 (רפ"י דף ד' טור ד')

קטז מדרש בראשית הנעלם
ברעב ובצמא, ומניחים פל חיי העה"ז, ועוסקים בתורה ובמצוות ובעבודת
בוראם. אבל בזמן הזה שהעולם טרוד אחר הפקנסה, צריך לכוונן בית בתחלה,
ולזמן מזונותיו, ואח"כ לקחת אשה, * ויכול לעבד בוראו, ולעסק בתורה. כי
הא דאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אם אין קמת אין תורה.

רפג ויא"ר יהודה, מאחר שהאדם נושא אשה, אז נקרא עבד ה', מפני
ש'לבו פנוי מלהסתפל בעבירה ובנשים, ומלתור אחר לכבו ועינו, כד"א ו' ולא
תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'. לפיכך צריך אדם להשתדל לכוונן בית
בראש, ולעשות ישוב בבית.

רפד וממי אתה למד, מהקב"ה. קדם בנה בית וכווננו, וזימן פל הפקנסה
והמזונות, קדם שיבא אדם לעולם. והא"ר. ברא את העולם בראש, שהוא הבית.
וזימן פל הפקנסה הא"ר. ברא את הבמות, ואת החיות, ואת העופות והדגים
הצמחים והאילנות, שהם זימון פל הפקנסה. לאחר שהכין הבית והפקנסה, הביא
את האדם, וברא אותו ואת אשתו והולידו בנים ועשו ישוב בבית. ועל פן נאמר
בראשית, בית ראש. באשר תבין באותיות, תמצא ב"ת ראש. וכן התחילה התורה
בראשית, כלומר בית ראשית, והפל ענן אחר.

רפה ועכ"ז צריך האדם להשתדל בדרך ארץ, ולעשות עתים לתורה,
ולחיות עמלו בשני הדרכים האלו, מפני שיגיעת שניהם משפחת עון. ושמה
יאמר אדם הריני בן אבות העולם, ממשפחה גדולה, איני ראוי לעשות מלאכה
ולא להתבזות. אמר לו, שוטה, כבר קדמך יוצרך, שנאמר בראשית ברא
אלהים את השמים ואת הארץ, והוא עשה מלאכה קודם ישבאת לעולם. ומנ"ל.
שנאמר מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות. קרא אותה מלאכה. וכן
וישבתי ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה.

רפו וכי הא דאמר ר' יוחנן, בא וראה, למה ברא הקב"ה את האדם
אחרון לכל הנבראים. אלא ללמדך, שעשה בכל יום יום מלאכתו, וברא העולם

מסורת הוהר (במדרש טו) תרומה קנו צ"ט. 1) (בראשית ב) ב"כ
1) (במדרש טו) תרומה קנו צ"ט. 1) (בראשית ב) ב"כ
קיט צ"ג ז"ח לב ט"ד שני"א. 2) (שם) ב"ב ק"ז צ"א
תק"ח צה ט"א שט"ז.
ט נ"א ולעבוד (דפוסים הראשונים). * נ"א הפרטה (דפוסים
הראשונים בשם נ"א). כ נ"א דא"ר (קראקא). ל נ"א ל"ג
מן הא"ר עד הא"ר (קראקא). ט נ"א ל"ג לו (קראקא).
נ נ"א שתבא אתה (קראקא). ט נ"א והא ולי"ג וכי (דפוסים
הראשונים).

מאמר	הסולם	בחסמה יבנה בית
בתחילה היו החכמים והחסידים לוקחים אשה, ולא היה להם די פרנסתם, וממיתים עצמם ברעב ובצמא, ומניחים כל חיי עולם הזה, ועוסקים בתורה ובמצוות ובעבודת בוראם. אבל בזמן הזה שהעולם טרוד אחר פרנסה, צריך לכוונן בית בתחילה, ולזמן מזונותיו, ואח"כ לקחת לו אשה. ויכול לעבוד בוראו ולעסק בתורה כי הא דאמרו רז"ל, אם אין (דפוסים דף ד' טור ד' ע' דף ה' טור א')	קמת אין תורה. רפג) וא"ר יהודה וכו': (א"צ פירוש). רפד) וממי אתה למד וכו': (א"צ פירוש). רפה) ועכ"ז צריך האדם וכו': (א"צ פירוש). רפו) וכי הא דאמר וכו': (א"צ פירוש). וא"ר	בחסמה יבנה בית

קיו **הנעלם** **בראשית** **מדרש**
 וְכָל צָבָאָם, וּבִיּוֹם הַשְּׁשִׁי שֶׁהוּא אַחְרוֹן לְמִלְאכְתּוֹ, בָּרָא בּוֹ אֶת הָאָדָם. א"ל לְאָדָם,
 עַד כָּאן הָיִיתִי אֲנִי מְשַׁתְּדֵל בְּמִלְאכְתָּה, מִכָּאן וְאֵילָף אֶתְּהָ תִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ, וְנָהוּ
 בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, קוֹדֵם שֶׁיֵּבֵא אָדָם לְעוֹלָם.
רפז וְא"ר יוֹחָנָן, לָמָּה נִבְרָא אָדָם בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים. שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
 אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ. מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהֵיָה מוֹשֵׁל עַל הַמְּדִינָה, וְהֵיָה בּוֹנֵה בִּינְיָוִת
 וְתִיקוּנֵין לְעִיר, וְכָל בְּנֵי הָעִיר מְשַׁתְּעָבְדִין תַּחְתָּיו. יוֹם א' קָרָא לְכָל בְּנֵי הָעִיר,
 וּמִיָּנָה עֲלֵיהֶם שׁוֹר אֶחָד שָׁלוּ, אָמַר, עַד כָּאן הָיִיתִי טוֹרֵחַ בְּכָל צָרְכֵי הָעִיר, וְלַעֲשׂוֹת
 מִגְדָּלִים וּבִינְיָוִת, מִכָּאן וְאֵילָף הָרִי זֶה כְּמוֹנִי.
רפח כְּעִנְיָן זֶה נֶאֱמַר בְּאָדָם, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ, וְא"ל
 רָאָה בְּנֵיחֵי כָּל הָעִיר וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ, וּכְאֲשֶׁר הָיִיתִי מוֹשֵׁל עֲלֶיהָ וּבּוֹנֵה אוֹתָהּ
 כְּכָל חֲפָצִי, כִּף אֶתְּהָ תִּבְנֶה וְתַעֲשֶׂה מִלְּאכְתְּ הָעוֹלָם. מִכָּאן וְאֵילָף יֵהִיָה הַכֹּל מְסוּר
 בְּיָדְךָ, וְכוֹלֵם יֵהִיוּ מְשׁוּעָבְדִים תַּחְתָּיְךָ, וְיִרְאִים מִמֶּךָ, כְּאֲשֶׁר הָיוּ יִרְאִים מִמֶּנִּי,
 שֶׁנֶּאֱמַר וּמִוֶּרְאֵכֶם וְחַתְּכֶם יֵהִיָה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ. וְעַל כֵּן בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים עָשָׂה
 אוֹתוֹ. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ, לַעֲשׂוֹת כָּל צָרְכֵי הָעוֹלָם וְתִיקוּנָיו, כְּאֲשֶׁר
 הוּא עֹשֶׂה בַּתְּחִלָּה.

מֵאֲמַר ה' קִנְיֵי רֵאשִׁית דְּרָכּוֹ

רפז בְּרֵאשִׁית, כְּתִיב ה' קִנְיֵי רֵאשִׁית דְּרָכּוֹ קָדָם מִפְּעֻלּוֹ מֵאֲזוּ, הַפְּסוּק
 הַזֶּה חוֹזֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הֵיָתָה רֵאשִׁית דְּרָכֵי אֵל, שֶׁהַתּוֹרָה נִבְרָאת אֲלֵפִים
 שָׁנָה קוֹדֵם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.
רצ דָּא"ר אֶלְעָזָר, שִׁבְעָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם. וְאֵלוֹ הֵם:
 הַתּוֹרָה. וְג"ע. וְגִיְהֵנָם. וְכִסָּא הַכְּבוֹד. וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְשִׁמּוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ. וְהַתְּשׁוּבָה.
 וּבַתּוֹרָה בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר ה' קִנְיֵי וּגו'. וְנָהוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, ר"ל
 עִם רֵאשִׁית, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, בָּרָא * אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. א"ר יְהוּדָה
 בָּא וְרָאָה כִּמָּה הַפְּרָשׁ יֵשׁ בֵּין הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם, שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא כְּשֶׁשֶׁת יָמִים,
 וְהַתּוֹרָה כְּאַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה.

חֲלוּפֵי גִרְסָאוֹת		מִסְוֵרַת הַזְהָר	
ו נ"א ל"ג אני (קראקא). פ נ"א ראה צויתי ול"ג נאמר	ו נ"א ל"ג אני (קראקא). פ נ"א ראה צויתי ול"ג נאמר	ט (שם ט) נח פט צ"ג.	ט (שם ט) נח פט צ"ג.
בארם ויברא אליקים את האדם בצלמו וא"ל (דפוסים)	בארם ויברא אליקים את האדם בצלמו וא"ל (דפוסים)	ז (שם) לעיל אות רפט	ז (שם) לעיל אות רפט
הראשונים). ז נ"א צויתי (דפוסים הראשונים). ק נ"א ועושה	הראשונים). ז נ"א צויתי (דפוסים הראשונים). ק נ"א ועושה	צ"י.	צ"י.
(דפוסים הראשונים).	(דפוסים הראשונים).		
ה' קנני ראשית דרכו		מֵאֲמַר	
ז (א"צ	ז (א"צ	רפז) וְא"ר יוֹחָנָן לָמָּה וְכו': (א"צ	רפז) וְא"ר יוֹחָנָן לָמָּה וְכו': (א"צ
פירוש).	פירוש).	פירוש).	פירוש).
ז (א"צ	ז (א"צ	רפח) כְּעִנְיָן זֶה נֶאֱמַר וְכו': (א"צ	רפח) כְּעִנְיָן זֶה נֶאֱמַר וְכו': (א"צ
פירוש).	פירוש).	פירוש).	פירוש).
מֵאֲמַר	מֵאֲמַר	(דפוסים ר"ד ה' טור א' * טור ד')	(דפוסים ר"ד ה' טור א' * טור ד')

ק"ח מדרש בראשית הנעלם

מאמר התורה שנברא במ' יום

רצא) רבי יוחנן הוי אזיל מקסרי ללוד, ונהי מטיל עמיה ר' חייא בר אבא, פד מטו חד בי חקל, א"ר יוחנן, ׀ האי הוי דידי, ונבינתיה, פדי למזכי באורניתא. בכה ר' חייא בר אבא, א"ל ולמה את פכי. א"ל, דלא שבקת לסיבותיהך פלום.

רצב) א"ל, ׀ חייא בני, קלה הוא בעינך מה דעבדית, דשבקית דבר שנברא בששה ימים, בעבור דבר שנברא בארבעים יום, שנאמר ׀ ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה וקניתי דברים גדולים וטובים שאינם בעולם, והם עצה ותושיה וחקמה וגבורה, שנאמר ׀ לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה.

רצג) ר' יוחנן פד הוה לעי באורניתא, הוה אנפוי זהירין פוהרא דשמשא, ׀ יומא חד פגע ביה ר' יוסי, אמר ליה חמא אנפך זהירין פוהרא דשמשא, א"ל לאו הוא אלא שמעפא דנהרא לי. קרא עליה ׀ ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

רצד) ר' יצחק אמר, התורה נקראת תושיה בתחלה. ואח"כ גבורה, ׀ שנאמר לי עצה ותושיה וגו', תדע לך פי בתחלה נקראת תושיה, שמתשת כחו של אדם, מפני שיש לו להלחם עם יצה"ר, ולכתת כל גופו בבית המדרש, עד שירגיל אותו בתורה. ׀ פיון שהוא רגיל לעסוק בתורה, אז יש לו שמחה וגבורה, שנאמר אני בינה לי גבורה, ר"ל בפשאדם רגיל בתורה ובחקמה, אז יש לו תפארת, ואיזו היא גבורה, להלחם מלחמות ה', שנאמר ׀ על פן יאמר בספר מלחמת ה', שם תהא המלחמה והגבורה.

חלופי גרסאות

ר נ"א מתחיל ויכתוב על הלוחות (קראקא). ׀ נ"א מוסיף האי חקל (קראקא). ת נ"א ר' חייא רבי (קראקא). א נ"א ליג מן יומא חד עד א"ל לאו (קראקא). ב נ"א ליג שנאמר לי עצה ותושיה וגו' (קראקא). ג נ"א ליג מן כיון עד ובחכמה (קראקא).

מסורת הזהר

(7) שמות (לד) תולדות יט צ"ג, (ח) (משלי ח). (1) שופטים (ה) ז"ח ט ט"ד שניא. (8) (במדבר כא) בשלח עב צ"ש. שנאמר לי עצה ותושיה וגו' (קראקא).

התורה שנברא כמ' יום

ה' ארבעים יום וארבעים לילה. וקניתי דברים גדולים וטובים שאינם בעולם, והם עצה ותושיה וחקמה וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה.

רצג) רבי יוחנן פד וכו': ר"י כשהיה עוסק בתורה, היה פניו מאירים כזהר השמש. יום אחד פגש אותו ר' יוסי, אמר לו, ראה שפניך מאירים כזהר השמש. אמר לו, לא הוא, אלא ההלכה מאירה בי. קרא עליו ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

רצד) ר' יצחק אמר וכו': (א"צ פירוש). ובתורה

הסולם

מאמר

מאמר התורה שנברא במ' יום

רצא) ר' יוחנן הוי וכו': ר"י היה הולך מקסרי ללוד. והיה מטיל עמו ר' חייא בר אבא. כשהגיעו לשדה אחד, א"ר יוחנן שדה זה שלי היה ומכרתיו כדי שאוכל לזכות בתורה. בכה ר' חייא בר אבא. אמר לו, ולמה אתה בכה, אמר לו, משום שלא עזבת לעת זקנותך כלום.

רצב) א"ל חייא בני וכו': א"ל, חייא בני, הקל הוא בעיניך מה שעשיתי, שעזבתי דבר שנברא בששת ימים, בעבור לקנות דבר שנברא בארבעים יום, שנאמר ויהי שם עם (דפו"י דף ה' טור ד')

מדרש בראשית הנעלם קיט
רצה) ובתורה ברא הקב"ה את העולם, שנאמר וַאֲהִיָּה אֶצְלוֹ אֲמוֹן, אֵל תִּקְרִי אֲמוֹן, אֵלָא אֲמוֹן. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים, עִם רֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְזוֹ הִיא הַתּוֹרָה.
רצו) ר' יהודה אומר, לא נברא אלא בשביל הַיְרָאָה, שְׁנִקְרָאת רֵאשִׁית, שְׁנֵאמַר וַיֵּרָא ה' רֵאשִׁית דְּעַת. וּמִנֵּל שְׁהַעוֹלָם נִבְרָא ע"פ י הַיְרָאָה, שְׁנֵאמַר וַיֵּרָא אֱלֹהִים עֲשֵׂה שְׁיִדְאוּ מִלְּפָנָיו. עֲשֵׂה אֵת הָעוֹלָם, כְּדִי שְׁיִדְאוּ מִלְּפָנָיו, וְע"פ הַיְרָאָה שְׁהִיא רֵאשִׁית, בְּרֵא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ.
 מַאֲמַר שְׁלֹשׁ מְשֻׁמְרוֹת הָיִי הַלְיָלָה

רצז) בראשית, רבי אלעזר פתח, שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. שירים תאבים ברא הקב"ה בכריאת שמים וארץ, כדי להללו ולשבחו, שהוא יוצר הכל. השמים וְאוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנָיו, שְׁנֵאמַר וְהַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל, וְהָאָרֶץ אוֹמֶרֶת שִׁירָה, שְׁנֵאמַר וְשִׁירוֹ לֵה' כָּל הָאָרֶץ.
רחצ) ועוד, שכל העולם תאבים ושמחים לפאר ליוצרו, בתוהו נפלאותיו בשמים ובארץ, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית. עֵינֵי בְּאוֹתִיּוֹת וְתִרְאָה, שִׁיר תֵּא"ב. כְּלוֹמַר, תֵּא"ב לֵאמֹר שִׁיר, עַל נִפְלְאוֹתָיו בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ, אֵינָה הוּא אוֹתָם הַמַּעֲלוֹת שֶׁהִיא דוֹד הַמְּלֶךְ ע"ה אומר. וְאֵלוֹ הֵם אוֹתָם הַשִּׁירִים שֶׁל אוֹתָן הַמַּעֲלוֹת, שֶׁהֵם הַשָּׁמַיִם, שְׁנֵאמַר וְהַבּוֹנֵה בְּשָׁמַיִם מַעֲלוֹתָיו. וְדוֹד תֵּאב לָהֶם, וְהִיא אוֹמֶרֶם, וְזֶהוּ שִׁיר תֵּאב.
רצט) ואמר ר"א, כתיב וְזֶה יַחַד כּוֹכְבֵי בִקְרָ וְיִרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מֵאֵן אֵינּוֹן בְּנֵי הָאֱלֹהִים. אֵלוֹ הֵם הַמַּלְאָכִים, שֶׁהֵם אוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנָיו יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית כָּכֵל לְיִלָּה, כְּנִגּוֹד שְׁלֹשׁ מְשֻׁמְרוֹת דְּהָיִי הַלְיָלָה. וּבְכָל מְשֻׁמְרָה וּמְשֻׁמְרָה, כָּל כַּת וְכַת אוֹמֶרֶת שִׁירָה. וּבְמְשֻׁמְרָה הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁהִיא בְּסוּפָה, וְהִיא לְעַת הַבִּקְרָ, כָּל הַכּוֹכְבִים וְהַמַּזְלוֹת, וְהַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים בְּנֵי הָאֱלֹהִים, הֵם אוֹמְרִים * שִׁירָה, שְׁנֵאמַר, בְּרֵן יַחַד כּוֹכְבֵי בִקְרָ וְגו'.

חלופי גרסאות U (משלי ח) ב"א קמר צ"ב. 9 (משלי א) הקסה"ז אות קפט. 3 (קהלת ג) מקן מג צ"א. 7 (תהלים קכ) תולדות נט צ"ד. 7 (תהלים יט) הקסה"ז אות קכו ת"ז בהקדמה יב: ז"ח ו ט"א שלי"ז מה ט"א שכיט תקי"ח צד ט"א שלי"ז. 10 (שם צו). 11 (עמוס ט) צו סה צ"י ז"ח עו ט"ב ש"ל. א (איוב לח) ב"ב כט צ"ד.	מסורת הזהר ד נ"א מראה (קראקא). ה נ"א אומרה (קראקא). ו נ"א אליהם (קראקא). ז נ"א ל"ג ואמר (קראקא).	מאמר רצה) ובתורה ברא הקב"ה וכו': (א"צ פירוש). רצו) ר' יהודה אומר וכו': (א"צ פירוש). רצט) ואמר ר"א כתיב וכו': (א"צ פי'.) וכל	הסולם רצז) ועתה בראשית ר' אלעזר וכו': (א"צ פירוש). רצח) ועוד שכל העולם וכו': (א"צ פירוש). רצט) ואמר ר"א כתיב וכו': (א"צ פי'.) וכל

קב מדרש בראשית הנעלם
(ש) וְכָל אֶחָד כָּפִי מַעֲלָתוֹ. להורות כי גְבוּהַ מַעַל גְבוּהַ שׁוֹמֵר, כִּי מַעֲלוֹת יֵשׁ לָהֶם אֱלֹה לְמַעֲלָה מֵאֱלֹה, עַל כֵּן נֹאמַר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת, מִמַּעֲלוֹת הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם אוֹמְרִים שִׁירָה, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, שִׁיר תַּאֲבִיב, בְּרֵא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ.
(שא) רַבִּי חֲזַקְיָה הָיָה אֲזִיל בְּאוֹרְחָא, וְהָיָה עֲמִיה ר' יוֹסִי בַר חֲלַפְתָּא, קָמוּ לְמִיּוֹל. בְּתַר פְּלָגוֹת לִילְיָא, עַד דִּהְוּוּ אֲזִיל, א"ר יוֹסִי לְרַבִּי חֲזַקְיָה, מַאי עֲבִידְנָא, דְּהָא תְּנִינָן לְעוֹלָם יֵצֵא אָדָם בְּכִי טוֹב.
(שב) א"ל רַבִּי חֲזַקְיָה, יוֹסִי בְרִי, תָּא שְׁמַע יְהִדְר נְעִימוֹת קָל גְּלַגְלִי חִיּוּתָא, דְּאֵינּוֹן מְשַׁבְּחָן שִׁירְתָּא קָדָם אֱלֹהֵנָא. עַד דְּאֶרְכִּין אוּדְנִיָּה, שְׁמַע קָל תּוֹשְׁבְחָא וְנְעִימוֹתָא, דִּהְוּוּ אֶמְרֵי וְה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב וּגּוֹ.
(שג) א"ל רַבִּי חֲזַקְיָה, בְרִי, שְׁמַעְתָּ כְּלוּם. אָמַר לִיה, קָל נְעִימוֹתָא. וּמִן נְעִימוֹתָא וְתוֹשְׁבְחָתָא מֵהַאי פְּסוּקָא דְשְׁמַעִית, כְּעֵן יִדְעָנָא פִּירוּשׁוֹ, דְכַתִּיב וְה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן לְמִשְׁפָּט כֶּסֶאָו. דְּבְכָל שַׁעֲתָא וְשַׁעֲתָא דְדִינֵי דִינָא, שְׂכִינְתָּא דְקַב"ה, דְּהוּא כּוּרְסָא יְקָרִיָּה מִתְתַּקֵּן תְּמָן, מְשַׁמַּע שְׁנָאֵמַר כּוֹנֵן לְמִשְׁפָּט כֶּסֶאָו.
(שד) א"ל יְדַעְתָּ אִיזוּ הִיא מְשַׁמְרָה מִמַּלְאָכֵי הַשָּׁרַת אֶמְרֵי דָא. א"ל לָאו. א"ל, מְשַׁמְרַת אוֹתָם הַמַּלְאָכִים, הַנִּקְרָאִים אֱלֹהִים הִיא. דְתִנְיָא, עֲשֶׂרָה מְשַׁמְרוֹת שֶׁל מַלְאָכֵי הַשָּׁרַת אֵיפָא בְּרַקִּיעָא, וְאֵינּוֹן מִתְחַלְקִין בְּשִׁלְשָׁה מְשַׁמְרוֹת דִּהְוּי הַלִּילָה.
(שה) וְתַדַּע לָךְ הָאֵיךְ, כִּד יִשְׂרָאֵל מְסִימִים צְלוֹתְהוֹן בְּלִילְיָא, נְסָבִין שִׁירְתָּא

חלופי גרסאות

ח נ"א גבוהים (קראקא), ט נ"א עפר דינא (קראקא). י נ"א א"ל ר' יוסי ברייתא היא שמע סדר נעיונות (דפוסים הראשונים). כ נ"א ליג חזקיה (מנוקאטש). ל נ"א סדר (דפוסים הראשונים). מ נ"א אלהין (קראקא). נ נ"א מסיף נעיונות שמעית (דפוסים הראשונים). ס נ"א ליג סן דהו עד זמן (קראקא). ע נ"א ומני (קראקא). פ נ"א מסיף דייני דייני (דפוסים הראשונים). צ נ"א אחרי (וויניצא).

מסורת הזוהר

(ב) (תהלים ט) קרושים לג צ"ה.

שלוש משמרות הוי הלילה

אני יודע עתה פירושו. שכתוב, וה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו. כי בכל שעה ושעה שהדיינים דנים דין, שכינתו של הקב"ה, שהיא כסא הכבוד, מתתקנת שם. שזה משמע, משנאמר, כונן למשפט כסאו. דהיינו שכסא הכבוד מתתקן במקום שיש משפט.

(שד) א"ל ידעת איזו וכי: א"ל, ידעת איזו היא המשמרה ממלאכי השרת, שאומרים פסוק הזה. א"ל, לא. א"ל היא משמרה של אותם המלאכים הנקראים אלקים. שלמדנו, עשרה משמרות של מלאכי השרת יש ברקיע, והם מתחלקים בשלוש משמרות שיש בלילה.

(שה) ותדע לך האיך וכי: ותדע לך, איך, בשעה שישראל גומרים תפלתם בלילה, לוקחים אחריהם שירה, אותם המלאכים הנקראים

הסולם

מאמר

(ש) וְכָל אֶחָד כָּפִי וְכו': (אין צריך פירושו).

(שא) רַבִּי חֲזַקְיָה הָוּה וְכו': ר"ח היה הולך בדרך. והיה עמו ר' יוסי בן חלפתא. קמו ללכת. אחר חצות לילה, בעוד שהיו הולכים, א"ר יוסי לר' חזקיה, מה נעשה, הרי למדנו, לעולם יצא אדם בכי טוב, דהיינו בבקר, ואנו הולכים בלילה.

(שב) א"ל רַבִּי חֲזַקְיָה וְכו': א"ל ר"ח, יוסי בני, בוא ושמע הרר נעיונות קול גלגלי החיות, שהם משבחים בשירה לפני אלקינו. בעוד שהטה אזנו, שמע קול תשבחה נעימה, שהיו אומרים, וה' לעולם ישב וגו'.

(שג) א"ל ר' חזקיה וכי: א"ל ר"ח, בני, שמעת משהו. א"ל שמעתי קול נעיונות, ומן הנעיונות והשבח מאותו הפסוק ששמעתי, (דפויי דף ר' טור א)

מדרש בראשית הנעלם קבא
 בתריהון, אינון דנקראים אישים, ואמרי שירתא. ומאי שירתא אמרין. ^א מה אנוש
 פי תזכרו וגו' ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו וגו' ה' אדונינו
 מה אדיר שמך בכל הארץ. במשמרה שניה נסבין שירתא, אינון דנקראים מלאכים
 וחשמלים ואראלים. ומאי אמרי, ^ב הבו לה' בני אלים.
שו בפלגות ליליא ממש, עד ^ג דסיים משמרה שניה, דההיא שעתא היא
 דקב"ה מסתכל בעדן ממש, דגניז לצדיקים לעתיד לבוא. פתחי חיות הקדש,
 ובתריהון שרפים ואופנים וקרובים, ואמרי ^ד מה רב טובך אשר צפנת ליראיך
^ה סולו לרוכב בערבות ביה שמו.
שז בתחלת משמרה תליתאה, נסבין שירתא אינון דנקראים ואלהים,
 ואמרי ^ו וה' לעולם ישב וגו'. פד אתי צפרא, פתחי שמיא ואמרי, ^ז השמים
 מספרים כבוד אל וגו'. כוכבי בקר ^ח אמרי, ^ט מונה מספר לכוכבים וגו', גדול
 אדונינו ורב כח. אותם המלאכים הנקראים ^י בני אלהים פתחי ואמרי, ^{יא} הבו לה'
 בני אלים הבו לה' כבוד ועז.
שח עד דהוו אזלי, תמו ^{יב} דנקרא שרתא, והדר נהורא. א"ר חזקיה לרבי
 יוסי, תא ואחזי לך ^{יג} דכף היא גאולתן של ישראל. בעידנא דינהר להון שמשא
 דגאולתא, יתי להון עקא בטר עקא, וקדרותא בטר קדרותא, עד דאינון בה, ינהר
 עליהון נהורא דקב"ה, שנגמר ^{יד} כשחר נכון מצאו. וכתוב ^{טו} ונרחם לכם יראי
 שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

מסורת הוהר
 (ג) שם ה' הקסח"ז אות יב פנחס נ צ"י ז"ח מז ט"ג
 שמ"ד סא ט"ד ש"ו. (ד) שם כט) ב"א קעג צ"ב. (ה) שם
 (לא) ב"א רעט צ"ג. (ו) שם סח) תולדות נד צ"ג תרומה
 דלב צ"ג. (ז) (תהלים ט) לעיל אות שב צ"ב. (ח) שם
 (ט) לעיל אות רצו צ"ד. (י) שם קמו) תרומה רעא אות תתלו. (יא) (תהלים כט) לעיל אות שה צ"ד. (יב) (הושע ו)
 נשא ריט צ"ג (ג) (מלאכי ג) וירא ט צ"ה.

מאמר
 הנקראים אישים, ואומרים שירה. ומה היא
 השירה שאומרים. היינו, מה אנוש כי תזכרנו
 וגו' ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד והדר
 תעטרהו וגו' ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל
 הארץ. במשמרה השניה, לוקחים שירה, אלו
 הנקראים, מלאכים, חשמלים, ואראלים. ומה
 אומרים, הבו לה' בני אלים.
שו בפלגות ליליא ממש וכו': בחצות
 לילה ממש, עד שנגמרת משמרה השניה, אשר
 בשעה ההיא הקב"ה מסתכל בעדן ממש, דהיינו
 בחכמה הנקראת עדן, שגנו לצדיקים לעתיד
 לבוא, פותחים חיות הקדש, ואחריהם השרפים
 והאופנים והקרובים, ואומרים, מה רב טובך
 אשר צפנת ליראיך. סולו לרוכב בערבות ביה
 שמו.
 (דפו"י דף ו' טור א')

הסולם
שז בתחלת משמרה תליתאה וכו':
 בתחילת משמרה השלישית, לוקחים שירה
 אותם הנקראים, אלקים. ואומרים וה' לעולם
 ישב וגו'. כשבא הבוקר, פותחים השמים
 ואומרים, השמים מספרים כבוד אל וגו'.
 כוכבי בוקר אומרים, מונה מספר לכוכבים
 וגו'. גדול אדונינו ורב כח. אותם המלאכים
 הנקראים בני אלקים, פותחים ואומרים, הבו
 לה' בני אלים הבו לה' כבוד ועז.
שח עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו
 הולכים, ראו שהחשיך השחר, ואח"כ האיר
 האור. א"ר חזקיה לר' יוסי, בוא ואראה לך,
 שכך היא גאולתם של ישראל. בשעה שיאיר
 להם שמש הגאולה, תבא להם צרה אחר צרה,
 וחשכות

קכב מדרש בראשית הנעלם

שט) ובזמנא הריא מלחמות תעוררו בעולם, גוי בגוי, ועיר בעיר, וצרות רבות תחדשו על שונאיהם של ישראל. עד שיקדדו פניהם פשולי קדרה, ואח"כ תגלה עליהן גאולתן מתוך שאגת לחצם ורחקם.

שי) וזהו שאמר דוד המלך ע"ה, למנצח על אילת השחר. אילת השחר, אילת הבוקר הנה ליה למימר. אלא על אילת וחוזק דשחרותא דישראל. כד"א כגבר אין איל. בהריא שעתא יצקון בני ישראל, וימרון אלי אלי למה עובתני, מגו עקתהון, לכתר מה פתיב, פפתת שקי ותאזני שמחה.

מאמר נפש השכלית ונפש המדברת

שיא) * רבי אומר, השיטין מששת ימי בראשית נבראו. והקב"ה ברא שית. וזהו בראשית, כלומר, ברא שית. אילו של יצחק, יקושטא הוא דנברא מששת ימי בראשית. והקב"ה ברא שי"ת, פי"ש בהפוך אותיות.

שיב) בראשית, תברך שמו של ממ"ה הקב"ה, שברא כל העולם, והכינו בחכמה ובתבונה ובעצת, וכנגדן ברא ג' עולמות, עולם העליון, ועולם התחתון, ועולם התיכון. ונתן בעולם התחתון הקטן, יצרת שלשתן. צורת המדברת, וצורת הצומחת, וצורת השכלית.

ה'לופי גרסאות

ח (תהלים כב) שמות נ צ"ח. 1 (שם פח). 0 (תהלים ג נ"א ודחוק (קראקא). ד נ"א בראשית כלומר ברא ראשית ולי"ג מן ברא עד אילו (קראקא). ה נ"א בראו בראשית (ווינצ'א). 1 נ"א קושיא (דפוסים הראשונים). ז נ"א שלשה צורות (מונקאטש) נ"א צורות שלשה (ווינצ'א).

מסורת הזהר

מאמר

וחשכות אחר חשכות, ובעוד שהן, הצרות, בה, יאיר עליהם האור של הקב"ה. שנאמר, כשחר נכון מוצאו. וכתוב, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

שט) ובזמנא הריא מלחמות וכ"ו: ובזמן ההוא, תעוררנה מלחמות בעולם, גוי בגוי, ועיר בעיר, וצרות רבות תתחדשנה על שונאיהם של ישראל, עד שישחירו פניהם כשולי קדרה, ואח"כ תגלה עליהם גאולתם, מתוך שאגת לחצם ורחקם.

שי) וזהו שאמר דוד וכ"ו: וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום, למנצח על אילת השחר. שואל, אילת השחר, אילת הבוקר היה צריך לומר. ומשיב, אלא על אילת וחוזק של השחרות של ישראל. כי אילת היא לשון חוזק, כש"א, כגבר אין איל. באותה שעה, יצעקו בני ישראל מתוך צרתם, ויאמרו, אלי אלי למה עובתני. ואח"כ מה כתוב, פתחת שקי ותאזני שמחה. דהיינו הגאולה.

(דפוי"ך ג' טור א' *) טור ד'

הסולם

נפש השכלית ונפש המדברת

שיא) רבי אומר השתין וכ"ו: רבי אומר השתין, דהיינו החללים שמתחת המזבח, שהיו נוקבים ויורדים עד התהום, ששם נשפכו הנסכים. מששת ימי בראשית נבראו. והקב"ה ברא שית, דהיינו השיתין, וזהו בראשית, כלומר, שהיא אותיות ברא שית (ע"י ב"א אות שי"ז), אילו של יצחק. היינו שנקרב בעקדת יצחק, במקום יצחק, אמת הוא שנברא מששת ימי בראשית. והקב"ה ברא שית, ושית הוא תיש בהפוך אותיות.

שיב) בראשית יתברך שמו וכ"ו: בראשית. יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שברא כל העולם והכינו בחכמה ובתבונה ודעת. וכנגדן ברא ג' עולמות עולם העליון, דהיינו עולם הספירות. ועולם התחתון, דהיינו העולם הזה. ועולם התיכון, דהיינו עולם המלאכים. ונתן בעולם התחתון הקטן, דהיינו באדם שבעוה"ז. צורת שלשתם, צורת

מדרש בראשית הנעלם קבג
שיג) ותדע לך, פי העולם התחתון מתקיים בַּאֲוִיר, פֶּאֶשֶׁר תִּרְאֶה פִּי הַגּוֹף מתקיים בַּנֶּפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ מִתְקַיֶּמֶת בַּאֲוִיר, וְהַאֲוִיר בְּבוֹרָא יִתְבַּרְךָ. תדע לך, שֶׁהַבוֹרָא יִתְבַּרְךָ בְּרֵא הָאָדָם, וּבְרֵא אוֹתוֹ בְּצֵלָם וּבְצוּרָה.
שיר) וְהַכִּינוּ מֵאֲרֻבְעָה דְבָרִים מוּבְדָלִים זֶה מִזֶּה, מֵאֵשׁ, מֵרוּחַ, מִמַּיִם, מֵעֶפֶר. שֶׁנֶּאֱמַר וְהֶאֱרַץ הִיְתָה תֵהוּ וְכֵהוּ וְחִשְׁךָ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים. אֵלוֹ הֵם הַדְּבָרִים הַנּוֹצְרִים, כַּמְד"א, מְקוּם יֵשׁ בְּכַרְפֵי הַיָּם, שְׁקוּרִין לֹאֵשׁ תֹהוּ, וְנֵהוּ הַיָּסוּד הַרְאִשׁוֹן. וְכֵהוּ וְחִשְׁךָ, הֵם הַמַּיִם וְהַעֶפֶר. וּמִנִּלְ דְּחִשְׁךָ הוּא הַעֶפֶר. שֶׁנֶּאֱמַר וּבַחֲשֶׁךְ שָׁמוֹ יִכְסֶה. וְאֶמְרוּ שֶׁזֶה גוֹשׁ הַעֶפֶר. וְהַרוּחַ, הוּא רוּחַ מִמַּשׁ.
שמו) וְאִמְנֵם פִּי הָאֵל יִתְבַּרְךָ, בְּרֵא אֶת הָאָדָם, שֶׁהוּא נִקְרָא עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, כִּנְגַד עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הַגָּדוֹל, וְנִתְּן כִּבּוֹ קִיּוֹם הַנֶּפֶשׁ, הַמְנִיעַ לְגוֹף פְּלוֹ, וְעַל כֵּן הַבְּדִילוֹ מִכָּל הַנּוֹבְרָאִים אֲשֶׁר לְמַטָּה עִמוֹ, וּבְמֵה הָאָדָם מוּבְדָל מֵיתֵר הַנּוֹבְרָאִים. מִפְּנֵי זֹאת הַנֶּפֶשׁ, וְאִיזְהוּ הִיא, נֶפֶשׁ הַמְּדַבֶּרֶת.
שמו) שָׁאֵל ר' יְהוּדָה לר' דוֹסְתָאִי, הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בְּאָדָם הַנִּקְרָאת שְׁכֵלִית, אִיזְהוּ נֶפֶשׁ הִיא, וְאִיזְהוּ מְקוּמָהּ. א"ל, הֲלֹא יָדַעְתָּ פִּי הָאָדָם בְּרֵא אוֹתוֹ הַמְקוּם יִתְבַּרְךָ בְּשָׁמוֹ, וְכֹאֲשֶׁר הוּא גָדֹל וְרוֹאֶה עֲנִינֵי הָעוֹלָם, וּמְבִיט בְּלִבּוֹ, הוּא מֵעֲצָמוֹ מְרִיחַ הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת, כִּי הוֹאִיל וְהוּא מְבִיט וְרוֹאֶה נִפְלְאוֹת הַבוֹרָא, וְחִידוּשׁ הָעוֹלָם, וְזוּרוֹת הַמְאֹרוֹת עָרֵב וּבָקֵר, וְכִי כָּל הָעוֹלָם פְּלוֹ תְלוּי בְּכַחוֹ יִתְבַּרְךָ, הוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּעֲצָמוֹ לְחַקוֹר וּלְהַשִּׁיג הַשְּׂגָה קְדוּשָׁה וּבְרָה, וְאֵז יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ הַשְּׁכֵלִית, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִשְׁכִּיל לְדַעַת לְחַקוֹר בְּחֻקָּהּ.
שיו) רַבִּי עֲזַרְיָה אוֹמֵר, הַנֶּפֶשׁ מְקוּמָהּ בְּלֵב, וְהִיא מְנִיעָה לְכָל הַגּוֹף, וְהִיא מוֹנַחַת בְּאִמְצַע הַגּוֹף, וּמְאִירָה לְכָל הַגּוֹף. פֶּאֶשֶׁר נִתֵּן הַשְּׁמַשׁ בְּחֻצֵי הַשָּׁמַיִם. וְהַגּוֹף מִתְקַיֵּם בַּנֶּפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ בַּאֲוִיר, וְהַאֲוִיר בְּבוֹרָא. וְהַבוֹרָא יֵת' סוֹבֵל כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּכַחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר אֲנִי עֹשִׂיתִי וְאֲנִי אֹשֵׂא וְאֲנִי אֹסֵבֵל.

מסורת הזוהר	הסולם	חלומי גרמאות
1) (בראשית א) ב"א כח צ"ג, 9) (קהלת ו), 3) (ישעיה 40) מן באויר עד באויר (קראקא). 10) נ"א מענין ארבעה (קראקא). י' נ"א האמורים (דפוסים הראשונים). 2) ספרא דצניעותא כ' צ"ט. 3) נ"א מוסיף סיבה בו (קראקא). 7) נ"א ל"ג מן אשר	נפש השכלית ונפש המדברת	עד אשר (קראקא). 11) נ"א ל"ג ורואה (מנוקאטש). 1) נ"א בהבליה (קראקא). 8) נ"א עצמו כח הנפש (קראקא). 6) נ"א מוסיף כי היא (קראקא). 9) נ"א מוסיף בבורא יתברך (דפוסים הראשונים).
מאמר	הסולם	חלומי גרמאות
צורת נפש המדברת, שהיא כנגד עולם המלאכים. וצורת נפש הצומחת, שהיא כנגד עולם התחתון. וצורת נפש השכלית, שהיא כנגד עולם העליון.	ש(טו) ואמנם כי האל וכו': (א"צ פירוש).	נפש השכלית ונפש המדברת
שיג) ותדע לך כי וכו': (א"צ פירוש).	ש(טו) שאל ר' יהודה וכו': (א"צ פירוש).	
שיר) והכינו מארבעה דברים וכו': (א"צ פירוש).	ש(יו) רבי עזריה אומר וכו': (א"צ פירוש).	
(דפויי דף ו' טור ד')		

קבד מדרש בראשית הנעלם

שיח רבי יהודה אומר למה הופיר הקב"ה בריאת שמים והארץ תחלה, והלא כפסא הפבוד והמלאכים, נבראו תחלה. אלא, כדי שלא יתהר אדם דברים הסתומים מהעין ואשר לא גלה בראש.

שימ רבי אומר, כדי להראות לאדם, שאינו בעל חכמה, ואינו ראוי לגלות לו סתרי תורה. דא"ר יצחק, אין מגלין סתרי תורה, אלא לאדם חכם, וקורא ושונה, ותלמודו מתקיים בידו, והוא ירא שמים, ובקי בכל דבר. ואדם שאינו בענין זה, וישאל על הסתרים והנעלמים שלמעלה, אמור לו מה אתה שואל, שא לא עיניך וראה, כי בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, תדע לך שלא גילתה התורה יותר.

שכ וא"ת שאין סתרים בתורה, תדע לך כי על כל דבר ודבר יש תלי תלים של סודות והלכות ופירושים, שנאמר קוצותיו תלתלים, על כל קוץ וקוץ תלי תלים. כי הא דרבן יוחנן בן זפאי, הנה אמר על האי פסוקא, ושם אשתו מהיטבאל בת מטריד בת מי זהב, שלש מאות הלכות פסוקות, ולא רצה לגלות אותם אלא לר' אלעזר בן ערף, * ולר' אלעזר בן הורקנוס תלמידיו, דתוי עסקי במעשה מרפכה עמו.

שכא א"ר, בא וראה מה כתיב בשלמה, וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. על כל דבר ודבר הנה אמר בו אלף וחמשה טעמים. ומה שלמה, שהיה עבד של הקב"ה, היה אומר על כל דבר ודבר ג' אלפים משל, ואלף וחמשה טעמים, הקב"ה שהוא מגלה עמיקתא ומסתתרא, והוא הנותן החכמה והבינה, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה על אחת כמה וכמה.

שכב ר' לוי אומר, כתיב מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. מה גדלו מעשיך ה', זה מעשה בראשית, שהם מעשי של הקב"ה. מאד עמקו מחשבותיך, אלו סתרי תורה.

שכג ר' אליעזר הגדול אומר, כתיב וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר

מטרת הזהר	חלופי גרסאות
ק (שיר ה') משפטים קכח צ"ח. ר (בראשית לו) תולדות פג צ"א. ט (מ"א ה). ט (משלי ב) לעיל אות רעג צ"ט. א (תהלים צב) אורא רבא צב צ"ד. ב (מ"א ה) ויצא לא צ"א. (קראקא). ב מטיף מפיו דעת ותבונה על (קראקא). ג ניא ליג כתיב (קראקא).	צ ניא המלאכים נבראו תחלה וכסא הכבוד (דפוסים הראשונים). ק ניא ליג מן שלא עד כי (קראקא). ד ניא דאמר רבי (קראקא). ט ניא ליג אומר (קראקא). ט ניא ליג מן ומה עד הקב"ה שהוא (קראקא). א ניא להקב"ה על (קראקא).

מאמר	הסולם	נפש השכלית ונפש המדברת
שיח ר' יהודה אומר וכו': (א"צ פירוש)	שכא א"ר בא וראה וכו': (א"צ פירוש).	
שיט רבי אומר כדי וכו': (א"צ פירוש).	שכב ר' לוי אומר וכו': (א"צ פירוש).	
שכ וא"ת שאין סתרים וכו': (א"צ פירוש).	שכג ר' אליעזר הגדול וכו': (א"צ פירוש).	
(דפו"י דף ו' טור ד' * דף ו' טור א')	מאמר	

מדרש בראשית הנעלם קבה
לו, מלמד שעמד על דקדוקי תורה, אבל על עמקיה לא עמד, וכשבקש לעמוד עליה, אמר א אמרתי אהבמה והיא רחוקה ממני.

מאמר עולת תמיד העשויה בהר סיני

שכד שאל ר' דוסתאי לר' אליעזר הגדול, א"ל רבי, העמידני על סוד זה הפסוק, עולת תמיד העשויה בהר סיני לרית ניתוח אשה לה. א"ל, בני, חייך דבר אמרת לי, שעדיין אינך ראוה לעמוד עליה, ולא שאלני אדם על זה, זולתי עקיבא תלמידי, ועדין השרשים בידי, שמע רבי עקיבא, אמר כיון שהנצו הפרחים, אכלתי השרשים. א"ל עקיבא עקיבא, מוכן תהיה לרית ניתוח לה. ועדיין בליעת המתוק נשאר.

שכה יומא חד הוה אילי באורחא, א"ל, אי פדין אכלת ושרשים דאמרת. א"ל

מסורת זוהר חלופי גרסאות
(ב) (קהלת ז) ועלות ג צ"ג. (ג) (במדרש כח), ד נ"א ל"ג ראוי (קראקא). ה נ"א מוסיף כי כיון (קראקא) ו (נ"א שרשיה (דפוסים הראשונים).

הסולם	מאמר
הארת חכמה, הלא אין הארת החכמה נמשכת אלא מן קו השמאל. וזה שהשיבו ר"א, בני וכו', ולא שאלני אדם על זה, זולתי עקיבא תלמידי, שקושיא זו שאלו ר"ע, והתירוץ הוא, ועדיין השרשים בידי, דהיינו שהשיב לו ברמז שלא יבין הסוד. שמע ר' עקיבא את התירוץ הזה, אמר, כיון שהנצו הפרחים אכלתי השרשים. פירוש, מטום הקרבת כל קרבן, צריכים להמשיך ג' קוין ימין שמאל ואמצע, שהם השרשים לכל קרבן, שעליהם רומזים, כהנים, לויים, ישראלים, שהיו בשעת הקרבת כל קרבן. שהכהן הוא קו ימין, והלויים המשוררים הם קו שמאל, וישראלים המקריבים, הם קו האמצעי. וזה שתירץ ר' אליעזר, אע"פ שבקרבן זה אין שום הארת השמאל, אלא כולו ימין, עכ"ז הוא מחזיק השרשים של הקרבן בידו, דהיינו שמחזיק ג' הקוין, גם בשעת הקרבת הקרבן, וע"כ יש לו גם אז הארת השמאל, המכונה רית ניתוח, וע"כ יפה אומר הכתוב לרית ניתוח אשה לה. ור' עקיבא הקשה על תירוץ זה, הרי הקרבן הוא בסתירה לשורשים, כי בשורשים מאיר גם השמאל והקרבן אע"פ שהוא ענף ופרח היוצא משורשים האלו, עכ"ז הוא כולו ימין בלי שמאל כלל. ונמצא שהם מוכרחים להאיר בזה אחר זה, שמתחילה אוכל השרשים, דהיינו שממשיך	מאמר עולת תמיד העשויה בהר סיני שכד שאל ר' דוסתאי וכו': שאל ר' דוסתאי לר' אליעזר הגדול. א"ל רבי העמידני על סוד זה הפסוק, עולת תמיד העשויה בהר סיני לרית ניתוח אשה לה. א"ל, בני, חייך, דבר אמרת לי, שעדיין אינך ראוי לעמוד עליו, ולא שאלני אדם על זה, זולתי עקיבא תלמידי. ועדיין השרשים בידי. שמע רבי עקיבא, אמר כיון שהנצו הפרחים, אכלתי השרשים. א"ל עקיבא עקיבא, מוכן תהיה לרית ניתוח לה. ועדיין בליעת המתוק נשאר. שכה יומא חד הוה וכו': יום אחד היו הולכים, ר"א ור"ע, בדרך. א"ל ר' אליעזר, איך איפא אכלת השרשים שאמרת. אמר לו רבי, משאמרת לי הסוד, עמדת על תכונתו, וסיפר לו איך. אמר לו, עמדת ואכלת, ועדיין הבליעה מהמתוק נשאר. ואותה שעה גילה לו ארבעים סודות בתורה. פירוש הדברים. שמשונה קרבן עולה מכל הקרבנות, שנשרף כולו באש וכולו לגבוה סלקא. שהפירוש הוא שכולו ימין, דהיינו אור חסדים בלי שמאל כלל. וזה שהקשה ר' דוסתאי לר' אליעזר הגדול, שכתוב, עולת תמיד העשויה בהר סיני, אשר היתוד הזה שבעולת תמיד הוא כולו ימין. א"כ איך אומר, לרית ניתוח אשה לה. אשר רית ניתוח היא (דפוס י דף ט טור א)

קבו מדרש בראשית הנעלם
רבי, משאמרת לי הסוד, עמדתי על יתכונתו. וסח לו האיק. א"ל עמדת ואכלת, ועדין הפליעה מהמתוק נשאר. ואותה שעה גלה לו ארבעים סודות בתורה.
שכו עד דהוו אזלי, חמי חד מעינא דמיא, נתבו תמן. א"ל ר' אליעזר, עקיבא, תא ואחוי לך נביעא דמיא, דקא פתחי מיא, וצלילין ונולין, פהא דכתיב "באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. ועל הדא פסוקא, גילה לו שיחת מלאכי השרת, שיחת כוכבים ומזלות, וידיעת חלוני חמה בעתותיו וזמניו, שיחת דקלים ועופות, שיחת הרוחות, ידיעת התקופות והעיבורים.
שכז באותה שעה, בכה רבי עקיבא. א"ל על מה קא בכית. אמר לו, או לדור שיהיו יתומים ממך. אמר לו, אל תאמר כך, אלא ווי לדור שיהיו יתומים בלי אב, בלי חכם מורה, ולא תלמיד הוגה. וימים יבואו, שכל הדור יהיו חצופים ועזי פנים, ותשתכח תורה, ואין דורש ואין מבקש. והמתעורר לבו בתורה, יהיה נבזה וחדל אישים, ווי לדור ההוא פד ייתי ההוא דר'א.

מסורת הזהר (ד' שיר ד) חיי שרה ע צ"א.
חלופי גרסאות ז נ"א תכנון (דפוסים הראשונים). ח נ"א צמאים (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם עולת תמיד העשויה כהר סיני
שמשוך הארת ג' הקוין, ואח"כ אחר שכבר אכל השורשים, הוא יכול ליחד יחוד הקרבן עולה, שיהיה כולו ימין בלי שמאל, וא"כ כבר אין לו השרשים בידו, בשעת הקרבת הקרבן, ואיך אומר הכתוב לריח ניהוה אשה לה, הרי אין כאן ריח ניתוח, שהוא הארת החכמה. וז"ש, שמע ר' עקיבא, אמר, כיון שהנצו הפרחים, דהיינו כיון שהתחיל לעסוק בהקרבת קרבן עולה, שהוא פרת וענף אל ג' הקוין כנ"ל, כבר אכלתי השרשים, שאין עוד שליטת השורשים כי המה סותרים זה את זה. ואם כן תזורת הקושיא למקומה, מאין יש בקרבן עולה ריח ניתוח. א"ל עקיבא עקיבא, מוכן תהיה לריח ניהוה להי אע"פ שאכלת השורשים יש כאן ג"כ ריח ניתוח, משום ועדיין בליעת המתוק נשאר, כי הגם שכבר הפסקת מליחד ג' הקוין, אמנם כיון שהמשכת אותם ואכלת אותם כבר נשארת כך בליעת הארת החכמה שהמשכת מקו השמאל. שזה מספיק שתהיה מוכן לריח ניהוה להי, דהיינו שתאיר הארת החכמה מאליה בעת הקרבת הקרבן. וכנראה שר"ע עוד לא הבין התירוץ הזה. וז"ש, יומא חד הוה אזלי באורחא חזר ר"א ושאלו, אי כידן אכלת שרשים דאמרת, דהיינו שיספר לו, איך עשה את היחוד של השורשים, שהם ג' הקוין, (דפויי דף ז' טור א')

א"ל

מדרש **בראשית** **הנעלם** **קבו**
שכח א"ל לית ההוא דְרָא מתקיים, אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, בד אינון רכיכין בלכד, וכד אינון קשישין, אוזייתא משתפכת מנהון. כי הא דא"ר יהודה, מאי דכתיב ^ו אל הנער הזה התפללתי, הוה ^ו ליה למימר אל הבן הזה התפללתי. אלא אמרה חנה, יהי רצון, שבשעה שיגדל ישתדל בעבודת המקום, כמו עכשיו שהוא נער.

שכח וכל אדם שיזכה להיות בזקנותו כמו בנערותו, יזכה למעלת שמואל הנביא, דכתיב ^ו ומעיל קטן תעשה לו אמו והעלתה לו מימים ימימה. וכי תעלה על דעתך פה, אלא צדקתו וזכותו היה גדל עמו תמיד, כתפלת אמו. ולדעתיה דר' יהודה, מעיל ממש הוא.

של ואמר רבי, מאי דכתיב ^ו מפני שיבה תקום והדרת פני זקן. אמר רבי, בו הוא מוסר לניקא, כלומר מפני שיבה תקום, קודם שתעלה לשיבה * ולזקנה, תקום להיות טוב. וכאשר תשתדל להיות טוב בבחרותך, לאחר כן והדרת פני זקן. וסיפא דהאי פסוקא מוכיח עליו, שעל זה נאמר, משמע דכתיב ויראת מאלקיך.

שלא רבי יצחק אמר תחלת כל העולם ובניינו, לא נברא אלא על היראה, להיות אדם בעל יראה לשמים, ובעל יראה לבריות, מדכתיב ^ו בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. את השמים, להיות נרא לשמים. ואת הארץ, להיות נרא לבריות. כמו כן מלמד, שכל העולם לא נברא אלא על היראה, שנקראת ראשית, שנאמר ^ו ראשית חקמה יראת ה', ונהו דכתיב בראשית.

מסורת הזהר
(ה) ש"א א ז"ח יא ט"ב שמי"ג. (ו) (שם ב.) ז (ו) ויקרא (ט) קדושים מה את קלא פנחס צו צ"ג ז"ח ז ט"ד ש"ב תק"ח צה ט"ד ש"ג צט ט"ג שכי"ג. (ח) (בראשית א) לעיל אות רעד צ"י. (ט) (תהלים קיא) הקסח"ז אות ק ז"ח יא ט"ג שכ"ז מה ט"ד שכ"ב.

ה'לופי גרסאות
ט נ"א לה (רפוסים הראשונים). י נ"א יראה דר' יצחק וליג מן מוכיח עד ר' יצחק (קראקא).

מאמר **הסולם**
שכח א"ל לית ההוא וכו': א"ל, אין הדור ההוא מתקיים, אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, ורק כשהם בנערותם, ובזקנותם התורה משתכחת מהם. כמו שא"ר יהודה, מ"ש, אל הנער הזה התפללתי, היה לו לומר, אל הבן הזה התפללתי. אלא אמרה חנה, יהי רצון שבשעה שיגדל, ישתדל בעבודת המקום, כמו עתה כשהוא נער.

שכח וכל אדם שיזכה וכו': וכל אדם שיזכה להיות בזקנותו כמו בנערותו, יזכה למעלת שמואל הנביא, דכתיב, ומעיל קטן תעשה לו אמו והעלתה לו מימים ימימה. וכי תעלה על דעתך, שהוא כך כפי פשוטו, אלא הפירושו הוא, שצדקתו וזכותו היה גדל ^(דפניי דף ז' טור א' * טור ד')

קב"ה מדרש בראשית הנעלם

נאמר ב' יהי אור

שלב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר. רבי חייא פתח, אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. הקב"ה ראה וצפה, שהעולם אינו יכול לעמוד בלתי היסוד, ואיזהו היסוד שהעולם עומד עליו, הוא הצדיק, שנאמר וצדיק יסוד עולם. וזהו יסוד הראשון שברא הקב"ה בעולמו. והוא נקרא אור, שנאמר אור זרוע לצדיק. ועוד, ממה דכתיב, וברא אלהים את האור כי טוב. ונאמר כאן כי טוב, ונאמר להלן אמרו צדיק כי טוב.

שלב רבי אומר, זה האור, אור המלאכים, הוא שנבראו תחלה קדם כל העולם. ואי תימא והרי אנו רואים שהשמים והארץ נבראו תחלה. לא קשיא, דהא שנאמר למעלה עד כאן, ספור הוא דאמר. אלא זה ויהי, הוא הראשון, ומכאן התחילו כל הנבראים.

שלב ר' יהודה אומר, וזהו אור הפסא ממש. ומזה האור, נבראו שאר כל הנבראים. ממנו נבראו השמים, וכסא נברא בתחלה, שנאמר כסא כבוד מרום מראשון.

שלה רבי אליעזר הגדול אומר, אור המלאכים נברא בתחלה. דכתיב, וברא אלהים את האור כי טוב ויברך אלהים בין האור ובין החשך. כלומר,

חלופי גרסאות

כ נ"א מוסף ר' אומר נאמר (קראקא). ל נ"א התחלת (כל הרפוסים בשם נ"א). ח נ"א והוא (קראקא).

מסורת הוהר

י (בראשית א) לעיל אות א צ"א. כ (תהלים צז) ב"א רפא צ"א ז (משלי י) ב"א רפז צ"ג. ח (ישעיה ג) ב"ג רפז צ"א ו (ירמיה יז) וירא קטו צ"ה תקיח קב ט"ג ש"ה.

יהי אור

אור הזה הוא אור המלאכים, שהם בעולם היצירה, הוא שנברא תחילה, קודם כל העולם. ואם תאמר, והרי אנו רואים, שהשמים והארץ נבראו תחילה. כי נאמר בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. אינה קושיא, כי מה שנאמר למעלה עד הכתוב יהי אור, ספור דברים הוא שאומר, וזה יהי, שהוא אור המלאכים, הוא הראשון, ומכאן התחילו כל הנבראים.

שלב ר' יהודה אומר וכו': ר"א, זה אור הכסא ממש, דהיינו אור עולם הבריאה שנקרא כסא הכבוד, ומאור הזה נבראו שאר כל הנבראים, וממנו נבראו השמים. וכסא נברא בתחילה, שנאמר, כסא כבוד מרום מראשון.

שלה ר' אליעזר הגדול וכו': ר"א הגדול אומר, אור המלאכים נברא בתחילה, שכתוב

הסולם

את השמים ואת הארץ. את השמים, היינו להיות ירא לשמים. ואת הארץ, להיות ירא לבריות. כמו כן מלמד שכל העולם לא נברא אלא על היראה, שנקראת ראשית, שנאמר ראשית חכמה יראת ה'. וזהו שכתוב בראשית.

נאמר ב' יהי אור

שלב ויאמר אלקים יהי וגו': ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. ר' חייא פתח, אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, הקב"ה ראה וצפה שהעולם אינו יכול לעמוד בלתי היסוד. ואיזהו היסוד שהעולם עומד עליו, הוא הצדיק, שנאמר, וצדיק יסוד עולם. וזהו יסוד הראשון שברא הקב"ה בעולמו, והוא נקרא אור, שנאמר אור זרוע לצדיק. ועוד, ממה שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב. נאמר כאן כי טוב, ונאמר להלאה, אמרו צדיק כי טוב. אף כי טוב שבכאן טוב על צדיק.

שלב רבי אומר זה וכו': רבי אומר,

(דפו"י דף ז' טור ד')

אור הסולם מרכז מורשת בעל הסולם
ספר הזהר - בהוצאת מ.קלאר

מדרש בראשית הנעלם קבמ
הבדלה נתן הקב"ה יתברך, בין זה האור, ובין החושך, שהוא העולם הזה. והשמים הם המבדילים בין העולם הזה, ובין אור המלאכים, והם המבדילים בינתיים, בין האור ובין החושך.
של"ו רבן יוחנן בן זפאי אומר, נתן הקב"ה ממשלה למלאכים על השמים, והשמים על הארץ. וכלם נתלים בכסאו יתברך שמו, להורות פי גבוה מעל גבוה שומר.

של"ז י"הי אור. רבי אלכסנדראי אומר, הרואה הכוכבים במסלותם תיב לברה. מאי מברה, ברוח המסדר את הכוכבים בקיע. ראה כוכב אחד, אינו מברה. שנים, מברה. ואימתי, בד תוי ליליא, מברכין ברוח המעריב ערבים. רבי אומר אלן כופרני אדקיאיא, דאורתהון מסתלקין על ההוא זמא, מדחילו דחיותא, מברכין שומר עמו לעד. ולפיכך תקנו על דרך זה כל תפלת הערבית.
של"ח ר' אלעזר בר"ש, אול למתמי לר' יוסי בר' שמעון בן לקוניא חמוי. סמוך לקרייתא, רמש ליליא. אמר לר' יוסי דתוה אזיל עמיה, חמית אלן כוכביא דנהירין. אמר חמי אנא דא כוכבא דשרביטא עידנא סגיאה הוא דאנא משגתנא ביה, ומן יומאי לא אמרו לי על דא כלום.

של"ט א"ל תרי עניניי שמענא. תדא היא, דכל מה דעבד קב"ה בין שמיא, וכוכביא ומזלא, אית בהו ידיעא וסוקלתנו. וכלהון עבדי שליחותא דקב"ה. והאי

חלופי גרסאות
נ נ"א בכחו (ווינציא). ס נ"א במסולם (קראקא). ו נ"א דקיאיא (קראקא). פ נ"א עד (ווינציא). צ נ"א עינדנא (דפוסים הראשונים). ק נ"א יומיו (קראקא).

מסורת זוהר
(0) (בראשית א) לעיל אות א צ"א.

הסולם
יהי אור
חברך. כשכבר הוא לילה מברכין, ברוך המעריב ערבים. רבי אומר אלו הכוכבים שרואה הם כוכבים דקים שדרכיהם מסתלקים על היום, כלומר שאינם נראים ביום. מחמת פחד חיות השדה, מברכים שומר עמו לעד. ולפיכך תקנו על דרך זה, להתפלל על שמירה מסויקים, כל תפלת הערבית, כופרני אדקיאיא פירושו לפי הענין, כוכבים דקים.
של"ח ר' אלעזר בר"ש וכו': ר"א ברבי שמעון הלך לראות את חמיו ר' יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא. סמוך לעיר החשיך הלילה. אמר לר' יוסי שהיה הולך עמו, רואה אתה אלו הכוכבים המאירים. אמר, רואה אני. זה כוכב השרביט. זמן רב הוא שאני מסתכל בו, ומימי לא אמרו לי עליו משהו.
של"ט א"ל תרי עניניי וכו': א"ל, שני ענינים שמעתי בזה. ענין אחד הוא, שכל מה שעשה הקב"ה בין השמים הכוכבים והמזלות,

מאמר ב'
שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החושך. כלומר, הבדלה נתן הקב"ה יתברך, בין זה האור, שהוא אור המלאכים, ובין החושך שהוא העולם הזה, והשמים הם המבדילים בין העולם הזה, ובין אור המלאכים, והם המבדילים בינתיים בין האור ובין החושך.
של"ו רבן יוחנן וכו': ריב"ז אומר, נתן הקב"ה ממשלה למלאכים על השמים שהם יצירה, והשמים על הארץ, שהיא עולם עשיה, וכולם נתלים בכסאו יתברך שמו, שהוא עולם הבריאה, להורות כי גבוה מעל גבוה שומר.
של"ז יהי אור. רבי וכו': יהי אור. רבי אלכסנדראי אומר, הרואה כוכבים במסילותם חייב לברך. שואל, מה מברך. ותשיב, ברוך המסדר את הכוכבים בקיע. ראה כוכב אחד אינו מברך, שנים מברך. ומתי

(דפו"י דף ו' טור ד')

קל מדרש בראשית הנעלם
כּוֹכְבָא דְאַתְּ אַמְרַתְּ, לֹא תִימָא וְלֹא תִיֶסֶק עַל דְעַתְּךָ דְחַד הוּא, אֲלֵא סְגִיִּין אֵינוֹן,
דְחַד תַּחְמֵי בְהַאי גִיֶסָא, וְחַד בְּהַאי גִיֶסָא, יִזְמְנִין * דְכְלָהוֹן בְּחַד שְׁעַתָּא.
שמו וְאַנָּא שְׁמַעְנָא מֵאַבָּא, דְשָׁבַע אֵינוֹן. * וּכְזֻמְנָא דְמָטָא עֵידְנָא דְכָל חַד
מְנַהוֹן לְמִימַר שִׁירְתָּא, מְסֻגִּיאוֹת חֲדוֹתָא דְאַתְּ בְּהוֹן, שְׁלַחִין * זִיווּתְהוֹן וְאַזְלִין
לְמִימַר שִׁירְתָּא.
שמוא וְעֵינָנָא אַחְרִינָא, דְאַלִּין שָׁבַע כּוֹכְבָּא, לֹא אֲזַלִּין וְלֹא נְטֻלִין מֵאַתְרֵיהוֹן,
* כּוֹכְבָּא דְקָרִי לְחַד מְנַהוֹן רַבּוֹן עֲלֵמָא לְמְנַהֵר בְּאַתְרָא דְהוּא צְבִי. דְכְתִיב,
* לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא. * וְכֹד נְטֻלִין, שְׁלַחִין * זִיווּתְהוֹן עֲמַהוֹן לְמִיזַל.
שמוב כִּד מְטוּ לְבֵי חֲמוּי, לֹא הָוָה תַּמְּן. כִּד אַתָּא, אָמַר אַתְּ הֵכָא, וְאַנָּא אֲתִי
לְמַחְמֵי חַד כּוֹכְבָּא, דְהָוָה אֲזִיל לְמַשְׁלָם רְעוּתֵיהָ דְמֵאַרְיָה. * א"ל, מַאי הוּא. א"ל,
כּוֹכְבָּא דְשָׁבִיט. וְחַד מְנַהוֹן חֲמִית, דְהָוָה אֲזִיל לְפִיקוּדֵיָא דְמֵאַרְיָה. יְתָבוּ תַּמְּן
תְּלַתִּין יוֹמִין.
שמוג לְכַתֵּר כֵּן אֲשַׁפִּימוּ לְמִיזַל, כִּד הָוָה אֲתִי נְהוּרָא, וְאַזִּיל עֲמִיהָ חֲמוּי
כְּפַלְגוֹת מִיזַל. בְּרַכְיָה חֲמוּי, אָמַר דָּא הִיא שְׁעַתָּא דְמַתְקִיָּים בְּרַכְתָּא דְצַדִּיקָא.
מנ"ל, דְכְתִיב * וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. כְּתִיב הֵכָא כִּי טוֹב, וְכְתִיב הֵתָם
* כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. א"ל, אֲפִילוּ בְּרַכְתָּא דְכָל אָדָם, מַתְקִיָּמָא
בְּהַאי שְׁעַתָּא, דְשָׁמְיָא וְכּוֹכְבָּא וּמְלַאכְיָא אֲמָרֵי שִׁירְתָּא.

מסורת הזהר (ישעיה מ) חיי שרה סה צ"א. 9 (בראשית א) ב"א
נ צ"א. 3 (במדבר כד) לעיל אות ד צ"ה.
חלופי גרסאות
ר נ"א וגומרין (דפוסים הראשונים). 10 נ"א זמנא (קראקא).
ת נ"א זנתהון (קראקא). א נ"א רביעי דהא כל חד
מנהון (קראקא). ב נ"א ל"ג וכד (קראקא). ג נ"א זנתהון
(קראקא). ד נ"א יתבי תמן תלתין יומין א"ל (קראקא).

מאמר ב' **הסולם** **יהי אור**
יש בהם ידיעה וחכונה, וכולם עושים שליחותו של הקב"ה. וכוכב השורביט הזה שאתה אומר, אל תאמר ואל יעלה על דעתך שהוא אחד, אלא כוכבים רבים הם, שאתה תראה בצד זה ואחד בצד זה, ולפעמים חאיריט כולם בזמן אחד.
שמו וְאַנָּא שְׁמַעְנָא מֵאַבָּא וְכוּ': וְאַנִי שְׁמַעְתִּי מֵאַבִּי, שֶׁהֵם שְׁבַע כּוֹכְבִּים, וּבִשְׁעָה שְׁמַגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם לומר שירה, מְרֹב שִׁמְחָתָם שִׁישׁ בָּהֶם, שׁוֹלְחִים זִיוֹם, וְהוֹלְכִים לומר שירה.
שמוא וְעֵינָנָא אַחְרִינָא וְכוּ': וְעֵינִין הַשְּׁנַיִם הֵּוא. כִּי אֵלוּ שְׁבַע הַכּוֹכְבִּים, אֵינִם הוֹלְכִים וְאֵינִם נוֹסְעִים מִמְקוֹמָם, חוּץ מִשְׁעָה שְׂרָבוֹן הַעוֹלָם קוֹרָא לְאַחַד מֵהֶם, לְהַאֲדִיר בְּמִקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֵה. שְׁכַתוֹב, לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא. וְכַשְׁנוֹסְעִים, שׁוֹלְחִים זִיוֹם לְלַכְתַּ עִמָּהֶם.
שמוב כִּד מְטוּ לְבֵי חֲמוּי, לֹא הָוָה תַּמְּן. כִּד אַתָּא, אָמַר אַתְּ הֵכָא, וְאַנָּא אֲתִי לְמַחְמֵי חַד כּוֹכְבָּא, דְהָוָה אֲזִיל לְמַשְׁלָם רְעוּתֵיהָ דְמֵאַרְיָה. * א"ל, מַאי הוּא. א"ל, כּוֹכְבָּא דְשָׁבִיט. וְחַד מְנַהוֹן חֲמִית, דְהָוָה אֲזִיל לְפִיקוּדֵיָא דְמֵאַרְיָה. יְתָבוּ תַּמְּן תְּלַתִּין יוֹמִין.
שמוג לְכַתֵּר כֵּן אֲשַׁפִּימוּ לְמִיזַל, כִּד הָוָה אֲתִי נְהוּרָא, וְאַזִּיל עֲמִיהָ חֲמוּי כְּפַלְגוֹת מִיזַל. בְּרַכְיָה חֲמוּי, אָמַר דָּא הִיא שְׁעַתָּא דְמַתְקִיָּים בְּרַכְתָּא דְצַדִּיקָא. מנ"ל, דְכְתִיב * וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. כְּתִיב הֵכָא כִּי טוֹב, וְכְתִיב הֵתָם * כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. א"ל, אֲפִילוּ בְּרַכְתָּא דְכָל אָדָם, מַתְקִיָּמָא בְּהַאי שְׁעַתָּא, דְשָׁמְיָא וְכּוֹכְבָּא וּמְלַאכְיָא אֲמָרֵי שִׁירְתָּא.
11

מדרש בראשית הנעלים קלא

שמוד ועוד שמענא מאבא, דבנקתא יתירא הוספת ליה, ודא היא חדוונתא. משום דהאי שענתא אמרי שמיא, והוא כחתן יוצא מחפתו. מה התתן כשיוצא ישיש, כן היוצא לדרך ישיש בהאי שענתא.

שמה ויאמר אלהים יהי אור. תמן תנינן, א"ר יוסי, מ"ד מ"ש דומה אלי קרא משעיר שמר מה מלילה שמר מה מליל וגו'. אןלא הא מלתא, כי הא דא"ר יוחנן, כל הגליות שגלו ישראל מארצם, בלהו היה גלוי לכל, וגלותא רביעאה, לא נגלה לעולם, ואיזהו גלות הרביעי. זהו שהוא משעיר, שהוא עשו, דכתיב וישב עשו בהר שעיר.

שמו אמר רבי למה נקרא שמו שעיר. על שם תוקף וחזק, והעול הכבד, ושמנועין מהם התורה והעבודה, וזהו עול על נשמתם שנותנין על ישראל. שעיר הוא תק"ף בגימ'. וזהו הגלות שישראל יושבים בה, היא משא דומה. כלומר, בחשאי. דבר שלא נגלה מהלב לפה.

שמו רבי יצחק פתח, ויקבר אתו בני בארץ מואב מול בית פעור. וכתיב ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה. אמר הקב"ה, שוטים הם המחשבים קצי משיחא, דבר שלא גליתי לעולם, שנאמר כי יום נקם בלבי, לבא לפומא לא גליא, ואינון משתדלי למחשב קצי.

מסורת הזהר

(ק) (בראשית א) לעיל אות א צ"א. (ו) (ישעיה כא) תולדות עג צ"א פנחס קצה צד. (ז) (בראשית לו). (ח) (דברים לו) יתרו קיח צ"ל. (א) (ישעיה סג) ת"ז תכ"א נ: תכ"ב סו: (חלופי גרסאות ה ניא תוקפן (קראקא). ו ניא העולם (קראקא). ז ניא ליג מן שמנועין עד שנותנין (קראקא). ח ניא מוסף לפה שנאמר כי יום נקם בלבי וגו' (דפוסים הראשונים). ט ניא ליג שנאמר (קראקא) וניא ליג שנאמר כי יום נקם בלבי (מנוקאטש).

מאמר ב' הסולם

זו, שהשמים והכוכבים והמלאכים אומרים שירה.

שמו ועוד שמענא מאבא וכו': ועוד שמעתי מאבי, שברכה יתירה נתוספת לו ליוצא לדרך עם זריחת האור וזו היא שמחה, משום שבאותה שעה אומרים השמים, כמ"ש השמים מספרים כבוד אל וגו', והוא כחתן יוצא מחופתו, מה החתן, כשיוצא ישיש, כך היוצא לדרך ישיש באותה שעה, שמאיר אור היום.

שמה ויאמר אלקים יהי אור: שם למדנו. א"ר יוסי, מ"ש, משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל וגו'. דבר זה הולך כמו שאמר ר' יוחנן, כל הגליות שגלו ישראל מארצם כולם היה הזמן שלהם גלוי לכל, במצרים ת"ל שנה, בבבל ע' שנה, וגלות הרביעית לא נגלה זמנה לעולם. ואינון היא גלות הרביעית זו היא שהיא (דפויי דף ח' טור א')

יהי אור

משעיר, שהוא עשו, שכתוב, וישב עשו בהר שעיר.

שמו אמר רבי למה וכו': אמר רבי למה נקרא שמו שעיר. היינו על שם התוקף, ותוקף העול הכבד, שמנועין מישואל התורה והעבודה. וזהו עול שנותנים על נשמתם של ישראל, כי שעיר הוא בגימטריא תקף. והגלות הזו שישראל יושבים בה, היא משא דומה. כלומר בחשאי, שלא נגלה קצו, דבר שלא נגלה מהלב לפה.

שמו ר' יצחק פתח וכו': רי"פ, ויקבור אותו בגיא בארץ מואב מול בית פעור. וכתוב, ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה. אמר הקב"ה שוטים הם המחשבים קצים של המשיח, שהוא דבר שלא גליתי לעולם, שנאמר, כי יום נקם בלבי, הלב אינו מגלה לפה, והם משתדלים לדעת הקץ.

קלב מדרש בראשית הנעלם

שמוח בְּהַאִי, נַחְזִי תִלְתָּא סִימְנִי, כְּתָבִית וְאַחֲזִית לְדָרִי עֲלֵמָא, בְּקַבְרֵתִיָּה דְּמִשָּׁה עֲבָדִי. וְאַלִּין אֵינוּן בְּגִיא, בְּאַרְץ מוֹאָב, מוֹל בֵּית פְּעוּר. אַחֲזִית, וְיִהְיִית בְּסִימְנִים לְכִלְהוֹן דְּעֲלֵמָא, וְלֹא יָדְעֵי קַבְרֵתִיָּה, דְּכָתִיב וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קַבְרֵתוֹ. דְּבַר שְׁלֹא גִלִּיתִי וְלֹא הִרְאִיתִי, הִיאָרְ אֲמַרִי שְׁטוּתָא וְשְׁקֻרוּתָא קָמִי קַב"ה בְּהָר.

שמוט ה"ה"ד מִשָּׂא דוּמָה אֲלֵי קוּרָא מִשְׁעִיר, אֵלוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁקוּרָאִין לְהַקְב"ה, מְעוֹל כְּבֵד שֶׁל בְּנֵי שְׁעִיר. וּמֵאֵי אֲמַרִי, שְׁמַר מַה מְלִילָה וּגו'. ר"ל, רַב־שׁוֹעַ אֶתָּה הוּא שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל ה'. יַעַד מְתֵי אָנוּ בְּזָה הַגְּלוּת שְׁדוּמָה לְלִילָה, אָמור לָנוּ, מַה מְלִילָה, מַה תְּהֵא מָזוּ הַלִּילָה, אֵימְתִי תוּצִיאָנוּ מִמְּנָה.

שנ בֵּא וְרָאָה מֵאֵי דְכָתִיב בְּתַרְיָה, אֲמַר שְׁמַר אֶתָּא בְּקָר וְגַם לְלִילָה, אֲמַר הַקְב"ה שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, אֶתָּא בְּקָר, הַבְּאֲתִי וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הַגְּלוּת, וְלֹא זָכִיתֶם לְהִיּוֹת בְּבִקְרָא, וְגַם לְלִילָה, הַבְּאֲתִי לְכֶם הַלִּילָה וְהֶאֱפִלְתִּי אֶתְכֶם בְּבוּר הַגְּלוּת הַזֶּה שֶׁהוּא פְּלִילָה. אִם תְּבַעֲיוּן בְּעִיּו, אִם אֶתְם מְבַקְשִׁים לְדַעַת קָץ גְּאוּלְתְּכֶם אֵימְתִי תִהְיֶה, וְאֵימְתִי תְבוּאוּ לְאַרְצְכֶם. שׁוּבוּ אֶתְיו. וְכִי הָא דְא"ר יְהוּדָה, אֵין קָץ הַגְּלוּת נִתְּלָה אֲלָא בְּתַשׁוּבָה, שְׁנַאֲמַר ה' הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמְעוּ.

שנא * וְכִיּוֹן שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם, נְרַמְזוּ הָרַמְזוּ הַגְּדוֹל הַזֶּה, בְּרִזֵּי הַסְּתָרִים, שְׁנַאֲמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. פְּלוּמַר, יְהִי רַו. וְרַו וְאוֹר, דְּבַר תְּאֻדָּה

מסורת הזהר
 (1) (ישעיה כא) לעיל אות שמה צ"ר. (2) (ישעיה כא) שם.
 (3) (שם) בא לט צ"ו. (4) (תהלים צה) ת"ז תס"ט ק"ד.
 (5) (בראשית א) לעיל אות א צ"א.
 (6) (ישעיה כא) ונ"א הכנתי לכם הבוקר והוצאתי ולי"ג הבאתי (קראקא). ק נ"א הלילה (דפוסים הראשונים). ר נ"א מוסיף שובו בתשובה ומיד אתיו כי (דפוסים הראשונים). ט נ"א ורמו (קראקא). ת נ"א בוור (קראקא).

מאמר ב' **הסולם** **יהי אור**

שמוח בְּהַאִי, נַחְזִי תִלְתָּא וְכו': בּוּחַ, בְּקַבְרֵתוֹ שֶׁל מִשָּׁה עֲבָדִי, נִרְאִים ג' סִמְנִים, כְּתָבִית, וְהִרְאִיתִי לְדוֹרוֹת הָעוֹלָם. וְאֵלוּ הֵם, בְּגִיא, בְּאַרְץ מוֹאָב, מוֹל בֵּית פְּעוּר. אַחֲזִית וּנְתַתִּי סִמְנִים לְכֹל הָעוֹלָם, וְעַם זֶה, וְלֹא יָדְעוּ קַבְרֵתוֹ, שְׁכַתּוֹב, וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קַבְרֵתוֹ. דְּבַר שְׁלֹא גִלִּיתִי, וְלֹא הִרְאִיתִי, אֵיךְ הֵם אוֹמְרִים שְׁטוּת וְשְׁקֻרָה בּוֹה לְפָנַי הַקְב"ה.

שמוט ה"ה"ד מִשָּׂא דוּמָה וּגו': ז"ש, מִשָּׂא דוּמָה אֲלֵי קוּרָא מִשְׁעִיר. אֵלוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, שְׁקוּרָאִים לְהַקְב"ה מְעוֹל כְּבֵד שֶׁל בְּנֵי שְׁעִיר. וּמֵאֵי אוֹמְרִים, שׁוֹמֵר מַה מְלִילָה וּגו'. רְצוּנָם לִימֵר, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֶתָּה הוּא שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל ה', עַד מְתֵי אָנוּ בְּגְלוּת הַזֶּה, שְׁדוּמָה לְלִילָה. אָמור לָנוּ, מַה מְלִילָה, מַה יְהִי מְלִילָה זֶה, מְתֵי תוּצִיאָנוּ מִמְּנָה.

שנא * וְכִיּוֹן שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם וְכו': וְכִיּוֹן שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם, נְרַמְזוּ הָרַמְזוּ הַגְּדוֹל הַזֶּה, שְׁקֻרָא הַאֲחֻרוֹן יְהִיָּה בְּרִזֵּי הַסְּתָרִים, שְׁנַאֲמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. כְּלוּמַר, יְהִי רַו, כִּי

קלג **הנעלם** **בראשית** **מדרש**

הוא. ויקרא אלהים לזה הרוז, כי טוב להיות ברוז וסוד, כדי שלא יתגלה לשום אדם, «שאלמלי יתגלה, כמה פריצים מבני עמנו ילכו לאבדון».

שנב ועל שהיה ברוז וסוד, הבדיל אלהים בין האור ובין החשך, בין אומתו שהוא האור. ובין האומות שהם החשך. שנאמר «ורשעים בחשך ידמו» ועוד פתיב, «בחשכה יתהלכו» ויקרא אלהים לאור יום. א"ר, זה יום קץ הגאולה. שנאמר «הנה יום בא לה', זה יום הקץ».

שנג ר' יוסי בן חלפתא, היה יתיב קמיה דר' יצחק, א"ל מידי שמיע ליה למר, על מה אתארך יומא דמשיחא מן גלותא דא. א"ל, לא אתארך אלא על ביטול אורייתא. דהכי שמענא מרב המנונא סבא, תלתא גליות גלו ישראל, וחרו בנכותהון דתלתא אבות. וגלותא רביעא בנכותא דמשה יתחרון.

שנד תא ואחזי לך, לא איתגלו ישראל אלא על ביטול תורה. שנאמר «ויאמר ה' על עזבם את תורתם. אמר הקב"ה, בגליות הראשונות, חרו בנכות אברהם יצחק ויעקב, עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו, שנאמר «זכרו תורת משה עבדי. כד יתובין ויתעסקון בתורתו, בנכות משה אני גואלם».

שנה על כן נאמר בתורה, «תורה צוה לנו משה, כדי לשמרה ולעסוק בה. ואם לאו, מורשה קהלת יעקב, מורשה: דא מסכנותא הוא. דכמד"א ה'»

חלופי גרסאות

א נ"א שאלמלא יגלה (דפוסים הראשונים). ב נ"א שנהיה (דפוסים הראשונים) ג נ"א דהא (דפוסים הראשונים). ד נ"א מן ה' וליג כמד"א (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

(ז) ש"א ב) ב"א קמט צ"ג. ח) (תהלים פב). ט) (בראשית א) ב"א נ צ"ג. י) (זכריה יד) שמות קי צ"ג. כ) (ירמיה ט) וישב מ את קבת. ל) (מלאכי ג) תצוה טו צ"ח. מ) (דברים לג) בא מא צ"ס. נ) (ש"א ב).

יהי אור

גלות הונו. א"ל, לא נארך אלא משום ביטול תורה. כי כך שמעתי מרב המנונא סבא, ג' גליות גלו ישראל, וחרו בנכות שלשה אבות. ומהגלות הרביעית יחרו בנכות משה. דהיינו בנכות שיעסקו בתורתו.

שנד תא ואחזי לך וכו': בוא וראה לך, לא גלו ישראל אלא על ביטול תורה. שנאמר, ויאמר ה' על עזבם את תורתם. אמר הקב"ה, בגליות הראשונות חרו בנכות אברהם יצחק ויעקב, עתה, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, שלא עסקו בתורה, שנקראת על שמו, שנאמר זכרו תורת משה עבדי. כשישוכו ויעסקו בתורתו בנכות משה אני גואלם.

שנה על כן נאמר וכו': ע"כ נאמר בתורה, תורה צוה לנו משה, שצוה לנו לשמרה ולעסוק בה. ואם לא, מורשה קהלת יעקב. מורשה, זו היא עניות, כמש"א ה' מוריש ומעשיר

הסולם

מאמר ב'

כי רו ואור, דבר אחד הם, משום שאור הוא בגמטריא ר"ו. ושיעור הכתוב הוא, וירא אלקים לזה הרוז, כי טוב להיות ברוז ובסוד, כדי שלא יתגלה לשום אדם. שאלמלי יתגלה, כמה פריצים מבני עמנו ילכו לאבדון מחמת אריכות הקץ.

שנב ועל שהיה ברזא וכו': ועל שהיה ברוז ובסוד, הבדיל אלקים בין האור ובין החשך, דהיינו בין אומתו ישראל, שהיא האור, ובין האומות, שהם החשך. שנאמר, ורשעים בחשך ידמו. ועוד כתוב, בחשכה יתהלכו. ויקרא אלקים לאור יום, א"ר, זהו יום קץ הגאולה. שנאמר, הנה יום בא לה', זהו יום הקץ.

שנג ר' יוסי בן חלפתא וכו': ר"י ב"ח היה יושב לפני ר' יצחק. אמר לו השמע אדוני משהו, על מה נארך יום המשיח מן (דפני דף ח' טור ד')

קלד מדרש **בראשית** הנעלם
מוריש ומעשיר, מלמד דלא אתיא מספנותא^ה לברתיה דיעקב, אלא על ידלא
אתעסקו בפיקודין דאורייתא.
שנו רבי חזקיה אמר, אנא הוית באתריהון דערבא, ותמית גוכרין דהו
מתטרין ביני טוריא, במערתא, ואתו מערב שבת לערב שבת לכתיהון. אמרית
להון, מה דין דאתון עבדין. אמרו לי, פרישי עלמא אנן, ומתעסקן באורייתא
כל יומא ויומא, וזמנין לית אנן אכלין בר מעשבי ברא.
שנו אמרית להון, ושאר זמנין במה אתון מתפרנסין. אמרו לי, אנן אשפתן
במדברא אעייא ודמצימיחם באלוד, ואנן אכלין יתהון. פד נהירא לן שמתא,
מסגיאות חדותא, משתמטי^ה חד מינן, ומבשלין להון^ה ואכלין. ויומא ההוא
חשיב לן דהוא פי טוב. ובזמנא דלא צמחי אינון אעייא, אנן אכלין עשפין
דמשפחנא, ומבשלין להון^ה ואכלין.
שנו אמרית להון, תהי חלקי עמכון לעלמא דאתי. אשריכם בעולם הזה,
וטוב לכם לעולם הבא. כען ידענא דלא תהוון בכיסופא, פד ייתי משה למתבע
יעולבנא דאורייתא. אמרית להון, בני, תייכון, יומא דא מה חידוש אתחדש לכו.
שנו אמרו לי, האי פסוקא^ה ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. ותאני רבי

חלופי גרסאות

ה נ"א לבריה (דפוסים הראשונים), ו נ"א פקודיא וליג
דלא אתעסקו (קראקא), ז נ"א רמזמא כלנא (קראקא).
ח נ"א ליג חד (דפוסים הראשונים), ט נ"א ליג ואכלין (קראקא) נ"א ואכלינא (נויעציא), י נ"א ההוא (קראקא), כ נ"א
חמנא (קראקא), ל נ"א ואכלינא (דפוסים הראשונים), מ נ"א אמר (קראקא), נ נ"א עולבא (קראקא).

מסורת הזהר

(ז) (בראשית א) לעיל אות א צ"א.

הסולם

יהי אור

בעולם הזה וטוב לכם בעולם הבא. עתה אני
יודע שלא תהיו בבושה, כשיבא משה לתבוע
עלכונה של תורה. אמרתי להם, בני, בחייכם,
איזה חידוש נתחדש לכם ביום הזה.

שנו אמרו לי האי וכו': אמרו לי
פסוק הזה. ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור.
ולמד ר' כרוספדאי, גדול התוספת מן האור
שהיה אור שלא היה כמוהו, זה הוא אור
השכל הגדול שנתהוה מאור זיו הנור, וזהו
העומד מאחורי הפרגוד.

פירוש. במלים יהי אור יצאה הקטנות
דו"א, שה"ס ו"ק, מחמת ה"י שנכנסה לאור
ונעשה אור. וו"ק אלו נחשבים לעיקר דו"א.
ובמלות, ויהי אור יצאה הגדלות דו"א, שהוא
מוחין דג"ר (כח"ש בזהר בראשית א' אות
ל"א ול"ב בהסולם) ואלו הג"ר שיצאו בויהי
אור, אינם עיקר בז"א אלא תוספת. עיקר,
פירושו שאי אפשר שיהיה פחות מזה, כי
ז"א אינו לעולם פחות מו"ק. תוספת,
פירושו

מאמר ב'

ומעשיר. מלמד, שהעניות אינה באה לכת
יעקב, אלא משום שלא עסקו במצוות התורה.
שנו רבי חזקיה אמר וכו': רח"א,
אני הייתי במקום של ערביים, וראיתי אנשים
שהיו מתחבאים במערה בין ההרים, ובאים
לביתם מערב שבת לערב שבת. אמרתי להם
מה זה שאתם עושים. אמרו לי, פרושים מן
העולם אנו, ועוסקים בתורה בכל יום ויום,
ולפעמים אין אנו אוכלים רק עשב השדה.
שנו אמרית להון ושאר וכו': אמרתי
להם, ובכל זמן במה אתם נוונים. אמרו לי,
אנו מוצאים במדבר עצים המצמיחים מזונות
ואנו אוכלים אותם. כשהלכה מאירה לנו
מרום שמחה, נפרד אחד ממנו, ומבשל אותם,
ואנו אוכלים. ויום הזה נחשב לנו שהוא כבי
טוב. ובזמן שעצים האלו אינם צומחים, אנו
אוכלים עשב שאנו מוצאים, ומבשלים אותם
ואוכלים.

שנו אמרית להון תהי וכו': אמרתי
להם יהיה חלקי עמכם לעולם הבא. אשריכם
(דפויי דף ח' טור ד')

מדרש בראשית הנעלם קלה
 פרוספדאי, גדול התוספת ממהאור. שנהיה אור שלא היה פמוהו, זה הוא אור השכל הגדול, שנתהנה מאור זיו הודו, וזהו העומד מאחורי הפרגוד.
שם "דתנינן, מאי דכתיב עוטה אור בשלמה, מלמד שעשה הקב"ה שאר המלאכים, באותו האור הראשון, מאותו האור ממש. "ס"ד פמוהו. אלא מה הוא דבר מובדל ומושכל, כך שאר המלאכים דברים מובדלים ומושכלים. אבל אין השגתם כהשגתו. דתאני ר' פרוספדאי, השגת המלאכים היא השגה גדולה, מה שאין פן למטה מהם.
שפא השגה שניה היא, השגת השמים, שמשגיגים השגה, מה שלמטה מהם אין משיגים כמותם. השגה שלישית, היא השגת המדרגה התחתונה אשר מעפר יסודה, והיא השגת בני אדם, מה (* שאין משיגין שאר הנבראים.
שסב וכנגד שלש מעלות הללו, יש באדם שלש צורות ונפשיות. צורה הראשונה היא הנפש השכלית. השנייה, היא הנפש המדברת. השלישית, היא הנפש הבהמית, המתאונת תאונת, והיא הנפש אשר תמעול מעל.
שסג ואיתימא הכי, הנפש הראשונה היא נפש הבהמית, כנגד המדרגה התחתונה שאמרנו. נפש המדברת, כנגד השמים, שהיא מעלה יתירה על

מסורת הזהר (U תהלים קד) ב"א רפ צ"ג.
 U נ"א האור (קראקא). U נ"א מרכיב וליג התנין (קראקא).
 P נ"א כלומר (קראקא). צ נ"א ל"ג ס"ד כמורה אלא
 (קראקא). ק נוסח אחר ושרוב נופו (קראקא). ר נוסח אחר נפשות (דפוסים הראשונים).

הסולם מאמר ב'
 פירוש, שאינו תלוי בו, שפעם יש לו ג"ר ופעם אין לו ג"ר. וז"ש גדול התוספת, דהיינו הג"ר שיצאו בויהי אור, מהאור, דהיינו מן הו"ק שיצאו ביהי אור, ואע"פ שהו"ק הם עיקר ז"א, והג"ר אינם אלא תוספת, בכל זאת אור התוספת גדול מאור העיקרי. וכל זה הוא אור של עולם האצילות, וז"ש, וזהו העומד מאחורי הפרגוד, דהיינו למעלה מן המסך המפריד בין אצילות לעולמות התחתונים ממנו.
שס דתנינן מאי דכתיב וכו': שלמדנו, מה שכתוב, עוטה אור כשלמה, מלמד שעשה הקב"ה שאר המלאכים באותו האור הראשון של ז"א, מאותו האור ממש. והיעלה על דעתך שהוא כמורה, שהרי יש מסך ופרסא המבדלת בין האצילות לעולם המלאכים, אלא מה הוא דבר מובדל ומושכל, כך שאר המלאכים דברים מובדלים ומושכלים, אבל אין השגתם כהשגתו. כי הפרגוד מחשיך עליהם. שר' פרוספדאי למד, השגת המלאכים היא השגה גדולה, מה (דפוס' דף ח' טור ד' * דף ט' טור א')

הסולם
 שאין כמוה למטה מהם. אבל השגתם קטנה חסה שלמעלה מהם.
שסא השגה שניה היא וכו': השגה שניה, היא השגת השמים, שהם משיגים השגה, מה שלמטה מהם אין משיגים כמותם. השגה שלישית, היא השגת המדרגה התחתונה, אשר מעפר יסודה, והיא השגת בני אדם, מה שאין משיגים שאר הנבראים שבעוה"ז.
שסב וכנגד שלש מעלות וכו': וכנגד ג' מעלות אלו, יש באדם שלש צורות נפשיות. צורה הראשונה, היא נפש השכלית, שהיא כנגד אור האצילות. השנייה, היא נפש המדברת, שהיא כנגד השגת השמים. השלישית, היא הנפש הבהמית המתאונת תאונה שהיא כנגד השגת בני אדם, והיא הנפש אשר תמעול מעל.
שסג ואיתימא הכי הנפש וכו': ויש אומרים כך. הנפש הראשונה היא נפש הבהמית, כנגד המדרגה התחתונה שאמרנו, שהיא השגת בני אדם. נפש המדברת כנגד השגת

קלו מדרש בראשית הנעלם
הראשונה. נפש השכלית, כנגד מדרגת המלאכים, שהיא המעלה העליונה על כל אלה.

מאמר יהי רקיע

שסד) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים. ר' אלעזר פתח, אלהים אלי אתה אשחרך, ת"ח, שאין מקום בעולם פנוי בלא מים, מפני שהארץ תלויה על המים. שנאמר, כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכווננה. וכי תעלה על דעתך, שהמים הם מתחת לארץ, והארץ שהיא כבדה מכל היסודות עומדות על המים. אלא שהמים על הארץ, ולמעלה לשמים.

שסה) א"ל רב חסדא והא כתיב המים אשר מעל לרקיע. א"ל, לאו האי, אלא כתרגומו, במציעות מים, שהרקיע מבדיל ביניהם. כי המים אחדים היו, אבל מפני שנכנס הרקיע באמצע, נחשבו כשנים. והרקיע כדור, ובא במימי אוקיינוס, כמבדיל בין המים, נמצאו מים ממעל, ומים מתחת.

שסו) א"ר יהודה, רקיעים הם הסוככים, לפעמים ממזרח למערב, ולפעמים ממערב למזרח, ובאים באמצע הים, ומבדילים ביניהם. וזהו ויכדל בין המים.

שסז) ומפני מה מי הים מלוחים. מפני חמימות הרקיע ורתיחתו. בא וראה,

מסורת הוזהר

(9) (בראשית א) לעיל אתי י צ"ט ז (תהלים סג) תרומה פד צ"ח. (7) (שם כד) נח סב צ"ה.

חלופי גרסאות

7 נ"א ל"ג וכי (קראקא). 8 נ"א שהם (קראקא). 9 ת נ"א העומדות (דפוסים הראשונים נ"א עומדת (ווינצ'יא). א ה"ג דפוס מונקאטש בשאר הדפוסים ל"ג אלא. ב נ"א שהמים עלו למעלה לשמים (קראקא). ג נ"א ל"ג הארץ (ווינצ'יא).

מאמר ב'

השגת השמים, היא מעלה יתירה על הראשונה. נפש השכלית, היא כנגד מדרגת המלאכים, שהיא המעלה העליונה על כל אלה.

מאמר יהי רקיע

שסד) ויאמר אלקים יהי וגו': ר' אלעזר פתח, אלקים אלי אתה אשחרך. ת"ח אין בעולם מקום פנוי בלי מים, מפני שהארץ תלויה על המים. שנאמר, כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכווננה. וכי תעלה על דעתך שהמים הם מתחת לארץ, והארץ שהיא כבדה מכל היסודות עומדות על המים. אלא שהמים הם על הארץ ולמעלה לשמים. כדומר שהמים הם על הארץ, ונמצאים בין הארץ לשמים.

שסה) א"ל רב חסדא וכי: א"ל ר"ח, והרי כתוב המים אשר מעל לרקיע. ואתה (דפניי דף ט' טור א')

הסולם

יהי רקיע אומר, שהם בין הארץ לשמים. א"ל, אין זה אלא כתרגומו, במציעות מים, שהרקיע מבדיל ביניהם. כי המים אחדים היו, אבל מפני שנכנס הרקיע באמצע, נחשבו כשנים. והרקיע הוא כדור, ובא במימי אוקיינוס כמבדיל בין המים. נמצאו מים ממעל ומים מתחת.

שסו) א"ר יהודה רקיעים וכי: אר"י, הרקיעים הם הסוככים, לפעמים ממזרח למערב, ולפעמים ממערב למזרח, ובאים באמצע הים ומבדילים ביניהם. וזהו ויכדל בין המים.

שסז) ומפני מה מי וכו': ומפני מה מי הים מלוחים. הוא מפני חמימות הרקיע ורתיחתו. בא וראה, קדירה העומדת על האור, וכל מה שמתעכבת על האור, התבשיל נמלח יותר, מרוב חמימות האש. וא"ר יהודה, אם הרקיע

מדרש בראשית הנעלים קלז
קדירה העומדת על האור, וכל מה שמתעפכת על האור, יותר התבשיל נמלח מרוב חמימות האש. וא"ר יהודה אלמלא הרקיע היה קיים בין המים, כל המים היו נקפאים במלח, אלא הולך וסוכב ואינו מתקיים בין המים.
שסח אר"י, בא וראה למה לא נאמר כי טוב בשני. מפני שענין זה חוזר על יחודו, להורות כי אין שני לנגדו, ואין טוב בשני, ע"כ נאמר ביום הראשון יום אחד.

שסט דתני ר"י, למה לא נאמר ראשון במקום אחד. להורות, דאלו נאמר ראשון, עכ"פ היה ראוי להיות שני. כי ראשון מתרת לשני. אבל אחד, אינו מתרת לשני.

שע רבי יהודה אומר, והרי נאמר ה' אני ה' ראשון. א"ל, דמלתיה מסייע לקמייטא, מדכתיב ואת אחרונים אני הוא, אע"פ שיש אחרונים לראשון, אני הוא. וכי אחרונים יש לראשון. אין. שמו המיוחד. שהוא ראש ומיוחד. אחרים הם: אלף דל"ת נו"ן יו"ד, אלהים, שד"י, א"ל, צבאות. והם מתפנים ביחודו, והוא יתברך ממש, דכתיב ואת אחרונים אני הוא.

שעא ר' יוסי בר חלפתא, ור' יהודה בן פזי, ור' יצחק, הוו אכלי בסעודתא בהילולא דרבי אלעזר ברבי שמעון. ר' חייא רבה, הוה נוקא, והוה יתיב תמן. א"ר יוסי לר"ש, למה לא נאמר כי טוב בשני. א"ל, מפני שלא נגמרה המלאכה בשני, וכשנגמרה בשלישי, אמר כי טוב תרי זמני.

חלופי גרסאות

ד נ"א מילתא (דפוסים הראשונים). ה נ"א אחרים (דפוסים הראשונים). ו נ"א אחרים (דפוסים הראשונים). ז נ"א ל"ג הוא (קראקא) ח נ"א מלאכת המים (וויניציא).

מסורת הזהר

(ו' ישעיה מא) לעיל אות לו צ"ע.

הסולם
מאמר ב' הרקיע היה עומד בין המים, כל המים היו נקפאים כמלח, אלא הולך וסוכב ואינו עומד בין המים.
שסח אר"י בא וראה וכו': א"ר יהודה בוא וראה, למה לא נאמר כי טוב בשני, הוא מפני שענין זה סוכב על יחודו, להורות שהוא ית' אחד ואין שני לנגדו, ואין טוב בשני, ע"כ נאמר ביום הראשון יום אחד.
שסט דתני ר"י למה וכו': שר"י למד, למה לא נאמר יום ראשון במקום יום אחד. להורות, שאלו נאמר ראשון עכ"פ היה ראוי להיות שני. כי ראשון עושה את השני להיות ממחרתו, אבל אחד אינו עושה את השני להיות מחר אליו.
שע ר' יהודה אומר וכו': ר"א, והרי נאמר, אני ה' ראשון. הרי שהקב"ה נקרא (דפני דף ט' טור א')

גם ראשון. אמר לו, דברו מסייע להקודם. משכתוב, ואת אחרונים אני הוא, ללמד, אע"פ שיש אחרונים לראשון, אני הוא ואין שני לו. שואל, וכי אחרונים יש לראשון. ומשיב, כן, שמו המיוחד הויה, הוא ראש ומיוחד, אחרים הם, אלף דלת נון יוד, אלקים, שדי, אל, צבאות, והם מתכנים ביחודו, כלומר שיחודו מכונה בשמות האלו, והוא, הוא יתברך ממש, שכתוב ואת אחרונים אני הוא.
שעא ר' יוסי בר חלפתא וכו': ריב"ח, ור' יהודה בן פזי, ור' יצחק, היו אוכלים בסעודת החתונה של ר' אלעזר בן ר' שמעון. ר' חייא הגדול, היה אז ילד, והיה יושב שם. א"ר יוסי לר"ש, למה לא נאמר, כי טוב, בשני. אמר לו, מפני שלא נגמרה המלאכה בשני. כי המחלוקת לא נתבטל מטרתם יום השלישי

קלח מדרש בראשית הנעלם

שעב אמרו, נשאל להאי ינוקא, דמשחרב ביהמ"ק נמצאת הנבואה בפיי התינוקות, אולי נמצא דבר בפיו. א"ל תיאי ברי, אימא לן, למה לא נאמר פי טוב בשני. אמר להם, מפני שאין טוב אלא באחד. אתא רבי שמעון ונשקיה, קרי עליה ^ט הנה נתתי דברי בפיד ^ט.

שעג אמרו שעתא קיימא ליה, נשאל ביה, אמרו ליה, מאי ^ט ואוהביו כצאת השמש * בגבורתו. מה שבת ^ט הוא זה לצדיקים. א"ל, מה השמש פשוטא בגבורתו, אית דבדחי ביה, ואית דלא בדחי ביה. כן הצדיקים, צדיקים כמותם, ישישו, והרשעים לא ישישו. אית למאן דעביד רפואה, ואית למאן דלא עביד. כן הצדיקים, יהיו רפואה לטובים. ומכה לרשעים.

שעד אמרו ליה, תיאי ברי, למה לא נזכר שם המיוחד במעשה בראשית, אמר לון, אין נאה למלך הכבוד להזכיר שמו על המתים, ועל דבר הנאבד. כרי שלא יאמרו, כשם שכל הבריות שבראם הם פלים ונאבדים, כן שמו יח"ו. ולא הזכיר שמו המיוחד, עד שנבראו כל הבריות שהם פלים ונאבדים. ולאחר כן, הזכיר שמו על דבר שהוא קיים לעולם ולעולמי עולמים, שנאמר ^א ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ומשאר כל הבריות שברא לא הזכיר בכאן, אלא דבר הקיים, ולא נאמר ביום עשות ה' אלהים, ארץ ושמים אדם וחיית ובהמות ועופות, שהם דברים פלים, אלא דבר העומד לעולם, והם ארץ ושמים.

חלופי גרסאות

^ט נ"א מסיף ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (קראקא).
^י נ"א לן (ווינציא). כ נ"א אמר (ווינציא). ל נ"א כתיב
ואוהביו (ווינציא) נ"א דכתיב ואוהביו (מונקאטש) נ"א מאי
כצאת וליג ואוהביו (קראקא). ח נ"א ליג הוא (קראקא).
1 ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ליג ח"ו.

מסורת הזהר

(וירמיה א). (ט) (שופטים ה) לעיל אות רצג צ"ג.
(א) (בראשית ב) הקשה"ז אות מה ז"ה טו ט"ד של"א יז
ט"א של"ג כו ט"א שכ"ז תק"ח קב ט"ב של"ז.

מאמר ב' השלישי (כמ"ט בזהר ב"א אות ס"א) וכשנגמרה המלאכה ביום השלישי, אמר, כי טוב, ב' פעמים. שעב אמרו נשאל להאי וכו': אמרו, נשאל לילד הזה, כי משחרב בית המקדש נמצאת הנבואה בפיי הילדים. אולי נמצא דבר בפיו. אמר לו חייא בני, אמור לנו, למה לא נאמר, כי טוב, בשני. אמר להם מפני שאין טוב אלא באחד. בא ר"ש ונשקן. קרא עליו, הנה נתתי דברי בפיד. שעג אמרו שעתא קיימא וכו': אמרו, השעה עומדת לו, נשאל בו עוד. אמרו לו, מהו, ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. איזה שבת הוא זה לצדיקים. אמר להם, מה השמש כשיוצא בגבורתו, יש ששמחים בו, ויש שאינם שמחים בו, כך הצדיקים, צדיקים (דפניי דף ט' טור א' * טור ד')	הסולם יהי רקיע כמורהם ישישו בהם, והרשעים לא ישישו בהם. זה השמש, יש מי שעושה לו רפואה באורו, ויש מי שאינו עושה לו רפואה, כך הצדיקים יהיו רפואה לטובים, ומכה לרשעים. שעד א"ל חייא ברי וכו': א"ל חייא בני, למה לא נזכר שם המיוחד, הויה, במעשה בראשית. אמר להם, אינו נאה למלך הכבוד להזכיר שמו על המתים, ועל דבר הנאבד, כדי שלא יאמרו, כשם שכל הבריות שבראם הם כלים ונאבדים, כך ח"ו שמו. לפיכך, לא הזכיר שמו המיוחד עד שנבראו כל הבריות שהם כלים ונאבדים, לאחר כך הזכיר שמו על דבר שהוא קיים לעולם ולעולמי עולמים, שנאמר, ביום עשות הויה אלקים ארץ ושמים, ומשאר כל הבריות שברא לא הזכיר בכאן, אלא דבר הקיים, שלא נאמר, ביום עשות ה' אלקים

שעה אָמְרוּ לִיה, מֵאֵי דְכְתִיב ׀ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם וּגו'. מֵה צוּרָךְ הָיָה לוֹ לְהַקְבִּי"ה לַעֲשׂוֹת רְקִיעַ לְהַבְדִּיל בֵּין הַמַּיִם. אָמַר לָהּ, כָּכָר כְּתִיב ׀ כֹּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ. לֹא בָרָא הַקְבִּי"ה דְבַר שְׁלֹא לְצוּרָךְ. וּבָרָא הַרְקִיעַ, וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר אֵינּוּ חוֹזֵר אֶלָּא לַעֲתִים יְדוּעִים. וְסִילוֹן אֶחָד שֶׁל מַיִם יוֹצֵא מִתְּהוֹמוֹת, וְסִילוֹן שֶׁל מַיִם יוֹצֵא מִגִּיהֶנּוּם, וַיִּוְרַד בְּצִינוֹר ׀ לְסִילוֹן הַתְּהוֹם. הַה"ד ׀ תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צְנוּרִיךְ. וְהַרְקִיעַ נִכְנַס בְּאִמְצַע מְשֻׁנְיָהֶם. וְאֶלְמָלָא שְׁנִכְנַס בְּנִתִים, ׀ הָיוּ הוֹרְגִים לְשׁוֹתֵיהֶם. הַה"ד ׀ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ.

שעו ׀ א"ר יוסי האי ינוקא ברות הקדש אמרו, דהכי ׀ הניא ׀ ממש, דכתיב יהי רקיע בתוך המים, בתוך ממש, באמצעות מייא. בהכנס הרקיע באמצע, מחזיר המים הרעים היוצאים מגיהנם למקומן. ולא נפיק לעלמא מאינון מיא, אלא כמלא לוגא, בימי אלישע. ונאמר בהם, ׀ והמים רעים והארץ משכלת. כלומר, בשביל שהמים רעים, הארץ משכלת מבני אדם, שפלים בשבילם.

שעז א"ר יהודה, כולא האי קרא מסהיד עליה. דא"ר יהודה, כל מה שעשה הקב"ה, לא עשה דבר לבטלה, ומפני שהיה גלוי לפניו, שאותם המים היוצאים מגיהנם, ויתעברו במים האחרים וינזיקו בריותיו. עשה את הרקיע, להכנס באמצע שניהם, להבדיל ביניהם. ה"ה ויהי מבדיל בין מים למים, בין מים

ה'רופי גרסאות

8 נ"א סילון (דפוסים הראשונים). 9 נ"א ליג היו (קראקא).
9 נ"א מוסיף תיח א"ר (קראקא). 9 נ"א הויה (דפוסים הראשונים). ק נ"א דהא וליג ממש (קראקא).

מסורת הזוהר

3 (שם א) ב"א סו צ"א. 2 (משלי טז) שמות פד צ"י זיח פה ט"א שכ"ז. 7 (תהלים מב) ב"ב קטב צ"א פקודי נג צ"ל. 8 (בראשית א) ב"א סו צ"א. 1 (מ"ב ב).

הסולם

יהי רקיע בין המים אשר מתחת לרקיע, שהם מימי הגיהנם, ובין המים אשר מעל הרקיע, שהם מימי התהום.

שעו א"ר יוסי האי וכו': אר"י הילד הזה אמר הדבר ברות הקודש. כי כך הוא ממש, שכתוב, יהי רקיע בתוך המים. בתוך ממש, דהיינו באמצע המים. כי בהכנס הרקיע באמצע, מחזיר המים הרעים היוצאים מגיהנם, למקומם. ולא יצא לעולם מאלו המים של הגיהנם, אלא כמלא לוג, בימי אלישע, ונאמר בהם, והמים רעים והארץ משכלת. כלומר, בשביל שהמים רעים, הארץ משכלת מבני אדם, כי כלים בשבילם.

שעז א"ר יהודה כולא וכו': הזוהר אמר בשם ר' יהודה, שכל הכתוב הזה של ויעש אלקים את הרקיע וגו' מעיד על אמיתיות הפירוש הנ"ל. כי אמר ר' יהודה, כל מה שעשה הקב"ה לא עשה דבר לבטלה, ומפני

מאמר ב'

אלקים ארץ ושמים אדם וחיות ובהמות ועופות, שהם דברים כלים, אלא דבר העומד לעולם, שהם ארץ ושמים.

שעה אמרו ליה מאי וכו': א"ל, מהו שכתוב, ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים וגו'. איזה צורך היה לו, להקב"ה לעשות רקיע להבדיל בין המים. אמר להם, כתוב, כל פעל ה' למענהו. לא ברא הקב"ה דבר שלא לצורך. וברא את הרקיע, וכשהוא סובב, אינו סובב אלא לזמנים ידועים. וצנור אחד של מים יוצא מתהומות, שהם מים מתוקים, וצנור אחד של מים יוצא מגיהנם, שהם מים מרים ומיתים, ויורד בצינור אל הצינור של התהום, ומתערבים זה בזה. ז"ש, תהום אל תהום קורא לקול צנוריך. והרקיע נכנס באמצע משניהם, ואם לא היה נכנס ביניהם, כדי להפריד ולהרחיק מימי הגיהנם, היו המים הורגים את שותיהם. ז"ש, ויבדל

(דפוס דף ט' טור ד')

קמ מדרש **בראשית** הנעלם
הרעים, למים הטובים. ובאותה שעה ממש, שהמים יוצאים להתערב במים הטובים, אז הרקיע חוזר ונכנס בינתים, ומחזירם לאחור.
שעה תא שמע, א"ר אלעזר, הני מייא דאינון לחייא עלמא, ולתקונייהון דברייטא, היאך יתקרוון. א"ר ברכיה, המים אשר מעל השמים, דאינון מייא טבין.
שעט ר' תיאי בר אבא, הנה אזיל באורחא, ונלאה מתקיפותא דשמשא, ונהה צחי למשתי מייא. פגע ביהאי מדברא, ואשפח חד אילנא, יתיב תחותיה,

חלופי גרמאות

ר נ"א ומתערב (קראקא). ו נ"א בההוא (קראקא).

מאמר ב' **הסולם** יהו רקיע
ומפני שהיה גלוי לפניו שאותם המים היוצאים מגיהנם, יתערבו במים אחרים ויזיקו בריותיו, עשה את הרקיע שיכנס באמצע שניהם להבדיל ביניהם. וז"ש, ויהי מבדיל בין מים למים, בין המים הרעים למים הטובים, ובאותה שעה ממש שהמים הרעים יוצאים להתערב במים הטובים, אז הרקיע סובב ונכנס בינתים, ומחזיר את המים הרעים לאחור.

שעה תא שמע א"ר וכו': בוא ושמע, אמר ר' אלעזר, מים אלו שהם לחיי העולם ולתקון הבריות איך יהיו נקראים. א"ר ברכיה, המים אשר מעל השמים, שהם מים טובים.

שעט ר' חייא בר וכו': ר"ח בר אבא היה הולך בדרך, ונתעייף מתוקף השמש, והיה צמא לשתות מים. פגע במדבר הזה, ומצא אילן אחד. ישב תחתיו. בעוד שנשא עיניו, ראה מעיין דק אחד של מים. שמח לשתות מהם. ושתה מן המים והיו מרים. אמר אל משמשו, היינו הטעם של ר' אלעזר, דא"ר אלעזר, אין לך מים בעולם שלא יהיה בהם תמצית מסילון של גיהנם. חרץ מבארץ ישראל. ואם כל העולם לא היו שותים מתמצית ההיא של ארץ ישראל, לא היו יכולים לשתות מים.

ביאור המאמר, הרקיע ה"ס הסיום החדש שנעשה בכל מדרגה מחמת עלית המלכות של כל מדרגה אל הבינה שבמדרגה, שאז נעשה הסיום במקום בינה של המדרגה, ונשאר המדרגה בכח וחכמה וחצי בינה, ותחתיהם הרקיע, ובינה ותו"מ של המדרגה יוצאים לחרץ מהמדרגה, מתחת הרקיע, הרי שהרקיע בא באמצע כל מדרגה, ומבדיל בין מים עליונים שהם כו"ח וחצי בינה, לבין מים תחתונים שהם בינה ותו"מ. אמנם כשם שהוא מבדיל

(דפניי דף ט' טור ד')

וז"ש (באות ש"ס"ה) אלא כתרנומו, במציעות מייא, שהרקיע מבדיל ביניהם שכת ההבדלה בא מן הרקיע, כי המים אחדים היו, דהיינו מדרגה אחת, שבה ה' בחינות כח"ב תו"מ, אבל מפני שנכנס הרקיע באמצע, דהיינו שעלתה המלכות במקום בינה, ונסתיימה המדרגה במקום בינה, שהוא באמצע המדרגה, נחשבו כשנים, שכתח וחכמה מהם נשאר ממעל הרקיע בתוך המדרגה, ובינה ותו"מ יצאו מן המדרגה להיותם תחת הסיום שהוא הרקיע.

ואפילו כשהרקיע הוא בגדלות שכבר החזיר וחבר את הבינה ותו"מ למדרגתם, אינו נשאר עומד כך בקביעות, כי בעת שבינה ותו"מ חוזרים למדרגתם הם נעשו קו שמאל אל הכו"ח שנשארו במדרגה (כמ"ש בפלפ"ס אות ל"ד) וכו"ח אלו נחשבו לקו ימין. ואז נעשה מחלוקת ביניהם (כמ"ש שם) וכיון שהשמאל

מדרש **בראשית** **הנעלם** **קמא**
עד דזקיק עינוהי, תמא חד מעינא דמיא דקיק. חדי למשתי מנהון. שתי מן
מיא, ויהו מדין, אמר לשמשיה, היינו טעמא דר' אלעזר, דא"ר אלעזר, לית לך
בעלמא, דלית תמן תמציתא מההוא סילונא דגיהנם, בר ארעא דישראל. ואלמלא
דשתן פל עלמא מההוא תמציתא דארעא דישראל, לא יכיל למשתי מנייהו.

חלופי גרמאות

ת נ"א ליג דמיא (קראקא), א נ"א יכילנא (קראקא).

מאמר ב'	הסולם	יהו רקייע
שהשמאל מתגבר לשלוט בלי ימין, ע"כ נקפאים אורותיו (כמ"ש בזהר ב"א אות ש"א ד"ה ימא דקאפו ע"ש) ונמשך זה עד שתוזר שליטת הימין (כמ"ש שם באות ש"ב) מסטר דצפון, דהיינו בשליטת השמאל גלידי מיא, המים נקרשים. ומסטר דדרום, דהיינו בשליטת הימין, משתרן ונגדן, המים נמסים ונחלים.	בינה ותו"מ שנפלו למקום דיני הגיהנם נעשו למים הרעים.	וז"ש (באות ש"ה) וברא הרקייע, וכשברא הרקייע, יצא הרקייע ונתחנן בכל המדרגות עד הים התחתון דהיינו שעלתה מלכות לבנה, ודחה את בינה ותו"מ לחוץ. וכשהוא חוזר אינו חוזר אלא לעתים ידועים, וכשהרקייע חוזר להוציא את המלכות מבינה להחזיר הבינה ותו"מ אל המדרגה כנ"ל, אינו עושה זה אלא לעתים ידועות, וכיון שהים הוא מדרגה התחתונה, נמצאים הבינה והתו"מ שנדרתו ממדרגת הים שנפלו למקום גיהנם כנ"ל. וז"ש וסילון אחד ש"ל מים יוצאים מתהומות דהיינו מכתר וחכמה שנשארו במדרגת הים, שהם למעלה מרקייע. וסילון ש"ל מים יוצאים מהם שהם מבינה ותו"מ של הים, שנפלו לדינים של גיהנם, כנ"ל. והרקייע נכנס באמצע משניהם, דהיינו בזמן הגדלות שנכנס באמצע ומחבר הבינה ותו"מ עם הכתר וחכמה, ואז יורדים הדינים של הגיהנם מבינה ותו"מ, ונמתקים המים. ואלמלא שנכנס ביניהם לחברם זה בזה, היו הורגים ישותיהם, מחמת דיני גיהנם שבהם. וז"ש (באות ש"ו) בהכנס הרקייע באמצע, דהיינו כשמחבר ב' הצאי המדרגה לאחת, שנמצא מוציא הבינה ותו"מ מגיהנם ומחזירם למדרגתם, נמצא מחזיר המים הרעים היוצאים מגיהנם דהיינו הדינים שנתדבקו בבינה ותו"מ של הים למקומן. כי בינה ותו"מ עלו ונטהרו מהם וחזרו למדרגתם. וז"ש (באות ש"ז) ובאותה שעה ממש שהמים יוצאים להתערב במים הטובים, כלומר באותו הכת המערב מימי הים בגיהנם, דהיינו המלכות שעלתה לבינה, והורידה בינה ותו"מ של הים לגיהנם, כנ"ל, אז הרקייע חוזר, ומוציא המלכות מבינה ומחזירה למקומה, והרקייע נכנס בנתים, ומחבר הבינה ותו"מ למדרגתם ומחזירם לאחור
וז"ש כאן (באות ש"ז) אלמלא הרקייע היה קיים בין המים, דהיינו אם אחר שהחזיר וחבר את בינה ותו"מ למדרגתם שהם נעשו קו שמאל לכו"ח שנשארו במדרגה, אם היה נשאר קיים ועומד כך בשליטת קו השמאל, הנה אן, כ"ל המים היו נקפאים כמ"ל, כי שליטת השמאל מקפיא המים, שהם האורות, כנ"ל. אלא הולך וסובב ואינו מתקיים בין המים, דהיינו שאינו נשאר עומד בין המים בשליטת השמאל, אלא כמ"ש (באות ש"ח) רקיעים הם הסובבים, לפעמים ממזרח, שה"ס ז"א שהוא ימין, סובב אל המערב, שה"ס המלכות, שהיא שמאל. ולפעמים ממערב, שהיא המלכות שהיא שמאל סובב אל המזרח שהוא ימין. כי כשכא לשמאל נמשכת החכמה שבשמאל, אבל האורות נקפאים, להיותם בלי חסדים, וע"כ סובב לימין ומקבל שם חסדים. ואח"כ חוזר לשמאל לקבל חכמה, חוזר לימין, באופן שאינו עומד במצב אחד.	וכל זה כשהרקייע הוא בגדלות, אבל בעודו בקטנות נמצא בו כח הסיום של המלכות המצומצמת, שמשום זה מסיים המדרגה, ודחה את הבינה ותו"מ מחוץ למדרגה אל המדרגה התחתונה כנ"ל. והנה בים התחתון, שמתחתיו הקליפות, כשמדרגתו נחלקת מחמת הרקייע, הדחה את ג' בחינות בינה ותו"מ מחוץ למדרגת הים, הם נופלים למקום הדינים שה"ס הגיהנם, ונמצא שכוח של הים התחתון שנשארו במדרגת הים, הם מים טובים, אבל	

(דפני" דף ט' טור ד')

קמב מדרש בראשית הנעלם

שפ א"ר הונא, האי רקיע דכתיב ויעש אלהים את הרקיע, הוא הרקיע הידוע למעלה שעל ראשי החיות. דכתיב וידמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא.

שפא א"ר יצחק, האי חיות, חיה פתיב תדא, למה נאמר ראשי א"ר הונא, אית חיה חד רבא, ושלטיא על כל שאר חיותא קדישא, וזוהי רבךבין סגיאין. ליה גרישין דזיווא סגיאין, וזכרין פתיב ראשי החיה. ודא היא החיה, דתמא יחזקאל בחיזיו נבואתא. ואי סלקא דעתך דהוא החיות. ת"ש, פתיב ונארא החיות וגו', תמא האי, ותמא החיות.

שפב האי רקיע למאי אתא. א"ר חזקיה, לאפגשא בין מלאכין קדישין דמתחות ההוא רקיעא, ובין מלאכין קדישין דנכו דאינון לעילא. הה"ד, ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע. בין המים אשר מתחת לרקיע, מלאכיא דאינון תחות ההוא רקיעא. ובין המים אשר מעל לרקיע, מלאכיא דאינון מעלילא. א"ר יצחק, ש"מ דהוא פרגוד דמפסיק בינתים.

חלופי גרסאות

ב ל"ג אית חיה (קראקא). ג נ"א מוסיף תרין רישין (מנאקאש). ד נ"א ומכרין (דפוסים הראשונים). ה נ"א דהאי (דפוסים הראשונים). ו נ"א מפסיק (קראקא).

מסורת זוהר

(יחזקאל א) ב"א כח צ"א. ח) (שם) חיי שרה מב צ"ב ז"ה לט ט"ד ש"ט סג ט"ב ש"א שכ"ד.

הסולם

מאמר ב'

שפ א"ר הונא האי וכו': אר"ה, רקיע הזה, שכתוב, ויעש אלקים את הרקיע, הוא הרקיע הידוע למעלה שעל ראשי החיות, שכתוב, ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא.

שפא א"ר יצחק האי וכו': אר"י, הכי חיות כתוב, הלא חיה כתוב, אחת, ולמה נאמר ראשי, לשון רבים. א"ר הונא, יש חיה אחת גדולה שהיא המלכות, שהיא שולטת על כל שאר חיות הקודש, ואורותיה גדולים ורבים, לה הרבה ראשים של זיו, וע"כ כתוב, ראשי החיה. וזו היא החיה שראה יחזקאל במראה הנבואה. ואם יעלה על דעתך שהוא חיות, בוא ושמע, כתוב וארא החיות וגו'. הרי שראה את זו דהיינו חיה אחת, שהיא מלכות, וראה החיות, שהם מלאכי היצירה.

שפב האי רקיע למאי אתא: רקיע הזה למה הוא בא, א"ר חזקיה להבדיל בין המלאכים הקדושים מתחת לרקיע ההוא, ובין המלאכים הקדושים שזכו שהם למעלה מרקיע, ז"ש ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע, בין המים אשר מתחת לרקיע, הם המלאכים אשר מתחת

לאחור, ודיני גיהנם שנתערבו במים מחזור לאחור, לגיהנם. והמלכות בסוד הזווג עם ז"א שנקרא ישראל, היא נקראת ארץ ישראל. שבעת הזווג נמצאים בינה ותו"מ של כל המדרגות שנדרחו מסבת עלית המלכות לבינה, תוורים או ומתחברים למדרגתם שמחמת זה נטהרים בינה ותו"מ של הים, ועולים מדיני גיהנם. וע"כ נכתן שטפת ההארה מזווג הזה ממתיק המים מדיני הגיהנם. וז"ש (באות שע"ט) לית לך בעלמא דלית תמן תמציתא מההוא סילונא דגיהנם, דהיינו מחמת הבינה ותו"מ שבים שנפלו לדיני גיהנם בעת קטנות. בר ארעא דישראל, חוץ מארץ ישראל שהיא ענף למלכות בעת הזווג עם ז"א הנקרא ישראל, שבעת ההיא, כבר נטהרו בינה ותו"מ דים מן הגיהנם כנ"ל. וכבר אין שם מהדינים המרים ההם. וטפה מהארת הזווג ההוא מטהרת כל מימי הים כנ"ל. וז"ש, ואלמלא דשתן כל עלמא מההוא תמציתא דארעא דישראל, שהתמצית של הארת הזווג ממתיק המים, לא יכיל למשתי מנייהו. מחמת דיני הגיהנם המעורבים בהם.

(דפויי דף ט' טור ד')

מדרש בראשית הנעלם קמוג
שפג רבי אליעזר שאל לרבן יוחנן בן זכאי, א"ל, האי רקיע דאתברי בשני, מאי הוא, א"ל, רזא עילאָה יהוא, דברא קב"ה ממונה תחות ידיה, ובחר ביה, ושלטיה על כל חילי שמיא, ובגין יהוא ענינא, לא נאמר פי טוב בשני. אע"פ דשולטנא יתירא אית ליה, דכולא תחות ידיה, לאתזאָה לכל עלמא, דלית טיבו ויקרא ופרקונא וגאותא, אלא בקודשא בריך הוא בלחודיה.

שפד ועוד אריב"ז, מאי דכתיב ^ט אל גנת אגוז ירדתי לראות באפי הנחל. זהו מה שרצה יחזקאל, באותו הרקיע שנברא בשני. שבראו הקב"ה, וסתמו מפל רבבות קודש שלו. ואותן העולמות דכסיף בהו קב"ה, סתמם ממנו, ויקר הדרו סתים. מאותן עולמות ולמעלה סתים. והטמין מפולם, וכולם שואלים ואומרים, איה מקום כבוד מלכותו ברוך כבוד ה' ממקומו.

שפה ת"ח, מאי קאמר אל גנת אגוז ירדתי, בגנת אגוז לא פתיב, אלא אל גנת אגוז. כמאן דנחית ומקריב לגנתא, ולא עייל בה, וכ"ש דלא קריב לאגוז אלא לגינה. וכ"ש דלא תזא מה שבתוך האגוז. וכ"ש דאמר לראות, ולא אמר ראיתי. כלומר לגינה שהיא חוצה, קרבתו ירדתי לראות, ולא אמר שרצה אפילו הגינה שהיא חוצה.

שפו ועוד אריב"ז, כמה נצטער יהוא גברא, דכתיב ביה, ^ט לא כן עבדי

חלופי גרסאות

ז נ"א ליג הוא (קראקא). ח נ"א מימנא (קראקא). נ"א מימנא (ווינצ'א). ט נ"א הקודש וליג שלו (קראקא). י נ"א ליג ת"ח מאי קאמר (קראקא). כ נ"א כל כדון (קראקא). ל נ"א ליג מן חוצה עד חוצה (קראקא).

מסורת הזוהר

ט (שיר ו) ב"א קא צ"ב. י (יחזקאל ג) ב"א קעד צ"ב. כ (במדבר יב) וירא טו צ"א ת"ז תי"ח לא:

הסולם

יהו רקיע

שבראו הקב"ה וסתמו מכל רבבות קודש שלו. ואותם העולמות שחשק בהם הקב"ה, סתמם ממנו ויקר הדרו סתום. ואפילו מאותם העולמות ולמעלה סתום. שהטמין אותו מכולם. וכולם שואלים ואומרים, איה מקום כבוד מלכותו. ברוך כבוד ה' ממקומו.

שפה ת"ח מאי קאמר וכו': בוא וראה מה אמר, אל גנת אגוז ירדתי, שה"ס המלכות, שבה מתגלה החכמה. בגנת אגוז ירדתי לא כתוב, אלא אל גנת אגוז, דהיינו, כמי שיורד וקרב אל הגן, ואינו נכנס בו. כל שכן שאינו קרב לאגוז, שהוא ג"ד דמלכות, אלא לגינה שהוא ו"ק דמלכות. וכל שכן שלא ראה מה שבתוך האגוז. וכל שכן שאמר לראות, ולא אמר ראיתי. כלומר לגינה שהיא לחוץ דהיינו הו"ק דחכמה, קרבתו ירדתי לראות, ולא אמר שראה אפילו הגינה, שהיא לחוץ.

שפו ועוד אריב"ז כמה וכו': ועוד אמר ריב"ז, כמה נצטער אותו האיש, שכתוב

בו

מאמר ב'

מתחת לרקיע ההוא. ובין המים אשר מעל לרקיע, הם המלאכים שהם מלמעלה. א"ר יצחק משמע מזה, שהוא מסך המפסיק ביניהם. **שפג** ר' אליעזר שאל וכו': ר"א שאל את ר' יוחנן בן זכאי, אמר לו, רקיע הזה שנברא ביום שני מהו. אמר לו, סוד עלין הוא שהקב"ה ברא ממונה תחת ידו ובחר בו, והשליטו על כל צבאות השמים, שהוא המלאך מטטרון שר הפנים, ובשביל ענין הזה, דהיינו מחמת גודל שליטתו, לא נאמר כי טוב ביום שני, להורות, שאע"פ שיש לו שליטה יתרה, שהכל הוא תחת ידיו לא נאמר בו טוב, כדי להראות לכל העולם, שאין טוב ויקר וגאולה וגאות, אלא בהקב"ה לבדו.

שפד ועוד אמר ריב"ז וכו': ועוד אמר ריב"ז, מה שכתוב, אל גנת אגוז ירדתי לראות באפי הנחל. זה הוא מה שראה יחזקאל באותו הרקיע שנברא בשני, דהיינו מ"ש, ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא.

(דפניי דף ט' טור ד')

קמד מדרש **בראשית** הנעלם
 משה בכל ביתי נאמן הוא, למחזי חד שמשא דמשמשא קמיה, ולא איתיהיבת ליה
 רשותא, דכתיב ו הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ. אריב"ז, הוא דכתיב ביה כבוד אל.
 והוא מטטרו"ן ישר הפנים.
שפז והאיך שאיל משה למחמי דא. אלא משה * סבר, כיון דחמא גופיה
 ארבעין יומין וארבעין לילין, דלא אכיל ושתה, ויהי גיוון מאספקלריא דלעילא,
 סבר דכדאי הוא למישאל דא.
שפח ומה אתיב ליה, לא תוכל לראות את פני, הוא מאריה דאפייא, ולא
 יתיב ליה רשותא, עד דנפק נשמתיה. לקיים מה שנאמר כי לא יראני האדם
 וחי. וכל נשמתא דצדיקא, אתיהיב ליה רשותא למנדע, ולאדבקא מה דלא זכיל
 בעלמא דין.
שפט ת"ר, כל יומא ויומא, קב"ה עביד מלאכין קדישין, ואילין אינון
 נשמתהון דצדיקא. הה"ד עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט. עשה
 לא נאמר, אלא עושה, משמע שהוא עושה בכל יום.
שצ א"ר אבהו, לא תקשי לך האי, דהא אית מלאכים שנבראו מכסא
 הכבוד, והם שלוחים ממונים בשליחותו של הקב"ה. אי שאר מלאכיא דהוו מכסא
 הכבוד כה, נשמתהון דצדיקא דהוו מתמן, וקיימי אורייתא, עאכו"ו דעביד להון
 קב"ה מלאכין עילאין קדישין.
שצא א"ר פנחס, כלל הקב"ה באדם ארבעה דברים, א"ש רוח מי"ם עפ"ר.

מסורת הוהר (שמת ליג) פנחס ש"ז צ"י. (תהלים יט) לעיל אות
 ח נ"א ה' (וויניצא). נ נ"א ליג שר הפנים (קראקא).
 רצו צ"ר. (שמת לג) וירא יא צ"א ז"ח כה ט"ד
 שכ"ט. (תהלים קד) ב"ב כז צ"ג ד"ח פא ט"א שמ"ו תק"ח צט ט"ג שלי"א.

מאמר ב' **הסולם** יהו רקיע
 בו, לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא,
 לראות שמש אחד המשמש לפניו, ולא ניתנה
 לו רשות. שכתוב, הראני נא את כבודך.
 אריב"ז הוא שכתוב בו כבוד אל, והוא
 מטטרו"ן שר הפנים.
שפז והאיך שאיל משה וכר: שואל,
 ואיך בקש משה לראות את זה. ומשיב, אלא
 משה חשב, כיון שראה עצמו מי יום ומ'
 לילה שלא אכל ולא שתה, והיה ניזון מהמראה
 שלמעלה, חשב, שראוי הוא לבקש את זה.
שפח ומה אתיב ליה וכר: ומה השיב
 לו. לא תוכל לראות את פני, שהוא שר הפנים,
 ולא ניתנה לו רשות עד שיצאה נשמתו,
 לקיים מה שנאמר כי לא יראני האדם וחי.
 אבל כשאינו חי, יוכל לראות פניו. ולכל
 נשמה של צדיק דהיינו לאחר פטירתו, ניתנה
 (דפני" דף ט' טור ד' *) דף י' טור א')

מדרש **בראשית** **הנעלים** **קמה**
א"ר יהודה, וְהָא מְהוּפְכִין אֵינוֹן בְּאוֹרֵייתָא. א"ל רבי פנחס, וּבְאוֹרֵייתָא אֵיפָא
אֵינוֹן, א"ל הֵן. וְאֵלוּ הֵן רו"ח א"ש מִי"ם עֶפְרָר.

שצב תְּרִין אֵינוֹן דְּאֵתְגַנְרוּ מִשְׁמַשְׁיָא מְלַעֲיָלָא, וְתִרִין אֵינוֹן דְּאֵתְגַנְרוּ
מְלַרַע. מנ"ל, דְּכִתִּיב עוֹשֶׂה מְלֶאכִיּוֹת רוחות, הָא רוח. מְשַׁרְתִּיּוֹ אֵשׁ לוֹהֵט, הָא
אֵשׁ. יסד אַרְץ עַל מְכוּנְיָה, כְּמִשְׁמַעוּ. תְּהוֹם כְּלָבוּשׁ כְּסִיתוֹ עַל הָרִים יַעֲמְדוּ מִיָּם,
הָא מִיָּם. כְּלָהוּ מִתְחַבְּרִין דָּא עִם דָּא, רוח אֵשׁ עֶפְרָר מִיָּם. א"ר פנחס, אַע"ג
דְּמִתְהַפְּכִי, לִית לָן בְּהַ, וְשִׁפִּיר קְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה.

שצג וְא"ר יְהוּדָה, כְּלָהוּ כְּלָלִים הַקְּב"ה בְּאָדָם. א"ל הַקְּב"ה, אֲנִי בְּרִיתִי
אוֹתָךְ עֲלִיּוֹן, וְהִמְלַכְתִּיךָ עַל כָּל בְּרִיּוֹתֵי, נִתְּתִי בְּךָ כַּח מִן הַמְּלָאכִים, וְכַח מִן
הַמְּשַׁרְתִּים, שְׁהִם לְמַעְלָה, וְכַח הַתְּהוֹם, וְכַח הָאֲרֶץ, וְנִתְּתִי בְּךָ שְׂכָל טְהוֹר הַגְּזוֹר
מִכְּסָאֵי, וְאֵת תְּטִי קְדָמִי.

שצד א"ר יִצְחָק, רְצָה הַקְּב"ה לַעֲשׂוֹת לְאָדָם עֲלִיּוֹן עַל כָּל בְּרִיּוֹתֵי, לְמַהוּ
יְחִיד בְּהַאי עֲלֵמָא, כְּמָה דְּאִיהוּ יְחִידָאֵי לְעֵילָא. כִּיּוֹן שְׁחַטָּא, אָמַר הַקְּב"ה, הֵן הָאָדָם
הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ, הָיָה בְּדַעְתִּי לַעֲשׂוֹתוֹ כְּאֶחָד, עַכְשָׁיו, וְעַתָּה פִּן יִשְׁלַח יְדוֹ.

שצה א"ר יְהוּדָה, רְקִיעַ אֶחָד עָשָׂה הַקְּב"ה, וּמִמֶּנּוּ נִתְּהוּ הַשָּׁמַיִם. שְׁנַאָמַר
וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרְקִיעַ שָׁמַיִם. א"ר יְהוּדָה, וְלֹא זוֹ בְּלָבָד, אֶלָּא כָּל מָה שְׁעָשָׂה
הַקְּב"ה בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית, לֹא עָשָׂה אֶלָּא דְּכָר א' מֵהַכֹּל, וְאוֹתוֹ דְּכָר הוֹצִיא כָּל
פְּעוּלוֹתֵי לְמִינוֹ, כְּגוֹן הַשָּׁמַיִם, עָשָׂה מִמֶּנּוּ אֶחָד, אוֹתוֹ הִמְשׁוּבַח מִכְּלָם. וְאֲרֶץ
עָשָׂה אֶחָד.

מסורת הזוהר **חלופי גרסאות**
(U) (שם) לעיל אות שפט צ"ס. (9) (בראשית א) ב"א רצו
צ"ג זית י ט"ב ש"ז יג ט"א שכ"ו תקי"ח קג ט"ג ש"מ
ק"ב ט"ג שכ"ו.
U נ"א ל"ג והא (קראקא). U נ"א משמשיה (קראקא). נ"א
משמיה (הגהות כ"י). U נ"א ל"ג פנחס (קראקא).

מאמר ב' **הסולם** **יהי רקיע**
מִיָּם וְעַפְרָר. א"ר יְהוּדָה, הָרִי מְהוּפְכִים הֵם
כְּתוּבִים בְּתוֹרָה דְּהֵיִינוּ שְׁכַתוּב תְּחִילָה רוח
וְאֶחָד אֵשׁ. א"ל רבי פנחס, וְהֵם יִשְׁנִים בְּתוֹרָה.
א"ל כֵּן. וְאֵלוּ הֵן סוֹדִים, רוח אֵשׁ מִיָּם עֶפְרָר.
שצב תְּרִין אֵינוֹן דְּאֵתְגַנְרוּ וְכוּ': שְׁנִים
הֵם שְׁנַחֲצָבוּ מִהַמְּשַׁרְתִּים שְׁמַלְמַעְלָה. וְשְׁנִים
הֵם שְׁנַחֲצָבוּ מִלְמַטָּה. מֵאִין לָנוּ. שְׁכַתוּב, עוֹשֶׂה
מְלֶאכִיּוֹת רוחות, הִנֵּה רוח. מְשַׁרְתִּיּוֹ אֵשׁ לוֹהֵט,
הִנֵּה אֵשׁ. יסד אַרְץ עַל מְכוּנְיָה, הוּא כְּמִשְׁמַעוּ,
כִּי אַרְץ הִיא עֶפְרָר. תְּהוֹם כְּלָבוּשׁ כְּסִיתוֹ עַל
הָרִים יַעֲמְדוּ מִיָּם, הִנֵּה מִיָּם כּוֹלֵם מִתְחַבְּרִים
זֶה עִם זֶה, רוח אֵשׁ עֶפְרָר מִיָּם. א"ר פנחס,
אַע"פּ שְׁסוֹדִים נִהְפֵךְ, שְׁרוּחַ הוּא מְקוּדֵם וְאֶחָד
אֵשׁ, אֵין לָנוּ בוֹה, שְׁאִינוּ מִשְׁנָה כְּלוּם, וְיִפָּה
אִמַר ר' יְהוּדָה. שְׁהֵם כְּתוּבִים בְּתוֹרָה. כְּלוּמַר
בְּכְתוּבִים.
(דפו"י דף י" טור א')

שצה א"ר יְהוּדָה רְקִיעַ וְכוּ': (א"צ
פירושו).
ת"ש

קמו מדרש בראשית הנעלם

שצו *ת"ש, א"ר יהודה, מהפל עשה אחד, אותו המשובח מכולם, ונהו ר' הרקיע כעין הקרב הנורא, שממנו נתהוו השמים. הה"ד ויקרא אלהים לרקיע שמים. וארץ אותה המשובחת מכולן, וזו ארץ ישראל, וממנה נתהוו שאר הארצות, הה"ד * עד לא עשה ארץ וחוצות, ארץ, זו ארץ ישראל, וחוצות, שאר הארצות שבווצה לארץ. האדם אחד, וממנו נתהוו כל השאר, דכתיב * וראש עפרות תבל. וכן כל פיוצא בנה. א"ר יצחק, מנ"ל. מהאי קרא דאמר דוד, * הללו את ה' מן השמים, מאותו שנעשו השמים ממנו.

שצו ת"ר, זמנא תדא הנה אזיל רבי יוחנן למחמי לרבי שמעון, והוי רבי יוסי אזיל עמיה, א"ל רבי יוסי, לאן את אזיל. א"ל, למחמי לרבי שמעון. אמר, למארי פלוגתא דילך, את אזיל למחמי. אמר ש"מ, דרבי שמעון ו לשם שמים קא מפליג, והואיל וכהו הוא תכיבותא * דליבאי * אשתפחת ביה. * אספימו למיזל, והוה ליליא, אמרו ניתיב קא, עד דיייתי נהורא, ונתעסק באורייתא, יתבו.

שצו א"ר יוחנן, האי רקיע שנברא בשני, הוא הרקיע העליון. ותנא הוא הפגוד המפסיק בינתיים. דכתיב * ודמות על ראשי התיה רקיע כעין הקרב הנורא. ומזה הרקיע נעשו כל שאר הרקיעים, הסוככים ושאינם סוככים, וכולם אדוקים בזה הרקיע, וקרא לו רקיע, וקרא לו שמים, דכתיב * ויקרא אלהים לרקיע שמים. * על שנתהוו ממנו.

מסורת זוהר (משלי ח). (ק) (שם). (ר) (תהלים קמה) פקודי עא צ"ו. (ו) (יוזקאל א) לעיל אות שפ צ"ו. (ז) (בראשית א) לעיל אות שצה צ"פ.

הלופי גרמאות צ נ"א ליג ת"ש (קראקא). ק נ"א הקרח (קראקא). ד נ"א לשום (דפוסים הראשונים). ו לבאי אשתקת (קראקא). ת נ"א אשכמו (דפוסים הראשונים). א נ"א עד (קראקא).

מאמר ב' **הסולם** יהי רקיע

שצו ת"ש א"ר יהודה וכו': בוא ושמע (א"צ פירוש). **שצו** ת"ר זמנא הדא וכו': שנו חכמים, פעם אחת היה הולך ר' יוחנן לראות את ר' שמעון. והיה ר' יוסי הולך עמו. א"ל ר' יוסי, אנה אתה הולך. א"ל, לראות את ר' שמעון. אמר, לבעל מחלוקת שלך אתה הולך לראותו. אמר, משמע מזה, שר' שמעון לשם שמים הוא חולק, ומשום זה אהבת לבי נמצאת בו. הסכימו ללכת. והיה לילה. אמרו נשב כאן, עד שיבא אור הבוקר, ונעסוק בתורה. ישבו.

שצו א"ר יוחנן האי וכו': אר"י, רקיע הוה שנברא בשני הוא רקיע העליון, הרקיע שבז"א העומד במקום החזה. ולמדנו, הוא המסך המפסיק בינתיים, שמפסיק בין מחזה ולמעלה בין מחזה ולמטה, שכתוב, ודמות על ראשי החיה, שהיא המלכות העומדת מחזה (דפוס" דף" טור א' *) טור ב')

ולמטה דז"א, המכונה חיה, רקיע כעין הקרב הנורא. ומרקיע הזה נעשו כל שאר הרקיעים, הסוככים מימין לשמאל ומשמאל לימין (כנ"ל אות שס"ו) ושאינם סוככים. וכולם אחוזים ברקיע הזה. וקרא לו רקיע וקרא לו שמים. שכתוב, ויקרא אלקים לרקיע שמים. משום שהשמים נתהוו מן הרקיע.

פירוש. כי הרקיע הוא סוד הפרסא המברלת בין מחזה ולמעלה למחזה ולמטה, שבקטנות מתחברת שם המלכות עם הבינה, ובגדלות הרקיע מוריד המלכות מבינה, ויוצא עי"ז קו השמאל. ומשום זה נתתקן הרקיע ביום השני למעשה בראשית, שהוא קו שמאל. ומרקיע הזה נתהוו השמים, שה"ס קו האמצעי, שהוא המתקן ומיתר הימין ושמאל (כמ"ש בזהר ב"א אות נ' ע"ש כל ההמשך) וא"כ קשה למה קורא הכתוב את הרקיע שמים. וז"ש, וקרא לו רקיע וקרא לו שמים, דכתיב, ויקרא

קמו **הנעלם** **בראשית** **מדרש**

שצט) עד דתוו יתבי, קריב בריה דר' יוסי לאבוהי, א"ל האי דאמר שלמה,
ואתה תשמע השמים מכון שבתך, הול"ל מן השמים. שמע רבי יוחנן, א"ל
אימא ברי אימא, דמלה דפומך מלה קדישא היא. א"ר יוסי, האי פסוקא ב שאיל,
ואתה תשמע השמים מכון שבתך. מן השמים הול"ל.

ת) א"ל רבי יוחנן, מקרא חסר הוא, כמו שועת עניים, הוה ליה למימר
מן עניים. וכן צעקת עניים, וכן הרבה. קריב לאבוהי, וא"ל מלה שמענא ביה,
א"ל רבי יוחנן, אימא ברי אימא.

תא) אמר, שמענא די בעידנא די בעון ישראל צלותהון ובעותהון בכת
ד צלותהון, מטטרו"ן מארי דאפיא, נטיל כל צלותהון דישאל ונסליק להו
ובהאי רקיע, וכד בעי קב"ה לאשקחא בנכותהון דישאל, מעיין בההוא רקיעא
דאתקרי שמים, דתמן בעותהון דישאל, ומרחם עלייהו. דכתיב ואתה תשמע
השמים, ממש. כן אמר דוד, הללו את ה' מן השמים, דתמן הוא תושבתהון
דישראל. אתא ר' יוחנן ונשקיה על רישיה, וברכיה, אמר מרגלא הדא הוות
תחת ידי, מרגלא תהא בדרך.

תב) א"ר יצחק, ת"ת, עביד קב"ה הרקיע הנה, ועביד מניה שמים, די ממנן

מסורת הזהר **חלופי גרסאות**

(א) (מ"א ה) פנחס קצנ צ"ג. ב נ"א מוסיף קא שאיל (קראקא). ג נ"א מוסיף שועה מן (מונקאטש). ד נ"א צלותא (דפוסים הראשונים). ה נ"א דמטטרו"ן (דפוסים הראשונים). ו נ"א סליק (דפוסים הראשונים). ז נ"א מוסיף ומתח להו בהאי (דפוסים הראשונים) נ"א ומנח להו בהאי (מונקאטש). ח נ"א וכן (דפוסים הראשונים).

הסולם **מאמר ב'** **יהי רקיע**

תא) אמר שמענא די וכו': אמר,
 שמעת, שבשעה שישאל מבקשים תפלותיהם ובעשותיהם בבית תפלתם, מטטרו"ן שר הפנים לוקח כל תפלותיהם של ישראל ומעלה אותן לרקיע הזה. וכשרוצה הקב"ה להסתכל בזכותם של ישראל, הוא מתבונן ברקיע ההוא הנקרא שמים, ששם תפלתם של ישראל, ומרחם עליהם, שכתוב, ואתה תשמע השמים. השמים ממש, ששם נשמעת תפלתם. כן אמר דוד, הללו את ה' מן השמים. ששם הוא תשבחות של ישראל. בא ר' יוחנן ונשקו על ראשו וברכו. אמר מרגלית אחת היתה תחת ירך. מרגלית תהיה בדור שלך.

תב) א"ר יצחק ת"ח וכו': אר"י, בוא
 וראה, עשה הקב"ה את הרקיע הזה, ועשה ממנו את השמים, שהם ממונים תחת הרקיע. הרקיע הוא למעלה, והשמים הם למטה. ועשה תחת השמים האלו, שמים אחרים, הנקראים רקיע השמים, שבו ממונים כל הנרות המאירים.

ת) א"ל רבי יוחנן וכו': א"ל ר"י,
 הוא מקרא חסר. כמו שועת עניים, שהיה לו לומר מן עניים. וכן צעקת עניים. וכן הרבה. גנש הילד לאביו ואמר לו, דבר שמעתי בזה, א"ל ר' יוחנן, אמור בני אמור.
 (דפויי דף י' טור ב')

פירוש

קמח מדרש **בראשית** הנעלם
תחתוהי, רקיעא לעילא, ושמיא לתתא. ועבד תחות אלין, שמיא אחרנין,
דאתקרון רקיע השמים, דממנן ביה יכל בוציניא דנהרין.
תג ת"ח בין רקיעא דא, דאתקרי רקיע השמים, עד הרקיע הנטוי על
החיות, אית תלת מאה ותשעין רקיעין אחרנין, ושבע אלפין וארבע מאה ותשעין
חולקין, סמכין אתרין דבוציניא אחרנין, ומאלין בוציניא נטל קב"ה ונאח בהאי
רקיעא דשמיא, לאנהרא על ארעא.

מאמר תוצא הארץ נפש חיה

תד פרשה ד ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה. רבי יבא פתח

חלופי גרמאות
ט נ"א דיתקון (קראקא). י נ"א מבוציניא (קראקא). כ נ"א
ל"ג דא (קראקא). ל נ"א בו (קראקא).

מסורת הוהר
ג (בראשית א) ב"ב קב צ"ב.

הפולם
יהי רקיע
כי העשר האחרונות שהן מלכות דמלכות
חסרות. וכלל ספירה מאלו יש בחינת רקיע,
וע"כ הם שלש מאות רקיעים כנגד נה"י,
וצ' רקיעים כנגד המלכות. וז"א עצמו נחלק
לימין ושמאל, שמצד ימין שבו מושפעים
חסדים אל המלכות ומצד שמאל שבו מושפעת
חכמה אל המלכות.

וז"ש, בין רקיעא דא, דאתקרי רקיע
השמים, דהיינו יסוד דו"א, עד הרקיע
הנטוי על החיות, שהוא הרקיע שבבינה,
אית ש"צ רקיעין אחרנין, דהיינו נה"י
דבינה, מפסיקות בין הרקיע דבינה, לז"א,
שיש בהם ש"צ רקיעין כנ"ל. וז' אלפין הם
ז"ת דחכמה, המושפעים משמאל דו"א, ות"ג
חלקים, המושפעים מימין דו"א, שהם חסדים.
כי ה' חסדים הם בז"א שה"ס חג"ת נ"ה,
ומחצית האחרונה דהוד חסרה, משום ששם
מלכות דמלכות, וז"ש, סמכין אתרין בוציניא
אחרנין, שהם ימין ושמאל דו"א, שז'
אלפין סומכים על שמאל דו"א, ות"ג חלקים
על ימין דו"א. וכל אלו, שהם ש"צ רקיעים,
זו' אלפין ות"ג חלקים מפסיקים בין רקיע
העליון שהוא בינה, לבין רקיע השמים שהוא
יסוד דו"א. ומאלין בוציניא, שהם ימין
ושמאל דו"א נטל הקב"ה, שהוא ז"א, ונאח
בהאי רקיעא דשמיא, שהוא יסוד דו"א,
לאנהרא על ארעא, שהיא המלכות.

מאמר תוצא הארץ נפש חיה

תד ויאמר אלקים תוצא הארץ וגו':
רבי בא פתח במקרא הזה, לא כאלה חלק
יעקב

מאמר
פירושו. הרקיע הראשון שעשה הקב"ה,
הוא בבינה, דהיינו בחזה דישסו"ת. ומתחתיו
נעשה השמים, שהם ז"א העומד מחזה דישסו"ת
ולחטה ובסיום ז"א הוא רקיע השמים, שהם
יסוד דו"א. וז"ש, רקיעא לעילא בבינה,
ושמיא לתתא, שהם ז"א שנקרא שמים והם
למטה מבינה. ועבד תחות אלין שמיא
אחרנין, וכו', היינו יסוד דו"א, דממנן ביה
כל בוציניא דנהרין, כי כל האורות היוצאים
מז"א הם יוצאים דרך יסוד דו"א (ע"י לפנינו
באות תקט"ט).

תג ת"ח בין רקיע וכו': בוא וראה
בין רקיע הזה שנקרא רקיע השמים, שהוא
יסוד דו"א, עד הרקיע הנטוי על החיות, שהוא
הרקיע שבבינה, הנטוי על חג"ת דו"א, הנקראים
חיות, יש ש"צ רקיעים אחרים, וז' אלפים
ות"ג חלקים סומכים על שני נרות אחרים,
שהם ימין ושמאל דו"א, ומאלו הנרות לקח
הקב"ה והניח ברקיע הזה של השמים, שהוא
יסוד דו"א, להאיר על הארץ. שהיא המלכות.

פירושו. בין הרקיע העליון שהוא בחזה
דבינה, או השמים שהם ז"א, יש ארבע בחינות,
שהן נצח, הוד, יסוד ומלכות דבינה, העומדות
תחת הרקיע דבינה, ולמעלה מז"א הנקרא
שמים. ובהיות הספירות דבינה בחשבון מאות,
שכל ספירה כלולה מעשר, שכל אחת מעשר
כלולות ג"כ מעשר, ע"כ נבחנו לארבע מאות
ספירות, ובהיותן חסרות המלכות דמלכות,
שהיא בחינת מנעולא, שהיא גנוזה בנה"מ,
נמצא שאין בספירת המלכות מאה ספירות,
אלא צ' ספירות, שהם ט"ס ראשונות דמלכות,

(דפו"י דף י' טור ב')

מדרש   **בראשית**   **הנעלם**   **קמט**

בהאי קרא, ^ו לא באלה חלק יעקב פי יוצר הכל הוא. ת"ח, כשברא הקב"ה את העולם, צפה וראה, שעתידין ישראל לעמוד ולקבל תורתו, וגזר מכסאו כל אותם הנשמות העתידות להנתן בהם.

תה ועשה למעלה אוצר א', ^ו אשר כל הנשמות הגזורות מכסאו, עומדות שם. וקרא לו גופי הנשמות. ולמה נקרא גוף הנשמות. א"ר בא, מפני שכל הנשמות כשיוצאות מן העולם הזה, עושה להם הקב"ה ידיוקנא של גופות, כמו שהיו בזה העולם, ומניחם בזה האוצר.

תו וזה האוצר, באיזה מקום הוא. א"ר יוחנן א"ר יצחק, במקום שגנזי ^ו גשמים שם, וגנזי חיים טובים, ונקרא ערכות. וכערבות יש גנזים הרבה, וגנזי הנשמות שם. והא אמר רבי בא שאוצר אחד הוא, והכא תנינן גנזים.

תז א"ר יוחנן, לא תקשי לה, שנים אוצרות הם: אוצר הנשמות, שעתידין להנתן בכני אדם. דהא תנינן, ביהוה צורה, ובהיה דיוקנא ממש, שעתיד לעמוד בזה העולם, ביהוה דיוקנא ^ו הוא שם. ונקרא גוף הנשמות, מפני שעושה להם גוף, כמו שעתידין להיות. * וְאוֹצֵר אֶחָד כְּנֶגְדּוֹ, לאותן הנשמות שהיו בעולם ^ו הזה, וקיימו התורה, ונקרא גנזי חיי העולם. והיינו דהנה א"ר שמעון, בגנזי חיי עלמא תהא פלגיא, דנפיק מעלמא דין.

תח ת"ר, כל יומא ויומא פרוזא קרי, אתערו בני קדישא עילאה, ועבירו

מסורת זוהר   **חלופי גרסאות**

(י' ירמיה') תרומה רצה צ"ה.   ח נ"א כאשר (קראקא). ו נ"א דיוקנא (דפוסים הראשונים).
ז נ"א ממים שם גנזי חיים (קראקא) נ"א שמים שם גנזי חיים (וויניצא בשם נ"א). ע נ"א ליג הוא (קראקא). פ נ"א ליג הזה (קראקא).

מאמר   **הסולם**   **תוצא הארץ נפש היה**

יעקב כי יוצר הכל הוא. בוא וראה כשברא הקב"ה את העולם, צפה וראה, שעתידים ישראל לעמוד ולקבל תורתו, וגזר מכסאו כל אותן הנשמות העתידות להנתן בהם. בישראל.

תה ועשה למעלה אוצר וכו': ועשה למעלה אוצר אחד, אשר כל הנשמות הגזורות מכסאו עומדות שם, וקרא לו גופי הנשמות. ולמה נקרא גוף הנשמות. א"ר בא, מפני שכל הנשמות כשיוצאות מן העולם הזה, עושה להן הקב"ה צורה של גופות, כמו שהיו בזה העולם, ומניחן באוצר הזה.

תו וזה האוצר באיזה וכו': ואוצר הזה באיזה מקום הוא. א"ר יוחנן א"ר יצחק, במקום שגנזי גשמים שם, וגנזי חיים טובים, ונקרא ערכות. וכערבות יש גנזים הרבה, ושם גנזי הנשמות. שואל, והרי ר' בא אמר שאוצר (דפוזי דף ט' טור ב' *) טור ג')

אחד הוא וכאן למדנו גנזים. שאומר גנזי הנשמות.

תז א"ר יוחנן לא וכו': א"ר יוחנן, לא תקשה לך. שני אוצרות הם: אוצר הנשמות, שעתידות להנתן בכני אדם, כי למדנו באותה צורה ובאותה הדמות ממש, שעתיד לעמוד בעולם הזה, באותה הצורה הוא נמצא שם. ונקרא גוף הנשמות, מפני שעושה להן גוף, כמו שהן עתידות להיות. ואוצר אחד כנגדו, לאותן הנשמות שכבר היו בעולם הזה, וקיימו התורה. וע"כ נקראים גנזי חיי העולם לשון רבים. והיינו שהיה אומר ר"ש, בגנזי חיי עולם יהיה פלוני, שיצא מעולם הזה.

תח ת"ר, כ"ז יומא וכו': שנו חכמים, בכל יום ויום הכרוז קורא, התעוררו בני קדושים עליונים, ועשו עבודת אדונכם, שהבדיל אתכם

קג מדרש בראשית הנעלם
פולחנא דמאריכון, דאפריש לכון מן שאר עמין, ויהב בכון נשמתא קדישא, דאתגזרת מכוּרסי יקריה.

תט א"ר יודא, אם פן שאר עמין, נשמתהון = מאן אתר. אנדמן ליה רבי אלעזר, אמר, ת"ח, דכתיב ויפח באפיו נשמת חיים, דא היא נשמתא קדישא, דאתגזרת מכוּרסי יקרא דמלכא עילאה. מאי כתיב ביה. ויהי האדם לנפש חיה. א"ר אלעזר, זו היא הלח שניתן לבהמות ולחיות ולדגים. וישנכראת מן האדמה, דכתיב ויצא הארץ נפש חיה למינה.

תי א"ר יצחק, אורייתא תאתקבלת על אדם, ואמרת, קב"ה ברא לב"נ, ויהב ביה נשמתא קדישא, למהוי ליה חיון לעלמא דאתי, והיא אתחזר בחוביה לשהוא נפשא חיייתא, דאתגזרת מן ארעא, לכעירתא ולתייתא.

תיא א"ר יהודה, ממשמע דכתיב ויהי האדם לנפש חיה, ויעשהו לא נאמר, אלא ויהי האדם לנפש חיה. מלמד שהוא בעצמו גרם, לחזור ללאותה נפש הגזורה מהאדמה.

תיב א"ר יוחנן, אמר הקב"ה, אדם, אני בראתי אותך עליון על כל בריותי, ונפחתי בך נשמת חיים, הנותנת חיים לבעליה, הגזורה מכסאי. ואתה תזרזר ללאותה נפש חיה שבראתי מן האדמה לבהמות. חייך, מכאן ואילך, כל העוסק בתורתך, וישמור אותה, אתן לו אותה הנשמה הגזורה מכסאי, שהיא נותנת חיים לבעליה. וכל אותם שלא יעסקו בתורתך, יהיה חלקם באותה נפש חיה שברזו למען יכלו עמה.

מסורת זוהר
(ד בראשית ב) ב"א רכ אות רנה ב"ב קלד צ"ג ח"י שרה סא צ"ז ז"ח ז"ו ט"ג שכיג לר ט"ג שכיא נט ט"ג שי"א. ה) (שם) ב"א שיג צ"ב. ו) (שם א) לעיל אות תר צ"ב.

חלופי גרסאות
צ נ"א מן (דפוסים הראשונים). ק נ"א אתת (דפוסים הראשונים). ר נ"א שנבראו (קראקא). ש נ"א אלעזר (וויניציא). ת נ"א אתקבלא (דפוסים הראשונים). א נ"א מוסף ויעשהו לחזור (קראקא). ב נ"א לאותו (וויניציא) נ"א אותו (קראקא).

מאמר
אתכם משאר העמים, ונתן בכם נשמה קדושה, שנחצבה מתחת כסא כבודו.
הסולם
תט א"ר יודא א"ב וכו': אר"י, א"כ שאר העמים, מאיזה מקום הן נשמותיהם. נודמן לו ר' אלעזר, אמר, בוא וראה, שכתוב, ויפח באפיו נשמת חיים, זו היא נשמה הקדושה שנחצבה מכסא הכבוד של המלך העליון, מה כתוב בו. ויהי האדם לנפש חיה. א"ר אלעזר זו היא הכח, שניתן לבהמות וחיות ודגים שנברא מן האדמה, שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה למינה. והיא נפש שאר האומות.
תי א"ר יצחק אורייתא וכו': א"ר יצחק, התורה צועקת מרה על האדם, ואומרת, הקב"ה ברא את האדם, ונתן בו נשמה קדושה, (דפויי דף י" טור ג)

תוצא הארץ נפש חיה
שיהיו לו חיים לעולם הבא, והוא בעונותיו הוחזר לאותה נפש חיה, שנחצבה מן הארץ בשביל הבהמות והחיות. דהיינו שחזר לבחינת נפש הבהמית.
תיא א"ר יהודה ממשמע וכו': אר"י, זה משמע, כי כתוב, ויהי האדם לנפש חיה. ויעשהו לנפש חיה לא נאמר, אלא ויהי האדם לנפש חיה, מלמד, שהוא בעצמו גרם, שיחזור לאותה הנפש החצובה מן האדמה.
תיב א"ר יוחנן אמר וכו': אר"י, אמר הקב"ה: אדם, אני בראתיך עליון על כל בריותי, ונפחתי בך נשמת חיים הנחצבת מכסאי, הנותנת חיים לבעליה, ואתה חזרת לאותה נפש חיה, שבראתי מן האדמה בשביל הבהמות

מדרש בראשית הנעלם קנא
תיג) א"ר יצחק, ת"ח, מאי דכתיב "מי יודע רוח בני האדם, העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. רוח בני האדם העולה היא למעלה, דא היא נשמתא קדישא דצדיקנייא. ורוח הבהמה, דא היא נפש חיתא דאתגזרת מן ארעא לכעידא, דתשתצי ותחות לאשתצאה מן עלמא.
תיד) א"ר חייא, א"כ אין להם נשמה לגוים אלא אותה הנפש החיה. א"ר יוחנן בן הוא. א"ר אלעזר, ולישראל מאן יתבא. תורה רבי חייא. א"ר אלעזר ת"ח, דתנן בא ליטהר מסייעין אותו. מאי סיוע יתבין ליה, אלא שהוא נשמתא קדישא, למהוי ליה סמך, דיתבין ליה לסייעא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי.
תמו) א"ר אלעזר, עד תליסר שנין, אשתדלותיה דב"נ בההוא נפש חיתא. מתליסר שנין ולעילא, אי בעי למהוי ופאה, יתבין ליה ההיא נשמתא קדישא עלאה, דאתגזרת מכורסי יקרא דמלפא. א"ר יהודה, היינו טעמא דתנינן, בתלת עשר מכילן דרחמי, במתניתא דרבי אלעזר.
תמוז) רבי שמעון בן יוחאי, זמין למארי מתניתא למיכל בסעודתא רבה דעבד להו, ותפא כל ביתא במאני דיקר, ואותיב לרבנן בהאי גיסא, והוא בהאי גיסא, ויהוה קא בדת טובא.
תיז) אמרו ליה מאי בדיחותא דמר בהאי יומא דין משאר יומין. אמר להו, דיומא דין נחתא נשמתא קדישא עלאה, בארבע ג' גדפין דחיותא, לרבי אלעזר ברי, ובהילולא דא, יתא לי בדיחותא שלימתא.

מסורת הוזהר (ז קהלת ג) ב"ב קפח צ"ג.
ה'לופי גרסאות ג נ"א מוסף שנין ולעיל (קראקא). ד נ"א נחתן (קראקא). ה נ"א גפין (קראקא).

מאמר הסולם תוצא הארץ נפש חיה
 ונשיב, אלא שנותנים לו נשמה הקדושה הו, שתהיה לו תומכת, לעבודת הקב"ה. שנותנים לו אותה, כדי לעזור לו בעולם הזה ובעולם הבא.
תטו) א"ר אלעזר עד וכו': אר"א, עד י"ג שנים העסק של האדם הוא באותה נפש חיה, הבהמית, מ"ג שנה ולמעלה, אם רוצה להיות צדיק, נותנים לו נשמה הקדושה ההיא העליונה שנחצבה מכסא הכבוד של המלך. א"ר יהודה הוא הטעם שלמדנו ב"ג מדות הרחמים, בברייתא של ר' אלעזר.
תטז) רבי שמעון בן יוחאי וכו': רשב"י הזמין לבעלי הברייתא לאכול בסעודה הגדולה שעשה להם. וכסה כל ביתו בכלים יקרים, והושיב החכמים מצד זה, והוא בצד זה. והיה בשמחה רבה.
תיז) אמרו ליה מאי וכו': אמרו לו מה היא השמחה של אדוננו ביום הזה יותר מבשאר הימים. אמר להם, ביום הזה ירדה נשמה קדושה

קנב מדרש בראשית הנעלם

תיח אותביה לר' אלעזר בריה לגביה, אמר תיב ברי תיב, דיומא דין את קדישא, ובעדבא דקדישין. א"ר שמעון מלה חד, ואסתר אשא בביתא. נפקי רבנן, חמו קיטורא * דתהה סליק מביתא פל ההוא יומא.

תיט אתא רבי יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא, אשפח לרבנן דהוו תוהו, וקיימי בשוקא. אמר להו, מאי הוא. אמרו ליה, חמי האי קיטורא מאשא דלעילא. י האי הוא דקא מכתירין יומא דין, בכתר"א קדישא לרבי אלעזר. וחמו רבנן, ארבע גרפין דנשרא, דנחתו באשא, דאסתר ליה ולרבי שמעון אבוהי. יתיב תמן רבי יוסי, עד דאזל אשא.

תכ עאל קדמוהי, א"ל, אפתרא וסיתרא, גבהותא על פלא, האי הילולא להוי שלימתא. אמר ר"ש מאי דעתיה. א"ר יוסי, הא ברתי לרבי אלעזר ברה. אמר יודאי יהא כה. קראו לרבנן ויהב ליה ברתייה.

תכא יתבי תמן תלת יומין, ולעו באורייתא קמיה, ולא שבקו סתרא דמתניתין, דלא אוליה להו רבי שמעון. אמרו עליו על ר' שמעון, שלא נתראה קשת בגימיו. דהא הוא סימנא בעלמא הנה.

תכב א"ר יצחק, נשמתא היא קיימא בקיומא לעלמין. מה הקב"ה קיים, אף היא קיימת. אבל על ההיא נפשתא חייטא, אמר קרא, ^(ט) הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה.

מסורת הזהר (ח) (במדבר טו) אחרי מות נט צ"ש. אחר אבירא וסותרא גבוהתא ולא גרסינן א"ל (קראקא). ט נ"א מוסיף ודאי יהי ודאי יהא (קראקא).

חלופי גרסאות ו נ"א האי (קראקא). ז נ"א הוא דהא (קראקא) נ"א האי דהא (ווינצ'א) ת"א האי דקא ולי"ג הוא (מונקאטש). ח נוסח אחר אבירא וסותרא גבוהתא ולא גרסינן א"ל (קראקא). ט נ"א מוסיף ודאי יהי ודאי יהא (קראקא).

מאמר קדושה עליונה בדי' כנפי החיה, אל ר' אלעזר בני. ובסעודה זו תהיה לי שמחה שלמה.

הסולם **תיח** אותביה לר' אלעזר וכו': הושיב את ר' אלעזר בנו אצלו, אמר שב בני שב, כי ביום הזה אתה קדוש, ואתה בגורל הקדושים, א"ר שמעון דבר אחד, ואש סוכבה את הבית, יצאו החכמים, ראו עשן עולה מן הבית כל אותו היום.

תיט **אתא** ר' יוסי וכו': בא ר"י בר"ש בן לקוניא, מצא את החכמים שהיו תמהים ועומדים בשוק. אמר להם מה הוא. אמרו לו ראה את העשן הזה מן האש של מעלה, זה הוא, כי מכתירים ביום הזה את ר' אלעזר בכתר קדוש, וראו החכמים ארבע כנפי הנשר, שיוורדים באש, וסבבו את ר' אלעזר ואת ר' שמעון אביו. ישב שם ר' יוסי עד שהלכה האש.

תכ **עאל** קדמוהי א"ל וכו': נכנס לפניו, ר"י בר"ש בן לקוניא, אמר לו, הכתר ^{(דפני' דף"י ט"ז *) טור ד'}

תוכא יתבי תמן תלת יומין וכו': ישבו שם שלשה ימים ועסקו בתורה לפניו, ולא הניחו סוד של משנה, שלא למד אותם ר"ש. אמרו עליו, על ר' שמעון, שלא נראתה קשת בימיו. כי הוא היה סימן בעולם. כלומר, שזכותו היתה מגינה על העולם, ולא היו צדיקים לקשת.

תכב **א"ר יצחק נשמתא** וכו': א"ר הנשמה, היא עומדת בקיום לעולם. מה הקב"ה קיים, אף היא קיימת, שאין מיתה נוהגת בה. אבל על נפש חיה הוה, הבהמית, אמר הכתוב, הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה. א"ר

מדרש בראשית הנעלם קנג
תכג א"ר יוסי, מאי תזא אונקלוס, דאמר ויהי האדם לנפש חיה, ותרגם לרוח ממללא, אי נפשא דבעידתא היא, למה לא ממללן.
תכד א"ר יצחק, על דאתגבלון מעובדיי רבה דעפרא, יתיר מבני נשא, ולא זקפין רישא, ולא מסתפלין ברקיעא כבני נשא. דאלו אתגבלו מקלילא דעפרא כבני נשא, וזקפן רישא ואסתכלו ברקיעא, הו ממללן.
תכה א"ר יוסי, גבלותא וזקפן רישא תינת, אכל אסתכלותא ברקיעא, למאי. א"ל, ההוא סיועא רבה דבני נשא. ת"ח, נבוכדנצר פד הוה טריד, ויהוה בעירא בטורדייא, לא הוה ליה סיועא, עד דאסתפל ברקיעא, הה"ד, אנא נבוכדנצר עיני לשמא נטלת, ומנדעי עלי יתיב. דעד לא יסתפל ברקיעא, לא הוה מנדעיה עילויה.
תכו א"ר פרוספדאי, הגוים ועמא דארעא, דלא מהימני בהקב"ה, ולא עסקי באורייתא, לית להו פר ההיא נפשא תייתא דאתנפקא מארעא, ועל פך לית להו מהימנותא. אכל ישראל די מהימני בהקב"ה, ועסקי באורייתא, ונטרי פקודוהי, אמר הקב"ה, לא פאלה חלק יעקב וגו'. לא יהי להון נפשא תייתא, אכל מה יהא להון. כי יוצר הכל הוא. הכל: הוא שכינתיה. ואתגורת נשמתא קדישא מינה, למחוי חולקא דייעקב. מאי הוא, כלומר, הכל הוא נשמתא, הואיל ואתגורת מינה.

מסורת זוהר (בראשית ב) לעיל אות תט צ"ה. (דניאל ד).
 (ידימה י) לעיל אות תר צ"ג.
חלופי גרסאות י נ"א מכל בני (קראקא). כ נ"א מוסיף מה כתיב לא (קראקא). נ"א הבל המה כו בעת פקודת יאברו לא (מנקאטש). ל נ"א ואתגור מינה (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם תוצא הארץ נפש חיה
תכג א"ר יוסי מאי וכו': אר"י, מה ראה אונקלוס, שאמר, ויהי האדם לנפש חיה, ותרגם, לרוח ממללא. דהיינו נפש המדברת, ואם נפש חיה היא נפש הבהמות, א"כ למה אינן מדברות.
תכד אמר רבי יצחק וכו': א"ר יצחק, ע"כ אינן מדברות, משום שנילושו ונעשו מעוביות העפר המרובה יותר מבני אדם, ומשום שאינן זוקפות את ראשיהן, ואינן מסתכלות ברקיע כבני אדם. שאלו נלושו ונעשו מעפר נקי כבני אדם, וזוקפות ראשיהן, ומסתכלות ברקיע, היו מדברות כבני אדם.
תכה א"ר יוסי גבלותא וכו': אר"י הלישה מעפר עכור, ושאינן זוקפות ראש, יפה הוא, שימנעו כח הדיבור. אבל ההסתכלות ברקיע למה תמנע את כח הדיבור. אמר לו, ההסתכלות ברקיע היא עזרה רבה לבני אדם לקנות דעת, בוא וראה, נבוכדנצר, כשהיה מגורש מבני אדם, והיה בהמה בהרים, לא (דפויי דף י ט"ד)

קנד מדרש **בראשית** הנעלם
תכז א"ר יהודה, אי לעכו"ם לית מהימנותא, קא חזינן דאזלי לטענותהון, חגרין וסומין, ומליין מחין ומרעין, ואיתסאן. א"ל, לאוכדא ׀ להו לעלמא דאתי, הה"ד ׀ משגיא לגוים ויאבדום.
תכח ועוד, קא תנינן ׀ וחללים רעים ונאמנים, מאי נאמנים. דעכדי מהימנותא. פד מטא זמנא, נפקי מההוא גברא. וזמנין דאישתכח לאינון טעוון. דאינון אזלין במרעיהון לטענותהון, ואתסאן, ויאמרי דההוא טענותא הוא דעכדי.
תכט וא"ר יוחנן, זמנא תדא סח לי יהודאי חד, דהו לי מרעין סגיאין, ולא איתסי, תמא לאינון ׀ טעיין דהו אזלי ׀ במרעיהון לטענותהון, ואתסאן, אמר אזיל התם, ואף על גב דאיהו אסור, ׀ אכל למחמי מאי הוא.
תל ואזל התם, ופאל בגוייהו, ׀ וכת תמן ביני אינשי דהו מחיין ומרעין. כלהו אדמכו, ואיהו לא אדמיק, עד דתמא חד שטנא, דהו אזיל בינייהו, ומאני דאסנותא בידיה, * ׀ והוי שוי על כל חד וחד, ואתסי. אעבר עליה, ולא שוי עליה. א"ל, מארי, קא אנא מבני מרעין שוי עלי.
תלא א"ל לא פאלה חלק יעקב, דאלין אתפקדו לי לאוכדא להון לעלמא דאתי, אכל בנוי דיעקב לאו פאלין. ומן קדם מה, ׀ על פי יוצר הכל הוא. מה היוצר סתר וכני, אף הקב"ה מחי ומסי, וסתר וכני. נפק ההוא גברא, וסח לי

מסורת זוהר (7) (איוב יב) בלק קנ צ"פ. (8) (דברים כח) ויחי קיד
 (9) נ"א ל"ג אבל למחמי מאי הוא (קראקא). נ"א מוסיף אבל מתור (מונקאטש). צ נ"א וכד צ"ב.
 (10) (קראקא). ק נ"א ל"ג על (קראקא).

מאמר **הסולם** **תוצא הארץ נפש חיה**
תכז א"ר יהודה אי וכו': א"ר יהודה אם אין לעכו"ם אמונה, הרי אנו רואים שהולכים לאיליים שלהם כשהם חגרים ועורים ומלאים מכות ומחלות, והם מתרפאים. א"ל, זה נעשה להם בהשגחה עליונה, כדי להאבידם מעולם הבא, שכתוב משגיא לגוים ויאבדום.
תכח ועוד קא תנינן וכו': ועוד הרי למדנו, וחללים רעים ונאמנים. מהו נאמנים, הנוהג ביסורין. ומשיב, שעושים אמונה, כי כשמגיע הזמן, הם יוצאים מהאיש. כי היסורים יש להם זמן קצוב. ולפעמים בהגיע הזמן של היסורים לצאת, הם נמצאים אצל האלילים, שהם הולכים בחלים לאיליים שלהם, וכיון שהגיע זמן היסורים לצאת הם נרפאים. והם אומרים שהאלילים עשו להם את זה.
תכט וא"ר יוחנן זמנא וכו': ואר"י, פעם אחת סיפר לי יהודי אחד, שהיו לו מחלות רבות ולא נרפא, וראה ערביים, שהיו (דפויי דף י" ט"ד * דף י"א ט"א)

מדרש בראשית הנעלם קנה
 עובדא, אמרית בריך רחמנא דשדרך התם למחמי דא, ולמשמע כדין מפומיה.
 וכדין סח לי יוסי חרשא.
תלב א"ר יצחק אמר רב אחא, מאי דכתיב ונשמת שדי תבינם. ואלא
 הנשמה היא מביאה לאדם להפיר את קונו, ולהכניסו בתורה ובמעשים טובים,
 ואשריהם אותם שנכנסין בדרך התורה, בדרך הנשמה, שבשבילה יזכו לחיי
 העולם הבא, ולמעלת הקדושים.
תלג א"ר יצחק א"ר אחא, כל העוסק בתורה הוא קונה הנשמה מעצמו.
 היינו דתנינן, בא ליטהר מסייעין אותו. אוי להם לרשעים, שהם נדבקים בכח
 האדמה שהיא נקראת נפש חיה הנבראת מן האדמה, שבשבילה יכלו לעולם
 ולעולמי עולמים.
תלד שאל רבי דוסתאי לרבי אליעזר, א"ל, אותה נפש חיה מאי הוי מינה
 לעלמא דאתי. א"ל, לא תימא הכי, אלא אימא מאי הוי מינה תדיר.
תלה ת"ש, א"ר בא, מאי דכתיב, הַפְּרֹת תִּכְרֹת הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה. אלא כהכל
 דנפיק מפומיה דב"נ, דלא יכיל לסלקא לעילא, אפילו כמלא עיניו, ומיד תכלה.
 כך היא אותה הנפש החיה, פאותה הכל שנכרת מן הפה מהרה, ותכלה, ואינו
 נראה בעולם, ונהיה כלא הנה.
תלו א"ר יוסי, ונהא תנן נפשותם של רשעים הן הם המזיקין שבעולם.
 א"ל ר"י, שפיר קאמרתי, שהן המזיקות לבעליהן, ומונעות כח הנשמה מעבודת
 בוראן, שאין מזיק לאדם אלא אותה הנפש, על שנכרתה וכלתה עם הגוף. וא"ר

מסורת הזהר (אויב לב) תרומה רמ אות תשלה. (0) (במדרש טו) ר נ"א מוסיף אלא א"ר יצחק א"ר אחא (קראקא). ש נ"א ומניחות (דפוסים הראשונים).
 לעיל אות תכב צ"ה.

מאמר	הסולם	תוצא הארץ נפש חיה
לראות את זה ולשמעו זה מפיו. וזה סיפר לי יוסי החרש. תלב א"ר יצחק אמר וכו': א"ר יצחק א"ר אחא, מה שכתוב, ונשמת שדי תבינם. הוא, כי הנשמה מביאה את האדם להכיר את קונו, ולהכניסו בתורה ובמעשים טובים. ואשריהם אותם שנכנסים בדרך התורה, בדרך הנשמה, שבשבילה יזכו לחיי העולם הבא ולמעלת הקדושים. תלג א"ר יצחק א"ר וכו': א"ר אחא, כל העוסק בתורה הוא קונה הנשמה מעצמו. היינו שלמדנו, הבא לטהר עוזרים לו. אוי להם לרשעים, שהם נדבקים בכח האדמה, שהיא נקראת נפש חיה הנבראת מן האדמה, שבשבילה הם כלים לעולם ולעולמי עולמים. (דפויי דף י"א ט"א)	תלד שאל ר' דוסתאי לר' אליעזר: מאי הוי מינה לעלמא דאתי. א"ל, לא תימא הכי, אלא אימא מאי הוי מינה תדיר. תלה ת"ש, א"ר בא, מאי דכתיב, הַפְּרֹת תִּכְרֹת הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה. אלא כהכל דנפיק מפומיה דב"נ, דלא יכיל לסלקא לעילא, אפילו כמלא עיניו, ומיד תכלה. כך היא אותה הנפש החיה, פאותה הכל שנכרת מן הפה מהרה, ותכלה, ואינו נראה בעולם, ונהיה כלא הנה. תלו א"ר יוסי, ונהא תנן נפשותם של רשעים הן הם המזיקין שבעולם. א"ל ר"י, שפיר קאמרתי, שהן המזיקות לבעליהן, ומונעות כח הנשמה מעבודת בוראן, שאין	תוצא הארץ נפש חיה תלד) שאל ר' דוסתאי וכו': שאל ר' דוסתאי את ר' אליעזר. אמר לו, אותה נפש חיה, מה נעשה ממנה לעולם הבא. א"ל, אל תאמר כן, אלא אמור, מה נעשה ממנה תמיד. תלה) ת"ש א"ר בא וכו': בוא ושמע, א"ר בא, מה שכתוב, הַפְּרֹת תִּכְרֹת הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה. היינו, כהכל היוצא מפי האדם, שאינו יכול להעלותו למעלה, אפילו כמלא עיניו, ומיד יכלה. כך היא אותה הנפש החיה, כאותה ההכל שנכרת מהרה מן הפה ותכלה, ואינה נראית בעולם והיתה כלא היתה. שז"ס מיתת כרת שנאמרה על הנפש. תלו) א"ר יוסי והא וכו': א"ר יוסי, והרי למדנו, נפשותיהם של רשעים הן הם המזיקים בעולם. א"ל ר"י יפה אתה אומר, שהן המזיקות לבעליהם, ומונעות כח הנשמה מעבודת בוראן, שאין

קנו מדרש **בראשית** הנעלם
אחא, לא תנן הכי, אלא נפשותם של רשעים כשיוצאות מן הגוף, הן הם המזיקים שבעולם.
תלז "אר"י, וכך וכך שפיר, כשיוצאות מן הגוף, אז נמצא הנזק. והיאך מזיק אותו נפש לגוף. והכל תמהים היאך הם אותם הנפשות מזיקין שבעולם « על שדבקים בַּבְּנֵי אָדָם.

תלח ת"ר, א"ר יהודה בר יעקב, תמה אני על אנשי הדור, אם רובם נעשים בכשרות. ת"ח, מה פתיב, והתקדשתם והייתם קדושים, מלמד שצריך אדם לקדש עצמו בשעת תשמיש.

תלט מאי קידושא שייך הקא. א"ר יהודה בר יעקב, שלא יעשו פריצותא וחציפותא, ולא לשום זנות כבהמות. שהבהמות אינן עושות אלא לכהן.

תמו דהא תנן כל הבעל לשום זנות, או לשום מה דאמרן, ולא ישמור את עצמו מאותן הדברים הצריכין, דתנינן במתניתא, ההוא עובדא דאתיליד, ליהו פריץ חצוף זונה רשע, ואינו בכלל זרע אמת.

תמוא וכל הבעל לשם מצוה, ומקדש עצמו, ומכוון לבו לשם שמים. הו' ליה בנין דמעלי, צדיקים וחסידים, יראי שמים, קדישין הה"ד, והתקדשתם והייתם קדושים.

תמב א"ר יהודה, הרשעים על שאינן מולידים אלא לשם זנות, בעזות

מסורת הזהר
(U) (ויקרא יא) ויצא עז צ"ג. (P) (שם) לעיל את תלח ת נ"א א"ר והא תנן נפשותם של רשעים שבעולם והיאך וליג מן אר"י עד והיאך צ"ע.
(קראקא). א נ"א עד (מנוקאטש בשם נ"א). ב נ"א בהם בני (ונוציא בשם נוסח אחר). ג נוסח אחר הגוים (דפוסים הראשונים).

מאמר **הסולם** **החופי גרסאות**
שאינו מזיק לאדם אלא אותה הנפש, על שנכרתה וכלתה עם הגוף. וא"ר אחא, הרי לא למדנו כך, אלא נפשותיהם של רשעים כשיוצאות מן הגוף הן הם המזיקים שבעולם.
תלז אר"י וכך וכך וכו': אר"י וכך וכך יפה. כי הנזק הן עושות בעודן בגוף כנ"ל, אלא כשיוצאות מן הגוף נמצא הנזק, ונראה, איך אותה הנפש הזיקה לגוף, והכל תמהים עליהן, איך אותן הנפשות הן המזיקות שבעולם, על שהן דבקות בבני אדם. ומחטיאות אותם.
תלח ת"ר א"ר יהודה וכו': שנו חכמים, א"ר יהודה בן יעקב, תמה אני על אנשי הדור, אם רובם נעשו בכשרות. בוא וראה, מה כתוב, והתקדשתם והייתם קדושים. מלמד שאדם צריך לקדש עצמו בשעת תשמיש.
תלט מאי קידושא שייך וכו': שואל, איזו קדושה שייך כאן. א"ר יהודה בן יעקב, (דפו"י דף י"א ט"א)

מדרש בראשית הנעלם קגז
ובחציפות, אין להם אלא אותה הנפש החיה הנתונה לבהמות, שעניינם אינם אלא כבהמה.
תמוג אכל צדיקים היודעים לקדש עצמם, כתיב בהו^ט ואנכי נטעתיך שורק בלה זרע אמת. מאי אמת, א"ר אחא, אמת בכל שאינו מהרהר באשה אחרת, ויש לו אמת עם אשתו.

תמוד רב הונא אמר, לכנין ולקדש עצמו לשם שמים, שנאמר^{טז} אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. כלומר, אם אין הכונה* לשם שמים, ה' לבנות הבית ולהוליד בנים, שוא עמלו בוניו בו, שמכניס באותו הולד עמל של שוא. ואיזהו עמל של שוא. זו נפש חיה, שתכלה ותפירת, כהכל היוצא מן הפה, שהוא שוא, והואיל והוא מכניסו באותו הולד, הרי עמלו של שוא.

תמוה א"ר יצחק, אמת הוא נוטריקון. א', אמת. מ"ם מאר"ץ. תי"ו, תצמ"ח. כלומר^{יז} אמת מארץ תצמח. מאי משמע, א"ר יצחק, בשעת החיבור, שצריך להיות שם האמת והיושר, בשעה שנתהוה מארץ ונתניסד, ולא בשעה שנתגבל. והיינו דאמר רב הונא, כל בנין שאין בו יסוד, אינו פלום. ואיזהו יסוד, שצריך האדם בשעת החיבור, כדקאמרן.

תמוז רבי זירא אמר, זמנא תדא הוה אנלינא במדברא, ואשפחנא חד ערבאי, דהוה מטיל אפתפיה מטול^{יח} סאין, והוה סבא, ואמרנא^{יט} ליה, חילא^כ דא בעי למלעי באורייתא. אמר, לא עבדו לי אבא ואימא בגין פה, אלא לעוכדא דא.

מסורת זוהר ז (וימיה ב) לך קנא צ"ב. ק (תהלים קכו) ב"א ולך צ"ג. ו (תהלים פה) ב"א וז צ"א.
חלופי גרסאות ד נ"א ישראל (דפוסים ראשונים). ה נ"א להבנות (דפוסים ראשונים). ו נ"א העיבור (דפוסים הראשונים). ז נ"א שתהיה (קראקא) נ"א שנהיה (וויניצא). ח נ"א מוסיף ליה אנא (מונקאטש). ט נ"א ליג דא (מונקאטש).

מאמר הסולם
אותה נפש החיה הנתונה לבהמות, שענינם אינם אלא כבהמה.
תמוג אכל צדיקים היודעים וכו': אבל הצדיקים היודעים לקדש עצמם, כתוב בהם, ואנכי נטעתיך שורק כולו זרע אמת. מהו אמת. א"ר אחא, אמת, היינו, כל שאינו מהרהר באשה אחרת, ויש לו אמת עם אשתו.
תמוד רב הונא אמר וכו': רב הונא אמר, שיכוון ויקדש עצמו לשם שמים. שנאמר, אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. כלומר, אם אין הכונה לשם שמים, דהיינו לבנות הבית ולהוליד בנים, שוא עמלו בוניו בו, שמכניס באותו הולד עמל של שוא. ואיזהו עמל של שוא. זו היא נפש חיה, שתכלה ותכרת כהכל היוצא מן הפה, שהוא שוא, ומשום שהוא מכניסו באותו הילד הרי עמלו לשוא.
תמוז רבי זירא אמר וכו': ר"ז אמר, פעם אחת הלכתי במדבר, ומצאתי ערבי אחד, שהטיל על כתפו משא של עשר סאה. והיה זקן. ואמרתי לו, הכח הזה צריך לעסוק בתורה. אמר, לא עשו אותי אבי ואמי בשביל זה, לעסוק בתורה, אלא לדבר זה, לשאת משאות.
דאנא (דפויי דף י"א ט"א * טור ב')

קנח מדרש **בראשית** הנעלם
תמוז דאנא שמעית לאבוי דכשעתא דעביד לי, דכסופייה לבר הנה, דיהא ליה חילא לאיתי עיבורא מן חקלא. וכהאי עיטא אימלך בההיא שעתא, והא אנא סבא מאי איעבד.
תמוח א"ר יהודה, אשרי מי שאבותיו הרהרו בדבר טוב. מנ"ל, מן פת שבע אם שלמה, דקנא מסהיד עליה, שהיא אם שלמה ממש. משום דאתייסיד ממנה, מעניינה, ומהרהורה, ומהשתדלותה, שנאמר ^ט מה ברי ומה בר בטני וגו'.
תמוט אימיה תינח, אבוי מנ"ל. דכתיב ^י שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וכי שלמה אמר זה המזמור. אמר ר"י ח"ו, אלא דוד אמרו ברוח הקדש על שלמה, בשעה שאמר הנביא לדוד, ^{יא} הנה בן נולד לך כו', כי שלמה יהיה שמו, אמר דוד בן אחד היה לי מבת שבע, ומת, עכשיו אחר יולד לי, מן שמיא הוא בא. ואמר שיר זה, ונתפונן בו לשום שמים, הה"ד שיר המעלות לשלמה, בשביל שלמה.
תנ אמר אם ה' לא יבנה בית, אם סיעתו לא יסייע בכוונה השלימה שלי, שוא עמלו בוניו בו, לשוא נעמול כמו שהיה בראשונה, שעמלנו לשוא, ובגין ההוא חובה מת. ואנא אית לי לאתקדא מן ירושלים, ובעוד שאני אצא, אם ה' לא ישמר עיר מכל אדם, שוא שקד שומר. א"ר יצחק, שהניח עשר נשים פילגשים לשמור הבית, והיה מה דהוה. ועכ"פ, שוא שקד שומר.

חלופי גרסאות **מסורת זוהר**
 י נ"א מעניינה (ווינצ'א) נ"א מעיטא ומרהורא ומאשתדלותא (קראקא), כ נ"א ליג כו' (דפוסים הראשונים), ל נ"א פנחס (ווינצ'א).
 ט (משלי לא), י (תהלים קכז) לעיל את תמר צ"ק.
 יא (ד"ה"א כב) פקודי קלד צ"ע.

מאמר **הסולם** **תוצא הארץ נפש חיה**
תמוז דאנא שמעית לאבוי וכו': כי אני שמעתי, שאבי, בשעה שעשה אותי, היתה תשוקתו לבן, שיהיה לו כח להביא תבואה מן השרה. ובעצה הוה החזיק והתפלל באותה שעה. וכבר אני זקן, מה אעשה.
תמוח א"ר יהודה אשרי וכו': אר"י, אשרי מי שאבותיו הרהרו בדבר טוב. מאין לנו, מן בת שבע אם שלמה, שהכתוב מעיד עליה, שהיא אם שלמה ממש, כלומר שהיתה ראויה להולידו. משום שנתיסד ממנה, מעניינה, ומהרהורה, ומהשתדלותה. שנאמר, מה ברי ומה בר בטני וגו'.
תמוט אימיה תינח אבוי וכו': שואל, אמו: נכון. אביו, מאין לנו, שההדר בדבר טוב. ומשיב, שכתוב, שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וכי שלמה אמר מזמור הזה. אמר ר"י חס ושלום, רק דוד אמרו ברוח הקודש על שלמה.
 (דפוס י"א טור ב')

מדרש בראשית הנעלם קנמ
תנא א"ר יהודה, בשביל שלמה נאמר שיר זה, שנתפון דוד עליו לשום שמים. ואמו ג"כ נתפונה לשום שמים. ויצא מהם שלמה, דכתיב ביה וישב שלמה על פסא ה' למלך. א"ר יצחק, לפיכך נקרא למואל, מאי למואל, כמו למו פי. מלמד, ששניהם נתפנו למו אל.

תנב ומכאן למדנו, כל המתפנין לשם שמים. באותה שעה, נפיק מגיה בר דמעלי. ומנא לן, משמואל, שנתפונה אמו עליו תמיד לשום שמים, דכתיב ונתתיו לה, וכן אל הנער הזה התפללתי. וכן אמר דוד, אם יהיה לי הבן הזה, מכאן יהיה זמין למואל. כלומר, נתון הוא לאל.

תנג ת"ר, א"ר יוסי בן פזי, זמנא תדא הוינא אגיל באורחא, וערענא בההוא טורא דכפר קרדו, והו גוברי בדיחי בחולקהון, ובאית תמן ליליא דשפתא, ואפוקי שפתא. וחמיתי לאושפיזאי דהוה בעי למשכב עם דביתהו, קאים האי מהך גיסא וצלי, וקמת היא מהאיך גיסא וצלת. אמרינא להון, מאי צלותכון בשעתא דא.
תנד אמרו לי, עידנא * דידן, לזווגא משבת לשבת, ומצלינן צלותנא קמי קב"ה, דיהא לנא בר, דיפלח פולתניה, בר דחיל חטאה, בר דמעביד פיקודוהי, ולא יסטי מאורייתא לזמינא ולשמאלא. אמרינא להו, יהא רענא דיהא לכון בעותכון, דהא לשום שמים קא עבדתין.

תנה א"ר יוסי, אחזי אנפי שכונתא, דלכתר יומין ערעית תמן, וחוית

מסורת זוהר

א (דה"א כט) ויחי רכב צ"ג ז"ח עז ט"ב שי"ט.
 ב (משלי לא) ויחי חט צ"ה. ד (שי"א א) לעיל אות
 וסא צ"ג. ה (שם ב) לעיל אות שכה צ"ה.
 ח' צ"א ל"ג ג"כ (קראקא). 1 נ"א למולי (קראקא). ט נ"א ל"ג למו אל (מתקאטש) ונ"א למואל כמו לאל (דפוסים הראשונים). ו נ"א ל"ג כלומר (קראקא). 9 נ"א מוסף חד דשבתא ונפיק שבתא (דפוסים הראשונים). צ נוסח אחר דיעביד (קראקא). ק נוסח אחר לא גרסינן אנפי (קראקא).

חלופי גרסאות

מאמר

הסולם

תנג ת"ר אמר ר' יוסי וכו': שנו חכמים, א"ר יוסי בן פזי, פעם אחת הייתי הולך בדרך, ופגשתי בהר ההוא שבכפר קרדו. והיו האנשים שמחים בתלקם ולנתי שם בליל שבת ומוצאי שבת. וראיתי את בעל מלוני שהיה רוצה להיות עם אשתו, היה זה עומד מצד זה ומתפלל, והיא עמדה מצד האחר והתפללה. אמרתי להם, מה היא תפלתכם בשעה זו.

תנד אמרו לי עידנא וכו': אמרו לי, עונה שלנו, להתחבר משבת לשבת, ואנו מתפללים תפלה לפני הקב"ה, שיהיה לנו בן שיעבוד עבודתו, בן ירא חטא, בן שיעשה מצוותיו, ולא יסור מתורתו לימין ולשמאל. אמרתי להם, יהי רצון שתנתן לכם בקשתכם, כי לשם שמים עשיתם.

תנה א"ר יוסי אחזי וכו': אר"י,

אראה

תנא א"ר יהודה בשביל וכו': אר"י, שיר זה, שיר המעלות לשלמה, נאמר בשביל שלמה, שנתכונן עליו דוד לשם שמים, ואמו ג"כ נתכוננה לשם שמים, ויצא מהם שלמה. שכתוב בו, וישב שלמה על כסא ה' למלך. א"ר יצחק, לפיכך נקרא למואל. מהו למואל. הוא כמו, למו פי, כלומר, למואל פירושו אל אל, כמו למו פי, שפירושו אל פי. מלמד ששניהם, דוד ובת שבע, נתכוננו למו אל.

תנב ומכאן למדנו כ"ל וכו': ומכאן למדנו, כל המתכונן באותה שעה של החיבור, לשם שמים, יוצא ממנו בן נעלה. ומאין לנו, משמואל, שאמו נתכוננה עליו תמיד לשם שמים. שכתוב, ונתתיו לה. וכן, אל הנער הזה התפללתי. וכן אמר דוד, אם יהיה לי הבן הזה, שלמה, מכאן, יהיה נועד למו א". כלומר נתון הוא לאל.

(דפו"י דף י"א טור ב' *) טור ג)

קם מדרש **בראשית** הנעלם
ההוא בָּרָא דְאֵתִיילִיד לְהוֹ, וְהָוָה בֵּר שְׁבַע שָׁנִין, חָמִי לִי בְּבִיתָא, וְלֹא בָּעָא לְמַלְלָא עֲמִי. א"ל אָבוּהָ, זִיל לְקַמִּיָּה, דְּגַבְרָא רַבָּא הוּא.

תנו אָמַר, מִסְתַּפִּינָא לְאַשְׁתְּעוּיִי בְּהַדְרִיָּה, וְיִוְלָאֲתַקְרָבָא עֲמִיָּה, דְּהָא לֹא יָדְעָנָא אִי אִית לִיה נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא, אִי לֹא. דְּהָכִי אֹוֹלִיף לִי ׀ מוֹרִי יוֹמָא דִּין, דְּכָל מָאן דְּלִית לִיה נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא, אָסוּר לְאַשְׁתְּעוּיִי בְּהַדְרִיָּה, וְיִוְלָאֲתַקְרָבָא עֲמִיָּה. א"ל, ח"ו, דְּגַבְרָא ׀ רַבָּא וְחַכִּימָא דְּדָרָא הוּא.

תנו קָרִיב גַּבְאִי, וְלֹא סַפִּיק לְמַלְלָא עֲמִי, אָמַר לִי אָנָּא חָמִי בָּךְ, דְּנִשְׁמַתָּא חֲדָתָא אִית בָּךְ, מִיּוֹמִין וְעִירִין, וְלֹא ׀ אֲוֹדְרִיקַת בָּךְ בְּשַׁעֲתָא דְּנִפְקַת לְעֵלְמָא. תְּוֹהִית. אָמְרִית, בָּךְ הוּא, דְּרַוּוֹק תְּוִינָא, כַּד ׀ לְעִינָא בְּאוֹרֵייתָא, וְאֲתִיְהַבַּת בִּי נִשְׁמַתָּא.

תנח אָמַר לִי, יָדַעְתָּ נֶפֶשׁ חַיָּה, דְּאָמַר קָרָא, דְּהָוֹת מִן אַרְעָא, וְהָא מִשְׁמַע נֶפֶשׁ חַיָּה, לְמָה. אָמְרִית, אִימָא בְּרִי.

תנמ דְּאָמַר, הָכִי אָמַר לִי מוֹרִי, דְּהָיָא נֶפֶשׂא דְּאַפִּיקַת אַרְעָא. וּמִן אַרְעָא אֲתַגְּוֹנַת. אָכַל הִיא חַיִּיתָא, לְאַתְנַעְנַעָא לְכָאן וּלְכָאן. כְּמָה דְּעַבְדִּין בְּעִירָא ׀ וְרַחֲשָׂא, וְכִלָּא. אָכַל לִית בָּהּ סוּכְלִתְנוּתָא וְחַכְמָתָא בְּפוּלְחָנָא דְּהַקב"ה, דְּלֹא אֲתַבְּרִיאַת אֲלֵא לְבַעֲרָא וְלַחַיִּיתָא, לְאַתְנַעְנַעָא בָּהּ בְּלֵא סוּכְלִתְנוּ, וְלֹאֲשַׁתְּצָאָהּ, כַּד תַּפּוּק, כְּהָא הֶבֶל דְּפוּמָא.

תס אָמְרִית לִיה בְּרִי, מָאן הוּא רַבָּךְ. אָמַר לִי רַבִּי אֶלְפִסְנִדְרָאִי. אָמְרִית לִיה, וְמָה לְעִית יוֹמָא דִּין. אָמַר לִי, הָאִי קָרָא דְּכְתִיב, ׀ רֵאשִׁית חֲכֵמָה יָדָאת ה' שְׁכָל טוֹב

מסורת זוהר (1) (תהלים קיא) לעיל שלא צ"ט.
ר נ"א ולאקובה (קראקא). ש נ"א מרי (קראקא). ת נ"א
מוסיף רבא הוא (דפוסים הראשונים). א נ"א אתוריקת
(דפוסים הראשונים). ב נ"א לעית (דפוסים הראשונים). ג נ"א ליה (דפוסים הראשונים). ד נ"א אימא (קראקא). ה נ"א
ורמשא (קראקא).

מאמר אַרְאָה פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, כִּי לֵאחֹר זִמָּן נִפְגַּשְׁתִּי שֶׁם, וְרֵאִיתִי אוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁנּוֹלַד לָהֶם, וְהָיָה בֶן ז' שָׁנִים. רָאָה אוֹתִי בְּבֵית, וְלֹא רָצָה לְדַבֵּר עִמִּי. א"ל אָבִיו, לָךְ אֵלֶיךָ, כִּי אָדָם גָּדוֹל הוּא.

תנו אָמַר מִסְתַּפִּינָא לְאַשְׁתְּעוּיִי וְכוּ': אָמַר הַיִּלָּד, אֲנִי מִפְחַד לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְלַהֲתַקְרַב אֵלָיו, כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ אִם יֵשׁ לוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה אִם לֹא. כִּי כִךְ לִימְדוּנִי רַבִּי בְּיוֹם הַזֶּה, שְׁכָל מִי שֶׁאֵין לוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה, אָסוּר לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְלַהֲתַקְרַב אֵלָיו. אָמַר לוֹ אָבִיו, חַס וְשְׁלוֹם, אָדָם גָּדוֹל וְחָכֵם הַדוֹר הוּא.

תנו קָרִיב גַּבְאִי וְלֹא וְכוּ': קָרַב אֵלַי, וּמִטְרַם הַסַּפִּיק לְדַבֵּר עִמִּי, אָמַר אֵלַי, אֲנִי רוֹאָה בְּךָ שֶׁנִּשְׁמָה חֲדוּשָׁה יֵשׁ בְּךָ מִיָּמִים מוֹעֲטִים, וְלֹא נִזְרַקָה בְּךָ בִּשְׁעָה שֶׁיִּצְאָתָּ לְעוֹלָם. תַּמְהִיתִי, (דפ"י דף י"א טור ג')

הסולם אֲמַרְתִּי, כִּךְ הוּא. כִּי עוֹד פְּנּוּי בְּלִי אִשָּׁה הֵייתִי, כְּשֶׁעֲסַקְתִּי בַתּוֹרָה וְנִיתְנָה בִּי הַנִּשְׁמָה. **תנח** אָמַר לִי יָדַעְתָּ וְכוּ': אָמַר לִי הַיִּלָּד, הַיָּדַעְתָּ נֶפֶשׁ חַיָּה, שֶׁאָמַר עָלֶיהָ הַכְּתוּב שֶׁהִיָּתָה מִן הָאָרֶץ, וְהָרִי מִשְׁמַע שֶׁהִיא נֶפֶשׁ חַיָּה, וְלָמָּה הִיא מִן הָאָרֶץ. אֲמַרְתִּי, אָמַר בְּנִי. **תנט** אָמַר הָכִי אָמַר וְכוּ': אָמַר, כִּךְ אָמַר לִי רַבִּי, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ שֶׁהוֹצִיאָה הָאָרֶץ, וּמִן הָאָרֶץ נִחְצְבָה, אֲבָל הִיא חַיָּה, שֶׁתּוֹכֵל לְהַתְנַעֵנַע לְכָאן וּלְכָאן, כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂים הַבְּהֵמוֹת וְהַשְּׂרָצִים וְהַכֶּלֶב, אֲבָל אֵין בָּהּ תְּבוּנָה וְחַכְמָה בַּעֲבוּרַת הַקַּב"ה, כִּי לֹא נִבְרָאָה אֲלֵא לְבַהֲמוֹת וְחַיּוֹת לְהַתְנַעֵנַע בָּהּ בְּלִי תְּבוּנָה, וְלִהְיוֹת כֻּלָּה כְּשֶׁתִּצְאָ מִן הַגּוֹף, כְּמוֹ שִׁיּוּצָא הַהֶבֶל מִן הַפֶּה. **תס** אָמְרִית לִיה בְּרִי וְכוּ': אֲמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי, מִי הוּא רַבְּךָ. אָמַר לִי, רַבִּי אֶלְכַסְנֹרָאִי, אֲמַרְתִּי

מדרש בראשית הנעלם קסא
 לכל עושיהם. כן א"ר אלפסנדראי, מה הוא חכמה. הוא שמו של הקב"ה.
 והוא חכמה. ומעולם לא גילה לשום אדם, ולא עתיד להגלות, אלא קצת הימנה
 למשה ולכד.
תסא ולא עמד על כל ידיעתה, אלא עמד על מה שלא עמד אדם, על
 האי ראשית, שהיא חכמה. דכתיב ביה במשה, ויבא ראשית לו, וזהו חכמה.
תסב וא"ת, הא כתיב ויה' נתן חכמה לשלמה. ת"ח, לא כתיב נתן החכמה,
 אלא חכמה, שעמד על קצת אמיתתה. המשיח עתיד לדעת קצתו, דכתיב ביה,
 ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה כו'.
תסג והחכמה היא ראשית הכל, וקודם הכל, אבל יראת ה', שכל טוב.
 כלומר, היקאה נשארה בשכל ובינה, לדעת ולחקור יראת ה'. לכל עושיהם,
 לעושה המצות ביראה בתחלה, עד שירגיל עצמו לעשות מאהבה.
תסד אמרתי לו, מה שמך. אמר לי, אהבה. אמרתי לו, מר אהבה, וקריתי
 עליו, ואהבת עולם אהבתיך. ונאנא זכינא למחמי לרב אדא בריה, וסחינא
 ליה האי.

תסה א"ר יעקב בר אידי, חכם היה אדם הראשון, שהיה מכיר ויודע
 לכל מי שהיה בו נפש חיה, ומי שהיה בו נשמה, כשבאו אצלו הפיר את כלם.
 הדא הוא דכתיב וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה, למי שאינו יודע ומכיר

חלופי גרסאות

1 נ"א סתם (דפוסים הראשונים). 2 נ"א ידיעתי (קראקא).
 3 נ"א אמתתו (דפוסים הראשונים). 4 נ"א מוסיף ואנא
 חמית וזכינא (קראקא). 5 נ"א ל"ג הראשון (דפוסים
 הראשונים). 6 נ"א ל"ג מן נפש עד למי (קראקא) ונ"א
 נגו' ול"ג מן נפש עד למי (וויניציא).

מסורת זוהר

(1) (דברים לג) ת"ו בהקדמה טו: (2) (מ"א ה) לעיל אות
 (3) (ישעיה יא) וירא נ צ"א. (4) (ירמיה לא)
 הקט"ז אות פד פנחס שכה צ"ס תק"ח צט ט"ב ש"ל
 קג ט"ג ש"ו. (5) (בראשית ב) ב"א רל צ"ו ז"ח יג ט"א
 ש"א.

הסולם

מאמר
 אמרתי לו, ומה למדת ביום הזה. אמר לי,
 מקרא הזה, שכתוב, ראשית חכמה יראת ה'
 שכל טוב לכל עושיהם. כך אמר ר' אלכסנדראי,
 מה היא חכמה. היא שמו של הקב"ה. והוא
 חכמה. ומעולם לא גילה לשום אדם, ואינה
 עתידה להגלות, אלא קצת ממנה נגלתה
 למשה בלבד.
תסא ולא עמד על וכו': ולא עמד
 משה על כל ידיעתה, אלא עמד על מה שלא
 עמד אדם על ראשית הזו, שהיא חכמה
 הכתובה במשה, וירא ראשית לו. שזו היא
 חכמה.
תסב וא"ת הא כתיב וכו': ואם תאמר
 הרי כתוב, וה' נתן חכמה לשלמה. בוא וראה,
 כי לא כתוב נתן החכמה, אלא נתן חכמה,
 בלי ה' הידיעה, שפירושו, שעמד על קצת
 אמיתתה. ולא החכמה ממש. המשיח עתיד
 (דפו"י דף י"א טור ג')

תוצא הארץ נפש חיה
 לדעת קצתה, שכתוב בו, ונחה עליו רוח ה'
 רוח חכמה ובינה נגו'. שנאמר רוח חכמה ולא
 חכמה ממש.
תסג והחכמה היא ראשית וכו':
 והחכמה היא ראשית הכל וקודם הכל כמ"ש,
 ראשית חכמה. אבל, יראת ה' שכל טוב,
 כלומר, היראה נשארה בשכל ובינה לדעת
 ולחקור יראת ה'. ל"ב עושיהם, לעושה
 המצוות ביראה בתחילה, עד שירגיל עצמו
 לעשות באהבה.
תסד אמרתי לו מה וכו': אמרתי לו
 מה שמך. אמר לי, אהבה. אמרתי לו אדון
 אהבה, וקראתי עליו, ואהבת עולם אהבתיך.
 ואני זכיתי לראות את בנו רב אדא, וסיפרתי
 לו את זה.
תסה א"ר יעקב בר וכו': אר"י בר
 אידי, חכם היה אדם הראשון, שהיה מכיר
 ויודע

קמב מדרש בראשית הנעלם
 בעבודת בוראו. ונשמה למי שהיה יודע ומכיר בעבודת בוראו. וכן הוא יעד
 היום, מי שאינו יודע ומכיר בעבודת בוראו, ואינו עוסק בתורה, הוא יש לו נפש
 חיה, ולא נשמה.
תסו א"ר יהודה, אע"ג דהאי נפש חיה אית בבהמות ובחיות ובמינייהם,
 והתירם לבני אדם, חס הקב"ה עליהם במיתתם, שלא יצערום לאותם בעלי נפש
 החיה. דלית לה כל אינש, דלית ביה נפש חיה, וכדי שישוב לעבוד בוראו,
 להבדיל עצמו משאר כל אדם, כדי להתעסק בתורה ובמצות, שמרויח בזה
 הנשמה הקדושה.
תסז לפיכך היא * טבחה, דנפקא גבילה * או טריפה מתחות ידוהי. זמנא
 חדא, * משמתין ליה. שנית, מעבדין ליה. שלישי, מכריזין עליה בשוקי, דכל
 מה דשחיט הוא טריפה. ולעולם לא נוקים ליה לטבחה.
תסה א"ר יצחק, וכי על זמנא חדא לא ליעניש בר * מהאי. והא תנינן,
 האי טבחה דלא * סר סכינא קמי חכם, משמתין ומעבדין ליה, ומכריזין
 אבשריה דטרפה היא, ומה על סכינא דלא נמצאת יפה הוא כף. על מי שיצאה
 נבלה או טרפה מתחת ידו, אינו דין * דמשמתין ליה ומעבדין ליה, ומכריזין
 אבשריה דטרפה.
תסט א"ר יוסי, אנא חמית לרבי יהודה דזמין לרבי יוסי ורבי חגי, ויהוה

חלופי גרמאות

ל נ"א קיים ולי"ג עד היום (קראקא). מ נ"א מוסף ביה בבהמות (קראקא). ו נ"א עד (דפוסים הראשונים). ז נ"א לי"ג
 בזה (דפוסים ראשונים). ח נ"א מתחת ידוהי או טריפה (דפוסים הראשונים). ט נ"א מעבירין ליה שנית משמתין ליה
 (דפוסים הראשונים). ק נ"א מסר (דפוסים הראשונים). ר נ"א הוא כך ולא נמצאת יפה (דפוסים
 הראשונים). ש נ"א רמשתמתין (קראקא).

מאמר	הסולם	תוצא הארץ נפש חיה
ויועד לכל מי שהיתה בו נפש חיה, ומי שהיתה בו נשמה. כשבאו אצלו הכיר את כולם. ז"ש, וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה, היינו למי שאינו יודע ומכיר בעבודת בוראו, ונשמה למי שהיה יודע ומכיר בעבודת בוראו. וכך הוא עד היום, מי שאינו יודע ומכיר בעבודת בוראו, ואינו עוסק בתורה, יש לו נפש חיה, ולא נשמה.	הטבח ההוא, המוציא נבלה או טרפה מתחת ידו, פעם אחת, מחרימים אותו, כפעם שניה, מעבירים אותו. בשלישית מכריזים עליו בשוק, שכל מה ששחט הוא טרפה, ולעולם אין מעמידים אותו עוד להיות טבח.	תוצא הארץ נפש חיה
תסו א"ר יהודה אע"ג וכו': אר"י, אע"פ שנפש חיה זו ישנה בבהמות ובחיות למיניהם, והתירם לבני אדם, חס הקב"ה עליהם במיתתם, שלא יצערו לנפש החיה הזו. ואין לך אדם שלא תהיה בו נפש חיה. כדי שישוב לעבוד בוראו, להבדיל עצמו משאר כל אדם, כדי לעסוק בתורה ומצוות, שבוה מרויח הנשמה הקדושה.	תסה א"ר יצחק וכו' וכו': אר"י, על הפעם הראשונה אין מענישים אותו חוץ מזה. והרי למדנו, אותו טבח שאינו מראה סכינא לפני החכם, מחרימים ומעבירים אותו, ומכריזים על בשרו שהוא טרפה, ומה על סכין שאינה נמצאת יפה. הוא כך, על מי שיצאה נבלה או טרפה מתחת ידו מכל שכן שמחרימים ומעבירים אותו, ומכריזים על בשרו שהוא טרפה.	תוצא הארץ נפש חיה
תסט לפיכך היא טבחה וכו': לפיכך (דפויי דף י"א טור ג' * טור ד')	תסט א"ר יוסי אנא וכו': אר"י, אני ראיתי את ר' יהודה, שהזמין את ר' יוסי ואת ר' חגי. והיה טבח, והיו קוראים אותו ר' אבא	תוצא הארץ נפש חיה

מדרש בראשית הנעלים קמג
 טבִּחָא, וְרַבִּי אֲבָא קְרִין לִיה. וְנָכִיס הֵהוּא תְרַנְגוּלְתָא, וְנִתְפְּוּן לְתַרִי סִמְנִי, וּבְדַקוּ
 וְאֲשְׁכַחוּ דְנָכִיס חַד סִמְנָא, וְחַד לָא נָכִיס.
תע א"ל רבי יהודה, על מה אתפוננת. אמר, על תרין סימנין. אמר, וְהָא
 אֲנָא אֲשְׁכַחְנָא חַד נָכִיס. אֲלָא בִשְׂרָא הוּא דְכִשְׂרָה, וְאִתָּ לָא תְהָא טַבְּחָא מִכָּאן
 "וְלִהְלָאָה. וְאָף עַל גַּב דְּלָא בְּעִינָא פְּוֹנָה בִשְׁחִיטָה.
תעא א"ל ר' יוסי, הפוננה לאו להאי איתמר, אלא פוננה דקב"ה, דנכיס
 לשמים, ולא לשום פתגם אחרון. אבל נתפונן לתרי סימני, ושחית חד, מותר הוא
 בדיעבד. דתנן, השוחט אחד בעוף, דיעבד אין, לכתחלה לא.
תעב א"ר יעקב, ת"ח, כל מה שנברא מזו הנפש החיה, התירו הקב"ה
 לבני אדם, מפני שאין להם נשמה לדעת ולהפיר בעבודת בוראם. דאלמלי הוּא
 להו נשמה, לא הותרו.
תעג שאל רבי אבא לרבי חייא, אמריתון דנשמתא לא עייל בבר נש, עד
 דיסתכל בפולחנא דהקב"ה, וכדין להוי ליה נשמתא, ואמריתון דנשמתא היא
 קדישא, מעליא על כולא. א"כ מאי האי דאמר קרא, כל אשר נשמת רוח חיים
 באפיו מפל אשר בחרבה מתו. למה מתו, הואיל ויהו להו נשמתא, הוה להו
 לאשתוכא. לא הוה בידיה.
תעד אתו ושיילוה לרבי אלעזר בר' שמעון, א"ל כן הוא ודאי, וקרא מסייע
 לן, דהכי אמר אבוי, דכד אתי טופנא לא יהוה בר נש דייעביד הקב"ה בגיניה,

חלופי גרסאות

ת נ"א ואילך (בכל הדפוסים בשם נ"א). א נ"א דינוס
 לשמיה (דפוסים הראשונים). ב נ"א ליג בעבודת בוראם
 (דפוסים הראשונים). ג נ"א הוא (דפוסים הראשונים).

מסורת הזוהר

(7) שם ז' ויגש ו צ"ב.

מאמר הסולם תוצא הארץ נפש חיה
 אבא, ושחט תרנגולת ונתכוון לשחוט ב' סימנים, הקנה והושט. ובדקו ומצאו ששחט רק סימן אחד, והשני לא שחט.
תע א"ל ר' יהודה וכו': א"ל ר"י על מה נתכוונת לשחוט. אמר, רציתי לשחוט ב' סימנים. אמר, והרי אני מצאתי שרק סימן אחד נשחט. אלא הבשר הוא כשר, ואתה לא תהיה עוד טבח מכאן והלאה. ואע"פ שאין צריכים כוונה בשחיטה.
תעא א"ל ר' יוסי וכו': א"ל ר"י, הכוונה בשחיטה, לא לזה אמרו, אלא הכוונה להקב"ה, שישחט לשמים, ולא לשם דבר אחר. אבל אם נתכוון לב' סימנים ושחט אחד, מותר הוא בדיעבד. שלמדנו, השוחט אחד בעוף, בדיעבד מותר לכתחילה אסור.
תעב א"ר יעקב ת"ח וכו': א"ר, בוא וראה. כל מה שנברא מנפש חיה זו,
 (דפויי דף י"א טור ד')

תוצא הארץ נפש חיה
 התירו הקב"ה לבני אדם, מפני שאין להם נשמה לדעת ולהכיר בעבודת בוראם, שאם היתה להם נשמה, לא הותרו.
תעג שאל רבי אבא וכו': שאל ר"א את ר' חייא. אמרתם שהנשמה אינה נכנסת באדם עד שיסתכל בעבודת בוראו, ואז תהיה לו נשמה. ואמרתם שהנשמה היא קדושה ונעלה על הכל. א"כ מה זה שאומר הכתוב, כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו. למה מתו, כיון שהיתה להם נשמה, היה להם להנצל. לא היה בידו, מה להשיב לו.
תעד אתו ושיילוה לרבי שמעון. באו ושאלו את ר' אלעזר ברבי שמעון. אמר להם, כך הוא ודאי, שלא ניתנה נשמה אלא לעוסק בעבודת בוראו, והמקרא מסייע לנו, כי כך אמר

קמך מדרש **בראשית** הנעלם
 בר מנח ובנוהי. וזכותהון לא תהו, אלא לאגין עליהון ועל בתיהון, ולא תהו סגי זכותהון כל פך, לאגנא על כל דרא.
תעה ואינון דהו זכאין בקדמיתא, כגון חנוך וירד, דתהו להון נשמתא, וחונין למיעבד הקב"ה בגיניהון, ומיתו מקדמת דנא. והינו דאמר קרא, כל אשר נשמת רוח חיים באפיו, דעל אינון דנשמתא קדישא תהו בהו. דלא תימא דעל אלין דהו בטופנא אמר קרא. אלא אתא קרא, ואמר, מכל אשר בתרבה מתו, שלא היו בימי דור המבול, ולא באותו זמן, אלא בתרבה מתו, כלומר פכר נסתלקו מן העולם, ולא נשתייר בעולם צדיק להגין על דורו, ואז נעשה דין ברשעים.

תעו "א"ל ר' תימא לרבי אבא, לא אמרית לך דהאי יגולגלתא דדחבא דהוא ממאריהון דמתניתין. לימא זכאין אתון מאריהון דמתניתין, סגי חולקהון על כולא לעלמא דאתי.

תעז עוד א"ר אלעזר, מאי דכתיב. "הללוהו בתקע שופר הללוהו בנגב" וכנו"ר הללוהו בתו"ף ומחול הללוהו במנינים ועוגב. וכי צריך הקב"ה להאי.

תעה אלא אמר דוד, כל מה שתשבחו לקמי קב"ה בהני מיני זמר, אינו כלום. פאדם האומר לתברו, עכשיו עשה זה וזה, וכל מה שתעשה אינו כלום, עד שתעשה דבר פלוני. כן אמר דוד, יתללוהו בצלצלי שמע הללוהו

מטורת הזהר (תהלים קט).
 ד ה"ג דפוס מונקאטש ובדפוסים הראשונים ל"ג מיתו מקדמת דנא. ה"ג אמר (דפוסים הראשונים). ו"ג גולתא (דפוס וויניציא בשם נוסח אחר). ו"ג נוסח אחר מוסיף הללוהו כ"ו הללוהו (מונקאטש).

מאמר אמר אבי, כשבא המבול לא היה אדם שיעשהו הקב"ה בזכותו, חוץ מנח ובניו. וזכותם לא היתה מספקת אלא להגן על עצמם ועל בתיהם, וזכותם לא היתה גדולה כל כך להגן על כל הדור.

תעה ואינון דהו זכאין וכי: ואלו שהיו צדיקים בתחילה, דהיינו חנוך וירד, שהיתה להם נשמה, והיו ראויים שהקב"ה יעשה בזכותם, מתו מקודם לכן. והיינו שאמר הכתוב, כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וגו' מתו, שטובב על חנוך וירד, על אלו שהיתה בהם נשמה קדושה. ואל תאמר שהכתוב טובב על אלו שהיו במבול, אלא הכתוב בא ואמר, מכל אשר בחרבה מתו, שפידושו, שלא היו בימי דור המבול ולא באותו זמן, אלא בחרבה מתו, דהיינו חנוך וירד וכדומה. שמתו ביבשה (דפוס דף י"א טור ד')

הסולם תוצא הארץ נפש חיה ולא במבול. כלומר שכבר נסתלקו מן העולם, ולא נשאר בעולם צדיק להגין על דורו, ואז נעשה דין ברשעים.
תעו "א"ל ר' חייא וכי: "א"ל ר"ח לרבי אבא, לא אמרתי לך שראש הוזהב שהוא מבעלי המשנה, יאמר לנו זה. אשריכם בעלי המשנה גדול חלקכם על הכל לעולם הבא.
תעז עוד א"ר אלעזר וכי: עוד א"ר, מ"ש הללוהו בתקע שופר הללוהו בנגב וכנו"ר הללוהו בתוף ומחול הללוהו במנינים ועוגב. שואל, וכי צריך הקב"ה לזה.
תעה "א"ל אמר דוד וכי: ומשיב, אלא אמר דוד, כל מה שתשבחו לפני הקב"ה באלו מיני זמר, אינו כלום. כאדם האומר לתברו עתה עשה זה וזה, וכל מה שתעשה אינו כלום עד שתעשה דבר פלוני. כך אמר דוד

קסח **הנעלם** **בראשית** **מדרש**
בצלצלי תרועה, פלומר אינו הללו, אלא מהו הללו, כל הנשמה תהלל זה
הללויה. והאחר אינו כלום, אלא הלול הנשמה, הה"ד כל הנשמה תהלל
זה הללויה.

מאמר יקוו המים

תעט * ויאמר אלהים יקוו המים וגו', רבנן פתחי בהאי קרא, לכו
חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. א"ר אבא, בא וראה, שלא כמדת
הקב"ה מדת בשר ודם. מדת ב"ו מעשיו מכלין אותו. אכל הקב"ה, מכלה
את מעשיו.

תפ והיינו דאמרה חנה, אין קדוש פה כי אין בלתך. מאי כי אין
בלתך. אל תקרי בלתך, אלא בלותך.

תפא כף הוא פתיב, לכו חזו מפעלות אלהים וגו', א"ר אבא, עובדו
דהקב"ה דעביד להו בעלמא דין, דוד מלכא הנה בהתבהלא, ואמר לכו חזו,
בואו מבעי ליה.

תפב אלא אמר דוד, כל דיירי ארעא די בעלמא דין, זילו, זילו מרישא
דעלמא עד סופיה, ותשפחין עובדו דהקב"ה, פעובדו גרישא דעלמא, כף
עובדו בסייפי דעלמא, מייתי דיוורין בעלמא, אי זכו, מותיב להו ולבנייהו ולבני

הלווי גרסאות

ח ניא והא (קראקא). ט ברפוס קראקא ליג מכאן עד
אמצע אות תפ"ו דיה ארי"ו ריקעים.

מסורת הזהר

(שם) משפטים ה צ"מ תקיח קיא ט"א שליו קיח
ט"ד שמ"ד. (ז) (בראשית א) לעיל אות קלו צ"ס. (ז) (תהלים
מו) ב"ב רכג צ"ד. (ז) (ש"א ב) ויקרא קט צ"ד.

יקוו המים

מהו כי אין בלתך. אלא אל תקרא בלתך,
אלא בלותך, דהיינו שאין מעשיו מכלים אותו.

תפא כך הוא פתיב וכו': כך הוא,
כתוב, לכו חזו מפעלות אלקים וגו'. א"ר
אבא, על מעשיו של הקב"ה שעושה בעולם
הזה, היה דוד המלך נבהל ואמר, לכו חזו.
שואל, בואו חזו, היה צריך לומר.

תפב אלא אמר דוד וכו': ומשיב, אלא
אמר דוד, כל יושבי הארץ אשר בעולם הזה,
לכו, לכו מראש העולם עד סופו, ותמצאו מעשיו
של הקב"ה, אשר כמעשיו בראש העולם, כך
מעשיו בסוף העולם. מביא דיוורין בעולם,
אם זוכים, מושיב אותם ובניהם ובני בניהם
עד סוף העולם. ואם אינם זוכים מחריב אותם
מהם, ומקום ההוא ועיר ההיא לא יבנו
לעולם. להראות לבני אדם, שמקום רשעים היה
מקום

הסולם

מאמר

דוד, הללוהו בצלצלי שמע הללוהו בצלצלי
תרועה, כלומר, אין זה הלול שלו, אלא מהו
הלולו, הוא כל הנשמה תהלל זה הללויה.
והלול אחר אינו כלום, אלא הלול הנשמה.
ז"ש כל הנשמה תהלל זה הללויה.

מאמר יקוו המים

תעט ויאמר אלקים יקוו המים וגו'.
חכמים פתחו במקרא הזה. לכו חזו מפעלות
אלקים אשר שם שמות בארץ. א"ר אבא בא
וראה, שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם.
מדת בשר ודם, מעשיו מכלים אותו. אבל
הקב"ה מכלה את מעשיו.

תפ והיינו דאמרה חנה וכו': והיינו
שאמרה חנה, אין קדוש פה כי אין בלתך.
(דפו"י דף י"א טור ד' * דף י"ב טור א')

קפו מדרש בראשית הנעלים
 בננייהו עד סופא דעלמא. לא זכו, מחריב להו מנהון. והוא אתרא, והוא קרתא, לא אתבני לעלמין. לאתוזה לכני נשא, דאתר חייביא תוה ההוא אתר, והקדוש ברוך הוא עבד ביה דינא, הךא הוא דכתיב אשר שם שמות בארץ.
תפג דבר אחר, לכו חזו מפעלות אלהים, א"ר פנחס, מה ראה דוד דאמר מפעלות אלהים, ולא אמר מפעלות ה'. אלא בשמא דאלהים, אשתכלל עובדא דבראשית. וכד ברא קב"ה עלמא, הוו מיא אזלין ונחתין וכד רמא ארעא לתתא, רמא לה בין מיא, והות טמירתא, ואתקראש בין מיא.
תפד ועבד הקב"ה את בגו את, אורחיה וטבעיה דעלמא, דמיא קלילין, וארעא יקרא. ומאן דאיהו יקרא נחית לתתא. וקלילא סליק לעילא. אכל הקב"ה, לאתוזה אתוהי ועובדוי לכני נשא, ארכין ואנחית מיא דקלילין לתתא, וארעא דאיהי יקרא, סליק לעילא, על קלילא. הה"ד לרוקע הארץ על המים. כלומר, מיא דאינון קלילין, לתתא. וארעא, דאיהי יקרא, לעילא.
תפה ועוד, כדמבין מיא אחזי ואפיק יבשתא, דלית ארעא לאסקא מגו מיא יבשתא, אלא לתותא. וכד אסיק יבשתא מבין מיא, קרא שמה ארץ. הךא הוא דכתיב, ויקרא אלהים ליבשה ארץ.
תפו ותנא, ז' שמות קרא לה: ארץ. אדמה. גיא. נשיה. ציה. ארקא. תבל. גדול שבכולם תבל, דכתיב והוא ישפט תבל בצדק. הה"ד, אשר שם שמות בארץ. אר"י, ז' קיעים ברא הקב"ה, כנגדם ברא ז' ארצות. ותנא, ארץ אחת ממש, הוציאו המים, וממנה נתהוו ז' ארצות, כדאמרן.

חלומי גרמאות

י נ"א חמא (ווינציא), כ נ"א רבין (ווינציא), ל נ"א ליג לה (ווינציא), מ נ"א אחרת (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

ז (תהלים קלו), ט (בראשית א) ב"א רצח צ"ב, ו (תהלים ט) לעיל אות רפז צ"מ.

מאמר	הסולם	יקו המים
מקום ההוא, והקב"ה עשה בו דין. ז"ש אשר שם שמות בארץ. שעושה מקומות הרשעים שמטה.	אדם, השפיל והוריד המים, שהם קלים, למטה, והארץ, שהיא כבדה, העלה למעלה, על הקל. ז"ש, לרוקע הארץ על המים. כלומר, המים שהם קלים, הם למטה, והארץ, שהיא כבדה, היא למעלה.	יקו המים
תפג דבר אחר לכו וגו'. פירוש אחר. לכו חזו מפעלות אלקים. א"ר פנחס מה ראה דוד שאמר מפעלות אלקים, ולא אמר, מפעלות הויה. אלא בשם אלקים נשתכלל מעשה בראשית. וכשברא הקב"ה את העולם, היו המים הולכים ויורדים, וכשהשליך הארץ למטה, השליכה בין המים, והיתה נסתרת, ונקפאה בין המים.	תפה ועוד דמבין מיא וכו': אות ב) ועוד, כי מבין המים הראה והוציא את היבשה, שנאמר ותראה היבשה, שאין דרך הארץ, שתעלה יבשה מן מים, אלא לתות עולה מן מים. וכשהעלה היבשה מן המים, קרא שמה ארץ. ז"ש ויקרא אלקים ליבשה ארץ.	יקו המים
תפד ועבד הקב"ה את וכו': ועשה הקב"ה אות בתוך אות. אות א) כי דרכו וטבעו של העולם, שהמים קלים והארץ כבדה, ומי שהוא כבד יורד למטה והקל עולה למעלה. אבל הקב"ה, להראות אותותיו ומעשיו לבני	תפו ותנא ז' שמות קרא אותה, ארץ אדמה גיא נשיה ציה ארקא ותבל. הגדולה שבכולם היא תבל, שכתוב, והוא ישפט תבל בצדק. ז"ש, אשר שם שמות בארץ. דהיינו ז' שמות אר"י, ז' קיעים	יקו המים

(דפויי דף י"ב טור א')

מדרש בראשית הנעלים קמו

תפז) א"ר יוסי, מ"א הו"ו יסודא דכולא. בגין דאשכחן ידעיקרא דכל עובדוהי דבראשית הו"ו מן מ"א. ותאנא, בתחלה היו המים מפורזין תחת השמים, עד שגער הקב"ה בהם, והכניסם ואספם אל מקום אחד. הה"ד יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה. ולאח"כ נתפזרו כמתחלה, ורקע הארץ על המים, הה"ד, לרוקע הארץ על המים פי לעולם חסדו.

תפח) אמר עולא, וכי למאי צריך חסד הקא, דכתיב לרוקע הארץ על המים פל"ח. א"ר יוסי, חסד גדול עשה הקב"ה בעולמו, שהעמיד הארץ על המים, שאלמלא לא היתה הארץ מלמעלה, היתה העולם מוטושטש בבת אחת.

תפט) א"ר חסדא, אלמלא כה, לא היו בני אדם נוטעין וחורשין וזורעין, עכשיו שהארץ למעלה, נוטעין וזורעין, והארץ עומדת בכחה ובקיומה, מפני לחות המים אשר מתחת לארץ. ומלמטה יוצאין פמה נהרות, פמה מעיינות, פמה מקנאות, לרשן כל העולם ולהצמיח הכל. והו"ו החסד שעשה הקב"ה עם בריותיו, ועם כל העולם.

תצ) * ת"ר, יומא חד, הוה יתיב רבי שמעון אבבא דתרעא דלוד, והו"ו תמן רבי יוסי ורבי חגי ורבי אלעזר בריה. אתא רבי פנחס, א"ל הא בוצינא דמתניתא יאתי, קם רבי שמעון אותביה גביה. א"ל, מאי יומא דין משאר יומין, דאת שתיק, ולית פומך מנטף מתקא דדובשא דחקמתא.

חלופי גרמאות

1 נ"א דמיקרא (קראקא). 2 נ"א כל (דפוסים הראשונים). 3 נ"א מתשטש (קראקא). 4 נ"א מוסף וזרעין ושורשין (קראקא). 5 נ"א ל"ג כמה נהרות (קראקא). 6 נ"א ל"ג כל קראקא. 7 נ"א יתיב (דפוסים הראשונים). 8 נ"א ל"ג דחקמתא (קראקא).

מאמר	הסולם	יקוו המים
רקיעים ברא הקב"ה, וכנגדם ברא ד' ארצות. ולמדנו, ארץ אחת ממש הוציאו המים, וממנה נתהוו ד' ארצות. כמו שאמרנו.	שאם לא היתה הארץ מלמעלה, היה העולם נמחק בבת אחת.	יקוו המים
תפז) א"ר יוסי מ"א וכו': אר"י, יסוד הכל היו המים. כי אנו מוצאים שעיקר כל מעשה בראשית היו מן המים. ולמדנו, בתחילה היו המים מפורזים תחת השמים, עד שגער הקב"ה בהם והכניסם ואספם אל מקום אחד. כח"ש, יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה. ולאח"כ נתפזרו כמתחילה, ורקע הארץ על המים ד"ש, לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו.	תפט) א"ר חסדא אלמלא וכו': א"ר חסדא אמר לא היה כך, לא היו בני אדם נוטעים וחורשים וזורעים, עתה שהארץ למעלה נוטעים וזורעים, והארץ עומדת בכחה ובקיומה מפני לחות המים אשר מתחת לארץ. ומלמטה יוצאים כמה נהרות, כמה מעיינות, כמה מקנאות, לרשן כל העולם ולהצמיח הכל. והו"ו החסד שעשה הקב"ה עם בריותיו, ועם כל העולם.	
תפח) אמר עולא וכו': א"ע, וכי למה צריך חסד כאן. שכתוב לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו. א"ר יוסי חסד גדול עשה הקב"ה בעולמו, שהעמיד הארץ על המים, (דפוי"דף י"ב טור א' * טור ב')	תצ) ת"ר יומא חד וכו': שנו חכמים, יום אחד היה ר' שמעון יושב בפתח השער של לוד, והיו שם ר' יוסי, ור' חגי, ור' אלעזר בנו. בא ר' פנחס, א"ל, הרי הנר של הברייתא בא. קם ר"ש והושיבו אצלו. א"ל, מה יום זה	

קסח מדרש **בראשית** הנעלם
תצא א"ל, מסתפל הוית בלבאי, האי דאמר יחזקאל, וְאִשְׁמַע קוֹל כְּנַפְיָהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל שְׂדֵי, שְׂקָל לִיה לְמִים רַבִּים, וְשְׂקָל לִיה לְקוֹל שְׂדֵי, וְשׁ"מ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים, כְּקוֹל שְׂדֵי הוּא. א"ל עַל דָּא "תְּוֹהֵנָא עֲלֶךָ, דְּלֹא הוּוּ שְׁפֹוּתִיהּ מִרְחֻשֵׁין בְּרֻזִין עֲלֵאִין.
תצב א"ל הָא רְזָא «דְרִתִּיכָא קְדִישָׁא הוּא. ת"ח, דְתַנֵּן בְּמִתְנִיתִין דִּידָן, אַרְבַּע מְלָאכִין קְדִישִׁין, נְטִלִין בְּמִטְלָנְהוּי דְכוּרְסָא יְקָרָא דְמְלָכָא קְדִישָׁא, וּמֵאֵן אֵינֻן מְלָאכִין. אֵינֻן דְאַתְקֶרוּן חִינְתָא קְדִישָׁא. בְּאֵילִין אַרְבַּע, אֵינֻן יְקִירִין וְעֵילָאִין עַל כָּל שְׂאָר מְלָאכִין, בְּר מַחַד.
תצג וְאֵית דְאָמְרֵי דְחַד הוּא מְאֵילִין אַרְבַּע, וְלֹא כֶּף הוּא, דְהֵכִי אֲשַׁפְתָּן בְּסַפְרָא דְחֻמְתָּא דְשְׁלֵמָה מְלָכָא.
תצד וְאֵילִין אַרְבַּע פִּד מְתַפְנֵי כִּינּוּפֵיָא בְּמִטְלָנְהוּן, מְשַׁתְּמַע בְּכָל רְקִיעָא קַל מְטְלָנְהוּן, כְּקַל מְלָאכִין סְגִיאִין עֵילָאִין, דְאַתְקֶרוּן אֶלְף אֶלְפִין, וְרַבּוּ רַבְבָּן. וּבְהִתְוֵא קָלָא דְהִתְוֵא שְׁמָשָׁא חַד, דְמְשַׁמֵּשׁ קְמִיָּה דְמְלָכָא עֵילָאָה. וְהִתְוֵא כִּינּוּפֵיָא דְאֵינֻן מְתַפְנֵי, בְּעֵידְנָא "דְאֵתִי לְאֲשַׁפְעָה עֲלֵיהוֹן טִיבוּ וְיִקְרַד מְלָכְהוֹן.
תצה בְּכָה רַבִּי פְנַחַס וְאָמַר, בְּקִלְדָּא דְקִלְדִּיטִין, גְּלִיפִין דְאָמִיד נְתוּזְרִיטָא, כְּבַד מְסַתְלִין הָוִיתָא. בְּמִטּוּ מִינְךָ אֲשָׁלִים פְּסוּקָא.

מסורת הזוהר
 (ש) (יחזקאל א) נח צג צ"א.
 ת נ"א תוהא הוית (קראקא). א נ"א מוסיף דעובדא דרתיכא (ווינציא). ונ"א דעובדא דרכיבא (קראקא). ב נ"א ואינון (בכל הדפוסים בשם נ"א). ג נ"א אר' (קראקא). ד נ"א אשכחו (קראקא). ה נ"א ליג דאתי (קראקא). ו נוסח אחר יקר (דפוסים ראשונים). ז ה"ג בדפוס קראקא נוסח אחר מכלהן (מונקאטש).

מאמר **הסולם** **יקו המים**
 זה משאר הימים, שאתה שותק, ואין פיך נוטף מתיקות הדבש של החכמה.
תצא א"ל **מסתכל הוית וכו':** א"ל הייתי מסתכל בלבי, בזה שאמר יחזקאל, ואשמע קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי. שקל מים רבים ושקל קול שדי. כלומר שהשווה אותם זה לזה. ומשמע מזה שקול מים רבים הוא כקול שדי. א"ל על כן תמהתי עליך, ששפתותיך לא היו מדובבות בסודות עליונים.
תצב א"ל **הא רזא וכו':** א"ל הגה זה הוא סוד המרכבה. בוא וראה, שלמדנו במשנה שלנו. ארבעה מלאכים קדושים, נוסעים במסעם של כסא הכבוד של המלך הקדוש. ומי המה אלו המלאכים. הם אלו הנקראים חיות הקודש. שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. ואלו הארבעה הם יקרים ועליונים על כל שאר המלאכים חוץ מאחד, שהוא מטטרון שר הפנים.
תצג **בכה ר' פנחס וכו':** בכה ר' פנחס מדוב התפעלות, ואמר, במפתח העמקים נפתחים
 (דפויי דף י"ב טור ב')

מדרש **בראשית** **הנעלם** **קס"ט**
תצ"ו אמר, קול המולה בקול מחנה. מאי קול המולה. הכי תנינן, דכד משבחין לקב"ה, כל מלה דאינון משבחין קמיה, כמלה דתושבחתא דמשחיתא דישראל, כד משבחין ליה לתתא.
תצ"ז בעמדם תרפינה פנפיהן, מהאי בעמדם, כמו עמדו ולא ענו עוד. דכד האי משחיתא דישראל לא משבחין להקב"ה לתתא, מיד תרפינה פנפיהן. מתרפן חליהון דהאי כגופיאי קדישא, ולית להו חילא לשבחא תושבחתא שלימתא קמיה.
תצ"ח ועוד קרא אחר המסייע להאי, דכתיב ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם וגו', ויהי קול זה קולו של יעקב. כפשמרבין בתפלה להיכן יסלקא, מעל לרקיע אשר על ראשם של חיות, ששם מנחת תפלתן של צדיקים.
תצ"ט וכשפוסקים להשמיע קולם ולהתפלל ולקרות בתורה, מה פתיב. בעמדם, כלומר בשתיקותם מהתורה ומן התפלה, תרפינה פנפיהן של החיות כדקאמרן. א"ל, מטול כן אתית למשמע מפומך, רוח חכמתא, שורייא, ושלמא דלעילא דיהב כה.

מסורת הזהר **חלופי גרסאות**
 (א) יוב (ב) שלח ק"ג צ"ט. א) (יחזקאל א) פנחס ר א ח נ"א קל (קראקא ובכל הרפוסים בשם נ"א). ט נ"א מוסיף מאי בעמדם תרפינה כנפיהן האי (קראקא). י נ"א להון (קראקא). כ נ"א כשמברכין (קראקא). ל נ"א חלקו (קראקא). ט נ"א ליג של (רפוסים הראשונים).

מאמר	הסולם	יקו המים
נפתחים אוצרות החתומים, כלומר שר"ש הוא, כמו מפתח, הפותח כל דבר עומק, וכל הסודות החתומים שאי אפשר לגלותם. בכאשר המלאכים עולים היית, וע"כ אתה יודע סודם. בבקשה ממך השלם הפסוק. בקלידא, הוא מלשון אקלידי (גיטין נ"ו). שפירושו מפתח. קלידיטין, הוא כמו קליטין דימא, שפירושו מעמקי הים (ב"ר ה'). גליפין, פירושו נפתחים ומתבארים. דאמיד נתזריטא, פירושו לפי הענין, אוצרות חתומים.	ענו עוד. כי כשמחנה ישראל אינם משבחים להקב"ה למטה, מיד תרפנה המלאכים כנפיהם למעלה, כי רפה כחם של הקבוצה הקדושה, של המלאכים, ואין להם כח לשבת תשבחה שלמה לפניו.	יקו המים
תצ"ו אמר קול המולה כקול וכו': אמר ר"ש. קול המולה כקול מחנה, מהו קול המולה כקול מחנה. כך למדנו, כאשר המלאכים משבחים להקב"ה, כל מלה שהם משבחים לפניו, היא כמלה של התשבחות של מחנה ישראל שמשבחים אותו למטה. וז"ש הכתוב, קול המולה של המלאכים, הוא כקול מחנה ישראל.	תצ"ז ועוד קרא אחר וכו': ועוד מקרא אחר המסייע לזה, שכתוב, ויהי קול מעל הרקיע אשר על ראשם וגו'. ויהי קול זה קולו של יעקב, כשמרבים בתפילה אנה היא עולה, הוא, מעל לרקיע אשר על ראשם של החיות, ששם מנחת תפלתם של צדיקים (כנ"ל אות ת"א).	
תצ"ז בעמדם תרפינה כנפיהם: בעמדם זה, פירושו, בעמדם מלשבח, כמו עמדו ולא (רפוי"ך דף י"ב טור ב')	תצ"ט וכשפוסקים להשמיע קולם ולהתפלל ולקרות בתורה, מה כתוב, בעמדם, כלומר בשתיקותם מן התורה ומן התפלה, תרפינה כנפיהן של החיות, כמו שאמרנו. א"ל ר' פנחס, בשביל זה באתי לשמוע מפין רוח חכמה, סדר, ושלום של מעלה שנתן כן. שורייא פירושו סדר, מלשון מבין שורותים (איוב כ"ד י"א).	

קב מדרש **בראשית** הנעלים
תק א"ר יהודה, יקוו המים, כקו זה שמניחים האומנים לבנות הבנין, שלא יצא חוץ ממנו לכאן ולכאן. כן עשה הקב"ה, קו למים, שלא יצאו משפתם לכאן ולכאן. הן הוא דכתיב וַיֹּאמֶר עַד פֶּה תָבֹא וְלֹא תִסִּיף.
תקא ותאנא, גבול הגביל הקב"ה ליס. ואי זהו גבול. רבי אבא אומר, זה החול, דכתיב וְאֲשֶׁר שָׁמְתִי חוֹל גְּבוּל לַיָּם. וכשרואים זה החול, חוזרים לאחור, ואינם יוצאים לחוץ, מאותו הקו שנתן להם הקדוש ברוך הוא.
תקב א"ר יצחק, בא וראה כמה הוא עיקרא דעלמא מיא, דהא שמים נטלו שמא מנהון, מי"ם שמי"ם. ולמה, א"ר יצחק שהוסיף הקב"ה על המים אש, וכרא ממנו השמים, כלומר, אש ומים.
תקג (* א"ר יודאי, לאו הכי, דהא מתכיבותא ודקמי קב"ה, איתברון שמים. א"ר אלעזר, ושפיר קאמר רבי יצחק, ולא קשיא, במאי דא"ר יודאי. וכד תנדע מהו מים, תנדע עיקרא דמילתא.
תקד וכד אָתָא רַבִּי בָּא, עָאֵל לְקַמֵּיהּ ר' יְהוּדָה וְר' תִּיבָא, אָמְרוּ לֵיהּ, לִימָא לָן מַר עֵיקְרָא דְחַד מְלָה, מַאינֹן רְזִין עֵילְאִין, אָמַר, אִימָא חַד מְלָה, וְטַב לְמַאן דִּיהוּי לֵיהּ לְבָא לְמַנְדַּע.

מסורת הזהר
 (א) איוב לח) תקיח קר ט"ג שי"ח. (ג) ירמיה ה) ת"ז
 (ב) נ"א דמקמי (קראקא). ט נ"א כד אתא ר' בו על (קראקא).
 בהקדמה יב: תסיט תקיח קג ט"א שי"ח קד ט"ג של"ז.

הסולם **מאמר** **יקוו המים**
תק א"ר יהודה וכו': אר"י יקוו המים. פירושו כקו זה, שמניחים האומנים לבנות בנין, שלא יצא חוץ ממנו לכאן ולכאן. כך עשה הקב"ה קו אל המים, שלא יצאו משפתם לכאן ולכאן. וז"ש, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף.
תקא ותאנא גבול הגביל וכו': ולמדנו, גבול הגביל הקב"ה את היס. ומה הוא הגבול. רבי אבא אמר זה הוא החול שמסביב ליס, שכתוב, אשר שתי חול גבול ליס. וכשהגלים רואים את החול הזה, הם תוזרים לאחור, ואינם יוצאים לחוץ מאותו הקו, שנתן להם הקב"ה.
תקב א"ר יצחק בא וכו': אר"י בוא וראה, כמה הם מים, עיקר העולם. כי השמים לקחו מהם השם מים. כי שמים הם אותיות ש' מים. ולמה נקראים שמים. א"ר יצחק, שהוסיף הקב"ה על המים אש, וברא מהם השמים. כלומר, אש ומים. כי השמים נעשו מאש ומים.
תקג א"ר יודאי לאו וכו': א"ר יודאי אינו כן. כי השמים נבראו מאהבה לפני הקב"ה. וא"כ אין בהם אש, שהיא דינים, (דפ"י דף י"ב טור ב' *) טור ג'
תקד וכד אתא רבי וכו': וכשבא רבי בא, נכנסו לפניו ר' יהודה ור' תיבא. אמרו לו יאמר לנו אדוננו עיקר דבר אחד מאלו סודות עלינו. אמר אומר דבר אחד, והוא טוב למי שיש לו לב לדעת.
 אמרין

מדרש בראשית הנעלים קנא
תקה אָמְרִין מֵאֲרֵי דְרִזָּא דְמִתְנִיתָא, דְהָאֵי מֵאֵן דְבְעֵי לְמִנְדַע וְלֵאסְתַפְלָא בְלִבֵיהּ, מְחַכְמֵתָא דְמִלְכָא עֲלָאָה, יִנְדַע בְּקִדְמִיתָא מְהוּ מִים. וּמֵאֵן דְבְעֵי לְמִנְדַע מְהוּ ״ קְרִישׁוּתָא דְכוּרְסִיָּה, יִסְתַּפֵּל בְּקִיּוּמָא ״ דְמִלְתָא, דְכְתִיב ״ בְּרִית מִלַח עוֹלָם הִיא. וּמִתְרִין אֲלִין, יִסְתַּפֵּל בְּחַכְמָתָא קְדִישָׁא דְלְעִילָא.
תקו א״ר אָבָא, מֵאֵן דְבְעֵי לְמִנְדַע עֲנִינָא דְקִיּוּמָא דְעֲלָמָא דִין, לִינְדַע עֲנִינָא דְמִלְחָא, דְאַתְנַהֵיג מִשְׁמַשָּׁא, דְאַתְמְנֵי תַחֲוֹתֵיהּ דְמֵאֲרֵיהּ, וְיִנְדַע מְהוּ, וְהִיךְ יִתְמַחֵי בְמִיָּא, וְיִסְתַּפֵּל בְּחַכְמָתָא.
תקז א״ר יִצְחָק אָמַר רַב, הֵנִי קְלוּדְטִי, דְזֻקְפִין בְּלוּדְטִיהוֹן מִיָּא וּמִלְחָא, עֲנִינָא דְנְהוּרִיתָא, בּוֹצִינְתָא ״ הוֹת, לֵאסְתַפְלָא בְּחַכְמָתָא.

מסורת הזהר (במדרש יח) לעיל אות רעד צ״ג.
 ע נ״א קרישׁוּתָא (קראקא). פ נ״א דמלחא (דפוסים הראשונים).
 צ נ״א והוֹת (קראקא).

מאמר המולם יקו המים
תקה אָמְרִין מֵאֲרֵי דְרִזָּא וכו׳: בעלי הסוד של המשנה אומרים, כל מי שרוצה לדעת ולהסתכל בלבו מחכמת המלך העליון, ידע תחילה מהו מים. ומי שרוצה לדעת מהו הקפאון שבכסאו, יסתכל בקיום הדבר, שכתוב ברית מלח עולם היא. ומשני אלה, יסתכל בחכמה הקדושה שלמעלה.
פירוש. המלכות כשהיא במצב אחרים היא דבוקה בקו שמאל דבינה, שאז מקבלת חכמה בלי חסדים, נמצאים אורותיה בקפאון, שאינם יכולים להאיר (כנ״ל בזהר ב״א אות ט״א ד״ה ימא דקאפו ע״ש) ואח״כ כשהיא מתקנת מז״א שה״ס קו האמצעי, כבר אינה יכולה לקבל חכמה משמאל דבינה, אלא שמקבלת חסדים מז״א, אמנם נשארים בה בחינות הקפאון ממצב האחרים, שהוא בחינת חכמה ונמסים עתה ומתלבשים בחסדים, ובוה נשלמת מב׳ הבחינות מחכמה וחסדים יחדיו. וסוד האורות הנקפאים האלו, נקראים ג״כ מִלָּה. וז״ס על כל קרבנך תקריב מלח, כדי לקבל משם ניצוצי החכמה ממצב האחרים. ויהיה הקרבן שלם מחכמה וחסדים.
 וז״ש, מֵאֵן דְבְעֵי לְמִנְדַע וכו׳, דהיינו שרוצה לעורר חכמה במלכות, ינדע בקדמיותא מְהוּ מִים, דהיינו שהם חסדים. ומֵאֵן דְבְעֵי לְמִנְדַע מְהוּ קְרִישׁוּתָא דְכוּרְסִיָּה המלכות נקראת כסא, וכשהיא היתה במצב האחרים היו אורותיה נקפאים כנ״ל, ומי שרוצה לדעת למה נעשה זה. יסתכל בקיומא דמִילָּתָא, דכתיב ברית מלח עולם היא, כי מן האורות הקפואים נתתקן תקון המלח, שהוא המקיים
 (דפוס י״ב טור ג)

קעב מדרש **בראשית** הנעלם
תקח ד"א ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, רבי פתח, מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ה', מקולות מים רבים, פשאמר הקב"ה למים, שיתפנסו במקום אחד, היו משוטטים לכאן ולכאן, ונתגאו למעלה.

תקט א"ר יצחק פהאי שעתא נטלו מיא לארעא, דהוות פניס יבהו, והו מתפנין לה. אמר להם הקב"ה, לא כן, אלא הפנסו פלכם אל מקום אחד ותראה היבשה. משמע דבפשטא הוות ארעא קודם, בלא ליחותא, בין מיא. יבשה לא כתיב, אלא היבשה.

תקי והו מיא אזלין גבהין ונחתין, ומשמעין קליהון לסיפי שמיא, עד שגער בהם הקב"ה, והכניסם לתהום, ותמן היא פנישותא דמיא. ועד פצון קליהון לא שכיד, וקרא להו ימים. וכד אינון גבהין תמן באתרא ההוא, אתבר תוקפיהון, ונחתין ולא נפקין לבר, מדחילו דתקיפותא דמאריהון, הה"ד "אדירים משברי ים אדיר במרום ה'".

תקיא א"ר יוסי, וא"כ מאי פתיב אתריו, עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש, מאי בעי פסוקא דא, לפסוקא דלעילא. א"ר יצחק, אמר דוד,

חלופי גרסאות

ק נ"א בה (דפוסים הראשונים). ר נ"א בה (דפוסים הראשונים). ש נ"א ומשתמעין (קראקא). ת נ"א ליג מן קליהון עד קליהון (קראקא). א נ"א ליה (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

ה (בראשית א) לעיל אות קלו צ"ט. ו (תהלים צג) לעיל אות פו צ"א. ז (שם) לעיל אות פו צ"א.

הסולם מאמר של מים ומלת, הוא ענין של אורה, ואור הנר, כדי להסתכל בחכמה. קלודטי פירושו חוים בכוכבים. כמו כלדאי (פסחים ק"ג) בלודטיהון, פירושו כוסותיהם. כי על מזוקי יין מתרגם קלוריא (וי"ד ה').

תקי והו מיא אזלין וכו': והיו המים הולכים, מתרוממים ויורדים, ומשמיעים קולם לסוף השמים, עד שגער בהם הקב"ה והכניסם לתהום, ושם הוא מקוה המים. ועד עתה קולם לא נשתתק. וקרא אותם ימים. וכשהם מתרוממים, שם במקום ההוא נשבר כחם, ויורדים, ואינם יוצאים לתוך, מפתח גבורת ה'. ז"ש אדירים משברי ים אדיר במרום ה'.

תקיא א"ר יוסי וא"כ וכו': אר"י, ואם כן, מה כתוב אחריו, עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש. מה היא השייכות של פסוק זה

פירוש. אלו החוים בכוכבים רוצים להתדמות ליחוד הקדושה, וע"כ הם מעמידים כוסות של מים ומלח, אשר יחודם מעורר גילוי החכמה, וז"ש ענינא דנהוריתא, דהיינו אור חסדים הנקרא מים, ובוצינתא, דהיינו מאורי אש המרומזים במלח, לאסתכא בהכמתא שבזה הם מעוררים הסתכלות בחכמה.

תקח ד"א ויאמר אלקים וגו': פירוש אחר. ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. רבי פתח, מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ה'. מקולות מים רבים, היינו כשאמר הקב"ה למים שיתכנסו למקום אחד, היו משוטטים לכאן ולכאן, ונתגאו למעלה.

(דפו"י דף י"ב טור ג')

מדרש בראשית הנעלם קנג
 רבש"ע, י עדות שעשית במעשה בראשית, הם אמת, להעיד עליהם בכל יום.
 דהא תנינן, כל המעיד במעשה בראשית בכל יום, מובטח לו שהוא בן עה"ב.
תקיב ואמר דוד, אתה הוא שעשית את כל העולם, ועשית את המים,
 והמים היו מכסין את העולם מהרבו שבהם, ועשית להם שיתכנסו בצמצום
 כלם אל מקום אחד. כך יהי רצון מלפניך, ששכינתך שהיא מלאה כל העולם
 בלו, שתצמצם אותה בביתך, ושיתר ראוי הוא להיות שם. הה"ד, לביתך נאווה
 קדש, ולא לזמן מועט, אלא לאורך ימים.
תקיג ד"א ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה
 היבשה. ר' תנחום פתח בהאי קרא, ה הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי
 חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק. תמן תנינן, כשהקב"ה
 מסתכל בעולם, ורואה שאין בני אדם זכאים, ורשעים הרבה פורחים בעולם,
 אזי עושה דין בעולם. א"ר תנחום, כעוכבא דגופא עם נשמתא, עביד הקב"ה
 עם דרא.

תקיד א"ר יצחק האיך. א"ל, פי האי גוונא, צדיקאי אינון * נשמתא, וחייביאי
 אינון גופא, פד מסתכל הקב"ה בעלמא, נטיל נשמתא, ואשתאר גופא לסרתנא
 דבשנא. ומאי נטיל, נטיל לנשמתא, דאינון צדיקאי, וישתארון גופא דאינון
 חייביאי.

תקטו א"ר תנחום, הה"ד ויאמר אלהים יקוו המים, אלו הצדיקים,

מסורת זוהר (פ) (ישעיה נז) ב"ב זה צ"א.
חלופי גרסאות
 ג נ"א עריות (דפוסים הראשונים). ג נ"א השמים (דפוסים הראשונים). ד נ"א שהמים (דפוסים הראשונים). ה נוסח אחר מוסיף את כל (ונוציא בשם נוסח אחר). ו נוסח אחר שיותר באהל ולהיות (קראקא).

מאמר המולם יקוו המים
 זה לפסוק הקודם. א"ר יצחק, אמר דוד, רבנו של עולם, עדות שעשית במעשה בראשית, הם אמת להעיד עליהם בכל יום. כי למדנו. כל המעיד במעשה בראשית בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא.
תקיב ואמר דוד אתה וכו': ואמר דוד, אתה הוא שעשית את כל העולם, ועשית את המים, והמים היו מכסים את העולם מהרבו שבהם, ועשית להם שיתכנסו בצמצום כולם אל מקום אחד, כך יהי רצון מלפניך ששכינתך שהיא מלאה כל העולם כולו, שתצמצם אותה בביתך, שיתר ראוי הוא שתהיה שם. ו"ש לביתך נאווה קדש, ולא לזמן מועט, אלא, לאורך ימים ולפיכך נסמך הכתוב הזה, אל הכתוב מים רבים אדירים משברי ים.
תקיג ד"א ויאמר אלקים וגו': פירוש אחר. ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים (דפוס דף י"ב טור ג' * טור ד')

תקטו א"ר תנחום הה"ד וכו': א"ר תנחום, ו"ש, ויאמר אלקים יקוו המים, אלו הם

קבד מדרש בראשית הנעלם
הנאספים לבית ועולם, שהיא מקום אחד מיוחד להם למעלתם. וכד יתפנשון לעלמא דאתי, מאי פתיב, ותראה היבשה, שהם הרשעים, בלי מעשה, שאין מי שיגין עליהם, ויכסה עליהם. כד"א, ויראו כל העדה כי גוע אהרן, אל תקרי ויראו, אלא וייראו.

תקטז דהא תנינן, א"ר יצחק אמר רב, ואמרי לה א"ר יהודה אמר רב, כל זמן שהצדיקים בדור, אין מה"ד יכולה לשלט בהם. הה"ד ויאימר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית. וכשהקב"ה רוצה לעשות דין ברשעים, מסלק הצדיקים מביניהם, ואז עושה דין ברשעים.

תקיז משל למה"ד, למלך שהיה לו פרדס, יומא חד עאל לגיניה, וקמא דהו תמן בכוליה דרדרין סגיאי, אמר, אנא בעי לבערא לון מהקא, זקר עיננהי וחזא ורדין טבין ייאי. אמר, בגיני אינון ורדין, אשבוק כל הדרדרין. וכד יתבו ריחא אינון ורדין, נטל להון ועקר להון מן גנא. פיון דעקר להון, אמר הא עידן לאעקרא דרדרין דגנא, וילבערא להו מהקא. כף הקב"ה, כל זמן שהצדיקים בדור, אין נעשה דין ברשעים. נסתלקו הצדיקים מביניהם, אז נעשה דין ברשעים.

תקיח שאל רבי יצחק לרבי אלעזר, פד תוי אנלי במדברא. אמר אנא בעי למשאל חד שאילתא, אי לאו הנה חטאה. א"ל יאות אנת למשאל י באורייתא, מה דאת בעי שאל.

מסורת הזהר (R/1) (במדרש כ) (U) (תהלים ק) וישב ה צ"ב.
ז נ"א עולמים (קראקא). ח נ"א לאבערא (דפוסים הראשונים).
ט נ"א שבק כל דרדין כד (קראקא). * נוסח אחר ולאבערא
קראקא). כ נוסחא אחר לא גרסין באורייתא (קראקא). ל נוסח אחר לא גרסין שאל (קראקא).

מאמר **הסולם** יקו המים
הם הצדיקים הנאספים לבית עולם, שהוא מקום אחד מיוחד להם למעלתם, וכשהם נאספים לעולם הבא, מה כתוב, ותראה היבשה, שהם הרשעים שהם בלי מעשה, שאין מי שיגין עליהם ויכסה עליהם. כש"א, ויראו כל העדה כי גוע אהרן. אל תקרא ויראו אלא וייראו. מפני שאין מי שיגין עליהם.

תקטז דהא תנינן אמר וכו': כי למדנו, א"ר יצחק אמר רב, ויש אומרים, א"ר יהודה אמר רב, כל זמן שהצדיקים בדור, אין מדת הדין יכולה לשלוט בהם. ז"ש, ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית. וכשהקב"ה רוצה לעשות דין ברשעים, מסלק הצדיקים מביניהם, ואז עושה דין ברשעים.

תקיז משל למה"ד למלך וכו': משל (דפוס י"ב טור ד')

תקיח שאל רבי יצחק וכו': שאל ר"י את ר' אלעזר, כשהיו הולכים במדבר. אמר אני רוצה לשאול שאלה אחת, אם זה אינו חטא. א"ל, ראוי אתה לשאול בתורה, מה שאתה רוצה, שאל.

מדרש בראשית הנעלם קנה
תקיט ׀ אמר, האי דאמר קרא, ׀ ויבא אלהים כי טוב. אי קודם הפעולה
 תהו, גאות הוא וישפיר. אלא מה דאמר לאחר הפעולה, משמע דלא תהו ידע
 קודם לכן עיקר הפעולה ותיקונה ויפניה. וכשהיתה הפעולה נגמרת, משמע
 דתהו מעיין בה פמות שהיא עומדת, ואזי הוא אומר כי טוב, דכתיב ויבא,
 ואח"כ אמר כי טוב.

תקכ א"ל לאו חטאה הוא, ואת צריך למשאל דא. ודא היא אזהרה לב"נ,
 דא"ר יהודה, כשילמוד אדם במעשה בראשית, פעולתו של כל יום ויום, אין
 לו לשאול על מה שאינו מצווה, ולומר פעולה זו למה נעשית כן ׀ בדמות
 זו. וזו נעשית כן בדמות זו. ואמור לו, תדע למה, ויבא אלהים כי טוב לעשותו,
 ועל כן אל תשאל יותר.

תקכא ועוד, כדי להזהיר לבני אדם, ולהורות להם הדרך הנכון, כי
 גלוי וידוע לפניו הפעולה קודם ׀ שיעשה, ולא רצה לומר טוב הוא זה, עד
 גמר המלאכה. וכך אין ראוי לאדם לשבח הדרך עד סיומו, שמא ימצא בו
 גרעון ויתבדה, ויאתו בדבריו.

תקכב א"ר ברכיה, כן ראינו בכמה מקומות, שנתן הקב"ה אזהרה לאדם
 להזהר ממנו, אע"פ שלא היה צריך לו, והכל גלוי לפניו, אכל כדי לתת
 אזהרה ׀ לאדם, הוצרך לעשות כן. ת"ח, דכתיב ׀ ארדה נא ואראה הפצצקתה

מסורת הזהר (בראשית א) לעיל אות תפה צ"ק. (בראשית יח) ח נ"א ל"ג אמר (קראקא). ו נ"א ותקנו ויפיו (קראקא).
 וירא ס צ"ג, ׀ נ"א וזו נעשית כך בדמות זו וזו בדמות זו (קראקא).
 ע נ"א שיעשהו (קראקא). פ נ"א לאדם ממנו אעפ"י שלא הוצרך (קראקא).

מאמר אמר
תקיט אמר האי דאמר וכו': אמר, זה שאמר הכתוב, וירא אלקים כי טוב. אם
 היה זה קודם הפעולה היה נכון ויפה. אלא
 ממה שאמר הכתוב, משמע שהיה לאחר הפעולה,
 ומשמע, שלא היה יודע מקודם לכן עיקר
 הפעולה ותקונה ויפיה, אלא כשהיתה הפעולה
 נגמרת, משמע שהיה מעיין בה כמו שהיא
 עומדת, ואז היה אומר, כי טוב. כי כתוב,
 וירא, ואח"כ אמר, כי טוב.

תקכ א"ל לאו חטאה וכו': א"ל אין
 זה חטא. ואתה צריך לשאול את זה. והכתוב
 הזה, הוא אזהרה לאדם, כי אר"י, כשילמוד
 אדם במעשה בראשית פעולתו של כל יום
 ויום, אין לו לשאול על מה שאינו מצווה,
 ולומר, פעולה זו למה נעשית כך בדמות זו,
 וזו נעשית כך בדמות זו. ואתה אמור לו,
 תדע למה. משום, וירא אלקים כי טוב
 (דפניי דף י"ב טור ד')

הסולם יקו המים
 לעשותו, וע"כ אל תשאל יותר. ובוה מיושבת
 שאלת ר"י, כי הכתוב וירא אלקים כי טוב,
 הוא רק אזהרה לאנשים, שלא ישאלו למה כך
 ולמה כך.

תקכא ועוד כדי להזהיר וכו': ועוד
 יש לישב. שהוא כדי להזהיר את בני אדם
 ולהורות להם הדרך הנכון. כי גלויה וידועה
 לפניו הפעולה, עוד קודם שיעשה, ועכ"ז, לא
 רצה לומר, טוב הוא זה, עד גמר המלאכה.
 וכך אין ראוי לאדם לשבח הדבר, עד סיומו.
 אולי ימצא בו חסרון, ונמצא ששיקר, ויהיה
 נתפש בדבריו.

תקכב א"ר ברכיה כן וכו': אר"ב,
 כן ראינו בכמה מקומות, שנתן הקב"ה אזהרה
 לאדם להזהר ממנו. ואע"פ שלא היה צריך
 לו, והכל גלוי לפניו אבל כדי לתת אזהרה
 לאדם

קבו מדרש **בראשית** הנעלם
הבאה אלי עשו פלה. וכי לא הנה גלוי לפניו, שהוא צריך לדעת ולחקר. אלא א"ר ברכיה, מפאן אנהרה לב"ד, שאין להם להסמך על דעתם, אלא יש להם לדעת ולחקר ולדרוש הענין יפה. הה"ד ודרשת וחקרת ושאלת היטב, ואין לך רשות להסמך על דעתך.

תקבג (*) עד דהו יתבי, חמו לרבי אבא דהוה אתי. אמרי ממאריהון דמתניתין אתי. קריבו גביה, שאילו האי שאילתא.

תקבד אמר, כן פסקו מארי דמתניתין, דכל מה דעבד קב"ה, עבד ליה בפיקודי, על ידא דאמצעי. אמר לארעא עבדי כן, עבדת כמא דאתפקדת, ולא שנייא מיניה. אמר למיא עבדו כן, ועבדו מיא עבדתהון דאתפקדו, ולא שנו מיניה. וכן לקיעא כן פי האי גוונא.

תקכה וכד הוה עביד שום חד מנהון עבדתיה * כמא דאתפקד, הוה תוי ליה קב"ה, דעבד פההו גוונא דפקיד ליה, והוא משבח ליה פההו עוכדא. הה"ד וירא אלהים כי טוב. כלומר וירא פאותו המעשה, שעשאוהו כמו שצוה. והנה אומר כי טוב, כלומר, כי טוב עשה כמה שנצטוה. ונהו וירא אלהים כי טוב. אמר רבי יצחק, פלהו שפיר אמרו, והאי מלה שפיר מפולהון.

תקכו א"ר ברכיה לרבי יצחק, א"כ קשיא מילתא דא מפל מה דאיתמר, דא"ה, הול"ל האי קרא, וירא אלהים את כל אשר עשו והנה טוב מאד. מאי את כל אשר עשה. א"ר יצחק, שפיר קאמרת.

חלופי גרסאות

צ נ"א ל"ג כמא (קראקא). ק נ"א הוא (קראקא). ד נ"א שאוהו המעשה עשאוהו (רפוסים הראשונים).

מסורת הזוהר

(דברים יג.) (ח) (בראשית א) ב"כ קיא צ"א ת"ז תכ"ב תמ"ז פג. פד. תקי"ח קיב ט"ג של"ט קכא ט"ב ש"ח.

הסולם

מאמר

יקו המים ממנו. אמר למים עשו כך. ועשו המים פעולתם שנצטוו ולא שינו ממנו. וכן לרקיע כך כאפן הזה.

תקכה וכד הוה עביד וכו': וכשאתד מהם עשה איוה מעשה כמו שנצטוה, היה רואה אותו הקב"ה, שעשה באותו האפן שצוה אותו, והיה משבתו באותה הפעולה. ז"ש, וירא אלקים כי טוב. כלומר, וירא באותו המעשה, שעשאוהו כמו שצוה, והיה אומר כי טוב. כלומר, כי טוב, עשה כמו שנצטוה. וזהו וירא אלקים כי טוב. א"ר יצחק כולם אמרו יפה בישוב הקושיא, ודבר הזה יפה יותר מכולם.

תקכו א"ר ברכיה לרבי וכו': אר"ב לר' יצחק. אם כן קשה דבר זה, מכל הישובים שנאמרו. כי אם כן, היה לכתוב הוה לומר, וירא אלקים את כל אשר עשו והנה טוב מאד, מהו

לאדם הוצרך לעשות כן. בוא וראה שכתוב, ארדה נא וראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה. וכי לא היה גלוי לפניו, והוא צריך לדעת ולחקר. אלא אמר ר' ברכיה, מכאן אזהרה לבין דין, שאין להם להסמך על דעתם, אלא יש להם לדעת ולחקר ולדרוש הענין יפה. ז"ש ודרשת וחקרת ושאלת היטב, ואין לך רשות להסמך על דעתך.

תקבג עד דהו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים. ראו את ר' אבא שהיה בא. אמרו, מבעלי המשנה בא. קרבו אליו. שאלו שאלה הוה. למה נאמר, כי טוב, לאחר המעשה.

תקבד אמר כך פסקו וכו': אמר, כך פסקו בעלי המשנה, שכל מה שעשה הקב"ה עשה אותו בצויו על ידי אמצעי. אמר לארץ, עשי כך. ועשתה כמו שנצטוית ולא שינתה (דפו"י דף י"ג טור א')

מדרש בראשית הנעלם קנו
תקכוז אָזְלוּ בַתְרִיָּה דְר' אָבָא, «אֲמַרִי לִיהָ הֵיא מְלָה, אָמַר לְהוּ, שְפִירָא
 "הִיא, וְקָרָא דָא מְסִייעָא לָן. דְּכַתִּיב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, בְּכִלְל. וְלֹא נֶאֱמַר
 אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, «דְּמִשְׁמַע עַל אַלְיָן אֲמַצְעִיִּים דַּעְבַּד, וְדַאֲפִיקוּ כָּל מַה
 דְּאִתְּפַקְדוּ, וְהָא טַב. וּבְגִינְיָה כְּתִיב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה.
תקכח א"ר חֲזִיָא, וּבָרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב, לְהִיּוֹתָם
 עוֹמְדִים תְּמִיד, בְּאוֹתוֹ קִיּוּם, וּבְאוֹתוֹ הִדְרָךְ שֶׁעָשָׂהוּ, וְשָׁלָא יִשְׁתַּנּוּ מִדְרָךְ זֶה לְעוֹלָם.
תקכט אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב, לְשִׁלְשָׁה קָרָא קַב"ה שְׁמוֹתָם בְּמַעֲשֵׂה
 בְּרָאשִׁית, וְאֵלוּ הֵן: הַשָּׁמַיִם, וְהָאָרֶץ, וְהַיָּםִים. הַשָּׁמַיִם מִנ"ל, דְּכַתִּיב וַיִּקְרָא
 אֱלֹהִים לְרִקְיעַ שָׁמַיִם. הָאָרֶץ מִנ"ל, דְּכַתִּיב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיִבְשָׁה אֶרֶץ. הַיָּםִים
 מִנ"ל, דְּכַתִּיב וַיִּלְמְקוּהָ הַיָּםִים קָרָא יָמִים. וְלָמָּה, לַעֲשׂוֹת בְּהֵם כָּל מְלֹאכְתוֹ.
תקל וּמַה שִּׁיַּצָּא מֵהֶם, הַנִּיחֻו לְאָדָם, לְקַרְוֹא לָהֶם שְׁמוֹת. א"ר בְּרַכְיָה,
 כָּל מַה שֶּׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, אֲדַה"ר קָרָא לָהֶם שְׁמוֹת, שְׁנֵאמַר וַיִּקְרָא
 הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל חַיַּת הַשָּׂדֶה.
 מְאֵמַר ב' תַּדְשָׁא הָאָרֶץ דְשָׂא

תקלא פְּרִשְׁתָּא ה'. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשָׁא הָאָרֶץ דְשָׂא עֵשֶׁב מְזִרְיעַ זֶרַע עֵץ

מסורת הזהר
 1) (שם) לעיל אות שצה צ"פ. 0) (שם) לעיל אות תפה
 2) צ"ק 0) (שם) שם. 9) (שם) ב. 3) (שם) א) לעיל אות
 קלט צ"פ.
חלופי גרסאות
 0) נ"א אמר (ווינציא) נ"א ליג אמרי ליה (קראקא). 1) נ"א
 היא דא וקרא מסייע (דפוסים ראשונים). א נ"א ומשמע
 אלין וליג על (דפוסים הראשונים). ב נ"א ואפיקו (ד'
 קראקא). ג נ"א מוסיף מאי את כל אשר עשה והנה טוב
 להיותם (קראקא).

מאמר הסולם יקו המים
 מהו את כל אשר עשה, שמשמע, שכי טוב
 אינו טוב על האמצעיים, אלא על מעשיו
 עצמו. א"ר יצחק, יפה אתה אומר.
תקכוז אָזְלוּ בַתְרִיָּה דְר' וְכו': הִלְכוּ
 אַחֲרֵי ר' אָבָא, אֲמַרו לוּ דַבֵּר זֶה, דְּהֵיִינוּ קוֹשִׁית
 ר' בְּרַכְיָה, אָמַר לְהֵם יִפֵּה הוּא וּמְקָרָא זֶה
 הוּא רֵאִיָּה לָנוּ. כִּי כְּתוּב, אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה,
 בְּכִלְל, וְלֹא נֶאֱמַר, אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה. כִּי אֵת
 כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, מִשְׁמַע שְׁטוּבָה עַל אֵלוּ הָאֲמַצְעִיִּים
 שֶׁעָשָׂה, וְעִלְיָהֶם נֶאֱמַר כִּי טוֹב מְאֹד, כִּי
 הוֹצִיאוּ כָּל מַה שֶּׁנִּצְטוּוּ, וְהִנֵּה טוֹב. וּמִשּׁוּם
 זֶה כְּתוּב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה.
תקכח א"ר חֲזִיָא וִירָא וְכו': אַר"ח,
 וִירָא אֲלֵקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב,
 לְהִיּוֹתָם עוֹמְדִים תְּמִיד בְּאוֹתוֹ הַקִּיּוּם וּבְאוֹתוֹ
 הִדְרָךְ שֶׁעָשָׂה אוֹתָם, וְשָׁלָא יִשְׁתַּנּוּ מִדְרָךְ זֶה
 לְעוֹלָם.
תקכט אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב וְכו':
 (דפויי דף י"ג טור א')

קנח מדרש בראשית הנעלם
פרי עושה פרי למינו. רבי יצחק פתח, עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. רבי אבהו אמר, כמה יש לאדם להרהר במעשיו, ולפקוד אותם בכל יום, הואיל ונתן בו הקב"ה נשמה טהורה, לדעת ולהפיר לבוראו, ולהסתכל בנפלאותיו שהוא עושה בכל יום ויום.

תקל"ב ותאנא, א"ר יצחק, ארבע רוחות מנשבות בכל יום, מארבע רוחות העולם. רוח מזרח מנשבת מהבקר ועד חצי היום. ונפקי עמיה מההוא אוצר החמדה. דתנן, אוצר יש למעלה בשערי מזרח, וחמדה שמו. ויש בו שלשת אלפים ושבעים וחמש רוחין דאסנותא לעלמא.

תקל"ג והיינו דתנן במתניתא דרבי אליעזר, מאי דכתיב, בקר לא עבות, כלומר, כשהוא בקר, מאן דאית ליה מרעין וחללים, אינו נלכד בעבות.

תקל"ד ואריב"ז, יש מלאך ממונה, מהבקר ועד חצי היום, בההוא רוחא דאתי ממזרח, ומיכאל שמו, שהוא ממונה לצד מזרח. ואריב"ז הוא מיכאל, דכתיב ביה, הנה מלאכי ילך לפניך. באשגחותא תשפח, מיכאל (* מלאכי ודא הוא דאמר הקב"ה למשה, הנה מלאכי ילך לפניך. כלומר, הנה מיכאל ילך לפניך.

תקל"ה ותאנא, פשרות מזרח מתעורר לצאת לעולם, מאן דאזיל באורחא, ויכוין רוחיה להאי ענינא. פל ברפתא דברכין ליה, מתקיימת בההיא שעתא. ויהא חדי פל ההוא יומא.

מסורת הזהר
(שיר ב) ויקרא זה צ"ר. (ר) (ש"ב כג) מקץ סא צ"ו. (דפוסים הראשונים). ז נ"א שהוא (קראקא). ז נ"א מסיף וכנגד זה אריב"ז (ווינצ'א) ובדפוס קראקא כתוב וכנגד זה ואריב"ז. נ"א ובג"ד אריב"ז (מנוקאטש). ח נ"א ליג חצי (קראקא). ט נ"א ובאשגחותא (דפוסים הראשונים). י נ"א מתקיימא (דפוסים הראשונים).

מאמר ב' **הסולם** **תדשא הארץ דשא**
מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למינו. ר' יצחק פתח, עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. ר' אבהו אמר, כמה יש לו לאדם להרהר במעשיו, ולפקוד אותם בכל יום, הואיל ונתן בו הקב"ה נשמה טהורה, לדעת ולהכיר בוראו, ולהסתכל בנפלאותיו שהוא עושה, בכל יום ויום.

תקל"ב ותאנא א"ר יצחק וכו': ולמדנו א"ר יצחק, ארבע רוחות מנשבות בכל יום, מארבע רוחות העולם. רוח מזרח מנשבת מן הבקר ועד חצי היום. ויוצאים עמו מאותו אוצר החמדה. שלמדנו אוצר יש למעלה בשערי מזרח, וחמדה שמו, ויש בו ג' אלפים וע"ה רוחות רפואה לעולם.

תקל"ג והיינו דתנן במתניתא וכו': (דפוסים הראשונים) * טור ב'

תקל"ד ותאנא כשרוח מזרח מתעוררת לצאת לעולם, ולמדנו, כשרוח מזרח מתעוררת לצאת לעולם, מי

מדרש בראשית הנעלם קנט
תקלו רוח מערב, מנשבת מחצי היום עד הלילה, ונפקי עמיה מאוצר מעין, ד' מאה ושתין וחמש רוחין, לאפרתא עשבים ואילנים ויבולים. ותאנא, מלאך ממונה מחצי היום עד הלילה, ורפאל שמיא, והוא ממונה לצד מערב.
תקלז א"ר יוסי בן פזי, א"כ קושיא איפא הקא, דהא תנינן מלאך הממונה על הרפואה, רפאל שמו, ואמרת דאסנותא אתי ממזרח, ומיכאל ממונה עליו.
תקלח ת"ש, אריב"ז, כל עובדוהי דקב"ה גבי בני נשא, מטול דישתמודעון ליה, דהוא מחי, והוא מסי, וְלֹא יִשׁוּן בְּנֵי נֶשֶׂא לְבִיָּהוּ לְמִלְאָכָא, וְלֹא לְדַבְרֵיכֻנָא. וּבְגִין כֵּן מְחַלֵּף עֵידָנִין וְזַמְנִין, דְּלֹא יִמְרוּן מִלְאָכָא פְלוּנֵי עֲבַד לִיָּה הַאי, אֶלָּא כּוֹלָא בִּידֵיהּ.
תקלט ולפיכך מחליף רוחין, עד דיצלו קמיה, ויתובון. וכדין יפקוד לאסנותא למשרי עלוהי, ויהוא מלאכא דאתפקד על אסנותא, עביד מה דאתפקד, מרעותיה דמריה.
תקמ ות"ח, רחמנותא דהקב"ה, דלא מחי לב"נ, עד דסלקי עובדוהי במתקלא גבי דינא דלעילא, ויהוא דאתמני על דינא הוא מיכאל. ורחמנותא דהקב"ה, דאע"ג דבגיניה מטא ליה דינא בגיניה, ובדינא. ממטי ליה רוחא דאסנותא בכל יומא, עד דיקשר אינש עובדוהי, ויתוב מנייהו קמי מאריה, וכדין משדר ליה אסנותא על ידוהי דההוא שליחא דממנא עלוהי.

חלופי גרמאות

כ נ"א לא ישון לבני וליג ביג (קראקא). ל נ"א לי (קראקא). ח נ"א דאיפקר (קראקא). י נ"א ורינא מטי (דפוסים הראשונים).

מאמר כ' מי שהולך בדרך, ויכוון רוחו לענין הזה, באותה שעה, כל הברכות שמברכים אותו מתקיימות ויהיה שמח כל אותו היום. תקלו רוח מערב מנשבת וכו': רוח מערבית מנשבת מחצי היום עד הלילה, ויוצאים עמו מאוצר מעין ד' מאות וס"ה רוחות, להצמיח עשבים ואילנות ויבולים. ולמדנו מלאך ממונה מחצי היום עד הלילה, ורפאל שמו, והוא ממונה לצד מערב. תקלז א"ר יוסי בן פזי וכו': אריב"פ, א"כ ישנה כאן קושיא, כי למדנו מלאך הממונה על הרפואה, רפאל שמו. ואתה אמרת שהרפואה באה ממזרח, ומיכאל ממונה עליו. תקלח ת"ש, אריב"ז כ"ל וכו': בוא ושמע, א"ר יוחנן בן זכאי, כל מעשיו של הקב"ה לבני אדם, הוא כדי שיכירו אותו שהוא מכה והוא מרפא, ובני אדם לא יתנו לבם לא למלאך ולא לשר. ומשום זה מחליף עתים	הסולם זומנים, שלא יאמרו מלאך פלוני עשה לו זה, אלא הכל הוא בידו. תקלט ולפיכך מחליף רוחות, עד שיתפללו לפניו וישובו. ואז יצוה על הרפואה שתשרה עליו, ואותו המלאך הממונה על הרפואה עושה מה שנצטוה מרצון אדוניו. תקמ ות"ח רחמנותא דהקב"ה וכו': ובוא וראה רחמיו של הקב"ה, שאינו מכה את האדם עד שמעשיו עולים במאזנים בבית דין של מעלה, ואותו שנתמנה על הדין הוא מיכאל, ורחמיו של הקב"ה, אע"פ שבשבילו מגיע לו הדין בידו, בדין, מביא לו רוח רפואה בכל יום עד שהאדם מיטיב מעשיו, וישוב מהם לפני אדונו, ואז שולח לו רפואה על ידי אותו השליח הממונה עליו דהיינו מיכאל.

רוח

(דפוס י"ג טור ב')

קפ מדרש **בראשית** הנעלם
תקמא רוח דרום מנשבת מרישא דליליא עד פלגות ליליא, ונפקו עמיה מההוא אוצר ׀ החמדה, מאתן ושבעין ותמש רוחין, לדשנא ארעא, ולחממא קרירותא. ומלאך ממונה עליו, ואוריאל ׀ שמיה, והוא ממונה לצד דרום, בההוא רוחא. וההוא רוחא פכדא על בני מרעין, ודחקין ביה, והוא טב לעלמא. ותאנא, בההוא זמנא דיינין לחיביא בנורא דגיהנם, וכל עלמא שכבין, והוויס בשיתנא, ולית מאן דמצלי עליהן.

תקמב רוח צפון מנשבת מחצי הלילה עד הבקר. ותאנא, תלת מאה אלפין רוחין ועלעולין אתין עמיה, והוא קשה מפלהון לכולא. וטב לבני מרעין, מסגיאות קרירותא ׀ לחמימותא סגיא די בהון.

תקמוג ותאנא, ארשב״י ביה שענתא, נפק קב״ה מאינון עלמין סגיין דכסיף בהו, ואתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן, וקל פרוזא פרוזי קדמוהי, ואמר, עורי צפון ובואי תימן. כלומר עורי רוח צפון, ואיתער למיתי לעלמא ׀ ולאפתא בבוסמא דעדן. הךא הוא דכתיב, ׀ הפיחי גני יזלו בשמיו.

תקמד דתאנא בזמן שרוח צפון מנשבת בחצי הלילה, והקב״ה נכנס בגן עדן, כל הבשמים, וכל האילנות שבגן עדן, עולים ריחם, ומזמרים לפניו. דכתיב, ׀ אז ירננו עצי היער מלפני ה'. א״ר שמעון יחאי יער, כד״א ׀ אכלתי יערי עם דבשי.

תקמה וכל הצדיקים פלם נהנין מזיו אספקלריא של מעלה, וניזונין ממנו,

מסורת הוהר (שיר ד) לעיל אות תקלא צ״ק. א) (דהיא טו) לך ג
חלופי גרסאות
ס נ״א החמה (דפוסים הראשונים). ו נ״א ש״מ (קראקא).
פ נ״א ומחמימותא (דפוסים הראשונים). צ נ״א בה (דפוסים הראשונים). ק נ״א ולאפרחא (קראקא). ר נ״א ליג האי יער (קראקא).

הסולם מאמר ב'
תקמא רוח דרום מנשבת וכו': רוח דרומית מנשבת מתחילת הלילה עד חצות לילה, ויוצאים עמו, מאותו אוצר החמדה, רע״ה רוחות לדשן הארץ, ולחמם הקרירות. ומלאך ממונה עליו, ואוריאל שמו, והוא ממונה לצד דרום באותה הרוח. ורוח ההיא קשה בשביל החולים ומצטערים בו. והוא טוב לעולם. ולמדנו, בעת ההיא דנים את הרשעים באש הגיהנם, ועל העולם שוככים הוויס בשינה, ואין מי שיתפלל עליהם.
תקמב רוח צפון מנשבת וכו': רוח צפונית מנשבת מחצות לילה עד הבוקר. ולמדנו ש' אלף רוחות וסערות באות עמו, והוא קשה מכולן, לכל, והוא טוב לחולים, כי מרוב קרירות שבו, מקדר את החום הגדול שבהם.

תקמוג ותאנא ארשב״י ביה וכו': (דפוויי דף י״ג טור ב')

תקמה וכל הצדיקים כולם נהנים מזיו המראה של מעלה, וניזונין

מדרש בראשית הנעלם קפא
ומזמרים לפני יוצרם בג"ע. הה"ד יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. א"ר מנחם,
מאי יאכל, סלקא דעתין דקב"ה יאכל. לאו הכי, אלא כמאן דאמר ייתי
שולטנא דביתא ויאכל אושפינא, כן כתיב יבא דודי לגנו, כלומר, כשיבא
דודי לגנו, יאכל הממתין לו. ואינהו, פרי מגדיו. הם * הצדיקים, שהם פרי
מגדיו של הקדוש ברוך הוא.

תקמו ת"ר, כשמתחיל רוח צפון לנשב, כל השמים, וכל הרקיעים, וחיות
הקדש, והאופנים, וכל צבא השמים, כלם מזדעזעים ומתחלחלים, ופוצחים רנה
ושבתה, למי שאמר והיה העולם, עד שנכנס עם הצדיקים בג"ע, וזהו בחצות
הלילה.

תקמו אמר רב יהודה אמר רב, האי מאן דנשמתא קדישא אית ביה,
ושמע קל תרנגולא קרי בפלגות ליליא, דאמר רב יהודה אמר רב, בפלגות
ליליא, פד עייל קב"ה בגנתא דעדן, ויקא דאשא נפיק מבין גלגלי חיותא,
ואזיל בכל עלמא, ונוגע תחות גדפוהי דתרנגולא, וכההיא שעתא, בדחילו
מקיש גדפוי דא עם דא, וקארי, ודא הוא בפלגות ליליא.

תקמו ומאן דאית ליה סוכלתנו בלבוי, ויתער ויקום לאתעסקא באורייתא,
אזיל קליה ואשתמע בגנתא דעדן, ואצית קב"ה. וצדיקא אמרין ליה, מארי
עלמא. מאן הוא דא. והוא אתיב ואמר פלניא, ונשמתא קדישא דאית ביה,
לעי באורייתא, אציתו כולכו, דהאי ניתא קדמאי, מפל שירתא ותושבתתא,
דאמרין לעילא.

חלופי גרמאות

ש"א (דפוסים הראשונים). ת"א מוסיף א"ר תנחום הם (קראקא). א"א נ"א ומגע (דפוסים הראשונים). ב"א ל"ג דא
(קראקא).

מאמר ב' הסולם תדשא הארץ דשא
וניזונים ממנו, ומזמרים לפני יוצרם בגן
עדן. ז"ש, יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו.
א"ר מנחם מהו יאכל, היעלה על דעתך שהקב"ה
יאכל. ומשיב, אינו כן, אלא הפירוש הוא, כמי
שאומר, יבא המושל של הבית ויאכל האורח.
כך כתוב, יבא דודי לגנו, כלומר, כשיבא
דודי לגנו, יאכל הממתין שם לו. ומי הוא.
הוא, פרי מגדיו, שהם הצדיקים, שהם פרי
מגדיו של הקב"ה.

תקמו ת"ר כשמתחיל רוח וכו': שנו
חכמים כשמתחיל רוח צפונית לנשב, כל
השמים, וכל הרקיעים, וחיות הקדש, והאופנים,
וכל צבא השמים, כולם מזדעזעים ומתחלחלים
ופוצחים רנה ושבת למי שאמר והיה העולם,
עד שנכנס עם הצדיקים בגן עדן. וזהו בחצות
הלילה.

תקמו אמר רב יהודה אמר רב וכו':
(דפוסים דף י"ג טור ב' * טור ג')

הה"ד

קפב מדרש בראשית הנעלם
תקמט) ה"ד, הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגְּנִים. כְּלוּמַר, נִשְׁמַתָּא קַדִּישָׁא דְדַאֲתָּ יִתְבָּא
 בְּהֵוּא עֲלֵמָא, בֵּין גְּנוּתָא וְטַנוּפָא, יִזְאֲתָּ עֶסְקַת בְּאוּרֵייתָא. בְּשַׁעְתָּא דָּא, תְּכַרִּים
 מְקַשִּׁיבִים לְקוּלָּהּ, שְׁהוּא עֵרֵב. וְהוּאִיל וְכֵן, הַשְּׁמִיעִי וְהִרִמִּי קוּלָּהּ בְּתוֹרָתִי, וְאַתָּן
 לָהּ שְׂכַר חֶסֶד בְּעוֹלָם הַבָּא.
תקנ) א"ר תְּנַחוּם, בֵּא וּרְאָה, דְּוֹד תְּוֹה יָדַע הֵהִיא שַׁעְתָּא. דְּתַנֵּן, כְּנֹר תִּהִי
 תְּלוּי לְמַעְלָה מִמַּטְתּוֹ שֶׁל דָּוִד, וְכִשְׁהִיָּה חֲצוֹת לַיְלָה, רוּחַ צְפוֹנִית בָּאָה וּמִנְשַׁבֶּת
 בּוֹ, וּמִיד תִּהִי קָם וּמִתְגַּבֵּר בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחְתוּת. דְּכְתִיב ^א עוֹרָה כְּבוֹדִי עוֹרָה
 הַנֶּבֶל וְכֹנֹר אֶעִירָה שְׁחַר.
תקנא) א"ר וִירָא, מַנְ"ל דְּרוּחַ צְפוֹנִית מִנְשַׁבֶּת בְּכֹנֹר. א"ר יִצְחָק, מִהָכָא,
 כְּתִיב הֵכָא עוֹרָה כְּבוֹדִי, וְכְתִיב הֵתָם עוֹרֵי צְפוֹן. מַה לְהֵלֵן צְפוֹן, אִף כָּאן
 צְפוֹן. וְהוּוֹ צִיִּיתִין לִיהּ בְּכָל לַיְלָא, קב"ה, וְכָל צְדִיקָא דִּי בְּגִנְתָּא דְעַדָּן, וְזֶה הוּא
 בְּחֻצֵי הַלַּיְלָה.
תקנב) ת"ר, עֲשֵׂה הַקב"ה ג"ע לְמַטָּה בְּאַרְצֵךְ, וְהוּא מְכוּוֹן כְּנֹגַד כֶּסֶף הַכְּבוֹד,
 וּפְרוּכָת, הִקְרַח הַנּוֹרָא. וְתֵאנָא, מְקוּם יָדוּעַ יֵשׁ עֲלִיו, אֲשֶׁר לֹא שְׁלֵטָא בּוֹ עֵין
 נְבִיא לְרֵאוֹת, לֹא בַמַּחְזָה, וְלֹא בַמְרָאָה, וְעַדָּן שְׁמוֹ, דְּכְתִיב ^א עֵין לֹא רָאָתָה
 אֱלֹהִים זוֹלַתְךָ.
תקנג) וא"ר שְׁמַעוֹן, מֵאוֹתוֹ עַדָּן שְׁלַמְעֵלָה, מִמְּנוּ נִיזוֹן אוֹתוֹ ^א הַגֵּן שְׁלַמְטָה

מסורת הזהר
 ג) שם ה' לך ז' צ"א. ד' (תהלים נ) לך נה צ"ב.
 ה) ישעיה סד) הקשהו אות סג ז"ת יח ט"א שלי"ז כא
 ט"ב שלי"ט כו ט"א שמ"ד לג ט"ב ש"כ מט ט"ג שלי"ה
 ט"ד שמ"ג.
חלופי גרסאות
 ג ה"ג רפוס (וינוציא) נ"א דאתיהבה (קראקא). ג"א דאתתרכת
 (מנוקאטש). ד ה"ג הסלם נ"א ואת מתעסקא (רפוסים
 הראשונים). נ"א ואתעסקת (מנוקאטש). ה נ"א הוּן (רפוסים
 הראשונים).

מאמר ב' המולם
תקמט) ה"ד היושבת בגנים וכו':
 ו"ש, היושבת בגנים. כלומר, שהקב"ה אומר
 לנשמה, נשמה קדושה, שאת יושבת בעולם
 ההוא בגנים, דהיינו, בין גגות וטנופת, ואת
 עוסקת בתורה, בשעה זו, חברים מקשיבים
 לקולך, שהוא ערב. וכיון שכך הוא. השמיעני
 והרימי קולך בתורתך, ואתן לך שכר חסד
 בעולם הבא.
תקנ) א"ר תנחום בא וכו': אר"ת,
 בוא וראה, דוד היה יודע את השעה ההיא,
 של חצות לילה, שלמדנו, כנור היה תלוי למעלה
 ממטתו של דוד, וכשהיה חצות לילה, רוח
 צפונית באה ומנשבת בו, ומיד היה קם
 ומתגבר בשירות ותשבחות. שכתוב, עורה
 כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.
תקנא) א"ר זירא מנ"ל וכו': אר"ז,
 מאין לנו, שרוח צפונית מנשבת בכנור. א"ר
 (רפ"י דף י"ג טור ג)
תדשא הארץ דשא
 יצחק, מכאן. כתוב כאן עורה כבודי, וכתוב
 שם עורי צפון. מה שם הוא צפון אף כאן
 הוא צפון. והיו מקשיבים לו, לדוד, בכל לילה,
 הקב"ה וכל הצדיקים שבגן עדן. וזה הוא
 בחצי הלילה.
תקנב) ת"ר עשה הקב"ה וכו': שנו
 חכמים, עשה הקב"ה גן עדן למטה בארץ, והוא
 מכוון כנגד כסא הכבוד, שהוא המלכות, ופרוכת
 הנורא, שהיא הרקיע כעין הקרח הנורא (כנ"ל
 אות ש"פ) שממעל המלכות. ולמדנו, מקום
 ידוע יש עליו בגן עדן, אשר לא שלטה בו עין
 נביא וחווה לראות, לא במחזה, ולא במראה,
 ועדן שמו. שה"ס חכמה העליונה, שכתוב, עין
 לא ראתה אלקים זולתך. שעל שמו נקרא גן
 עדן.
תקנג) וא"ר שמעון מאותו וכו':
 ואר"ש, מאותו עדן שלמעלה ממנו, שהיא חכמה
 העליונה

קפג **הנעלם** **בראשית** **מדרש**

הימנו, ומתדשנים משם כל האילנות וְכָל הַיְבוּלִים, וְכָל הַצְּמִיחִים שֶׁבַּגֶּן.
תקנד וְאִרְשׁ, שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, מְנַטֵף אוֹתוֹ עֵדֶן שְׁלֹמְעֵלָה מֵעַל
הַגֶּן, מִכָּל רִיחֵין טְבִיין, וְזֶהְרִין עֲלָאין, וְהַנְּאוֹת וְכִסּוּפִין, וּמִהֵהוּא רִיחָא וְכִסּוּפָא
וְהַנְּאֵתָא דְנַחֲתָא עֲלוּהִי, מִתְּזֵן כָּל עֲלָמָא מִיְנֵיהּ.
תקנה וְתֵאנָא, אִרְשׁ כְּשֶׁאָמַר הַקב"ה תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא, מִיַּד הַצְּמִיחָה
הָאָרֶץ כָּל יְבוּלִין, וְכָל דְּשָׂאִים, וְכָל אֵילָנוֹת שֶׁבַּג"ע בְּתַחֲלָה. וְאִח"כּ הַצְּמִיחָה
לְכָל הָעוֹלָם. וְאִרְשׁ יְהוּדָה, הָאָרֶץ הַצְּמִיחָה לְכָל הָעוֹלָם, וְהַקב"ה הַצְּמִיחַ לְג"ע.
הַה"ד וְיִשְׁעֵהוּ אֱלֹהִים גֵּן בְּעֵדֶן מִקְדָּם.
תקנו אִרְשׁ, הָאָרֶץ הַצְּמִיחָה הַכֹּל, וְהַקב"ה בִּירַר כָּל דְּמַעְלֵי מְנִיחֵהוּ,
וּשְׁתַּלֵּן בְּג"ע. וּמִמָּה דְנַחֲתָא מֵעֵדֶן, כָּלֵם נִזְוִנִים, הַה"ד וְיִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֲרֻזֵי לְבָנוֹן
אֲשֶׁר נֹטַע אֲשֶׁר שָׁם צְפָרִים יְקַנְנוּ. מֵאֵן אֵינוֹן צְפָרִים, אֵלֵין אֵינוֹן צְדִיקָא, דְּקב"ה
עָבִיד לְהוּ גְדַפִּין כְּצְפָרִין, לְאַתְעוּפָפָא לְעֵילָא, בְּמַנְדַע וְסוּכְלָתְנֵנוּ, וְלִסְלָקָא לְהוּ
לְהוּא אֲתֵר דְּגִיזוּ לְהוּז,*) דְּכְתִיב בֵּיהּ עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זֹלַתְךָ יַעֲשֶׂה
לְמַחְכָּה לוֹ.
תקנו אִרְשׁ יְהוּדָה, הוֹלִידָה הָאָרֶץ דְּשָׂאִים הַמְגַדְלִים לְאִח"כּ, וְצוּמְחִים,
לְעֲשׂוֹת צוּרְךָ הָעוֹלָם. וְכָל הַעֲשָׂבִים שֶׁל רְפוּאָה לְרַפְאוֹת בְּהֵם הַבְּרִיּוֹת, כָּלֵם
יְהוּדָה וְהַצְּמִיחָה הָאָרֶץ בְּכַת אַחַת.

ה'לופי גרמאות

מטורת הזהר
(ו) (בראשית ב) ב"א רח צ"ג, ז) (תהלים קד) ב"א רמג
(דפוסים הראשונים), י' ב"א הוציאה (מונקאטש בשם ב"א),
ז"ב.
ז) ב"א דצפרין (דפוסים הראשונים), ל' ב"א ל"ג מן הולידה
עד משמע (קראקא).

תדשא הארץ דשא

דשאים וכל אילנות שבגן ערן בתחילה. ואח"כ
הצמיחה לכל העולם. וא"ר יהודה, הארץ
הצמיחה לכל העולם, והקב"ה הצמיח לגן עדן.
ז"ש, ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם.

תקנו אִרְשׁ הָאָרֶץ הַצְּמִיחָה וְכוּ': אִרְשׁ
שְׁמַעוֹן, הָאָרֶץ הַצְּמִיחָה הַכֹּל. וְהַקב"ה בִּירַר
כָּל הַמְשׁוּבַח שֶׁבָהֶם וּשְׁתַּלֵּם בְּגֵן עֵדֶן. וּמִמָּה
שִׁיורֵד מֵעֵדֶן, נִזְוִנִים כּוֹלֵם. ז"ש, יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה'
אֲרֻזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נֹטַע אֲשֶׁר שָׁם צְפָרִים יְקַנְנוּ.
מֵהַמָּה אֵלוֹ הַצְּפָרִים. אֵלוֹ הֵם הַצְּדִיקִים
שֶׁהַקב"ה עוֹשֶׂה לָהֶם כְּנָפִים כְּצְפָרִים לְעוֹף
לְמַעַלָּה, בְּדַעַת וּבְתַבּוּנָה, וְלַהֲעֵלוֹת אוֹתָם לְאוֹתוֹ
מִקּוֹם הַגֶּנוֹז לָהֶם, שְׁכַתוֹב בּוֹ, עֵין לֹא רָאָתָה
אֱלֹקִים זֹלַתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחְכָּה לוֹ.

תקנו אִרְשׁ יְהוּדָה הוֹלִידָה וְכוּ': אִרְשׁ
הוֹלִידָה הָאָרֶץ דְּשָׂאִים, הַמְגַדְלִים לְאִח"כּ, ע"י
זוֹרְעָתָם, וְצוּמְחִים, לְעֲשׂוֹת צוּרְךָ הָעוֹלָם. וְכָל
הַעֲשָׂבִים

הסולם

מאמר ב'

העליונה, ניזון אותו הגן שהוא המלכות, שלמטה
ממנו, ומתדשנים משם כל האילנות וכל
היבולים וכל הצמחים שבגן, שהם מדרגות
האורות והנשמות והמלאכים שבגן.

תקנד וְאִרְשׁ שְׁמַעוֹן שְׁלֹשָׁה וְכוּ':
וְאִרְשׁ, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם מְנַטֵף אוֹתוֹ
עֵדֶן שְׁלֹמְעֵלָה מֵעַל הַגֶּן מִכָּל רִיחֵין טְבִיין,
וְזוּהָרִים עֲלוּנִים, וְהַנְּאוֹת, וְחַמּוּדוֹת. וּמֵאוֹתוֹ
הָרִיחַ, וְהַחֲמֵדָה, וְהַהֲנָאָה, שִׁיורֵדִים עֲלֵיו, נִיזוֹן
מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָם.

פירושו. החכמה מושפעת אל המלכות על
ידי ג' קוין דו"א. וז"ש ג' פעמים בכל יום,
ה"ס ג' קוין, מנטף אותו עדן שלמעלה וכו',
ה"ס החכמה. ומהווא ריחא וכו' מקבלים
כל התחתונים שבב"ע.

תקנה וְתֵאנָא אִרְשׁ כְּשֶׁאָמַר וְכוּ':
וּלְמַדְנֵנוּ, אִרְשׁ שְׁמַעוֹן, כְּשֶׁאָמַר הַקב"ה תְּדַשָּׂא
הָאָרֶץ דְּשָׂא, מִיַּד הַצְּמִיחָה הָאָרֶץ כָּל יְבוּלִים וְכָל
(דפוסים הראשונים) טור ג' *) טור ד'

קפד מדרש בראשית הנעלם
תקנח א"ר יהודה בר שלום, בו ביום שנבראו שמים וארץ, בו ביום עשו כלם תולדותם. ולא חסר מהם כלום. משמע דכתיב, "אלה תולדות השמים והארץ. ואימתי נעשו תולדות אלו. ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים." דייקא, בו ביום נעשה כל צרכי העולם. ולאחר פן גילה אותם, בכל יום ויום. ונתן טעם לכל דבר ודבר באותו היום שנתגלה.

תקנט וכן א"ר יוחנן, בו ביום שנבראת הארץ, בו ביום הולידה והצמיחה כל תולדותיה, והיו כלם גנוזות תחתיה, עד שאמר לה הקב"ה "תוצא הארץ. תברא הארץ לא נאמר, אלא תוצא הארץ, דבר שהיה גנוז בה, והוציאה כל דבר ודבר, באותה השבע הראוי לה להוליד ולהנריע מהם בדומה להם, הה"ד למינה.

תקס א"ר יהודה, כף עשה הקב"ה לארץ, פנקבה זו המעופרת, ואח"כ מוציאה עופרה ממנה. כף היתה הארץ, בשעה שנבראת נתעברה מהיסודות כלם שנכנסו בה, והם הוציאו כל תולדות שלה.

תקסא אר"י כוונדן של שליא דאשה, דמלייאן מן זרעא דב"נ, דאית יביה היסודות כלם, כף הארץ, בו ביום שנבראת, בו ביום נתעברה, מכל מה שהולידה, דכתיב "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ומיד והארץ היתה תהו ובהו וחשך ורוח. הרי בכאן ארבעה יסודות, "שהם: אש. מים. רוח. חשך. ואלו הולידו כל תולדותיה, ומאלו נתייסדו כולם. וכל התולדות נתהוו, מכחות אלו.

תקסב א"ר אבא, בצוציתא דארעא, מלייאן זרעא פנקבה, מאינן מיא דלעילא, ומתעברת מנייהו פנוקבא דמתעברא מן דכורא.

מסורת הזהר
 ח (בראשית ב) ב"א קצב צ"א. ט (בראשית א) לעיל
 אות רעד צ"י.
 ח נ"א מוסיף וכן אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן (קראקא). ו נ"א מוסיף דכתיב תוצא (קראקא). פ נ"א לה (קראקא). צ נ"א כוורד (קראקא). ק נ"א דמלייא (קראקא). ר נ"א בה יסודות (קראקא). ש נ"א ליג שהם (דפוסים הראשונים). ת נ"א מלייא זירועא (קראקא).

הסולם
 תדשא הארץ דשא מאמר ב'
 העשבים של רפואה לרפאות בהם הבריות, כולם הולידה והצמיחה הארץ בבת אחת.
תקנח א"ר יהודה בר שלום וכו': (א"צ פירוש).
תקנט וכן א"ר יוחנן וכו': (א"צ פירוש).
תקס א"ר יהודה כף וכו': (א"צ פירוש).
תקסא אר"י כוונדן של וכו': אר"י, (דפויי דף י"ג טור ד')

מדרש בראשית הנעלם קפה
תקסג) שאל רבי חגי לרבי דוסתאי, א"ל, הא פתיב וַתּוּצֵא הָאָרֶץ דְּשֵׁא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עוֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ. אי ארְעָא אפיקת אילנין ופירין, מה פתיב לאח"כ, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח, ומשמע טרם פתגומו.

תקסד) א"ל, כף הוא, אבל פחות להוליד באותו הזמן לא היה להם. ומפני מה, מפני שלא המטיר ה' אלהים על הארץ, ואד לא היה, שיעלה מן הארץ, שאלמלא היה כף, כל פחותם היו להוליד ולהצמיח. אבל מפני זה לא היה בארץ הפת המוליד.

תקסה) רבי יצחק אול לגבי רבי זירא. עאל לביתיה אשכח דתהו מטייל בההוא גינא. פתח ואמר, וכני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים. מה חזו בני יתרו לסלקא מתמן.

תקסו) דאמר רב יהודה אמר רב, שקולה היתה יריחו, כנגד כל א"י, מרוב התענוגים שהיו בה. דאמר רב יהודה אמר רב, למה נקראת שמה יריחו, על שם הריח. אמרו בני יתרו, אנו צריכין לאתעסקא באורייתא, ואורייתא אינה צריכה תענוגים, ניקום מפאן לטורא ונתעסק באורייתא.

תקסז) א"ר זירא, ידענא על מה אתפוננת, אלא בני יתרו, עד כען לא הוו ידעי אורייתא, וצריכי לטורא. אבל אנא ידענא באורייתא, וצריכנא צחותא לשמעתא.

טמורת הזהר (שם) לעיל אות קמא צ"ק, (כ) (שם ב) וירא א צ"ב, א נ"א גינה (דפוסים הראשונים). ב נ"א ל"ג אינה (קראקא). (ז) (שופטים א).

מאמר ב' תקסג) שאל ר' חגי וכו': שאל ר"ח לר' דוסתאי, אמר לו, והרי כתוב, ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למיננו. שואל, אם הארץ הוציאה אילנות ופירות, מה כתוב אחר כך, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח, וטרם משמע כתרגומו. תקסד) אמר לו כך הוא וכו': א"ל כך הוא, שכבר הוציאה התולדות, אבל באותו הזמן, עוד לא היה בהם, באילנות ודשאים. כת המוליד, שיוכלו להוליד אחרים, ומפני מה, מפני שלא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואד לא היה שעולה מן הארץ, שאם היה כך, כבר היו כל כוחותיהם בהם להוליד ולהצמיח, אבל מפני זה שעוד לא המטיר וגו', לא היה בארץ כת המוליד. תקסה) רבי יצחק אול וכו': ר"י הלך (דפויי דף י"ג טור ד')	הסולם תקסג) שאל רבי חגי לרבי דוסתאי, א"ל, הא פתיב וַתּוּצֵא הָאָרֶץ דְּשֵׁא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עוֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ. מה פתיב לאח"כ, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח, ומשמע טרם פתגומו. תקסד) א"ל, כף הוא, אבל פחות להוליד באותו הזמן לא היה להם. ומפני מה, מפני שלא המטיר ה' אלהים על הארץ, ואד לא היה, שיעלה מן הארץ, שאלמלא היה כף, כל פחותם היו להוליד ולהצמיח. אבל מפני זה לא היה בארץ הפת המוליד. תקסה) רבי יצחק אול לגבי רבי זירא. עאל לביתיה אשכח דתהו מטייל בההוא גינא. פתח ואמר, וכני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים. מה חזו בני יתרו לסלקא מתמן. תקסו) דאמר רב יהודה אמר רב, שקולה היתה יריחו, כנגד כל א"י, מרוב התענוגים שהיו בה, על שם הריח. אמרו בני יתרו, אנו צריכין לאתעסקא באורייתא, ואורייתא אינה צריכה תענוגים, ניקום מפאן לטורא ונתעסק באורייתא. תקסז) א"ר זירא ידענא וכו': א"ר, אני יודע אל מה אתה מתכוון. דהיינו אל מה שראהו מטייל בגינה ומתענג, אמר לו את זה. אלא בני יתרו, עוד לא היו יודעים התורה והיו צריכים להר, דהיינו לחיי צער כמ"ש, כך דרכה של תורה וכו' וחיי צער תחיה. אבל

קפו מדרש בראשית הנעלם
תקסח א"ל, מאי דכתיב ותוצא הארץ דשא. א"ל, הוציאה הארץ כל התולדות שהיו בה, ושהיו גנוזים בה, לחוץ. ולא היו בהם כוחותם, עד שהמטיר הקב"ה על הארץ, ועמדו כל התולדות בכחם השלימה, וכתיב וירא אלהים כי טוב.

מאמר יהי מאורות

תקסט * פרשתא ו' ויאמר אלהים יהי מאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ. תמן תנינן, א"ר יצחק בר יעקב, מאי דכתיב פלף יפה רעיתי ומום אין בך, ת"ח, כשברא הקב"ה את עולמו, עשאו מאותו האור הנאצל מלמעלה. וכרא השמים, מאותו הרקיע הראשון שהכינו הקב"ה ובראו בתחלה. ואותו הרקיע הוליד כל שאר הרקיעים שנתהוו ממנו.

תקע ואמר רב יהודה אמר רב, אותו הרקיע הוליד כל המאורות, מאותו האור שמקבל מלמעלה. וכשברא הקב"ה אותו רקיע, נטל את המאורות, והניחם באותו רקיע, הנקרא רקיע השמים. שאותו הרקיע, נתנה מן השמים.

תקעא א"ר יהודה אמר רב, הרקיע העליון, הוליד השמים אשר תחתיו. והשמים הולידו האי רקיע, ונקרא רקיע השמים. ונטל הקב"ה הני מאורות, ונתנם בו. הה"ד ויתן אותם אלהים ברקיע השמים.

חלופי גרסאות

ט (בראשית א) לעיל אות קמב צ"ה. ט (שיר ד) בהשמטות ג ניא והיו (דפוסים הראשונים). ד ניא וברא (קראקא). ח"א רנא: צו י צ"מ ד"ח יד ט"ג שליב לא ט"ג שמ"ד תקי"ח קח ט"ג ש"ט. ט (בראשית א) ב"א קט צ"ד שם דף ק"ז צ"א תקי"ח קיב ט"ג של"א.

מסורת זוהר

יהי מאורות

(כנ"ל אות ת"ב) ואותו הרקיע הוליד כל שאר הרקיעים שנתהוו ממנו (כנ"ל אות שצ"ח).

תקע ואמר רב יהודה אמר וכי: ואר"י א"ר, אותו הרקיע שהוא יסוד ז"א, הוליד כל המאורות מאותו האור שמקבל מלמעלה, מז"א, וכשברא הקב"ה אותו הרקיע, לקח את המאורות והניחם באותו הרקיע הנקרא רקיע השמים, שהוא יסוד ז"א, כי אותו הרקיע, שהוא יסוד, נתנה מן השמים, שהוא ז"א (עי' אות ת"ג).

תקעא א"ר יהודה אמר רב וכי: אר"י א"ר, הרקיע העליון, שהוא בחוה דיסוד"ת, הוליד השמים אשר תחתיו, שהוא ז"א, כי יסוד"ת האציל את ז"א, והשמים, שהם ז"א, הולידו את הרקיע הזה, כי ז"א האציל את היסוד שלו. ונקרא, רקיע השמים. ולקח

מאמר

אבל אני כבר יודע בתורה, ואני צריך שחות להבין ההלכה.

תקסח א"ל מאי דכתיב וכי: א"ל מ"ש ותוצא הארץ דשא. א"ל, הוציאה הארץ כל התולדות שהיו בה, ושהיו גנוזים בה, לחוץ. ולא היו בהם כוחותם עד שהמטיר ה' על הארץ, ועמדו כל התולדות בכחם השלם. וכתוב, וירא אלקים כי טוב.

מאמר יהי מאורות

תקסט פרשתא ו' ויאמר אלקים יהי מארת וגו': שם למדנו. א"ר יצחק בר יעקב, מ"ש כלך יפה רעיתי ומום אין בך. בוא וראה כשברא הקב"ה את עולמו עשהו מאותו אור הנאצל מלמעלה, וברא השמים מאותו הרקיע הראשון, שהכינו הקב"ה ובראו מתחילה (דפוס" דף י"ג טור ד' *). דף י"ד טור א' (א)

מדרש בראשית הנעלים קפז
תקעב א"ר יצחק, עשה הקב"ה הני מאורות, והניחם בזה הרקיע, להיות ממשלה על הארץ, ולהשתמש בהם הבריות, וכשבראם, נתנו אותם שניהם בשנה. אמרה הלבנה, רבש"ע, אין לך להתנהג בשני כתרים בשנה. מה עשה הקב"ה. המעיט אותה, והיינו הפפרה של שעיר ראש חדש, שנאמר בו לה'.
תקעג א"ר יעקב, בכמה דוכתי תנינן דא, ולא אתיישבא בלבאי עניינא. פד אתא רב נחמן, אתו ושיליה, אמר כמשמעו. א"ר יהודה לרבי יעקב, ה אתה רוצה לעבור על דברי חבריך. אשתיק.
תקעד רבי יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא, אתא למחמי לרבי אלעזר ב"ר שמעון, תתניה, נפקא ברתיא, ושקלא יהוי לנשקא. אמר לה, לכי ומעטי את עצמך מקמי בעליך, דאיהו קדישא. שמע ר' אלעזר, אמר פצע אנא ואדפרנא מלה חד, דאיהו מרגלא יקירא, דאיתמר על סיהרא, ופדתנינן, דקב"ה אמר לסיהרא, לכי ומעטי את עצמך, דחשבת סיהרא ה דלה אתייהיב שולטנא. א"ל חמוי, אנא כף שמענא, וכף הוא מתסדר בלבאי, בגין דלא אעבר על דעתוי דחבריאי.
תקעה פתח רבי אלעזר פומיה ואמר, אשריף ישראל מי כמוך עם

מסורת הזהר
 (דברים לג) ויצא קלה ציו ח"ג קלט. קצב: ה נ"א מוסיף כלומר אתה (וויציא) ונ"א כלום אתה (קראקא ומונקאש). ו נ"א מדכונא (דפוסים הראשונים). ז נ"א כד תנינן (דפוסים הראשונים). ח נ"א דלא (קראקא). ט נ"א חמה (דפוסים הראשונים). י נ"א דעתך (מונקאש). כ נ"א דחביא (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם יהי מאורות
 ולקח הקב"ה מאורות האלו ונתנם בו, ביסוד דז"א, שהוא המשפיע אותם אל המלכות הנקראת ארץ. ז"ש ויתן אותם אלקים ברקיע השמים (כנ"ל ת"ב ואות ת"ג).
תקעב א"ר יצחק עשה וכו': אר"י, עשה הקב"ה, שהוא בינה, מאורות האלו, והניחם ברקיע הזה, שהוא יסוד דז"א, להיות ממשלה על הארץ, שהיא המלכות, ולהשתמש בהם הבריות, שהתחתונים יאותו לאורם. וכשבראם, נתנו שניהם את אורם בשנה. כלומר, שהשמש והלבנה, שה"ס ז"א ומלכות היתה מדרגתם שוה, שז"א הלביש קו הימין דבינה, והמלכות הלבשה את קו השמאל דבינה. אמרה הלבנה, רכוננו של עולם אין לך להתנהג בשני כתרים בשנה, מה עשה הקב"ה, שהוא בינה, המעיט אותה, והיינו הכפרה של שעיר ראש חדש, שנאמר בו חטאת לה'. כל זה כבר נתבאר באורך (בזהר בראשית א' מאות ק"י עד אות קט"ו).
תקעג א"ר יעקב בכמה וכו': אר"י, (דפויי דף י"ד טור א')

תקעד רבי יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא וכו': ריבר"ש בן לקוניא, בא לראות את ר' אלעזר בר"ש חתנו, יצאה בתו ולקחה ידיו לנשקן. אמר לה, לכי ומעטי את עצמך לפני בעליך, שהוא קדוש. שמע ר' אלעזר. אמר עתה נזכרתי דבר אחד, שהוא מרגלית יקרה, שנאמר על הלבנה, כמו שלמדנו, שהקב"ה אמר אל הלבנה לכי ומעטי את עצמך. כי הלבנה חשבה שניתנה לה השליטה. א"ל חמוי, אני כך שמעתי, וכך הוא מסתדר בלבי, הפירוש של הדברים, כדי שלא אעבור על דעת החברים. כלומר, שנתחזק לפרש הדברים, כדי שלא לבטל חשיבות דברי חברי.

תקעה פתח רבי אלעזר וכו': פתח ר'

קפח מדרש בראשית הנעלם

נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך. וכי גאותן של ישראל חרב הוא. לא. דהא החרב לעשו אתייהיבת, דכתיב * ועל חרבך תחיה. אכל ישראל, לא.

תקעו אלא הכי שמענא מאבא, דאלין אינון ת"ח, דכד שמעין מלה, ולא אתיישב בלבהון, דאינון מגיחין דא עם דא, פאינון דמגיחי קנבא בחרבא, וכעין לקטלא דא לדא.

תקעו ומלה דא דאמר חרבנא, פך הוא, וכן גורנא ברזא דמתניתא דילן, דכד ברא קב"ה לשמשא ולסיהרא, גור על שמשא, דאתתור למתוי שולטנא דעשו. וגור על סיהרא, * למתוי בעלמא דין, שולטנא דיעקב. ומני עליהון וברבין פקיפין, עד דיתון תרין אומיאי אלין.

תקעו והוא וברבנא, דאתמני על סיהרא, בגין אומה דיעקב, בעא מן קב"ה, ידיתיהב שולטנא לסיהרא בעלמא דין, כלומר * לאומה דיעקב. אמר קב"ה, וכי מה * בעיאי אומה דיעקב, אלא לעלמא דאתי, ולשלטאה להו על כל * עכו"ם. אכל בעלמא דין, לכי ומעטי את עצמך, ואשתעבידי בגלותא, למזכי לעלמא דאתי.

תקעו פד אתי אומה דיעקב, אתרעמו קמיה דקודשא בריך הוא על * דאתנטל מנהון שולטנא, ואתייהבת לעשו. אמר * להון קב"ה, וכי מה אתון בעאן שולטנא דעלמא דין, דהא אנא ערבאה לשלטאה * לכו לעלמא דאתי,

ה'לופי גרמאות

7 נ"א ליג ישראל (קראקא), ח נ"א מוסף למיתב למתוי (דפוסים הראשונים), 1 נ"א דאתיהב (דפוסים הראשונים), 8 נ"א אומה (ווינצ'יא) נ"א אומאה (קראקא), 9 נ"א בעינא (דפוסים ראשונים), 9 נ"א אומיאי (דפוסים ראשונים), 10 נ"א דאתנאל (דפוסים הראשונים), ק נ"א לכל עלמא (קראקא).

מסורת הזהר

(9) (בראשית כז) תולדות סה צ"א ח"א קמה. קעא. ונב. ת"ז תס"ט קח:

מאמר ר' אלעזר את פיו, ואמר, אשריך ישראל מי כמון עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך. שואל, וכי גאותם של ישראל הוא החרב. ומשיב, לא. כי החרב ניתנה לעשו, שכתוב ועל חרבך תחיה. אבל ישראל, לא.

תקעו אלא הכי שמענא וכו': אלא כך שמעתי מאבי, שהכתוב טובב על תלמידי חכמים כאשר שומעים דבר ואינו מתישב בלבם, הם נלחמים זה עם זה, כאלו לוחמי מלחמה בחרב, ורוצים להרוג זה את זה. ועליהם נאמר, ואשר חרב גאותך. ורמז בזה על קושי ההבנה שבאגדה הנ"ל של קטרוג הירח. שצריכים לבארם ולא לבטלם.

תקעו ומלה דא דאמר וכו': ודבר זה שאמרו חברינו, כך הוא פירושו, וכן גורתי בסוד המשנה שלנו. כשברא הקב"ה את השמש (דפויי דף י"ד טור א' * טור ב')

הסולם והלבנה, גור על השמש שתחזור להיות שליטתו של עשו. וגור על הלבנה, שתהיה בעולם הזה שליטתו של יעקב. ומינה עליהם שרים חזקים, עד שיבואו שתי אומות האלו.

תקעו והוא רברבנא דאתמני וכו': והשר ההוא שנתמנה על הלבנה בשביל האומה של יעקב, ביקש מהקב"ה שתנתן השליטה ללבנה בעולם הזה. כלומר שתנתן השליטה לאומה של יעקב. אמר הקב"ה, וכי מה צריכה האומה של יעקב, לשליטה בעולם הזה, אלא לעולם הבא יהיו שולטים על כל אומות העולם. אבל בעולם הזה, לכי ומעטי את עצמך, ושעבדי עצמך בגלות לזכות לעולם הבא.

תקעו כד אתי אומה וכו': כשבאה האומה של יעקב, התרעמו לפני הקב"ה, על שנלקחה מהם הממשלה וניתנה לעשו. אמר להם

מדרש בראשית הנעלם קפמ
 על כל י האומות. ובג"כ הקריבו עלי פפרה, כלומר על אותה הכטחה שאני
 ערב בו, הקריבו פפרה, ואתעסקו בארזייתא, ועלי לתת לכם שכר טוב, ועלי
 להשליט אתכם על כל האומות, שעל כך מיעטתי את הגרם בעולם הזה.
תקפ אָתָא ר' יוסי חמוי, ונשקיה ברישיה, קרא לברתיה ואמר לה,
 ׀ קוטפינא דנהירותא, ובוצינא דאיתפראשא בטבוןן, אית גבך, זפאה אנת, זפאה
 חולקך, זפאה הוא חולקי בעלמא דין, דזכינא למחמי כך.
תקפא רבי יוחנן אמר, זכו ישראל, נהיר להון קב"ה, ולית אינון צריכינ
 לבוצינא אחרא, דכתיב ׀ וְהָיָה לְךָ ה' לְאוֹר עוֹלָם.
תקפב א"ר אבהו, ישראל פינן שנתחלף להו שולטנא, מונין חושבנא
 לסיחרא. דכה ׀ מנהגין ישראל חושבנהון. הה"ד, ׀ הנך יפה רעיתי, ׀ מנהיגתי.
 ׀ ומום אין כך, דלא אשתכח כך גרעונא מן מועדין וזמנין.
תקפג דבר אחר, הנך יפה רעיתי ומום אין כך. ת"ר, בארבעה פרקים
 בשנה העולם נידון. א"ר אלכסנדראי, וכי לא נידון האדם אלא לפרקים אלו,
 והא כתיב ׀ ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחננו. וא"ר יצחק, אין לך כל רגע
 ורגע שאין הקב"ה משגיח באדם, בכל מה שהוא עושה. ׀ ותני הכא, דבארבעה
 פרקין בשנה הוא.

מסורת הזהר (ישעיה ס) קרת טו צ"ה. (פ) שיר ה) ז"ח לא פ"ג
 שפ"ד. (ד) (שם) לעיל את תקסט צ"ג. (ו) (איוב ז) ת"ו
 תס"ט ק"א. בהשמטות ת"ה קמב;
חלופי גרסאות
 ר נ"א אומיאי (רפוסים הראשונים). ׀ נ"א קוזטיפא (ווינציא)
 נ"א קוזפיטא (מנקאטש). ת נ"א מונין (רפוסים הראשונים).
 א נ"א מסיף מנהיגתי מן רועה כצאן יוסף (רפוסים
 הראשונים). ב נ"א ל"ג בשנה (קראקא). ג נ"א ותנן (רפוסים
 הראשונים).

מאמר הסולם יהי מאורות
 להם הקב"ה, וכי עוד אתם צריכים ממשלה
 בעולם הזה, שהרי אני ערב להשליט אתכם
 לעולם הבא על כל האומות. ומשום זה הקריבו
 עלי כפרה, כלומר על אותה הבטחה, לעוה"ב,
 שאני ערב בו, הקריבו כפרה ועסקו בתורה,
 ועלי לתת לכם שכר טוב, ועלי להשליט
 אתכם על כל האומות. שמשום זה מיעטתי את
 הירח בעולם הזה.
תקפ אָתָא ר' יוסי וכו': בא ר"י
 חמיו, ונשקו בראשו, קרא את בתו, ואמר לה,
 התגלות של אור, ונר הנבדל בטובו, יש
 אצלך. אשריך, אשרי חלקך. אשרי הוא חלקי
 בעולם הזה, שזכיתי לראות כך. **קופטיזא**
 פירושו התגלות. לפי הענין.
תקפא רבי יוחנן אמר וכו': ר"י אמר,
 זכו ישראל, מאיר להם הקב"ה, ואינם צריכים
 (דפו"י דף י"ד טור ב')

קצ מדרש **בראשית** הנעלם
תקפד א"ר אלפסנדראי, הדרי בי. זמלה דאורייתא בעניינא דא. וולא בעניינא דההוא מלה דרבנן. דפסוקא אמר, פקידה ובחינה. ורבנן אמרי דינא. ומשמע דקב"ה משגח בכל יומא ויומא בעלמא. אבל מידין דינא, עד ארבעה זמנין ואלין, למידן כל עלמא.
תקפה וכלהו דינין אלו, בגיניהון דבני נשא עבדי קב"ה דינא בעלמא. בפסח, על התבואה, מאי קא משמע לן. א"ר יצחק, על תבואה ממש. דא"ר יצחק, בשנה שעברה נתן להם הקב"ה תבואה סיפוקא דעלמא. לא מעשרין ליה בני נשא, ולא יהבי למיכל מגיה למספני וליתמי ולאדמלתי, פד אתי שתא דא דאין לכל עלמא על ההוא תבואה דהוה בשתא דעברה.
תקפו בעצרת דן את העולם, על איזה עון. על עון פירות האילן, שלא המתינו שנות ערלתם, ושלל הניחום בשביעית לעני ולגר.
תקפו בראש השנה דן כל העולם כולו, גופות בני אדם והנשמות, ופוקד אותם, ודן אותם על כל מה שעשו כל השנה כולה. ותאנא, אפילו צעדיו של אדם נמנין ובאין בדין באותו היום, הדא הוא דכתיב וכל צעדי יספור.
תקפה תאני רבי יוסי, שלש פתות נכנסין ליום הדין. פת צדיקים גמורים. פת רשעים גמורים. פת בינונים. וכןגדן שלש פתות באדם. פת הנשמה הקדושה. וכת המתאנה. וכת המניעה. מאי פת המניעה, א"ר יהודה, פת המגדלת והמניעה את הגוף בכל צרכיו.

מסורת זוהר
 (ת שם לא).
 ד נ"א מוסף אלא מלה (קראקא). ה נ"א ל"ג ולא (ווינצ'א)
 נ"א וההוא ול"ג ולא בעניינא (קראקא). ו נוסח אחר לא
 גרסינן אלין (קראקא). ז נוסח אחר מוסף בשביעית בערלת שבע שנים (קראקא).

המולם מאמר
תקפד א"ר אלפסנדראי הדרי וכו': אר"א, אני חוזר בי מקושיתי, הדבר שבתורה, דהיינו באיוב. הוא בענין אחר, ואינו בדבר ההוא שאמרו חכמים, כי הפסוק אמר פקידה ובחינה, דהיינו ותפקדנו, תבחננו, וחכמים אומרים דין, דהיינו, העולם נדון. ומשמע, שהקב"ה משגיח בכל יום ויום בעולם, אבל לדון דין, הוא רק בארבע פרקים אלו, לדון בהם כל העולם. ולא קשה כלום.
תקפה וכלהו דינין אלו וכו': וכל דינים האלו, שבד' פרקים, הם, כי בשביל בני אדם עושה הקב"ה דין בעולם. בפסח, נדונים על התבואה. שואל, מהו מלמדנו בזה. א"ר יצחק על תבואה ממש. כפשוטו. שא"ר יצחק, בשנה שעברה נתן להם הקב"ה תבואה די סיפוקא. ואם בני אדם לא הפרישו מעשרות, ולא נתנו ממנו לאכול לעניים ליתומים (דפ"י דף י"ד טור ב')

המולם יהי מאורות
 ולא למנות, כשכאה שנה זו, הוא דן לכל העולם על התבואה ההיא שהיתה בשנה שעברה.
תקפו בעצרת דן את וכו': בעצרת, דן את העולם, על איזה עון. היינו על עון פירות האילן, שלא המתינו שנת ערלתם, ושלל עזבו אותם בשביעית, לעני ולגר.
תקפו בראש השנה דן וכו': ברה"ש, דן את כל העולם כולו, הגופות של בני אדם והנשמות, ופוקד אותם, ודן אותם על כל מה שעשו כל השנה כולה. ולמדנו, אפילו צעדיו של אדם נמנים ובאים בדין באותו היום. ז"ש וכל צעדי יספור.
תקפה תאני ר' יוסי וכו': למד ר' יוסי שלש פתות נכנסות ליום הדין, כת צדיקים גמורים, כת רשעים גמורים, כת בינונים. וכנגדם שלשה פתות באדם, כת הנשמה הקדושה, כת המתאנה, וכת המניעה. מהו כת המניעה

מדרש בראשית הנעלם קצא
תקפ"ט רבי יוסי בן פזי אומר, בא וראה רחמנותו של הקב"ה, אע"פ שב"ד של מעלה באין לעמוד בדין, ולדון את הבריות, ולהורות לפני הקב"ה זכות וחובה של בני אדם. דתאני ר' יוסי בן פזי, שלש פתות של מלאכי השרת עומדין על הדין ביום ה"ר"ה. יש מהם שהם מורים זכות לטובה. ויש מהם חובה לרעה. ות"ח, רחמנותו של הקדוש ברוך הוא, שנתן עצה להנצל מן הדין.
תקצא דתניא מ"ד זכרון תרועה * לא אשפחנא זכינה לתרועה, אלא האי דא"ר יוסי, פתיב ויכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר וגו' והרעותם וגו', וזכר לתרועה זו, אמר הקב"ה, הריעו לפני בתרועה זו, שהיא זכרון אותה התרועה, מיד, ונושעתם מאיביכם.
תקצא מאן אינון, אלו הם המורים חובתם של בני אדם. דתניא י"א"ר יוחנן, מלאכים יש המורים חובתן של בני אדם. ומלאכים יש המורים זכותן. ואפילו אחד מני אלף מורה זכותו, שבקין לו. הה"ד אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף. ופתיב בתריה, ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת וגו'.
תקצב וכי יש מלאך משטין זכותו של אדם, א"ר שמעון, ח"ו שמלאך משטין זכות. אלא, יש מלאכים ממונים לעיין ולהורות בחובתו של אדם, בכל שעה שיעבור, והם מורים אותו דבר שנצטוו.

מסורת הזהר
 א (ויקרא כג) אמרו סו צ"ד. ב (במדבר י) ויקהל יא צ"ג. ג (איוב לג) הקסה"ז אות רכ. ד (איוב לג) שם. ז (איוב לג) הקסה"ז אות רכ. ז (איוב לג) שם.
 ח נ"א הרין (קראקא). ט נ"א שמהם וליג יש מהם שהם (קראקא). י נוסח אחר ל"ג מאי דכתיב (דפוסים הראשונים). כ נ"א מסיף כהוא גוונא מאיביכם מאן (דפוסים הראשונים). ל נ"א מסיף א"ר אבהו א"ר יוחנן (דפוסים הראשונים). מ נ"א זכותן (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם יהי מאורות
 המניע. א"ר יהודה, כח המגדלת והמניע את הגוף בכל צרכיו.
תקפ"ט רבי יוסי בן פזי וכו': ריב"פ אומר, בוא וראה רחמיו של הקב"ה, אע"פ שב"ד של מעלה באים לעמוד בדין, ולדון את הבריות, ולהורות לפני הקב"ה זכות וחובה של בני אדם. כי ריב"פ למד, ג' פתות של מלאכי השרת עומדים על הדין ביום ראש השנה, יש מהם שהם מורים זכות לטובה, ויש מהם שהם מורים חובה לרעה, ובוא וראה רחמיו של הקב"ה שנתן עצה להנצל מן הדין.
תקצא דתניא מ"ד זכרון וכו': כי למדנו מ"ש זכרון תרועה. לא מצאנו זכרון לתרועה אלא זה, שא"ר יוסי, כתוב, וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר וגו' והרעותם וגו'. וזכר לתרועה זו, אמר הקב"ה, הריעו לפני בתרועה (דפוס י"ד טור ב' * טור ג')

תקצא מאן אינון א"ו וכו': שואל, מי הם אויביכם. ומשיב, אלו הם המלאכים המורים חובתם של בני אדם. דתניא, א"ר יוחנן, מלאכים יש, המורים חובתם של בני אדם, ומלאכים יש, המורים זכותם. ואפילו אחד מני אלף מורה זכותו עושים אותו. ויש אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף. וכתוב אחריו, ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת וגו'.
תקצב וכי יש מלאך משטין זכותו של אדם, וכי יש מלאך משטין זכותו של אדם, אלא, יש מלאכים ממונים לעיין ולהורות בחובתו של אדם. בכל שעה שישטא, והם מורים אותו דבר שנצטוו. דהיינו שמורים העונות של בני אדם, כיוצא

קצב מדרש **בראשית** הנעלם
תקצו פיוצא בדבר וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמֵד עָלָיו מִיָּמֵינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ.
מאי עליו, עליו של אתאב. שהיו מעיינים בדינו. מימינו ומשמאלו, וכי יש זמן
וכו', אלו מימינים לזכות, ואלו משמאילים ל' לכף חובה.
תקצד אמר רב יהודה אמר רב, מפני מה בר"ה דין הגוף והנשמה, מפני
שבו נולד אדם הראשון, ובו ביום נעשה גוף, ונזרקה בו נשמה, ובו ביום נידון
ונקבע הדין לדורות.

תקצה ובחג נדונין על שהם "מבזים בנטילת ידים, ועל שהם מזלזלים
במקואות ובטהרות שהם מים. ועל כן נדונין על המים, על ענין המים.

תקצו א"ר אחא, בד' פרקים כמו כן, האדם נידון. בו ביום שמהרהר
העבירה. ובזמן שעושהו. וביום ראש השנה. ובעולם הבא. רפי אבהו אמר,
בזמן שעושה העבירות. ובזמן שיחלה. דא"ר אבהו, בין שיחלה האדם, סלקין
ליה לדינא. ובזמן שמת "בשיוצאה נשמתו ממנו. ובעולם הבא.

תקצז א"ר יהודה, בטחון הצדיקים ושמתם, בשיוצאין מן העוה"ז בכשרון
מעשים. וכשבאין לעיין בנשמה, אין מוחין בידה. ומה אומרים לה, כלך יפה
רעיתי. א"ר אבהו, הצדיק אומר זה על הנשמה שבו, כלך יפה רעיתי, מנהיגתי
דלא אבאישת לך בעובדין בישינ, דכתיב ומום אין כף י .

מסורת הזהר

(ה) (מ"א כ"ב) בא ב צ"כ ז"ח ט"ז ט"ד ש"מ"ז. (1) (שיר
(ד) לעיל את תקסט צ"ג.
(דפוסים הראשונים). ו נ"א מבזבים (קראקא). פ נ"א ל"ג
נדון (קראקא). צ נ"א העבירה (דפוסים הראשונים). ק נ"א
ובעולם הבא כשיוצאת נשמתו ממנו (קראקא). ר בדפוס קראקא כתוב כאן מאי ספרא דנציעותא (זה הענין של ספרא
דנציעותא הובא בפרשת תרומה בדפוס באופן אחר ובשביל שראינו הפרש בין זה לזה ראינו להרפס שנית) אינון פרקין
ספרא דשקיל במתקלא דע"ד לא שוה מתקלא לא הוה משגיחין אפין באפין ומלכין קדמאין מייתי וזינניהן לא אשכח
וארעא אתבטלת והארץ תיינא לאו בחושבן דהא אתמר ומהידי דאתלטייא נפקא דכתיב מן האדמה אשר אררה ה'
היתה תהו ובהו תליסר תליין בתליסר דיוקירותא דיוקנא שתא אלפי שונן תליא בשתא קדמאה שביצאה עליהו ויתחרב
כלא בתריסר שעתי דכתיב היתה תהו.

חלופי גרסאות

יהי מאורות

שהם מזלזלים במקואות ובטהרות שהם מים.
ועל כן נדונים על המים. דהיינו על ענין המים.
תקצו א"ר אחא בד' וכו': א"ר, כמו
כן, בד' פרקים האדם נידון, בו ביום שמהרהר
העבירה, ובזמן שעושה העבירה, וביום ראש
השנה, ובעולם הבא. ר' אבהו אמר, א) בזמן
שעושה העבירות. ב) ובזמן שיחלה, דא"ר
אבהו, כיון שיחלה האדם מעלים אותו לדין.
ג) ובזמן שמת, כשהנשמה יוצאת ממנו.
ד) ובעולם הבא.

תקצז א"ר יהודה בטחון וכו': א"ר,
בטחון הצדיקים ושמתם כשיוצאים מן העולם
הזה בכשרון מעשים. וכשבאים לעיין בנשמה,
אין מעכבים אותה מלכנס לגן עדן. ומה
אומרים

מאמר

הסולם

תקצו פיוצא בדבר וכל צבא השמים עומד עליו מימינו
לזה. וכל צבא השמים עומד עליו מימינו
ומשמאלו. מהו עליו. היינו עליו של אתאב.
שהיו מעיינים בדינו של אתאב, מימינו
ומשמאלו. וכי יש ימין ושמאל למעלה. אלא
אלו מימינים לזכות, ואלו משמאילים לכף
חובה.

תקצד אמר רב יהודה אמר רב וכו':
א"ר א"ר. מפני מה יש בראש השנה דין
הגוף והנשמה. הוא, מפני שנולד בו אדם
הראשון, ובו ביום נעשה גוף, ונזרקה בו
נשמה, ובו ביום נידון ונקבעה הדין לדורות.

תקצה ובחג, נדונים על וכו': ובחג
נדונים על שהם מבזים בנטילת ידים, ועל
(דפוס" דף י"ד טור ג')

מדרש בראשית הנעלם קצג
תקצח) ד"א וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת, לְמַה חָסַר ו', אַרְיִב"ל, תְּפַלֵּת
 הַצְּדִיקִים שִׁיִּצְאוּ מִהַעוֹה"ז, פְּדִי שְׂלָא יִתְעַכֵּב שְׂכָרָם לְעוֹה"ב. דְּאַרְיִב"ל, מַאי
 דְּכָתִיב וְדָמוֹת פְּמִרְאָה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה. זוּ מַעְלָתָן שֶׁל צְדִיקִים, שֶׁהֵם לְמַעְלָה
 עַל כָּל הַמַּעְלֹת.

תקצט) מאי עליו. א"ר יצחק, הוא יעקב, ששמעלתו למעלה. הה"ד, פמראה

חלופי גרסאות

ובזה תריסר יקום לון ברחמי ומתחדשן בקרמיתא קמו כל אינון שתא בנין דכתיב ברא לבתר כתיב היתה היא הוות דואי ולבסוף תהו ובהו וחשך ונשגב ה' לבדו שתא נפקין דכר ונוקבא דכתיב וצדיק יסוד עולם והי' יו"ד עלאה ויו"ד תתאה והי"א בינייהו ויזיר כללא דשלימא אתערק מהאי אתר שמא דא ואשתיל באחרא כתיב ויטע ה' אלקים ותוצא הארץ דשא אימתי כד שמא דא אתנטע כד אסתלק יו"ד מן דלת בחובין דתלמא עריותא דכלא אשתכח ע"ד כתיב ערות אביך לא תגלה וזכר אסתלק יו"ד מן הי"א ע"ד כתיב וערות אביך לא תגלה אמך היא לא תגלה ערותה אמך היא ודא כי אם לבניה תקרא ותוצא הארץ דשא עשב מזויע ורע למינהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו כו' אלף אתערקו משמא שלים ואשתילו לבתר בשמא שלם דכתיב ויטע ה' אלקים עתיקא איקרי ורב חסד זעירא חסד סתם ישרצו אתכללו היה עלאה היה תתאה היה טבא היה בישא ויאמר אלקים נעשה אדם האדם לא כתיב אלא אדם סתם לאפקא דלעילא דיתעביד בשמא שלים וכד אשתלים דא אשתלים דא ויו"ד סטר דכר אלקים סטר נוקבא אתפשט דכורא ואתתקן בתקוניו כאשר בפומיה דאמה מלכין דאתבטלו חכא אתקיימו אתא חוויא על נוקבא וקנה אתתקן בטנה למעבר מרורא בישא דכתיב ותהר ותלד את קינא דמרוז דרוזין בישין אתתקן ביה בהאי אדם יו"ד דכר הי"א נוקבא וכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם דיוקנא ופרצופא דאדם יתיב על כורסייא וכתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה דאדם דאתכסייא סתים באתון דלא מתיישבן באתרו בנין דלא מתיישבו ביה עלאין ותתאין ויאמר אלקים ותיצא הארץ נפש היה בהמה היינו דכתיב אדם ובהמה בכלל חד בהמה בכללא דאדם ומשום דאתכלל בכללא דאדם כד נחת אדם דלתתא בריוקנא עלאה אשתכח תרין וותין מתרין סטרין דימינא ושמאלא כליל אדם דימינא נשמטא קרישא דשמאלא אב אדם אתפשט שמאלא אתפשטו אינון בלא גופא אז תבאנה סתים נשים למלך בניניהון כתיב כי ראו כי חכמת אלקים בקירבו תרין מתחבקן הו' לעילא ותתא נחתו יתו עפרא ואבדו חולקא טבא דהוה בהו עתיקא סתים קאמר לא ירון רוזין באדם לעולם משום דבההוא רוחא דאזעשבא מתרין נוקבין דבי"ג קא משיך לתתא ובג"כ כתיב ימי עולם מאה ועשרים שנה יו"ד שלים ולא שלים יו"ד בלחודו כד אתגלייא בזעירא אתמשך בעשר אלפין שנין מכאן כתיב ותשת עלי כפך הנפילים היו בארץ היינו דכתיב ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים מאתר דאתפשט גנתא אקרון הנפילים היו בארץ בימים ההם ולא לבתר זמנא עד דאתא יהושע אסתמר מאי אשר מעולם אנשי השם דאתנהגו בשמא קרישא דאתנהגין ביה דלא קרישין לתתא מכללא דאדם נפקו ויהלך הנוך את האלקים ואינו בשם זה כי לקח אותו אלקים להקרא בשמו. ואריב"ל מאי דכתיב ולי"ג מן ד"א ער אמר ר' יהושע בן לוי. ו' נ"א מסיף אמר ר' יהודה (ההוא מנוקאטש ל"ג) דכתיב ביה (ועליו) מראה דמות כבוד ה' וגו' אריי (דפוסים הראשונים).

מאמר

אומרים לה. היינו, כלך יפה רעיתי. א"ר אבהו, הצדיק אומר זה על הנשמה שבו, כלך יפה רעיתי, רעיתי היינו מנהיגתי, כי לא הריעותי לך במעשים רעים, שכתוב, ומום אין בך.

הסולם

יהי מאורות

יתעכב שכרם לעולם הבא. והם מתפללים יהי מאורות, שהנשמה תהיה, ברקיע השמים. בג"ע. דא"ר יהושע בן לוי, מה שכתוב דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. זו מעלתם דמות הצדיקים שהם למעלה על כל המעלות.

תקצח) **דבר אחר, ויאמר וגו':** פירוש אחר. ויאמר אלקים יהי מארת. למה כתוב מארת חסר ו'. א"ר יהושע בן לוי, זו תפלת הצדיקים שיצאו מן העולם הזה, כדי שלא (דפויי דף י"ד טור ג')

תקצט) **מאי עליו א"ר וכו':** מהו עליו, שאומר כמראה אדם עליו מלמעלה. א"ר יצחק

קצד מדרש **בראשית** הנעלם
אדם. מאי משמע, פתיב הקא עליו, וכתוב התם ^ט ויעל מעליו ^ח אלהים.
תר א"ר חייא בר יעקב, אין לך בכל לילה ולילה, שאין הפרוז יוצא ואומר,
עלו חסידים, באו וברכו ליוצרכם. הה"ד ^י וחסידיך יברכוכה. פבוד מלכותך
יאמרו וגבורתך ידברו. ולמה, להודיע לבני האדם גבורותיו וגו'.
תרא ת"ר זימנא תדא הוה אזיל ר"י באורחא, פגע ביה ר' א' ירמיה, ואזלו
פחדא. פגעו בבהוא טורא, ותוה טורא דחיל עליהן. א"ר יוסי לרבי ירמיה,
נימא מילי דאורייתא, וניזיל.
תרב א"ר ירמיה, בודאי דאמרי חפמי מתניתא, שמשא דהוה ליעקב, עד
פמה להוי דא. א"ר יוסי, אימא לך מלה דהוה אמר אבא, דההוא שמשא ונהורא
סגיאה דהוה ליעקב, גניז הוא לצדיקים לעתיד לבא. ולא דא הוא שמשא
* ^י דמשתמשין בה בנוהי דעשו, ואתגזר דישתעבדון בנוהי דיעקב תחותיה.
תרג ביה שעתא, הוה עציב יעקב, אמר מארי עלמא, הא נהירוותא דילי
אתייהבתא לעשו. יצאה ב"ק ואמרה ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' ונהירוותא
דילך לך אתגניז ולבניך. אמר אורינא לי.
תרה ביה שעתא אפיק קב"ה ההוא שמשא ^י דחמי ליה יעקב, ולא בר נש
אתרא. הה"ד ^י וינרת ל"ו השמש. אותו השמש שהיה גנוז. פאשר עבר את
פנואל. אמר רבי יוסי, פשנצח שרו של עשו. לו משמע ולא לאחר.

חלופי גרסאות

ת נוסח אחר לא גרסין אליקים (קראקא). א נוסח אחר
חייא (ווינצ'א). ב נ"א מטורא (קראקא). ג נ"א חייא
(ווינצ'א). ד נ"א יוסי (קראקא). ה נ"א מטיף אלא דא
דמשתמי (ווינצ'א). ו נוסח אחר לא גרסין וגו' ונ"א
וכתיב כי אתך אני וגו' (מונקאטש). ז נ"א בה (קראקא). ח נ"א דרחמי (קראקא).

מסורת הזהר

ט (בראשית לה) וישלח נא צ"א. י (תהלים קמה) יתרו
סו צ"ג. כ (בראשית לב) ב"א קל צ"ד פנחס קפח צ"ז
זח לה ט"א ש"ז תקיח צח ט"ד שביט ק"ד ט"א ש"כ.

הסולם

מאמר
יעקב, הוא יעקב. שמעלתו למעלה. ז"ש כמראה
אדם עליו מלמעלה. איך זה משמע שהוה יעקב.
הוא, שכתוב כאן עליו, וכתוב שם אצל יעקב,
ויעל מעליו אלוקים. מה שם יעקב, אף כאן
יעקב.
תר א"ר חייא בר יעקב וכו': אר"ה
ב"י, אין לך בכל לילה ולילה, שאין הכרוז
יוצא ואומר, עלו חסידים, באו וברכו ליוצרכם.
ז"ש, וחסידיך יברכוכה כבוד מלכותך יאמרו
וגבורתך ידברו. ולמה, כדי להודיע לבני האדם
גבורותיו.
תרא ת"ר זימנא דדא וכו': שנו
חכמים, פעם אחת היה ר' יוסי הולך בדרך,
פגש אותו ר' ירמיה, והלכו ביחד. פגשו באותו
הר והיה ההר מפחד אותם. א"ר יוסי לר'
ירמיה, נאמר דברי תורה ונלך.
(דפו"י דף י"ד טור ג' *) טור ד'

יהי מאורות
תרב א"ר חייא בודאי וכו': אר"ה
בודאי, שאמרו חכמי המשנה השמש שהיה
ליעקב, מתי יהיה זה. כלומר, מתי יחזור אליו
השמש. א"ר יוסי אומר לך דבר מה שאמר
אבי. שאותו השמש והאור הגדול שהיה ליעקב,
גנוז הוא לצדיקים לעתיד לבא, ולא זה הוא
השמש, שמשתמשים בו בניו של עשו, שנגזר,
שבניו של יעקב ישתעבדו לו.
תרג ביה שעתא הוה וכו': בה בשעה
היה יעקב עצב. אמר. רבון העולם, הנה האור
שלי נתון לעשו. יצאה בת קול ואמרה, ואתה
אל תירא עבדי יעקב. כי האור שלך נגזר
לך ולבניך. אמר, הראיני אותו.
תרה ביה שעתא אפיק וכו': בה
בשעה

מדרש בראשית הנעלם קצה
תרה וְאֶעֱגֵג דִּיעֶקֶב אֶתְהַנִּי לְמַתְחִיָּא ׀ דְּנִצַּח לְבַרְכָּא דְעֵשׂו, מַה כְּתִיב בֵּיהּ. ׀ וְהוּא צוֹלַע עַל יָרְכוּ. א״ר אַחָא, נְהוֹרָא נְהִיר, אָבֵל לְבִיהּ הָוָה חֲשׂוּדָא, עַל נַפְקֵי נִרְכִּיָּה דִישְׁתַּעְבְּדוּן תַּחְתּוֹתֵיהּ דְעֵשׂו.
תרו עַד דְּהוּוּ אֶזְלִי, שְׁמַעוּ קָל יַנּוּקָא בְּטוֹרָא, דְּהוּוּ אֶזְלִי וּבְכִי. א״ר יוֹסִי, גִּיזִיל גְּבִיָּה דְהָא לֹא מְסַתְּפִינָא. דְּהָא תַּנּוּן לְחַד מִתְחַזִּי וּמְזִיק, לְתַרִּי מִתְחַזִּי וְלֹא מְזִיק. אֶזְלוּ לְגְבִיָּה, וַיַּנּוּקָא הָוָה בְּכִי.
תרו כַּד מָטוּ גְּבִיָּה, א״ר יוֹסִי, בְּנוֹי דְמֵאֲרִי עֲלֵמָא אַנְן, דְּהֵהוּא דְאַקְרִי שְׁמִיָּה ׀ חַד עַל תַּרִּי, בְּאַתְוֹתָא, תְּלַת רְשִׁימִין, בְּרִזָּא דְאַרְבַּע. גְּלִיפִין עַל חַד תַּרְיָן, וְאַתְקֲרִי עַל ׀ חִינּוּתָא קְדִישָׁא. מֵאִי טַעְמָא, א״ר יוֹסִי ׀ הֵכִי, דְחִיִּישִׁינָן שְׁמָא יֵשׁד הוּא, וְאִינּוּן מְסַתְּפוּ מִשְׁמִיָּה דְמֵאֲרִי עֲלֵמָא סְגִי.

מסורת הזהר (שם) שם.
 ט נ"א ונצח רבובי (ווינציא) נ"א ונצח רברבא (קראקא).
 י נ"א אתחזי (דפוסים הראשונים). כ נ"א ל"ג חד (קראקא).
 ל נ"א חד ול"ג חיותא (קראקא). מ נ"א ל"ג הכי (קראקא). נ נ"א ל"ג שד (קראקא).

מאמר הסולם יהי מאורות
 בשעה הוציא הקב"ה אותו השמש שראהו יעקב, ולא אדם אחר. ו"ש, ויזרח לו השמש. דהיינו אותו השמש שהיה גנוה. כאשר עבר את פנאל. א"ר יוסי, היינו אחר שניצח שרו של עשו. לו, משמע ולא לאחר.
תרה וְאֶעֱגֵג דִיעֶקֶב אֶתְהַנִּי וכו':
 ואע"פ שיעקב נהנה לראות שנצח שרו של עשו, מה כתוב בו והוא צולע על ירכו. א"ר אחא, האור האיר, אבל לבו היה חשך על יוצאי ירכו, שישתעבדו תחת עשו. והיינו צולע על ירכו.
תרו עַד דְּהוּוּ אֶזְלִי וכו': בעוד שהיו הולכים, שמעו קול ילד בהר, שהיה הולך ובוכה. א"ר יוסי נלך אליו, כי איני מפחד. כי למדנו, לאחד נראה המזיק ומזיקו. לשנים נראה המזיק ואינו מזיקם. וכיון שאנו שנים לא יוכל להזיק אותנו. הלכו אליו. והילד היה בוכה.
תרו כַּד מָטוּ גְּבִיָּה וכו': כשהגיעו אצלו, א"ר יוסי, בניו של רבון העולם אנו, של אותו שנקרא שמו, אחד על שנים, בג' אותיות רשומות בסוד ארבע, חקוקות שנים על אחד, ונקרא על החיה הקדושה. שואל, מה הטעם אמר ר' יוסי כך. ומשיב, שפחד אולי שד הוא אותו הילד, והשדים מפחדים הרבה משמו של רבון העולם.
 פירושו. ר' יוסי היה מפחד מפני אותו (דפניי דף י"ד טור ד')

ההוא

קצו מדרש **בראשית** הנעלם
תרח (תרח) שהוא ינוקא פד שָׁמַע מִלֵּה דָא, אָתִיב וְאָמַר, יוֹדָאי אָנָּא, וְכִּר בְּרִיָּה דְרַבִּי תִּיָּא רַבָּה אָנָּא, וְהוּוּ אָבוּי מְלִיף לִי פְּסוּקֵי דְשִׁיר הַשִּׁירִים, וּפְרָשְׁתָּא דְבְּרָאשִׁית. וּמִית אָבוּהִי, וּגְנָבוּ לִי גְנָבִי, וּכְעַן אֲשֶׁתְּזַיְכְּנָא מִנְהוֹן, וְעֵרְקָנָא בְּהַאי טוּרָא.

תרט (תרט) בְּכָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, "וּוִי דְבַר בְּרִיָּה דְרַבִּי תִּיָּא רַבָּה אָזִיל כְּדִין. נְטָלִיה בִּידוּי וְאָזְלוּ. א"ל רַבִּי יוֹסִי, אֵימָא בְּרִי מַה תְּוִית לְעֵי עִם אָבוּךָ. אָמַר בְּפִרְשֵׁת יְהִי מְאֹרֹת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם תְּוִינָא לְעֵי. א"ל, מַה הָוָה אָמַר אָבוּךָ בְּפִרְשֵׁתָא. **תרי** (תרי) פְּתַח הַהוּא יְנוּקָא פּוּמִיָּה וְאָמַר, "בְּאָר חֲפְרוּהָ שְׂרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעַם בְּמַחֲוֹקַק בְּמִשְׁעֵנוֹתָם. תָּאנָּא, שְׁלֹשׁ מִתְּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה רוּעִים אַחִים, מִשָּׁה, אֶהֱרֹן, וּמִרְיָם. בְּזִכְוֹת מִשָּׁה, הָיָה הַמֶּן יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל. בְּזִכְוֹת אֶהֱרֹן, הָיָה עֲנַנִּי כְבוֹד הוֹלְכִים עִם יִשְׂרָאֵל. בְּזִכְוֹת מִרְיָם, הָיָה הַבָּאָר הוֹלְכָת עִמָּהֶם.

תריא (תריא) מִתָּה מְרִים, פְּסָקָה הַבָּאָר. מִת אֶהֱרֹן, נִיטְלוּ עֲנַנִּי כְבוֹד. הַה"ד. וַיִּרְאוּ כָל הָעֵדָה. אֵל תִּקְרִי וַיִּרְאוּ אֶלָּא וַיִּירְאוּ. מִתָּה מְרִים פְּסָקָה הַבָּאָר, מִנ"ל. דְּכִתִּיב "וַיִּשָׁב הָעַם בְּקִדְשׁ וּתְמַת שָׁם מְרִים. וְכִתִּיב יִבְתְּרִיָּה וְלֹא הָיָה מִים לְעֵדָה. וּבְזִכְוֹת מִשָּׁה חֲזָרוּ שְׁלֹשָׁתָן. וְהָוָה אָמַר אָבוּי, "תְּלַתִּיהוֹן גְּלִיפִין בְּרַקִּיעַ דְּיוֹקְנֵהוֹן, לְאַנְהָרָא זְכוּתֵהוֹן עַל יִשְׂרָאֵל. הַה"ד, "וַיִּתֵּן אֲתָם אֱלֹהִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאֲדִיר עַל הָאָרֶץ.

חלופי גרסאות

ט נ"א אבוי (קראקא). ע נ"א מוסיף ווי ברי (קראקא). פ נ"א מוסיף פתח ואמר (קראקא). צ נ"א היה (דפוסים הראשונים). ק נ"א ל"ג מתה מרים (קראקא). ר נ"א ל"ג בתריה (קראקא). ש נ"א תלת יהון (קראקא). ת נ"א מוסיף גליפין בארעא (קראקא). א נ"א זכותהון (קראקא).

מסורת הזהר

(ח) (במברר כא) ויצא ב צ"ב ויחי קטח צ"ב ויקהל ח צ"ת ז"ח נ ט"ג שליד ט"ד שי"ה. (ז) (שם כ) אמר צו צ"ע. (ט) (שם) חיי שרה ו צ"ג שם דף כ צ"ד חוקת יג צ"ט. (ע) (בראשית א) ב"א קט צ"ד שם דף ק"ז צ"א תרומה רעה צ"ב ויקרא סא אות ק"פ פנחס קעא צ"ת ת"ז בהקדמה א. ד: ת"ח לג. ת"ע קכא. תק"ח קיב ט"ג של"א.

יהי מאורות

הילד את פיו ואמר. באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם. למדנו, ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, על ידי שלשה רועים אחים, משה אהרן מרים. בזכות משה היה המן יורד לישראל. בזכות אהרן היו ענני הכבוד הולכים עם ישראל. בזכות מרים היתה הבאר הולכת עמהם.

תריא (תריא) **מתה מרים** פסקה וכו': מתה מרים נפסקה הבאר. מת אהרן נלקחו ענני הכבוד, ז"ש, ויראו כל העדה. אל תקרא ויראו, אלא ויראו. מתה מרים פסקה הבאר, מאין לנו. כי כתוב, וישבו העם בקדש ותמת שם מרים. וכתוב אחריו, ולא היה מים לעדה. ובזכות משה חזרו שלשתם. ואביו היה אומר, ששלשתם

המולם

מאמר
תרח (תרח) **ההוא ינוקא כד וכו'**: הילד ההוא, כששמע דבר זה, שחושב עליו שהוא שד, השיב ואמר, יהודי אני, וכן בנו של ר' חייא הגדול אנכי, ואבי היה מלמדני פסוקי שיר השירים, ופרשת בראשית. ואבי מת, וגנבו אותי גנבים, ועתה נצלתי מהם, וברחתי להר הזה.

תרט (תרט) **בכה ר' יוסי וכו'**: בכה ר' יוסי ואמר, אוי בן בנו של רבי חייא הגדול הולך כך. לקחו בידו, והלכו. א"ל ר' יוסי אמור בני, מה היית עוסק עם אביך. אמר בפרשת יהי מארת ברקיע השמים הייתי עוסק. א"ל, מה היה אומר אביך בפרשה.

תרי (תרי) **פתח ההוא ינוקא וכו'**: פתח (דפניי דף י"ד טור ד')

מדרש   **בראשית**   **הנעלים**   **קצו**

תריב) ומנ"ל ב' דתלתיהון גליפין בקיעא, דהא תנן, בכלהו פתיב על פי ה', ובמרים לא פתיב על פי ה', דלאו אורח ארעא. אלא אמר אבוי, בכלהו פתיב שם, ותמת שם מרים. וימת שם אהרן. וימת שם משה. פתיב הכא שם, וכתוב ה' שם. * ויהי שם עם ה', מה להלן עם ה', אף כאן עם ה'.

תריג) דתנן, למה מת משה בחוצה לארץ, להורות, דבוכותיה יתקיימון מתי מדבר. ואמר אבוי, אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע אפנס לארץ לקיימא פקודיך, דהא פתיב * כי תבאו אל הארץ. * ויהי כי תבואו אל הארץ. ותמן הוא קיימא דפיקודיך.

תריד) א"ל מה דאזרת שלים לך * ומה דיצבדון ישראל בארעא קדישא יהי חולקך עמהון. הה"ד * לכן אחלק לו ברכים, אלו זכאין דישראל. ואת עצומים יחלק שלל, אליו אבהתא, ולמה, תחת אשר הערה למות נפשו.

תרטו) דא"ר חייא סבא, לא אשפחנא רעיא דמסר נפשיה על עאניה, כמשה, דאמר * ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. מאי מחני נא, מן עלמא דין ומן עלמא דאתי. לקיימא תחת אשר הערה למות נפשו.

תרמז) ואת פושעים נמנה, שנקבר עם מתי מדבר, דהוה חייבין קמי קב"ה.

מסורת הוהר   **חלופי גרסאות**

(9) (שמות לד) תולדות יט צ"ג. (ז) (ויקרא כג). (8) (שמות) (ב) (7) (ישעיה נג). (6) (שמות לב) נח טו צ"ה. (5) (שמות) (ב) (7) (ישעיה נג). (4) (שמות לב) נח טו צ"ה. (3) (ישעיה נג). (2) (ישעיה נג). (1) (ישעיה נג). (0) (ישעיה נג).

ב נ"א דדיוקנהון (ווינצ'יא). ג נ"א ל"ג שם (דפוסים הראשונים). ד נ"א מוסיף ה' ארבעים יום (מונקאטש). ה נ"א סבוי (דפוסים הראשונים).

מאמר   **הסולם**   **יהי מאורות**

ששלשתם, צורותיהם חקוקות ברקיע, שתאיר זכותם על ישראל. ז"ש, ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ.

תריב) ומנ"ל דתלתיהון גליפין וכר': ומאין לנו ששלשתם חקוקים ברקיע. היינו, כי למדנו, בכולם כתוב שמתו על פי ה', ובמרים לא כתוב, על פי ה'. מפני שאינו דרך העולם. אלא אמר אבוי, בכולם כתוב, שם, ותמת שם מרים. וימת שם אהרן. וימת שם משה. כתוב כאן, שם, וכתוב שם, שם, שנאמר, ויהי שם עם ה'. מה שם עם ה', אף כאן עם ה', מכאן נשמע, ששלשתם חקוקים ברקיע עם ה'.

תריג) דתנן למה מת משה בחוצה לארץ. הוא להורות שבכותו יקומו לתחיה מתי המדבר. ואמר אבוי, אמר משה לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, אכנס לארץ לקיים מצוותיך. כי כתוב, כי (דפויי דף י"ד טור ד' * דף ט"ו טור א')

תבואו אל הארץ. והיה כי תבואו אל הארץ, ששם הוא קיום המצות.

תריד) א"ל מה דאזרת וכר': א"ל הקב"ה, מה שהזרת לעשות המצוות בארץ, משלים אותך. כלומר, שנחשב לך כאלו קימת אותם בפועל. ומה שיעשו ישראל בארץ ישראל, יהיה חלקך עמהם. ז"ש, לכן אחלק לו ברכים, היינו שיקח חלקו בין צדיקי ישראל. ואת עצומים יחלק שלל. אלו הם האבות. שיקח חלקו עמהם. ולמה, תחת אשר הערה למות נפשו.

תרטו) דא"ר חייא סבא וכר': כי ר"ח הזקן אמר, לא מצאנו רועה שימסור נפשו על צאנו, כמו משה. שאמר, ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. מהו, מחני נא. היינו, מן העולם הזה ומעולם הבא. לקיים, תחת אשר הערה למות נפשו.

תרמז) ואת פושעים נמנה: היינו, שנקבר עם מתי מדבר, שהיו רשעים לפני הקב"ה

קצה מדרש **בראשית** הנעלם
והוא חטא רבים נשא, שלא זו משם עד שמחל להם הקב"ה. ולפושעים יפגיע, שהקבה תפלתו עליהם.
תריז ועל כדון, תלתיהון גליפין לעילא. אַתָּא ר' יוסי ונשקיה, וארְכַבִּיה על כתפיה תלת מילין, וקרא עליה ^י וכל בניך למודי ה'.
תריח תאני רבי שמעון, בא וראה, השמש לא עשאו הקב"ה אלא לשמוש בני אדם. ת"ח, בתלת מאה ותשעין אתרי דישובא דארעא, אָזיל שמשא, וסליק ונחית, ומדרגות ומעלות ידועות יש לו. וְהִינֵנו דְכַתִּיב ^א הַנְּנִי מְשִׁיב אֶת צַל הַמַּעְלוֹת אֲשֶׁר יָרְדָה בַּמַּעְלוֹת אִתּוֹ.
תריט א"ר יוסי, היך היא סליק. א"ר, כְּכַר תְּנִינָא מִמְּאָרְיָהוֹן דְּמַתִּיבְתָא. דְּעֻלְמָא סְגֻלָּל הוּא כְּכַדוּרָא דָא. וְכַד נָפִיק מִמְּנַרְתָּא, אָזִיל בְּסַגְלָלוּתָא, עַד דְּמֵטָא וְלִתְתָא, וְכַדִּין אֲתַעְבִּיד רַמְשָׁא. וְכַהוּא שַׁעְתָּא אָזִיל וְנַחֲת בְּגֻלְגָּלִין דְּמַדְרִיגָן יַדְיעָן, וְנַחֲת וְסַבֵּב כָּל אַרְעָא וְיִשׁוּבָא.
תרכ וכד נחית ומתפסיא מינן, רמש לן, ונהיר לאינון דדיירין תחות לן. לפום יישובא וסגלגלתא דארעא.
תרכא וכדין אָזִיל וְנַחֲת, וּמְפָרִישׁ בֵּין מְיָא דְתַחְתּוּתָהּ י" דְּמְיָא דְאֻקְיָנוּס, וּבֵין מְיָא דְאֻזְלִין לְעִילָא, וּמְפָרִישׁ בְּמַצִּיעַתָּא דְּמְיָא, לְעַכְכָּא סִילוּנָא דְּמְיָא דְנַפִּיק מִגִּיהֶנּוּם, ^ט דְּלָא יַעֲבֹר לְנוֹקָא בְּנֵי נָשָׂא. וְעַל דָּא לָא תִקְרִי שְׁמֵשָׁא, אֶלָּא לְשְׁמֵשָׁא

מסורת הזהר **ה'זופי גרמאות**
ת) (ישעיה נד) נח לט צ"ג. א) (ישעיה לח).
ו) נ"א מוסף עליהם ועל פשעיהם (קראקא). ז) נ"א נ"א לתחת (ווינצ'א). נ"א לפחת (קראקא). ח) נ"א דימא (ווינצ'א). ט) נ"א ולא (דפוסים הראשונים).

מאמר **הסולם** **יהי מאורות**
הקב"ה. והוא חטא רבים נשא. היינו, שלא זו משם עד שמחל להם הקב"ה. ולפושעים יפגיע. היינו, שהרבה תפלתו עליהם.
תריז ועל כדון **תלתיהון** וכו': ומשום זה, שלשתם, משה אהרן ומרים. חקוקים למעלה. בא ר' יוסי ונשקו. והרכיבו על כתפו ג' מילין. וקרא עליה, וכל בניך למודי ה'.
תריח **תאני ר' שמעון** וכו': ר' שמעון למד, בוא וראה, השמש, לא עשהו הקב"ה אלא בשביל שמוש בני אדם. בוא וראה בשלש מאה ותשעים (אולי צ"ל ששים) מקומות הישוב של הארץ, הולך השמש, עולה ויורד. ומדרגות ומעלות ידועות יש לו. והיינו שכתוב, הנני משיב את צל המעלות אשר ירדה במעלות אחרו.
תריט **א"ר יוסי** היך וכו': א"ר, איך הוא עולה. א"ר, כבר למדנו מראשי הישיבה, שהעולם הוא עגול ככדור הזה, וכשהשמש (דפויי דף ט"ז טור א)

מדרש בראשית הנעלם קצמ
 לבני נשא. דעל פך מתקרי שמשא, שמשא דמשמש לכולא. א"ר אלעזר, אלמלא
 דסחי שמשא בימא דאוקיננוס, יהוה שריף ואוקיד לכולי עלמא.
תרכב סליק מתחות יארעא. ומגיע להווא דרנא דאתקרי קרבוסא,
 בלשון יון. ומההוא דרנא שרי למיסק לעילא, וקל גלגלוהי אשתמע לכולהו
 ורקיעיא במטלנוהי, למיזל עם שירתיה דהוא אמר. ולא יהוה ב"ג דשמע ליה,
 בר ממשא, דהוה מהימן מלכא, ויהושע דמשמש ליה.
תרכג וכד איצטריף ליה יהושע, לאגתא קרבא, ויהוה שמע קל נעימותא,
 ונהימותא דשמשא, לא זכיל ליה למיסקבל. מה פתיב. ויאמר לעיני ישראל
 שמש בגבעון דום. מאי דום. דום, מלומר שירה. דום, מקל נעימותא ונהימותא
 דילף, דהא יהוה שמע קול מטלנוהי במטלנוהי.
תרכד אמר רבי בא, שית מאה וארבעין מטלנין עביד שמשא. בחושבן
 שמש. בין יממא וליליא. ואסתר לכולא עלמא בסתרנותא. ולמאי אצטריף.
 לרפכא ולחממא ארעא, ולדשנא עשבין ויבולין, ולאצמחא פירין ואילנין.
תרכה א"ר יהודה, ת"ת, פההוא גוונא דלעילא, עביד קב"ה לתתא. מה
 לעילא הוה שמיא, אוף לתתא הוה שמיא. ולמה אתקרו שמים, א"ר יהודה.
 אש ומים.
תרכו א"ר יצחק, מהכא, עושה שלום במרומוי. במלאכיו לא פתיב,

מסורת הזהר
 (יהושע י) ז"ח עז ט"ד שלי"ו. ג) (איוב כה) תרומה
 קכו צ"ב תקי"ח קטו ט"ב ש"א קכב ט"ב ש"ל.
 ו ה"ג ברפוס מונקאטש נ"א ל"ג לאנחא קרבא (רפוסים הראשונים). ו נ"א ל"ג בסתרנותא (קראקא).
 ח' נ"א ל"ג הוה (קראקא). כ נ"א מוסף ארעא דישובא
 (רפוסים ראשונים). ל נ"א ונגע (קראקא). מ נ"א ושירי
 למטיק וליג ומההוא דרנא (קראקא). נ נ"א רקיעא (קראקא).
 ו ה"ג ברפוס מונקאטש נ"א ל"ג לאנחא קרבא (רפוסים הראשונים). ו נ"א ל"ג בסתרנותא (קראקא).

הסולם מאמר
 משמש המשמש את הכל. א"ר אלעזר, אם
 אור השמש לא היה רוחץ עצמו בים אוקינוס,
 היה שורף ומדליק את כל העולם.
תרכב סליק מתחות ארעא וכ"ו:
 השמש עולה מתחת הארץ, ומגיע למדרגה
 ההיא הנקראת, קרבוסא, בלשון יון, ומאותה
 מדרגה, מתחיל לעלות למעלה, וקול גלגליו
 במסעו נשמע לכל הרקיעים, שילכו עם השירה
 שהוא אומר. ולא היה אדם ששמע קולו, חוץ
 ממשא, שהיה נאמן המלך. שכתוב עליו בכל
 ביתי נאמן הוא. ויהושע שהיה משרת משה.
תרכג וכד איצטריף ליה וכ"ו: וכשהיה
 צריך לו יהושע לעשות מלחמה, ושמע קול
 נעימות ונהימת השמש. לא היה יכול לסבול.
 מה כתוב, ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון
 דום. מהו דום. היינו דום מלומר שירה. דום
 (רפוי"ף ט"ז טור א')

הסולם יהי מאורות
 מקול הנעימות ונהימות שלך. כי היה שומע
 קול נסיעותיו במסעייו. ולא היה יכול לסבול.
תרכד אמר ר' בא וכ"ו: א"ר בא,
 שש מאות וארבעים מסעות עושה השמש,
 כחשבון שמש, בין יום וליילה. ומסבב בסבוכו
 כל העולם. ולמה צריך זה. הוא, לרכך ולחמם
 הארץ, ולדשן העשבים והיבולים, ולהצמיח
 פירות ואילנות.
תרכה א"ר יהודה ת"ח וכ"ו: אר"י,
 בוא וראה, כעין שהוא למעלה, עושה הקב"ה
 למטה, מה למעלה הם שמים, אף למטה יש
 שמים. ולמה נקרא שמים. א"ר יהודה, שהוא
 אותיות אש ומים.
תרכו א"ר יצחק מהכא וכ"ו: אר"י
 מכאן. עושה שלום במרומוי. במלאכיו לא
 כתוב, אלא במרומוי, דהיינו בשמים, שהוא
 קו

ד אלא במרומו. על דאינון אש ומים, ועושה שלום ביניהם. כהאי גוונא לתתא, אש ומים.

תרכז וחוזר הנקיע מתחת, ומחמם האדמה⁹ מתממיות האש, והשמש, ומוריד הקב"ה המים על הארץ* ומקרר האדמה, וסייע לחמימותא דמתתא. והאי והאי, מולידין ומצמיחין לארעא. וכלהו ברא קב"ה לתועלתא דבני נשא.

תרכח רבי אבהו, ור' חייא, ור' נתן, הוו אנלי באורחא, א"ר נתן, לא תהיתון על אלין מאריהון¹⁰ דמתניתא, דגזירת פומהון כגזרת מלאכין קדישין. ונא דכינא מה דאמרו, דהא שמשא ואתאצל נהירותיה מזינא דאספקלריא דלעילא, והאי נהירותא לאו דיליה הוא. משמע דכתיב¹¹ יהי מאורות הול"ל יהי אורות, מאי מאורות. א"ר זירא, מן אורות. מ' תוספת, לשמשא. כלומר, מן אורות, ותיבותא הוא אורות.

תרכט א"ר חייא, אל תתמה עליו, דהא תורה¹² אתאצל מתקמתא דלעילא, ושמיא אתאצלי מההוא רקיעא עילאה דעל גיש חיותא, וכהאי גוונא, כד תסתכל, כל מה דלעילא ותתא, אתאצלו דא מן דא, ודא מן דא, וקב"ה על כלא. ומן כורסי יקריה¹³ שרייאן לאתאצל דא מן דא, וכורסי יקרא מגיה, וכלהו כלא חשיבין לקבליה. הה"ד, וכל דיירי ארעא כלא חשיבין.

תרל א"ר אבהו, לא תקשי לך האי, דהא גישא מינן בהבדל, שרי

חלופי גרסאות

9 ג"א מחממות (דפוסים הראשונים), צ ג"א וצמחין (דפוסים הראשונים). ק נוסח אחר דמתניתין (דפוסים הראשונים). ר ג"א אתציל (קראקא). ש בדפוסים הראשונים כתבו אתצל בלי א' בכל העמוד. ת ג"א שריין (קראקא).

מסורת הזהר

ד (בראשית א) לעיל את קמב צ"ר. ה (זניאל ד) מקן יב צ"ה.

הסולם

מאמר

קו האמצעי. הוא משום שהם אש ומים, ועושה שלום ביניהם (כנ"ש לעיל אות תק"ב ע"ש), וכעין זה השמים של מטה, שהם אש ומים.

תרכז וחוזר הרקיע מתחת וכו': ותוזר הרקיע מתחת לארץ, ומחמם האדמה מתממיות האש שבדקיע, והשמש. ומוריד הקב"ה את המים על הארץ, ומקרר האדמה, והקדירות מסייע את החממות שלמטה, וזו זוו, הקדירות והחממות, מולידים ומצמיחים את הארץ. והכל ברא הקב"ה לתועלת בני אדם.

תרכח רבי אבהו ור' חייא וכו': ר"א ור"ח ור' נתן, היו הולכים בדרך, א"ר נתן, לא השתוממתם על אלו בעלי הברייתא, שגזירת פיהם כגזירת מלאכים הקדושים, ואני זוכר מה שאמרו, כי השמש, נאצל אורו מזו המראה שלמעלה, ואור הזה שבו, אינו שלו. זה משמע משכתוב, יהי מארת, היה לו לומר, יהי אורות, מהו מאורות. א"ר זירא, הוא

קו האמצעי. הוא משום שהם אש ומים, ועושה שלום ביניהם (כנ"ש לעיל אות תק"ב ע"ש), וכעין זה השמים של מטה, שהם אש ומים.

תרכח רבי אבהו ור' חייא וכו': ר"א ור"ח ור' נתן, היו הולכים בדרך, א"ר נתן, לא השתוממתם על אלו בעלי הברייתא, שגזירת פיהם כגזירת מלאכים הקדושים, ואני זוכר מה שאמרו, כי השמש, נאצל אורו מזו המראה שלמעלה, ואור הזה שבו, אינו שלו. זה משמע משכתוב, יהי מארת, היה לו לומר, יהי אורות, מהו מאורות. א"ר זירא, הוא

(דפויי דף ט"ו טור א' * טור ב')

מדרש בראשית הנעלם רא
 בקדמיתא למילעא באורייתא לתורגמנא, «ותורגמנא לדסמיכי ליה, ודסמיכי ליה, לדסמיכי ליה. אשתכח, דכד מסתיים שמעתא, דכלהו בתליין מן רישא. וכהאי גוונא תשכח לעילא, ולכלהו עלמין.
תרל"א וא"ר אבהו, משה, אתאצל מזיוא עילאה. יהושע, איתאצל ממשא. זקנים, אתאצלו מיהושע. נביאים, אתאצלו מזקנים. נשיאים ורישא דעמא, אתאצלו מנביאים. וכלהו דא מן דא.
תרל"ב עד דהו אזלי, פגעו ביה בר' אלעזר, אמרו הא חד מאינון מארי דמתיבתא אתא. אמרו ליה, ודאי דאמרינו דשמשא אתאצל נהירותיה מזיוא דאספקלריא דלעילא. אמר, כף הוא.
תרל"ג פתח ואמר, מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. קוראה מעין, ואח"כ באר, ואח"כ נוזלים. בהדא פסוקא אית לאסתכלא, דהאי מעין אתמשיף מן בירא. ובירא מן נוזלים. ונוזלים מן לבנון. למינדע, דכלהו אתאצלו דא מן דא ודא מן דא. כף הוא שמשא, לאו נהירותא דיליה הוא, אלא אתמשיף מד תוטא דזיוא דנהיר לשמשא.
תרל"ד תנן במתניתין דילן, אור שברא הקב"ה בתחילה, אדם היה רואה בו וצופה מראש העולם ועד סופו. ת"ת, נהירותא דשמשא, הוא חד משתיין אלפיין ושבעין ותמ"ש חולקין, מההוא נהירותא דאספקלריא דההוא

מסורת הזוהר
 (1) שיר (ד) חיי שרה ע צ"א.
ה'צופי גרסאות
 א בדפוס קראקא חסר מכאן עד אמצע אות תרל"ז דבחר גבוי דמשה הויתון, וכתבו החסר בסוף העמוד והוא מסודס וטעות הדפוס. ב ג"א תלתין (דפוסים הראשונים). ג ג"א מוסיף דהא תנן (ווינצ'א).

מאמר הסולם
 להבדיל ממאורות העליונים, מתחיל בתחילה ללמוד בתורה אל התורגמן, שהוא המפרש דבריו לאחרים, והתורגמן מפרש להסמוכים אליו, והסמוכים אל הסמוכים אליהם. נמצא כשנגמר לימוד ההלכה, כולם תלויים מן ראש הישיבה. וכעין זה תמצא למעלה ובכל העולמות שנאצלים זה מזה, וכולם תלויים מהקב"ה.
תרל"א וא"ר אבהו, משה וכו': ואר"א, משה נאצל מזיו העליון. יהושע נאצל ממשא. הזקנים נאצלו מיהושע. הנביאים נאצלו מהזקנים. הנשיאים וראשי העם נאצלו מהנביאים. וכן כולם זה מזה.
תרל"ב עד דהו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, פגשו את ר' אלעזר. אמרו, הנה אחד מאלו ראשי הישיבה בא. אמרו לו, ודאי, שאמרתם שהשמש, אורו נאצל מזיו המראה של מעלה. אמר, כך הוא.
תרל"ג פתח ואמר מעין וגו': פו"א, (דפויי דף ט"ז טור ב)
 יהי מאורות
 מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. הנה קורא אותה מעין, ואח"כ באר, ואח"כ נוזלים. בפסוק הזה יש להסתכל. כי המעין הזה, שה"ס המלכות, נמשך מן באר, שה"ס היסוד, והבאר, שהיא היסוד, נמשכת מן נוזלים, שהם ספירות דז"א, המזילים המים שה"ס השפע. והנוזלים, שהם ז"א, נמשכים מן לבנון. שהוא חכמה בינה. כי לבנון הוא אותיות ז"ב נון. הרומו על ז"ב נתיבות החכמה ונו"ן שערי בינה. לדעת, שכולם נאצלו זה מה זה מזה. כך הוא השמש אין אורו שלו, אלא שנמשך אליו חוט אחד של זיו, שהוא המאיר אל השמש.

תרל"ד תנן במתניתין דילן וכו': למדנו בהמשנה שלנו, אור שברא הקב"ה בתחילה, אדם היה רואה בו וצופה מראש העולם ועד סופו. בוא וראה אור השמש, הוא אחד

רב מדרש בראשית הנעלם

נהוֹרָא דַּאֲתַגְגִּיזוּ. וְאִפִּילוּ בַּהַאי נְהִירוּתָא דְשִׁמְשָׁא, לִית אִינִישׁ זְכִיל לְאִסְתַּפְּלָא בֵּיהּ, כֹּל שְׁכֵן בַּהֲהִיא נְהוֹרָא.

תרל"ה) וְהָא אֲמַרְן, דְּאִינִישׁ יִסְתַּפֵּל בֵּיהּ מְרִישִׁיהּ דְּעֻלְמָא וְעַד סִיפֵי עֻלְמָא. אֲלֵא הֲכִי גַּהֲרָא בְּמִתְנִיתָא דִּילָן, דְּבַהֲהוּא נְהִירוּתָא, זְכִיל אִינִישׁ לְמַנְדַּע וּלְמַחְזוּ בְּנְהִירוּ דְחֻקְמָתָא, כֹּל מַה דְּתוּה, וְכֹל מַה דְּיַתְרוּ, מְרִישִׁיהּ דְּעֻלְמָא עַד סִיפֵי עֻלְמָא, וְהִהוּא אֲתַגְגִּיזוּ לְצַדִּיקִים לְעֻלְמָא דְאַתִּי. מַאי לְעֻלְמָא דְאַתִּי, כִּד תִּיפּוּק נְשִׁמְתָא קְדִישָׁא מֵהַאי עֻלְמָא, וְזִיל בֵּיהּ לְעֻלְמָא דְאַתִּי.

תרל"ו) ת"ח, כְּתִיב וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לְחַם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה. מַאי טַעְמָא, מְשׁוּם דְּאַתְהִנִּי מֵהִהוּא זִינָא. וְאֵע"ג דְּנַחֲתִית מִתַּמְּן, וְהִהוּא נְהִירוּתָא לֹא נַחֲתִית עִמִּיהּ, לֹא הוּוּ זְכִילִין לְאִסְתַּפְּלָא בְּאַנְפוּי דְּמִשָּׁה, מִמַּה דְּאִסְתַּפֵּל בְּקַדְמִיתָא, כִּד תְּהוּ תַמְּן, וְאַשְׁתַּאֲרוּ אֲנַפּוּהִי נְהִירִין כְּהַאי שִׁמְשָׁא.

תרל"ז) סְטִי רַבִּי אֶלְעָזָר לְאוּרְחִיָּה, וְאִינִין אָזְלוּ אֲבַתְרִיָּה, לְאוּרְחִיָּה לְאוּרְחִיָּה, תְּלַת מֵילִין. *) אָמְרוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, וּכְאִין אַתּוּן מְאָרִי מִתְנִיתָא, וְדָבְתָר גְּבוּי דְּמִשָּׁה תְּוִיתוּן, כִּד אַתְיִיבְתָּ אֲוִרִיתָא עַל יְדֵיהּ. אָזְלוּ רַבִּי חֵיָא וְרַבִּי נֶתָן, וְרַבִּי אֲבָהוּ לֹא בָּעָא לְאַתְפָּרְשָׁא מִגְּיָה, וְזִיל עִמִּיהּ לְאוּרְחִיָּה.

תרל"ח) פִּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פּוּמִיָּה וְאָמַר, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאוּרוֹת. ת"ח, עַבְד קב"ה תַּמְנִיסָר וְקִיעִין, דְּנִטְלִין לְמִטְלִינְהוּן, וְסַחֲרִין כֹּל עֻלְמָא. וְכֹל חַד

מסורת זוהר מסורת זוהר (שמות לד) לעיל אות תריב צ"פ. ח) (בראשית א) לעיל אות קמב צ"ר.

ה'צופי גרסאות ד' נ"א יפיק (ווינצ'א) נ"א יפיק (קראקא). ה' נ"א אולו בתריה ולי"ג ואע"ג (קראקא). ו' בדפוס קראקא כתוב כמות שהוא עד דבתר במשה הויתון ונראה שיש ט"ס.

מאמר אחד מששים אלף וע"ה חלקים, מאותו אור של המראה של אותו האור שנגנו. ואפילו באור השמש הזה אין אדם יכול להסתכל בו, מכל שכן באור הזה שנגנו.

תרל"ה) וְהָא אֲמַרְן דְּאִינִישׁ וְכוּ': שׂוֹאֵל, אַתְהּ אֲמַרְנָא שְׂאִי אֲפִשֵׁר לְהַסְתַּכֵּל בְּאוֹר הַגְּנוּז, וְהָרִי אֲמַרְנָא שְׂאִדְם הִיָּה מִסְתַּכֵּל בּוּ מִרְאֵשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוּף הָעוֹלָם. הָרִי שְׂאֲפִשֵׁר לְהַסְתַּכֵּל בּוּ. וְמִשִּׁיב, אֲלֵא כִּךְ פִּסְקֵנוּ בְּבִרְיִיתָא שְׁלוֹנ, שְׂבָאוֹר הָהוּא, הִיָּה הָאֲדָם יִכּוֹל לְדַעַת וּלְרִאוּת בְּעֵינֵי הַחֻמְכָּה, כֹּל מַה שְׁהִיָּה, וְכֹל מַה שְׁהִיָּה, מִרְאֵשׁ הָעוֹלָם עַד סוּפּוֹ, בְּאִפְנֵי שְׂאִין הַפִּירוּשׁ וְרִיָּה מִשֵּׁשׁ אֲלֵא בְּעֵינֵי הַשִּׁכֵּל. וְזִהוּ שְׁנַגְנוּ לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא. מַהוּ לְעֵתִיד לְבָא. הִיָּינוּ כְּשִׁתְּצָא הַנְּשִׁמָּה הַקְּדוּשָׁה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וְתִלְךְ לְעוֹלָם הַבָּא.

תרל"ו) ת"ח כְּתִיב וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים כְּתוּב, וְהִיָּה שֵׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים (דפוס"י דף ט"ו טור ב' * טור ג')

הסולם יהי מאורות

לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. מהו הטעם. הוא משום שנהנה מהזיו ההוא, דהיינו מהאור הגנוז. ואע"פ שירד משם, ואותו האור לא ירד עמו, לא היו יכולים להסתכל בפניו של משה כי ממה שהסתכל מקודם באור הגנוז, כשהיה שם, נשארו פניו מאירים כשמש הזה.

תרל"ז) סְטִי ר' אֶלְעָזָר וְכוּ': נִטְה ר' אֶלְעָזָר לְדַרְכוּ, וְהֵם הִלְכוּ אַחֲרָיו לְלוּוֹתוֹ לְדַרְכוּ, שְׁלֹשָׁה מֵילִין. אֲמַרוּ ל' אֶלְעָזָר, אֲשֶׁרִיכֶם בְּעֵלֵי הַבְּרִייתָא, שְׂאֲחֹרֵי כְּתַפְּיוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הִייתֶם, כְּשִׁנִּיתְנָה הַתּוֹרָה עַל יְדוֹ. הִלְכוּ ר' חֵיָא וְר' נֶתָן, וְר' אֲבָהוּ לֹא רָצָה לְהַפְרֵד מִמֶּנּוּ וְהִלְךְ עִמּוֹ לְדַרְכוּ.

תרל"ח) פִּתַח ר' אֶלְעָזָר וְכוּ': פִּתַח ר"א פִּי, וְאָמַר, וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי מְאוּרָת. כּוּא וְרִאָה עֲשֵׂה הַקְּב"ה י"ח רְקִיעִים הַנוֹסְעִים לְמַסְעֵיהֶם וּמִסְבָּכִים כֹּל הָעוֹלָם, וְכֹל אֶחָד מֵתַעֲכָב

מדרש בראשית הנעלם רג
מתעכב שהוא שיעורא דאתייהיב ליה מן מאריה. וכד יאשלים ההוא רקיעא
ההוא שיעורא, אתחדש בעלמא פתגמין טבין רבין סגיאין.
תרל"ט) וחשבין בדעתיהו אינון טפשי דלפא, דכסתרונתא דההוא רקיעא
אתעביד דא. ולא כן הוא. דהא כל יומא ויומא, "מחדש קב"ה מצפרא עד
רמשא, פתגמין עילאין רבין ותקיפין, וזמנין דאשלים ההוא רקיעא מטלנוהי,
ויערע בעלמא גזירת מלפא עילאה, וחשבין טפשי לפא, דכגיניה דההוא
רקיעא הנה, וטעיין לבהון בטפשותא.
תרמ"ו) ועבד קב"ה לההוא רקיעא רביעאה, ואנח ביה שמשא, ואסחר כל
עלמא בעידנין וזמנין לתועלתא דעלמא לכני נשא. ותנא במתניתא דידן,
תלת מאה וארבעין משקופין, אזיל שמשא, סליק ונחית בעידנין וזמנין.
תרמ"א) ואזיל ושרי, ממשקופא דמזרח, מההוא משקופא דאתקרי נוגה,
ואזיל בסגלגלותא, עד דמטא למשקופא דאתקרי "קרבוסא". כדן אזיל לסייפי
דצפון, שיתא ירחי, עד דמטא למשקופא דזרחא, ואזיל שיתא ירחי, לאשלמא
שתא לתועלתא דברייתא, למעבד זרועא וחצרא.
תרמ"ב) הה"ד "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף.
ובאשלים מותיה לצד דרום, לפום ישובא דארעא, קציר. וחום. וקיץ. ובאשלים מותיה
לסייפי צפון זרע. קור. וחורף. וכלא לפום ישובא דארעא, כדקאמרן. ובהאי
גוונא ממש, כמא דמשתמשין בני נשא להאי נהורא דהאי רקיעא, כדן כל
חילי שמיא משתמשין לנהורא דרקיעא, דעל ריש חיותא.

מסורת הזהר **חלופי גרסאות**
(ט) (בראשית ח) בראשית א שנ אות תפא. ז נ"א אשתלים (דפוסים הראשונים), ח נ"א אתחדש (דפוסים הראשונים). ט נ"א קבוסא (דפוסים הראשונים). י נ"א וכרין (דפוסים הראשונים). כ נ"א ל"ג זרע קור וחורף (דפוסים הראשונים). ל נ"א האי (קראקא).

מאמר הסולם
מתעכב אותו השיעור שניתן לו מן אדונו. וכשהרקיע משלים אותו השיעור, מתחדשים בעולם דברים טובים גדולים ורבים.
תרל"ט) וחשבין בדעתיהו אינון וכו':
ואלו טפשי הלב חושבים בדעתם שבסיבוב של הרקיע נעשה זה. ולא כך הוא, כי בכל יום ויום הקב"ה מחדש מבוקר עד הערב, דברים עליונים גדולים וחזקים, ולפעמים שהרקיע משלים מסעיו, ויקרה בעולם גזירת מלך העליון באותה העת, וחושבים טפשי הלב שבשכיל הסיבוב של הרקיע היה זה. והם טועים בלבם בטפשותם.
תרמ"ו) ועבד קב"ה לההוא וכו': ועשה הקב"ה רקיע ההוא הרביעי, והניח בו השמש המסבב כל העולם בעתים וזמנים לתועלת העולם, לבני אדם. ולמדנו בברייתא שלנו, (דפו"י דף ט"ז טור ג')

יהי מאורות
שלש מאות וארבעים חלונות הולך השמש, עולה ויורד בעתים וזמנים.
תרמ"א) ואזיל ושרי ממשקופא וכו':
והולך ומתחיל מהחלון שבמזרח, מאותו החלון הנקרא נוגה. והולך בעגול עד שמגיע לחלון הנקרא קרבוסא. אז הולך ששה חדשים לסוף הצפון, עד שמגיע לחלון הנקרא זרחא. והולך ששה חדשים להשלים השנה לתועלת הבריות, לעשות זרע וקציר.
תרמ"ב) הה"ד עוד כ"ג וגו': ז"ש, עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף. שבהשלימו לצד דרום לפי ישוב הארץ, הוא זמן קציר וחום וקיץ. ובהשלימו לצד צפון, הוא זמן זרע קור וחורף. והכל הוא לפי ישוב העולם כמו שאמרנו. וכעין זה ממש שבני אדם משתמשים באור של אותו הרקיע. כן

רד **מדרש** **בראשית** **הנעלם**

תרמוג א"ר אבהו, מארת, למה חסר ו'ו. א"ל, על מה דאמרן בקדמיתא, דלאו נהירוותיה שלים. דלית ינהירוותיה בר מה דמקבל כחד חוטא בחד פותלא, מההוא נהירוותא דלעילא.

תרמד ובגיניה לא אתקרי נהירוותא שלימתא, ולא יאות לאתקרי שלימתא, אלא שהוא נהורא דאתקרי ונהורא עמיה שרא. ונהוא דאתגניז לצדיקים, הוא חד מס' אלפין ושבעין ותמש חולקין, מנהירוותא דשרי עם קב"ה. ונהירוותא דשמשא הוא חד משתי אלפין ושבעין ותמש חולקין, מנהירוותא דגניז לצדיקיא לעלמא דאתי. ועל פדין לא אתקרי נהירוותא שלימתא האי נהירוותא דשמשא, ולא יאות לאתקרי.

תרמה ולפיכך אמר קב"ה, לא תקשי לכו, דכתיב מארת, ולא שלים. דאנא לא עבדית ליה, אלא למה דכתיב, להאיר על הארץ. לשמשא לבני ארעא, ודי לכו לבני ארעא, לבוצינא דא לשמשא לכו.

תרמוז א"ר אלעזר, ומה ינהורא זעירא דא, לא יכלין בני נשא לאסתפלא ביה, נהורייתא דגניז לצדיקיא עאכו"כ. א"ר אבהו, וכל שפן נהירוותא דבוצינא דשרי קמי מלכא עילאה.

תרמוז אתא לנשקא ידיה דרבי אלעזר, אמר כען ידענא, די בקושטא האי מארת חסר, ויאות לו למתוי חסר יתיר מהאי. אמר ווי לעלמא כד תפוק

חלופי גרסאות

מסורת זוהר (דניאל ב) בא כג צ"י. כ (בראשית א) לעיל אות ח נ"א ליג מארת (דפוסים הראשונים). י נ"א נהירוות (קראקא). ט נ"א נביאותא (קראקא). ו נ"א והוא (דפוסים הראשונים). פ נ"א דהוא (דפוסים הראשונים). צ בדפוס קראקא חסר מן מנהירוותא עד מנהירוותא. ק נ"א למתקרי (דפוסים הראשונים). ר נ"א ליג נהורא (דפוסים הראשונים). ש נוסח אחר תפקין (קראקא). ונטח אחר תפקו (ויוציא) ונ"א תקפו (מנוקאטש).

מסורת זוהר

מאמר **הסולם** **יהי מאורות**

כך כל צבאות השמים משתמשים באור הרקיע שעל ראשי החיות.

תרמוג אמר ר' אבהו וכו': אר"א, מארת למה חסר ו' א"ל, הוא משום זה שאמרנו מקודם, שאין אורו שלם. כי אין אורו רק מה שמקבל, כחוט אחד, וכאחר הכותל, מאותו האור שלמעלה.

תרמד ובגיניה לא אתקרי וכו': ומשום זה אין אור השמש נקרא שלם. ואין ראוי להיות נקרא שלם, אלא אותו האור שנקרא ונהורא עמיה שרא. כי אותו האור שנגנו לצדיקים, הוא אחד מששים אלף וע"ה חלקים, מן האור השורה עם הקב"ה, ואור השמש הוא אחד מששים אלף וע"ה חלקים, מן האור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. ועל כן אינו נקרא אור השמש הזה אור שלם ואינו ראוי

(דפויי דף ט"ז טור ג)

שיקרא אור שלם. (ביאור הדברים תמצא להלן אות תר"ו).

תרמה ולפיכך אמר הקב"ה וכו': ולפיכך אמר הקב"ה, לא יוקשה לכם, מ"ש מארת בלי ו', שאינו שלם, כי אני לא עשיתי יותר, אלא למה שכתוב, להאיר על הארץ, דהיינו לשמש לבני הארץ, ודי לכם בני הארץ, שאור הזה ישמש לכם.

תרמוז א"ר אלעזר ומה וכו': אר"א, ומה אור הקטן הזה, השמש, לא יוכלו בני אדם להסתכל בו, אור הגנוז לצדיקים על אחת כמה וכמה. א"ר אבהו, וכל שכן אור הנר השורה לפני מלך העליון. דהיינו סו"ה, ונהורא עמיה שרא.

תרמוז אתא לנשקא ידיה וכו': בא ר' אבהו לנשק ידיו של רבי אלעזר. אמר, עתה

מדרש בראשית הנעלם רה
מניה, דַּעַד יוֹמָא דָּא שְׁאִילָנָא דָּא, וְלֹא אֲשַׁכְחָנָא עֵיקְרָא דְּמִילְתָּא, בְּר כְּעָן. הֵהוּא
אוֹרְחָא דְּנַפְקַת בֵּיהּ, יְהֵא סִימְנָא דְּכַרְכָּה לִי, עַל דְּעַרְעִית לָךְ.
(תרמח) * יְתִיב עַמִּיה תְּלַתִּין יוֹמִין, וְאוֹלִיף כָּל סַפְקָא וְקוּשִׁיא דִּהְוָה לִיהּ,
וְאוֹלִיף לִיהּ שְׁתֵּין טַעְמֵי בְּפִרְשֵׁתָא דְּבְרָאשִׁית. אֲזַל לְאוֹרְחִיהּ.
(תרמט) אֲשַׁכַּח לְרַבֵּי תַּיָּיא, אָמַר לִיהּ בְּמִטּוּ מִינְךָ רַבֵּי אַבְהוּ, דְּאָטְעוּם
מִהְוָא מְתִיקָא דְּדוּבְשָׂא, דְּאֲמַצִּית מְגוֹרֶת קְדִישִׁין עֵילְאִין. א"ל, תְּרַדְתָּא
דְּאֲפִיקוּתָא, וְסוּבְתָא דְּדוּבְשָׂא, לֹא מְתִישְׁבֵי בְּחַדָּא. וְאֵעֲפ"כּ אוֹלִיף לִיהּ.
(תרנ) בְּכָה ר' תַּיָּיא וְאָמַר, נְדִירְנָא עֲלֵי, דַּעַד דְּאוֹלִיף קָמִי מְאָרִיהוֹן
דְּמִתְנִיתָא עֵילְאָה, לֹא אִיתִיב הֶכָּא. יְתִיב תַּמָּן תְּרִיסַר שָׁנִין, פַּד אֲתָא קְאָרוּ

חלופי גרמאות

ת נ"א מיישרי (וינציא) ונ"א משיירי (קראקא). א נ"א ואמר ר' חייא (קראקא).

הי מאורות	הסולם	מאמר
לצדיקים לעתיד לבא היינו אור ההוא שהוא גנוז. ז"ש, אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה.	פירוש הדברים. כי ד' חכמות הן. א) חכמה סתימאה דא"א. שעליה אוה"כ, ונהורא עמיה שרא, כי נסתמה בא"א ואינה נגלית כלום לתחתונים מעצמותה. ב) היא הבינה שחורה להיות חכמה. בסוד נהר יוצא מעדן. והיא הנקראת ל"ב נתיבות החכמה. והיא מקבלת הארת חכמה מחכמה סתימאה, בעת שחזורת לראש א"א. ג) היא החכמה שבו"א הנקרא שמש, שהוא מקבל ו"ק דחכמה מבינה. ד) היא המלכות, שהיא מקבלת הארת הו"ק דחכמה מן השמש שהוא ז"א. והמלכות נקראת נרתיק של השמש. כי אין מגולה מהארת חכמה שבשמש, רק לפי שיעור הארת הנרתיק שהוא המלכות. שרק בה מתגלה החכמה ולא במקום אחר.	עתה ידעתי שבאמת מארת הזה חסר, וצריך להיות חסר יותר מזה. אמר, לרבי אלעזר, אוי לעולם כשתצא ממנו, כי עד היום הזה שאלתי את זה, ולא מצאתי עיקר הדבר רק עתה. אותו הדרך שיצאת בו, יהיה לי סימן של ברכה, על שפגשתי אותך.
ונמצא ההפרש בין ד' החכמות האלו הם. כי החכמה סתימאה דא"א אינה מאירה למטה ממקומה כלום, שז"ס ונהורא עמיה שרא. אלא הארתה מגיעה לבינה בעת שחזורת לראש א"א. דהיינו שמקבלת כשהיא במקום החכמה דא"א, ורק הארתה. באפן שחכמה סתימאה היא עצם אור החכמה, והבינה אינה בעצם אלא חסדים רק כשהיא במקום חכמה סתימאה מקבלת ממנה חכמה. אמנם במקום בינה עוד אין גילוי לחכמה, אלא היא משפעת לז"א שנקרא שמש. וז"א שנקרא שמש משפיע אותה למלכות, שה"ס נרתיקו של השמש. באפן שכל גילויי החכמה שהיו בג' חכמות הראשונות לא	(תרמח) יְתִיב עַמִּיה תְּלַתִּין וכו': ישב עמו שלשים יום ולמד כל ספק וקושיא שהיה לו. ולמד אותו, ששים טעמים בפרשת בראשית. והלך לדרכו. (תרמט) אֲשַׁכַּח לְר' חֵיָּיא וכו': מצא את ר' חייא. א"ל רבי חייא, בבקשה ממך ר' אבהו, שאטעום ממתיקות הדבש הזה שינקת מגזירת קדושים העליונים. א"ל לולבים של ראש הדקל, וסובאות הדבש, אינם מתישבים יחד. ואע"פ כן, למד אותו. פירוש. רבי חייא עוד לא היה תלמיד חכם, אלא היה דומה כחריות של דקל העתידים להוציא פירות. ואמר לו ר' אבהו שיש עוד מרחק רב, בין החריות של דקל ובין הדבש היוצא מהתמרים שיצמתו על ידו. ולפיכך, עוד אינו ראוי לשתיית הדבש. חררתא הוא כמו חרותא (סוכה לב). שפירושו לולבי הדקל. אפיקותא הוא מלשון אפקותא דדקלא (סוכה יג). שפירושו לולבי ראש הדקל סובתא הוא מלשון סובא (דברים כ"א כ').	
		(תרנ) בְּכָה ר' חֵיָּיא וכו': בכה ר"ח ואמר, אני נודר, ומקבל על עצמי, שמטרים שאלמד לפני בעלי הברייתא העליונה, לא אשוב מכאן. ישב שם י"ב שנים. כשבא, קראו אותו ר' חייא הגדול. א"ר יצחק אור הגנוז (דפניי דף ט"ו טור ג' * טור ד')

רו מדרש בראשית הנעלם

ליה ר' תיבא רבא. א"ר יצחק, אור גנוז לצדיקא לעתיד לבא, ההוא דהוא גנוז. הה"ד אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה.

מפורת הזהר

(7) (תהלים צז) ב"א רפא צ"א.

יהי מאורות

הסולם

מאמר

שבהם גנוז, שה"ס או"א הפנימיים שנגנוז. והו"ק שבהם הם המאירים בה, שהם ס' אלפין וע"ה כנ"ל. שמהם מקבל ז"א הנקרא שמש. וז"ש, ונהירותא דשמשא, שהוא ז"א, הוא חד משתי אלפין וע"ה הולקין מנהירותא דגניז לצדיקא לעלמא דאתי, שהשמש מקבל רק מהו"ק הבינה, שה"ס ס' אלף וע"ה, ולא כולם, אלא לפי שיעור המלכות, דהיינו חלק אחד מהם. ואותם ו"ק דחכמה שבבינה, נבחנו לאור הגנוז, כי אינם מגולים אלא לצדיקים שזכו לעולם הבא, שהוא בינה, אבל לאותם הצדיקים שעוד לא זכו לבינה אינה מגולה רק חלק אחד מהם, שהוא חלק המלכות המושפע משם אל השמש, שהוא ז"א. וז"ש, ונהירותא דשמשא, הוא חד משתי אלפין וע"ה הולקין מנהירותא דגניז לצדיקא, כי השמש אינו מקבל את כולם רק מה שמגיע אל המלכות, שהוא חלק א' מהם. וז"ש (באות תרמ"ה) ולפיכך אמר קב"ה, לא תקשי לכו דכתיב מארת ולא שלים, דהיינו שהשמש אינו מקבל כל ה"ס אלף וע"ה חלקים אלא רק חלק אחד מהם, הוא משום, דאנא לא עבדית ליה אלא למה דכתיב, להאיר על הארץ, כי כל אור החכמה לא נמשך אלא לפי שיעור הקבלה של המלכות, הנקראת ארץ, שז"ס להאיר על הארץ, וע"כ אין השמש מקבל אלא חלק אחד מהם, לפי שיעור בית קבול של המלכות.

זו"ש (באות תר"נ) א"ר יצחק, אור גנוז לצדיקא לעתיד לבא, ההוא דהוא גנוז. ר' יצחק חולק על ר' אבהו, שאומר שס' אלף וע"ה חלקים המאירים בבינה מן הארת חכמה סתימאה הם הנקראים אור הגנוז לצדיקים, משום שאינם מקבלים אותם אלא הצדיקים שזכו לבינה שה"ס עולם הבא, כנ"ל. ור' יצחק אומר שהאור הגנוז לצדיקים היינו שגנוז ואינו מתגלה לצדיקים, גם בעולם הבא, אלא לעתיד לבא, בגמר התקון, דהיינו הג"ר דחכמה, שהוא גנוז לגמרי, בסוד או"א הפנימיים שנגנוז. ואינם מאירים אף לצדיקים. וז"ש, ההוא דהוא גנוז, שאין לו גילוי אף לצדיקים. ומביא ראי

לא היו אלא להשפיע אל המלכות, כי למעלה ממנה לא תוכל החכמה להתגלות, גם נודע שהג"ר של החכמה הב', ה"ס או"א הפנימיים שנגנוז, וכל מה שמאיר בחכמה זו, הוא רק ו"ק דחכמה, ולפיכך נבחן שגם מה שחכמה סתימאה מאירה מהארתה אל הבינה הזו בעת שהיא במקומה, אינה יותר אלא מו"ק דחכמה. וה"ס המספר ששים אלף, כי הו"ק, שהם חג"ת נה"י, כל אחד כלול מעשר, והם ששים ספירות, וכל ספירה שבחכמה ה"ס אלף, בסו"ה ואלפך חכמה. וגם הארת הפנים דא"א מתחלקת לג"ר, ולו"ק, שה"ס שע"ה אורות, שהג"ר ה"ס ש', והו"ק ה"ס ע"ה.

זו"ש (באות תרמ"ד) ולא יאות לאתקרי שלימתא אלא ההוא נהורא דאתקרי, ונהורא עמיה שרא, שהוא חכמה הא', דהיינו חכמה סתימאה דא"א, שהאור שורה עמו במקומו, ואינו מאיר למטה ממנו. שהוא חכמה השלמה. חכמה דאור ישר. וההוא דאתגניז לצדיקים דהיינו חכמה הב', שה"ס בינה שחורה לראש א"א ונעשתה חכמה, הוא חד מס' אלפין ושבעין וחמש הולקין מנהירותא דשרי עם קב"ה. כלומר שאפילו בעת שהבינה חוזרת לראש א"א, אינה מקבלת מהג"ר דחכמה סתימאה, אלא מהו"ק דחכמה סתימאה, שהם ס' אלפין, וע"ה כנ"ל. אבל מהג"ר דח"ס והג"ר דהארת הפנים אינה מקבלת כלום, מנהירותא דשרי עם קב"ה, שהוא חכמה סתימאה דא"א, אמנם גם הו"ק דחכמה סתימאה שמקבלת הבינה, אינה מקבלת כלום, כי הבינה אינה מקבלת החכמה בשביל עצמה, כי היא עצמה היא בסוד כי חפץ חסד הוא, ומה שמקבלת חכמה היא רק בשביל שיגיע לז"א ומז"א למלכות, אשר המלכות בלבדה היא בית הקבול לחכמה כנ"ל. ולפיכך אין הבינה לוקחת מהארת הו"ק דחכמה סתימאה רק חלק אחד, דהיינו כשיעור הנצרך אל המלכות. וז"ש חד מס' אלפין וע"ה הולקין, דהיינו רק כשיעור קבלת המלכות.

ואותו החלק של החכמה שהבינה מקבלת, מתפשט בכל עשר ספירות דבינה, והג"ר (דפני דף ט"ז טור ד')

מדרש בראשית הנעלם רז

מאמר צאינה וראינה בנות ציון

תרנא ויאמר אלהים יהי מארת. ר' פנחס פתח בהאי קרא ^א צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. א"ר פנחס, חזרנו על התורה כולא, ולא אשכחן עטרה דעבדת בת שבע לשלמה. כען אית למימר, האי דא"ר יצחק מאי צאינה וראינה, הנה ליה למיכתב באו וראו. מאי צאינה.

תרנב אלא א"ר יצחק, פסוקא דא, דאתקרי על אינון זכאין דנפקו מן עלמא דין, ואתקברו בארעא קדישא דישראל. א"ר אלעזר, ודנפקת נשמתהון תמן. ועתידה בת קול לאתערא בכל ציונא וציונא דבתי קברי, ואמרה צאינה וראינה, פוקו מתחות בליאותא דעפרא, ואיתערו משנתכון. בנות ציון: כד"א, ^א מה הציון הלז.

תרנג א"ר פנחס, זכאין אתון צדיקיא למחמי בזיווא יקרא עלאה דמלכא קדישא, דשלמא כולא דיליה. ובאינה זכותא, בשביל עטרה שעטרה לו אמו, בדיל ההוא כתרא, דאתקרו ליה צדיקיא במלי דאורייתא בעלמא דין. א"ר אבהו, אמו, כמו אמו. ואינהו אום של הקב"ה. אלו צדיקים שהם אום הידועה לו.

תרנד ביום תתונתו, תתנות דא ממאן הוא. א"ר פנחס, מההוא אום, תתונתו של אותו אום שלו. מהו תתונתו ביומא דכשרן למעבד פיקודי אורייתא, ודהוא תדונתא דצדיקיא. ואימתי בשרן. א"ר יצחק, מתליסר שנין ולעילא,

חלופי גרסאות

ב הי"ג דפוס קראקא נ"א ומהו (מונקאטש) נ"א ומהו (ונוציא). ג נ"א ודהוא (דפוסים הראשונים).

מסורת הזוהר

(ח שיר ג) ב"א ית צ"א. (ז) (מ"ב כג).

הסולם

מאמר

ראה מהכתוב אור זרוע לצדיק, שמשמע שגם בשביל הצדיק, הוא אור זרוע, דהיינו אור גנוז ואינו מגולה. שזה הוא הג"ר ממש. שה"ס או"א הפנימיים, המכונים, לעתיד לבא.

מאמר צאינה וראינה בנות ציון

תרנא ויאמר אלקים יהי מארת: ר' פנחס פתח במקרא הזה. צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. א"ר פנחס חזרנו על התורה כולה, ולא מצאנו שבת שבע עשתה עטרה לשלמה. עתה יש לומר, זה שאמר ר' יצחק, מה צאינה וראינה, היה לו לומר באו וראו, מהו צאינה.

תרנב אלא א"ר יצחק וכו': אלא אמר ר"י, פסוק הזה נקרא על אלו הצדיקים שנפטרו מהעולם הזה, ונקברו בארץ הקדושה של ישראל. א"ר אלעזר, ושיצאה נשמתם בארץ ישראל. ועתידה בת קול להתעורר בכל ציון

(דפו"י דף ט"ז טור ד')

תרנג א"ר פנחס זכאין וכו': אר"פ, צאינה וראינה, היינו, זכאים אתם הצדיקים לראות בזיו יקר העליון של המלך הקדוש, שכל השלום הוא שלו. ובאיוו זכות זוכים לזה. היינו בשביל עטרה שעטרה לו אמו, שפירושו, בשביל כתר תורה ההוא, שהכתירו לו הצדיקים בדברי תורה, בעולם הזה. ומהו אמו. א"ר אבהו, אמו, הוא כמו אמו, דהיינו האומה שלו. ואיזהו אמו של הקב"ה, אלו הם הצדיקים, שהם אום הידוע לו.

תרנד ביום התונתו: שואל, תתנות

זה

רה מדרש **בראשית** הנעלם

דההוא יומא חובתא על צדיקא למיעבד חנוותא דלבא, פיומא דסליק לחופה. ובגין ההוא זכותא, עתיד הקב"ה לאתערב להו ולעבדא פרוזא קדמיהון בחדנה, צאינה וראינה בנות ציון.

תרנה א"ר יצחק, ת"ש, יהי מארת ברקיע השמים, ר' יצחק אמר, כשהקב"ה מחיה את המתים, ויעבר פרוזא על כל ציונא וציונא. ביה זמנא נחית ההיא נשמתא, פנהוץא ובוצינא דנהר בנהירו וקיעא דשמיא, על ההוא גופא דאתער מן ארעא. הה"ד, יהי מארת ברקיע השמים. ולמה, להאיר על הארץ, על אותו הגוף היוצא מן הארץ.

תרנו ר' אבהו אמר, זו היא זהר הרוח, השורה על הגוף להחיותו, ולהאיר אפלו. הה"ד, יהי מארת ברקיע השמים. ולמה, להאיר על הארץ, על היוצא מן הארץ, דכדאמרן.

תרנו ר' יהודה בן פני פגע ביה ברב נחמן, א"ל אותו הרוח שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים, מהו. א"ל, הוא רוח אספקלריא של מעלה, כאשר ישיגו בני אדם הדעות הנכונות. ומנא לן הא. ממה דכתיב, ונתתי רוחי בככם וחייתם. ונתתי רוח בככם לא נאמר, אלא רוחי, אותו הנאצל מאספקלריא שלו. וכתיב ונתתי רוחי אתן בקרבכם, ואח"כ יהיה סימן ידוע בעולם, הה"ד, ויהיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים.

חלופי גרסאות

ד נ"א כדקאמרן (רפוסים הראשונים). ה נ"א יהו (וויציא).

מסורת הזהר

(בראשית א) לעיל אות קמב צ"ר. (ב) (יחזקאל לו) נח ער צ"ר. (ג) (שם) חיי שרה פה צ"ר. (ד) (בראשית א) לעיל אות קמד צ"ש.

מאמר **הסולם** **צאינה וראינה בנות ציון**

הנשמות, ולמה. היינו להאיר על הארץ, על אותו הגוף היוצא מן הארץ.

תרנו ר' אבהו אמר וכו': ר"א אמר, זה הוא זהר הרוח השורה על הגוף ולהחיותו, ולהאיר חשכו. ז"ש, יהי מארת ברקיע השמים. ולמה, הוא, להאיר על הארץ. דהיינו על הגוף היוצא מן הארץ. כמו שאמרנו.

תרנו ר' יהודה בן פזי וכו': ריב"פ, פגש ברב נחמן. א"ל, אותו הרוח, שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים, מהו. א"ל, הוא רוח מן המראה של מעלה, כאשר ישיגו בני אדם הדעות הנכונות. ומאין לנו זה. הוא ממה שכתוב, ונתתי רוחי בככם וחייתם. ונתתי רוח בככם לא נאמר, אלא, רוחי, דהיינו אותו הנאצל מן המראה שלו. וכתוב, ואת רוחי אתן בקרבכם. ואחר כך, יהיה סימן ידוע בעולם. ז"ש, והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים.

מאמר

זה ממי הוא. א"ר פנחס, מאום ההוא, חתונתו של אותו האום שלו. מהו חתונתו. היינו ביום שנעשו מוכשרים לעשות מצות התורה, שהוא שמחת הצדיקים. ומתי הם נעשו מוכשרים. א"ר יצחק מ"ג שנים והלאה. כי ביום ההוא חובה על הצדיקים לעשות שמחת לב, כיום שהולך לחופה. ובשביל זכות הזה, עתיד הקב"ה לעוררם ולהעביר כרוז לפניהם בשמחה, צאינה וראינה בנות ציון. ע"ד המבואר לעיל.

תרנה א"ר יצחק ת"ש וכו': אר"י, בוא ושמע, יהי מארת ברקיע השמים. ר' יצחק אמר, כשהקב"ה מחיה את המתים, ויעביר הכרוז על כל ציון וציון, בו בעת יורדת הנשמה כאור וכנר המאיר באורו של רקיע השמים, על הגוף ההוא שנתעורר מן הארץ. ז"ש, יהי מארת ברקיע השמים. דהיינו

(דפניי דף ט"ז טור ד')

ויאמר

מדרש בראשית הנעלים רמ

מאמר נעשה אדם

תרנח ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו. ר' אבהו פתח, ה' מה אנוש פי תזכרנו וכן אדם פי תפקדנו ותחסרהו מעט מאלהים. ר' תנחום אמר, בשעה שרצה הקב"ה לברוא את האדם, נתייעץ עם המלאכים אותם הסוככים את כסאו, ואמר להם נעשה אדם. אמרו לו, רבש"ע מה טיבו של אדם זה, מה אנוש פי תזכרנו.

תרנט ויד"א נעשה אדם, ר' יבוטא בשם ר' ה' בו אמר, חזרנו על כל התורה כולה, ולא מצינו שנתיעץ הקב"ה עם המלאכים לעולם, על שום דבר מכל מה שהוא צריך לעשות.

תרס ועוד מצינו שאין למעלה ולמטה שמשגיגים לדעתו של הקב"ה, וכשהם רצים להשיג, מיד חוזרים לאחור מהשגתם, כהדין קנבוסא דקונארי, דפרח וחוזר לדוף דשארי. כן הם, עד שחוזרים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו.

תרסא ועוד אמר רבי בוטא, מצינו שהקב"ה ברא אור הראשון, וברא מזה האור שאר המשמשים שלו. אם האור הראשון שנברא בתחלה, לא נתייעץ עמו, כשרצה להוציא ממנו שאר צבאותיו, כל שכן וכ"ש אדם להכל דמה.

תרסב א"ר יצחק, הנח לרבי בוטא דעם מארי מתניתא שוי מדוריה.

מסורת הזהר (בראשית א) לעיל אות נ צ"ע. ר' (תהלים ח) ב"א
1 נ"א ל"ג ד"א (קראקא). 1 נ"א בונה (קראקא). ח נ"א לא גרסין בו (קראקא). ט נוסח אחר רוצים. י נ"א לדור (דפוסים הראשונים).

מאמר	הסולם	נעשה אדם
מאמר נעשה אדם		
תרנח ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו: ר' אבהו פתח, מה אנוש פי תזכרנו וכן אדם פי תפקדנו ותחסרהו מעט מאלקים. ר' תנחום אמר, בשעה שרצה הקב"ה לברוא את האדם, נתייעץ עם המלאכים הסוככים את כסאו, ואמר להם נעשה אדם. אמרו לו, רבוננו של עולם, מה טיבו של אדם זה. מה אנוש פי תזכרנו.	של הקב"ה. וכשהם רצים להשיג, מיד חוזרים לאחור מהשגתם. כמו הקנבוסא דקונארי, שהוא מין עוף, שפורה וחוזר למקום שהוא שורה. כך הם, המלאכים, עד שחוזרים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. ואם כן לא יתכן שהקב"ה יתייעץ עם המלאכים.	
תרנט ויד"א נעשה אדם. ר' בוטא בשם ר' ה' בו אמר, חזרנו על כל התורה כולה, ולא מצאנו שיתיעץ הקב"ה עם המלאכים לעולם, על שום דבר מכל מה שהוא צריך לעשות.	תרסא ועוד אמר ר' בוטא וכ"ו: ועוד אר"ב, מצאנו שהקב"ה ברא את אור הראשון, ומאור הזה ברא שאר המשמשים שלו. ואם האור הראשון שנברא בתחילה לא נתייעץ עמו, כשרצה להוציא ממנו שאר צבאותיו. כל שכן וכל שכן שלא היה צריך להתיעץ, כשברא לברוא את האדם. אשר אדם להכל דמה.	
תרס ועוד מצינו שאין למעלה ולמטה מי שמשגיג דעתו ועוד מצאנו, שאין למעלה ולמטה מי שמשגיג דעתו (דפני דף ט"ז טור א)	תרסב א"ר יצחק הנח דמה וכ"ו: אר"י, עזוב את רבי בוטא, שעם בעלי הברייתא נתן מדורו	

ר' מדרש בראשית הנעלם

אמר ר' בוטא, אָנא לא זכינא לְמַהוּ מְדוּרָאי עִמְהוֹן, אָבֵל קוּשְׂיָא תְּנֵה דִידְהוֹן.
תרסג) ופירוקא שְׁמַעְנָא, דָּא"ר יבּוּ, פְּהַרְיִן מְלָפָא דְתַנְה שְׁלִיטָא עַל
פְּלָא, וּבְעֵי לְאַחְזָא גְרַמְיָה דְכְּלָהוּ פְּלִילָן בִּיָּה, וְהוּא פְּלָא. עֵבִיד גְרַמְיָה
בְּלִישָׁן דְּסַגִּיאִין. פֶּה "קב"ה, הוּאִיל "דְּבְעֵי לְאַחְזָא דְכָל עֲלָמָא דִידְיָה, פְּלִיל
כּוּלָא בִידְיָה, וְאָמַר לִישָׁן דְּסַגִּיאִין, לְאַחְזָא דְהוּא כּוּלָא. א"ר יִצְחָק, אִי קָלָא מִן
רְמִיָא שְׁמַעְתָּא מֵהָאִי, אִימָא דְתַנְה שְׁפִיר, וְדָלָא אֲתִישְׁבָא בְּלַבָּאִי הָאִי פִירוּקָא.

תרסד) רבי שמעון בן יוחאי אָתָא לְטַבְרִיא לְמַדְפֵי לְכָל שׁוּקֵי טַבְרִיָּה,
תָּמּוּ לֵיהּ, ר' פְּנַחֶס וְרַבִּי בָּא וְרַבִּי יִצְחָק. אָמְרוּ, עַד אִימְתִי גִיתִיב בְּקִימָא תְדָא,
וְלָא גִיכּוּל לְמַהֶף. אָמְרוּ, הָא מְאָרִי דְמַתְנִיתִין הָכָא, נְשָׂאל קַמֵּיהּ.

תרסה) אָתָא רבי אבהו תמן, א"ל, אִי לָא נְשַׁמַע מְלָה דָא, הָא "אֲתַפְתְּחָא
פּוּמְהוֹן דְּמִינָאִי בְּפִסּוּקָא דָא. א"ל, לִימָא לָן מַר עֵיקְרָא דְפִסּוּקָא דָא, א"ל מֵאִי
הוּא. אָמַר לֵיהּ הָאִי נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדַמּוּתָנוּ.

תרסו) א"ר שמעון, כְּתִיב "הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעֲוִרִים הִבִּיטוּ לְרֹאוֹת. וְכִי
לְעוֹרִים וְלַחֲרָשִׁים אָמְרָה תּוֹרָה הָאִי. אֲלָא עוֹרִים, שְׁהֵם עוֹרִים בְּתוֹרָה, "שְׁדַרְךָ
הִישָׁר לַפְּנִיָּהֶם, וְהוֹלְכִים אֲרָחוֹת עַקְלָקְלוֹת כְּעוֹרִים, וְלָא יַדְעוּן "עֵיקְרָא דְמַלְתָּא.
הָאִי פִסּוּקָא אֲתַגְּזֹר בְּמַתְנִיתָא דִילָן, וְהִכִּי גִזְרָנָא.

חלופי גרסאות

כ נ"א ל"ג למהו (קראקא), ל נ"א פרוקא (דפוסים הראשונים). ח נ"א שמעתא (קראקא). ו נ"א ביבּו (קראקא). ט נ"א ובעא (דפוסים הראשונים). ע נ"א קודם בריה הוא (קראקא). פ נ"א ל"ג הואיל דבְעֵי (קראקא). צ נ"א ל"ג רבְעֵי (וויניציא). ק נ"א דמן מֵאִי שמעתא במעתתא (קראקא). ר נ"א ולא (דפוסים הראשונים). ש נ"א אפתחנא (דפוסים הראשונים). ת נ"א והררך (קראקא) נ"א ובררך (וויניציא). א נ"א די עקרא (קראקא).

מסורת חזוהר

(ש) (ישעיה מב) ויהי צד צ"ב.

נעשה אדם

עד מתי נשב בקיום אחר, ולא נוכל ללכת. אמרו, הנה מבעלי המשנה כאן, נשאל לפנינו.

תרסה) אָתָא ר' אבהו וכו': בא שם ר' אבהו, אמר לו, לדשב"י, אם לא נשמע תירוץ על דבר זה, הנה יש פתחון פה אל המינים בפסוק הזה. א"ל יאמר לנו אדוני עיקר הפסוק הזה. א"ל מה הוא. א"ל פסוק זה, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. שנאמר נעשה בלשון רבים.

תרסו) א"ר שמעון כתיב וכו': אר"ש, כתוב, החרשים שמעו, והעורים הביטו לראות. שואל, וכי לעורים וחרשים אמרה תורה את זה. ומשיב, אלא עורים פידושו, שהם עורים בתורה, שיש לפניהם דרך הישר, והם הולכים ארחות עקלקלות כעורים, ואינם יודעים עיקר הדבר. פסוק זה, נעשה וגו', נגזר במשנה שלנו. וכך פסקנו.

כד

הסולם

מאמר

מדורו. א"ר בוטא, אני לא זכיתי להיות מדורוי עמהם, עם בעלי הבריייתא, אבל הקושיא היא שלהם.

תרסג) ופירוקא שמענא דא"ר וכו': ותירוץ שמעתי, על מ"ש נעשה. כי א"ר בו, שהוא כמלך הזה, שהיה שליט על הכל, ורצה להראות עצמו שכולם כלולים בו, והוא הכל, עשה עצמו, דהיינו שדיבר על עצמו, בלשון רבים. כך הקב"ה, כיון שרצה להראות שכל העולם שלו, והכל כלול בידו, אמר, לשון רבים, להראות שהוא הכל. א"ר יצחק, אם שמעתי תירוץ זה קול ממרומים, הייתי אומר שהוא יפה. כי תירוץ זה אינו מתישב על לבי.

תרסד) רבי שמעון בן יוחאי וכו': רשב"י בא לטבריא, לטהר כל שוקי טבריא. דאו אותה, ר' פנחס ור' בא ור' יצחק, אמרו, (דפו"י דף ט"ז טור א')

מדרש בראשית הנעלם ריא
תרסז) פד ברא קב"ה עלמא, הנה עיקרא דכלא מיא, ומן מיא אשתיל
 פל עלמא. ועבד קב"ה תלתא אומנין, דינעבדון אומנותיה בהאי עלמא, ואלין
 אינון: שמיא, וארעא, ומיא. ועל ידוי דאלין, אתברי פל מה די בעלמא דין.
תרסח) וזמין לאלין תלתא, לכל חד מנהון, לאפקא ברייתא דצריך לעלמא.
 זמין למיא, א"ל את אפיק לארעא דתחותה, ואת זיל אתכניש לאתר חד, ומיא
 עבד פה, הה"ד ^א יקוו המים.

תרסט) קרא לארעא, אמר לה, את אפיק בריין מינה, בעירין וסויתן
 וכדמי לון, מיד עבדת פה, הה"ד ^א ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש תיה למינה.

תרע) קרא לשמים, אמר לון, אתון אבדילו בין מיא למיא, עבדו פה, הה"ד
^א ויעש אלהים את הרקיע. * קרא לארעא, אמר לה אפיקי דשאים ועשבים
 ויבולין ואילני חקלא, מיד מה פתיב בה. ^א ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע.

תרעא) קרא כמו כן לשמים, אמר לון, יהא בכון נהורין וכוצינין לאנהרא
 על ארעא, הה"ד ^א יהי מארת ברקיע השמים. קרא כמו כן למיא, אמר לון,
 אתון אפיקו בריחשא דנונין ועופין, וכדמי לון, הה"ד ^א ישרצו המים שרץ
 נפש תיה. ועל ידיהון דתלתא אלין, אתעביד פל עוכדא דבראשית, פל חד
 וחד לזיניה.

תרעב) פד אתא יומא שתינתאה, פלהו הוון זמינין למברי פשאד יומין. אמר
 לון הקב"ה, לא שום חד מנכון, זכיל למעבד בריה דא בלחודוי, פשאד פל בריין

מסורת זוהר **חלופי גרסאות**
 ת (בראשית א) לעיל אות קלו צ"ס. א (שם) לעיל אות
 קמא צ"צ. ב (שם) לעיל אות יא צ"י. ג (שם) לעיל
 אות קמא צ"ק. ד (שם) לעיל אות קמב צ"ר. ה (שם)
 ב"א שיג צ"א.

ב ג"א מסיף רמשא ורחשא (קראקא). ג ג"א ידוהי (קראקא).
 ד ג"א בלחודוהי (קראקא).

מאמר המולם
תרסז) כד ברא קב"ה וכו': כשברא
 הקב"ה את העולם, היה עיקר הכל מים. ומן
 מים שתל כל העולם. ועשה הקב"ה ג' אומנים,
 שיעשו אומנותו בעולם הזה. ואלו הם, שמים
 וארץ ומים. ועל ידי אלו, נברא כל מה
 שיש בעולם הזה.
תרסח) וזמין לאלין תלתא וכו': והזמין
 אלו השלשה, שכל אחד מהם יוציא בריות
 הצריכות אל העולם. והזמין המים, אמר להם,
 אתם הוציאו את הארץ שמתחתכם ואתם
 תלכו ותקו למקום אחד. והמים עשו כך. ז"ש,
 יקוו המים.
תרסט) קרא לארעא אמר וכו': קרא
 לארץ, אמר לה, את תוציאי ממך בריות,
 בהמות וחיות, וכדומה להן. מיד עשתה כך.
 ז"ש, ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה
 למינה.
 (דפו"י דף ט"ז טור א' * טור ב)

נעשה אדם
תרע) קרא לשמים אמר וכו': קרא
 לשמים, אמר להם, אתם תבדילו בין מים
 למים. עשו כך. ז"ש, ויעש אלקים את הרקיע.
 קרא לארץ, אמר לה, הוציאי דשאים ועשבים
 ויבולים ועץ השדה. מיד, מה כתוב בה. ותוצא
 הארץ דשא עשב מזריע זרע.
תרעא) קרא כמו כן וכו': קרא כמו כן
 לשמים, אמר להם, יהיו בכם אורות ונרות
 להאיר על הארץ. ז"ש, יהי מארת ברקיע
 השמים. קרא כמו כן למים. אמר להם, אתם
 הוציאו רמש דגים ועופות וכדומה להם. ז"ש,
 ישרצו המים שרץ נפש חיה. ועל ידיהם של
 אלו השלשה נעשו כל מעשה בראשית, כל
 אחד ואחד למינו.
תרעב) כד אתא יומא וכו': כשבא יום
 הששי שבו נברא האדם, היו כולם מוכנים
 לברוא

ריב מדרש בראשית הנעלים
 דהוּוּ עד כאן, אלא כולכון תתחברון פחדא ואנא עמכון, ונעביד אינשא. דהא אתון לא תיכלול למעבדיה בלחודיכון, אכל גופא דילכון תלתיכון, ונשמטא דילי.
תרעג ולפיכך קרא לון קב"ה, ואמר לון נעשה אדם, אנא ואתון. אנא נשמטא, ואתון גופא. וכך הוא, דגופא הוא מתלתהון, דהוּוּ אומנין "בעובדא דבראשית, ונשמטא יתבה קב"ה, דאשתתף עמהון בה.
תרעד בצלמנו כדמותנו, כלומר דאתחזי לנא, בההוא גופא דאתנסב מנכון, למנדע ולאדמא לכון, בההוא דאתנסיב מני, דהוא נשמטא, ודיתפרש מעובדוי דעלמא, ויהא "תאובתיה ורעותיה לעילאין קדישין.
תרעה ועוד בצלמנו כדמותנו, דגופא דאתנסיב מנכון, לא יהא בקיומא כגיניכון. מאי כגיניכון. כאינון כריין דאפקתון, על דאיהי עפרא כשאר כל כריין. ויהיא נשמטא קדישא דאנא יהיב ביה, דיהוי לה קיומא לעלמין, "דליתה גופא, וינדמה בקיומא לי.
תרעו אמר רבי אבהו, הדין הוא כריא דמלתא, משום דאשתכח דבראשית, הוּוּ אלין תלתא, שמאי וארעא ומיא.
תרעז ר' אלעזר בר ר' שמעון אמר, יאות הוא. אכל ארעא נסבא חילא דתלתהון בלחודא, יעד דהוי בה יארבע יסודות קיימין. מן שמאי תריין, ומן מיא חד, וחד דבה. והיא אפיקת גולמא דאדם, וקב"ה נשמטא. הה"ד,

חלופי גרמאות

ה נ"א ליג בעובדא (קראקא). ו נ"א ליג דהוא (קראקא). ז נ"א דאיתפרש (קראקא). ח נ"א תיבתי (קראקא). ט נ"א דליתא (ווינצא). י נ"א על (קראקא). כ נ"א אמר ר' פ"י ר' יסודות (קראקא).

מאמר	הסולם	נעשה אדם
לברוא כבשאר הימים. אמר להם הקב"ה, אף לא אחד מכם יכול לברוא בריה זו בלבד, כשאר כל הבריות שהיו עד כאן, אלא כולכם תתחברו יחד, ואני עמכם, ונעשה את האדם. כי אתם לא תוכלו לעשותו בלבדכם. אבל הגוף יהיה שלכם שלשתכם, והנשמה שלי. תרעג ולפיכך קרא לון וכ"ו: ולפיכך קראם הקב"ה ואמר להם נעשה אדם אני ואתם, אני הנשמה, ואתם הגוף. וכך הוא, שהגוף הוא משלשתם, שהיו אומנים בשאר מעשה בראשית, והנשמה נתנה הקב"ה, שנשתתף עמהם בה. תרעד בצלמנו כדמותנו: כלומר, כמו שראוי לנו, אשר הגוף שנלקח מכם ידע וידמה לכם, כאותה שנלקחה ממני, שהיא הנשמה, ידמה לי, דהיינו, שיפרד מדברי העולם, וחשקו ורצונו יהיו לעליונים הקדושים. (דפו"י דף ט"ז טור ב')	תרעה ועוד בצלמנו כדמותנו וכ"ו: ועוד יש לפרש, בצלמנו כדמותנו. שהגוף שנלקח מכם לא יהיה בקיום לנצח, בסבתכם. מהו בסבתכם. היינו, שהוא כמו אלו הבריות שהוצאתם, משום שהוא עפר כשאר כל הבריות, ונשמה הקדושה היא שאני נתתי בו, יהיה לה קיום לעולם, שאינה גוף, ותדמה אלי בקיום תמיד. תרעו א"ר אבהו הדין וכ"ו: א"ר אבהו התירוץ הזה הוא בירונו של הדבר, משום שנמצא במעשה בראשית, שהיו אלו הג', שמים וארץ ומים. ע"כ יתכן שאמר להם הקב"ה נעשה אדם, שהשתתף עמהם כנ"ל. תרעז ר' אלעזר בר ר' שמעון וכ"ו: ר"א בר"ש אמר, יפה הוא. אבל הארץ בלבדה לקחה כח שלשתם, עד שהיו נמצאים בה ארבעה יסודות, אש רוח מים עפר. מן השמים לקחה שנים	

מדרש   **בראשית**   **הנעלים**   **ריג**
 ם וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים. הרי
 תנויהו, ארעא וקב"ה, דאשתתפו פחדא למעבד ליה, וכגיניה אמר נעשה אדם,
 דקב"ה אמר לה עשי את הגוף, ואנא נשמתא. א"ר יצחק, הא כל ספיקא דא
 י אתעבר מינן.

תרעה עוד א"ר אלעזר, פהאי גוונא, אשתתף קב"ה לעלמא, בכרייתא
 דכני נשא. דהא תנינן, שלשה שותפין באדם, האיש ואשתו וקב"ה. א"ר יהושע,
 פהאי גוונא, שמיא וארעא וקב"ה. א"ר שמעון, שמים, פנגד איש. ארץ, פנגד
 אשתו. ולעולם קב"ה משותף עמהם. וע"כ נאמר נעשה אדם בלשון שותפות.
 ואין הקדוש ברוך הוא משותף עם שום בריוה, ם זולת עם אדם.

תרעט א"ר יוסי, ובשאר הבריות מי משותף עמהם. א"ר שמעון, פח
 האדמה, דאמרן שהיא נפש חיה. אבל הקב"ה אין משותף, אלא על האדם בלבד.
תרפ א"ר יהודה, ווי להם לרשעים, שאינם רוצים להדבק בשותפותא
 של הקב"ה. במה. א"ר יצחק, באותה הנשמה שהוא נתן, יא לא הולך ודבק
 בכח הבהמות. הה"ד ם ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו. בל ילין, שלא
 רצה לעמוד באותו יקר ותפארת ם של הנשמה. אבל מה חטאתו שעשה
 שנמשל כבהמות, באותו הכח שלהן, הנכרת והנדמה * מהרה, ולא תעלה
 למעלה.

מסורת הזהר   **ה'צופי גרסאות**
 (1) שם ב) ב"א רז צ"א. ז) (תהלים מט).
 ז ניא אתעבר (קראקא). ם ניא זולתו וליג זולת עם אדם
 (קראקא). ז ניא ליג אלא הולך (קראקא). ם ניא ליג של
 (קראקא).

מאמר   **הסולם**   **נעשה אדם**
 שנים, שהם אש רוח. ומן המים אחר, שהוא
 חיים. ואחד שבה, שהוא עפר. והיא, הארץ,
 הוציאה הגולם של האדם, והקב"ה נתן בו
 הנשמה. ז"ש, וייצר ה' אלקים את האדם עפר
 מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים. הרי
 שניהם, הארץ והקב"ה נשתתפו יחד לעשות
 אותו. ובשביל זה אמר נעשה אדם, שהקב"ה
 אמר לה, עשי את הגוף, ואני הנשמה. א"ר
 יצחק, הרי כל הספק הזה, שהיה לי בהכתוב,
 עבר ממני.
תרעה עוד א"ר אלעזר וכו': עוד
 אר"א, כעין זה שיתף הקב"ה את בני העולם
 כבריאת האנשים. כי למדנו שלשה שותפים
 באדם, האיש ואשתו והקב"ה. א"ר יהושע,
 כעין זה. היו בבריאת אדם הראשון, שמים
 וארץ והקב"ה. א"ר שמעון, שמים כנגד איש,
 ארץ, כנגד אשתו. ולעולם הקב"ה משותף
 עמהם. וע"כ נאמר, נעשה אדם, בלשון שותפות.
 (דגויי דף ט"ז טור ב' ז' טור ג')

מדרש בראשית הנעלים רמו
אספקלריא של מעלה תחלה, ומהם יורד לאותם שאינם קרובים, ומהם יורד לשמים וכל צבאם, ומהם אל האדם.
תרפז) א"ר יוסי, כסא הכבוד מקבל תחלה, וממנו למלאכים העליונים, ומהם לאותם שאינם כל כך עליונים וגבוהים כמותם, ומהם לשמים, ומהם אל האדם.

תרפח) אכל במה נדמה לו האדם, א"ר אבהו, בנשמה, שהיא קדושה, ולא תכלה לעולם, על שנטלה ממנו, מכחו ומגבורתו. ולא כמו הגוף שניטל מן האדמה, ויכלה וישוב עפר פשהיה.

תרפט) א"ר יצחק אמר רב, אדם, וזווגו עמו, נבראו ביחד, הה"ד וזכר ונקבה בראם. ונטלה מגביו, והכינה, והביאה אל האדם. הה"ד, וינקח אחת מצלעותיו.

תרצ) ר' יהושע אמר, תוה הראשונה היתה, ולקחה ממנו, והיא נקי דברייתה. הה"ד ויקח אחת מצלעותיו, זו היא הראשונה שנלקח ממנו, על שהיא רוח מזקת. ויסגור בשר תחתנה, שהקים אחרת במקומה.

תרצא) נרבא אמר, זו היתה בשר, והאחרת לא היתה בשר, ומאי הנת. אמר רבי יצחק, זוהמא דארעא ושמייה.

תרצב) א"ר תנחום, כשברא הקב"ה לאדם, נתן זוהר פניו, שמאיר בכל העולם. כיון שחטא, מה כתיב ביה, ויעז פניו ישנא.

חלופי גרסאות

ר נ"א ליג ולא (דפוסים הראשונים). ו נ"א ליג והכנה (קראקא). ת נ"א האחת (קראקא). א נ"א שהקיש (קראקא). ב נ"א ר' בא (מונקאטש).

מסורת הוהר

7 (בראשית ה) ב"ב רד צ"א. 8 (שם ב) ב"א ולא צ"י. 9 (קהלת ח) ת"ז ת"ע קכה.

נעשה אדם

ז"ש, זכר ונקבה בראם. ולקחה מצלעותיו והכין אותה, והביאה אל האדם. ז"ש, ויקח אחת מצלעותיו.

תרצ) ר' יהושע אמר וכו': ר"א, הצלע שלקח מצלעותיו, היתה תוה הראשונה, ולקחה ממנו. והיא מזיקה הבריות. ז"ש, ויקח אחת מצלעותיו, זו היא הראשונה שנלקחה ממנו, משום שהיא רוח מזקת. ויסגור בשר תחתנה. היינו שהקים אחרת במקומה, שהיא בשר ולא רוח.

תרצא) רבא אמר זו וכו': רבא אמר, ויסגור בשר תחתנה, היינו שזו היתה בשר, אבל האחרת, הראשונה, לא היתה בשר. אלא מה היתה. א"ר יצחק היתה זוהמת הארץ ושמייה.

תרצב) א"ר תנחום וכו': אר"ת, כשברא הקב"ה את האדם, נתן לו זוהר פניו, שמאיר

הסולם

מאמר

שא"ר אלעזר א"ר תנחום, המלאכים הקרובים מקבלים כח שפע אספקלריא של מעלה תחלה, ומהם יורד לאותם המלאכים שאינם קרובים, ומהם יורד לשמים וכל צבאם, ומהם אל האדם.

תרפז) א"ר יוסי כסא וכו': אר"י, כסא הכבוד מקבל תחילה, וממנו למלאכים העליונים. ומהם לאותם שאינם כל כך עליונים וגבוהים כמוהם, ומהם לשמים, ומהם אל האדם.

תרפח) אב"ל במה נדמה וכו': אבל במה נדמה האדם אל הקב"ה, א"ר אבהו, בנשמה. שהיא קדושה ולא תכלה לעולם, משום שנלקחה ממנו, מכחו ומגבורתו. ולא כמו הגוף, שנלקח מן האדמה, ויכלה וישוב עפר כשהיה.

תרפט) א"ר יצחק אמר רב וכו': אר"י, אדם וזווגו עמו נבראו ביחד.

(דפ"י דף ט"ז טור ג)

רמז **מדרש** **בראשית** **הנעלם**

תרצג) רבי אליעזר ורבי עקיבא הוו אֶזְלֵי בְּאוֹרְחָא, א"ל ר"ע, ר', אִימָא לִי, הָא דְכְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם, לְמָה לָא נְאָמַר וַיְהִי כֵן מִיָּד, פְּשָׁר פֿל הַיָּמִים, פְּשִׁהֲנָה אֹמַר הַקְּב"ה דְּבַר, מִיָּד נְאָמַר וַיְהִי כֵן, וְכֵאֵן לָא נְאָמַר, אֶלָּא לְאַחַר שְׁאָמַר נַעֲשֵׂה אָדָם, פְּתִיב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, הִנֵּה לֹו לֹוּמַר וַיְהִי כֵן.

תרצד) א"ל, עֲקִיבָא, וְכִי זֹאת הִיְתָה בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וְלֹא יוֹתֵר, וְהָא פְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַיָּמִים, וְלֹא נְאָמַר וַיְהִי כֵן, אֶלָּא וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הַרְקִיעַ. וְכֵן וַיְהִי מְאֹרֶת בְּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאֲיר עַל הָאָרֶץ, הִנֵּה לֹו לֹוּמַר מִיָּד וַיְהִי כֵן, וְכְתִיב וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים * אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים.

תרצה) אֶלָּא אִימָא לָךְ, פֿל דְּבַר שְׁלֹא הִיָּה בְּהֵם הַכַּח הָאֲצוּל מְלַמְעָלָה, נְאָמַר מִיָּד וַיְהִי כֵן. שְׁהָרִץ הוֹצִיָּאָה אוֹתָם בְּתַשְׁלוּם פֿל פְּעוּלָתָם, וְלֹא הוֹצְרָכָה לְהַמְתִּין לַכַּח הַעֲלִיּוֹן, לְהַשְׁלִים תַּשְׁלוּם אוֹתָהּ הַפְּעוּלָה.

תרצו) אֶבֶל בְּכָל דְּבַר וְדְבַר שְׁהוֹצִיָּאָה הָאָרֶץ, וְקִיּוּם תַּשְׁלוּם הַפְּעוּלָה לֹא הִיְתָה בְּהָ, הוֹצְרָכָה לְהַמְתִּין עַד שְׂיָבֵא הַכַּח מְלַמְעָלָה, וַיַּעֲשֵׂה דְ הַקִּיּוּם וּשְׁלָמוֹת הַפְּעוּלָה.

תרצז) וְכֵן בְּכֵאֵן בְּאָדָם, הָאָרֶץ הוֹצִיָּאָה אוֹתוֹ הַדְּבַר הַמְּסַפִּיק לָהּ לַעֲשׂוֹת, וְנַעֲמָדָה, עַד שְׂיִתֵּן הַכַּח אוֹתוֹ שְׂיַשׁ בְּיָדוֹ לְתַת, וּלְפִיכָף לֹא נְאָמַר מִיָּד וַיְהִי כֵן, עַד שְׂבָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנָתַן בּוֹ הַכַּח מְלַמְעָלָה, וַעֲשֵׂה הַקִּיּוּם.

מסורת הזוהר **ח'לופי גרסאות**

ט (בראשית א) לעיל אות נ צ"צ. טו (שם) לעיל אות י צ"ט. טז (שם) לעיל אות קמב צ"ר.

ב נ"א מוסיף ר' עקיבא (קראקא). ג נ"א ל"ג ויהי כן אלא (קראקא). ד נ"א קיום (קראקא). ה נ"א ולא עמדה (קראקא).

מאמר **הסולם** **נעשה אדם**

שמאיר בכל העולם. כיון שחטא מה כתוב בו, ועוז פניו ישנא.

תרצג) רבי אליעזר ורבי וכו': ר"א ור' עקיבא היו הולכים בדרך. אמר לו ר' עקיבא, רבי אמור לי, זה שכתוב, ויאמר אלקים נעשה אדם. למה לא נאמר מיד, ויהי כן. כשאר כל הימים, כשהיה אומר הקב"ה דבר, מיד נאמר, ויהי כן, וכאן לא נאמר, אלא לאחר שאמר, נעשה אדם, כתוב, ויברא אלקים את האדם, היה לו לומר, ויהי כן.

תרצד) א"ל עקיבא וכו': א"ל ר' אליעזר: עקיבא, וכי זאת היתה במעשה בראשית שלא נאמר בו ויהי כן, ולא יותר. והרי כתוב, ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים, ולא נאמר, ויהי כן, אלא ויעש אלקים את הרקיע. וכן, יהי מארת ברקיע השמים (דפריי דף ט"ז טור ג' * טור ד')

להאיר על הארץ, היה לו לומר מיד ויהי כן, וכתוב, ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים.

תרצה) א"ל אימא לך וכו': אלא אומר לך, כל דבר שלא היה בו כח האצול מלמעלה שיבא וישלים אותו, נאמר מיד, ויהי כן. שהארץ הוציאה אותם בתשלום כל פעולתם ולא הוצרכו להמתין לכח העליון, שיבא להשלים תשלום אותה הפעולה.

תרצו) אב"ל בכ"ל דבר וכו': אבל בכל דבר ודבר שהוציאה הארץ, וקיום תשלום הפעולה לא היתה בה, הוצרכה להמתין עד שיבא הכח מלמעלה, ויעשה הקיום ושלמות הפעולה. ואז לא נאמר מיד ויהי כן.

תרצז) וכן בכאן באדם וכו': וכן כאן באדם, הארץ הוציאה אותו דבר שהיתה יכולה לעשות

מדרש בראשית הנעלם ריון
תרצה אָמַר לוֹ ר"ע, רַבִּי, מָה רָאָה הַקב"ה שְׁלֹא עָשָׂה אֶת הָאָדָם אֶלָּא בְּשֵׁשִׁי, א"ל, שְׁלֹא יִהְיֶה פֶתַח חוֹן פֶּה לְאָדָם לֹמַר, שֶׁהוּא יִסְיַע בְּשׁוֹם דְּבַר מִכָּל מַה שְׁנִבְרָא.

תרצט אָזְלוּ, עַד דִּהְווּ אֲזִלִּי, קָם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְגַחֲזִין יִרְאֵשִׁיָּה, וְשׁוּי יְדוּי עַל פּוּמִיָּה, וּבְכִי. א"ל ר"ע, רַבִּי, לְמָה אַתָּה בְּכִי. אָמַר לִיה, עַל דָּא דְשִׁאִילְתָּא. חִיזוּ חֲזִית, וְקִשְׂיָא מְלָה.

תש עֲקִיבָא עֲקִיבָא, מֵאן זְנִי לְהַאי אוֹרְכָא דְגְלוּתָא דְאַתְמָשֶׁף, דְהָא לָא יְקוּם ב"נ, דְעֵתִיד לִימְטִי לְעַנְי שְׁמַיָּא, עַד יוֹמָא שְׁתִּיתָאָה. ׀ דְהוּא בְּשִׁית אֶלְף שְׁנִין, וְלֹא בְּאַשְׁלֻמוּתִיהָ, בְּרַ בְּתַקוּף תְּשׁוּבָה, דְהָא שׁוֹלְטָנָא דְב"נ הָהִיא לִיתִיהָ אֶלָּא ׀ בְּשִׁתִּיתָאָה.

תשא וּבְשִׁבְעָאָה, יִשְׁתָּאָר שְׁמֵטָה בְּעֵלְמָא, חֲרוּב. וּבְתַמִּינָאָה, יִתְחַדֵּשׁ עֵלְמָא כְּמִלְקַדְמִין, וִיְהֵא מַה דִּיהָא. ע"ד ׀ וְהִיָּה הַנְּשָׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוּשׁ יֵאָמַר לוֹ. וּבְגִינְהוֹן נֶאֱמַר, ׀ יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו.

תשב ׀ אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְגו'. ׀/א רַבָּא בְּשֵׁם ר' בְּרַכְיָה אָמַר, בָּא הַפְּתוּב לְהוֹרוֹת, כִּי לְאַחַר שְׁסָפֵר כָּל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁהוֹצִיאָו הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, שְׁלֹא תֵאמַר בְּשֵׁשֶׁה יָמִים נִבְרָאוּ כָּלָם, בְּרִיָּה זֹו בְּיוֹם פְּלוּנִי, וּבְרִיָּה זֹו בְּיוֹם פְּלוּנִי, אֶלָּא כָּל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁנִּתְהַוּוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, אִימְתִי הוּוּ. תַּדַּע לָךְ אִימְתִי.

ה'צופי גרסאות

1 נ"א סייע (קראקא). 2 נ"א רישיה (קראקא). 3 נ"א דהא (קראקא). 4 נ"א בשתיחאי וכן בכל העמוד כותב י' במקום ה' (קראקא). 5/א נ"א ר' בא (מונקאטש).

מסורת הזוהר

3 (ישעיה ד) לך קלח צ"ב. 4 (תהלים קד) וירא מר צה. 5 (בראשית ב) לעיל אות קמ צ"פ.

נעשה אדם

להגיע לענני השמים, לפני יום הששי. שז"ס שאדם נברא ביום הששי, שהוא בששת אלפים שנה, דהיינו באלף הששי, ולא במילואו אלא בהמשכו של אלף הששי. תוץ אם יתחזקו בתשובה, כי ממשלת האדם אינה אלא בששי. שה"ס יסוד. כי ששת הימים הם חג"ת נה"י. ויום הששי הוא יסוד, וכן שתא אלפי שנין. הם חג"ת נה"י, ואלף הששי הוא יסוד.

תשא וּבְשִׁבְעָאָה יִשְׁתָּאָר שְׁמִיטָה וכו': וּבְאֶלְף הַשְּׁבִיעִי, יִשְׂאָר הָעוֹלָם שְׁמִיטָה, וְחֲרוּב, וּבְאֶלְף הַשְּׁמִינִי, יִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם כְּמִקְדָּם, וִיְהִי מַה שִּׁיְהִי, עַל זֶה, וְהִיָּה הַנְּשָׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוּשׁ יֵאָמַר לוֹ. וּבְשִׁבְלִים נֶאֱמַר, יְהִי כְבוֹד ד' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו.

תשב אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְגו'. רבא בשם ר' ברכיה אמר, הכתוב בא להורות, כי אחר שסיפר כל התולדות שהוציאו שמים וארץ, שאל, תאמר בששה ימים נבראו כולם, בריה

מאמר

לעשות, ועמדה, עד שיתן הכח, אותו שיש בידו לתת, ולפיכך לא נאמר מיד, ויהי כן, עד שבא הקב"ה, ונתן בו הכח מלמעלה, ועשה הקיום. ואז נאמר ויברא וגו'.

תרצה אָמַר לוֹ ר"ע וכו': אמר לו ר' עקיבא: רבי, מה ראה הקב"ה, שלא עשה את האדם אלא בששי. א"ל, שלא יהיה פתחון פה לאדם לומר, שהוא עזר באיזה דבר בכל מה שנברא.

תרצט אָזְלוּ עַד דִּהְווּ וכו': הלכו. בעוד שהיו הולכים, קם ר' אליעזר והשפיל ראשו, ונתן ידיו על פיו, ובכה. אמר לו ר' עקיבא: רבי, למה אתה בוכה. אמר לו, על זה ששאלת למה נברא אדם בששי, ראיתי חזיון והדבר מעיק לי.

תש עֲקִיבָא עֲקִיבָא מֵאן וכו': עקיבא עקיבא, מי זוכה לאריכות הגלות הזו, שנמשכת. כי לא יקום אדם, דהיינו החשויה, שעתידי

(דפניי דף ט"ז טור ד')

ריח **מדרש** **בראשית** **הנעלים**

ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. כלומר, באותו היום ממש, היו בהם כל התולדות, שנתהוו מן השמים ומן הארץ, דכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים.

תשג רבי ייסא אומר, והא פתיב ^ט זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלהים אדם, אם פן באותו היום ממש היו כל התולדות.

תשד א"ר ברכיה, כף הוא, באותו היום נתהוו, שהקראו הקב"ה באותו היום, כל תולדותיו, והעבירם לפניו הנשמות בדיוקניהון, והיה אומר, זה פלוני, וזה פלוני. זה חכם הדור, וזה דיין הדור, וכן כל הדורות ומנהיגיהן.

תשה ר' יצחק בשם ר' חייא אומר, מה פתיב למעלה מן הענין. ^ט ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. לאחר שאמר ^ט וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מהו את כל אשר עשה. את כל לרבות ענין המלאכים, שהם טוב מאד. ויכלו הנקראים לא נאמר אלא פי טוב בלבד, ובכאן פי טוב מאד. מלמד שהמלאכים נבראו ונאמר עליהם פי טוב מאד.

תשו וא"ר יצחק למה עוד הוסיף קרא ואמר ויכלו. א"ר ברכיה, לשון פסוק הוא. וכל צבאם בכלל, הם המלאכים הנקראים צבא השמים. הה"ד, וכל צבא השמים עומד עליו. וכשגמר המלאכה, נכספה ^ט וכלתה לכל רואיה.

חלופי גרסאות

י נ"א ל"ג כי (מונקאטש), כ נ"א והנה (מונקאטש). ל ה"ג ברפוס מונקאטש נ"א ל"ג למה (רפוסים הראשונים). ח נ"א כל (קראקא) נ"א כלה (ווינצ'א). י נ"א רואיהם (קראקא).

מסורת הזהר

(שם ה) ב"א שמר צ"א. (ח) (שם ב) הקשהו אות פב. א) (שם א) הקשהו אות רמו ת"ז תכ"ב טו: תמ"ז פג. תק"ח קיב ט"ג שליט קא ט"כ ש"ח. ב) (מ"א כב) לעיל אות תקצ"ג צ"ה.

נעשה אדם

כל תולדותיו, והעביר הנשמות לפניו בצורתן, והיה אומר, זה פלוני וזה פלוני, זה חכם הדור, וזה דיין הדור, וכן כל הדורות ומנהיגיהם.

תשה ר' יצחק בשם ר' חייא אומר, מה כתוב למעלה מן הענין, ויכלו השמים והארץ וכל צבאם, לאחר שאמר, וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מהו את כל אשר עשה. את כל, בא לרבות ענין המלאכים, שהם טוב מאד. בכל הנבראים לא נאמר אלא כי טוב בלבד, וכאן כי טוב מאד. מלמד, שנבראו המלאכים, ועליהם נאמר כי טוב מאד.

תשו וא"ר יצחק למה וכו': ואר"י, למה עוד הוסיף הכתוב, ואמר, ויכלו. אחד שכבר כתוב, את כל אשר עשה וגו'. א"ר ברכיה לשון חמדה הוא מלשון כלתה אליך נפשי. וכל צבאם, בכלל, הם המלאכים הנקראים צבא השמים. ז"ש, וכל צבא השמים עומד עליו. וכשגמר המלאכה, נכספה וכלתה לכל רואיה.

א"ר

מאמר

בריה זו ביום פלוני ובריה זו ביום פלוני, אלא כל התולדות שנתהוו מן השמים ומן הארץ מתי היו, תדע לך מתי, שהוא ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. כלומר באותו היום ממש שנעשו שמים וארץ מיד היו בהם כל התולדות שנתהוו מן השמים והארץ, שכתוב, ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. פירוש. שהשמים והארץ וכל תולדותיהם כולם יצאו ונתהוו ברגע אחד, דהיינו עם מחשבתו ית' שחשב שיתהוו, אלא שיצאו ונגלו כל אחד ביומו.

תשג רבי ייסא אומר וכו': ר"י אומר והרי כתוב, זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלקים אדם, אם כן תאמר גם כאן, שבאותו יום ממש שנברא האדם נתהוו כל התולדות שלו. כנ"ל אצל שמים וארץ.

תשד אומר ר' ברכיה וכו': אר"ב, כך הוא. באותו היום שנברא האדם, נתהוו כל תולדותיו עמו, שהראהו הקב"ה באותו היום

(דפניי דף ט"ז טור ד')

מדרש בראשית הנעלים ריב

תשז א"ר נחמן, ויכלו: פלו ממעשה, פלו ממחשבה. ועשה הקב"ה ליום השבת דוגמת עולם הבא. שעתידי הקב"ה לשבות בשביעי, מאי בשביעי. באלף השביעי.

תשח * ויאמר רב נחמן, נפש יתירה נתוספת באדם ביום השבת. אמר ליה רבי, מאי נפש יתירה זו, א"ל, רוח הקדש ששורה עליו, ומכתיר לאדם בכתר קדוש, בכתרי המלאכים. והוא מאותו רוח, שעתידי לשרות על הצדיקים לעתיד לבא. וע"כ חייב אדם לכבד את יום השבת, על האי אושפינא קדישא דשקרא עמיה.

תשט וא"ר נחמן, רוחא דא איהו אתקרי. מכובד אתקרי. קדוש אתקרי. הה"ד, וקראת לשבת עונג כמשמעו, לקדוש ה' מכבוד, היא תוספת הרוח הנקרא קדוש ה', הנקרא מכובד.

תשי א"ר יצחק, כשסיימו המלאכות כלם, וברכם הקב"ה, והכינם בעולם, וצוה לכל אחד ואחד שלא ישנה הכנתו, מאותו הענין שעשאהו. ושכל אחד ואחד יוציא תולדתו, הראוי לו, מכאן ולעולם. הה"ד אשר ברא אלהים לעשות מאי לעשות. להוליד ולהוציא כל דבר כמותו. רבי יהודה אומר, זה גוף השדים, שלא נגמרה מלאכתם.

תשיא רבי יוסי בר נחמן אמר, כיון שנכנס שבת, כל הדברים שנבראו במעשה בראשית, שבתו ושקטו, כל אחד לפי ברייתו. דתנינן, אותן האומנין

מסורת הזהר **חלופי גרסאות**

ג (ישעיה נח) הקהיו אות פ. ד (בראשית ב) ב"א קיט ט נ"א ל"ג כל אות זה (קראקא). ע נ"א ל"ג ליה (ווינצא).
ז"ב. פ נ"א יתקרי קדוש ה"ך יתקרי מכובד הח"ד (קראקא).
צ נ"א ולקדוש (קראקא). ק נ"א מסיף הוא הנקרא (קראקא). ר נ"א בראם (קראקא). נ"א ראם (ווינצא בשם נ"א).
שעשהו (קראקא). ת נ"א השידים (דפוסים הראשונים).

מאמר המולם נעשה אדם

תשז א"ר נחמן ויכלו וכו': א"ר נחמן, ויכלו, פירושו, כלו ממעשה כלו ממחשבה. ועשה הקב"ה את יום השבת דמיון לעולם הבא, שעתידי הקב"ה לשבות בשביעי. מהו בשביעי, היינו באלף השביעי. שאז העולם חרב. (כנ"ל אות תשא).

תשח ואמר רב נחמן וכו': ואר"נ, נפש יתירה נתוספת באדם ביום השבת. אמר ליה רבי, מה היא נפש יתירה זו. א"ל היא רוח הקדש ששורה עליו, ומכתיר את האדם בכתר קדוש, בכתרי המלאכים, והוא מאותו הרוח, שעתידי לשרות על הצדיקים לעתיד לבוא, וע"כ חייב אדם לכבד את יום השבת, בשביל האורה הקדוש הזה ששורה עמו.

תשט וא"ר נחמן רוחא וכו': ואר"נ תוספת רוח הזה של שבת, איך הוא נקרא. (דגויי דף ט"ז טור ד' א) דף י"ז טור א)

ותשיב, הוא נקרא מכובד, הוא נקרא קדוש. ז"ש, וקראת לשבת עונג. כפשוטו. לקדוש ה' מכובד. היא תוספת הרוח הנקרא קדוש ה'. הנקרא מכובד.

תשי א"ר יצחק כשסיימו וכו': אר"י, כשגמרו המלאכות כולם, ברכם הקב"ה, והכינם בעולם, וצוה לכל אחד ואחד שלא ישנה הכנתו מאותו הענין שעשהו, ושכל אחד ואחד יוציא תולדתו הראויה לו, מכאן ולעולם. ז"ש, אשר ברא אלקים לעשות. מהו לעשות. היינו שכל דבר יוליד ויוציא כמוהו. ר' יהודה אמר לעשות, טובב על גוף השדים שלא נגמרה מלאכתם עד שקדש השבת. (כנ"ל בהקסח"ז אות דמ"ח).

תשיא ר' יוסי בר נחמן וכו': ריב"נ אמר, כיון שנכנס השבת, כל הדברים שנבראו במעשה

רב מדרש בראשית הנעלם

שְׁהִיוּ מוֹצִיאִין תּוֹלְדוֹתֶם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, שְׁקִטוּ וְנָחוּ, וְרָאוּ פִי כָלֶם שְׁלָמִים, וְכָל תּוֹלְדוֹתֶם עִמָּהֶם, בְּקִיּוֹם אִי וּמַעֲשֵׂה.

תשיב (הה"ד, ¹⁰) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם. אָמַר רַב נַחְמָן, בְּאֵדָם הַמְּשַׁבַּח וְאוֹמֵר, אֵלֹהֵי הַדְּבָרִים שְׁאִין פְּמוֹתֶם. בְּהִבְרָאָם, ר' יִצְחָק אָמַר, בְּה"א בְּרָאָם. ר' יְהוּדָה אוֹמֵר בְּהִבְרָאָם, מִמַּשׁ בְּדַמּוֹתֶם וּבְשִׁלְיֻמוֹתֶם.

תשיג וְרַב נַחְמָן אָמַר, אֵל תִּקְרִי בְּהִבְרָאָם, אֵלֶּה בְּאִבְרָהָם. שְׁקִבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם בּוֹ. וְאֵלֶּמְלֵא אִבְרָהָם, שְׁקִבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שְׁנֵאמַר, ¹¹ אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמְתִי.

תשיר וְאֵל תִּתְמָה עַל זֶה, דְּהָא תַּנּוּן גְּתִיב, ¹² הַרִים הַגְּבוּהִים לִיעֲלִים סֹלְעִים מַחֲסֵה לְשַׁפְּנִים. אִם הַרִים הַגְּבוּהִים, נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם לִיעֲלִים. וְהַסֹּלְעִים לֹא נִבְרָאוּ, אֵלֶּה לְשַׁפְּנִים. ¹³ אֵל תִּתְמָה לְהִיּוֹת הָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִיל אִבְרָהָם, שְׁקִיִּים כָּל הַתּוֹרָה, וְכָל מַה שְׁנִצְטוּוּהָ מֵהַקַּב"ה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, בְּה' בְּרָאָם, הַה"ד ¹⁴ כִּי שָׁמַי בְּקִרְבּוֹ.

תשטו עוֹד א"ר יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נִתְיַחַד שְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה בְּכָל הַנִּבְרָאִים, זוֹלָתִי בְּאֵלֶּה, דְּכִתִּיב ¹⁵ בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אָרֶץ וְשָׁמַיִם בְּדַקְאֶמְרָן. וְלֹא נִזְכְּרוּ חַיּוֹת וּבְהֵמוֹת, וְלֹא שׁוֹם נִבְרָא מֵאוֹתָם שֶׁהֵם נִפְסְדִים וְכָלִים, אֵלֶּה עַל אוֹתָם שֶׁהֵם קִיִּיִּים לְעוֹלָם, הַזְּכִיר הַשְּׁמוֹתָיו.

ה'רופי גרסאות

א נ"א ובמעשה (דפוסים הראשונים). ב נ"א בכחונם (וויניציא). ג נ"א ל"ג כתיב (קראקא). ד נ"א ואל (דפוסים הראשונים). ה נ"א שמו (קראקא).

מסורת הוהר

ה (בראשית ב) לעיל את קמ צ"פ. 1 (ירמיה לג) ב"א קצג צ"ג. 2 (תהלים קד). 3 (שמות כג) כי תצא לו צ"ר. 4 (בראשית ב) הקשה"ז את מה ז"ח כו ט"א שכי"ז תקי"ה קב ט"ב של"ז ב"א רב צ"ב.

נעשה אדם

שקבל תורתו ובריתו של הקב"ה, לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי.

תשיר וְאֵל תִּתְמָה עַל זֶה וְכוּ': וְאֵל תִּתְמָה עַל זֶה, כִּי לַמְדַּנּוּ, כְּתוּב, הַרִים הַגְּבוּהִים לִיעֲלִים סֹלְעִים מַחֲסֵה לְשַׁפְּנִים. אִם הַרִים הַגְּבוּהִים נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם לִיעֲלִים, וְהַסֹּלְעִים לֹא נִבְרָאוּ אֵלֶּה לְשַׁפְּנִים, אֵל תִּתְמָה, שִׁיחִיה נִבְרָא הָעוֹלָם בְּשִׁבִיל אִבְרָהָם, שְׁקִיִּים כָּל הַתּוֹרָה וְכָל מַה שְׁנִצְטוּוּהָ מֵהַקַּב"ה, ר' יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם ר' יְהוּדָה, בְּה' אַחְדוּנָה שֶׁל הַשֵּׁם, הוּי"ה בְּרָאָם. ז"ש, כִּי שָׁמַי בְּקִרְבּוֹ.

תשטו עוֹד א"ר יִצְחָק וְכוּ': עוֹד א"ר יִצְחָק בְּשֵׁם ר' יְהוּדָה, לֹא נִתְיַחַד שְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה בְּכָל הַנִּבְרָאִים זוֹלָתִי בְּאֵלֶּה שְׁכֵתוֹב, בְּיוֹם עֲשׂוֹת

הסולם

מאמר

במעשה בראשית שבתו ושקטו, כל אחד לפי בריאתו. שלמדנו, אותם האומנים, שהיו מוציאים תולדות שלהם בכל יום ויום מששת ימי בראשית, שקטו ונחו ביום השבת, וראו כי כולם שלמים וכל תולדותם עמהם בקיום ומעשה.

תשיב הַה"ד אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת וְכוּ': ז"ש, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם. אָמַר רַב נַחְמָן, כַּדָּרְס הַמְּשַׁבַּח וְאוֹמֵר, אֵלֹהֵי הַדְּבָרִים שְׁאִין כְּמוֹהֶם. בְּהִבְרָאָם, ר' יִצְחָק אָמַר שְׁפִירוּשׁוֹ, בְּה' בְּרָאָם. ר' יְהוּדָה אָמַר, בְּהִבְרָאָם פִּירוּשׁוֹ, בְּדַמּוֹתֶם וּבְשִׁלְיֻמוֹתֶם מִמַּשׁ.

תשיג וְרַב נַחְמָן אָמַר וְכוּ': ור"נ אָמַר, אֵל תִּקְרִי בְּהִבְרָאָם, אֵלֶּה בְּאִבְרָהָם, שְׁקִבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם בּוֹ, וְאֵלֶּמְלֵא אִבְרָהָם

(דפוס דף י"ז טור א')

מדרש בראשית הנעלם רכא
תשמוז ירב אמר, יום שנכספו קמי קב"ה בריית שמים וארץ וראה השבת שהיא מנוחה וקדושה, הכינו לדורות.
תשיז ותאנא, אין לך בכל שבת ושבת, שאין הקב"ה הולך לחול עם הצדיקים בג"ע. וניזונין מההוא זיקא דאספקלריא המאירה. הה"ד, עד שיפוח היום, זה יום השבת. אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה, זה העוה"ב.
תשיח ואמר רב הונא, אל תתמה על זה, ומה בעוה"ז נותן הקב"ה רוח קדוש לכל אחד ואחד ביום השבת, ומכתירן בו. הצדיקים שישנם בעוה"ב, אינו דין להכתיר להם ביום השבת בכתר.
תשיט ת"ח, אמר רב הונא, אפילו הרשעים שבגיהנם, מוכתרין הם ביום השבת, ושוקטין ונוחין. דאמר רב הונא, אין לך רשע מישראל שאין לו מעשים טובים, דמעלייא להו לעלמא דאתי. ואימתי מעלייא להו. ביום השבת. להיות פלם מוכתרים בכתר שבת.
תשכ א"ר יוסי, וכי הרשעים שחללו שבת בפרהסיא, יש להם * מעלה בכתר שבת. א"ל, אין. דהא תנן, ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה לקף נדונים הרשעים ביום הששי משנה, להרויח להם ביום השבת.
תשכא פי יום שבת נקרא שלם, ולא נגרע. לפיכך אינו נגרע מהטוב

מטורת הזהר (שיר ד) וירא קמט את תצר שנות צג את רצב משפטים קעד את תקלא האזינו פג את קפ. (שמות טז) ויהי רמ צ"ג.
חזופי גרסאות 1 נ"א מסיף רב הונא (דפוסים הראשונים). 2 נ"א ל"ג יום (קראקא). 3 נ"א ל"ג מעלה (קראקא). 4 נ"א כן (דפוסים הראשונים).

מאמר המולם נעשה אדם
עשות ה' אלקים ארץ ושמים. כמו שאמרנו, (לעיל אות תש"ב) שלא נזכרו חיות ובהמות, ולא שום נברא מאותם שהם נפסדים וכלים, אלא על אותם שהם קיימים לעולם הזכיר שמתו, שהם שמים וארץ.
תשטז רב אמר יום וכו': רב אמר ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, היינו יום שנחמדו לפני הקב"ה בריאת שמים וארץ, שהוא יום השבת שנאמר בו ויכלו שהוא לשון חמדה (כנ"ל אות תש"ו) וראה השבת, שהיא מנוחה וקדושה, הכינו לדורות.
תשיז ותאנא אין לך וכו': ולמדנו, אין לך בכל שבת ושבת, שאין הקב"ה הולך לעשות מחול עם הצדיקים בגן עדן. ונוזנין מזיו המראה המאירה. ז"ש, עד שיפוח היום, זה יום השבת. אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה, זהו עולם הבא.
תשיח ואמר רב הונא וכו': ואר"ה, אל תתמה על זה, ומה בעוה"ז נותן הקב"ה רוח קדוש לכל אחד ואחד ביום השבת, ומכתירן בו. הצדיקים שישנם בעוה"ב, אינו דין להכתיר להם ביום השבת בכתר.
תשיט ת"ח, אמר רב הונא, אפילו הרשעים שבגיהנם, מוכתרין הם ביום השבת, ושוקטין ונוחין. דאמר רב הונא, אין לך רשע מישראל שאין לו מעשים טובים העוזרים לו לעולם הבא. ומתי הם עוזרים לו. היינו ביום השבת, שיהיו כולם מוכתרים בכתר שבת.
תשכ א"ר יוסי וכי וכו': אר"י, וכי הרשעים שחללו שבת בפני כל, יש להם מעלה בכתר שבת. אמר לו, כן. כי למדנו, ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה. ולכך, נדונים הרשעים ביום הששי משנה, כדי שירווח להם ביום השבת.
תשכא כי יום שבת וכו': כי יום השבת נקרא שלם, ואינו חסר, לפיכך אינו חסר מן הטוב והנאה שבו בין לצדיקים ובין לרשעים

רכב וְהִנָּהָה שְׁבוּ, בֵּין לְצַדִּיקִים בֵּין לְרָשָׁעִים. וְלִהְיוֹת שְׂלֵא לְחַנּוּם אֲמַרְהָ תוֹרָה, וְשִׁמְרַתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת. וְהִזְהִירָה עַל יוֹם הַשַּׁבָּת, יוֹתֵר מִכָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָהָ. וְתֹאנָא, כָּל הַמְּקַיִים אֶת הַשַּׁבָּת, כָּאלוּ מְקַיִים אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

תשכב אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא יֵשֵׁב הַקַּב"ה עַל פֶּסַע כְּבוֹדוֹ, עַד שֶׁבֵּא שַׁבָּת, וְנִתְעַלָּה וְיֵשֵׁב עַל פֶּסַא. א"ל ר' יוֹסִי, וְהָא קוֹדֵם שְׁנַכְרָא הָעוֹלָם יֵשֵׁב הֵיךְ הַהֵךְ וְיִהְיֶה. א"ר יְהוּדָה, אִי מְשַׁמֵּע לָן דְּעַל פֶּסַע כְּבוֹדוֹ מִמֶּשׁ הוּא, לֹא.

תשכג אֵלֶּא הָכִי תִּנְיִן, עַד שֶׁלֹּא נִכְרָא הָעוֹלָם, לֹא הֵיךְ מִי שִׁיקְלָס לְהַקַּב"ה, וְיִפְיֵד אוֹתוֹ. בֵּינָן שְׁכַרְרָא עוֹלְמוֹ, בְּרָא הַמְּלָאכִים, וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, הַשָּׁמַיִם, וְכָל צְבָאָם, וּבְרָא אֶת הָאָדָם, וְכָלֵם מוֹכְנִים לְשַׁבַּח לְיוֹצְרָם וּלְפֹאֲרוֹ. וְעַדִּין לֹא הָיָה פֶּאֶר וְשַׁבַּח לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת, וְשִׁקְטוּ כָלֵם, וּפְצָחוּ רִנָּה וְשַׁבְחָה, הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְאָז יֵשֵׁב עַל פֶּסַע כְּבוֹדוֹ. כְּלוּמַר, אֲנִי הֵיךְ מִי שִׁיפְיֵד אֶת כְּבוֹדוֹ, וְיִשְׁבַּח לְכְבוֹדוֹ.

תשכד וְא"ר יְהוּדָה, אִין לָךְ שַׁבַּח וְקְלוּס לְפָנֵי הַקַּב"ה, כְּמוֹ שֶׁבַחְו שְׁל שַׁבָּת, הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים כָּלֵם מְשַׁבְּחִין לוֹ כְּאַחַד, וְאַפִּילוּ יוֹמוֹ שְׁל הַשַּׁבָּת מִמֶּשׁ, מְשַׁבַּח לוֹ, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

מְאֵמַר וְיִיצַר ה' אֱלֹקִים

תשכה וְיִיצַר ה' אֱלֹהִים, ר' תַּנְחוּם פֶּתַח, כֵּן אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָהֶם וְגו'. כְּשֶׁבְרָא הַקַּב"ה אֶת עוֹלְמוֹ, בְּרָא אוֹתָם מְאִין, וְהוֹצִיאָם אֶל הַפּוֹעַל,

מסורת הזהר

(7) (תהלים צב) ב"ב קצו צ"א. (8) (בראשית ב) ב"א וז' צ"א. (9) (ישעיה מב) ויגש ד' צ"ג ז"ח ז' ט"ג שמי"ד. (10) (בראשית ב) ב"א וז' צ"א. (11) (ישעיה מב) ויגש ד' צ"ג ז"ח ז' ט"ג שמי"ד.

ה'לופי גרסאות

י' נ"א הכי הוא (קראקא). כ' נ"א ליג הוה (דפוסים הראשונים) ל' נ"א בורא (וויניצ'א).

מאמר

לרשעים, ולהורות שלא לחנן אמרה תורה, ושמרתם את השבת, והזהירה על יום השבת, יותר מעל כל התורה כולה. ולמדנו, כל המקיים את השבת, כאלו מקיים את כל התורה.

תשכב א"ר יהודה אמר רב וכו': אר"י א"ר, לא ישב הקב"ה על כסא כבודו, עד שבאה השבת ונתעלה וישב על כסאו. א"ל ר' יוסי, והרי קודם שנברא העולם ישב היה הוה ויהיה. א"ר יהודה, אם משמע לנו שעל כסא כבודו ממש ישב, אינו כן.

תשכג א"ל הכי תנינן וכו': אלא כך למדנו, מטרם שנברא העולם לא היה מי שיקלס להקב"ה ויכיר אותו. כיון שברא עולמו, ברא המלאכים וחיית הקדש, השמים וכל צבאם, וברא את האדם, וכולם מוכנים לשבח (דפו"י דף י"ז טור ב')

נעשה אדם

ליוצרו ולפארו. ועדיין לא היה פאר ושבת לפניו, עד שנכנסה השבת ושקטו כולם, ופצחו רנה ושבת העליונים והתחתונים, ואז ישב על כסא כבודו. כלומר, אז היה מי שיכיר את כבודו וישבח את כבודו.

תשכד וא"ר יהודה וכו': ואר"י, אין לך שבת וקלוס לפני הקב"ה, כמו שבתה של שבת, העליונים והתחתונים כולם משבחים לו כאחד, ואפילו יום השבת ממש משבח לו. ז"ש, מזמור שיר ליום השבת.

מאמר וייצר ה' אלקים

תשכה וייצר ה' וגו': ר' תנחום פתח, כה אמר האל ה' בורא שמים ונוטיהם וגו'. כשברא הקב"ה את עולמו ברא אותם מאין והוציאם אל הפועל, ועשה מהם ממשות. ובכל מקום

מדרש בראשית הנעלם רבג
ועשה מהם ממשות. ובכל מקום ׀ אתה מוצא בורא, על דבר שבכראו מאין, והוציאו לפועל.

תשכו אמר רב חסדא, וכי השמים מאיין נבראו, והלא מאותו האור של מעלה נבראו. א"ר תנחום, כך הוא, אלא גוף השמים מאין היה, וצורתם מדבר ממשות. וכן הוא האדם.

תשכו ותמצא בשמים בריאה, ואחר כך עשיה. בריאה בורא השמים, כלומר מאין. עשיה, לעושה השמים, מדבר ממשות, ומהאור של מעלה. וא"ר תנחום, עשיה הוא תקון הדבר בגודל ומעלה מממות שהיה. כמה דאת אמר, ׀ ויעש דוד שם.

תשכו א"ר ׀ חנילאי, פסוקא דא לא אתא אלא להדרש. וייצר בשני יודין, וכל השאר את מוצא ביד א'. אלא כל מה שבכרא הקב"ה בעולמו, לא ברא במעלה בכינה, אלא האדם לבדו. שנתן בו כח מן העליונים, לדעת ולהכיר ולהבדיל בין הטוב ובין הרע, והוא מעוטר בכבוד והדר, כד"א ׀ וכבוד והדר תעטרהו, והוא מושל על כל מעשה ידיו, הה"ד ׀ תמשילוהו במעשי ידך, ואחר כל השבת הזה כשהוא זוכר שהוא עפר וישוב אל העפר, הפל נעשה הכל לפניו, ואומר ווי. א"ר יוחנן, פלג התיבה, וי יצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה, ׀ וישוב אל העפר כמות שהיה.

מסורת הזהר (ש"ב ח) וירא קל צ"י. (ע) (תהלים ח) לעיל אות (פ) (שם) לעיל אות תרפג צ"ט. (ז) (בראשית תרפד צ"י. (ח) (שם) לעיל אות תשכה צ"ט. (ב) לעיל אות תשכה צ"ט.

מאמר מקום אתה מוצא את המלה בורא, על דבר שבראו יש מאין, והוציאו לפועל.

תשכו א"ר חסדא וכי וכי: אר"ה, וכי השמים מאין נבראו, והלא מאותו האור של מעלה נבראו. א"ר תנחום כך הוא. אלא גוף השמים היה מאין, והצורה שלהם היה מדבר ממשות. דהיינו מאור של מעלה. וכן הוא האדם.

תשכו ותמצא בשמים בריאה וכי: ותמצא בשמים, לשון בריאה, ואח"כ עשיה. בריאה, שכתוב, בורא השמים, כלומר יש מאין, שהוא גוף השמים. עשיה, שכתוב, לעושה השמים, דהיינו מדבר ממשות, מהאור של מעלה שהוא צורת השמים. וא"ר תנחום, עשיה, פירושו, תקון הדבר, בגודל ובמעלה יותר משהיה. כמו שאתה אומר, ויעש דוד שם, לפיכך בורא השמים נאמר על הגוף.

(דפניי דף י"ז טור ב')

חלופי גרסאות
ס נ"א את (דפוסים הראשונים). נ נ"א מאותו האור (דפוסים הראשונים). ס נ"א חכילאי (דפוסים הראשונים).

הסולם וייצר ה' אלקים לעושה השמים נאמר על הצורה, שהיא השלמות והמעלה.
תשכו א"ר חנילאי פסוקא וכי: אר"ה, פסוק זה אינו בא אלא להדרש. שנאמר וייצר, עם שני יודין, וכל שאר, ויצר, אתה מוצא בי אחת. אלא כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא ברא במעלה בכינה, אלא האדם לבדו, שנתן בו כח מן העליונים לדעת ולהכיר ולהבדיל בין הטוב ובין הרע, והוא מעוטר בכבוד והדר, כמש"א, וכבוד והדר תעטרהו, והוא מושל על כל מעשה ידיו, ז"ש, תמשילוהו במעשי ידך. ואחר כל השבת הזה, כשהוא זוכר שהוא עפר וישוב אל העפר, נעשה הכל הכל לפניו, ואומר ווי. והיינו, וייצר, שהוא אותיות, ווי שיצר, את האדם. כי א"ר יוחנן חלוק המלה וי יצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. וישוב אל העפר כמות שהיה.

ד"א

רכב   **מדרש**   **בראשית**   **הנעלם**

תשכט) ד"א וייצר י"י אלהים את האדם עפר מן האדמה. א"ר שלום, יצרו בשני יצרים, ביצר טוב וביצר הרע. משא"כ בשאר הבריות. כדי לנסות בו את האדם ויהיה פתחון פה לצדיקים, ולא יהיה פתחון פה לרשעים.

תשל) א"ר "אבא, מפני מה פתיב ה', ואח"כ אלהים. אלא השם שהוא שמו ממש, שם הקיום. נאמר על הנשמה, שהיא באדם קימת. אלהים, שהוא שם משותף, נאמר על הגוף, שיש בו שותפות.

תשל*) א"ר אבהו, שם הקיום, גזיר ושלטא, פהדין טריפין שקיפין דרגלין. ולא אוזיפין לאתרון. ובגיני כה, לא אדפר בעובדוי דבראשית, אלא חד * את משמוי, והוא כמאן דאמר בה"א בראם.

תשל) ותנינן בספרא דתקמתא רבה דשלמה, שמא דשמיטה, מטול שזיפא, קרעוי דמלכא, קושטיזא דאטיל ביה בחותמא זעירתא, למשלטא תחותוי, שגאמר ט' מי כמוכה באלים ה'.

חלופי גרסאות
ע ניא בא (קראקא). פ ניא היקום (דפוסים הראשונים).
צ ניא אתא (דפוסים הראשונים). ק ניא קרעני (קראקא).

מסורת הזהר
(ק) (שמות טו) בשלה צא ציח.

הסולם   **מאמר**   **תשכט**) ד"א וייצר ה' אלקים וכו': פירוש אחר. וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. א"ר שלום, יצרו בב' יצרים, ביצר טוב וביצר הרע מה שאין כן בשאר הבריות. והוא כדי לנסות בו את האדם, ויהיה פתחון פה לצדיקים, שמשליטים יצר הרע על יצר הרע. ולא יהיה פתחון פה לרשעים, שנמשכים אחר יצר הרע.

תשל) א"ר אבא מפני וכו': אר"א, מפני מה כתוב, הויה, ואח"כ אלקים. דהיינו וייצר הויה אלקים. ומשיב, אלא, השם הויה, שהוא שמו ממש, שם הקיום, נאמר על הנשמה של האדם, שהיא קיימת באדם. אלקים, שהוא שם משותף להקב"ה וגם לנבראים, כמו אלהים לא תקלל וכדומה. נאמר על הגוף של האדם, שיש בו שותפות לנבראים, כי ג' שותפין באדם (כנ"ל אות תרע"ח).

תשל) א"ר אבהו שם וכו': אר"א שם הקיום, דהיינו השם הויה, גזור ושולט על בריותיו, והם לנגדו, כאותו המין הנדף לרגלים, ושם זה, אינו מושאל לאחר, כמו השם אלקים, ומשום זה לא נזכר שם הויה, במעשה בראשית, אלא אות אחת משמו, שהיא ה' אחרונה. והוא כמי שאומר בה' בראם. (כנ"ל אות תשי"ב).

תשל) ותנינן בספרא דחכמתא וכו': ולמדנו בספר החכמה הגדולה של שלמה, אשר (דפו"י דף י"ז טור ב' *) טור ג)

הסולם   **ויצר ה' אלקים**

הה' דהבראם, היא שנקראת בשם שמיטה, משא, שזופת שמש, קרעיו של המלך, ממשלה שהניח בה חותם קטן לשלוט תחתיו. שנאמר מי כמכה באלים ה'. מטול פירושו משא, כי למשא מתרגם למטול (ש"ב ט"ו ל"ג) שזיפא, הוא מלשון ששופתני השמש (שיר השירים א') קושטיזא פירושו ממשלה לפי הענין.

פירוש. שמבאר סוד ה' זעירא דבהבראם, שבה נברא העולם. והולך וחושב הדינין שבה בסוד מצב הא', שהיתה חכמה בלי חסדים (כנ"ל בפלפ"ס אות פ"ח) ומשמיענו שטיקד המלכות הוא בחינת מצב הא' שבה, ואע"פ שכולה דינים. כי מצב הב' שבה, אין לה או מעצמה כלום, ואין לה אלא מה שז"א נתן לה. ולפיכך מבאר בחינת ה' דבהבראם, בצורת הדינין שבמלכות בעת מצבה הא'.

וז"ש, שמא דשמיטה, שה' דבהבראם היא המלכות בבחינת שמיטה, שאין בה זריעה וקצירה, ואינה נותנת פירות. שזה הוא בבחינת מצב הא'. מטול, ואז נקראת משא, שהדינים שבה קשה לסבלם כמשא כבד. שזיפא, ועל מצב הזה נאמר אל תראוני שאני שחרתרת ששופתני השמש, והיא שזופת שמש. קרעוי דמלכא, שאז היא נקרעת מז"א, והיא דבקה בקו שמאל דבינה. קושטיזא דאטי"ל ביה בחותמא זעירתא, שהיא ממשלה שבה חותם קטן

מד"ש **בראשית** **הנעלם** **רבה**

תשל"ג) אַתְּ הָאָדָם, לְרִבּוֹת כָּל הַכַּחוֹת שָׁבוּ. עֵפֶר מִן הָאָדָמָה, אִ"ר אָבְהוּ, ת"ח, הֵיךְ יָכִיל אֵינֶשׁ לְאַתְקֵימָא בְּהַאי עֲלָמָא, דְּהָא אוֹרְיִיתָא אֶסְהִיד בְּהוּ דְּהוּא עֵפֶרָא.

תשל"ד) וְאִ"ר יִצְחָק, עֵפֶר וְלֹא חוֹמֶר, יִדְאֵלוּ הָוֵה מְחוֹמֶר, הָוֵה וְיִתִּיר בְּקִיּוּמָא, דְּהָא בְּנֵינָא דְאַתְבְּנִי מְחוֹמֶר קִיּוּמָא אֵית לֵיהּ. אָבֵל עֵפֶר מִמֶּשׁ, לֹא יָכִיל לְאַתְקֵימָא. הַה"ד, הֵיכֵי עֵפֶר אֶתְהּ וְאֵל עֵפֶר תִּשׁוּב, לֹא אֵיתְמַר כִּי חוֹמֶר אֶתְהּ. אִ"ר חֲנִינְךָ, וְהָא כְּתִיב וְהָא כְּתִיב אֵף שְׂכַנְי בְּתֵי חוֹמֶר אֲשֶׁר בְּעֵפֶר יְסוּדָם.

תשל"ה) אִ"ר אָבְהוּ, פְּסוּקָא דָא מְסִייעַ לָךְ, וְהוּא נֹאמֵר עַל הָעוֹלָם הָוֵה, שְׂאִינוּ פֶּן בְּקִיּוּם. אֲדֵהָא כְּתִיב בְּכַנֵּי נִשְׂא, דִּי מְדַרְהוֹן בְּהַאי עֲלָמָא, דְּבְנֵינִי בְּטִינָא, וְהוֹאִיל דְּהָהוּא בְּנֵינָא בְּטִינָא הוּא, וְיִתְחַזֵּי לְקִיּוּמָא. מֵאֵי תְּחִי לֵיהּ לִיסוּדָא. כְּד"א אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לִיסוּד הַבַּיִת. אָבֵל לֹא הֵכִי בְּנֵינָא תְּקִיפָא, דְּהָהוּא בְּנֵינָא דְטִינָא, וְיִסוּדָא הוּא עֵפֶרָא, וְכַג"ד לֹא לְהוּי בְּקִיּוּמָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב אֵף שְׂכַנְי בְּתֵי חוֹמֶר אֲשֶׁר בְּעֵפֶר יְסוּדָם, שְׂאִינוּ שְׁל קִיּוּם.

תשל"ו) וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים וּגְוֵי, אוֹרְיִיתָא אֶתְקַבְּלַת עַל אָדָם, חוֹז

חלופי גרסאות

ד נ"א דלא (קראקא). ו נ"א יתיב (דפוסים הראשונים).
ת נ"א ולא (דפוסים הראשונים). א נ"א דהא כתיב דבינ
(דפוסים הראשונים). ב נ"א דבניניהם (קראקא). ג נ"א
והוא (דפוסים הראשונים). ד נ"א הוא (דפוסים הראשונים).
ה נ"א בקימא (דפוסים הראשונים). ו נ"א שיטתה (קראקא). ז נ"א בגין דלא (דפוסים הראשונים).

מסורת הוהר

ד (בראשית ג) פקודי רפז צ"ל. ו (איוב ד) בא סא
צ"א. ת (מ"א ה) פקודי סא צ"ה. א (בראשית ב) חיי
שרה סא צ"ז ו'ח י ט"ג ש"י לא ט"ג ש"ז לד ט"ג
שכ"א נט ט"ג ש"א.
ה נ"א בקימא (דפוסים הראשונים). ו נ"א שיטתה (קראקא). ז נ"א בגין דלא (דפוסים הראשונים).

וייצר ה' אלקים

היה מחומר היה בקיום יותר, כי בנין שנכנה
מחומר יש לו קיום, אבל מעפר ממש, אינו
יכול להתקיים. ו"ש, כי עפר אתה ואל עפר
תשוב. שלא נאמר, כי חומר אתה. א"ר חנין
והרי כתוב, אף שוכני בתי חומר אשר בעפר
יסודם.

תשל"ה) אִ"ר אָבְהוּ פְּסוּקָא וְכוּ': וּמִשִּׁיב, אר"א, פְּסוּקָא הוּא, הוּא עוֹד רֵאִיָּה לְנוּ, שְׁהוּא נֹאמֵר עַל עוֹלָם הוּא, שְׂאִינוּ כֵּן בְּקִיּוּם. שוּה כְּתוּב בְּכַנֵּי אָדָם שְׂמִשְׁכַּנְס בְּעוֹלָם הוּא, שְׂבִנְיִנוּ מְחוֹמֶר, שְׁע"כ מְכַנָּה אוֹתָם שוֹכְנֵי בְּתֵי חוֹמֶר. וְכִיּוֹן שְׂבִנֵּי הוּא מְחוֹמֶר, וְרֵאִיָּי לְהַתְקִיּוּם, מֵהוּ הִיסוּד הִרְאִי לּוֹ, וְדֹאֵי הוּא כְּש"א, אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לִיסוּד הַבַּיִת. אָבֵל אֵינוּ בְּנֵינֵי חוֹק, אִם הַבְּנִינֵי הוּא חוֹמֶר וְהִיסוּד הוּא עֵפֶר, וּמִשׁוּם זֶה אֵינוּ מְתַקִּיּוּם. ו"ש, אֵף שוֹכְנֵי בְּתֵי חוֹמֶר אֲשֶׁר בְּעֵפֶר יְסוּדָם, שְׂאִינוּ שְׁל קִיּוּם.

תשל"ו) וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים וּגְוֵי: הַתּוֹרָה

הסולם

מאמר

קטן, כלומר שהיא ממשלה קטנה, דהיינו
ממשלת הלילה. לְמִשְׁלָטָא תְּחוֹתוּי, כִּי בְּלִילָה שוֹלֶטת הַמַּלְכוּת בְּמִקְוֶם ז"א, כִּי ז"א אֵינוּ שוֹלֵט אֵלָא בְּיוּם.

ומביא ראייה שכלי ה' דבהבראם לא היתה אפשרות לברוא את העולם, מהכתוב, מי כמוכה באלים ה'. היינו שיוכל לברוא העולם, כמו שדורש הכתוב הזה לעיל (אות וס"ג) שמוזה משמע שאלים אינו יכול לברוא העולם, עד שנטל אות אחת משמו, והיא אות ה', וכה נברא העולם, ונעשה מן אלים אלקים וכו'.

תשל"ג) אֵת הָאָדָם: הַמְלָה, אֵת, בָּאָה לְרִבּוֹת כָּל הַכַּחוֹת שְׂבָאָדָם. עֵפֶר מִן הָאָדָמָה, אִ"ר אָבְהוּ בּוֹא וְרֵאֵה, אֵיךְ יוֹכֵל אָדָם לְהַתְקִיּוּם בְּעוֹלָם הוּא, שְׁהָרֵי הַתּוֹרָה מַעֲדִיהָ עֲלֵינוּ שְׁהוּא עֵפֶר.

תשל"ד) וְאִ"ר יִצְחָק עֵפֶר וְכוּ': וְאִ"ר, מַעֲפֵר נְבֵרָא, וְלֹא מְחוֹמֶר דְּהֵינּוּ טִיט. שְׂאֵלוּ (דפוסים דף י"ז טור ג')

רבו מדרש בראשית הנעלם
מה דעבד בר נש דא, דקב"ה זיהב ביה נשמתא קדישא, למיהב ליה חיינ לעלמא דאתי, והוא בחובתיה, אתחזר לההיא נפשא חייטא, דהוא נפשא דבעירתא, דאפיקת ארעא לבעירתא ולחייטא. הה"ד, תוצא הארץ נפש חיה למינה.
תשל"ז א"ר חייא, בא וראה ויעש האדם לנפש חיה לא נאמר, אלא ויהי האדם לנפש חיה, הוא מעצמו חזר לאותו כח הבהמות, הנגזר מן האדמה, ועוב כח הנשמה הגזורה מלמעלה, ונותנת חיים לבעליה.

תשל"ח א"ר תנחום, נחזור אנן למאי דשרינן בקדמיתא. כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם. ברא גוף שלקם מאין, ואח"כ נטה אותם פאהל. הה"ד, וימתחם פאהל לשבת. רב הונא אמר מהכא, הנוטה כדוק שמים.

תשל"ט רוקע הארץ וצאצאיה, ר' יצחק אמר, התפשט בה כל הצורות והכחות שבה. נתן נשמה לעם עליה, ולאחר שהיא עשתה הגוף, אני נתתי הנשמה עליה. מאי עליה, על אותו מעשה הגוף שעשתה. ר' חייא אמר, עליה לאותם השולטים על כוחותיה, להם נתתי הנשמה.

תש"מ ורוח להולכים בה, לאותם המשתתפים בה בכחותיה, שאין להם אלא אותה נפש חיה, הנקראת רוח הבהמה היורדת למטה לארץ. ועל כן נאמר נתן נשמה לעם עליה, השולטים עליה על כחותיה, להם נשמה קדושה

חלופי גרסאות

ח נ"א מסיף למינה ומאן הוא מינה בהמה ורמש וחיות ארץ למינה (דפוסים הראשונים). ט נ"א ויעשהו ה' (ווינצ'יא בשם נ"א) י נ"א בראם (דפוסים הראשונים). כ נ"א מאחר (דפוסים הראשונים). ל נ"א שנתתי וליג אני (קראקא). מ נ"א ליג תשמה (דפוסים הראשונים).

מסורת חזו"ר

(ג) שם א) לעיל אות קמא צ"צ. ג) (ישעיה מב) לעיל אות תשכה צ"ג. ד) (שם מ) קרח יב צ"ל. ה) (שם מב) לעיל אות תשכה צ"ג.

וייצר ה' אלקים

ז"ש וימתחם כאהל לשבת (ע"י אות תשכ"ו). רב הונא אמר מכאן, נשמע שנטה אותם כאהל, שנאמר הנוטה כדוק שמים.

תשל"ט רוקע הארץ וצאצאיה: ר' יצחק אמר, התפשטו בה, בארץ, כל הצורות והכחות שבה. נתן נשמה לעם עליה, היינו לאחר שהארץ עשתה הגוף של האדם (כנ"ל אות תרע"ז) אני נותן בו את הנשמה. עליה, מהו עליה. היינו על אותו מעשה הגוף של אדם שעשתה. ר' חייא אמר, עליה, היינו לאותם השולטים על הכחות של הארץ, דהיינו, שמכניעים הארציות שבהם, להם נתתי הנשמה.

תש"מ ורוח להולכים בה: היינו לאותם המשתתפים בה בכחותיה, כלומר, שנמשכים אחר הארציות, אין להם, אלא אותה נפש חיה, הנקראת רוח הבהמה היורדת למטה בארץ. ועל כן נאמר, נתן נשמה לעם עליה. היינו

הסולם

מאמר

התורה צועקת על אדם הראשון ראו, מה שעשה אדם הוה, כי הקב"ה נתן בו נשמה קדושה, לתת לו חיים לעולם הבא, והוא, בעונותיו, הוחזר לאותה נפש חיה, שהיא נפש הבהמית שהוציאה הארץ בשביל בהמות וחיות. ז"ש תוצא הארץ נפש חיה למינה.

תשל"ז א"ר חייא בא וכו': אר"ח בוא וראה, ויעש האדם לנפש חיה לא נאמר, אלא ויהי האדם לנפש חיה, ללמד, שהוא מעצמו, דהיינו בחטא שחטא, חזר לאותו כח הבהמות הנגזר מן האדמה. ועוב את כח הנשמה הגזורה מלמעלה ונותנת חיים לבעליה.

תשל"ח א"ר תנחום נחזור וכו': אר"ח, אנו נחזור, למה שהתחלנו מקודם. כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם. היינו, שברא הגוף שלהם, של השמים, יש מאין, ואח"כ נטה אותם כאהל, דהיינו שנתן להם צורה.

(דפוס"י דף י"ז טור ג')

מדרש בראשית הנעלם רבו
הגזורה מלמעלה. אָבֵל להולכים יָבֵה המשתתפים עֲמָה בכחותיה, אין להם
אלא רוח הבהמה היורדת, הָדָא הוא דְּכָתִיב וְרוּחַ להולכים בָּהּ.

מאמר גו בעדן

תשמא פִּרְשָׁתָא ז' וַיִּשַׁע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֵן מִקֶּדֶם. ר' יוסי ור' חייא
אָמְרֵי תְרוּיָהוּ, כְּתִיב אֵל גַּת אַגוֹז יִרְדְּתִי לְרֹאוֹת בְּאֵבֵי הַנְּחַל, * רָאָה, כִּמָּה
יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְהִרְהֹר וּלְדַקְדַּק בְּלָבוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וּלְדַקְדַּק
בְּכָל עֲנִינָיו, וְיִהְיֶה רְהֹר בְּלָבוֹ, שְׂלָא בְּרָאוּ הַקַּב"ה, וְנָתַן בּוֹ נְשָׁמָה עֲלִיּוֹנָה, וּמַעֲלָה
עַל שְׁאָר בְּרִיּוֹתָיו, אֲלֵא לְהִרְהֹר בְּעַבּוּדָתוֹ, וּלְהִדְבֹּק בּוֹ, וְלֹא יִלָּךְ אַחֵר הַהֶבֶל.

תשמב דָּא"ר יוסי א"ר חייא, כִּד בְּרָא קַב"ה לְבַר נֶשׁ, אֶסְקִיָּה קַמִּיָּה
בְּדִוְקָנִיָּה, * וְהוּא יְתִיב וְאֶתְרֵי בֵיה, וְא"ל אֲנָא עֶבֶד * לָךְ, בְּגִינֵי לְמַהוּי אֶתְ
שׁוּלְטָנָא וּמְלָכָא עַל כּוּלָּא, בְּגִינֵי. אֲנָא לְעִילָא, וְאֶנְתָּ לְתַתָּא.

תשמג וְעוֹד, אֲנָא יְהִיב בְּךָ נְשָׁמָתָא, לְמַנְדַּע סוּכְלָתְנָו וְתַכְמָתָא, מַה דְּלִית
בְּךָ לְשְׁאָר בְּרִיּוֹן. הָוֵי זְהִיר לְאֶסְתְּפְלָא * בִּיקְרִי, הָוֵי זְהִיר לְמַעְבַּד פִּיקוּדֵי. וְכִר
מִנֵּי לָא יְהִי שׁוּלְטָנָא * יְקִירָא בְּנוֹתָךְ.

תשמד וּמִנְ"ל דְּאֶתְרֵיה בֵיה, וְאֶזְהִיר לִיה ע"ד. הַה"ד, * וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן
יָרָאת ה' הִיא חֲכָמָה וְסוֹר מֵרַע בִּינָה. כְּלוֹמַר יִכְשַׁתְּחוּל יָרָאתִי עֲלֶיךָ אֲזַ תְּשִׁיג

חלופי גרסאות

נ נ"א ל"ג בה (קראקא). ס נ"א בה (דפוסים הראשונים).
ע נ"א והוא (דפוסים הראשונים). פ נ"א ל"ג לך (מונקאטש).
צ נ"א ביקריהון זהירא (קראקא). ק נ"א ויקרא (דפוסים
הראשונים). ר נ"א ל"ג כשתחול (קראקא).

מסורת זוהר

(קהלת ג) ב"ב קפח צ"ד. ז' (בראשית ב) ב"א רח
צ"ג. ח' (שיר ו) ב"א קא צ"ב ז"ח לב ט"ג שלי"ח סט
ט"ג שייט. ט' (איוב כח) מקן לח אות קלא.

הפולם

מאמר
היינו לשולטים עליה על כחותיה, להם נשמה
קדושה הגזורה מלמעלה. אבל **להולכים בה**
למשתתפים עמה בכחותיה, אין להם אלא רוח
הבהמה היורדת. ז"ש ורוח להולכים בה.
גן בעדן
אמר ר' חייא, כשברא הקב"ה את האדם
העלהו לפניו בצורתו, והקב"ה ישב והוועיד
בו, ואמר לו, אני עשיתי לך כדי שאתה תהיה
שליט ומלך על הכל, בשבילי. אני למעלה
ואתה כמוני למטה.

תשמג וְעוֹד. אֲנָא יְהִיב וכו': ועוד.
אני נותן בך נשמה לדעת תבונה וחכמה, מה
שאינן כן לשאר הבריות. היה נזהר להסתכל
בכבודי, היה נזהר לעשות מצותי וחוץ ממני,
לא יהיה למי, ממשלה יקרה, כמו שיש לך.

תשמד וּמִנְ"ל דְּאֶתְרֵי בֵיה וכו': ומאין
לנו שהוועיד בו והזהירו על זה. ז"ש, ויאמר
לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע
בינה. כלומר כשתשרה יראתי עליך, אז תשיג
חכמה

מאמר גו בעדן

תשמא פִּרְשָׁתָא ז' וַיִּשַׁע ה' אֱלֹהִים
גַּן בְּעֵדֵן מִקֶּדֶם: ר' יוסי ור' חייא אומרים
שניהם, כתוב, אל גַּת אַגוֹז יִרְדְּתִי לְרֹאוֹת
בְּאֵבֵי הַנְּחַל. רָאָה כִּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְהִרְהֹר
וּלְדַקְדַּק בְּכָל יוֹם וְיוֹם וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו,
וּלְדַקְדַּק בְּכָל עֲנִינָיו, וְיִהְיֶה רְהֹר בְּלָבוֹ, שְׂלָא בְּרָאוּ
הַקַּב"ה וְנָתַן בּוֹ נְשָׁמָה עֲלִיּוֹנָה, וּמַעֲלָה, עַל שְׁאָר
בְּרִיּוֹתָיו, אֲלֵא לְהִרְהֹר בְּעַבּוּדָתוֹ וּלְהִדְבֹּק בּוֹ.
וְלֹא יִלָּךְ אַחֵר הַהֶבֶל.

תשמב דָּא"ר יוסי אמר וכו': דא"ר
(דפוס דף י"ז טור ג' * טור ד')

רכה מדרש **בראשית** הנעלם
 חכמה, שהיא למעלה על הכל. כד חמא אדם, א דהוא שלטנא ביקרא על כולא, אינשי פיקודא דמאריה, ולא עבד מה דאתפקד.

תשמוה א"ר תנחום א"ר דתנילא, לא עשאו הקב"ה לאדם, אלא להשתדל בכבוד קונו. הה"ד, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. מאי לכבודי. להשתדל ולדעת את כבודי, ולחשוב ממעשיו שינתן לו חלק טוב לעוה"ב.

תשמוז אמר רב יהודה, בכל יום ויום ב"ק יוצאת מלמעלה, ואימתי. בזמן שהחמה זורחת, ואומרת אוי להם לבריות שאינם רואים את כבודי, ואינם מסתכלין לדעת ולחקור את כבודי.

תשמוז דתנינן, א"ר אלעזר בריה דר' שמעון, כד נטא שמשא גרפוי, למתה בתקיפותא דגלגלון ומבטשי בטלפיהון, ובטרפי אילנייא דגנתא דעדן. וכל מלאכין עילאין, וחיותא קדישא, וכורסי יקרא דמלכא, ובוסמאי דגנתא דעדן, ואילני, שמאי וארעא וחיליהון, מודעזען ומשבחן למארי כולא.

תשמוח וזקפן וחמאן אתותיה דשמא קדישא דאתפרש, דגליף בשמשא במטלנוי, ויהבין תושבחן למארי עלמין. ונפיק תהוא קלא, ונאמרי להו לבריתא, דלא משגתן ביקר מלכא עילאה, כשאר כל ברין דאינון משגיחין ויהבין תושבחתא לשמיה.

מסורת הזהר
 (י' ישיעה מג) לך קב צ"ג.
 חלופי גרסאות
 ח ניא ליג למעלה (קראקא). ת ניא ליג כד חמא אדם (קראקא). א ניא בשלטנא וליג דהוא (קראקא). ב ניא ויקרא (קראקא) ניא ויקרא (ווינציא). ג נשא (דפוסים הראשונים) ד ניא חכילאי (דפוסים הראשונים) ה ניא במעשיו (קראקא). ו ניא מפרש (קראקא) ניא מפשט (ווינציא). ז ניא דטרפו (דפוסים הראשונים). ח ניא אילנין (קראקא) ניא אילני וניא אילנא (ווינציא). ט ניא די שמא (קראקא). י ניא יהבין (קראקא) כ ניא ואמר ווי (קראקא) ניא ואמרין (ווינציא). ל ניא לשמי (דפוסים הראשונים).

מאמר **הסולם** **גן בעדן**
 חכמה, שהיא למעלה על הכל. כשראה אדם שהוא שליט יקר על כל, שכת מצוות אדונו, ולא עשה מה שנצטוה.

תשמה א"ר תנחום א"ר וכו': אר"ת א"ר תנילא, לא עשה הקב"ה את האדם, אלא שישתדל בכבוד קונו. ז"ש, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. מהו ולכבודי, היינו להשתדל ולדעת את כבודי, ולחשוב ממעשיו, שינתן לו חלק טוב לעוה"ב.

תשמוז אמר רב יהודה וכו': אר"י, בכל יום ויום בת קול יוצאת מלמעלה. ומתי. בזמן שהחמה זורחת ואומרת, אוי להם לבריות שאינם רואים את כבודי, ואינם מסתכלים לדעת ולחקור את כבודי.

תשמוז דתנינן א"ר אלעזר וכו': (דפויי דף י"ז טור ד')

שלמדנו, אר"א, בנו של ר"ש, כשהשמש מטה כנפיו לצבת בגבורת גלגליו, מכים בפרסותיהם, כלומר בדרך הילוכו, כמו חיה ההולכת ופרסותיה מכות בקרקע, בעלים של האילנות שבגן עדן. וכל המלאכים העליונים, וחיות הקודש, וכסא הכבוד של המלך, והבשמים שבגן עדן, והאילנות, והשמים והארץ וצבאם, מודעזעים ומשבחים לאדון כל.

תשמוח וזקפן וחמאן אתותיה וכו': וקמים ורואים אותיות השם הקדוש המפורש, החקוקות בשמש במסעותיו, ונותנים תשבחות לאדון העולם. ויוצא קול ההוא, ואומרים ומוהירים את הבריות, לאותם שאינם משגיחים בכבוד מלך העליון, כשאר כל הבריות המשגיחים ונותנים תשבחות לשמו.

ובג"כ

מדרש **בראשית** **הנעלים** **רכב**
תשמט ובג"כ א"ר אלעזר, אסור ליה לבר נש למימר תושבתי ׀ דצלותיה, אלא עם דמדומי חמה, דכתיב ׀ יראוך עם שמש.
תשנ וכן א"ר אלעזר, צלותא ותושבתיא דליליא, מששקעה החמה, עד לא אתחזי סיהרא. דכתיב יראוך עם שמש, דא היא יצלותא דצפרא. ולפני ג' וגו', דא היא צלותא דליליא.
תשנא ר' יהודה אמר מהכא, ׀ פי ממזרח שמש ועד מבוא גדול שמי. ובאינה מקום. בגוים. באינון דכתיב בהו, ׀ פי מי גוי גדול.
תשנב מ"ט. דתנינן, א"ר יהושע ׀ בן לוי ׀ א"ר יוחנן, עשה הקב"ה מלאכי השרת למעלה, לקלסו ולשבחו, ואומרים שירה ורנה לפניו, בכל לילה ולילה. ועשה כנגדם ישראל למטה, לקלסו ולשבחו, ולומר שיר ושבח לפניו בכל יום ויום.

מאמר שלוש משמרות

תשנב ותאנא, שלוש משמרות הוי הלילה, ובאלו השלש משמרות, מתחלקות שלוש פתות של מלאכי השרת, לשבח ליוצרים, בכל משמרה ומשמרה. וכנגדם יש שלוש תפלות ביום, שמתפנפין ישראל לשבח ליוצרים, בכל תפלה בכל יום ויום.

מסורת הוזהר **חלופי גרסאות**
 ב) (תהלים עב) וישלח עז צ"א. 7) (מלאכי א).
 ז נ"א צלותיה (דפוסים הראשונים). 1) בדפוס קראקא חסר מן צלותא עד צלותא. ז נ"א ל"ג כי מי (דפוסים הראשונים).
 ז נ"א מטיף א"ר יוחנן אמר רב (קראקא). 9 נ"א מטיף א"ר יוחנן אמר רב (קראקא).

מאמר **הסולם** **גן בעדן**
תשמט ובג"כ א"ר אלעזר וכו': ומשום זה, א"ר אסור לאדם לומר תשבתות של תפלתו אלא עם האדמומית של החמה, הנראית על העננים, כי סמוך לזריחת השמש וכן אחר שקיעת השמש, נראה צבע אדמומית על העננים, שכתוב, יראוך עם שמש, שפירושו, מטרם זריחת השמש.
תשנ וכן א"ר אלעזר וכו': וכן א"ר, התפלה והשבח של הלילה, דהיינו תפלת מעריב, היא מששקעה החמה וכל עוד שהלבנה אינה נראית, דהיינו עם דמדומי חמה. שכתוב יראוך עם שמש. זו היא תפלת השחר. שצריכה להיות עם דמדומי חמה, ולפני ירח וגו' זו היא תפלת הלילה, שצריכה להיות עם דמדומי חמה, מטרם שנראית הלבנה. כמ"ש ולפני ירח.

תשנא ר' יהודה אמר מהכא וכו': ר"א, מכאן, נשמע, שאסור להתפלל מקודם (דפני דף י"ז טור ד')
מאמר שלוש משמרות
תשנב ותאנא, שלש משמרות וכו': ולמדנו ג' משמרות יש בלילה, ובשלש משמרות אלו, מתחלקות שלש כתות של מלאכי השרת לשבח ליוצרים בכל משמרה ומשמרה. וכנגדם יש ג' תפלות ביום, שמתאספים ישראל לשבח ליוצרים בכל תפלה ותפלה.
 ת"ש

רל **מדרש** **בראשית** **הנעלם**

תשנ"ד ת"ש, א"ר יהושע * אמר רב, בצפרא קשהחמה זורחת * הוא זמן תפלה ובעותא דישראל. ומשש שעות וילמעלה עד תשע שעות, זמן תפלת המנחה. ומששקעה החמה, עד שתחשך, תפלה האחרונה. דאריב"ל א"ר יוחנן אמר רב, מששקעה החמה, עד שיגראו שני כוכבים, זמן תפלה האחרונה.

תשנ"ה * דהכי תנינן, משיגראו שני כוכבים, הוא תחלת * משמרה ראשונה, שבאים פת הראשונה של מלאכי השרת, וממתינים להם לישראל, עד אותה שעה, ואז מתחילין לומר שירה. וננעלו כל השערים מתושבחתן של מטה, ואין שערים נפתחים, אלא למלאכי השרת האומרים שירה.

תשנ"ו ומי אריב"ל הכי, * והא תנן, כל הקורא * בתורה בלילה, הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר * יומם יצוה ה' חסדו, משום דבלילה שירה עמי. והכא אמריתו דננעלו כל השערים למטה.

תשנ"ז אמר ר' יהושע, התם במאי קאמרי, כשסיים כל * התושבחתן ביום. ומפלגותא דליליא ולהלאת, דעסיק בתורה. מאי טעמא. משום דכהיהא שעתא קב"ה נפיק מאינן עולמות דכסיף בהו, ואזיל לאשתעשע עם צדיקאי בגנתא דעדן. והיינו דאמר דוד תצות לילה אקום להודות לך.

מסורת זוהר **חלופי גרסאות**

(ז) (תהלים מב) לך נד צ"א.
צ נ"א מסיף אמר ר' יוחנן אמר רב (קראקא). ק נ"א זמן ההוא (דפוסים הראשונים). ר נ"א ולמטה עד שש שעות זמן תפלת הערב (קראקא). ו נ"א למשמרה (דפוסים הראשונים). ת נ"א מסיף והא אמר ר' יהושע ותנן (קראקא). א נ"א ליג בתורה (קראקא) נ"א בתוך הלילה (וינציא). ב נ"א ותשבחא.

מאמר **הסולם** **שלוש משמרות**

תשנ"ד ת"ש א"ר יהושע וכו': בוא ושמע, ארי" אמר רב, בבוקר כשהחמה זורחת הוא זמן תפלה ובקשה של ישראל. ומשש שעות ולמעלה עד תשע שעות, הוא זמן תפלת המנחה. ומששקעה החמה עד שתחשך, היא תפלה האחרונה. דאריב"ל אמר ר' יוחנן אמר רב, מששקעה החמה עד שיראו שני כוכבים הוא זמן תפלה האחרונה. דהיינו תפלת מעריב.

תשנ"ה דהכי תנינן משיראו שני כוכבים, כי כך למדנו, משיראו שני כוכבים, היא תחלת משמרה א', שבאה כחה ראשונה של מלאכי השרת, ומחכה לישראל עד אותה שעה שיגמרו תפלתם, ואז מתחילה לומר שירה. ואז ננעלים כל השערים המקבלים תשבחות של מטה, ואין שערים נפתחים מאז והלאה, אלא למלאכי השרת האומרים שירה.

תשנ"ו ומי אריב"ל הכי וכו': שואל, וכי אמר ר' יהושע בן לוי כך, והרי למדנו, (דפניי דף י"ז טור ד' *) דף י"ח טור א)

דתא

מדרש בראשית הנעלם רלא
תשנח יִדְתָנָא, כְּשֶׁהִקְבִּי"ה נִכְנַס עִם הַצְדִּיקִים בְּגִ"ע, כָּל שְׁעָרֵי שָׁמַיִם לְמַעְלָה, עַל הַחַיּוֹת וְלִמְטָה מֵהֶם, כּוֹלֵם נִפְתָּחִים, וְהוּא עֵת רְצוֹן לְעֹסוֹק בַּתּוֹרָה.
תשנט וְאוֹתָם כְּתוּבָה שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרָת, וְכָל בּוֹסְמֵי גִ"ע, וְהַצְדִּיקִים, כּוֹלֵם פּוֹצְחִים רְנָה, לְפָנָי מִי שְׁאָמַר וְהִיָּה הָעוֹלָם. הַה"ד, אֵף צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ. אֵימְתֵי צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ. כְּשִׁיּוֹשְׁבִים יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ, דְּהוּא בְּשַׁעַה שִׁיּוֹשְׁבִין לְפָנָי בְּגַן עֵדֶן.

תשס וְכַת שְׁלִישִׁית הַשָּׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרָת אוֹמְרֵת שְׁיָרָה, עַד שְׁיִבְקַע הַשָּׁחַר. וְיֵשׁ חוֹכְהָ לְיִשְׂרָאֵל, בְּשַׁעַה שְׁעוֹלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר, לְקוֹם וְלִהְתַּגְבֵּר בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחְתוּ לְפָנָי הַקְּבִ"ה. מ"ט מְשׁוּם דְּנִסְבִּין שְׁיָרְתָא בְּתַר מְלָאכֵי הַשָּׁרָת, וְהַקְּבִ"ה מְצוּי לְמַטָּה עִמָּהֶם. הַה"ד וּמְשַׁחְרֵי יִמְצְאֵנִי. וְא"ר יְהוּדָה וּבְלִבְד שְׁלֵא יִפְסִיק מִשִּׁיתְחִיל, עַד שְׁיִתְפַּלֵּל כְּשֶׁהַחֲמָה זוֹרַחַת.

תשסא א"ר יוֹחָנָן אָמַר רַב, כְּשֶׁהִקְבִּי"ה יוֹצֵא מֵאוֹתָן הָעוֹלָמוֹת דְּכִסְיָף בְּהוּ, וְכֵן לְהַכְנִס עִם הַצְדִּיקִים בְּגִ"ע, הוּא מְמַתִּין וְרוֹאֶה יֵאֵם שׁוֹמֵעַ קוֹל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הַהוּא קָלָא נִיחָא קַמִּיהּ, מְכַל שִׁירִין וְתוֹשְׁבֵתָן דְּאִמְרֵי מְלָאכֵי הַשָּׁרָת לְעִילָא. הַה"ד אֵל גִּנְתָּ אַגְזוּ יְרֵדְתִי לְרֵאוֹת, מֵאֵי לְרֵאוֹת, אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

תשסב א"ר יִצְחָק, וְכִי גִ"ע הוּא נִקְרָא גִנְתָּ אַגְזוּ. א"ל ר' יוֹחָנָן, כֵּן, נִקְרָא גִנְתָּ אַגְזוּ. כְּלוֹמַר גִּנְתָּ עֵדֶן, מָה הָאֵגְזוּ הוּא סְתוּם מְכַל עֲבָרֵיו, וְיֵשׁ עֲלָיו

ה'לופי גרמאות

ג נ"א דתנן (קראקא) נ"א דתני (ווינצ'א). ד נ"א בעדן (קראקא). ה נ"א ל"ג של מלאכי השרת (קראקא). ו נ"א יפסיק (ווינצ'א). ז נ"א אי (דפוסים הראשונים) ח נ"א מוסיף דתן ההוא (דפוסים הראשונים).

מסורת הוהר

(שם קמ) ב"ב רכח צ"ה. (ט) (משלי ח) תרומה לא צ"ה. (ז) (שיר ו) לעיל אות תשסא צ"ה.

שלוש משמרות

והקב"ה מצוי עמהם למטה. ז"ש ומשחרי ימצאוני. דהיינו האומרים שירות ותשבחות עם עלות השחר. וא"ר יהודה, ובלבד שלא יפסיק משיתחיל, עד שיתפלל כשהחמה זורחת. תשסא) א"ר יוחנן אמר וכו': אר"י אמר רב, כשהקב"ה יוצא מעולמות אלו שחושק בהם, ובא להכנס עם הצדיקים בגן עדן, הוא מחכה ורואה אם שומע קול העוסק בתורה. וקול ההוא יפה לפניו יותר מכל השירות והתשבחות שאומרים מלאכי השרת למעלה. ז"ש, אל גנת אגוז ירדתי לראות. מהו לראות. היינו, לראות אותם העוסקים בתורה.

תשסב) א"ר יצחק וכו' וכו': אר"י, וכי גן העדן נקרא גנת אגוז. א"ל ר' יוחנן כן, הוא נקרא גנת אגוז, כלומר גנת עדן, כי העדן נקרא אגוז. מה האגוז סתום מכל עבריו, ויש עליו כמה קליפות, כך עדן של מעלה, הוא סתום מכל עבריו, ויש עליו כמה שמירות, שלא

מאמר

תשנח) דתנא, כשהקב"ה נכנס וכו': שלמדנו, כשהקב"ה נכנס עם הצדיקים בגן עדן, שה"ס המלכות, כל שערי שמים למעלה שעל החיות, ושלמטה מהם, כולם נפתחים והוא עת רצון לעסוק בתורה.

תשנט) ואתם כתות של וכו': ואתן כתות של מלאכי השרת, וכל הבשמים של גן העדן, וכל הצדיקים, פוצחים רנה לפני מי שאמר והיה העולם. ז"ש, אך צדיקים יודו לשמך. מתי צדיקים יודו לשמך, כשיושבים ישרים את פניך, שהוא בשעה שיושבים לפניו בגן עדן.

תשס) וכת שלישית של וכו': וכתה שלישית של מלאכי השרת, אומרת שירה עד שיבקע השחר. ויש חיוב על ישראל, בשעה שעולה עמוד השחר, לקום ולהתגבר בשירות ובתשבחות לפני הקב"ה. מהו הטעם. משום שהם לוקחים השירה מיד אחר מלאכי השרת,

(דפוס דף י"ח טור א')

רלב מדרש בראשית הנעלם
 כִּמְהָ קְלִיפּוֹת. כִּף עֵדֶן שֶׁל מַעְלָה, הוּא סְתוּם מְכַל עֲבָרֵיו, וַיֵּשׁ עָלָיו כִּמְהָ
 שְׁמִירוֹת, שְׁלֹא שְׁלֹטוֹ לְרֵאוֹת, לֹא מְלֶאכֶה, וְלֹא שָׂרָף, וְלֹא חֲשָׁמַל, וְלֹא עֵין נְבִיא,
 וְלֹא חוּזָה, דְּכֹתִיב עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלְתָךְ.
תשסג א"ר שמעון, אָנָּה הוּיָת קָמֵי דְר' בְּרוּקָא, וְהָיָה אוֹמֵר, כְּדִין אֲנִי
 לְמַעַלְת גַּנְת אַגּוּז עִם חֲסִידֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא הָוָה יְדַעְנָא מֵאֵי הוּא. עַד דְּשִׁמְעֵנָא
 לְהָא דְאֵרִיב"ז, קְרִינְיָה הַקְב"ה לְגַנְתָּא דְעֵדֶן גַּנְת אַגּוּז, מֵהָ הַאֲגוּז קְלִיפָה אַחַר
 קְלִיפָה, וּפְרִיּוֹ מִבְּפָנִים. כִּף עֵדֶן, עוֹלָם אַחַר עוֹלָם, וְהוּא מִבְּפָנִים.
תשסד תאני ר' שמעון, הֵגֶן הָיָה מֵאֵין נְטוּעַ. הַקְב"ה נָטַע אוֹתוֹ מִתְּחִלָּתוֹ
 שֶׁל עֵדֶן. דְּאֵי תִימָא שָׂזָה כְּנֶגְדָּה זָה בְּשָׂזָה, אֵי אֶפְשָׁר, אֶלָּא הֵגֶן בְּאַרְצָךְ, וְעֵדֶן עָלָיו
 מִלְּמַעְלָה. וּמֵאֵין תִּמְצִיתוֹ שֶׁל גֶּן, מַעְדֵן הוּא.
תשסה א"ל ר' יהודה, לְדַבְרֵיךְ, מֵאֵי כְּתִיב עֵין וְנִהַר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת
 אֶת הַגֶּן, הָיָה לוֹ לומר וְנִהַר יוֹרֵד מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן, דְּמִשְׁמַע דְּמִלְּמַעְלָה
 יוֹרֵד לְמַטָּה לְגֶן. אֶלָּא א"ר שְׁמַעוֹן, עֵדֶן לְמַטָּה, וְעֵדֶן לְמַעְלָה. גֶּן לְמַעְלָה, גֶּן לְמַטָּה.
 וּשְׁנֵיהֶם מְכוּוֹנִים זָה כְּנֶגְדָּה זָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטַע זָה מִתַּחַת זָה.
תשסו וכי הוא * נטעו ממש, כֵּן. דְּא"ר יְהוּדָה, עַל שְׂאֵין מְטַעוֹתָיו כְּשֶׂאֵר

מסורת הזהר
 (9) ישעיה סד) לעיל אות תקנב צ"ה. (3) בראשית ב) ט ניא ליג של מעלה (קראקא). י ניא ניטע (קראקא) ניא ניטע (ווינצ'א). כ ניא ליג זה (דפוסים הראשונים). ב"א ריא צ"א.

הסולם מאמר
 שלטו לראות אותו. לא מלאך, ולא שרף, ולא חשמל, ולא עין נביא וחווה. שכתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך.
תשסג א"ר שמעון אָנָּה וכו': אר"ש, אני הייתי לפני ר' ברוקא, והיה אומר, עתה אוכה למעלת גנת אגוז עם חסידיו ישראל. ולא הייתי יודע מהו. עד ששמעתי לזה שאמר ריב"ז, קרא הקב"ה את גן העדן גנת אגוז. מה האגוז הוא, קליפה אחר קליפה, ופריו בפנים, כך העדן, הוא עולם אחר עולם, והוא מבפנים.
תשסד תאני ר' שמעון וכו': ר"ש למד, הגן הזה מאין הוא נטוע. הוא, שהקב"ה נטע אותו מתחתיו של עדן, שהוא חכמה. כי אם תאמר שזה כנגד זה, שהגן הוא כנגד העדן, בשוה. זה אי אפשר, אלא הגן הוא בארץ, שה"ס המלכות הנקדאת ארץ, והעדן עליו מלמעלה. שה"ס חכמה העליונה. ומאין עיקרו ותמציתו של הגן. הוא מעדן. כי עיקרה של המלכות מחכמה הוא.
תשסה א"ל ר' יהודה וכו': א"ל ר"י, (דפויי דף י"ח טור א' * טור ב')

תשסו וכי הוא נטעו וכו': שואל, וכי הקב"ה נטעו ממש. את הג"ע. ומשיב, כן. שא"ר

מדרש **בראשית** **הנעלים** **רלג**

מטעות, והם מובחרים משאר מטעות, והוא הנה מטע ה', כמד"א, * מטע ה' להתפאר, כלומר לשבח, וזהו להתפאר, כלומר אין זה כי אם מטע ה' ולא מאחר. **תשסז** א"ר יעקב בר אידי, עכ"פ מטע ה' הוא, שנטע שם כל עץ נחמד למראה. והיאך נטע. אלא כשהוציאה הארץ אילניה * ופירותיה, הוציאה בתחלה בג"ע, ואח"כ בכל העולם. והקב"ה בחר המקום ההוא, ונהנינו להיות שם לעולם. והוא פוקד אותו, ומשקה בטובו, מאותו הטוב הנשפע * מעדן של מעלה, הרי הוא דקתיב, ישבעו עצי ה' ארזי וגו', אלו אילנות שבג"ע.

תשסח שאל ר' חגי לר' יהודה, תאמר שג"ע הוא בארץ, למאי איצטריך. א"ל, להנאתיה דנשמתא. דמקבל מההוא עדן דלעילא. * דאי ס"ד * דלכל נשמתא, הא תנינן לאינן דלא יתבו להו רשותא לסלקא לעילא, אית להו הנאה וכיסופא בההוא דלתתא, ממה דמקבל מלעילא.

תשסט א"ר יהודה, בכל גיש ירחא וירחא, סלקי להו למתיבתא עילאה דלעילא. הה"ד * והנה מדי חדש בתדשו ומדי שבת בשבתו וגו'. ובהאי ג"ע דלתתא יתיב אדם, ושוי ליה קב"ה למטהו מדוריה ביה, הה"ד, * וישם שם את האדם אשר יצר.

תשע רבי חייא ור' יוסי הוו אזלי באורחא, א"ר יוסי לר' חייא, הא

מטרת הזהר **חלופי גרסאות**

(ק) ישעיה סא. (ד) שם טו ב"ב לה צ"א. (ו) (בראשית) (ב) לעיל אות תשמא צ"ז.
ל נ"א היה הוא (קראקא). ו נוסח אחר ופיריה (קראקא).
נ נ"א והכינה (קראקא) נ"א והכינם (ווינציא). ו נ"א בעדן
(דפוסים הראשונים). נ נ"א ליג דאי סיד (קראקא). פ נ"א
דכל (קראקא) נ"א דכלל (ווינציא).

מאמר **המולם** **שלוש משמרות**

שא"ר יהודה על שאין מטעותיו כשאר מטעות, והם מובחרים משאר מטעות. הוא היה מטע ה'. כמש"א, מטע ה' להתפאר. כלומר לשבח. שזהו להתפאר בשבחו כלומר, שהרואהו אומר, אין זה כי אם מטע ה', ולא מאחר.

תשסז א"ר יעקב בר אידי וכו': אריב"א, על כל פנים, מטע ה' הוא, שנטע שם כל עץ נחמד למראה. ואיך נטע. היינו, כשהוציאה הארץ אילנותיה ופירותיה הוציאה בתחילה בגן העדן, ואח"כ בכל העולם. והקב"ה בחר המקום ההוא, והכינו, להיות שם לעולם. והוא פוקד אותו ומשקה בטובו, מאותו הטוב המושפע מעדן של מעלה. ז"ש, ישבעו עצי ה' ארזי לבנון וגו' אלו הם האילנות שבגן העדן.

תשסח שאל ר' חגי וכו': שאל ר"ח את ר' יהודה. תאמר שיש גן עדן בארץ, למה הוא נצרך. א"ל, הוא להנאת הנשמה, שמקבלת (דפויי דף י"ח טור ב')

מאותו העדן שלמעלה. ואם יעלה על דעתך, שהוא לכל הנשמות, דהיינו שכל הנשמות יוכלו לקבל מג"ע של מעלה. הנה למדנו, לאלו שאין נותנים להם רשות לעלות למעלה, יש להם הנאה וחמדה באותו ג"ע שלמטה, ממה שהוא מקבל מלמעלה.

תשסט א"ר יהודה בכ"ז וכו': אר"י, בכל ראש חדש וראש חדש, עולים הנשמות לשיבה העליונה למעלה. ז"ש, והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'. ובגן עדן התחתון הזה ישב אדם הראשון, והקב"ה שם את האדם שיהיה משכנו בו. ז"ש, וישם שם את האדם אשר יצר.

תשע רבי חייא ורבי יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, א"ר יוסי לר' חייא, הנה למדנו בברייתא שלנו, שכל מה שעושה הקב"ה בין למעלה בין למטה, כולם תומדים ושוקדים ללכת למינו. הגוף הולך אחר מינו, לארץ

ר"ד מדרש **בראשית** הנעלם
תנינן במתניתא דידן, דכל מה דעביד קב"ה בין לעילא בין לתתא, כלהו כסיפין וְשִׁקְדִין למהך לזיניה, גופא אזיל בתר זיניה, לארעא, דאתנסיבת מינה. וְנִשְׁמְתָא לית יליה כסופא, אלא לאתר דאתנסיבת מתמן. דכל מה דעביד, כסיף בתר זיניה, הה"ד וְנִכְסְפָה וגם פלטה נפשי לחצרות ה', ולא לעלמא הדין, כגופא.

תשעא א"ל ר' חייא, אימא לך מלה דהיא רזא, ולא גרעין בני נשא. ארכין רישיה, וככי ותיף. שתיק ר' יוסי, לבתר א"ל רבי חייא, ופאין אינון צדיקא, ווי להון לרשיעא. ופאין אינון צדיקא, דאתקרון חיים לעלמא דאתי. וכי כדיל דנשמתא קיימא בקיומא, אינון קיימין, וגופא מתרקב בארעא, אף על גב דהוה שלים ופאי. והתנן, דתדיר נשמתא בקיומא קיימא.

תשעב אלא הכי אתגזר, דכד אתפטר צדיקא מעלמא דין, ומין ליה קב"ה גופא אחרא, ופאה וטב, דלא להוי פהאי וזהמא ולכלוכא דגופא דין, ומעיל ביה ההוא נשמתא קדישא, והוא אשרי ליה בקיומיה, בההוא גופא, בהאי גנתא דעדן דלתתא, וההוא להוי לון עלמא אחרא, עלמא דאתי.

תשעג ובכל ריש ירחא וירחא, נפקין, ותון תיכיא דטרדין לון בגיהנם, הה"ד, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. מאיזה מקום יצאו. תאני רבי בא, מג"ע של מטה. ולמה, לראות לרשעים. וקב"ה, סליק לון למתיבתא דרקיעא, בכל שבתא ושבתא, ובכל ריש ירחא וירחא, הה"ד והיה מדי חדש בחדשו.

חלופי גרסאות

צ נ"א ושקין למית ולמהך לזיני (קראקא). ק נ"א מניה (קראקא). ר נ"א לה (דפוסים הראשונים). ט נ"א אבדיל (קראקא). ת נ"א דאתגזר (דפוסים הראשונים). א נ"א שרי (קראקא).

מסורת הזהר

ת (תהלים פד) ויגש ל צ"א, א (ישעיה סו) ב"ב רכח צ"ב.

שלוש משמרות

ואין מיתה וחיים נוהגים בה, ורק בגוף נוהגים מיתה וחיים.

תשעב אלא הכי אתגזר וכי: אלא כך גזר, כשהצדיק נפטר מעולם הזה, מזמין לו הקב"ה גוף אחר כשר וטוב, שלא יהיה בוהמא ולכלוך של גוף הזה, ומכניס בו הנשמה הקרושה ההיא, והקב"ה משרה אותו בקיומו בגוף ההוא בגן עדן שלמטה. וגוף ההוא, יהיה לצדיקים בעולם האחר, שהוא עולם הבא.

תשעג ובכל ריש ירחא וכי: ובכל ראש חדש וראש חדש יוצאים ורואים את הרשעים, הנענשים בגיהנם, ז"ש, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. שואל, מאיזה מקום

מאמר

לארץ, שמשם הוא נלקח. והנשמה אין לה חמדה, אלא במקום שנלקחה משם, כי כל מה שעשה חומד אחר מינו. ז"ש, נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'. ולא לעולם הזה, כמו שהגוף חומד.

תשעא א"ל ר' חייא וכי: א"ל ר"ח, אומר לך דבר שהוא סוד ובני אדם אינם יודעים. הטה ראשו. בכה וצחק. שתק ר' יוסי. אח"כ אמר לו ר' חייא, אשריכם צדיקים, אוי להם לרשעים. אשרי הם הצדיקים הנקראים חיים לעולם הבא. שואל, וכי בשביל שהנשמה עומדת בקיומה נחשבים הצדיקים שהם חיים. והרי הגוף נרקב בארץ, אע"פ שהוא שלם וצדיק, ולמדנו, שהנשמה עומדת בקיומה תמיד.

(דפני דף י"ח טור ב')

מדרש בראשית הנעלם רלה

תשע"ד ר"ש אָמר, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְכַד אֶתִּי צַפְרָא, מְחַדָּשׁ לוֹן נִשְׁמַתִּיהוּ, הַה"ד, אֲחַדָּשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אָמוּנְתָךְ. ר' יִצְחָק אָמר אֶפִּילוּ לְכָל אָדָם נָמִי. בְּהַאי עֲלָמָא נְאִים בְּשִׁינְתֵיהוּ, בְּכָל לַיְלָה, וְסִלְקָא נִשְׁמַתָּא לְעֵילָא, וְאִשְׁתַּפְּכַחַת בְּכַמְהָ חַיּוּבִין קָמִי קב"ה. וּמְהִימְנוּתָא רַבָּה, דְּקב"ה אַחֲזִיר לָהּ לְגוּפָא, וּמְחַדָּשׁ לָהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְלָמָּה, רַבָּה אָמוּנְתָךְ. מִפְּנֵי שְׂרָבָה אָמוּנְתָךְ.

תשע"ה מִכָּאן א"ר * יִצְחָק, הַמְתַּחֲיִיב בְּמִמּוֹן לְחַבֵּירוֹ, וְחַבֵּירוֹ מוֹצִיא לוֹ מֵה שְׂיַחְזִיק בְּיָדוֹ, אֲסוּר לוֹ לְהַחְזִיק בּוֹ, עַד שְׂיַתְּנָהוּ לוֹ חַבֵּירוֹ, וְאֶפִּילוּ שְׂיַתְּנָהוּ לוֹ בִּי דִּנְאָ, הֵדָּא הוּא דְּכַתִּיב, אִם חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלַמַּת רַעְךָ.

תשע"ו רַבִּי יְהוּדָה ב"ר סִימּוֹן אָמר, אִי וַיִּשָּׁם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצַר, בְּכָלֵל. א"ר שְׁמַעוֹן, וַיִּנְיַחְתָּהוּ בְּג"ע לְעַבְדָּה וּלְשִׁמְרָה. וְכִי מֵאֵי עֲבוּדָה הָכָא. אֲלָא עֲבוּדַת הַנְּשֻׁמָּה, לְהַשְׁלִים לָהּ בְּתַשְׁלוּמֵיהָ, מֵה שְׁלָא הַשְׁלִימָה בְּזַה הָעוֹלָם.

תשע"ז יר"ש אָמר, הַנִּיחַ הַקב"ה לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּג"ע, וְנָתַן לוֹ תוֹרָתוֹ, לְעַבּוֹד בָּהּ, וְלִשְׁמֹר מְצוּתֶיהָ. הַה"ד, וַעֲזַר חַיִּים בְּתוֹךְ הַגֵּן. וְכַתִּיב וַעֲזַר חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ. אָמר הַקב"ה, כְּשִׁיחֶיהָ לוֹ לְאָדָם הַנָּאָה בְּגֵן זֶה, יַעֲסוֹק בָּהּ וַיִּשְׁמֹר אוֹתָהּ. וּמִפְּנֵי הָעֲדוּנִין וְהַנְּאֻת שֶׁהָיוּ לוֹ לְאָדָם שָׁם, לֹא שְׁמַר תוֹרָתוֹ, עַד שֶׁגָּרְשָׁהוּ מִשָּׁם.

מסורת הזהר
 (1) איכה ג) ב"א צר צ"א. ג) (שמות כב) ת"ז ת"ה בהשמטות קמב: ז) (בראשית ב) לעיל אות תשמא צ"ו. ה) (שם) ב"א רכא צ"א ואתחק כ צ"א. ו) (שם) ב"א שכר צ"א ז"ח י"ט ט"ג שט"ו ע"ט ט"א ש"א. ז) (משלי ג) ב"א רכט צ"א.

חלופי גרסאות
 ב נ"א ל"ג נשמטא (דפוסים הראשונים). ג נ"א ל"ג לה (קראקא). ד נ"א ביה (וויניציא). ה נ"א מוצא (מונקאטש). ו נ"א ר' יהושע (וויניציא).

מאמר מקום יצאו. ומשיב, רבי בא למד, שיצאו מגן עדן שלמטה, ולמה. כדי לראות את הרשעים. והקב"ה מעלה אותם לשיבה שברקיע בכל שבת ושבת ובכל ראש חדש וראש חודש. ז"ש והיה מדי חדש בחדשו וגו'.

הסולם תשע"ד ר"ש אָמר בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְכַד אֶתִּי צַפְרָא, מְחַדָּשׁ לוֹן נִשְׁמַתִּיהוּ, הַה"ד, אֲחַדָּשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אָמוּנְתָךְ. ר' יִצְחָק אָמר אֶפִּילוּ לְכָל אָדָם נָמִי. בְּהַאי עֲלָמָא נְאִים בְּשִׁינְתֵיהוּ, בְּכָל לַיְלָה, וְסִלְקָא נִשְׁמַתָּא לְעֵילָא, וְאִשְׁתַּפְּכַחַת בְּכַמְהָ חַיּוּבִין קָמִי קב"ה. וּמְהִימְנוּתָא רַבָּה, דְּקב"ה אַחֲזִיר לָהּ לְגוּפָא, וּמְחַדָּשׁ לָהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְלָמָּה, רַבָּה אָמוּנְתָךְ. מִפְּנֵי שְׂרָבָה אָמוּנְתָךְ.

שלוש משמרות ריב"ס אָמר, וַיִּשָּׁם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצַר, בְּכָלֵל. שְׁלָא פִירֵשׁ מֵה שִׁיעֵשָׁה שָׁם, אֲלָא אַח"כ כְּתוּב, וַיִּנְיַחְתָּהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּה וּלְשִׁמְרָה. אַר"ש, וַיִּנְיַחְתָּהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּה וּלְשִׁמְרָה, שׁוֹאֵל, אִיזוֹ עֲבוּרָה כָאן. וּמְשִׁיב, אֲלָא עֲבוּרַת הַנְּשֻׁמָּה לְהַשְׁלִימָה בְּתַשְׁלוּמֵיהָ, מֵה שְׁלָא הַשְׁלִימָה בְּעוֹלָם הַזֶּה.

תשע"ז ר"ש אָמר, הַנִּיחַ הַקב"ה לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּג"ע, וְנָתַן לוֹ תוֹרָתוֹ לְעַבּוֹד בָּהּ וּלְשְׁמֹר מְצוּתֶיהָ. ז"ש, וַעֲזַר חַיִּים בְּתוֹךְ הַגֵּן. וְכַתוּב עַזְרַת חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ. אָמר הַקב"ה כְּשִׁיחֶיהָ לוֹ לְאָדָם הַנָּאָה בְּגֵן זֶה, יַעֲסוֹק בָּהּ וַיִּשְׁמֹר אוֹתָהּ. אֲבָל מִפְּנֵי הָעֲדוּנִים

ר"ן מדרש בראשית הנעלים

מאמר עץ הדעת

תשעה רבי אבא בשם ר' חייא אמר, עץ ממש היה, והיו שנים, האחד הנותן חיים לאדם. והאחד שהאוכלו ידע הטוב והרע. לדעת הדרך הטוב והישר, שיוכשר האדם. והדרך הרע, שיתקלקל בו האדם. ולפיכך צוהו הקב"ה שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב, ויחזיק ברע.

תשעט וע"כ נאמר מפל עץ הגן אכל תאכל, זהו עץ החיים, שהיה לו לאדם לאכול ממנו. והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטווה שלא יאכל ממנו. הה"ד "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות.

תשפ מכאן אר"ש, גזירה נגזרה על אדם, קודם, למות, על שנלקח מן האדמה. משמע דכתיב, ביום אכלך ממנו. מלמד שאלמלי לא חטא, היו לו חיים ארוכים, כיון שחטא, הוא העונש, שיקצרו ימיו, וימות באותו היום. לאחר שעשה תשובה, נתן לו יומו "דקודשא בריך הוא, שהוא אלף שנה.

תשפא וזו ראייה שהגזרה היתה קודם למות, שאלמלא כך, כשעשה תשובה היה לו לבטל הגזירה. אלא אר"ש, עשה תשובה ובטל הגזירה שנגזרה עליו, ביום אכלך ממנו, והאריך לו ימים שנתן לו יומו.

תשפב רבי ברוקא אמר, הוא נצטווה על השם, וחטא בשם. נצטווה על

ה'לופי גרמאות

ז נ"א שאלמלא (דפוסים הראשונים). ח נ"א הקב"ה (קראקא).
ט נ"א מוסיף היתה ראייה (קראקא).

מסורת הזהר

(ח) (בראשית ב) ב"א רט צ"ג.

עץ הדעת

אר"ש, גזרה נגזרה על אדם מקודם, שימות, משום שנלקח מן האדמה. זה משמע, משכתוב, ביום אכלך ממנו מות תמות. מלמד, שאם לא חטא, היו לו חיים ארוכים, כיון שחטא, הוא העונש שיקצרו ימיו, וימות באותו היום. לאחר שעשה תשובה נתן לו יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנה.

תשפא וזו ראייה שהגזרה וכו': וזו ראייה שהגזרה היתה מקודם שימות, שאם לא כך, כשעשה תשובה, היה לו לבטל הגזרה. אלא אר"ש, כשעשה תשובה נתבטלה הגזרה שנגזרה עליו, ביום אכלך ממנו מות תמות, והאריך לו ימים, שנתן לו יומו שהוא אלף שנים.

תשפב רבי ברוקא אמר וכו': רב"א, הוא נצטווה על השם, וחטא בשם. נצטווה על השם, זהו השם המיוחד, דהיינו הוי"ה, שהוא ז"א

הסולם

מאמר

העוונים וההנאות שהיו שם לאדם, לא שמר תורתו, עד שגרשהו משם.

מאמר עץ הדעת

תשעה רבי אבא בשם וכו': ר"א בשם ר' חייא אמר, עץ ממש היה, שחולק על ד"ש שאמר שהוא התורה, והיו שנים, האחד הנותן חיים לאדם, והאחד, שהאוכלו ידע טוב ורע, לדעת דרך הטוב והישר, שיוכשר האדם, והדרך הרע, שיתקלקל בו האדם. ולפיכך צוהו הקב"ה, שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב ויחזיק ברע.

תשעט וע"כ נאמר מכל עץ הגן אכול תאכל, זהו עץ החיים, נאמר, מכל עץ הגן אכול תאכל. והוא לא חטא שהיה לו לאדם לאכול ממנו. והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטווה שלא יאכל ממנו, ז"ש, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות.

תשפ מכאן א"ר שמעון וכו': מכאן

(דפו"י דף י"ח טור ג')

מדרש בראשית הנעלם רלז
השם, וְזֶהוּ הַשֵּׁם הַמְּיוֹחָד, יִדְכָתִיב יְוַעֲץ הַחַיִּים וּגְו'. וְהוּא חָטָא בְּשֵׁם, וְזֶה שֵׁם הַמְּשׁוֹתֵף, דְּכָתִיב יְוַעֲץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע.
תשפג א"ר אָבְהוּ, וּמָה הַמְּקָרִיב קָרְבָן לְשֵׁם זֶה, אָמְרָה תּוֹרָה יִזְוָכַת לְאַלְהִים יְחָרָם. הַמַּחְלִיף שְׁמוֹ הַמְּיוֹחָד בְּשִׁבְלֹו, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.
תשפד וְחָטָא בְּשֵׁם מְנָא לָן. א"ר בְּרוּקָא דְכָתִיב יִתְקַח מִפְּרִי"ו "וְתֹאכֵל", שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, דּוֹגְמַת הַפְּרִי הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ. א"ר אָבְהוּ, לְפִיכָף כִּנְהָה כָּל הָעֵנִין בְּאֵלוּ אֵילָנֵי גֵן עֵדֵן.
תשפה א"ר יְצַחְקִי, הַיּוֹנֵן דְּהָא תִּלְתָּ מִן חֲבָרִיָא, ע"ד אֲתַעְנָשׁוּ. א"ר יְהוּדָה, הָא דְא"ר בְּרוּקָא אֵין לְהַתְהַר עוֹד בְּפַרְשָׁה, דְאָנָא פְּהָאי גּוֹנָא שְׁמַעְנָא מֵאֲבוּי, וְקַעַן אֲדַפְרָנָא, וּמְקָאן צְרִיף דְרִשָּׁה.
תשפז וְהַנְחֵשׁ הַיְ"ה עָרוֹם מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. תָּאנִי ר' יוֹסִי, וְזֶהוּ יֵצֵה"ר, שֶׁהוּא הַנְחֵשׁ הַמְּסִית לְבָנֵי אָדָם. וְלָמָּה נִקְרָא נְחֵשׁ. מָה הַנְחֵשׁ הוֹלֵךְ עַקְלָתוֹן, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדַרְךָ יְשָׁרָה. כֵּף יֵצֵה"ר, מִשְׁטֵין לְאָדָם בְּדַרְךָ רַע, וְלֹא בְּדַרְךָ יְשָׁר.
תשפח תָּאנִי ר' יוֹסִי, מֵאֵי הָיָה עָרוֹם מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה, יִפְקַח מְאוֹתוֹ נִפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בְּגוּף, וְהוּא הָיָה הַמְּסִית לְאָדָם, עַד שֶׁנִּגְרַשׁ מִהַנְּאֻת גֵּן עֵדֵן.

חלומי גרסאות

טורות הזהר
(ט) שמות (כב) משפטים קמח צ"ל. (י) (בראשית ג) ב"א
שלה צ"ב ז"ה יח ט"ד ש"ד תק"ה קנ"ד ט"ג ש"ט. (קראקא). ל נ"א יוצ' ה' אלקים (קראקא). מ נ"א להשם
(כ) (שם ג) ב"א רלו צ"ב. (דפוסים הראשונים). נ נ"א ל"ג זוכה לאלקים (קראקא).
ס נ"א הגדול (קראקא). ע נ"א הפה (קראקא). פ נ"א בנה
(דפוסים הראשונים). צ נ"א ל"ג הענין (קראקא). ק נ"א ארבע (ויוציא) נ"א ארם (קראקא). ר נ"א מסיף ערום הוא
ופקח (דפוסים הראשונים).

עין הדעת

הסולם מאמר
שבגן עדן. משום שהחיים יוצאים מעצה"ח שהוא הויה, כפרי מן העץ. וכן המות, יוצא מעצה"ד, שהוא השם אלקים בנפרד מהויה, כפרי היוצא מן העץ.
תשפה א"ר יצחק הזיגן וכו': אר"י, הרי אנו רואים ששלשה מן החברים שהם בן עזאי ובן זומא ואחר, נענשו על זה, על שם שהפרידו את השם אלקים מן השם הויה, א"ר יהודה, זה שאמר ר' ברוקא, הוא אמתי, ואין להרהר עוד בפרשה, בחטא עצה"ד, כי אני שמעתי כעין זה מאבי. ועתה נזכרתי. ומכאן צריכים לדרוש.
תשפז והנחש היה ערום וגו': ר' יוסי למד, זהו יצר הרע, שהוא הנחש המסית את בני האדם. ולמה נקרא נחש. הוא, מה הנחש הולך עקלתון ואינו הולך בדרך ישרה, כך היצר הרע משטין לאדם בדרך רע ולא בדרך ישר.
תשפח תאני ר' יוסי וכו': ר' יוסי למד, מהו שהיה ערום מכל חית השדה. היינו שהיה

ז"א הנקרא עין החיים. שכתוב, ועץ החיים וגו'. דהיינו שנצטווה, להדבק בשם הו"יה. והוא חטא בשם, זהו השם המשותף, דהיינו אלקים, שגם הבריות נקראים בשם זה, כמו אלהים לא תקלל. שכתוב, ועץ הדעת טוב ורע, שה"ס המלכות הנקראת אלקים.
תשפג א"ר אבְהוּ ומה וכו': אר"א, ומה המקריב קרבן לשם זה, אלקים, אמרה תורה זוכה לאלהים יחרם. המחליף שמו המיוחד בשביל שם אלקים, על אחת כמה וכמה. כלומר שמפריד המלכות, שה"ס אלקים, מן ז"א שה"ס הויה. שבמקום הויה, מתדבק בשם אלקים בלבד בלי הויה, שזה היה חטא עין הדעת.
תשפד וחטא בשם מנא וכו': מאין לנו שחטא בשם. א"ר ברוקא שכתוב, ותקח מפריו ותאכל, שראשי תיבות הוא מות. שהוא השם היוצא ממנו, מהשם אלקים הנפרד מהויה, בדומה להפרי היוצא מן העץ. א"ר אבְהוּ, לפיכך כינה הכתוב, כל הענין באלו אילנות (דפויי דף י"ח טור ג)

רלה מדרש בראשית הנעלם

תשפח תנן התם, אמר ר"י ב"ר סימון, אשפתנא בהאי מלה דא"ר ברוקא, ושאיל ליה, ואשפתנא דעיקר קבלה תוה בידוי. והכי אתגזר בספרא קדמאה, דמתניתא דרבי אלעזר בן ערף.

תשפט אמר רבי * שמעון, הנחש פשהשיא לאשה, מה פתיב. ותרא האשה פי טוב. מאי פי טוב. א"ר אלעזר בר שלום, הספימה בדעתה פי הוא טוב, שנאמר פי טוב ה'. הודו לה' פי טוב. וכי תאנה הוא לעינים, שהיא התאנה שמתאנים עליונים ותחתונים, לדעת ולהשיג, מיד ותקח מפריו ותאכל.

תשצ א"ר שמעון, אחלפא שולטנא בפולחנא. א"ר אלעזר, כד"א אל תמר בו, אל תמירני בו. א"ר יהודה, ולא אמינא דלית להרהר עוד בפרשה די בהא דא"ר ברוקא ג' בריש דפרשתא, ולא אצטריך יתיר אלא דרשא. א"ר יצחק, מאי ויתפרו עלה תאנה, מתרגם רב נחמן ב' בר אחא ונחברו, תסקופי מלין.

מסורת הזהר (שם) ב"ב קלט צ"א. (ז) (תהלים קלה). (ז) (שם ק). (ז) (שמות כג) משפטים קפו אות תקנה כי תצא לו צ"ד. (ז) (בראשית ג) ב"א ולט צ"א.

ה'לופי גרסאות ש נ"א ושאלנא לה (קראקא). ת נ"א אחלפיה (קראקא). נ"א אחלפה (ווינצ'א). א נ"א ליג אל תמירני בו (קראקא). ב נ"א רהא (דפוסים הראשונים). ג נ"א פירש (ווינצ'א בשם נ"א). ד נ"א מטיף כל פרשתא (דפוסים הראשונים). ו נוסח אחר כר אתא (קראקא). ו נוסח אחר וחברוהי (קראקא).

מאמר שחיה ערום יותר מאותה נפש החיה אשר בגוף. והוא היה המסית את אדם עד שגורש מהנאת גן עדן.

המולם א"ר יהודה. ולא אמרתי, שאין להרהר עוד בפרשה זו, בזה שאמר ר' ברוקא (לעיל אות תשפ"ב) בראש הפרשה. דהיינו שאסור להוסיף דברים בעצם החטא. ואין צריכים יותר אלא לדרוש יתר הכתובים, לפי דבריו. א"ר יצחק, מהו ויתפרו עלה תאנה. תיגם ר' נחמן בר אחא, ותבירו, תסקופי מלין. דהיינו, עלילות דברים. כי דורש **תאנה**, מלשון תואנה הוא מבקש. **עלה**, מלשון עלילה.

פירוש. הקו האמצעי שה"ס השם הויה, הוא מושל על קו שמאל, ומיחד אותו עם הימין (כנ"ל בפלפ"ס אות ל"ח) ואם היה אדם מתרבק בשם הויה, שהוא עץ החיים, היה גם לו בחינת ממשלה על קו שמאל, והיה מקבל מהויה אלקים ביחד. אבל הוא נשמע לעצת הנחש, לקחת משמאל בלי ימין, דהיינו להמשיך הארת החכמה ממעלה למטה, שעבודה זו מקלקלת את היחוד דימין ושמאל, ומפריד השמאל מימין, שמשם נמשכת המיתה. וז"ש **אחלפא שולטנא בפולחנא**, כי החליף ממשלת קו אמצעי המיחד ב' הקוין זה בזה, בעבודה, לעבוד ולהמשיך הארת השמאל ממעלה למטה. ונמצא שהחליף שם הויה, שהוא קו

תשפח תנן התם אמר וכו': למדנו שם. אמר ר"י בן סימון מצאתי בדבר הזה שאמר ר' ברוקא (לעיל אות תשפ"ב) ששאלתי אותו ומצאתי, שעיקר קבלה היה בידו. דהיינו שדבריו דברי קבלה. וכך נגזר, דהיינו שגמרו אומר והחליטו, בספר הראשון של הברייתא של ר' אלעזר בן ערף.

תשפט אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, הנחש כשהסית את האשה, מה כתוב, ותרא האשה כי טוב. מהו כי טוב. א"ר אלעזר בן שלום, שהסכימה בדעתה, כי הוא טוב. שנאמר כי טוב ה'. הודו לה' כי טוב. כלומר שהיא הסכימה, שאלקים בלי הויה, הוא טוב, כעצת הנחש. וכי תאנה הוא לעינים, שהיא התאנה, שמתאנים עליונים ותחתונים לדעת ולהשיג. מיד ותקח מפריו ותאכל.

תשצ א"ר שמעון אחלפא וכו': אר"ש החליפה ממשלה בעבודה. אר"א, כמו שאתה אומר, אל תמר בו. דהיינו אל תמירני בו. (דפו"י דף י"ח טור ג' * טור ד')

מדרש בראשית הנעלים רלמ

מאמר וישמעו את קול ה'

תשצא וישמעו את קול ה' אלהים וגו'. א"ר פנחס, ומה קוודיטא דאהירנא בעייתא רוח היום. תנן א"ר אלעזר, אמיטון יבבהירותא, לךא דאמרן, למה הוא דומה אדם בעוה"ז, לצפונא דאזלת, כד נפקת מקינה, ולא אשכחת מאן דאכניש לה. כף הוא האדם, פיון שתנשמה יוצאה, שוב אינו יודע, ומבין להגוף. בר ההוא גופא, מנהירו טובא דאיזדמן ליה לאשתעשעא בגנתא דערן.

תשצב א"ר אבא, מתהלך, מהלך הנה ליה למימר, מהו מתהלך. א"ר בא, וכי חושבין בני אדם שהקב"ה הנה. ת"ש, דכתיב את קול, הוא דכתיב ביה, והאלהים יעננו בקול. וכן ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם. אמר רב תסדא א"ר יוחנן, קול כתיב, מתהלך לרוח, הה"ד ויהי קול כהנבאי והנה רעש.

תשצג א"ר יוחאי, והא ר' יהודה חברינו אמר, דכאן צריך דרשא, ואתם אומרים מעשה מרובה. א"ר אלפסנדר, יתיר מעובדא דמרובה הוא, דהא רזין עילאין אגן תזינן דאתגליין קא.

מסורת הזהר
פ (שם) בא רלט צ"ח. צ (שמות ט) פקודי רב צ"א. ק (יחזקאל א) לעיל אות תצה צ"א. ו (שם לו) פנחס נה צ"ע דיה פח ט"ג שליט.

חלופי גרסאות
ז ניא במהירותא (קראקא). ח ניא כד נפקת (דפוסים הראשונים). ט ניא ליג להגוף (דפוסים הראשונים). י ניא לה (דפוסים הראשונים). כ ניא בא (קראקא). ל ניא דרכיבא (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם וישמעו את קול ה'

קו האמצעי הכולל הויה אלקים יחד, בשם אלקים בפרודא. כמ"ש ר' ברוקא (באות תשפ"ב) וז"ש, אל תמירני בו. דהיינו שלא לקחת את השם אלקים בפרודא.

תשצא וישמעו את קול וגו': וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בתוך הגן לרוח היום ויתחבא האדם וגו'. א"ר פנחס, ומה קוודיטא דאהירנא, הוא כינוי להקב"ה, צריך רוח היום. ולמה כתוב בו לרוח היום. למדנו, א"ר אלעזר, הכתוב משמיענו, כי ערפל בתוך הבהירות היה לזה. לאדם. כלומר, שאע"פ שנגלה אליו הקב"ה לרוח היום בבהירות, עכ"ז לא היה יכול לסבול, ויתחבא האדם ואשתו וגו'. שאמרנו, למה אדם דומה בעולם הזה. לצפור ההולכת כשיוצאת מקנה, ואינה מוצאת מי שיכניס אותה. כך האדם כיון שהנשמה יוצאת מן הגוף, שוב אינו יודע ומבין כלום. חוץ אותו הגוף שנעשה מהארה

תשצג א"ר יוחאי והא וכי: אר"י, והרי ר' יהודה חברנו, אמר, שכאן צריכים לדרוש (כנ"ל תש"צ) ואתם אומרים שהוא מעשה מרובה, דהיינו הקול אשר ממעל לרקיע שעל ראשי החיות שהן המרכבה. כנ"ל בדבור הסמוך

רמ מדרש בראשית הנעלם

מאמר כַּשְׁחֵלָה ר' שְׁמַעוֹן

תשצד ת"ר, כַּשְׁחֵלָה רבי שמעון בן יוחאי. עאלו קמיה ר' פנחס, ור' תייא, ור' אבהו. אמרו לו, מאן דהוא קנימא דְעֵלְמָא, שְׂכִיב. אָמַר לוֹן, לֹא בִי דִינָא דְלַעֲיָלָא מְעֵינִין בְּדִינָאִי, דְהָא אָנָּא חֲזָאִי דְלִית אָנָּא יִמְתִּיחַב לְמַלְאָכָא וּלְדִינָא דְלַעֲיָלָא. דְאָנָּא לֹא פְשָׁאָר בְּנֵי נֶשָׂא.

תשצה אָלָא הָאִי דִינָא דִילִי, קב"ה דִינֵיהּ, וְלֹא בִי דִינֵיהּ. וְהֵינּוּ דְאָמַר דוּד, בְּכַעוּתֵיהּ קמיה ^ט שְׁפִטְנֵי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי. וְכֵן שְׁלֵמָה אָמַר, ^י לַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט עֲבָדוֹ, הוּא בְּלַחֲדוּדִי, וְלֹא אַחֲרָן.

תשצו דְהָא תְנִינָן, כַּשְׁחֵאָדָם הוּא שׁוֹכֵב, בִּי דִינָא דְלַעֲיָלָא מְסַתְפְּלִין בְּדִינּוּי, אֵית מְנַהוֹן דְנִטְאָן לְכַף זְכוּת, דְאֲחֻזִּין זְכוּתָא דְכַר נֶשׁ, וְאֵית מְנַהוֹן דְנִטְאָן לְכַף חוּבָה, דְאֲחֻזִּין חוּבָה דְכַר נֶשׁ. ^י וְנִפְיָק ^י אִינִישׁ מִן דִינָא, כְּמָה דְהוּא בְּעֵי.

תשצז אָכַל מֵאֵן דְדָאִין ^י לִיה מְלָכָא עֵילָאָה, דְשְׁלִיט עַל כּוֹלָא, הוּא טַב, וְלֹא זְכִיל אִינִישׁ לְמַהוּי בְהָהוּא דִינָא, בְּר טַב. מ"ט, דְהָא תְנִינָן, מְכִילוּי דְמְלָכָא עֵילָאָה, נְטִי לְזְכוּתָא תְדִיר, וְהוּא כּוֹלִיָה צַד רַחֲמָנוּתָא, וּבְכִירוּ לְשִׁבְקָא לְחֻטְאִין וְחוּבִין, הַה"ד ^י כִּי עֲמָךְ הִסְלִיחָה וּגו', ^י וְלֹא עִם אַחֵר.

תשצח וּבג"כ בְּעֵינָא קמיה דְהוּא יָדִין דִינָאִי, וְאָנָּא אָעִיל יִתְלִיסָר אַבְבֵי

ח'ופי גרסאות

ח נ"א דלא (דפוסים הראשונים). י נ"א אתיחב (קראקא).
ט נ"א ל"ג זכות דאחזין (קראקא). ו נ"א ולא נפיק
(דפוסים הראשונים). פ ברפוס קראקא חסר מן איניש עד
איניש. צ נ"א ל"ג ליה (וינציא). ק נ"א מוסיף עמך הסליחה ולא (מנוקאטש). ר נ"א תריסר (קראקא).

מסורת הוהר

י (תהלים מג) פנחס קלא צ"ל. ת (מ"א ח) פנחס קלא
צ"מ. א (תהלים קל) אמור פג צ"ה.

כשחלה ר' שמעון

תשצו דְהָא תְנִינָן כְּשֵׁהָאָדָם וְכוּ': כִּי לְמַדְנֵנו כְּשֵׁהָאָדָם שׁוֹכֵב, בֵּית הַדִּין שֶׁל מַעְלָה מְסַתְכַל בְּדִינּוּ, יֵשׁ מֵהֶם הַנוּטִים לְכַף זְכוּת, שְׁמֵרָאִים זְכוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְיֵשׁ מֵהֶם הַנוּטִים לְכַף חוּבָה, הַמְרָאִים הַחֲטָאִים שֶׁל הָאָדָם. וְהָאָדָם יוֹצֵא מִן הַדִּין כְּמוֹ שֶׁהוּא צָרִיךְ.

תשצז אַבְבֵי מֵאֵן דְדָאִין וְכוּ': אַבְל מִי שְׁדָן אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן הַשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, הוּא טוֹב, וְאִין הָאָדָם יִכּוֹל לְהִזִּית בְּדִין הוּא אֵלָא טוֹב. מַה הַטַּעַם הוּא, כִּי לְמַדְנֵנו מְדוּתֵינוּ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן נוּטִים תְּמִיד לְזְכוּת, וְהוּא כּוֹלֵו צַד הַרְחָמִים, וּבִירוּ לְסִלוּחַ חֲטָאִים וְעוֹנוֹת. ז"ש, כִּי עֲמָךְ הִסְלִיחָה וּגו'. וְלֹא עִם אַחֵר.

תשצח וּבג"כ בְּעֵינָא קמיה וְכוּ':
ומשום

הסולם

מאמר

הסמוך. א"ר אלכסנדר, הוא יותר ממעשה המרכבה. כי אנו רואים שסודות עליונים נתגלו כאן, שהם גבוהים ממעשה מרכבה.

מאמר כשחלה ר' שמעון

תשצד ת"ר כְּשֵׁחֲלָה רְבִי וְכוּ': שְׁנו חֲכָמִים כְּשֵׁחֲלָה רְבִי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי נִכְנְסוּ לְפָנָיו ר' פנחס ור' חייא ור' אבהו. אמרו לו, מי שהוא עמוד העולם, שוכב. אמר להם לא בית דין של מעלה מעיינים בדיני, כי אני רואה שאיני ניתן למלאך, ולדיין של מעלה, כי אני איני כשאר בני אדם.

תשצה א"א הָאִי דִינָא וְכוּ': אֵלָא דִין הוּא שְׁלִי הַקַּב"ה דָן אוֹתוֹ, וְלֹא בֵּית דִּינּוּ. וְהֵינּוּ שְׁמַעוֹן שְׁמַעוֹן דוּד בְּתַפְלִתוֹ לְפָנָיו, שְׁפִטְנֵי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי. וְכֵן שְׁלֵמָה אָמַר, לַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט עֲבָדוֹ. הוּא לְבָדוֹ וְלֹא אַחֵר.

(דפויי דף י"ח טור ד')

מדרש **בראשית** **הנעלים** **רמא**
 ׀ לעלמא דאתי, דלא אַעברו לון בר אַבְהַתָּא, וְלֹא יְהֵא מֵאן דִּימְחֵי בְּיָדֵי, וְעוּד
 דְּלֹא אַתְּבַע רְשׁוּתָא מִנְהוּן.
תשצט אר״ש מְלֵה, וְחֻמוֹן בִּי מְרַעִיָּה, דְּלֹא תְּוֹהוּ הוּא תְּמִן. תְּוֹהוּ, וְלֹא תְּוֹה
 יְכִיל חַד מִנְהוּן לְמַלְלָא בְּפּוּמִיָּה, מְדַחִילוּ רַבָּה דְּתוּי עֲלִיהוּן. עַד דְּתוּי יְתָבִי,
 סְלִיק לוֹן רִיחִין דְּבוּסְמֵי סְגִיִּין, וְכָל חַד וְחַד מִנְהוּן ׀ אֲתִישֵׁר חִילִיָּה, עַד דְּחֻמוֹ
 דְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן, ׀ וְתוֹה מְמַלֵּל מְלִין, וְלֹא תְּוֹה חֻמָּאן אַחֲרָן בְּר מִיָּנִיָּה.
תת לְכַתֵּר עֵידָן, אָמַר לוֹן ר״ש, חֻמִּיתוֹן מִיָּדֵי. א״ל ר׳ פְּנַחֶס, לֹא, אֶלָּא
 פּוֹלְנָא תְּוֹהִין עַל * ׀ דְּלֹא חֻמִּיָּנָא לָךְ בְּבִי מְרַעָּה, זְמַן רַב, וְכַד חֻמִּיָּנָא לָךְ סְלִיק
 לָךְ רִיחִין דְּבוּסְמִין דְּגִנְתָּא דְּעַדָּן, וְשְׁמַעְנָא קִלְךָ מְמַלֵּל, וְלֹא יִדְעָנָא מֵאן מְמַלֵּל עִמָּךְ.
תתא אָמַר לוֹן, וְלֹא שְׁמַעְתוֹן מְלֵה אוֹחְרָנָא בְּר מִדִּידֵי. אָמְרוּ לָאו. אָמַר
 לוֹן, לִית אַתוֹן חֻנְיִין לְמַחְמֵי סְבַר ׀ עֲתִיק יוֹמִין.
תתב אָמַר לוֹן, אִימָא לְכוּ מְלֵה, תְּוֹהֶנָּא עַל ר׳ פְּנַחֶס, דְּלֹא חֻמָּא. דְּאָנָּא
 חֻמִּית לִיָּה כְּעַן בְּהֵהוּא עֲלֻמָּא, לְתַתָּא מְרַבֵּי אֶלְעוֹר בְּרִי.
תתג וְכַעַן שְׁדָרוּ בְּדִילֵי מְלַעֲלֵא, וְאַחֲזָנָן לִי ׀ אֲתֵרָא דְּצַדִּיקָיָא לְעֲלֻמָּא
 דְּאֵתִי, וְלֹא אֲתִישֵׁר בְּלַבָּאֵי דּוּכְתָאֵי, בְּר עִם אַחִיָּה הַשִּׁילוּנִי. וְכַרְיָנָא דּוּכְתָאֵי,
 וְאַתֵּינָא, וְאֵתוּ עִמִּי תֵּלַת מָאָה ׀ נְשַׁמְתִּין דְּצַדִּיקָיָא, וְעִילָא מִנְהוּן אָדָם הֶרָאשׁוֹן,
 דְּתוֹה יְתִיב גְּבָאֵי, וְהוּא תְּוֹה מְמַלֵּל עִמִּי. וְכַעַי, דְּלֹא יִתְגַלִּי חוֹבִיָּה לְכָל עֲלֻמָּא.
 בְּר הֵהוּא דְּאֲמָרָה אוֹרִיָּתָא בְּגִינִיָּה, וְאַתְּפְסִי בְּהֵהוּא אֵילָנָא ׀ דְּגִנְתָּא דְּעַדָּן.

חלופי גרמאות

׀ נ״א דעלמא (קראקא), ת טסה אחר איתשר (קראקא), א נ״א והא (קראקא) נ״א והוא (ווינציא), ב נ״א אפי (ווינציא),
 ג נ״א אתרי (דפוסים הראשונים), ד נ״א נשמי (דפוסים הראשונים), ה נ״א בגנתא (קראקא).

מאמר	הסולם	כשחלה ר' שמעון
ומשום זה, בקשתי לפניו, שהוא ידין דיני. ואני הכנסתי י"ג מדות הרחמים אל פתחי העולם הבא. שלא העבירו אותם שם חוץ מן האבות. ולא היה מי שיעכב אותי. ועוד שלא בקשתי מהם רשות.	עלן אליך ריחות בשמים של גן העדן, ושמענו קולך מדבר, ולא ידענו מי מדבר עמך.	כשחלה ר' שמעון
תשצט אר״ש מְלֵה וְחֻמוֹן וְכוּ׃ א״ר שְׁמַעוֹן דְּבַר, וְרֵאוּ מִטְוֹ, שְׂר״ש לֹא הִיָּה שֵׁם. תְּמַהוּ, וְאִף אַחַד מֵהֶם לֹא יְכוּל לְדַבֵּר בְּפִיו, מְרׁוּב פַּחַד שְׁהִיָּה עֲלֵיהֶם. כְּעוּד שְׁהִיוּ יוֹשְׁבִים, עֲלוּ לְהֶם רִיחֹת שֶׁל בְּשָׂמִים מְרׁוּבִים, וְנִתְחַזַּק כְּחוֹ שֶׁל כָּל אַחַד וְאֶחָד מֵהֶם, עַד שֶׁרֵאוּ אֶת ר׳ שְׁמַעוֹן. וְהִיָּה מְדַבֵּר דְּבָרִים לְמִישׁוּהוּ, וְלֹא הִיוּ רׁוֹאִים שֵׁם אַחַר חוּץ מִמֶּנּוּ.	תתא אָמַר לוֹן וְלֹא וְכוּ׃ א״ל, וְלֹא שְׁמַעְתֶּם דִּיבּוּרִים אַחֲרֵים חוּץ מִשְׁלִי. אִמְרוּ, לֹא. אִמְרוּ לְהֶם, אִין אַתֶּם רֵאוּם לְרֹאוֹת מְרֵאָה עֲתִיק יוֹמִין.	כשחלה ר' שמעון
תתב אָמַר לוֹן, אִימָא לְכוּ מְלֵה, תְּוֹהֶנָּא עַל ר׳ פְּנַחֶס, דְּלֹא חֻמָּא. דְּאָנָּא חֻמִּית לִיָּה כְּעַן בְּהֵהוּא עֲלֻמָּא, לְתַתָּא מְרַבֵּי אֶלְעוֹר בְּרִי.	תתב אָמַר לוֹן, אִימָא לְכוּ מְלֵה, תְּוֹהֶנָּא עַל ר׳ פְּנַחֶס, דְּלֹא חֻמָּא. דְּאָנָּא חֻמִּית לִיָּה כְּעַן בְּהֵהוּא עֲלֻמָּא, לְתַתָּא מְרַבֵּי אֶלְעוֹר בְּרִי.	כשחלה ר' שמעון
תתג וְכַעַן שְׁדָרוּ בְּדִילֵי מְלַעֲלֵא, וְאַחֲזָנָן לִי ׀ אֲתֵרָא דְּצַדִּיקָיָא לְעֲלֻמָּא דְּאֵתִי, וְלֹא אֲתִישֵׁר בְּלַבָּאֵי דּוּכְתָאֵי, בְּר עִם אַחִיָּה הַשִּׁילוּנִי. וְכַרְיָנָא דּוּכְתָאֵי, וְאַתֵּינָא, וְאֵתוּ עִמִּי תֵּלַת מָאָה ׀ נְשַׁמְתִּין דְּצַדִּיקָיָא, וְעִילָא מִנְהוּן אָדָם הֶרָאשׁוֹן, דְּתוֹה יְתִיב גְּבָאֵי, וְהוּא תְּוֹה מְמַלֵּל עִמִּי. וְכַעַי, דְּלֹא יִתְגַלִּי חוֹבִיָּה לְכָל עֲלֻמָּא. בְּר הֵהוּא דְּאֲמָרָה אוֹרִיָּתָא בְּגִינִיָּה, וְאַתְּפְסִי בְּהֵהוּא אֵילָנָא ׀ דְּגִנְתָּא דְּעַדָּן.	תתג וְכַעַן שְׁדָרוּ בְּדִילֵי מְלַעֲלֵא, וְאַחֲזָנָן לִי ׀ אֲתֵרָא דְּצַדִּיקָיָא לְעֲלֻמָּא דְּאֵתִי, וְלֹא אֲתִישֵׁר בְּלַבָּאֵי דּוּכְתָאֵי, בְּר עִם אַחִיָּה הַשִּׁילוּנִי. וְכַרְיָנָא דּוּכְתָאֵי, וְאַתֵּינָא, וְאֵתוּ עִמִּי תֵּלַת מָאָה ׀ נְשַׁמְתִּין דְּצַדִּיקָיָא, וְעִילָא מִנְהוּן אָדָם הֶרָאשׁוֹן, דְּתוֹה יְתִיב גְּבָאֵי, וְהוּא תְּוֹה מְמַלֵּל עִמִּי. וְכַעַי, דְּלֹא יִתְגַלִּי חוֹבִיָּה לְכָל עֲלֻמָּא. בְּר הֵהוּא דְּאֲמָרָה אוֹרִיָּתָא בְּגִינִיָּה, וְאַתְּפְסִי בְּהֵהוּא אֵילָנָא ׀ דְּגִנְתָּא דְּעַדָּן.	כשחלה ר' שמעון
תת לְכַתֵּר עֵידָן, אָמַר לוֹן ר״ש, חֻמִּיתוֹן מִיָּדֵי. א״ל ר׳ פְּנַחֶס, לֹא, אֶלָּא פּוֹלְנָא תְּוֹהִין עַל * ׀ דְּלֹא חֻמִּיָּנָא לָךְ בְּבִי מְרַעָּה, זְמַן רַב, וְכַד חֻמִּיָּנָא לָךְ סְלִיק לָךְ רִיחִין דְּבוּסְמִין דְּגִנְתָּא דְּעַדָּן, וְשְׁמַעְנָא קִלְךָ מְמַלֵּל, וְלֹא יִדְעָנָא מֵאן מְמַלֵּל עִמָּךְ.	תת לְכַתֵּר עֵידָן, אָמַר לוֹן ר״ש, חֻמִּיתוֹן מִיָּדֵי. א״ל ר׳ פְּנַחֶס, לֹא, אֶלָּא פּוֹלְנָא תְּוֹהִין עַל * ׀ דְּלֹא חֻמִּיָּנָא לָךְ בְּבִי מְרַעָּה, זְמַן רַב, וְכַד חֻמִּיָּנָא לָךְ סְלִיק לָךְ רִיחִין דְּבוּסְמִין דְּגִנְתָּא דְּעַדָּן, וְשְׁמַעְנָא קִלְךָ מְמַלֵּל, וְלֹא יִדְעָנָא מֵאן מְמַלֵּל עִמָּךְ.	כשחלה ר' שמעון
תתא אָמַר לוֹן, וְלֹא שְׁמַעְתוֹן מְלֵה אוֹחְרָנָא בְּר מִדִּידֵי. אָמְרוּ לָאו. אָמַר לוֹן, לִית אַתוֹן חֻנְיִין לְמַחְמֵי סְבַר ׀ עֲתִיק יוֹמִין.	תתא אָמַר לוֹן, וְלֹא שְׁמַעְתוֹן מְלֵה אוֹחְרָנָא בְּר מִדִּידֵי. אָמְרוּ לָאו. אָמַר לוֹן, לִית אַתוֹן חֻנְיִין לְמַחְמֵי סְבַר ׀ עֲתִיק יוֹמִין.	כשחלה ר' שמעון
תתב אָמַר לוֹן, אִימָא לְכוּ מְלֵה, תְּוֹהֶנָּא עַל ר׳ פְּנַחֶס, דְּלֹא חֻמָּא. דְּאָנָּא חֻמִּית לִיָּה כְּעַן בְּהֵהוּא עֲלֻמָּא, לְתַתָּא מְרַבֵּי אֶלְעוֹר בְּרִי.	תתב אָמַר לוֹן, אִימָא לְכוּ מְלֵה, תְּוֹהֶנָּא עַל ר׳ פְּנַחֶס, דְּלֹא חֻמָּא. דְּאָנָּא חֻמִּית לִיָּה כְּעַן בְּהֵהוּא עֲלֻמָּא, לְתַתָּא מְרַבֵּי אֶלְעוֹר בְּרִי.	כשחלה ר' שמעון
תתג וְכַעַן שְׁדָרוּ בְּדִילֵי מְלַעֲלֵא, וְאַחֲזָנָן לִי ׀ אֲתֵרָא דְּצַדִּיקָיָא לְעֲלֻמָּא דְּאֵתִי, וְלֹא אֲתִישֵׁר בְּלַבָּאֵי דּוּכְתָאֵי, בְּר עִם אַחִיָּה הַשִּׁילוּנִי. וְכַרְיָנָא דּוּכְתָאֵי, וְאַתֵּינָא, וְאֵתוּ עִמִּי תֵּלַת מָאָה ׀ נְשַׁמְתִּין דְּצַדִּיקָיָא, וְעִילָא מִנְהוּן אָדָם הֶרָאשׁוֹן, דְּתוֹה יְתִיב גְּבָאֵי, וְהוּא תְּוֹה מְמַלֵּל עִמִּי. וְכַעַי, דְּלֹא יִתְגַלִּי חוֹבִיָּה לְכָל עֲלֻמָּא. בְּר הֵהוּא דְּאֲמָרָה אוֹרִיָּתָא בְּגִינִיָּה, וְאַתְּפְסִי בְּהֵהוּא אֵילָנָא ׀ דְּגִנְתָּא דְּעַדָּן.	תתג וְכַעַן שְׁדָרוּ בְּדִילֵי מְלַעֲלֵא, וְאַחֲזָנָן לִי ׀ אֲתֵרָא דְּצַדִּיקָיָא לְעֲלֻמָּא דְּאֵתִי, וְלֹא אֲתִישֵׁר בְּלַבָּאֵי דּוּכְתָאֵי, בְּר עִם אַחִיָּה הַשִּׁילוּנִי. וְכַרְיָנָא דּוּכְתָאֵי, וְאַתֵּינָא, וְאֵתוּ עִמִּי תֵּלַת מָאָה ׀ נְשַׁמְתִּין דְּצַדִּיקָיָא, וְעִילָא מִנְהוּן אָדָם הֶרָאשׁוֹן, דְּתוֹה יְתִיב גְּבָאֵי, וְהוּא תְּוֹה מְמַלֵּל עִמִּי. וְכַעַי, דְּלֹא יִתְגַלִּי חוֹבִיָּה לְכָל עֲלֻמָּא. בְּר הֵהוּא דְּאֲמָרָה אוֹרִיָּתָא בְּגִינִיָּה, וְאַתְּפְסִי בְּהֵהוּא אֵילָנָא ׀ דְּגִנְתָּא דְּעַדָּן.	כשחלה ר' שמעון

רמב **מדרש** **בראשית** **הנעלים**

תתד וַיֵּאמֶינָא לִיה אָנָא דְהָא חֲבַרְיָא גְלוּ. אָמַר הָהוּא יְדַגְלוּ חֲבַרְיָא
בִּינְיָהוּ טַב וְשְׁפִיר, אָבַל לְשָׂאָר בְּנֵי עֲלָמָא לָא. מַאי טַעמָא, דְחָס קב"ה עַל
יְקָרְיָה, וְלֹא בְּעָא לְפָרְסוּמֵי חוּבְיָה, אֶלָּא בְּהָהוּא אֵילְנָא דְאָמַר דְאָכַל מִנְיָה.

תתה וְקב"ה גְּלִי לִי בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלִחְבַרְיָא, סְדִלְשִׁתְעוּ אֵינּוֹן בִּינְיָהוּ,
וְלֹא לְוַדְדְקֵי דְחַבַרְיָא, וְלֹא אֵינּוֹן דְּיִיתוֹן לְעֲלָמָא. דְּהוּא מְלָה דְלֹא יָדְעֵי כָּל אִינְשֵׁי,
וְטַעֲיִין בֵּיה, לֹא מִשּׁוּם חוּבְתָא דְחָב, אֶלָּא מִשּׁוּם יְקָרָא דְשְׂמָא עֵילְאָה, דְּכַנְי
נְשָׂא לֹא זְהִירִין בֵּיה, וְכַתִּיב זֶה שְׁמִי לְעוֹלָם. וְיִיתוֹן לְמִשְׁאֵל מַה דְלֹא צְרִיכֵי לוֹן.

תתו וְהֵינּוּ דְכַתִּיב, אֲפֹן יִהְרֶסוּ אֵל ה' לְרִאוֹת וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב, מַאי וְנִפְּל
מִמֶּנּוּ רַב. תְּכִי גְזֻרְנָא, הָאִי חֲבָרָא יְדֹאֹרֵי שְׂמָא קְדִישָׁא לְכוּלָּא, הוּא נִפְּל
וְנִתְפַּס בְּהָהוּא חוּבָא, יִתִּיר מִנְיָהוּ, דְכַתִּיב וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב, הָרַב נוֹפֵל וְנִתְפַּס
בְּאוֹתוֹ עוֹן.

תתז קָרִיב י' לְגַבְיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיה, א"ל אַבָּא, מַה אָנָּא הָתָּם. א"ל וַפְּאָה
חוּלְקָה בְּרִי, זְמַן סְגִי יְהֵא דְלֹא תִתְקַבֵּר גַּבְאֵי, אָבַל בְּהָהוּא עֲלָמָא, דְּוִכְתָּא דִּידִי
וְיִדְדָה בְּרִירְנָא. וַפְּאִין אֵינּוֹן צְדִיקָא, דְּזַמִּינִין אֵינּוֹן לְמִשְׁבְּחֵי לְמֵאֲרֵי עֲלָמָא, כְּאֵינּוֹן
מְלָאכִין שְׂמִשִּׁין דְּקַמְיָה, הַה"ד, אֶף צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.

מסורת הזהר **ה'לופי גרסאות**

3 (שמות יט) ח"ג בהשמטות ש.ט. ג) (תהלים קמ) לעיל
א"ל תשנט צ"ג.
1 נ"א ונאנא אמינא ליה (דפוסים הראשונים). ז נ"א דגלן
(דפוסים הראשונים). ח נ"א לפרסומיה (דפוסים הראשונים).
ט נ"א ל"ג דלישתעו (קראקא). י נ"א והוא (דפוסים
הראשונים). כ נ"א דאורייתא (קראקא). ל נוסח אחר גביה (דפוסים הראשונים).

מאמר **הסולם** **כשחלה ר' שמעון**

חטאו לכל העולם, חוץ ממה שאמרה התורה
עליו, ונתכסה באילן שהוא שבגן עדן. שהעולם
אינו יודע מה הוא.

תתד וַיֵּאמֶינָא לִיה אָנָא וְכוּ': וְאֵנִי
אִמְרֵי לִי, הֲרֵי הַחֲבָרִים גִּילוּ חֲטָאוֹ. אִמַּר, זֶה
שְׁגִילוֹ הַחֲבָרִים בִּינְיָהֶם, טוֹב וַיִּפְּה. אֲבָל לְשָׂאָר
בְּנֵי הָעוֹלָם, לֹא. מַה הִטְעַם. הוּא כִּי חָס הַקַּב"ה
עַל כְּבוֹדוֹ, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת עוֹנוֹ לְכָל, אֲלֵא
בְּאוֹתוֹ הַעֵץ, שֶׁאִמַּר, שֶׁאִכַּל מִמֶּנּוּ.

תתה וְקב"ה גְּלִי לִי בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלִחְבַרְיָא, וְהַקַּב"ה
גִּילָה לִי בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלִחְבַרְיָא, שִׁדְבְּרוּ
בִּינְיָהֶם הֵם, וְלֹא לְגַלּוֹת לְקַטְנִים שְׁבַחֲבָרִים,
וְלֹאֹתָם שִׁיבּוּאוֹ לְעוֹלָם. כִּי הוּא דָּבַר שֶׁלֹּא כָּל
הָאִנְשִׁים מִבִּינֵים אוֹתוֹ וְטוֹעִים בּוֹ. וְעַ"כּ אֵין
לְגַלּוֹת חֲטָאוֹ. וְלֹא מִשּׁוּם הַחֲטָא שְׁחַטָּא, שְׁגָדוּל
הוּא. אֲלֵא מִשּׁוּם כְּבוֹד הַשֵּׁם הָעֲלִיוֹן, שְׁבַנִי
אִדָּם אֵינֶם נֹזְהָרִים בּוֹ. וְכַתּוּב, זֶה שְׁמִי לְעוֹלָם,
(דפוס ידף י"ט טור א')

כשחלה ר' שמעון
שפירושו להעלימו. כי יבואו לשאול, מה שאין
צריך.

תתו וְהֵינּוּ דְכַתִּיב פֶּן וְכוּ': וְז"ש, פֶּן
יִהְרֶסוּ אֵל ה' לְרִאוֹת וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב. מַהוּ,
וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב, כִּךְ פִּסְקִיתִי, חֲבַר זֶה, הַמְלַמֵּד
אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ לְכָל, הוּא נוֹפֵל וְנִתְפַּשׁ בְּאוֹתוֹ
עוֹן יוֹתֵר מֵהֵם. שְׁכַתּוּב, וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב, הָרַב
נוֹפֵל וְנִתְפַּשׁ בְּאוֹתוֹ הָעוֹן.

תתז קָרִיב י' לְגַבְיָה רַבִּי וְכוּ': קָרַב
אֶצְלוֹ ר' אֶלְעָזָר בְּנֵי. א"ל אֲבִי, מַה אֲנִי שָׂם.
א"ל אֲשֶׁרִי חֲלַקְךָ, בְּנִי. זְמַן רַב יִהְיֶה שֶׁלֹּא
תִּקְבֵּר אֶצְלִי. אֲבָל בְּעוֹלָם הָהוּא, מְקוֹם שְׁלִי
וְשִׁלְךָ בְּרַחֲמֵי. אֲשֶׁרִיִּהֶם הַצְּדִיקִים, שֶׁהֵם עַתִּידִים
לְשַׁבַּח לְאֲדוֹן הָעוֹלָם, כְּאֵלוֹ הַמְּלָאכִים וְהַמְּשֻׁרְתִּים
שֶׁלְּפָנָיו. וְז"ש, אֶךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ
יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.

מדרש בראשית הנעלם רמג

מאמר הכרובים ואת להט התרוב המתהפכת

תתח רבי בא בשם רב הונא אמר, כיון שחטא אדם, ונגזרו עליו אותן הגזרות, גרשהו הקב"ה מאותן ההנאות והעידוניהן שהיו לו בעדן, ומינה שומרים לשערי ג"ע. ומי הם, הם הכרובים. הה"ד וישפן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט התרוב המתהפכת. כדי לשמור אותו הדרך והפתח.

תתט שאז נגזר, שלא יהא רשות לכל אדם מכאן ואילך, להכנס שם, זולתי הנשמות הצרופות על ידי הכרובים תחלה. אם רואים שהיא ראויה ליכנס, תכנס. ואם לאו, דוחים אותה לחוץ, ותשרף באותו הלהב, או תקבל עונשה.

תתי ותאנא, כנגדם היו במקדש, כשנכנס הכהן לפני ולפנים. דתניא, א"ר אבא אר"י בשם רב הונא, לפני ולפנים הוא דוגמתו של ג"ע. וכשנכנס הכהן לשם, נכנס בנשמה, ולא בגוף. באימה, ביראה, ברתת, בזיע, בנקיות, בטהרה. והכרובים עומדים שם שומרים, כדוגמת אותם הכרובים העומדים בשערי גן עדן.

תתיא זכה הכהן, נכנס שם בשלום, ויוצא בשלום. לא זכה, מבין ב' הכרובים יוצא להב, וישרף וימות בפנים. א"ר יהודה, אשרי הזוכה לעבור מהם בשלום. א"ר פרחיה, אין לך בעולם דבר שאין בו מעלה כדוגמתו.

ה'לופי גרמאות

ד (בראשית ג) ב"ב עו צ"א ז"ח ג ט"א שמי"ה תקי"ח ח נ"א ונגזר (קראקא) נ"א ונגזרו (וויניציא). ו נ"א לי"ג והעידוניהן (קראקא). ט נ"א ביבי (קראקא). ע נ"א שוערים (וויניציא) נ"א שוערים (קראקא). פ נ"א כתב כדוגמת אותם הכרובים העומדים בשערי ג"ע באות תתי"א לפני אמר ר' יהודה (רפוסים הראשונים) ז נ"א לי"ג ויוצא בשלום (קראקא). ק נ"א מענה (רפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

הסולם

הכרובים ואת להט התרוב המתהפכת תכנס, ואם לאו, דוחין אותה לחוץ, ותשרף באותו הלהב, או תקבל עונשה.

תתי ותאנא, כנגדם וכו': ולמדנו, כנגדם היו במקדש, כשנכנס הכהן לפני ולפנים. שלמדנו, א"ר אבא אר"י בשם רב הונא, לפני ולפנים, דהיינו בקדש הקדשים, הוא דוגמתו של גן עדן, וכשנכנס הכהן לשם, נכנס בנשמה ולא בגוף, שהגוף נתבטל לנשמה, והיה כמו שאינו, באימה, ביראה, ברתת, בזיע, בנקיות, ובטהרה. והכרובים עומדים שם ושומרים, כדוגמת אותם הכרובים העומדים בשערי גן עדן.

תתיא זכה הכהן נכנס וכו': זכה הכהן, נכנס שם בשלום ויוצא בשלום. לא זכה, יוצא להב מבין ב' הכרובים, וישרף אותו

מאמר

מאמר הכרובים ואת להט התרוב המתהפכת

תתח רבי בא בשם וכו': ר"ב בשם רב הונא אמר, כיון שחטא אדם, ונגזרו עליו אותן הגזירות, גרשו הקב"ה מאותם ההנאות והעידוניהן שהיו לו בעדן, ומינה שומרים לשערי גן עדן. ומי הם. הם הכרובים. ז"ש, וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט התרוב המתהפכת. כדי לשמור את הדרך והפתח של ג"ע.

תתט שאז נגזר שלא וכו': שאז נגזר, שלא תהיה רשות לשום אדם מכאן ולהלאה, להכנס שם, זולתי הנשמות הצרופות ע"י הכרובים תחלה, אם רואים שהיא ראויה ליכנס, (דפו"י דף י"ט טור א')

רמז מדרש בראשית הנעלם

תתיב) הנחש שהערים לתנה, הוא דבר נופל על הלשון. אמר רב יוסף, היאך, א"ל, פתגומו, נחש חיויא * הוא, תניא זכר, והיא תנה, נקבה. דבר נופל על הלשון. פדוגמתו * נחש נחשת, דבר נופל על הלשון.

תתיג) א"ר יוסי, * והא כתיב * ויקרא האדם שם אשתו תנה כי היא היתה אם כל חי. אמר ליה ר' פרחיה, קרא לה על שם העתיד, הנה לו לקרוא אותה תנה, על שם * חי, ונקראה על שם העתיד תנה, דעתיד חיוניה * למסטי לתנה.

מאמר הוא ישופך ראש

תתיד) * הוא ישופך ראש. אמר ר"י, כף דרכו של נחש, אין הקשה שלו מאדם, אלא בראש. ואין הנשיכה מהנחש לאדם, אלא בעקב. א"ר יצחק בר רבי יוסי למאן דאמר דיצר הרע הוה, מאי * נימא בהאי פסוקא.

תתמו) אמר לו ר' יוסי, מלמד שאין הריגה לנחש אלא בראש. ומי הוא הראש. זה ראש הישיבה. ואין הנחש הנה הורג לאדם, אלא בעקב, כשעושה לו מעשה עבירות, ודש בהם בעקב, הדיא הוא דכתיב * עון עקבי יסובני.

תתמוז) אמר רבי יצחק מהכא, * הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה

הלופי גרמאות

ר נ"א ר' ייסא (קראקא). ש נ"א חמו דבארבע רבעת נחש נחושת וליג מן הוא עד נחש נחשת (קראקא). ת נ"א והא באחר ויקרא לעמי תאנא רשהון חוה כי היא היתה (קראקא). א ה"ג הסלם ובשאר הדפוסים כתוב חיה. ב נ"א למסתי (קראקא). ג נ"א יימא (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

ה) (במדבר כא) תרומה קלד צ"ת. ו) (בראשית ג) תרומה סו צ"ד. ז) (שם) ב"א קפא צ"ג ז"ח עח ט"א שבי"א תקי"ח קכ ט"יב ש"א. ח) (תהלים מט) מקץ לר צ"ב. ט) (ישעיה ה) בי"ב ריר צ"ד.

הוא ישופך ראש

תתיד) הוא ישופך ראש: אמר ר"י כך דרכו של נחש, אין ההכאה שלו מן האדם, אלא בראש. ואין הנשיכה מן הנחש לאדם אלא בעקב. **הקשה** פירושו דפיקה והכאה. מלשון המקיש בקרטוליו, (בכורות מ"ד): א"ר יצחק ברבי יוסי, למי שאומר שיצר הרע היה, מה נאמר בפסוק הזה.

תתמו) אמר לו ר' יוסי וכו': א"ל ר"י, מלמד, שאין הריגה לנחש אלא בראש. ומי הוא הראש, זהו ראש הישיבה, כלומר, שאין כח הנחש מתבטל, כל עוד שראשי הדור לא עשו תשובה. ואין הנחש הורג לאדם אלא בעקב. כשעושה לו מעשה עבירות ודש בהם בעקב. ז"ש עון עקבי יסובני.

תתמוז) אמר ר' יצחק וכו': אר"י, מכאן. הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה. כלומר עושה עבירות, ודש בהם בעקב

הסולם

מאמר

אותו וימות בפנים. א"ר יהודה, אשרי הווכה לעבור מהם בשלום. א"ר פרחיה, אין לך בעולם דבר. שאין דוגמתו למעלה.

תתיב) הנחש שהערים לחוה וכו': הנחש שהערים ופתה את חוה, הוא לשון נופל על לשון. אמר רב יוסף, איך. א"ל כתרגומו, כי נחש מתרגם חיויא, שהוא נופל על לשון חוה. חויה הוא זכר, וחוה היא נקבה. הרי שהוא לשון נופל על לשון. כמוהו, נחש נחשת, הוא ג"כ לשון נופל על לשון.

תתיג) א"ר יוסי והא וכו': אר"י, והרי כתוב, ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי. ולא על שם החיויא. א"ל ר' פרחיה, קרא לה על שם העתיד חוה, כי אם לא כו. היה לו לקרוא לה חיה, על שם שהיתה אם כל חי. ונקראת על שם העתיד חוה, על שם שחיויא עתיד לפתות את חוה.

(דפו"י דף י"ט טור ב')

מדרש בראשית הנעלם רמה
 חטאָה. כלומר, עושה עבירות וְדַשׁ בָּהֶם בְּעֵקֶב, שְׁחֹשֵׁב שְׂאִינִם כְּלוֹם, כְּמוֹ
 חֲבִלֵי הַשָּׂוּא, שְׂאוּרֵג הָעֶפְכִּישׁ. וְלֵאחֶר כֵּן הֵם כְּעִבּוֹת הַעֲגֵלָה חֲטָאָה, חֲזָקִים
 וְקָשִׁים, עַד שְׁנֹאֲסָפִים כָּלֶם וְהוֹרְגִים לְאָדָם, וְכֵן הוּא אֹמֵר וְאַתָּה תִּשׁוּפְנוּ עֵקֶב,
 בְּאוֹתוֹ עוֹן הָעֵקֶב הוֹרֵג יֵצֵר הָרַע לְאָדָם.
תתיז אָמַר ר' יִצְחָק, בֵּא וּרְאֵה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ כֶּף נְדוּנָו. הִנָּחַשׁ בַּתְּחִלָּה,
 אַחֲרָיו הָאִשָּׁה, וְאַחֲרָיו הָאָדָם. הֵיִינוּ דְכָתִיב וְלֵאדָם אָמַר כִּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ.
תתיח א"ר יַעֲקֹב בַּר אֵינִי, אִם אָדָם חֲטָא, אָדָמָה מֵה חֲטָאָה. אֲלֵא א"ר
 יַעֲקֹב בַּר אֵינִי, כְּשֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הָיוּ עֲדִים. מִלְּמַד שֶׁהַקִּב"ה
 עָשָׂה אוֹתָם עֲדִים, עַל מֵה שִׁיעֲשֶׂה הָאָדָם, שְׁלֵא יֹאמֵר מִי רוֹאֵנִי. וְאוֹתָם הָעֲדִים
 מִפְּרִסְמִין חֲטָאִיו, הֵה"ד וְיִגְלוּ שָׁמַיִם עוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוּמָהּ לוֹ.
תתיט וְתָנָא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם, הַשָּׁמַיִם הִחֲשִׁיכוּ אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא
 יָדְעָה מֵה לַעֲשׂוֹת, עַד שֶׁבֵּא הַקִּב"ה וְקָלַל אוֹתָהּ, עַל שֶׁהִתְעַפְּכָה בְּעִדּוּתָהּ, וְשֵׁלֵא
 תוֹסִיף תַּת כַּחַה לְזוֹרֵעַ וְלִקְצוֹר כְּבִרְאשׁוֹנָה, וְעַמְדָה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבֵּא אַבְרָהָם
 אֲבִינוּ, וְנִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם.
תתכ ר"ג אָמַר, עַד שֶׁבֵּא נֹחַ, דְכָתִיב, וְזֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂינוּ וּמִעַצְבוֹן יָדֵינוּ.
 וּלְפִיכָף נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, דְכָתִיב וְאִישׁ הָאָדָמָה, עַל שִׁיעֲצָה מִקְלָלָתָהּ בְּשִׁבְלָו.
תתכא אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אֲדַה"ר, כִּינּוּן שְׁנִטְרַד מַג"ע, חֲשַׁב שְׂיִמּוֹת
 מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן, וְשָׁב בַּתְּשׁוּבָה, עַד שֶׁקָּבְלוּ הַקִּב"ה בַּתְּשׁוּבָה, וְהָאָרֶץ
 יָמְיוֹ, וְקָיִים בּוֹ דְבָרוֹ, דְכָתִיב כִּיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ, וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה.
 לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהַקִּב"ה חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמִקְבֵּל בַּתְּשׁוּבָה לְשָׁכִים, וְאִינוּ
 חַפֵּץ מֵהֶם, זוֹלָתִי שִׁיחִיו, דְכָתִיב וְלִמָּחָה תְּמוֹתָיו בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁיבוּ וְחִיו.
תתכב א"ר יִצְחָק, אֲשֶׁרִיָּהֶם הַבָּנִים שֶׁהָאָב אֹמֵר לָהֶם כֶּף. וְוִי לָהֶם לַבָּנִים,
 שְׂאִינִם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא חֲזִינָן רַחֲמֵנוּתָא כְּרַחֲמֵנוּתָא

מסורת זוהר **חלופי גרסאות**
 (י' (בראשית ג) ב"ב קג צ"ב. כ) (איוב כ) בשלח עד צ"ה. 7) (בראשית ה) ב"ב רכב צ"ג. ח) (שם ט) נח קח צ"א 1) (יחזקאל יח).
 ד ג"א העולם (וויצ'יא). ה ג"א מוסיף ועוד שלא (דפוסים הראשונים).

מאמר	הסולם	הוא ישופך ראש
בעקב, דהיינו שחושב עליהם שאינם כלום, שהם כמו חבלי השוא שאורג העכביש, ולאחר כך, הם כעבות העגלה חטאה. שהם חזקים וקשים עד שנאספים כולם דהיינו כל העבירות, והורגים את האדם. וכן הוא אומר, ואתה תשופנו עקב. באותו עון העקב, הורג היצר הרע את האדם.	תתיז) ותנא באותו היום וכו': (א"צ פירוש).	א"צ
תתיח) אמר ר' יצחק וכו': (א"צ פירוש).	תתכ) ר"ג אמר עד שבא וכו': (א"צ פירוש).	א"צ
תתיט) אמר ר' יצחק וכו': (א"צ פירוש).	תתכא) אמר רב נחמן וכו': (א"צ פירוש).	א"צ
תתכב) אמר ר' יעקב וכו': (א"צ פירוש).	תתכב) א"ר יצחק אשריהם וכו': (א"צ פירוש).	א"צ

פרשתא

(דפו"י דף י"ט טור ב')

רמו מדרש בראשית הנעלם
דקב"ה, בכל מקום את מוצא פשטא ישראל, ושבנו למולו, פשט ידו וקבלם,
ומחל להם מיד, הדא הוא דכתיב * מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע.

מאמר קניתי איש את ה'

תתכנ * פּרשׂתא ח * וְהָאֲדָם יָדַע אֶת תְּוֹה אֶשְׁתּוֹ. אריב"ל, יש לנו
להרהר בהא פּרשׂתא, וכ"ש בהאי פסוקא, דאמרה תוה, קניתי איש את ה'.

תתכד א"ר יצחק, יאנא ידענא ליה בפשיטותיה. דהא תנן, אמר רב
יהודה אמר רב, האי מאן דאתייליד ליה בר, פד שרי למללא, חוכה עליה
לאלפא ליה פסוקי דאורייתא, דאינון דחילו מן קדם ה', דכד ירפי נדפר לו
לאינון כתובין, לדחלא מן מאריה.

תתכה רבי עקיבא, תוה יתיב קמיה דר' אליעזר, א"ל מאי פּרשׂתא
דפסיקא דא, דאמר ותלד את קין, ותאמר קניתי איש את ה'. א"ל, יעקיבא,
אימא לך, יומא דר' ברוקא ושאר חברייה גלו ההוא חוכה דעביד אדם, לא
תוה * אצטריף לאינון דלא ידעי עמיקתא ומסתרתא. וההוא יומא דאתגלי,
אשתמע כלא מהאי פסוקא.

תתכו אדם נצטוה על השם, וחקטא בשם. נצטוה על השם, הוא השם
המיוחד, דכתיב * ועץ החיים וגו'. וחקטא בשם, * זהו שם המשותף, דכתיב
ועץ הדעת טוב ורע.

חלופי גרסאות

1 נ"א ל"ג אנא (קראקא). 2 נ"א מוסיף עקיבא עקיבא
(קראקא). 3 נ"א מוסיף אצטריף דא (מונקאטש). 4 נ"א
על (דפוסים הראשונים).

מסורת הזוהר

(1) מיכה ז' ויגש ח צ"א. (2) בראשית ד' ב"ב קפח
צ"ג ח"ג קמג. רטז: 9) (שם ב) לעיל אות תשעו צ"ו.

קניתי איש את ה'

פרשה זו והפסוק הזה שאמר, ותלד את קין
ותאמר קניתי איש את ה'. אמר לו, עקיבא,
אומר לך. ביום, שר' ברוקא ושאר החברים
גילו אותו החטא שעשה אדם (כנ"ל אות
תשפ"ב) לא היה נצרך להגלות לאותם שאינם
יודעים עמוקות ונסתרות, ואותו יום שנגלה.
חטאו של אדם, יש להבין הכל מפסוק הזה.

תתכו אדם נצטוה על וכו': אדם
נצטוה על השם וחקטא בשם. נצטוה על השם,
הוא השם המיוחד לו, ולא לאחר, שהוא הוי"ה,
שכתוב ועץ החיים וגו'. שהוא ז"א. שנקרא
הוי"ה, ונקרא עץ החיים. וחקטא בשם, זהו שם
המשותף, דהיינו השם אלקים, המשותף גם
לבריות, שכתוב, ועץ הדעת טוב ורע (כנ"ל
אות תשפ"ב ע"ש).

והוה

הסולם

מאמר

מאמר קניתי איש את ה'

תתכנ פרשתא ח'. והאדם ידע את תוה אשתו. אריב"ל,
פרשה ח'. והאדם ידע את תוה אשתו. אריב"ל,
יש לנו להרהר בפרשה זו, וכל שכן בפסוק
הזה שאמרה תוה, קניתי איש את ה'.

תתכד א"ר יצחק אנא וכו': אר"י,
אני יודע אותו הכתוב, כפשוטו. כי למדנו,
אמר רב יהודה אמר רב, זה, מי שנולד לו
בן, כשמתחיל לדבר, הוא מחוייב ללמדו פסוקי
התורה, שהם מעוררים יראה לפני ה'. כדי
שכאשר יגדל יזכור אלו הפסוקים, לירא מפני
אדונו. וע"כ כשילדה בן, אמרה, קניתי איש
את ה'. דהיינו שקנתה בן ללמדו ללכת עם ה'.

תתכה רבי עקיבא הוה וכו': ר"ע
היה יושב לפני ר' אליעזר. א"ל מה היא
(דפו"י דף י"ט טור ב' * טור ג')

מדרש בראשית הנעלם רמז
תתכז ותיה היתה תחלה בפעירה על זה. דכתיב ונתקח מפריו. ולאחר שחטאו, וידעו עונם על מה שעברו, התמרמרו על מה שחטאו, והיא ביותר, מפני שהיא היתה תחלה לעבירה, לעבור על שמו הגדול. כיון שנולד לה בן, הרגישה בדבר, ואמרה קניתי איש את ה' שהוא השם המיוחד, ועל בן לא אמרה השם המשותף.

תתכח א"ר עקיבא, האי טעמא, חזר על מה דא"ר אבהו, זוכת לאלהים יתרם. א"ר אליעזר, חזרה חנה להודות על אותו עון שעברה, ואמרה, לא היתה זה כמנוני, לתת כבוד לאחר זולתו. אבל זה היתה את השם ממש, ולא לאחר.

תתכט א"ר יצחק, ושפיר קאמר ר' עקיבא, דאתחזר ענינא על מה דא"ר אבהו. וכן חנה אמרה את ה', ולא לשם אחר. וכן חנה אמרה ונתתיו לה' כל ימי חייו, ולא לשם אחר. ועל זה אמרה חנה, כי לא תשתחוה לאל אחר, כי ה' קנא שמו, אל קנא הוא.

תתל א"ר יהודה, עד אימתי יטיילון חברייא ברזין עילאין דמלפא. אמר רבי אלכסנדראי, תנינן, מוסרין סתרי תורה לחברים הראויים לכך, כגון אנן ותברייא כגוונן.

מאמר קין והבל ושת

תתלא ונתוסף ללדת את אחיו את הבל, א"ר אליעזר לרבי עקיבא,

חלופי גרסאות י נ"א ל"ג בעבירה (דפוסים הראשונים). כ נ"א יותר (דפוסים הראשונים). ל נ"א ל"ג יהיה (דפוסים הראשונים). ח נ"א יטולון (נובניא) נ"א יטולין (קראקא). ז נ"א כנינן (קראקא).	מסורת הזהר ז (שם ג) לעיל אות תשפד צ"י. ק (שמות כב) לעיל אות תשפג צ"ט. ד (ש"א א) ד"ח ג ט"ד שמי"ט יא שי"ב שמי"ב. ו (שמות לז) ח"י שרה טו צ"א ח"א רד: (בראשית ד) ב"ב קצט צ"ב.

מאמר תתכז) וזוהו היתה תחלה וכו': ותוה היתה תחלה בעבירה על זה, שכתוב, ותקח מפריו. ולאחר שחטאו, וידעו עונם על מה שעברו, התמרמרו על מה שחטאו, ותוה ביותר, מפני שהיא היתה תחלה לעבירה, לעבור על שמו הגדול. כיון שנולד לה בן, הרגישה בדבר, בחטא שחטאה בשם אלקים, ואמרה קניתי איש את הויה, שהוא שם המיוחד. וע"כ לא אמרה השם המשותף, שהוא אלקים.	הסולם לתת כבוד לאחר זולתו, אבל זה הבן יהיה את השם הויה ממש, ולא לאחר. תתכט) א"ר יצחק ושפיר וכו': אר"י יפה אמר ר' עקיבא, שהענין חוזר על מה שאמר ר' אבהו. וכן חנה אמרה את הויה, ולא לשם אחר. וכן חנה אמרה, ונתתיו להויה כל ימי חייו, ולא לשם אחר. ועל זה אמרה חנה, כי לא תשתחוה לאל אחר, כי הויה קנא שמו, אל קנא הוא.

תתל) א"ר יהודה עד וכו': אר"י עד מתי יטיילו החברים בסודות העליונים של המלך. א"ר אלכסנדראי, למדנן, מוסרים סתרי תורה לחברים הראויים לכך. כמו אנן, והחברים כמנוני.	תתכח) א"ר עקיבא האי וכו': אר"ע, הטעם הזה של חטא עצה"ד חוזר על מה שאמר ר' אבהו, זוכת לאלקים יתרם. שלומד ק"ו מה המקריב קרבן לשם אלקים אמרה חנה זוכת לאלהים יתרם המחליף שמו המיוחד על אחת כמה וכמה (כנ"ל אות תשפ"ג). א"ר אליעזר, חזרה חנה להודות על אותו עון שעברה, ואמרה, לא יהיה זה הבן כמנוני, (דפוס י"ד י"ט טור ג)

מאמר קין והבל ושת
תתלא) ותוסף ללדת את אחיו וגו':
א"ל

רמז מדרש **בראשית** הנעלם
מה ששמיע לך בבהאי א"ל על פך אָנא זתיב קמך. א"ל, אַסְתִּים פּוּמָךְ, וּפְתַח עֵינְךָ וְאוֹדְנָךְ, וְאַצִּית.

תתלב דרמז הוא דקא רמז, על ההוא שְמא זְעִירָא, ״דַּאֲתַאֲצֵל מְשָמָא קְדִישָא, דַּאָנָא וְאֵת יְדַעְנָא. וּבִהַאי שְמָא חֲבִינָא סְגִיָאִין בְּנֵי נְשָא, וְהוּא רְמֵז מְהִימְנוּתָא, לְמַאן דַּאֲסַתְכֵל בְּחֻכְמָתָא.

תתלג עוד א"ר אליעזר, עקיבא, רמז דאתקטל הבל, ״אורי על מהימנותא דשְמא זְעִירָא עֵילָאָה דְמִלְפָא, דְכְתִיב ״וְנִשְׁגַב ה' לְבָדּוֹ. א"ר עקיבא, וְוִי לְעֵלְמָא

חלומי גרמאות
ס נ"א ל"ג בהאי (קראקא). ע נ"א דאתצל (דפוסים הראשונים).
פ נ"א ל"ג אורי (קראקא).

מסורת הזהר
(א) (ישעיה ב) וישלח עז צ"ר.

הסולם קין והבל ושת
שבמלכות היתה נשמתו של הבל. וז"ש, **ובהאי שְמא חֲבִינָא סְגִיָאִין בְּנֵי נְשָא**, כי ממצב הזה של המלכות, אפשר להמשיך החכמה ממעלה למטה, שהוא החטא של עצה"ד, והרבה אנשים חטאו בזה. **והוא רמז מהימנותא לְמַאן דַּאֲסַתְכֵל בַּחֲכָמָתָא**. המלכות נקראת מהימנותא, ובמצב הא' שלה. היא מרומזת, שאז מקבלת חכמה, וז"ש **מהימנותא**, דהיינו מלכות. ואיזו מלכות, **לְמַאן דַּאֲסַתְכֵל בַּחֲכָמָתָא**, דהיינו אותה המלכות, המסתכלת בחכמה, שהיא המלכות של מצב הא'. כי במצב הבל, כבר נכללת ביתור עם ז"א, שאז מקבלת חסדים, ולא חכמה.

וזהו הרמז שרמז ר' אליעזר לר"ע בתחילת דבריו. שאמר לו, **אסתים פומך ופתח עינך ואודנך**, שרמז לו שיוון להמשיך מצב הא' של המלכות, ששם האורות סתומים, ועל זה אמר לו **אסתים פומך**. כי אז נפתחת המלכות להמשיך הארת החכמה, וז"ש **ופתח עיניך ואודנך**, שיפתח החכמה והבינה של המלכות, כי עינים רומזות לחכמה, ואזנים לבינה.

תתלג עוד א"ר אליעזר וכו': עוד א"ר אליעזר, עקיבא, הרמז שנהרג הבל, מורה, על האמונה של השם היקר העליון של המלך, שהוא ז"א. שכתוב, **ונשגב ה' לְבָדּוֹ. א"ר עקיבא** לרבי אליעזר, אוי לעולם, כאשר תצא ממנו. עתה אני מסתכל בחכמה רבה. אמר לו, הרי אמרתי לך, סתום הפה, שאני רואה, שדי לי ולך בעולם.

פירוש. כבר נתבאר, אשר הבל נמשך ממצב הא' של המלכות, דהיינו מעת שהיא ענף של הבינה, גם נתבאר שמצב הא' של המלכות אינו מצב בן קיימא, כי הוא מתבטל, והמלכות

מאמר
א"ל ר' אליעזר לר' עקיבא, מה שמעת בזה. א"ל על כך אני יושב לפניך. כדי לשמוע. א"ל, סגור פיך, ופתח עיניך ואזניך, והקשב.

תתלב דרמז הוא דקא וכו': שהכתוב ותוסף ללדת, מרמז רמז על אותו שם קטן שהוא מלכות, שנאצל משם הקדוש, שהוא בינה, שאני ואתה ידענו, כלומר בעת שהיא ענף של הבינה. ובשם הזה חוטאים הרבה בני אדם. והוא רמז אמונה למי שמסתכל בחכמה.

פירוש. כבר ידעת שיש ב' מצבים במלכות, מצב א) כשהיא עם ז"א הם בסוד ב' מאורות הגדולים, דהיינו שמקבלת מן הבינה בשוה עם ז"א והיא ענף של הבינה. שהמלכות מקבלת מקו שמאל דבינה, שה"ס חכמה בלי חסדים. וז"א מקבל מקו ימין דבינה, שהוא חסדים. ובמצב הזה, האורות שלה נקפאים וסתומים. שאינה יכולה להאיר. והמצב הבל' הוא, שהיא מתמעטת עד לנקודה, וחוזרת ונבנית מתחת ז"א. ונעשית ענף של ז"א, שבמצב הזה אין לה מעצמה כלום, שאינה יכולה עוד לקבל מבינה, אלא מז"א (כמ"ש) לעיר בפלפיה"ס ע"ש). ונשמת הבל', נמשכת ממצב הא' של המלכות, שאז אורותיה נסתמים ונקפאים, שאז הם נבחנים להבל, בסוד הבל הבלים (כנ"ל בזהר ויצא דף ז' ד"ה בכדי) ולפיכך גם הוא נקרא הבל.

וז"ש, **דרמז הוא דקא רמז על ההוא שְמא זְעִירָא דַּאֲתַאֲצֵל מְשָמָא קְדִישָא**, שהכתוב ותוסף ללדת את אחיו את הבל, מרמז על המלכות הנקראת שְמא זְעִירָא, בעת שנאצלה מן הבינה, והיא גדולה כמו ז"א, דהיינו בעת שהמלכות היא במצב הא' שאורותיה נסתמים ונעשים הבל. ומבחינה זו

(דפוי"ך דף י"ט טור ג)

מדרש בראשית הנעלם רמב
 פד תיפוק מנייה, פֿען אָנא מסתכל בתחמתא סגיאה. א"ל, קא אַמְרִית לָךְ אַסְתִּים
 פּוּמָךְ, דְּהָא תּוּזְנָא פֿדִי לִי וְלָךְ בְּעֵלְמָא.

תתלד אָמַר ר' יְהוּדָה, נְתַחַד קִין לְהִיּוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה, וְהָבֵל רוּעָה צֶאֱן,
 זֶה הֵבִיא קֶרֶבֶן, וְזֶה הֵבִיא קֶרֶבֶן. א"ר יְהוּדָה, קִין בָּא בְּגִסּוֹת הָרוּחַ, וְהָבֵל
 בְּנִמְיֻכּוֹת הָרוּחַ, דְּכִתִּיב וּזְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁבְרָה. מַה פְּתִיב וַיִּשַׁע ה' אֶל
 הָבֵל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִין וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. א"ר יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פָּנָיו,
 עַל שְׁלֹא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

מסורת הוהר **הלופי גרסאות**
 (ג) (תהלים נא) מקן לג צ"א. (ג) (בראשית ד) ב"ב קצב צ נ"א ודילי ודילך עלמא (קראקא). ק נ"א תקבל (קראקא). צ"י.

מאמר **הסולם** **קין והבל ושת**
 והמלכות חוזרת לנקודה, ונבנית במצב הב', להיות ענף של ז"א. ולפיכך, גם הבל, הנמשך ממצב זה של המלכות, גם הוא אינו בן קיימא, וע"כ נהרג. ובמקומו בא שת, שגם הוא מבחינת הסתימה של מצב הא', אלא אחר שסתימה זו נתקנה במצב הב', שאז הוא בן קיימא, וכל הנשמות שבעולם, נמשכות ממנה, בסוד הכתוב הכל הבל (כנ"ל ויצא אות ט"ו בהסולם ע"ש) וזו"ה, כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל וגו'. כי שת הוא ממש כצורת נשמת הבל, וכל ההפרש הוא, שהבל נמשך ממצב הא' שאינו בן קיימא, ולפיכך גם הבל לא היה בן קיימא, ונהרג. ושת נמשך ג"כ מאותו הבל, אלא אחר שבא ונתחנן במצב הב', שאז נעשה שורש כל הקיום. וז"ש, תחת הבל.

וזהו, רמז דאתקמל הבל, אורי, על מהימנותא דשמא יקירא עלאה דמלכא. כלומר שהריגת הבל מורה, שמדרגת הבל שנמשכה, מסוד, מהימנותא למאן דאסתכל בהכמתא, שה"ס המצב הא' של מהימנותא, שהיא המלכות בעת שהיא ענף של הבינה, אין לה קיום כנ"ל, אלא שהמהימנותא צריכה להיות ענף של ז"א, שזהו במצב הב', ואז יש לה קיום. וז"ש, שהריגת הבל, אורי, על מהימנותא דשמא יקירא עלאה דמלכא, שהוא ז"א, שהמהימנותא היא אז ענף דז"א. שהיא בחינת נשמת שת כנ"ל. וז"ש, דכתיב ונשגב הוי"ה לבדו. כי המלכות היא שם אלקים, שהוא בשתוף, שאפילו הקליפות נקראות בשם זה, דהיינו אלהים אחרים. כלומר, שבעת שהמלכות היא במצב הא', יכולות

(דפניי דף י"ט טור ג) ותאנא

רנ מדרש **בראשית** הנעלם
תתל"ה) וְתֵאנָא, אר"י, אוֹתוּ הַיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיְהִי, יוֹם שְׁדִין יְכָל הַנְּשָׁמוֹת,
* עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה חָרָה לָךְ, הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת, א"ר יְהוּדָה, כְּלוֹמַר
אִם תִּיטִיב, יְהִי לָךְ שְׂאֵת.
תתל"ו) לַפְּתַח חֲטָאת רוֹבֵץ, כְּלוֹמַר, לְאוֹתָם פִּתְחֵי ג"ע, שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת
בוֹ, חֲטָאת רוֹבֵץ. הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יְהִי מְזוּמָן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עוֹנֶשְׁךָ. וְאַלֶיךָ

חלוסי גרמאות

ר נ"א אל (קראקא). ש נ"א מוסיף שאת וגדולה על אחיך ואם לא תטיב (קראקא).

הסולם

קין והבל ושת

הימין. וכנגד המסך דחירק הנוהג בקו האמצעי יש כאן במלכות סוד התקון דלהט החרב המתהפכת, שהוא הממעט את הג"ר דחכמה שבה שבמצב הא', שזה גורם שתכנע ותבא למצב הב', ליחוד עם ז"א. וגם הלהט החרב המתהפכת כולל בתוכה ב' מיני הכחות דמפתחא ומנעולא כמו המסך דחירק של קו האמצעי. וע"כ נקראת, מתהפכת, כי מתהפכת מרחמי לדינא ומדינא לרחמי, כי לרשעים מתגלה המלכות דמדת הדין שבה, שנקראת מנעולא, שממנה המות. ולצדיקים נגנזה המנעולא, ומתגלה מלכות שנמתקה במדת הרחמים הנקראת מפתחא. (עי' היטב בזהר לך דף י"ג ד"ה ומתבאר).

ומצב הב' של המלכות ה"ס גן העדן, וז"ס שלהט החרב המתהפכת נמצאת על פתח גן העדן. כלומר כמו שאי אפשר לבא למקום זולת דרך הפתח, כך אי אפשר לבא לגן עדן שה"ס מצב הב', זולת דרך התכללות בלהט החרב המתהפכת. כי מטרם שכח הזה של להט החרב המתהפכת, ממעט את ג"ר דחכמה שבמצב הא', אין אפשרות שהמלכות תבא למצב הב'. וע"כ נבחן זה כמו פתח לגן עדן, שהוא מצב הב'. ועל דרך זה, גם הנשמות, אחר שקבלו ממצב הא' דמלכות ורוצים לבא לגן עדן שהוא מצב הב', הם צריכים לעבור דרך להט החרב המתהפכת הנמצאת בפתח גן עדן, ואחר שהם נכללים מהם, יכולים לבא למצב הב', שה"ס ג"ע.

וז"ש לַפְּתַח חֲטָאת רוֹבֵץ, כְּלוֹמַר, לְאוֹתָם פִּתְחֵי ג"ע שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בוֹ, חֲטָאת רוֹבֵץ, הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יְהִי מְזוּמָן שָׁם. דהיינו להט החרב המתהפכת שרובץ על פתח גן עדן, שעם התעוררות המנעולא שבו הרג קין את הבל. (כמ"ש בזהר בראשית ב' דף קצ"ג ד"ה גם ובדף קצ"ה ד"ה פירוש ע"ש). נמצא שחטאתו של קין שהוא הריגת

מאמר

תתל"ה) וְתֵאנָא אר"י אוֹתוּ וכו':
ומשיב, ולמדנו אר"י, אוֹתוּ הַיּוֹם הִיּה רֵאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם שְׁדִין כָּל הַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרִים לְפָנָיו. א"ל למה חרה לך, הלא אם תטיב שאת. אר"י, כלומר, אם תטיב יהיה לך שאת, שתתנשא. ומנחתך תקובל.

פירושו. שלא שאלה שאל אוֹתוּ הַקַּב"ה, למה חרה לך ולמה נפלו פניך, אלא שזה היה בחינת דין, שנשמתו של קין נדונה לפני הַקַּב"ה על מעשיו, ונאמר לו, למה חרה לך ולמה נפלו פניך, הלא מעשיך גרמו לך את זה. ואתה צריך להטיב מעשיך, ואז תתנשא, ומנחתך תקובל.

תתל"ו) לַפְּתַח חֲטָאת רוֹבֵץ: כלומר, לְאוֹתָם פִּתְחֵי גן עדן שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בוֹ, חֲטָאת רוֹבֵץ, הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה תְּהִי מוֹכֵנָה שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עוֹנֶשְׁךָ. וְאַלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ, כְּלוֹמַר, אִם תִּיטִיב מֵעַשְׂיךָ, וְהַחֲטָאת הִיא תַּחֲשׂוֹק לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבִירוֹת. אַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ, שְׁלֹא יוֹכַל לְהַתְּגוֹרֵת עִמָּךְ.

פירושו. כמו שיש ביציאת ג' הקוין ב' מצבים. שמתחילה יוצא קו שמאל, בשליטה גדולה עד שרוצה לבטל את הימין, שנעשית משום זה מחלוקת דימין ושמאל והאורות נסתמים. ומצב הב' שבהם הוא יציאתו של קו האמצעי אשר עם כח המסך דחירק שבו, הוא ממעט את ג"ר דחכמה של השמאל, שאז נכנע השמאל ומתיחד עם הימין, ובמסך דחירק הזה, יש ב' בחינות דינין, דמנעולא ודמפתחא (כמבואר כל זה בזהר לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש). והנה ממש על דרך זה, הם ב' מצבים של המלכות. כי מצב הא' דומה לשליטת קו השמאל הרוצה לבטל את הימין. וע"כ נעשה בה קפאון וסתימה. ומצב הב' דומה ליציאת קו האמצעי הממעט את ג"ר דשמאל ומיחדו עם הימין, כי כן המלכות אחר שמתמעטת מג"ר דחכמה, היא נכנעת ומתיחדת עם ז"א שה"ס (דפ"י דף י"ט טור ג' * טור ד')

מדרש בראשית הנעלם רנא
תשוקתו, כלומר אם תטיב מעשיך, והחטאת תהוא יכסוף לך שתעשה עבירות.
אתה תמשל בו, שלא יוכל לקטרג עמך.

תתלו (תאנא, א"ר יוסי, אַנא חמינא לרבי עקיבא, ששאל לרבי אליעזר
דבר זה. א"ל, עקיבא, סק עינך לעילא, ואת תיב גבאי, דהא מפדש כולא
במה דאמרנא. זקף עינוי, לבתר ארכין רישיה, אמר, הא עבדנא כעובדא
דחיינא, ולא ידענא. קריב גבוי ר' אליעזר, ולחיש ליה, אתא ר' עקיבא, ונשיק

חלופי גרמאות

ת נ"א ואתב (דפוסים הראשונים), א נ"א כמא (קראקא).

מאמר הסולם קן וחבל ושת
הריגת הבל, נמצא בפתח ג"ע. וזהו שאוה"כ
לפתח חטאת רובין. והנשמות העוברות
ממצב הא' למצב הב' מוכרחות גם כן לעבור
דרך להט החרב המתהפכת, כנ"ל, שה"ס פתח
גן העדן, אלא להם הוא מתהפך לרחמים,
שגוננו המנעולא שבו ומגלה רק המפתחא שבו.
וזה"ש לאותם פתחי ג"ע שהנשמות
עוברות בו וכו': כי לא יוכלו לבא לג"ע
זולת בכחו. כנ"ל. וכוה הבין ביותר, מה
שאמר לעיל, רמו דאתקטל הבל, אורי, על
מהימנותא דשמא יקירא עלאה דמלכא,
כי הבל נרצה ע"י להט החרב, שאותו להט
החרב, הוא סוד פתח לבא לג"ע שהוא מצב
הב'. שלולא כחו, לא היתה המלכות וכן נשמות
הצדיקים, יכלו לעבור מהמצב הא' למצב הב'.
נמצא שהריגתו היא רמו על יחוד מהימנותא
עם מלכא עלאה, שה"ס מצב הב'. וזה"ש,
אותו היום ראש השנה היה, כי ראש השנה
הוא זמן מצב הא', שבו נדונות הנשמות
להעבירן למצב הב'.

תתלו) תאנא א"ר יוסי וכו': למדנו
אר"י, אני ראיתי את ר' עקיבא ששאל את ר'
אליעזר דבר זה, דהיינו סו"ה לפתח חטאת
רובין. א"ל רבי אליעזר, עקיבא, הגבה עינך
למעלה, ואתה שב אצלי, כי הכל מפורש במה
שאמרתי. נשא עינוי, ר' עקיבא, אחר כך השפיל
ראשו. אמר, הרי עשיתי כמעשה הנחש, ואיני
יודע. קרב אליו ר' אליעזר, ולחש לו. בא
ר' עקיבא ונשק ידיו, וככה. ואמר, הכל הוא
כמו שאמרת בתחילה. מגביהים ומנשאים את
הרמים, ומורידים התחתונים, כי הקב"ה אינו
יכול להיות עם שותפים.

פירושו. ר' עקיבא שאל את ר"א, פירוש
הכתוב לפתח חטאת רובין. דהיינו למה נחשב
להט החרב לבחינת פתח לג"ע. כנ"ל בדבור

(דפוס י"ט טור ד')

אלהים

רנב מדרש בראשית הנעלם

ידוי, ובכה, ואמר, כולא הוא כמה דאמרת בקדמיתא. זקפאן זקיפן, תתאן תתאין, דלא זכיל קודשא בריה הוא בהדי שותפין.

תתלח אמר ר' שמעון, תנה אמרה, שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד. והוא קלקל מעשיו, ולא רצה לעמוד בדרך הישר, הה"ד, ויצא קין מלפני ה', יצא מאותו הכלל שאמרה אמו.

תתלט ובשביל כך מה פתיב. וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו, וקבל עליו עונשו. דתנינן, (ברכות י"ב:) כל המתודה חטאתיו ומתבייש מהן מוחלין לו מיד על כל עונותיו. הה"ד, ומודה ועוזב ירוחם.

תתמו ר' חייא אמר מהכא, והתודה אשר חטא, ונאמר ונסלח לו. ר' ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי. דכתיב, וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

תתמוא ת"ר, על הכל הקב"ה מוחל, ואינו מוחל על כבוד שמו. ומי אינו מוחל, ותרני מנשה מלך יהודה המיר כבודו של מקום בהכלים. שאני מנשה, דהוא בגנמיה ידע דהכל הוא, ולא שוי ליה עיקר בלביה, דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר, אין לך דבר שבעולם שעומד בפני התשובה כלל.

תתמב א"ר יצחק, מאי דכתיב, ונאחות תוכל קין נעמה. אלא א"ר יצחק, צדקת היתה, ונעימה במעשיה. ר' אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה, על שהיתה חכמה במלאכת הפרזול, כמו אחיה תוכל קין. משמע דכתיב, הוא

חלופי גרסאות

ב נ"א הוא (דפוסים הראשונים). ג נ"א המודה (דפוסים הראשונים). ד נ"א מוסיף על חטאתו (קראקא). ה נ"א ת"ח (קראקא). ו נ"א ל"ג דבר (קראקא). ז נ"א לפני (קראקא). ח נ"א כתיב (קראקא).

מסורת הזוהר

(שם) ב"ב קצו צ"ו ת"ז תסיט ז"ח יט ט"ד שכ"ד. (ה) (משלי כח) פנחס קלב צ"ק. (ו) (ויקרא ה) ויקרא סד צ"י. (ז) (שם, ח) (בראשית ד) לעיל אות תתלה צ"ה. (ט) (בראשית ד) ב"ב קצט צ"ד ת"ז תסיט ק"ט.

הסולם

קין והכל ושת הויה, שיצא מאותו הכלל שאמרה אמו, שיתדבק בשם הויה. **תתלט** ובשביע כף מה וכו': ובשביל זה מה כתוב, וישב בארץ נוד. שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו, וקבל עליו עונשו. שלמדנו, כל המתודה על חטאיו, ומתבייש מהם, מוחלים לו מיד על כל עונותיו. ו"ש ומודה ועוזב ירוחם.

תתמ ר' חייא אמר וכו': (אין צריך פירוש). **תתמא** ת"ר על הכל וכו': (א"צ פירוש). **תתמב** א"ר יצחק מאי וכו': (א"צ פירוש).

רבי

מאמר

אלהים אחרים, מחמת שיכולות לינק מהשם הזה, דהיינו להמשיך ממעלה למטה, ואין הקב"ה רוצה בשותפא דתחתונים והקליפות. וע"כ אינו מגלה היחוד השלם עד שנגלה על הרשעים להט החרב המתהפכת לדין. שאז מורידים אותם שלא יוכלו לינק עוד מן הקדושה.

תתלת אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, חוה אמרה, שקנתה איש את הויה, שהוא השם המיוחד, שאינו בשתוף עם התחתונים כמו שם אלקים, וקין קלקל מעשיו, ולא רצה לעמוד בדרך הישר, אלא שהמשיך החכמה ממעלה למטה, כנ"ל, ו"ש, ויצא קין מלפני (דפו"י דף י"ט טור ד')

מדרש בראשית הנעלם רנג
 הָיָה אָבִי כָּל תְּרֵשׁ נְחֻשֶׁת וּבְרָזָל, וְאַחֲתָת תּוּבֵל קִין נְעֻמָּה, הוּא הוֹצִיא אוּמָנוֹת
 זו, וְאַחֲתוֹ עֲמוֹ. הַה"ד, וְאַחֲתוֹת תּוּבֵל קִין נְעֻמָּה, שְׁהִיְתָה בְּקִיָּאָה כְּמוֹתוֹ, וְא"ו
 ׀ וְדַאֲחֲתוֹת מוֹסִיף עַל הָעֲנִינִן שֶׁל מַעֲלָה.
תתמוג) רבי בא אָמַר, אֲמֵן שֶׁל שְׁדִים הִיְתָה, וְהוֹלִידָה אוֹתָם. דְּהָא אִימָא
 דְּאִשְׁמַדְאִי, מְלַכָּא דְּשִׁידִי, נְעֻמָּה שְׁמָהּ. ר' יִצְחָק בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן אָמַר, עַל שֵׁם
 יוֹפִיָּה נִקְרְאת כֶּף, וּמִמְנָה יֵצְאוּ אוֹתָן דְּכֹתִיב ׀ כִּי טוֹבוֹת הֵנָּה, בְּמִרְאָה וּבִיּוֹפֵי.
תתמד) אָמַר רבי יוֹסִי, לְמָה נֶאֱמַר בְּשֵׁת ׀ וַיּוֹלֵד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ, וּבִקְיִין
 וּבְהַבֵּל לֹא נֶאֱמַר. א"ל ר' חֵיִיא, קִין וְהַבֵּל לֹא הָיוּ, אֲלֵא לְאַחַזְזָא רְמִיזָא עֵילְאָה,
 וְנִזְא יְקִירָא, וְלֹא אָתוּ לְאַתִּישְׁבָּא עֲלֵמָא מְנַהוֹן. אֲבָל שֵׁת, לֹא אָתָא לְעֲלֵמָא,
 אֲלֵא לְאַשְׁתְּלִשְׁלָא ׀ עֲלֵמָא מִיְנִיָּה, וּבְגִין כֶּף אָמַר בְּדַמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ.

מאמר תנוף בן ירד

תתמח) תְּנִיא תְּנוּף בֶּן יֵרֵד צְדִיק הָיָה, ׀ וְקָבַל עַל עֲצָמוֹ לְהַרְשִׁיעַ. וּלְקַחוּ
 הַקְּב"ה קוֹדֵם זְמַנּוֹ, לְעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ וְשִׁיתָן לוֹ שְׂכָר טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא.
תתמוז) ר' אַבְהוֹ אָמַר, אֲנִן תְּנִין, ׀ כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים (אֶת) [אֵל] קוֹל הַנְּעַר בְּאֲשֶׁר
 הוּא שָׁם. אִיכָּא דְּאִמְרֵי * בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, שְׁהִיָּה צְדִיק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. וּלְפִיכָּהּ
 שָׁמַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת קוֹלוֹ.

חלופי גרסאות

ט נ"א דאחות (דפוסים הראשונים). * מכאן עד סוף הפרשה
 לא כתוב בדפוס קראקא סאלוניקו ובדפוס וויניציא כתב
 אמר המגיה זה מצאתי כתוב בקונטרס בכתיבת יד בהגהות
 עלמא (וויניציא). ל נ"א וקל (מונקאטש).

מסורת הזהר

(שם ו) ב"א קנט צ"ב. (ז) (שם ה) ב"ב קצח צ"ד.
 (ז) (שם כא) וירא קלט צ"ד.

הסולם

קין והבל ושת
 הבחינה כמו הבל, אלא שהוא ממצב הב'. וע"כ
 ממנו נשתלשלו כל דורות העולם, בסו"ה הכל
 הבל, כמ"ש שם.

מאמר תנוף בן ירד

תתמח) תְּנִיא תְּנוּף בֶּן יֵרֵד וְכו':
 לְמַדְנֵנו, תְּנוּף בֶּן יֵרֵד הִיָּה צְדִיק וְקָבַל עַל
 עֲצָמוֹ לְהַרְשִׁיעַ, כְּלוּמַר שְׁחָשַׁב לַחֲטוּא, וּלְקַחוּ
 הַקְּב"ה קוֹדֵם זְמַנּוֹ, לְעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, וְשִׁיתָן
 לוֹ שְׂכָר טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא.

תתמוז) ר' אַבְהוֹ אָמַר וְכו': רַא"א, אֲנִי
 לְמַדְנֵנו, כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֵל קוֹל הַנְּעַר בְּאֲשֶׁר
 הוּא שָׁם. יֵשׁ אוֹמְרִים, בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, הִיְנֵנו,
 שְׁהִיָּה צְדִיק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, וּלְפִיכָּהּ שָׁמַע הַקְּב"ה
 אֶת קוֹלוֹ.

ואנן

מאמר

תתמוג) רבי בא אָמַר וְכו': (א"צ
 פירושו).

תתמד) אָמַר רבי יוֹסִי וְכו': אר"י,
 לְמָה נֶאֱמַר בְּשֵׁת, וַיּוֹלֵד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ, וּבִקְיִין
 וּבְהַבֵּל לֹא נֶאֱמַר. א"ל רבי חֵיִיא, קִין וְהַבֵּל
 לֹא הָיוּ אֲלֵא לְהִרְאוֹת רִמּוֹ עֲלִיּוֹן וְסוּד יִקְר',
 וְלֹא בָּאוּ, שִׁיתִישְׁבַּת הָעוֹלָם מֵהֶם. אֲבָל שֵׁת לֹא
 בָּא לְעוֹלָם, אֲלֵא שִׁישְׁתְּלִשְׁלָא הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם
 זֶה כָּתוּב בְּדַמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ.

פירושו. כי נתבאר לעיל (באות תתל"ג)
 שקין והבל נמשכו ממצב הא' של המלכות
 שאינו בן קיימא, ועל זה באו לעולם להראות
 רמז שהנמשך ממצב הא' אינו בן קיימא, כמ"ש
 שם, רמז דאתקטל הבל אורי על מהימנותא
 דשמא יקירא דמלכא, ע"ש. ושת, הוא מאותה

(דפניי דף י"ט טור ד' * דף כ' טור א')

רנד **מדרש** **בראשית** **הנעלים**
תתמוז ואנן לא גזרינן הכי במתניתין, דהא א"ר יהודה א"ר יצחק, למה נתגרש ישמעאל מביתו של אברהם, ומה ראתה שרה שאמרה גרש (את) האמה הזאת ואת בנה, אלא הקא פתיב, ויתרא שרה את בן הגר המצרית אשר לדה לאברהם מצחק. א"ר יצחק, אין מצחק אלא בע"ז. פתיב הקא מצחק, וכתיב הים ויקומו לצחק, מה להלן ע"ז, אף פאן ע"ז. ובההיא שעתא נשע הנה, אם בן במאי נוקים באשר הוא שם.

תתמוח אלא מההוא דגזרנא במתניתין דילן, דהא א"ר יהודה, אין ב"ד של מעלה דנין את האדם, עד שיהיה בן כ' שנה. ובית דין של מטה, מי"ג שנים ולמעלה. וישמעאל בההיא שעתא, לא היה בר כ' שנה, ולפיכך לא דנוהו, דהא ראוי היה לעונש, אלא דיומוהי הוא דלא חיבוהו, והיינו דכתיב, באשר הוא שם, ביומין דהוא שם.

תתמוט א"ר ישמעאל, והא חזינן רבא דליתיה בר עשרים, והוא טב וקורא ושונה ומת, מאן סליק ליה מעלמא. אי תימא בחוביה דאבוה. לא ידעה איהו מי"ג ולעילא. ואי תימא בחובין דידיה, הא ליתיה בר כ' שנה.

תתנ א"ר יהודה, מלה"ד, למלך שנהיה לו פרדס, ויום אחד נכנס לטייל באותו פרדס, וראה שושנים קטנים צומחים בתוכו, והיה עולה ריחם לפניו שאין פמותם בעולם, אמר המלך, אי עכשיו פשהם קטנים כן, כשיגדלו על אחת כמה וכמה.

מסורת הוהר (שם) וירא קלו צ"ר. (1) (שמות לב) תולדות מא צ"ה. חלופי גרסאות (2) נ"א אמר (ווינצ'א). 1 נ"א דא (ווינצ'א).

הסולם **מאמר**
תתמוז ואנן לא גזרינן וכ"ו: ואנו לא פסקנו כן במשנה, שהיה צדיק באותה שעה. כי א"ר יהודה א"ר יצחק, למה גורש ישמעאל מביתו של אברהם, ומה ראתה שרה, שאמרה גרש (את) האמה הזאת ואת בנה. אלא כאן כתוב, ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק, וא"ר יצחק, אין מצחק אלא בעבודה זרה, כי כתוב כאן מצחק, וכתוב שם, ויקומו לצחק, מה שם מצחק הוא עבודה זרה, אף כאן מצחק הוא עבודה זרה. הרי שישמעאל היה באותה שעה רשע, שהיה עובד עבודה זרה, א"כ איך אנו מעמידים באשר הוא שם, שהיה צדיק באותה שעה.

תתמוח אלא מההוא דגזרנא וכ"ו: ומשיב, אלא התירוץ הוא, ממה שפסקנו במשנה שלנו, שא"ר יהודה, אין בית דין של מעלה דנים את האדם עד שיהיה בן כ' שנה. ובית דין של מטה מי"ג שנים ולמעלה. (דפניי דף כ' טור א')

שושנים

מדרש בראשית הנעלם רנה
תתנא לאחר ימים נכנס באותו פרדס, והיה חושב שימצא אותם השושנים שנתנו ריח בתחלה פשהו לחים וקטנים ומעלים ריח, גדולים וטובים עתה, ויהנה מהם. כיון שהשגית בהם, ראה שהם יבשים בלא ריח. וכעס, אמר, אלו בתחלה פשהו לחים וטובים ומעלים ריח, לקטתים, הייתי נהנה בהם, עכשיו במה אהנה, הא יבשים הם.

תתנב לשנה האחרת, נכנס המלך בפרדס, וראה שושנים קטנים ונותנים ריח, אמר המלך, לקטו אותן עכשיו, ואהנה בהן, קודם שייבשו, כמו שעשו קודם לכן.

תתנג כך הקב"ה, ראה בני אדם קטנים, ונותנים ריח, והכל גלוי לפניו, וראה שעתידין להרשיע, ויהיו חשוכים כקש יבש, ומקדים להם חסד, כדי ליהנות בהם בג"ע, ועכשיו פשהו טובים, מסלקן מן העוה"ו, ליתן להם שכר טוב בעוה"ב. הה"ד, אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים, המנהיג עולמו בענין שושנים.

תתנד א"ר אבהו, אנא מסייע להא דא"ר יהודה, דהא תוינן פהאי גוונא דעביד הקב"ה עם ירבעם בן נבט, דכד הוה רבאי הוה זפאי וטב. דתנן, מאי דכתיב, וישניהם לבדם בשדה, מלמד ששקולים הם בצדקותם ובכוחותם מכל ישראל.

חלופי גרסאות

ס נ"א וטובים (ווינצ'א), ע נ"א ליג ריח (ווינצ'א), פ נ"א עמהם (ווינצ'א) נ"א ליג מהם (מונקאטש).

מסורת הזוהר

(ס) (שיר ג) ת"ז תכ"ה ע"א. (ז) (מ"א י"א).

הט"ך בן ירד

תתנג כך הקב"ה רואה וכו': כך הקב"ה רואה בני אדם קטנים ונותנים ריח. והכל גלוי לפניו, ורואה שעתידים להרשיע, ויהיו חשוכים כקש יבש, ומקדים אליהם החסד, כדי שיהנה מהם בגן עדן, שמסלקם מן העולם הזה עתה כשהם טובים, לתת להם שכר טוב בעולם הבא. ז"ש, אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים. שפירושו המנהיג עולמו כענין שושנים. שדרכם לתת ריח בקטנותם, וע"כ קוטפים אותם כשהם קטנים. שגם הקב"ה נוהג עם העולם כך.

תתנד א"ר אבהו אנא וכו': אר"א, אביא ראייה, לזה שאמר ר' יהודה. כי אנו רואים שעשה הקב"ה עם ירבעם בן נבט, כעין זה, אשר כשהיה צעיר בימים היה צדיק וטוב. שלמדנו, מ"ש, ושניהם לבדם בשדה. מלמד, ששקולים היו אחיה השלוני וירבעם, בצדקותם ובכוחותם מכל ישראל.

א"ר

המולם

מאמר

שושנים קטנים צומחים בתוכו, והיה עולה ריחם לפניו, שאין כמוהם בעולם. אמר המלך, אם עתה כשהם קטנים כך, כשיגדלו על אחת כמה וכמה, שיעלה ריחם הטוב.

תתנא לאחר ימים נכנס וכו': לאחר זמן נכנס באותו גן, והיה חושב שימצא אותם השושנים שנתנו ריח בתחילה כשהיו לחים וקטנים, שעתה יעלו ריח כשהם גדולים וטובים, ויהנה מהם. כיון שהסתכל בהם, ראה שהם יבשים בלא ריח. וכעס. אמר, אלו לקטתים בתחילה, כשהיו לחים וטובים ומעלים ריח, הייתי נהנה מהם. עתה במה אהנה, הרי הם יבשים.

תתנב לשנה האחרת נכנס המלך בגן, וראה שושנים קטנים ונותנים ריח, אמר המלך לקטו אותם עתה ואהנה מהם, קודם שיתיבשו, כמו שעשו מקודם לכן, בשנה שעברה.

(דפניי דף כ' טור א')

רנו מדרש **בראשית** הנעלם

תתנה * אמר ר' ברכיה, באותה שעה אמר הקב"ה לפמליא של מעלה, ריחו של ירבעם עולה לפני, ואני רוצה לסלקו מן העולם עכשיו, כשיש בו ריח. אמרו לפניו, רבש"ע, אתה דיין אמת, אם עכשיו הוא פן, כ"ש כשיגדל. אמר להם הקב"ה, גלוי וידוע לפני שיעשה הרע בעיני. אמרו לפניו, רבש"ע, אם לפניך גלוי, לנו ולפני כל העולם מי גלוי. הניחו הקדוש ברוך הוא.

תתנו מה כתיב * ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב, חטא והחטיא. באותה שעה אמר להם הקב"ה, לא אמרתי לכם שאני רוצה לסלקו מן העולם קודם זה, חבל דעבדת פן.

תתנו בא אביה בנו, והיה עושה טוב פשה קטן, ומה טוב היה עושה, א"ר יוסי * א"ר חנינא, עולי הרגל היו עולים על ידו, שלא מדעת אביו. ראה הקב"ה שהוא טוב, וסלקו מהעולם קדם ימיו, כדי לעשות חסד עמו, ולהנחילו לעולם הבא, קודם שיבאיש ריחו, וזהו החסד שעשה הקב"ה עם בריותיו.

תתנה כך חנוף, בעוד שהיה צדיק, והדור כלם תייבין, ראה הקב"ה, שאם יניחהו ילמוד ממעשיהם, וסלקו קודם זמנו מן העולם, קודם שיבאיש ריחו. וה"ד, * ואיננו כי לקח אותו אלהים, כלומר, ואיננו בעולם הזה, למלאות ימיו, כי לקח אותו אלהים קודם זמנו, לעשות עמו חסד להנחילו חיי העולם הבא.

מאמר ויראו בני האלהים

תתנו * ויראו בני האלהים את בנות האדם. מאן אינון בני האלהים.

חלופי גרסאות
צ ג"א באותה שעה, א"ר ברכיה (ווינצ'א).

מסורת הזהר
9 (שם יב) ויחי רבש"ע, צ (בראשית ה) ב"א שמו צ"א. ק (שם ו) לעיל אות תתנג צ"י.

הסולם מאמר

תתנה) א"ר ברכיה באותה וכר': אר"ב, באותה שעה, אמר הקב"ה לפמליא של מעלה, ריחו של ירבעם עולה לפני, ואני רוצה לסלקו מן העולם עתה, כשיש בו ריח. אמרו לפניו, רבונו של עולם, אתה דיין אמת, אם עתה הוא כן, כל שכן כשיגדל. אמר להם הקב"ה, גלוי וידוע לפני, שיעשה הרע בעיני. אמרו לפניו רבונו של עולם, אם לפניך גלוי, לפנינו, ולפני כל העולם מי גלוי. הניחו הקב"ה בחיים.

תתנו) מה כתיב ויועץ וגו': מה כתוב, ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב. חטא, והחטיא את הרבים. באותה שעה, אמר להם הקב"ה, למלאכי השרת, לא אמרתי לכם, שאני רוצה לסלקו מן העולם. אללי, שעשיתי כן. שהנחתיו בחיים.

תתנו) בא אביה בנו וכר': בא אביה (דפו"י דף כ"י טור א' *) טור ב)

חנף בן ירד

בנו, והיה עושה טוב כשהיה קטן, ואיזה טוב היה עושה. א"ר יוסי א"ר חנינא עולי הרגל היו עולים על ידו, שלא מדעת אביו. ראה הקב"ה שהוא טוב וסלקו מן העולם קודם ימיו, כדי לעשות חסד עמו ולהנחילו לעולם הבא, קודם שיבאיש ריחו. וזהו החסד שעושה הקב"ה עם בריותיו.

תתנה) כך חנוף בעוד וכר': כך חנוף, בעוד שהיה צדיק, והדור כולו חייב, ראה הקב"ה, שאם יניחהו, ילמד ממעשיהם. וסלקו מן העולם קודם זמנו, קודם שיבאיש ריחו. ז"ש, ואיננו כי לקח אותו אלקים. כלומר, ואיננו בעולם הזה למלאות ימיו, כי לקח אותו אלקים קודם זמנו, לעשות עמו חסד, להנחילו חיי העולם הבא.

מאמר ויראו בני האלקים

תתנו) ויראו בני האלקים את בנות האדם

מדרש בראשית הנעלים רגז

ר' ירמיה אָמר, גְּדוּלֵי הַדּוֹר, שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵיהֶם גְּדוּלֵי הַדּוֹר, וְלֹא הָיוּ מוֹחִין בְּיָדָם. אָמַר רַבִּי חֲנִינְא לְרַב הוֹנָא פֶּמָּה דְאָמַר בְּנֵי יִהְיֶה אֱלֹהִים. עַל שֵׁם שֶׁנִּכְרְאוּ מִשָּׁם זֶה, דְּכַתִּיב וַיִּכְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם.

תתס וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים כּוּ'. א"ר שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, הוּא שְׁטָן, הוּא יֵצֶר הָרַע, הוּא מְלַאךְ הַמַּוֶּת. א"ר יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם, יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הִיא. יוֹם שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם לַחֲזוֹר לְמוֹטֵב, וְכָךְ תִּרְאֶה, אִין דְּרַכּוּ שֶׁל יֵצֶר הָרַע לְקַטְרֵג, אֵלֹא בְּשַׁעַה שֶׁהָאָדָם רוֹצֵה לַחֲזוֹר לְמוֹטֵב.

תתסא תַּנְיָא, סָבָא בְּבִיתָא, סִמְנָא טָבָא בְּבִיתָא. צְדִיקָא בְּדָרָא, סִמְנָא טָבָא הוּי בְּעֵלְמָא. דִּתְנִן, הַקְּב"ה מְשִׁיל אֵימַת הַדְּרִין וְהַמְנַהֵג עַל בְּנֵי אָדָם. דְּכָל זְמַן שְׂאִימַת הַדְּרִין עַל הַדּוֹר, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא צְדִיק, וְהֵם צְדִיקִים. נִיטְלָה אֵימַתוֹ מִבְּנֵי אָדָם, הוּא חַיִּב, וְהֵם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

תתסב וּבָא הַפְּתוּב לְהוֹרוֹת, הַנְּפִילִים הָיוּ בְּאַרְצָא, אֵלֹו אָדָם וְאִשְׁתּוֹ, שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁנִּפְלוּ בְּאַרְצָא, בְּלֹא אָב וְאִם. וְלָמָּה נִקְרְאוּ נְפִילִים. שֶׁנִּפְלוּ מִמַּעַלְתָּם שֶׁהָיָה לָהֶם. כְּלוּמַר, נְפִילִים הֵם מִכְּמוֹת שֶׁהָיוּ כְּבָר. נְפִילִים הֵם, עַל שֶׁנִּטְרְדוּ מִג'ע, וְלֹא חָזְרוּ לְשָׁם.

תתסג ע"כ חֲזָרָה תוֹרָה וְאָמְרָה, אֵלֹו הָיוּ בְּאַרְצָא, שֶׁהִתְהַוְּ אֵימַתָּם עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְעַדִּיין הָיוּ קְיָיִמִים, וְלֹא מְנַעוּ בְּנֵי הַדּוֹר מִלַּעֲשׂוֹת עֲבִירוֹת. וּמִי הֵם אוֹתָם הַעוֹבְרִים הַעֲבִירוֹת. גְּדוּלֵי הַדּוֹר, אֲנָשֵׁי הַשָּׁם, שֶׁהָיוּ גְּדוּלִים בְּדוֹר.

מסורת הזהר **חלופי גרסאות**

(ר) שם (א) הקשה"ז אות רלו, (ב) (איוב א) פקודי רס (ק ניא ליג מה (ווינציא). ר ניא מוסף האלקים ממש צ"ש. (ת) (בראשית ו) ביא שמא צ"ב. (ווינציא). (ז) ניא ליג סימנא (ווינציא).

מאמר **הסולם** **האדם:** שואל, מי הם בני האלקים. רבי ירמיה אמר, גדולי הדור שהיו אבותיהם גדולי הדור, ולא היו מעכבים בני דורו מלחטוא. אבל אותם גדולי הדור שאינם בני גדולי הדור, אין דבריהם נשמעים, ואינם יכולים למחות בידם. ואין להם חטא אם אינם מוחים. אר"ה לרב הונא, מה שאמר, בני האלהים, הוא על שם שנבראו מן השם הזה, אלקים, שכתוב, ויברא אלקים את האדם.

תתס ויהי היום ויבואו בני האלקים: א"ר שמעון בן לקיש, הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות. א"ר יהודה אותו היום, יום של ראש השנה היה, יום שיש לכל אדם לחזור למוטב. וכך תראה, אין דרכו של יצר הרע לקטרג, אלא בשעה שאדם רוצה לחזור למוטב.

תתסא תניא סבא בביתא וכו': למדנו, (דפו"י דף כ"ט טור ב')

האדם: שואל, מי הם בני האלקים. רבי ירמיה אמר, גדולי הדור שהיו אבותיהם גדולי הדור, ולא היו מעכבים בני דורו מלחטוא. אבל אותם גדולי הדור שאינם בני גדולי הדור, אין דבריהם נשמעים, ואינם יכולים למחות בידם. ואין להם חטא אם אינם מוחים. אר"ה לרב הונא, מה שאמר, בני האלהים, הוא על שם שנבראו מן השם הזה, אלקים, שכתוב, ויברא אלקים את האדם.

תתס ויהי היום ויבואו בני האלקים: א"ר שמעון בן לקיש, הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות. א"ר יהודה אותו היום, יום של ראש השנה היה, יום שיש לכל אדם לחזור למוטב. וכך תראה, אין דרכו של יצר הרע לקטרג, אלא בשעה שאדם רוצה לחזור למוטב.

תתסא תניא סבא בביתא וכו': למדנו, (דפו"י דף כ"ט טור ב')

רנח מדרש **בראשית** הנעלם
תתסד) א"ר פנתס, מפאן משמעותו דקרא, דכתיב ^א הנפילים היו בארץ בימים ההם, להם המניעה למנוע עצמן מהעבירות בשבילם, ולא מנעו, ולעיניהם ממש באים אל בנות האדם בזנות, וילדו להם. ומי היו אותם הנפילים שהיו בדור. אותם הגבורים שלא נראה בדור כמותם. אנשי השם: שם הידוע שקרא להם הקדוש ברוך הוא, דכתיב ^ב ויקרא את שמם אדם ^ה.

מסורת הזהר **חלופי גרסאות**
 א) (שם) לעיל אות תתסב צ"ת. ב) (שם ה) ב"ב רד צ"א.
 ת בדפוס מונקאטש כתוב עכ"מ.

מאמר **הסולם** **ויראו בני האלקים**
 עבירות. ומי הם אותם העוברים עבירות. הם, גדולי הדור אנשי השם, שהיו גדולים בדור. **תתסד**) א"ר פנתס מכאן וכו': אר"פ מכאן הוא משמעות הכתוב לדרוש הנ"ל, שכתוב, הנפילים היו בארץ בימים ההם. שלהם היה צריך להיות מניעה, למנוע עצמם מעבירות בשביל בני הדור. ולא מנעו. (דפויי דף כ' טור ב')

סליק פרשת בראשית

